Ioan Chirilă Mircea Gelu Buta

MEMORABILIA MOMENTA
*
CLIPE MEMORABILE

Presa Universitară Clujeană

IOAN CHIRILĂ **MIRCEA GELU BUTA**

MEMORABILIA MOMENTA

◆

CLIPE MEMORABILE

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

IOAN CHIRILĂ MIRCEA GELU BUTA

MEMORABILIA MOMENTA

◆

CLIPE MEMORABILE

Tipărit cu binecuvântarea
Înalt Preasfințitului Părinte
† ANDREI,
Arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului,
Mitropolit al Clujului, Maramureșului și Sălajului

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2016

https://biblioteca-digitala.ro

Referenţi ştiinţifici:

Pr. Prof. univ. dr. Ștefan Iloaie

Pr. Conf. univ. dr. Gabriel-Viorel Gârdan

ISBN 978-973-595-964-7

© 2016 Autorii volumului. Toate drepturile rezervate. Reproducerea integrală sau parţială a textului, prin orice mijloace, fără acordul autorilor, este interzisă şi se pedepseşte conform legii.

Redactare: Camelia-Ionela Strungari

Tehnoredactare computerizată: Codruța Săcelean

Universitatea Babeş-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruța Săcelean
Str. Hasdeu, nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@editura.ubbcluj.ro
http://www.editura.ubbcluj.ro/

https://biblioteca-digitala.ro

Anamneze sfinte referitoare la un Centru Eclesiastic important

Doi oameni inimoşi, Părintele Profesor Doctor Ioan Chirilă şi Domnul Profesor Doctor Mircea Gelu Buta, ne oferă o lectură cu dimensiuni memorialistice şi sentimentale.

Este lăudabilă scriitura dânşilor pentru că, luaţi de iureşul evenimentelor, de multe ori nu sesizăm importanţa clipei. Ori dânşii, dedicând câte un eseu momentelor importante din istoria bisericească a Clujului, ne fac să retrăim o sumedenie de evenimente importante.

Lectura aceasta pe lângă faptul că este frumoasă, ne dă şi curajul să depăşim mediocritatea şi luând pilda vrednicilor noştri înaintaşi să le imităm virtuţile. De fapt acest îndemn ni-l dă şi Sfântul Apostol Pavel: *Aduceţi-vă aminte de mai marii voştri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviţi cu luare-aminte cum şi-au încheiat viaţa şi urmaţi-le credinţa* (Evrei 13,7).

Toate personalităţile din carte sunt importante dar, în mod special, nu-i putem uita pe episcopul reîntemeietor Nicolae Ivan şi pe energicul mitropolit Bartolomeu Anania. Li se adaugă apoi ceilalţi doi vlădici Nicolae Colan şi Teofil Herineanu, iar şcoala de teologie dă greutate acestui centru bisericesc din inima Transilvaniei.

Pentru toate dăm slavă lui Dumnezeu şi-l felicităm în mod special pe Domnul Profesor Doctor Mircea Gelu Buta care, prin spiritu-i neobosit, nu se lasă până când un gând bun nu e pus în practică.

† Andrei

† ANDREI
Arhiepiscop şi Mitropolit

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

Cuvânt înainte

Volumul *Memorabilia momenta - Clipe memorabile,* alcătuit de PC Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Chirilă şi Prof. Univ. Dr. Mircea Gelu Buta, apare într-un moment de graţie al existenţei acestor instituţii prestigioase din viaţa Bisericii Ortodoxe din Transilvania. Se împlinesc 90 de ani de când vrednicul de pomenire Episcop Nicolae Ivan, după ce reînfiinţa Episcopia Vadului, Feleacului şi Clujului, înfiinţa de această dată şi o Academie Teologică, în care viitorii slujitori ai sfintelor altare din cuprinsul Eparhiei să poată fi instruiţi corespunzător, într-o şcoală teologică cu profil academic. Clujul, după Marea Unire de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918, devenea cel mai important centru cultural, universitar, economic şi religios al Transilvaniei, iar Biserica Ortodoxă din inima acestei provincii româneşti avea nevoie imperioasă de instituţii româneşti puternice de cultură şi spiritualitate. Intuiţia vrednicului Episcop s-a orientat şi asupra învăţământului teologic academic, pe care l-a dotat cu profesori bine pregătiţi şi cu o bază materială necesară bunei desfăşurări a procesului educaţional.

Academia Teologică clujeană se înfrăţea, prin profesorii ei, cu marile centre universitare teologice de la Cernăuţi şi Chişinău, dar şi cu şcoala teologică sibiană, de la care a preluat aproape întregul sistem educaţional, după modelul şagunian. Curricula Academiei Teologice clujene întrunea toate condiţiile pentru realizarea unui învăţământ teologic universitar de calitate, care să corespundă exigenţelor misionare ale vremii. Alături de ierarhul lor, profesorii şi studenţii Academiei Teologice vor schimba faţa Clujului, iar peisajul cultural românesc şi ortodox va dobândi consistenţă şi identitate.

https://biblioteca-digitala.ro

Autorii acestui volum aduc în actualitate cele mai importante momente din viaţa Academiei, apoi a Institutului Teologic Universitar din Cluj, de la înfiinţare şi până la desfiinţarea din anul 1952, când prestigioasa instituţie de învăţământ teologic din Cluj dobândise o vizibilitate care deranja teribil sistemul politic ateu şi anti-ortodox, ce se instala în România îndată după cel de-al Doilea Război Mondial. Desfiinţarea Institutului Teologic Universitar din Cluj a avut consecinţe inimaginabile, atât în viaţa Bisericii, dar mai ales în viaţa personală a celor implicaţi direct în actul de învăţământ - Părintele Profesor Liviu Galaction Munteanu şi Părintele Profesor Florea Mureşan îşi vor sfârşi viaţa în închisoarea Aiudului, iar Părintele Profesor Ion Bunea va rezista eroic tuturor privaţiunilor, ca urmare a condamnării, pe nedrept, la ani grei de temniţă în Balta Brăilei.

Anul 1989 va aduce reparaţia istorică necesară, adică redeschiderea cursurilor de teologie ortodoxă universitară la Cluj, prin implicarea directă a foştilor profesori de la Seminarul Teologic Ortodox din Cluj şi a binecuvântării arhiereşti a Arhiepiscopului Teofil Herineanu.

Anul 1992 va reprezenta momentul visat de înaintaşii noştri, şi anume acela de a vedea Teologia Ortodoxă clujeană în Universitate. De atunci, Institutul Teologic Universitar din Cluj devine Facultate de teologie ortodoxă, a Universităţii „Babeş-Bolyai", alături de alte trei facultăţi de teologie - romano-catolică, greco-catolică şi reformată.

Anul 2011 va reprezenta pentru Arhiepiscopia Vadului, Feleacului şi Clujului un nou început, comparabil cu începuturile jertfelnice ale Episcopului Nicolae Ivan. După o arhipăstorire bogată, însumând aproape 18 ani ai Mitropolitului Bartolomeu, la cârma Eparhiei clujene şi a Mitropoliei Clujului, Albei, Crişanei şi Maramureşului, iar mai târziu a Clujului, Maramureşului şi Sălajului va fi aşezat ÎPS Arhiepiscop şi Mitropolit Andrei. Ierarh providenţial pentru destinele învăţământului teologic ortodox de la Cluj. La scurt timp de la instalare, 25 martie 2011, ÎPS Mitropolit Andrei va pune piatra de temelie pentru Noul Campus Teologic „Nicolae Ivan", consecvent cuvântului dat: „prioritate de grad zero pentru mine este ca

https://biblioteca-digitala.ro

Facultatea de Teologie din Eparhia mea să poată avea un nou sediu, modern". La data de 6 decembrie 2013, noul sediu al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj va fi inaugurat în prezenţa tuturor mitropoliţilor din Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, a ierarhilor din Mitropolia Clujului, a profesorilor şi studenţilor facultăţii noastre.

Cu atât mai potrivit este momentul apariţiei acestui volum, care surprinde admirabil discursuri celebre, aparţinând tuturor etapelor prin care a trecut Teologia clujeană academică în decursul celor 90 de ani. Cititorul va descoperi un material valoros prin conţinut şi mesaj, iar lecturarea lui îi va produce multă bucurie şi ... multe surprize.

Felicităm din suflet pe cei ce s-au ostenit în culegerea, diortosirea, sistematizarea şi tehnoredactarea acestui valoros material de istorie trăită şi avem convingerea că apariţia volumului reprezintă un pios omagiu de recunoştinţă înaintaşilor noştri de altădată, dar şi un arc peste timp, ce leagă două lumi: Academia Teologică şi Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, sau, dacă doriţi, *De la Nicolae Ivan Episcopul la Andrei Andreicuţ Mitropolitul.*

Cluj-Napoca, La Praznicul Sfântului Ierarh Nicolae, 2014

Pr. Prof. Univ. Vasile Stanciu,
Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă,
Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

Introducere

Clipe memorabile – *cuvântări, cronici, reportaje ale unor evenimente cruciale din istoria învățământului teologic universitar la Cluj*

Dinamica vieții religioase după 1918 aduce cu sine accente evidente de restaurare, reîntregire și de organizare a noi structuri eclesiale necesare desăvârșirii actului pastoral și de propășire culturală și materială a neamului nostru bimilenar. Aceasta este dinamica pe care societatea românească a fost chemată să o susțină, dar care (poate!) și astăzi ar fi bine să fie receptată ca un telos perpetuu pentru noi toți. Idealul unității plinit cere după sine acțiuni concrete, conforme puterii realizate, cere propășire.

În contextul activităților de marcare a trecerii celor două decenii de activitate teologic academică la Cluj-Napoca, ne-am propus să realizăm mai multe volume prin care să restituim contemporaneității momentele axiale ale organizării învățământului teologic universitar la Cluj, să restituim și să reafirmăm temeliile martirice ale actualei Facultăți (avem în pregătire un volum dedicat martirilor Institutului, *Acta Martyrum – martiri ai învățământului teologic universitar*); să preluăm și să continuăm proiectele teologice și culturale ale înaintașilor (ne gândim aici la *Enciclopedia* și *Metodologia teologică* proiectate de profesorii Institutului); să promovăm un corpus de acțiuni și scrieri misionar-pastorale adecvate timpului nostru, spre a spori mărturia creștină în ziua de azi. Șirul scrierilor enumerate cuprinde, așadar, și acest volum pe care îl prefațăm sub ideea: ***clipe memorabile sau clipa în care anamnesisul devine continuum, adică veșnică trăire euharistică.*** La

https://biblioteca-digitala.ro

inițiativa noastră a răspuns distinsul coleg Prof. Univ. Dr. Mircea Gelu Buta, care s-a oferit să adune din presa bisericească arhidiecezană de la Cluj și de la Sibiu acele cuvântări, articole sau știri care reflectă în chip obiectiv evenimentele legate de viața Facultății noastre. Prin aceasta, ne propuneam să completăm informațiile oferite de volumul 10 ani (*Biserică şi multiculturalitate în Europa sfârşitului de mileniu*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2001), oferind o contextualizare mai largă, dar și să venim cu informațiile până în zilele noastre. Deși poate părea un exercițiu de compilare, vă spun că ținta este mult mai bine precizată atunci când observi în chip coerent unitatea internă a cuvântărilor. Din acest plan vin spre noi axialitățile unei creșteri a instituției noastre din cadrul bisericesc imediat în Universitas, după un lung parcurs. Vin, de asemenea, elementele de precizare constantă a obiectivelor pastoral-misionare ale Academiei, ale Institutului și ale Facultății noastre, dar, în același timp, transpar cu claritate cadrele de dezvoltare a cercetării teologice în consens cu specificitățile mediului european.

Florilegiul de cuvântări, cronici și reportaje debutează cu un text dedicat unei teme care este actuală și azi: tema reorganizării învățământului teologic. Astfel, putem să ne întâlnim cu poziția Ministerului cultelor, cu poziția exprimată de Sfântul Sinod și cu opiniile unor teologi, profesori la Academiile teologice din Sibiu și Cluj, care militează pentru o dezvoltare mai amplă a nivelului de învățământ teologic academic, deoarece, la acest stadiu, tânărul își poate realiza mai bine realitatea și consistența chemării, a vocației personale. În același context, a fost dezbătută chestiunea oportunității deschiderii unei noi Academii la Cluj – în această privință, vocea Sibiului la acea dată nu a fost extrem de pozitivă –, dar și încorporarea structurilor de învățământ teologic academic în universitățile de stat. Opțiunea exprimată ca răspuns la chestionarul transmis de Ministerul cultelor a fost aceea a rămânerii școlilor teologice în subordinea Bisericii. Așa că gândul de a intra în Universitatea Daciei Superioare, iar, mai apoi, în Universitatea „Regele Ferdinand I" a rămas doar la stadiul de deziderat.

https://biblioteca-digitala.ro

Trebuie să mai spun, totuși, că nici în cadrul Universității nu a existat anterior disponibilitatea pe care noi am găsit-o în 1992 la oameni iluștri precum Acad. Ioan Haiduc, pe atunci Rector al Universității „Babeș-Bolyai", și Prof. Univ. Dr. Andrei Marga, succesorul său în funcția de Rector, care au asumat în rândurile universității de stat o Facultate de Teologie Ortodoxă și apoi celelalte trei Facultăți de Teologie, oameni iluștri, vizionari, cărora le mulțumesc și acum. În acest fel, dorința de atunci s-a împlinit și mai rămânea doar subiectul ardent al spațiilor corespunzătoare.

Cu al doilea text începe istoria Academiei Teologice (1925-1948), apoi a Institutului Teologic de grad Universitar (1948-1952, 1990-1992) și a Facultății de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității „Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca (începând cu anul 1992). În cadrul prezentării procesului de organizare a Academiei Teologice, ni se prezintă un act ce ar trebui să fie copiat de reprezentanții zilelor noastre, ni se prezintă implicarea dinamică a laicatului ortodox în realizarea acestui proiect, dar în contrapondere vedem modul responsabil în care slujitorii, profesorii Academiei, asumă acțiunea de misiune ortodoxă în eparhie. Conferințele susținute de aceștia ne arată maniera în care Biserica asumă și continuă reperele vechiului și, în același timp, extraordinarului proiect șagunian, de culturalizare a poporului român în granițele României mari, noi rezumându-ne aici doar la Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului. Alături de profesori s-au implicat și studenții în acest program pastoral-misionar. Volumul prezintă date concrete despre implicarea organizațiilor studențești și a celorlalte organizații bisericești.

Un moment aparte îl constituie evenimentul sfințirii Catedralei Ortodoxe. Când trebuie să vorbesc despre Catedrală, nu pot să nu privesc evenimentul în dimensiunea sa istorică și în cea eshatologică. De aceea, țin să subliniez că aceste Biserici – Catedrală sunt expresie identitară și semn concret al jertfei unui neam pentru cucerirea veșniciei, ele sunt un vad al mântuirii, un loc al ospățului perpetuu al Mirelui – Fiului de împărat. Poate vor fi urechi de auzit să audă faptul că trebuie să țintim belșugul veșnic și nu să năzuim după belșugul trecător.

https://biblioteca-digitala.ro

Chestiunea reorganizării învățământului teologic revine parcă ciclic în configurația volumului și așa este, deoarece am păstrat ordinea cronologică strictă a evenimentelor, dar am dorit să arătăm, prin aceasta, cât de amplu a fost dezbătut subiectul și, în același timp, să remarcăm luciditatea și fermitatea cu care Biserica, Episcopia prin Consistoriul propriu, a știut să reacționeze chiar și la inițiative parlamentare. Mi-a rămas în minte întrebarea: cum poate un parlament eterodox să decidă soarta învățământului teologic, memento! Conferințele din această perioadă sunt extraordinar de bogate și de explicite în detaliile lor de prezentare a misiunii, a câmpului misionar, a profilului slujitorului și, în chip deosebit, a legării tuturor acestor aspecte de temelia unică Iisus Hristos. Conferențiarii? Pr. Liviu Galaction Munteanu, Andrei Buzdug, Ioan Vască, Orest Bucevschi ș.a. Disputele teologice sunt o lecție pentru noi, cei de azi. Atunci când am parcurs aceste texte, mi-am dat seama cât de important este să repertorizezi totul, mi-a fost parcă rușine că nu am scris toate cuvântările inaugurale și finale din mandatul de decan, că nu am lăsat aceste semne ale modului în care noi zidim, în continuare, pe aceste temelii martirice.

Parcursul celor 90 de ani a fost marcat de câteva puncte culminante și numesc așa în chip deosebit evenimentul înscăunării episcopilor și a mitropoliților de la Cluj. Ne întâlnim aici cu evenimentul înscăunării marelui dascăl teolog Dr. Nicolae Colan, dar amintesc acum și celelalte: Episcopul Teofil Herineanu, Mitropolitul Bartolomeu și Mitropolitul Andrei, toți cu contribuții excepționale la creșterea și împlinirea școlii teologice clujene. Rememorez pentru cititor un gând și o trăire pe care am avut-o cu Arhiepiscopul Teofil: el a trăit injustul act din 1952 și apoi urmările acestuia, nefaste pentru unii dintre profesori, dar lui i-a hărăzit Dumnezeu să redeschidă ceea ce samavolnic alții au închis. Era o seară de iarnă, vâltoarea evenimentelor din decembrie se stinsese, intraserăm pe un drum pe care nu-l cunoșteam și mergeam bâjbâind. M-a chemat la dânsul și mi-a spus că un grup de elevi seminariști din anul V ar vrea să meargă la Patriarhie pentru a prezenta dorința lor de a se relua cursurile la fostul Institut Teologic

https://biblioteca-digitala.ro

și mi-a zis chiriarhul: *sunt tineri, du-te cu ei, ai grijă să nu pățească ceva, căci trebuie să se deschidă Institutul*. Și am fost alături de ei la Patriarhie și am primit promisiunea reluării cursurilor începând cu acel an. Apoi, au demarat acțiunile de formalizare instituțională, la care au participat colegii de la Seminar și un reprezentant al permanenței. Dar nu voi uita căldura și fermitatea vlădicii Teofil, căruia îi hărăzise Domnul să vadă îndreptarea vremurilor. Nu pot să nu amintesc clipele de grație din preajma Mitropolitului Bartolomeu, cu care am avut bucuria de a lucra, printre altele, la Concordanţa biblică selectivă a ediţiei jubiliare a Sfintei Scripturi, Ed. IBMBOR, Bucureşti, 2002, pp. 1775-1825. Nici nu pot să nu spun că Dumnezeu împlinește ctitoriile după decenii, fiind vorba de plinirea ctitoriei Episcopului Nicolae Ivan de către Mitropolitul Andrei. El poate zice azi: *ctitore, visul și dorința ți s-au plinit: sediul pentru studii este gata și căminul crește cu fiecare zi*, iar nouă ne spune mereu în cuvântu-i catehetic: *voi, aruncați mai la adânc și înțelegeți că alături este Hristos și scumpa Sa Maică.*

Clipele memorabile sunt expuse în ordinea cronologică a evenimentelor, cuvântările au fost redate fără modificări, noi permițându-ne doar să creăm formele de contextualizare și de generare a unității discursului general al volumului, de aceea spun că oferim un Florilegiu de cuvântări, cronici și reportaje menit să stârnească un *anamnesis* revitalizant pentru cei hărăziți de Domnul să clădească pe temelia martirilor temple ale Duhului Sfânt.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

1

Premizele organizării învățământului teologic în Ardeal

Învăţământul teologic ortodox, după Marea Unire din anul 1918, s-a dorit a fi o modalitate de conservare şi afirmare a conştiinţei naţionale româneşti[1]. Lipsa, de până atunci, a unei organizări unitare și faptul că majoritatea şcolilor teologice nu se aflau sub conducerea Bisericii au determinat autoritățile bisericești și politice să ridice tot mai pregnant problema reformei în acest domeniu.

„E una dintre cele mai importante probleme, pe care le-au scos la suprafaţă noile împrejurări de viaţă ale neamului nostru. Căci refacerea morală a ţării, care trebuie să stea la temelia preocupărilor oricărui guvern şi cetăţean din România nouă, e mai presus de toate, în directă funcţie cu pregătirea clerului nostru şi cu apostolatul pe care-l va desfăşura acesta în sânul neamului”[2], opina, în anul 1923, Prof. Nicolae Colan, de la Academia Teologică „Andreiană” din Sibiu, într-un articol publicat în „Revista Teologică”. Viitorul Episcop al Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului continua în același ton, prezentând punctul său de vedere referitor la o bună organizare a școlilor destinate pregătirii clerului: „Faptul că oficialitatea

[1] Mircea Păcurariu, „Învățământul teologic seminarial în Biserica Ortodoxă Română”, în: *Două secole de învățământ teologic seminarial (1803-2003)*, vol. aniversar tipărit din inițiativa Î.P.S. Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, coord. Mihai Vizitiu, Dragoș Bahrim, Adrian Timofti, Iași, 2003, p. 103.

[2] Nicolae Colan, „Reforma învăţământului teologic”, în Revista Teologică, anul XIII, nr. 5, Sibiu, mai 1923, pp. 145-150.

https://biblioteca-digitala.ro

bisericească şi politică se ocupă serios de chestiunea reorganizării învăţământului teologic constituie, desigur, un semn îmbucurător. Astfel, Ministerul Cultelor, fireşte, cu consimţământul Sfântului Sinod, a adresat încă de cu toamnă o circulară cu întrebări tuturor seminariilor, precum şi unor intelectuali ai Bisericii, cerându-le părerile în această materie. Răspunsurile vor fi multe şi temeinice. Ele vor oferi un bogat material de studiu comparativ, din care se va putea cristaliza o sănătoasă reformă a învăţământului teologic.

Dacă în cele ce urmează ne expunem şi noi părerile asupra chestiunii, n-o facem cu pretenţia de a da îndrumări de autoritatea unor dogme, nici cu gândul de a soluţiona problema definitiv şi până în amănunte, ci cu intenţia de a o lumina cel puţin în parte, examinând-o în lumina unor principii.

Cea dintâi întrebare din amintita listă ministerială vizează şi eventuala unificare a şcolilor teologice din întreg cuprinsul ţării. Şi trebuie să mărturisim că, poate, nici un ram al învăţământului nu se pretează la o aşa de uşoară unificare ca cel teologic. Asta, fiindcă el are să pregătească apostoli pentru un popor cu aceeaşi credinţă religioasă şi cu aceleaşi trebuinţe şi aspiraţii culturale. Omogenitatea sufletească a neamului românesc e un temei destul de puternic pentru a justifica postulatul unei unitare pregătiri a clerului nostru. Dar adoptarea unui sistem unitar în această privinţă mai prezintă şi alte avantaje, de ordin practic, administrativ. Căci, pe lângă faptul că ar înlesni pregătirea clerului nostru pentru o solidară luptă culturală în interesul Bisericii şi al neamului, ea ar înlătura şi existenţa atâtor categorii de preoţi, care, cu toate că îndeplinesc frăţeşte aproape aceeaşi misiune, totuşi, sunt salarizaţi deosebit, neavând aceeaşi pregătire şcolară.

După ce posibilitatea unificării învăţământului teologic este, credem, destul de evidentă, se impune întrebarea: în ce sens trebuie realizată? Fără îndoială, nimeni nu va putea pretinde să se jertfească în această privinţă vreun pas făcut înainte. Viitoarea organizare trebuie să prezinte garanţia unui vădit progres faţă de trecut. Odată stabilit acest principiu, generalizarea Seminariilor din Vechiul Regat şi Basarabia e de-a dreptul scoasă din discuţie. Nu fiindcă aceste şcoli nu şi-ar fi îndeplinit chemarea lor din trecut, ci fiindcă nu li se poate cere mai mult decât sunt în stare să dea, iar cât sunt în stare să dea nu e suficient pentru creşterea de conducători înţelepţi ai poporului din vremile noastre. Seminariile nu pot înzestra pe

https://biblioteca-digitala.ro

elevi şi cu cultură generală, şi cu ştiinţa teologică. Una se face în dauna celeilalte. Mai vin apoi disciplinele pedagogice - şi cu tot dreptul - să-şi ceară locul de cinste în cadrul învăţământului seminarial. Ba unii merg mai departe cu pretenţiile, cerând «să se dea extindere deosebită obiectelor de cultură generală, care vor fi în mai apropiată atingere cu ocupaţiunile preotului; să se predea în Seminarii noţiuni de drept, anatomie, igienă, medicină practică, apicultură, zootehnie, viticultură şi, în general, toate noţiunile necesare preotului de suburbii şi celui rural.

Sunt lucruri frumoase şi utile, nu-i vorbă. Numai cât creierul e susceptibil pentru o anumită cantitate de ştiinţă. Ca şi stomacul, mistuie cât poate. Tot ce e în plus faţă de normal strică organismul. Ori ca moara, care nu macină făină bună decât turnându-i grăunţele cu binişorul. Surmenajul e cea mai mare pacoste a învăţământului, iar evitarea ei constituie cel mai elementar principiu pedagogic.

Dacă nu mă înşel, după proiectul oficial de reorganizare a Seminariilor, acestea vor cuprinde un curs iniţial de trei ani, având programul identic cu al aşa-numitelor progimnazii plănuite în noua reformă a învăţământului secundar. După terminarea acestui curs, elevii sunt liberi să-şi aleagă... cariera, rămânând în Seminar ori trecând în clasa a patra a oricărei școli secundare sau normale. Ei bine, dreptul acesta, care acordă unui copil de 13-14 ani libertatea de a-şi alege «cariera», e de-a dreptul absurd, iar dacă i-o aleg părinţii, cu atât mai rău. Persistenţa acestui sistem iraţional n-ar face decât să prelungească o situaţie parodoxală: cu Seminarii tot mai pline de elevi şi parohii tot mai goale de preoţi. Cred că înţelege oricine de ce ies lucrurile pe de-a-ndoaselea. Dar proiectul ministerial mai zice că «cei care vor voi să continue Seminarul vor trebui ca, la sfârşitul clasei a treia, să dea o declaraţie în scris că, la isprăvirea Seminarului sau a Facultăţii de Teologie, se vor face preoţi». Numai cât mi-ar plăcea să văd temeiul moral pe care o autoritate ar avea dreptul să pretindă de la cineva respectarea unui angajament luat la vârsta de 14 ani! Ori dacă, totuşi, i-ar pretinde acest sacrificiu, de multe ori absurd, n-ar face decât să introducă prin legi robia deghizată a conştiinţelor. Şi rezultatul, chiar în cazul cel mai bun, ar fi: un preot de 18-20 de ani, care n-ar avea nici autoritatea, nici pregătirea necesare pentru a-şi păstori credincioşii, cu toată vrednicia. Sunt încheierile fireşti, care se desprind din implacabila logică a faptelor.

https://biblioteca-digitala.ro

Acestea sunt motivele pentru care credem că numai Institutele (Academiile) Teologice cu 3 sau 4 ani, având la bază liceul clasic sau modern, ar fi în stare să ne crească un cler cu pregătire temeinică, în conformitate cu trebuinţele zilelor noastre, care ar putea sta cel puţin alături de clerul minorităţilor (saşi şi unguri) din România întregită şi care ar avea putinţa să-şi îndeplinească înalta sa misiune de evanghelizare şi luminare a neamului.

Pentru noi, pregătirea preoţimii noastre trebuie să fie o problemă de prestigiu bisericesc şi naţional. Învăţământului din aceste Academii Teologice i s-ar da un pronunţat caracter practic-pastoral, având chemarea să pregătească pe tineri pentru păstorirea sufletelor, să ne verse deci contingentul necesar de preoţi şi profesori de religie la școlile secundare. A doua şi superioara categorie de școli pentru pregătirea clerului nostru ar rămâne s-o formeze Facultăţile de Teologie. Dacă va fi numai una, cu atât mai bine. Concentrând tot ce are ţara mai distins în domeniul ştiinţei teologice, ea ar putea deveni, cu timpul, un adevărat Oxford al ortodoxiei. Din diplomaţii ei s-ar putea recruta, fără exclusivism, totuşi, cu o firească precădere, clerul nostru superior şi corpul didactic al Academiilor Teologice.

Acum, câteva cuvinte asupra introducerii şi repartizării materiilor de învăţământ. Institutele Teologice de categoria celor preconizate de noi, fiind școli superioare de specializare, învăţământul lor va fi, în principiu, teologic. Tinerii care le vor cerceta, având liceul, vor fi înzestraţi cu suficientă cultură generală. Disciplinele pedagogice vor avea, totuşi, un loc de cinste în viitorul plan de învăţământ teologic, întrucât ele sunt necesare nu numai pentru viitorii profesori de religie, ci şi pentru preoţii apostoli ai unei biserici vii, învăţătoare.

Filosofia va fi tratată în măsura în care se atinge cu problemele teologiei, le explică ori aruncă o lumină nouă asupra lor. Izvorul principal al doctrinei propovăduite de Biserica noastră fiind Sf. Scriptură, studiului biblic i se va da o deosebită importanţă. El va trebui să stea la centrul învăţământului teologic. Căci fără o fundamentală cunoaştere a Scripturilor Sfinte şi, în special, a Testamentului Nou, orice strădanie de evanghelizare şi de luptă împotriva sectelor devine de-a dreptul iluzorie. E un motiv destul de greu pentru a justifica necesitatea citirii şi interpretării Sf. Scripturi în tuspatru anii academici. Celelalte materii teologice se vor trata

https://biblioteca-digitala.ro

după importanţa lor. Multifurcarea artificială a disciplinelor însă nu e practică deloc. Muzicii încă trebuie să i se dea un loc de frunte. O înţeleaptă inovaţie ar fi şi introducerea muzicii instrumentale (vioară ori, mai ales, armoniu). În felul acesta, preoţii, cunoscând un instrument muzical, ar putea organiza în parohii coruri bisericeşti şi ar avea la dispoziţie unul din cele mai efective mijloace pentru rebisericanizarea turmei înstrăinate. Materiile în legătură cu gospodăria ţărănească sunt, în parte, materii de şcoală secundară. Ele nu încap în cadrul învăţământului teologic. Tipicul se va face în legătură cu cântările bisericeşti şi liturgica, deci, nu atât teoretic, cât practic.

Cu privire la pregătirea corpului didactic, credem că ar fi necesar ca profesorii pentru materiile neteologice să aibă, pe lângă cuvenitul titlu academic în specialitatea lor, şi o şcoală teologică (Academie sau Facultate). Aceasta pentru ca educaţia şi instrucţia clerului nostru să prezinte un caracter de omogenitate creştină. Candidatului la catedra de pastorală ar fi bine să i se ceară şi o practică preoţească de 5 ani.

Înfiinţarea de internate (cămine) pe lângă fiecare Institut Teologic credem că este o necesitate indiscutabilă. Sub raportul conducerii administrative, aceste internate vor fi independente de Institutul însuşi. Directorul internatului (econom) va avea să conducă gospodăria şi viaţa internă a Institutului, iar pentru cârmuirea şi supravegherea instrucţiei, colegiul profesoral îşi va alege din sânul său un Rector pe un răstimp de 3 sau 5 ani. Spiritualii Academiilor Teologice vor putea fi recrutaţi din rândul preoţilor distinşi pe teren pastoral, iar salarizarea lor va trebui să se facă după normele de salarizare ale profesorilor secundari, fireşte, cu recunoaşterea anilor de preoţie. E iar de prisos să mai amintim că în Institutele Teologice de tipul celor propuse de noi pentru generalizare, pedagogii, chiar dacă se numesc «prefecţi de studii», n-au niciun rost.

Nu ne îndoim că această schiţă de proiect unora li se va părea fantastică. În parte, ea e realizată, totuşi, în Ardeal şi în Bucovina şi, cu niţică ambiţie bine înţeleasă, s-ar putea generaliza în toată ţara. Fiindcă supremul interes nu se cristalizează atât în formula unui «cler unificat», cât mai ales în a unui cler luminat”[3].

[3] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

Comentând articolul Prof. Nicolae Colan cu privire la reforma învăţământului teologic, redactorul revistei „Viaţa creştină" socotea punctul de vedere al acestuia „... cu totul greşit, fiindcă pentru misiunea preoţească, candidatul trebuie format, iar această formare nu se poate realiza decât începând de jos, adică de la baza educaţiunii viitorului preot, ceea ce numai prin Seminarii se poate realiza. Academia de 3 sau 4 ani nu va putea distruge duhul materialist, pe care mediul cultural de la noi, adesea lipsit de idealuri superioare, îl înfiltrează în toate sufletele ce trec prin liceele noastre".

În replică, Prof. Nicolae Colan preciza: „Fără să avem pretenţia de a face din părerea noastră o dogmă, ne-o menţinem în întregime, întrucât credem că nimeni n-are mai multă trebuinţă de o temeinică cultură generală decât preotul, cu deosebire preotul zilelor noastre. Iar această cultură generală nu se poate câştiga decât în licee, pentru că Seminariile au un program de învăţământ unilateral, cuprinzând, în partea lui covârşitoare, discipline pur teologice. Şi, în materie de apostolat, fetişismul specializării, în afară de cazul când acesta se bazează pe o temeinică cultură generală, are consecinţe fatale. El produce oameni care cred că, dincolo de «specialitatea» lor, nu mai există nimic şi care, ajungând în faţa unor conflicte de viaţă, în cazul cel mai bun sunt siliţi să stea neputincioşi sau să cedeze soluţiilor pe care li le îmbie «lumea» ispititoare. Şi asta din simplul motiv că n-au suficienţi termeni de comparaţie.

Fără să ne încumetăm a revendica superioritatea absolută a clerului nostru ieşit din Academia Teologică de 3 sau 4 ani faţă de cel cu pregătire seminarială, să nu ni se ia în nume de rău dacă ne aducem aminte, totuşi, de constatarea, formulată de bună seamă prea categoric, pe care au făcut-o cu durere atâţia fraţi din Vechiul Regat, că «Seminariile, în actuala lor organizare, produc atei», dovadă că aşa de puţini absolvenţi se hotărăsc să îmbrace haina modestă a preoţiei. Dimpotrivă, absolvenţii Academiilor Teologice, cu extrem de puţine excepţii, intră în cler chiar imediat după terminarea studiilor. Cine vrea să se convingă de acest adevăr, n-are decât să consulte, de pildă, situaţia absolvenţilor din anul 1921/1922 ai Academiei Teologice din Sibiu. Şi e firesc să se întâmple aşa, pentru că tânărul ieşit din liceu are maturitatea suficientă pentru a-şi alege «drumul vieţii», pe care învăţământul academic nu poate decât să i-l netezească şi să i-l lumineze.

https://biblioteca-digitala.ro

Cu totul altele sunt posibilităţile sufleteşti pentru alegerea «carierei» la copilul care intră în şcoala de pregătire preoţească la vârsta de 11-12 ori chiar 14-15 ani. El nu poate, şi, de aceea, nicio lege din lume nu-i va putea pretinde, să stăruie, vrea-nu vrea, pe drumul pe care a pornit de cele mai multe ori numai din îndemnul altuia ori ispitit de avantajele gratuităţii din Seminar. Cât despre necesitatea culturii generale a preotului, ea, repetăm, nu se poate câştiga decât în liceu. Această constatare e întărită până şi de apărătorii actualului sistem al învăţământului teologic din Vechiul Regat şi Basarabia, întrucât ei pretind să se introducă în învăţământul seminarial cât mai multe discipline «profane». Introducerea acestora, fără reducerea materiilor teologice însă, produce implicit cea mai dezastruoasă îngrămădire a materiei didactice. Iar surmenajul intelectual este ştiut că duce în chip fatal la superficializare. Şi asta cu atât mai mult, cu cât el se impune în chip forţat unor copii cu o limitată capacitate spirituală.

Iată motivele care ne-au determinat, între altele, credinţa, că numai un învăţământ academic, zidit pe temelia unei culturi generale câştigate în liceu, poate garanta o superioară pregătire a clerului nostru, în conformitate cu implacabilele postulate ale vremilor noi”[4].

[4] Idem, „În jurul reformei învăţământului teologic”, în *Ibidem*, nr. 11, Sibiu, noiembrie 1923, pp. 355-357.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

2

Un proiect curajos

Episcopul Nicolae Ivan a fost cel care a prezentat public, în cadrul ședinței Sinodului Eparhial al Diecezei Cluj, din 4 mai 1924, dorința de a înființa, la Cluj, o Academie Teologică Ortodoxă: „Domnilor deputaţi, grija întemeierii unui Seminar Teologic a fost una din preocupările mele iniţiale, fiindcă îmi dădeam seama că viitorul Eparhiei Vadului stă cu desăvârşire în vrednicia clerului său.

Greutăţi mai presus de voinţa noastră m-au împiedecat să realizez această dorinţă legitimă încă în cei dintâi ani ai păstoririi mele, dar sforţările necontenite şi credinţa ce m-a călăuzit mi-au dat, în cele din urmă, putinţa să încep a înfăptui importanta instituţie a Seminarului Teologic. Meritul principal revine D-lui Ministru Alexandru Lapedatu, care a răspuns solicitărilor ce i-am făcut cu toată bunăvoinţa, înscriind în Bugetul actual sumele necesare pentru înfiinţarea şi deschiderea Seminarului în toamna acestui an. Acest fapt are o însemnătate atât de mare pentru viaţa Eparhiei noastre, încât mă simt dator să-l accentuez cu toată bucuria sufletului meu şi să exprim toată recunoştinţa D-lui Ministru, distins membru al Sinodului nostru Eparhial.

Prin noul Seminar, ne vom avea asigurată pregătirea şi formarea acelei preoţimi conştiente, de care azi suntem lipsiţi în atâtea parohii şi, prin aceasta, împiedecaţi a atinge culmile spre idealul renaşterii religioase şi deşteptării culturale. Dar pe cât de preţioasă este această instituţie de înaltă cultură religioasă, care va împodobi capitala Ardealului, întărindu-i dezvoltarea progresiv românească, pe atât de grea este problema localului

https://biblioteca-digitala.ro

unde va avea să-şi dezvolte activitatea binefăcătoare. Nu e vorba numai de sălile pentru cursuri şi meditaţii, ci de clădirea pentru internat, aşa de greu de aflat în criza actuală din toate oraşele şi mai ales la Cluj. Am avut clipe grele din cauza acestor greutăţi, care mi se par, uneori, neînvingibile şi de aceea am luat hotărârea nestrămutată că, dacă ar trebui să împart cu elevii Seminarului înscrişi o parte din reşedinţa episcopală, nu voi lăsa ca viitorii preoţi să mai alerge cu cheltuieli mari la institute îndepărtate, lipsiţi de privegherea şi de dragostea păstorului lor.

Nu-mi pot închipui că în acţiunea aceasta nu voiu avea tot sprijinul Sinodului nostru Eparhial și nu mă pot gândi un moment că ni se va mai tăgădui dreptul incontestabil ce ne revine ca parte legală din averea Fondului seminarial comun cu Arhidieceza Sibiului. Când vom avea un cler conştiu şi disciplinat, putem nădăjdui că viaţa sufletească şi morală a credincioşilor noştri va lua un avânt îmbucurător, iar pleava sectarismului îşi va lua zborul în alte părţi. Ca să ajungem aceste zile mult dorite, se impune ca problema salarizării clerului să se facă cu mai multă bunăvoinţă şi cu mai mult interes ca până aci. Am înţeles să nu dăm năvală asupra visteriei statului, când era în strâmtoare, şi să ne mulţumim în anii de prefacere şi cu mai puţin, chiar mai puţin decât toate celelalte categorii de funcţionari şi slujbaşi ai statului.

Acum, când situaţia financiară s-a mai îndreptat, credem că a sosit timpul ca şi cei umiliţi şi năpăstuiţi de ieri să afle azi mângâiere şi recunoştinţă pentru munca lor şi pentru jertfele fără număr aduse în cele mai grele vremuri de urgie pe altarul întregirii neamului. Preoţimea ortodoxă cere cu drept cuvânt să fie socotită între acei factori principali, cari mai mult au luptat, mai mult au suferit de-a lungul veacurilor negre, împărtăşind lipsurile ţărănimei îngenunchiate, dar ţinându-i trează credinţa strămoşească și nădejdea în dreptatea ce trebuia să vie. Preoţimea altor biserici a beneficiat în trecut de multe bunătăţi, asupra lor s-a revărsat Nilul, dărnicia regelui maghiar, dărnicia guvernelor, munificenţa oraşelor şi dobânzile fondurilor de miliarde pentru slujbe pioase. Ai noştri cunosc numai din auzite astfel de izvoare de belşug material. Slujbele acestea, mai mult decât credinţa, sunt şi rămân zidul despărţitor între biserica noastră şi biserica papistaşilor.

https://biblioteca-digitala.ro

Am amintit acestea fără ca să ne ademenească şi să ne descurajeze, pentru că noi suntem cu atât mai mult datori să muncim și să așezăm Biserica noastră în locul ce-i compete. În munca aceasta, nu cunoaştem nici osteneli, nici jertfe. Idealul nostru suprem este Iisus Mântuitorul, pe care Îl vom chema necontenit în sufletele noastre, spre a ne călăuzi în opera grea, dar sfântă pentru înălţarea bsericei noastre şi a patriei noastre.

În această credinţă și cu un apel călduros la colaborarea frăţească a Domniilor Voastre în lucrările multe și importante ce le cere consolidarea Eparhiei noastre, vă întâmpin cu arhierească binecuvântare şi declar sesiunea a Il-a din epoca reînvierii Sinodului nostru Eparhial deschisă”[1].

Discursul Episcopului Nicolae a fost bine primit de către cei prezenți, dovadă că în cadrul celei de-a doua ședințe a Sinodului Eparhial, deputatul Dr. Ion Matei a propus alocarea unor burse de la Ministerul Cultelor, pentru specializarea anuală în străinătate a câte doi clerici: „Vremile de astăzi reclamă ca şi Biserica să-și creeze un cler care să fie prezintat cu personalităţi distinse în viaţa de obște a neamului şi a ţării. Spiritul vremii reclamă o atmosferă profund creştină, care să planeze asupra tuturor păturilor vieţii noastre publice. Şi crearea acestei atmosfere cade la locul întâi în sarcina Bisericei, cari trebuie să caute toate mijloacele pentru a-şi putea creşte un cler la înălţimea chemării sale. În acest scop, Consistoriul să fie autorizat a alege an de an doi tineri distinşi, absolvenţi ai cursului clerical, pe cari să-i trimită la Colegiul din Glasgow, în Anglia, unde să se perfecţioneze în ştiinţa teologică. Aceştia vor avea apoi rolul de profesori educatori ai clerului de mâine. Consistoriul să intervină la Ministeriul de Culte pentru ca acesta să asigure celor doi clerici o bursă permanentă de 50.000 lei”[2].

În aceeași notă, Comisia responsabilă cu demersurile pentru înființarea Institutului Teologic a prezentat Sinodului, în cea de-a cincea ședință, „Actul Consistoriului Nr. 2871 în chestia Seminarului”[3], raportorul acestei Comisii, deputatul Dr. Silviu Dragomir, subliniind în cuvântul său impor-

[1] „Sinodul Eparhial al Diecesei Clujului. Deschiderea Sinodului. Ședința întâia”, în Revista Renașterea, anul II, nr. 19, Cluj, 11 mai 1924, pp. 2-3.

[2] *Ibidem*, p. 4.

[3] *Ibidem*, p. 9.

https://biblioteca-digitala.ro

tanța problemei pentru Eparhia Clujului și pentru Biserica Ortodoxă. În numele Comisiei, vorbitorul a făcut următoarele propuneri: „1) să se ia act cu satisfacţie de lucrarea săvârşită de Consistoriu în această chestiune şi de bunăvoinţa întâmpinată în această problemă din partea d-lui Ministru de Culte; 2) Să se dea autorizaţie Consistoriului ca să continue demersurile şi să aibă putere de a face cheltuelile necesare; 3) Să se autorizeze Consistoriul să procure toate cele necesare pentru instalarea Seminariului; 4) Consistoriul să inactiveze Seminariul în baza unui regulament provizor pe care îl va compune; 5) Consistoriul să completeze catedrele prin concurs, dându-i-se îndreptățirea de a invita la aceste catedre persoane cu o reputaţie teologică bine stabilită. Condiţie principală este ca profesorii să aibă doctoratul în teologie, iar pentru dreptul bisericesc, doctoratul în drept; 6) Patronul Institutului să fie Sf. Nicolae, patron şi al P.S. Sale, care este întemeietorul acestui aşezământ; 7) Seminarul să se organizeze, deocamdată, pe cursuri de trei ani; 8) Să se primească numai tineri cari posedă atestat de absolvire al unei şcoli secundare, curs superior. 9) Consistoriul să caute crearea unei legături strânse între Institutul Teologic şi Facultatea de Litere a Universităţii din Cluj”[4].

Atât propunerile, cât și proiectul de regulament pentru calificarea şi numirea profesorilor de la Institutul Teologic, prezentate de către deputatul Dr. Silviu Dragomir, au fost primite „în unanimitate şi cu însufleţire din partea Sinodului”[5].

[4] *Ibidem*, pp. 9-10.
[5] *Ibidem*, p. 10.

https://biblioteca-digitala.ro

3

Pregătiri în vederea deschiderii învățământului teologic ortodox din Cluj

Opinia publică era convinsă că înfiinţarea Seminarului Teologic din Cluj era „de o importanță capitală pentru poporul românesc de dincoace de Carpaţi”[1]. Iată ce relata presa vremii în acest sens: „Timpul în care trăim ne dă fericita posibilitate să privim cu satisfacţie la multe şi, în acelaşi timp, foarte importante evenimente şi lucrări ce se săvârşesc subt ochii noştri. Este încă viu în memoria noastră evenimentul mare al întregirii neamului, strălucitul act al încoronării, precum şi celelalte momente de manifestare a conştiinţei noastre naţionale. Privim la multele asociaţii de binefacere, la diferitele organizaţii culturale, cari iau fiinţă, în ciuda tuturor uneltirilor trecutului, la ridicarea multelor biserici, școli şi case culturale, care toate au şi trebuie să aibă un singur scop: ridicarea morală, culturală şi materială a poporului nostru.

Şi seria astor fel de acte am putea-o continua. Scopul nostru însă este ca, de astă dată, să facem amintire de alt eveniment, de o importanță capitală pentru poporul românesc de dincoace de Carpaţi: înfiinţarea Seminarului Teologic din Cluj. Motivele cari stau la baza înfiinţării unui astfel de institut sunt deplin justificate de necesitatea vremii în care trăim. E lucru natural ca fiecare Eparhie să-şi aibe şcoala sa clericală şi, ca atare, este firesc ca şi reînviata Episcopie a Clujului să-şi aibe şcoala clericală proprie,

[1] V. Susa, „Institutul Teologic din Cluj!”, în Revista Renașterea, anul II, nr. 23, Cluj, 8 iunie 1924, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

unde să-şi crească pe viitorii săi preoţi. Este cunoscut apoi faptul că Eparhia Clujului este binişor împestriţată cu diferite naţionalităţi şi mai ales cu diferite confesiuni şi chiar cu aconfesiuni. Toate astea sunt momente cari aşteaptă munca a cât mai mulţi apostoli şi propovăduitori ai dreptei credinţe, cari, prin cuvintele şi faptele lor, să propage naţionalismul cel curat, românesc şi se vestească mai presus de toate Cuvântul Evangheliei lui Hristos.

Propaganda sectară, cu toate ordonanţele ce-o opresc, nu conteneşte. Ea nu va conteni în curând, pentru că pe cei ce le place a se face „martiri pentru Domnul" nu-i va putea întoarce în sânul bisericii nici un ordin venit din afară, ci numai și numai o convingere internă, pe care însăşi preoţimea este chemată să le-o dea. Dar fără oameni bine pregătiți şi convinşi, rezultatul va veni foarte târziu. Şi pentru ca să se obţină un rezultat cât mai grabnic şi efectiv, noul Institut e chemat să formeze preoţi bine pregătiţi, ca atunci când Domnul îi va primi în ogorul Său, entuziasmaţi de dragostea Lui şi, cu ajutorul indispensabil al Său, să poată paraliza şi zădărnici propaganda făcută de sectari cu bani străini şi cu mijloace de propagandă iredentistă.

Ca o mare problemă, stă în faţa noastră şi reunirea Românilor uniţi cu biserica Romei. Asupritorii noştri de veacuri, conform principiului lor, „divide et impera", au desbinat poporul românesc de dincoace de Carpați, introducând dihonia confesională în sânul lui, ca astfel destrămându-se, să-l poată stăpâni. Această problemă încă aşteaptă clerici cunoscători de cauze şi mijloace, cari, pătrunşi de duhul lui Hristos şi ajutaţi de timpul necesar ori cărui lucru mare, să poată vindeca rana deschisă la 1700. Nu cu mijloace subversive, de cari biserica ortodoxă nu s-a folosit nicicând şi nici nu se va folosi vreodată, dar nici cu ajutorul sofisticei inutile. Pe credincioşii «pescuiţi» şi «siluiţi» dela 1700 încoace numai cu ajutorul preoţimii bine educate şi crescute în duh creştinesc, pătrunsă de sfânta ei misiune, îi va putea întoarce la adevărata lor credinţă.

Un apostolat viu şi cât mai întins pentru formarea conştiinţei mulţimii, care mulţime apoi de sine se va întoarce în sânul bisericii sale strămoşeşti, de care a fost despărţită numai cu «privilegiomurile» şi «tunurile» opresorilor. Pentru toate astea, nu este suficient un «ordin» sau o campanie de discuții polemice, cari toate nu pot avea alt rezultat, decât înmulţirea urei,

https://biblioteca-digitala.ro

ci se cere un ales bine educat şi înzestrat cu cunoştinţe cât mai vaste şi, mai presus de toate, ca fiecare preot să fie un devotat şi demn ucenic al Mântuitorului nostru.

Prin înfiinţarea Seminarului Teologic din Cluj, se îndeplineşte apoi şi un act care era firesc să se facă în centrul Ardealului, pentru ca de aci, ca un val de lumină, să se reverse binefăcătoarele efecte ale culturii peste întreaga provincie. N-ar trebui să facem decât o foarte mică ochire în istorie şi, văzând ce influinţă a avut ridicarea şcoalei teologice în Kievul din timpul Mitr. Petru Movilă, să tragem concluzia că şi Clujul se va putea dovedi în curând un astfel de centru, după ce într'alte privinţe ocupă deja locul întâiu.

Fie ca şi acest institut ce-şi ia fiinţa în reînviata Episcopie a lui Ştefan cel Mare, să-şi înceapă opera «într'un ceas bun şi cu noroc» şi să o ducă la îndeplinire spre lauda bisericii şi spre preamărirea lui Dumnezeu”[2].

În vederea organizării deschiderii anului școlar, Eparhia Clujului emite, la 17 iunie 1924, următorul comunicat: „Sinodul nostru eparhial din anul curent, în şedinţa sa din 7 Maiu st. n., a decis în unanimitate şi cu deosebită bucurie deschiderea Seminarului nostru Teologic în Cluj, având garantate la bugetul statului sumele necesare pentru înfiinţarea lui.

Seminariul este întocmit, deocamdată, pentru cursuri pe trei ani. Studiile teologice se vor propune de profesori speciali, iar studiile auxiliare clericii le vor asculta la Facultatea de Litere a Universităţii din Cluj, cu care Seminariul va sta în strânsă legătură, pentru creşterea unui cler cu o cultură superioară. În Seminar se vor primi numai tinerii cari posedă certificat de absolvire a cursului superior al unei şcoli secundare. Toţi elevii sunt obligaţi să locuiască în internatul institutului şi să se conformeze normelor stabilite de regulamente. Se primesc numai elevi de pe teritoriul Eparhiei Clujului. Elevi din altă eparhie nu se vor putea primi decât cu învoirea prealabilă a chiriarhului de care aparţin. Seminariul se deschide la 1 Septemvrie a. c. cu cursul întâiu. Întrucât vom putea asigura până atunci un local cu săli suficiente pentru învăţământ şi internat, vom deschide toate trei cursurile. Cei interesaţi vor fi avisaţi la timp despre aceasta.

[2] *Ibidem*, pp. 4-5.

https://biblioteca-digitala.ro

Candidaţii cari doresc să fie primiţi în Seminar vor înainta Consistoriului nostru o cerere scrisă cu mâna proprie, anexând în original următoarele documente:

a) actul de naştere şi botez;
b) atestatul de maturitate, eventual atestatul de absolvire a unei şcoli secundare (liceu, reale, comerciale, şcoală normală cu diploma de învăţător);
c) atestat medical prin care să se constate integritatea spirituală şi corporală a petentului;
d) declaraţia petentului, subscrisă de părinţi sau tutori că după absolvirea cursului teologic va intra în slujba diecezei cel puţin cinci ani de zile; la caz contrar, vor restitui fondului Seminarului toate spesele de întreținere, precum și bursele primite.

Cererile instruite cu aceste documente se vor înainta Consistoriului până la 15 August st. n. Cereri intrate după acest termen nu se vor lua în considerare.

Cei primiţi vor fi încunoştiinţaţi din bună vreme despre terminul prezentării lor în Seminar, cu care ocazie vor avea să se supună cercetării medicale şi unui examen privitor la aptitudinile lor muzicale.

Pentru întreținere în internatul Seminarului, elevii vor avea să achite o taxă anuală ce se va stabili ulterior. Cei lipsiţi de mijloace vor beneficia de burse, în baza unui certificat de paupertate de la organele comunale şi parochiale. La înmatriculare, elevii vor solvi taxa de înmatriculare de 10 lei, o taxă de 10 lei pentru biblioteca seminarială, 10 lei pentru anuarul institutului. Fiecare elev va aduce cu sine cel puţin patru schimburi de rufe în stare bună. De la data înmatriculării, elevii intră în toate drepturile şi datorinţele statorite de regulament.

Nici un elev nu poate cerceta în acelaşi an, ca elev ordinar, alte institute de învăţământ. Documentele elevilor până la absolvire se vor păstra în arhiva direcţiunii. La înmatriculare, fiecare elev este dator a se prezenta în persoană. Manualele necesare şi le va procura fiecare pe spesele proprii[3].

La data de 29 iunie 1924, se face publică scoaterea la concurs a posturilor „pentru ocuparea catedrelor de profesori, sistemizate la Insti-

[3] „Seminariul nostru Teologic - Comunicat oficial Nr. 3942", în *Ibidem*, nr. 26, Cluj, 29 iunie 1924, pp. 1-2.

https://biblioteca-digitala.ro

tutul Teologic Ortodox Român nou înfiinţat în Cluj”[4], având ca termen de înscriere data de 1 august 1924. Conform anunțului, era nevoie de: „1. Un post de profesor pentru Isagogie, Esegeză și Arheologia Biblică, 2. Un post de profesor pentru Istoria bisericească şi Apologetică; 3. Un post de profesor pentru Morală şi Dogmatică; 4. Un post de profesor pentru Pastorală Liturgică şi Drept canonic; 5. Un post de profesor pentru Studiile pedagogice şi Omiletică; 6. Un post de maestru pentru cântări bisericeşti şi tipic”[5].

Concurenții urmau să depună la dosar următoarele documente: a) act de naştere și botez; b) diploma de doctor în teologie; c) atestat de serviciu pentru cei care lucrează; d) alte certificate de studii. În plus, pentru Catedra de profesor de drept, se cerea „doctorat în drept şi absolutorul teologic”, iar pentru profesorul de cântări bisericeşti şi tipic, o dovadă „că este apt de a satisface chemării sale”[6]. Pentru candidații care nu au mai desfășurat activități didactice, era nevoie de un examen suplimentar, susținut în fața unei comisii stabilite de Consistoriul Diecezan[7]. Numirea de profesori urma să se facă cu titlu provizoriu, iar definitivarea pe post putea fi cerută Consistoriului după doi ani de activitate.

În ceea ce privește salarizarea, profesorii urmau să primească o retribuție de 2200 lei, la care se adăugau accesoriile prevăzute prin lege, iar personalului responsabil cu instruirea studenților în domeniul muzicii îi revenea un salariu de 1600 lei, plus adaosurile legale[8].

În şedinţa plenară din 7 august 1924 a Consistoriului, au fost aleşi profesorii pentru Seminarul Teologic în persoana Dr. Orest Bucevschi, Dr. Ion Pașca, Dr. Andrei Buzdug, Dr. Liviu Galaction Munteanu, Dr. Gheorghe Stănescu, iar suplinitor la dreptul canonic, asesorul Dr. Vasile Sava[9].

În luna septembrie 1924, Revista Renașterea, „organul oficial al Eparhiei Ortodoxe Române a Vadului, Feleacului, Geoagiului și Clujului”, pregătea deschiderea anului de învățământ, prin publicarea unui amplu material, sub genericul „Institutul nostru Teologic”: „... După multă stă-

[4] „Posturi de profesori - CONCURS - Nr. 3913-1924”, în *Ibidem*, nr. 26, Cluj, 29 iunie 1924, p. 2.
[5] *Ibidem*.
[6] *Ibidem*.
[7] *Ibidem*.
[8] *Ibidem*.
[9] „Știri. Profesori la Seminariul nostru”, în *Ibidem*, nr. 32, Cluj, 10 august 1924, p. 7.

https://biblioteca-digitala.ro

ruinţă din partea P.S. Sale Episcopului nostru, toate pedecile ce stăteau în calea deschiderii Institutului nostru Teologic au fost delăturate. Consistoriul nostru a ajuns în posesiunea edificiului din strada Bălcescu Nr. 21, luându-l în chirie de la oraşul Cluj pe timp de şase ani, în care timp sperăm să ne putem ridica institutul nostru propriu pe terenul frumos, cedat spre acest scop din partea Ministerului de Finanțe.

Facem la acest loc cuvenita amintire că soluţionarea acestei chestiuni în modul de mai sus s-a făcut cu bunăvoinţă din partea d-lui Ministru președinte Ion I. C. Brătianu, d-lui Ministru de Culte, Alexandru Lapedatu, și d-lui Ministru al Sănătăţii Publice, Nicolae N. Săveanu, cărora şi pe această cale le mulțumim.

Lucrările principale pentru deschiderea Institutului Teologic sunt săvârşite, iar aranjamentul intern, precum şi organizarea lui vor fi în câteva zile terminate.

Institutul se deschide la 1 Octombrie st. n. Înscrierile elevilor se vor face în 29 și 30 Septembrie n. La 1 Octombrie, toţi elevii vor fi supuşi vizitei medicale, conform regulamentului, iar în 2 Octombrie se încep prelegerile.

Corpul profesoral se compune din profesorii: Dr. Ion Pașca pentru teologia morală şi filosofia creştină, Dr. Andrei Buzdug pentru teologia practică, Dr. Liviu Galaction Munteanu pentru studiile biblice, Dr. Ion Stănescu pentru istoria bisericească, patrologie şi patristică, Dr. Orest Bucevschi pentru dogmatică şi limba greacă. Institutul nostru a avut norocul să câştige în aceste persoane bărbaţi aleşi, cu studii frumoase şi cu multă râvnă pentru binele şi progresul acestui institut şi al bisericei noastre.

Studiile secundare, ca limba şi literatura română, pedagogia şi altele vor fi ascultate de elevi la Facultatea de Litere a Universităţii din Cluj. Catedra de drept canonic a fost încredinţată în mod interimar asesorului Dr. Vasile Sava, iar medic al Institutului a fost ales Dr. Dominic Stanca. Asesorul consistorial Dr. Sebastian Stanca va organiza în cursul anului un curs special pentru combaterea sectelor religioase.

Pe lângă acestea, Consistoriul nostru a făcut demersurile necesare la On. Minister al Cultelor pentru ridicarea Institutului la rangul de Facultate pe lângă Universitatea din Cluj şi avem cele mai bune nădejdi că această problemă se va resolvi favorabil în cursul anului. Din acest motiv, nu s-au primit decât elevi absolvenţi ai şcoalelor secundare, curs superior.

https://biblioteca-digitala.ro

In Institut se vor primi ca auditori extraordinari studenţi de la celelalte facultăţi ale Universităţii din Cluj, cu scopul de a familiariza şi intelectualii mireni din viitor cu problemele religioase ale poporului nostru. Începutul s-a făcut cu studentul Aurel Goia, absolvent al Facultăţii de Ştiinţe.

Cea dintâi şedinţă a corpului profesoral s-a ţinut în 8 septembrie, la reşedinţa episcopească, sub presidiul P.S. Sale Episcopului nostru, fiind de faţă şi d-nii Prof. Univ. Dr. Ion Lupaş şi Dr. Silviu Dragomir şi asesorii consistoriali. În această şedinţă, s-a stabilit distribuţia materialului de învăţământ, s-au fixat principiile de organizare şi alte dispoziţii pentru începerea instrucţiei.

Cu agendele directorului a fost încredinţat din partea Consistoriului, în mod provizor, asesorul Andrei Ludu, iar secretar a fost ales d-l Dr. Liviu Galaction Munteanu.

În şedinţa din 4 Sept. a Senatului şcolar al Consistoriului, s-au făcut primirile în Institut. Au fost primiţi următorii elevi:

Cursul I. 1) Traian Dobra din Garda de Sus, 2) Mircea Fodorean din Valea Bulzului, 3) Octavian Nicola din Presaca, 4) Ion Tata din Sălişte, 5) Traian Anca din Tecşeşti, 6) Teodor Rusu din Someş-Sat, 7) Ion Balota din Borcut. 8) Leon Sava din Vale, 9) Nicolau Radu din Sânmihaiul de Jos, 10) Dumitru Nanu din Sălişte, 11) Valentin Pop din Bălan, 12) Emil Roman din Vima Mică, 13) Vasile Roşescu din Gero Oşorhei, 14) Andrei Diţiu din Leleşti, 15) Gheorghe Silaghi din Idicel-sat, 16) Viorel Giurgiu din Bulzeşti, 17) Şofroniu Bulz din Tomești, 18) Traian Banciu din Sibiel, 19) Nicolae Gavra din Vidra de Sus, 20) Gheorghe Miulescu din Sirineasa, 21) Gheorghe Gligor din Ponorel, 22) Pavel Dab din Micălaca, 23) Petru Mândruțău din Giula, 24) Valeriu Goia din Radna, 25) Laurentiu Bucur din Mogoș, 26) Nicolae Simian din Sălişte.

Cursul II. 1) Alexandru Oltean din Murășeni, 2) Radu Butelanc din Vidra de Sus, 3) Gavril Sacerdoțean din Bodeşti, 4) Mihai Grecu din Cucerdea, 5) Octavian Câmpian din Stănija de Sus, 6) Romul Şiancu din Nireş, 7) Constantin Dumitrescu din Slătioara, 8) Traian Bedea din Mihăleni, 9) I. Tănăsescu din Arad, 10) Gavril Hodiş din Vima Mare, 11) Acsente Tomuș din Vidra de Jos, 12) Ion Delu din Vădăstrița.

Cursul III. 1) Teodor Ciuruş din Dumbrăvița, 2) Laurențiu David din Mogoş, 3) Pompei Oniga din Micloslaca, 4) Dumitru Sângeorzan din Oarba

https://biblioteca-digitala.ro

de Murăş, 5) Gheorghe Stan din Neagra de Jos, 6) Virgil Şeulean din Miheş, 7) Ion Popescu din Dumbrava, 8) Ion M. Popescu din Groşi, 9) Mircea Tomuş din Bucium-Sat, 10) Emil Bodea din Gostila, 11) Alexandru Perhaița din Dobric, 12) Octavian Chirilă din Cârna, 13) Augustin Dragomir din Surduc Copalnic, 14) Teodor Perhaiţa din Dobric"[10].

La Academia Teologică au fost înscriși următorii studenți: Traian Nicoară din Calata-Mare, Vasile Mureșan din Țicud, Ion Veltan din Dicio-Sânmărtin, Alecsandru Roman din Vima Mică, Liviu Mihali din Tinca, Gavril Petruţ din Reghin, Iacob Bratu din Sânbenedic, Ion Civuca din Cubleş, Iuliu Răduleţ din Uioara, Coriolan Palade din Câmpeni, Dionisie Gog din Olpret, Alecsandru Moldovan din Ibăneşti, Aurel Miclea din Surduc Copalnic, Nichita Avram din Cristiş, Ion Popa din Cristian, Gheorghe Silaghi din Ildicel, Patriciu Tufescu din Bozna, Romul Ciocan din Săcădat, Valer Fodorean şi Gheorghe Pleşa din Baia-de-Arieș, Vasile Pasca din Lunca, Gheorghe Giurgiu din Certege, Iuliu Todea din Albac[11].

Toți elevii urmau să se prezinte la Institut în data de 29 septembrie, pentru a-și prezenta documentele în original, iar cei din cursul al doilea şi al treilea trebuiau să dovedească că și-au achitat taxele restante la Institutul pe care l-au urmat până atunci. La înscriere, fiecare elev urma să plătească: o taxă de înmatriculare de 10 lei, o contribuție de 10 lei pentru biblioteca Seminarului și 10 lei pentru anuarul Institutului. În plus, li se cerea să aducă „patru rânduri de schimburi (albituri), haine de pat: o perină, o plapomă, două cearşafuri, o saltea pentru paie şi o lădiţă ca încuetoare pentru păstrarea ustensiliilor proprii"[12].

Taxa de întreţinere în Seminar a fost fixată la 8000 de lei, din care Consistoriul urma să acopere pentru fiecare elev jumătate din sumă, iar restul de 4000 lei putea fi achitat de fiecare persoană în două rate. Institutul a fost amenajat „cu tot confortul necesar, într-un edificiu bine aranjat, luminos şi sănătos, iar Consistoriul s-a îngrijit ca alimentaţia elevilor să nu sufere din niciun punct de vedere"[13].

[10] „Institutul nostru Teologic", în *Ibidem*, nr. 37, Cluj, 14 septembrie 1924, pp. 1-2
[11] „Primiri la teologie", în *Ibidem*, anul III, nr. 39, Cluj, 27 septembrie 1925, p. 8.
[12] „Institutul nostru Teologic", în *Ibidem*, anul II, nr. 37, Cluj, 14 septembrie 1924, pp. 1-2
[13] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

4

Inaugurarea Institutului Teologic Ortodox Român din Cluj

Ziua de 1 octombrie 1924 reprezintă deschiderea oficială a învățământului teologic ortodox clujean, care s-a făcut în prezenta P.S. Episcop Nicolae Ivan, Ministrului Cultelor, Alexandru Lapedatu, oficialităților[1], profesorilor, studenților și a unui numeros public. Ceremonia a avut loc în localul Institutului din strada Nicolae Bălcescu, nr. 21, desfășurându-se după următorul program: „1. Sfințirea Institutului; 2. Dorneanschi - V. Petrașcu, *Cât de mărit*, executata de corul studenților în teologie; 3. Cuvânt ocazional, de Prof. Dr. Andrei Buzdug; 4. Eusebiu Mandicevschi, *Psalm 100*, corul studenților teologi; 5. Menirea nou înființatului Institut Teologic Ortodox Român, dizertație de studentul în teologie Teodor Ciuruș.; 6. Humpel, *Iată ziua triumfală*, corul studenților teologi"[2].

Serviciul religios a fost oficiat în prezența P.S. Episcop Nicolae, de către asesorul consistorial Andrei Ludu, care, în calitate de directorul adjunct, „a ţinut o frumoasă cuvântare, în care aduce elogii P.S. Sale pentru munca

[1] „Au fost de față Dl. General Papp, I. Paul, Prof. Univ. Dr. Ion Lupaș, V. Ghidionescu, primariul orașului, Dr. O. Utalea, preș. trib. Petrescu, medicul jud. Dr. Bașota, rev. Dr. Vilt și Păcurar și P. Bura, protop. Iovian Mureșan, dir. Nic. Bogdan., dep. Dr. Petru Meteș, prefectul I. Peter, dir. de bancă Dr. L. Gherman și A. Mandeal, ing. L. Bohațel, adv. Dr. Dragomir și Dr. T. Popescu, medicii frați Dr. Stanca, ing. Lungu și alți mulți domni și doamne"; „Inaugurarea festivă a Institutului Teologic", în Revista Renașterea, anul II, nr. 50, Cluj, 14 decembrie 1924, pp. 4-8.

[2] „Inaugurarea festivă a Institutului Teologic", în *Ibidem*, nr. 49, Cluj, 7 decembrie 1924, p. 6.

https://biblioteca-digitala.ro

grea depusă pentru înfiinţarea acestui Seminar, iar elevilor dându-le instrucţiile necesare pentru ordinea şi disciplina din Institut”[3].

A vorbit apoi P.S. Sa Episcopul Nicolae, care a arătat „jertfele uriaşe reclamate de înfiinţarea Institutului” şi a dat sfaturi înţelepte, rugându-i „pe toţi profesorii şi elevii deopotrivă să muncească cu zel şi însufleţire pentru marea operă a consolidării bisericii şi patriei, la care sunt chemaţi în primul rând preoţii noştri şi în serviciul căruia noul Institut are menirea de lumină. Corpul profesoral, alcătuit din bărbaţi valoroşi, cu pregătiri frumoase şi multă dragoste de muncă, și elevii pe care i-am selectat ca elementele cele mai bune, cu o pregătire temeinică, dau garanţia că la acest Institut se va depune o muncă din cele mai preţioase, spre binele bisericii, a neamului şi a patriei”[4].

A urmat la cuvânt Prof. Dr. Andrei Buzdug, din a cărui rostire reținem: „P.S. Stăpâne, D-le Ministru, Doamnelor și Domnilor! Clujul, cetatea suferințelor de martiri ai neamului nostru din trecut, de la marele eveniment al Unirii, a avut mai multe momente de înălțare sufletească, scriind fiecare tot atâtea pagini măreţe în istoria noastră națională. Din aceste momente, două mi se par mie de o importanță deosebită pentru biruința acestui neam, prin care și-a afirmat puterea avântului cultural. Primul moment este acea zi istorică a vieții culturale, în care s-a inaugurat pentru întâia dată Universitatea românească a Daciei superioare aci, în Cluj; al doilea moment e, cred, fără modestie, inaugurarea acestei Instituții de înaltă cultură sufletească ce o prăznuim astăzi.

Țin să scot îndeosebi în relief aceste două zile mari istorice, fiindcă prin ele ni se asigură trăinicia existenței noastre pe aceste plaiuri. Căci nimic altceva, decât credința și cultura, ne pot da această chezășie. Prin ele se așază fundamentul de granit al unei existențe sigure, ce nimeni nu va putea dărâma. De credința tradițională și de forța unei espanziuni și dezvoltări culturale depinde viitorul oricări popor. Crearea acestora cade, în primul rând, în sarcina acestor instituții. Prin luminarea și nobilitarea sufletelor, se câștigă adevărata forță morală, forță creatoare de valori pe cari poți clădi cu încredere. Dar orice credință și cultură trebuie să-și aibă o pecete, un

[3] „Știri. Institutul nostru Teologic” în *Ibidem*, nr. 41, Cluj, 12 octombrie 1924, p. 6.
[4] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

timbru specific. Această pecete caracteristică și-o câștigă numai legând firul roșu al tradiției strămoșești. Să legăm munca noastră de munca trecutului, căci pe pământul țării românești atâtea generații înaintea noastră au trăit, frământându-și sufletul pentru a înțelege și îndeplini rostul lor pe lume; ce presumpție nebunească să credem că din toată frământarea acestor generații n-a rămas nimic durabil și că pământul acestei țări ne-a așteptat pe noi, ca noi, din inspirația clipelor pe cari le trăim, să hotărâm de soartea întregului popor românesc? Nu, operile mari de cultură își găsesc totdeauna firul roșu în tradiție. E tradiția sănătoasă în care s-au cristalizat și s-au acumulat adevăratele valori creatoare, valori de cultură și de credință, ce noi trebuie să le păstrăm cu sfințenie.

Așa nici opera mare culturală ce noi o prăznuim astăzi nu e escluziv creațiunea momentelor fericite de azi. Firul ei roșu merge înainte cu sute de ani în istoria neamului. Îl găsim bine stabilit deja la 1488, când Marele Voievod Ștefan cel Mare și Sfânt, apărătorul creștinismului și, în special, al ortodoxiei noastre, a întemeiat pentru întâia dată această Eparhie.

Din cauza vitregiei timpurilor, ea a fost atunci de scurtă durată, dar ideia a rămas; ea s-a renăscut și a devenit azi o forță reală, ce în veci va trăi. Ea va trăi, căci, prin reînvierea acestei Eparhii, ni se dă o nouă dovadă și satisfacție de dreptate divină. Prin munca și jertfa generațiilor din trecut, ni s-a creat această posibilitate, ni s-a dat prilejul ca noi, cei de azi, după ce am văzut realizat visul de veacuri al neamului nostru, să prăznuim azi și această zi.

Însemnătatea ce o are în viața națională și culturală biserica noastră strămoșească e un fapt atât de clar, ce, cred, nu mai are nevoie de multe demonstrații. Căci în tot decursul vieții istorice a acestui neam, sunt așa de strâns legate fiinta lui etnică națională, culturală și credința lui, încât să vrei și nu le poți desființa. Ele s-au contopit, s-au sintetizat atât de admirabil în decursul timpului, armonizându-se în acea expresie frumoasă a țăranului, ce spune că e de «lege românească». Naționalitatea și credința formează în sufletul neamului nostru un ce nedespărțibil; sunt numai două laturi ale unuia și aceluiași conținut. Dacă această sinteză de neam și credință el a păstrat-o în decursul timpului, ce datorie mai mare (decât aceea) ne incumbă azi decât tocmai întărirea acestei credințe.

https://biblioteca-digitala.ro

E clar deci rolul important ce trebuie să-l aibă și Eparhia noastră pe aceste plaiuri. Aci, la un popor atât de mult oropsit prin vitregia timpurilor, ce trebuie să-și dea tributul ei pentru ridicarea poporului. Trebuie să întărească ceea ce românesc ne-a rămas, trebuie să recâștige ceea ce am pierdut și trebuie să formeze un zid puternic de apărare pentru neamul și credința noastră. Vastă și grea e opera ei, căci ea trebuie să aprindă din nou făclia culturii și credinței în sufletele fiilor ei. Ea trebuie să devină o organizație vie a neamului; ea trebuie să câștige viață pentru ca să poată da viață.

Focarul acestei vieți noi e tocmai acest Institut, pe care-l inaugurăm astăzi. De aci vor trebui să pornească în toate părțile pionierii credinței străbune. Acestei Academii Teologice îi incumbă o operă grea. Ea trebuie să devină isvorul nesecat al credinței creatoare de valori superioare, căci în special acum, după Marele Răsboiu, când desechilibrul moral a pătruns până și în cele mai fine fibre ale vieții noastre sociale, amenințând distrugerea acestui organism, introducând în locul adevăratelor valori morale și tradiționale valori fictive și relative, dând naștere acestei cangrene sociale.

Cărora altora mai mult decât acestor instituții le incumbă această datorie de inaugurare a unei opere de sanare a unui organism sufletește atât de bolnav, operă de renaștere și de întărire a valorilor prin care poate menține o viață sănătoasă, căci morala și credința nu sunt altceva decât expresia sănătății vieții sufletești, culturale și sociale. Opera acestei instituții deci constă în desvoltarea ființei noastre naționale, culturale și în purificarea și sanarea vieții morale-sociale și individuale. Ca să poată satisface acestor cerințe superioare, ea va trebui să devie o instituție vie a vieții. Din ea va trebui să curgă o viață vie, o viață viu legată prin toate fibrele ei de viață reală externă. Căci aci, în această viață externă, trebuie ca să acționeze. Ea trebuie să devie isvorul credinței din care să se adape românismul din acest colț de țară.

Și acum mă adresez D-voastră, D-lor studenți, cărora vi-e dată fericita ocazie de a vă putea numi printre primii pionieri ce vor ieși din acest isvor al credinței noastre. D-voastră, împreună cu noi, corpul profesoral, în al cărui nume și din a cărui încredințare am fericita ocazie a vă vorbi în această zi istorică pentru biserica noastră, ne incumbă azi o sfântă datorie, un legământ ce trebuie să-l facem, obligându-ne a da cu adevărat viață

https://biblioteca-digitala.ro

acestei instituții, obligându-ne a fi demni de zilele mari pe cari le trăim și a ne face datoria cum se cade, după maximul puterilor de cari dispunem. A inaugura aci o adevărată viață superioară, din ale cărei fructe să putem da cu prisosință neamului, ce are atâta nevoie de ea. Dar această viață nu se va putea câștiga decât prin muncă intenzivă, serioasă și perpetuă, căci numai prin muncă ni se oțelesc forțele și numai prin ea câștigăm un conținut al vieții. Prin muncă se câștigă armele propășirii culturii și civilizației moderne. Numai provăzută cu aceste arme și animat de focul sacru al credinței, preotul de azi va putea corespunde cerinței Mântuitorului, care a zis: nu mergeți și cetiți, ci «mergeți și predicați Evanghelia dreptății», ceea ce va să spună că, pe lângă focul sacru al credinței, preotul care, după expresia țăranului, e părinte, el trebuie să-i fie, de fapt, părinte în toate manifestările vieții lui.

De aci urmează că el trebuie să posede cultura vremii, pentru a putea susține în orice situație valoarea credinței strămoșești. Căci dacă în trecutul vieții neamului nostru umilul preot român, ce propovăduia credința în Dumnezeu, a fost o stâncă de piatră, de care s-au izbit și sfărâmat toți dușmanii neamului nostru, cari țînteau să atace înseși fibrele inimii noastre naționale, zic, dacă acestui umil preot român din trecut (veac. XVIII) i-a fost destul numai credința, noi azi mai avem nevoie, pe lângă credință, și de celelalte arme ale culturii și civilizației, astăzi așa de mult avansate. Trebuie să ne știm găsi în ele, trebuie să ni le știm face utile în opera noastră sfântă. De aceea zic, D-lor studenți, că generației tinere de azi, în special preotului, i se cere o muncă serioasă, numai pentru ridicarea nivelului intelectual și moral, căci de la nivelul la care se va putea ridica în parte fiecare depinde și influența creatoare ce va putea-o exercita asupra acelora ce el e chemat să-i păstorească. Cu cât mai sus se vor ridica ei, cu atât se vor ridica și aceia cari se adapă la cuvântul şi faptele lui. Deci muncă serioasă, D-lor, şi aceasta să ne fie deviza! Căci numai așa vom putea satisface devizei poetului suferințelor noastre, care a spus așa de de frumos că, pentru consolidarea României de azi, ne trebuiesc români vechi în țară nouă.

Cu acest crez al muncii în ogorul neamului şi bisericei noastre strămoșești, ce-l depunem în acest moment solemn și istoric, ţinem să vă mulţămim, P.S. Voastră și D-le Ministru, şi totodată să vă încredinţăm că

https://biblioteca-digitala.ro

munca şi jertfa neobosită a D-Voastră, depusă pentru întemeierea acestei instituţii, vor rămâne veşnic în istoria ei şi vor fi pentru noi un imbold viu în activitatea noastră viitoare ca să creăm din această instituție un izvor viu și nesecat pentru întărirea şi propăşirea neamului şi bisericei noastre”[5].

După această cuvântare, aplaudată cu căldură de cei prezenţi, corul teologilor a interpretat „Psalmul 100” de Mandicevschi, iar clericul cursului III, Teodor Ciuruș, a susținut o dizertaţie despre rolul şi însemnătatea Institutului Teologic nou-înfiinţat: „Mulţumită jertfelor unui şir întreg de mucenici, cari în toată trudita lor viaţă au muncit pentru biserică şi neam, Dumnezeu ne-a învrednicit pe noi, generaţia de acum, să vedem visul închegării naţionale împlinit. Din vălmăşagul vremurilor apuse se desprinde biserica străbună, între bârnele căreia s-a făurit coroana României de azi. Este lucru dovedit că, în trecutul nostru naţional, biserica creştină ortodoxă a fost singura pavăză de apărare şi limanul de scăpare al strămoşilor şi că numai prin cuvântul apostolilor a aprins candela neamului, care a luminat drumul visului împlinit. Străbătând cu mintea vremurile de existenţă zbuciumată a neamului românesc, te întăreşti tot mai mult în adevărul că această biserică, săracă în podoabe și modestă, a făcut tot numai ca să poată îmbrăca poporul cu podoaba sufletească a culturii. Ea a fost acea instituţie, care a păstrat sufletul neamului de-a lungul veacurilor și toate comorile acestui suflet. Popor născut pe aceste plaiuri şi crescut în mijlocul suferinţelor, dar statornic în credinţa sa, streinii nemiloşi l-au despoiat de tot ce a avut, cetăţi, bani, ba chiar şi pământ şi ajunsă rob acolo unde domni odinioară. Lipsiţi de orice ajutor, românii ardeleni aveau ca o singură mângăere sufletească nădejdea la Dumnezeu. Şi pe Dumnezeu cei umili îl văd numai prin acei cari vorbesc, din chemare, despre Dânsul. O cântare de preot în uşa altarului li se pare solie venită atunci şi anume pentru dânşii din cer şi un Scaun de Vlădică, fie şi un biet scaun aspru, tăiat cu ciocanul din piatră, înfăţişează în ochii lor tronul dumnezeirii, care păstoreşte, judecă şi răsplăteşte.

În aceste împrejurări umile, ei rugau pe Dumnezeu să le dea cel puţin un păstor român, căruia să-și încredinţeze tot sufletul lor spre păstrare.

[5] „Inaugurarea festivă a Institutului Teologic”, în *Ibidem*, nr. 50, Cluj, 14 decembrie 1924, pp. 4-8.

https://biblioteca-digitala.ro

Această sfântă dorinţă a Românilor ardeleni o împlini acel Voievod mare şi sfânt, care acum 400 de ani întemeiase această Episcopie ca o pavăză a credinţei şi unităţii religioase a neamului nostru. Acela care le-a dat singura posibilitate de păstrare a comorilor sufleteşti, adecă Biserica, a fost Ştefan cel Mare, domn al Moldovei, ocrotitor şi mândrie a românimii din timpurile sale şi din toate timpurile. Cugetul nostru se îndreaptă plin de evlavie către Voievodul care – cum zice d-l Prof. Iorga – a făcut din ferul săbiei lui ferul plugului, ce spintecă pământul numai ca să rodească. Din brazda trasă de dânsul au răsărit aşezăminte cari n-au pierit, ci trăiesc și acum, unele schimbate, desăvârşite cu timpul. Pătruns de credinţa Celui ce i-a dat cununa biruinţelor, clădi o mănăstire, încă una pe lângă altele multe, și pentru românii ardeleni aflători în ţinutul ce-l primi drept cadou de la Matei Corvinul pentru ajutorul dat. Aşa se născu pe pământul ardelenesc această mănăstire românească, având în fruntea sa şi un păstor român. Gândul ce scânteiase în mintea înţeleaptă şi prevăzătoare de viitor a marelui Ctitor, ce-şi doarme somnul de veci sub lespedea de piatră a mormântului din Putna, îl înţeleseră şi domnii Munteni, înfiinţând şi ei, la rândul lor, tot atâtea cetăţui de apărare a credinţei şi neamului nostru.

Şi într-adevăr, aceste cetăţui au fost zdiul de scăpare în timpul tulburărilor religioase ce au frământat bietul popor în secolii următori. Zile negre venit-au asupra lui. Lupi îmbrăcaţi în piei de oi bat la uşa sufletului pentru a-şi părăsi legea strămoşească. Nici iobăgia seculară n-a fost în stare a-l îndupleca să-şi părăsească credinţa sa. Celor ce încearcă a-l abate de la legea lui le răspunde cu o tărie sufletească, pe care o găsim numai la martirii creştinătăţii din veacurile prime: «Puteţi să-mi luaţi cojocul şi cămaşa de pe mine, vă dau şi corpul meu, dar peste sufletul meu porunceşte numai Dumnezeu!».

Împresurat de atâtea greutăţi, pândit de atâtea curse ispititoare şi ameninţat în diferite chipuri, el stă neclintit, ca o stâncă de granit. Bătuţi de împrejurări din ce în ce mai grele, românii de pe aceste plaiuri rămân în bătaia tuturor valurilor şi a feluritelor persecuţii, răpindu-le streinii şi ultima mângâiere ce o aveau privind spre «Scaunul de Vlădică».

Convinşi de adevărul că, pentru noi, ardelenii, şi fraţii de dincolo, munţii de la graniţă nu sunt un zid de despărţire, ci mai mult un leagăn

https://biblioteca-digitala.ro

ocrotitor pentru toţi, sugrumă viaţa Episcopiei Vadului, voind să ne înstrăineze cu totul. Dar gândul barbar n-a învins, căci, deşi Ctitoria lui Ştefan cel Mare îşi pierde urma, legătura sufletească cu care ne-a unit El, Domnul, s-a tăinuit de-a lungul timpurilor prin sufletele năcăjite, ce nădăjduiau sosirea zilelor de mântuire. A fost nimicită această Episcopie, în modestia ei, pentru ca plinirea vremii să reînvieze în toată măreţia şi splendoarea, iar vălul întunerecului, ce a apăsat sufletele credincioşilor, să-l alunge, aducând în locul lui Evanghelia mântuitoare de suflete. Acum a sosit vremea când, din sferele cereşti, sufletul marelui Voievod îşi întinde sabia-i binefăcătoare, în semn de mulţumire lui Dumnezeu, că Ctitoria sa este pusă din nou în slujba legii strămoşeşti, pentru care ne-au răposat moşii şi strămoşii.

Dar aducerea din nou la fiinţă a acestei Episcopii o pretindea nu numai trecutul ei istoric, ci şi vremurile de acum, ca o dreaptă satisfacţie naţională a zilelor de jale şi amar, ce le-au îndurat atâţia şi atâţia mucenici. Trebuia ca pe Golgota neamului nostru să se înalţe triumfător semnul biruinţii din zilele de suferinţe a poporului drept-credincios de pe aceste meleaguri. Căci cu tot dreptul putem numi acest oraş, de care ne leagă un şir lung de amintiri dureroase, Golgota neamului. Ca dovezi recente ne servesc: procesul memorandului şi, în timpul războiului, temniţele Clujului, pline de preoţi români. Dar în locul temniţelor, ce înăbuşeau în zidurile lor avântul sufletelor nobile, ridicăm biserici măreţe şi institute culturale ce vor împrăştia în toate colţurile credinţă, pace şi iubirea de-aproapelui, arătând tuturor că misiunea noastră pe acest pământ este dragostea de lege.

Abia au contenit înălţătoarele momente de la punerea pietrii fundamentale a măreţei catedrale, ce se zideşte pe ruinele vechilor bisericuţe din Vad şi Feleac, şi iată-ne, acum, adunaţi în această mică sală, la o nouă serbare, la un nou moment, poate tot asemenea de înălţător al tinerei Eparhii. În centrul muceniei noastre de veacuri, prin străduinţele şi jertfele păstoriului nostru iubit şi a altor bărbaţi luminaţi şi de neam iubitori, s-a întruchipat, prin înfiinţarea Institutului Teologic, o vatră de jăratic, care va încălzi inima oricui se va apropia de ea, un focar de lumină a credinţei ce va iradia focul dragostei de neam şi biserică.

https://biblioteca-digitala.ro

Episcopia ctitorului Ştefan cel Mare, reînviată ca prin minune, de azi înainte are frumoasa misiune de a trimite poporului drept-credincios păstorii sufleteşti, a căror necesitate în aceste timpuri se simte foarte mult. Dacă totdeauna, în timpuri de grea cumpănă, preotul era îndreptătorul și povăţuitorul faptelor fiilor săi sufleteşti, cu atât mai mult azi, după Războiul Mondial, care a zdruncinat echilibrul societăţii. Pentru omenimea ieşită din mistuitorul război cu un suflet obosit şi dezorientat, cuvântul Evangheliei lui Hristos vine, ca un isvor curat, să învioreze minţile înfrigurate ale oamenilor de azi.

Dacă în trecut biserica, mama noastră, a fost silită să lupte mai mult pentru păstrarea fiinţei noastre naţionale, decât pentru evanghelizarea vieţii noastre, de azi înainte, în aceste zile de fericire naţională, toată activitatea ei trebuie să tindă spre o înfrăţire a cugetelor şi sufletelor, în scopul unei munci de înălţare prin credinţă şi morală a neamului nostru.

Iar la această înaltă chemare a regenerării noastre, după cum a zis P.S. nostru Păstor într-o cuvântare: «Eparhia noastră, cu sediul în capitala Ardealului, cu tradiţiile unei Episcopii istorice, dar cu teritoriul întins până la frontierele ţării, într-o regiune sărăcită şi înapoiată, trebuie să fie cea dintâi la această mare operă a ortodoxiei româneşti, chemată să alunge întunerecul ce a apăsat veacuri întregi peste Nordul Ardealului, făcând să strălucească pretutindeni, în satele trezite la o nouă viaţă, lumina credinţei, flacăra Evangeliei şi roadele bogate ale unei vieţi religioase».

De aceea, înfiinţarea acestei şcoli trebuie privită nu numai ca o necesitate bisericească, ci şi naţională. Căci un cler cultivat şi conştient de chemarea sa este interes de viaţă pentru orice stat creştin. Prosperarea şi întărirea patriei noastre depind, în mare măsură, de viitorii slujitori ai altarului, cari, prin munca şi sacrificiile lor, să nimicească orice patimi și porniri rele, răscolite de înfricoşatul război. Ei sunt datori să vestească adevărata credinţă şi morală în această lume şi să pună stavilă diferitelor secte ce caută a înstrăina bietul popor de la legea lui sfântă, prin uneltiri vrăjmaşe. Pe umerii lor a pus biserica răspunderea nemijlocită a apostoliei sacramentale și culturale, în mijlocul mulţimei credincioşilor.

Neamul nostru şi în trecut se învăţa şi se conducea în viața lui de către preoţime. Acel preot cu Ceaslovul și Psaltirea în mâini, blând, nefăţărit și

https://biblioteca-digitala.ro

ocrotitor al jertfelnicului şi care era călăuza de viaţă a credincioşilor, astăzi are o chemare cu mult mai grea, recerând multă trudă, dar şi mult devotament. Trăim în secolul luminii. Preotul trebuie să ştie carte, trebuie să citească multă carte. Împrejurările de viaţă în cari ne aflăm ne arată că preotul e chemat, în cel dintâi rând, să fie conducător şi santinelă neadormită. Faţă de nevoile și aspiraţiunile poporului nostru, după înfăptuirea marelui ideal naţional, în noile împrejurări de viaţă, în era libertăţii, preotul trebuie să-şi îndrepte toată activitatea spre consolidarea unităţii sufleteşti a tuturor fiilor neamului românesc. Drept garanţie a acestei unificări sufleteşti va fi numai prosperarea în cultură, în aşa măsură, ca, faţă de celelalte minorităţi, să-i asigure naţiei şi ţării române acel prestigiu care făcea cândva pe cetăţeanul român să exclame cu mândrie «Cives romanus sum!».

Această mare şi sfântă misiune a preotului se impune mai ales în părţile acestei Eparhii, care veacuri întregi a fost osândită de răuvoitori să stea în umbră şi întunerec. Iată nevoia imperioasă de organizare și desvoltare atât pe terenul bisericesc, cât şi cultural, în acest centru însemnat al Ardealului, ce până ieri a fost cuib de ură şi duşmănie a unui neam oropsit de vremuri. Pătrunşi de aceste adevăruri, am venit din toate colţurile la această şcoală, la acest isvor de întărire a minţii, ca aşa câştigându-ne cunoştinţele necesare unei vieţi pastorale, să fim adevăraţi apostoli ai bisericii şi neamului nostru. Am venit în Clujul românesc, la acest Institut, să ne învăţăm în legea noastră strămoşească, pe care azi-mâine va trebui să o propovăduim. Am venit aici ca, prin muncă şi rugăciune, să ne formăm adevăratul caracter de slujitori credincioşi ai lui Hristos şi întreaga noastră fiinţă de păstori sufleteşti.

Nu ne înşelăm în speranţe, deşi vedem casa umilă în care se deschide această şcoală, împrejmuită de altele tot asemenea de mici. Gândul nostru că ea, prin munca noastră, prin străduinţele domnilor profesori şi prin jertfele bărbaţilor vrednici ai bisericii și neamului nostru, va ajunge cât mai curând la o înălţime corăspunzătoare cerinţelor bisericii şi celorlalte instituţii de înaltă cultură din acest oraș ne dă tărie în suflet, spor la muncă şi nădejde în biruinţa dreptăţii. Când intrăm în primul an de activitate a acestui Institut, ne dăm bine seama şi noi, aceşti mai mici, de înălţimea

https://biblioteca-digitala.ro

momentului istoric pe care-l trăim. Această măreaţă zi a înviat în sufletele noastre nu numai străduinţele şi jertfele acelora ce s-au ostenit pentru aducerea la existenţă a acestui focar de învăţătură şi iubire, ci totodată și conştiinţa noastră; sufletele noastre nu se înalţă numai în semn de rugăciune către Dumnezeu, de la Care cerem să-şi reverse darurile Sale bogate, ci şi în formă de jurământ că, prin împlinirea conştienţioasă a datorinţelor noastre ca studenţi și prin roadele bogate ca viitori păstori sufleteşti, vom aduce mângăere în sufletele tuturor prin stăruinţele cărora s-a săvârşit această minune a întăririi noastre bisericeşti şi naţionale. Iar mai presus de toate vom căuta să ne conducem de cuvintele Sfântului Apostol Iacob, ca «să fim în toate ale noastre făptuitorii cuvântului, iară nu numai ascultătorii lui, amăgindu-ne pe noi înşine» (Iac .22)"[6].

Lucrarea, „conștiincioasă și bine îngrijită"[7], a fost răsplătită din partea publicului cu aplauze bine meritate. Programul a continuat cu piesa corală „Iată ziua triumfală" de Humpel, executată de corul teologilor, sub conducerea dirigintelui Vasile Petrașcu.

În încheiere, P.S. Episcop Nicolae Ivan, cu adâncă mulţumire sufletească, s-a adresat publicului, profesorilor și elevilor, rostind următoarele: „S-au împlinit, ieri, trei ani de când, cu voia lui Dumnezeu şi a bisericii și cu binecuvântarea preaînaltă, am luat asupra mea conducerea acestei Eparhii. Gândul meu l-am îndreptat de la început spre Dumnezeu, de la Care am implorat ajutor. Am avut sprijin cu prisosinţă de la Dumnezeu, de la stăpânitorii lumeşti, de la organele de azi ale bisericei și de la societatea omenească. Acestui sprijin îi datoresc multă mulţămită, văzând astăzi realizată una din cele mai însemnate datorințe, de a putea creşte clerul Eparhiei noastre în nemijlocită apropiere de Episcopia noastră; să pot creşte un cler care, cu armele sfințeniei și ale culturii, să reverse în popor binefacerile luminii, culturii și păcii și tot ceea ce cere Evanghelia lui Hristos. Poporul nostru a fost năpăstuit de multe mizerii. Iobăgia l-a ţinut şi trupeşte, și sufleteşte încleştat în ghiarele ei veacuri de-a rândul. Altarele

[6] Teodor Ciuruş, „Nou-înfiinţatul Institut Teologic și însemnătatea lui", în *Ibidem*, nr. 51-52, Cluj, 21 decembrie 1924, pp. 10-12.

[7] „Inaugurarea festivă a Institutului Teologic", în *Ibidem*, nr. 50, Cluj, 14 decembrie 1924, pp. 4-8.

https://biblioteca-digitala.ro

i-au rămas pustii, şcolile părăginite, intelectualii îi lipseau aproape cu desăvârşire. Primejdiile au trecut şi trebuie să dăm mulţumită lui Dumnezeu pentru toate şi de aci încolo să nu mai comitem crima de a face asemănări între trecut și prezent. Trecutul a fost plin de umilințe și suferințe, prezentul deschide cărări spre lumină, înaintare şi înălţare, pretutindeni se revarsă razele binefăcătoare ale lui Dumnezeu asupra poporului şi a ţării noastre. Astăzi avem ţara noastră românească, stăpânirea noastră, armata, primăriile, judecătoriile, oficiile statului, toate şcolile, în frunte cu Universitatea, româneşti, conduse de oameni pătrunşi de dragoste curată către neam şi ţară. Și pentru aceasta trebuie să fim mulţămitori lui Dumnezeu.

Dacă Institutul acesta nu se poate deschide într-un palat, sunt mulţămit că îl putem deschide și în acest locaş modest. Am nădejdea în Dumnezeu şi în oamenii cu cădere că nu va trece mult şi ni se va da putinţa să-l aşezăm în alt locaş, unde să-şi poată împlini chemarea cu mai multă tărie. Nu localul face însă un Institut, ci sufletul care bate într-însul. În acest local modest, cum este, am nădejde să cresc suflete creştine, suflete de apostoli, pentru răspândirea razelor de lumină și cultură de la altarele noastre sfinte şi creştineşti.

D-voastră, d-le Ministru, vă mulţămesc la locul întâi pentru că aţi luat parte la această festivitate. Dacă nu aveam noi sufletul şi dragostea D-voastră către biserică, nu prăsnuiam astăzi această sărbătoare, tinerii noştri rămâneau împrăştiaţi la centre îndepărtate, pe la Sibiu, Arad, Oradea Mare şi Caransebeş, şi nu puteau creşte sub ochii păstorului lor. D-voastră vă datorăm tot ce s-a recerut pentru înzestrarea acestei instituții cu strictul necesar. Rog pe Bunul Dumnezeu să ia sub scutul Său acest Institut, pe profesori și elevi și pe toți cei ce poartă la inimă binele și grija acestui așezământ, pentru ca, înarmat cu armele ştiinţei, ale culturii și, mai presus de toate, ale credinţei, să-și poată împlini cu cinste misiunea apostolească în mijlocul poporului şi în cele mai expuse părţi din iubita noastră patrie”[8]. Cuvântarea P. S. Episcop Nicolae a fost primită cu furtunoase aplauze şi ovaţii.

La aceste cuvinte frumoase, Ministrul Alexandru Lapedatu a răspuns în felul următor: „Ca și Oradea, Clujul capătă azi, în legătură cu restaurata

[8] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

Episcopie a Vadului, un nou așezământ de învățătură superioară specială, Institutul Teologic Ortodox, pentru creșterea și pregătirea tinerilor cu chemare pentru nobila și frumoasa vocațiune a preoției. Institutul acesta face parte din seria de așezăminte menite să completeze organizațiunea noii noastre Episcopii, fiind, desigur, cel mai important dintre ele, întrucât de la modul său de constituire și funcționare, de la capacitatea și zelul apostolic al profesorilor și de la silința și devotamentul elevilor săi atârnă în cea mai mare parte dezvoltarea vieții spirituale și morale a drept-credincioșilor din acestă Eparhie.

Creațiunea lui se datorează unei necesități peste care nu se va putea trece fără de pagubă pentru viața noastră bisericească, dar, negreșit, și voinței neînfrânte, stăruinței neobosite și energiei creatoare a Arhiereului rânduit să păstorească la reînființarea străvechii Episcopii ardelene a lui Ștefan cel Mare. P.S. nostru Episcop Nicolae, care, spre cea mai mare satisfacție sufletească a credincioșilor săi, ridică, una câte una, cu o măiestrie demnă de toată lauda, instituțiunile de temelie ale Eparhiei sale. Căci în timp atât de scurt pentru vremuri atât de grele, P.S. Sa a fost în măsură nu numai să-și organizeze un model de Eparhie și s-o înzestreze cu o sumă de bunuri materiale și morale de cea mai mare importanță pentru desvoltarea sa viitoare, dar să-și înceapă și să continue în condițiuni așa de mulțumitoare și de promițătoare construirea celei mai monumentale catedrale românești din Transilvania, iar acum să întemeieze în centrul de viaţă intelectuală şi bisericească al României de dincoace de Carpaţi un Institut Teologic superior, care, prin această norocoasă împrejurare, are posibilităţi de desvoltare specială faţă de alte instituţii similare, să poată fi adică nu numai şcoală de cultură şi educaţiune pentru tinerii noştri preoţi şi slujitori ai bisericii, ci, în acelaşi timp, şcoala care, alături de celelalte, să contribuie şi ea, în mod potenţat, la progresul vieţii noastre intelectuale, la prestigiul culturii noastre naţionale.

În astfel de condiţiuni, este, socotesc, o datorie din partea tuturor să susţinem noul Institut, noul aşezământ de cultură superioară specială al Clujului. Statul o face şi o vor face profesorii şi elevii, care vor fi şi ei negreşit la datoria lor, în acelaşi scop. Iar noi toţi, cei ce ne simţim legaţi sufleteşte şi moraliceşte de opera de organizare a Eparhiei Vadului şi

https://biblioteca-digitala.ro

Clujului, ne vom face o datorie de amor propriu şi de onoare de-a sprijini din toate puterile şi cu toate mijloacele înaintarea şi desăvârşirea acestei opere. Cu această promisiune, pe care ţin să o fac nu numai ca şef al Departamentului de Culte, ci şi ca membru al mai tuturor corporaţiunilor şi organelor Eparhiei noastre, prezint omagii de sinceră recunoştinţă vechiului nostru Arhiereu pentru înfăptuirea noului aşezământ de lumină și progres pe seama bisericii şi culturei naţionale, exprimând, în acelaşi timp, mulţumiri călduroase tuturor celor ce l-au ajutat şi-l vor ajuta pentru susţinerea şi propăşirea acestui aşezământ: profesorilor şi elevilor. Căci de felul cum dânşii îşi vor îndeplini datoria lor atârnă tot rostul şi viitorul Institutului de Teologie, ce azi îşi deschide oficial şi solemn porţile, cum şi toată mulţumirea şi recunoştinţa ce vor putea oferi stăpânului şi conducătorului lor, P.S. Episcop al Clujului”[9].

În numele Facultăţii de Filosofie și Litere de la Universitatea din Cluj, Prof. Univ. Dr. Ioan Lupaș a rostit următoarele cuvinte: „Cu prilejul inaugurării festive a acestui nou aşezământ de cultură şi educaţie, am onorifica însărcinare, din partea Facultăţii de Filosofie și Litere a Universităţii noastre, de a aduce cele mai bune urări pentru o activitate mănoasă a profesorilor și elevilor acestui Institut, chemaţi a contribui prin munca lor nu numai la progresul vieţii noastre bisericeşti-culturale, ci şi la consolidarea naţională a statului român.

Facultatea de Filosofie și Litere a Universităţii din Cluj a primit pe studenţii Institutului Teologic Ortodox ca auditori ai săi, dându-le astfel prilej să-și completeze cunoştinţele de specialitate, pe cari le dobândesc aici de la profesorii lor, cu altele neapărat necesare pentru activitatea lor viitoare, cunoştinţe din domeniul istoriei si literaturei române, al limbei greceşti, al pedagogiei și psihologiei, cari le pot fi de cel mai mare folos. În zilele noastre, preotul nu mai poate sta izolat de ceilalţi îndrumători ai vieţii culturale. El trebuie să-și însuşească același grad de pregătire ştiinţifică, trebuie să fie înarmat cu toate armele culturii superioare, pentru ca să poată corespunde deplin misiunei sale sfinte, de a se face tuturor toate, ca pe toţi să-i mântuiască.

[9] „Cuvântarea D-lui Ministru Alexandru Lepedatu la inaugurarea Institutului nostru Teologic”, în *Ibidem*, nr. 51-52, Cluj, 21 decembrie 1924, pp. 7-8.

https://biblioteca-digitala.ro

Noi, profesorii Facultăţii de Filosofie și Litere, dorim ca, prin contactul zilnic între studenții Universității noastre şi studenţii Institutului Teologic, să se pună bazele unei solidarităţi frăţeşti între cei ce au să fie îndrumătorii de mâine ai vieţii sufleteşti a poporului nostru. Se va continua, în felul acesta, vechea tradiţie a Ardealului, care ne-a dat preoţi și dascăli foarte buni prin coeducaţia acestor două elemente crescute sub aceeaşi aripă ocrotitoare a seminariilor din centrele eparhiale şi adăpate la acelaşi izvor de lumină şi înfrăţire, astfel încât, intraţi în viaţă cu pregătire aproape similară, au făcut cel mai bun serviciu bisericii şi neamului. Sistemul acesta de co-educație teologică-pedagogică, dacă a putut să dea roade apreciabile în trecut, sub regim străin, ne va fi cu atât mai folositor în actualele împrejurări fundamentale schimbate, cu cât îl vom şti aplica mai prudent, făcând ca între aceşti studenţi să se înfiripeze legături strânse de iubire frăţească, legături de prietenie care durează viaţa întreagă, putând izvorî din ele bune îndemnuri spre progres, spre emulaţiune nobilă și colaborare sinceră.

Fie-mi îngăduit a exprima, cu acest prilej, speranța că nu va trece multă vreme până când va intra acest Institut în legături şi mai strânse cu Universitatea noastră, încorporându-se ca a 5-a facultate a ei, ca Facultate de Teologie, pentru ca să sporească numărul sfeşnicelor de lumină care lucrează tuturor conducătorilor de mâine ai scumpului nostru Ardeal.

Comisia instituită în vara anului 1919 pentru organizarea Universităţii noastre româneşti din Cluj s-a ocupat încă de atunci cu această problemă, și-a dat seama că tradiţia tuturor Universităţilor din Europa îşi leagă începuturile de biserică şi cu atât mai vârtos la noi a socotit că principiul de autonomie bisericească pretinde ca iniţiativa pentru înfiinţarea aşezămintelor de educaţie religioasă în toate împrejurările să pornească de la organele bisericeşti în drept. P.S. Voastră nu aţi întârziat. D-l Episcop a luat iniţiativa aceasta, pentru care vă aducem prinos de recunoştinţă toţi cei ce ne găsim în serviciul ştiinţei și culturii româneşti. Ca și ctitor şi ocrotitor al acestui aşezământ, dorim să culegeţi cât mai multe roade de mulţămire sufletească pe urmele muncii săvârşite în numele Domnului și spre binele poporului.

Domnilor profesori le urăm să-i vedem cât mai curând devotaţi cu întreagă ființa lor operei de educație, deoarece pentru persoana acestor

https://biblioteca-digitala.ro

studenţi, e mai importantă problema educației decât a ştiinţei. Este adevărat cuvântul apostolului Pavel că «ştiinţa sumeţeşte, iară dragostea zideşte». Biserica şi patria noastră română nu pot să aibă niciun folos de la mulţimea celor sumeţi. Au însă mare şi neapărată trebuinţă de mulţimea sufletelor întărite de patria credinţei şi luminate de flacăra dragostei pentru Evanghelia mântuitoare.

Acestor tineri studenţi le trebuie, înainte de toate, educație sufletească, îngrijită şi intensivă, pentru ca să-și poată pune, cu timpul, întreg sufletul lor în slujba Evangheliei lui Iisus Hristos. Ei au trebuinţă de duhul Evangheliei, duhul credinţei, al smereniei, al înţelepciunii şi dragostei creştineşti, care nu se trufește, nu defaimă, nu caută ale sale, care toate le rabdă, la toate nădejde are, dar nici odinioară nu cade. Iar voi, iubiţi studenţi, să vă pătrundeţi din zi în zi tot mai mult de acest duh dătător de viaţă, având pururea înaintea ochilor deviza de a fi, precum spune cântăreţul că erau înaintaşii noştri din timpul lui Ştefan cel Mare şi Sfânt: «Statornici în cinstea de lege și tară, în focul credinţei statornici»”[10].

În încheiere, corul teologilor clujeni a intonat Imnul Regal, după care, în curtea Institutului, întreaga asistenţă s-a fotografiat[11].

[10] „Inaugurarea festivă a Institutului Teologic”, în *Ibidem*, nr. 50, Cluj, 14 decembrie 1924, pp. 4-8.

[11] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

5

Academia noastră Teologică

Cu ajutorul lui Dumnezeu, în ziua de 4 octombrie 1925, s-a deschis „anul al doilea de funcţiune a Institutului nostru Teologic", transformat cu această ocazie în Academie Teologică. Noul an de învățământ s-a inaugurat „în condiţii mai mulţumitoare, după ce, prin cumpărarea casei din str. Avram Iancu, ni s-a dat posibilitatea să facem o plasare mai confortabilă a studenţilor noştri. În casa aceasta s-au aranjat sălile de prelegeri, rămânând casa din str. Nicolae Bălcescu numai pentru Internatul Academiei"[1].

În primul an de studii de la Academia Teologică, s-au înscris 25 de studenți „cu calificație completă"[2], ajungându-se astfel la un număr de 65 studenţi în teologie.

La festivitățile de inaugurare a noului an academic au participat P.S. Episcop Nicolae, însoțit de membrii Consistoriului, Prof. Univ. Dr. Ioan Lupaş, Dep. Dr. Petru Meteș, Insp. Dr. Gheorghe Vilt, Av. Dr. Teodor Popescu, Prof. Ion Oţoiu, medicii Dr. Constantin Stanca şi Dr. Dominic Stanca, Ing. Ivaşcu, profesorii academiei, un numeros public şi, bineînțeles, studenţii Academiei.

După săvârşirea Sf. Liturghii în Biserica parohială, publicul a fost invitat în noul sediu al Academiei, din str. Avrarn Iancu, unde a fost întâmpinat de corul teologilor cu cântarea „Pre Stăpânul nostru". Asesorul

[1] „Academia noastră Teologică", în Revista Renașterea, anul III, nr. 40, Cluj, 4 octombrie 1925, p. 5.

[2] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

consistorial Andrei Ludu, împreună cu presbiterul Prof. Dr. Andrei Buzdug şi asesorul consistorial Dr. Vasile Sava, în calitate de diacon, au oficiat sfinţirea apei. Răspunsurile au fost date de corul studenţilor teologi, condus de Prof. Dr. Vasile Petraşcu. Serviciul religios s-a încheiat cu rugăciunile „Pentru deschiderea anului şcolar" şi „Tatăl nostru"[3].

Pentru început, a luat cuvântul Decanul Academiei, Dr. Andrei Buzdug: „Preasfinţite Stăpâne, D-nelor şi D-lor, românul îşi începe toate lucrările sale făcând semnul crucii şi rostind un: «Doamne, ajută!». Credincioşi acestei datine strămoşeşti, să-mi fie îngăduit să ridic întâiul cuvânt, cu prilejul deschiderii festive a noului an şcolar de la Academia noastră Teologică.

Clipa de faţă nu este numai o solemnitate tradiţională, ci un moment de sărbătoare naţională, însemnătatea ce o are în viaţa naţională şi culturală Biserica noastră strămoşească e un fapt atât de clar, ce cred că nu mai are nevoie de multe demonstraţii. Căci în tot decursul vieţii istorice a acestui neam, sunt aşa de strâns legate fiinţa lui etnică naţională, culturală şi credinţa lui, încât şi să vrei, nu le poţi desfiinţa.

Naţionalitatea şi credinţa formează în sufletul neamului nostru un ce nedespărțibil, ele sunt sintetizate, sunt numai două laturi ale unuia şi aceluiaşi conţinut. Dacă această sinteză de neam şi credinţă el a păstrat-o în decursul timpului, ce datorie mai mare avem azi, decât tocmai întărirea acestei credinţe. Academiei noastre îi incumbă această operă grea. Ea trebuie să aprindă făclia culturii şi a credinţei. Ea trebuie să devină o instituţie vie a neamului. Din ea va trebui să curgă o viaţă vie, viaţă legată prin toate fibrele ei de viaţa externă. Căci aci, în această viaţă externă, trebuie ea să acţioneze. Ea trebuie să devie isvorul credinţei din care să se adape românismul din acest colţ de ţară. De aci trebuie să pornească Pionierii credinţei străbune, cari să fortifice viaţa prezentă a neamului, să-i idealizeze viitorul şi să-i apoteozeze trecutul.

Conştient de rolul important al acestei instituţii, anul trecut, vrednicul nostru Arhiereu i-a dat fiinţă. Dar pe când atunci eram restrânşi într-o clădire mai modestă, astăzi vedem că festivitatea inaugurării se îndepli-

[3] „Inaugurarea festivă a Academiei noastre Teologice", în *Ibidem*, nr. 41, Cluj, 11 octombrie 1925, pp. 2-5.

https://biblioteca-digitala.ro

neşte într-un edificiu mai mare, în această sală impunătoare, cu miros de bisericească tămâie. Faptul acesta este a se atribui iarăşi înţeleptei conduceri a P.S. Sale, care, de când este în fruntea Eparhiei noastre, munceşte fără preget, călăuzit fiind numai de simţul datoriei faţă de biserică şi neam şi adevărul cuprins în cuvintele marelui poet Vlahuţă: «Sfântă muncă e aceea / Ce răsplată-n ea-şi găseşte».

D-lor studenţi, Profetul Osea la cap. 4 zice: «Poporul meu se prăpădeşte, pentru că nu are ştiinţă». Ce cuvinte mai frumoase v-aş putea adresa astăzi, decât ale acestui profet, care vă arată datoria D-voastră. Dacă poporul se prăpădeşte din cauza lipsei de ştiinţă, atunci de bună seamă trăinicia şi existenţa noastră pe aceste plaiuri ni se asigură prin ştiinţă, dar acea ştiinţă care e bazată pe credinţă şi din care izvorăşte viaţa morală. Despre această ştiinţă vorbeşte şi profetul când exclamă: «Pentru că ai lăpădat ştiinţa, şi eu te voiu lăpăda pre tine... şi pentru că ai uitat legea Dumnezeului tău, şi eu voiu uita pe fiii tăi...». Vorba lui Alecsandri: «Cred că, treptat, se pierde a neamului fiinţă, / Când el se depărtează de-a bunilor credinţă».

Adevărata ştiinţă se câştigă însă prin muncă intenzivă, serioasă şi perpetuă, căci numai prin muncă ni se oţelesc forţele şi numai prin ea câştigăm un conţinut al vieţii. Folosiţi bine timpul, căci zilele grele sunt. Pe mulţi îi auzim că viitorul este al tinerimei. Este adevărat. Dar viitorul pretinde datorii şi jertfe. Aveţi să îndepliniţi o operă grea şi mare, aveţi să fiţi lumina neamului. De aceea, munciţi, cetiţi continuu, ca poporul să nu rămână fără ştiinţă şi pentru ca poporul să nu se prăpădească, purtaţi în inimă cuvintele poetului ţărănimei noastre: «Spre soare ni-e gândul şi mergem spre el, / Lumina ni-e ţintă şi binele ţel. / Trăiască-ne ţara şi neamul!»"[4].

În continuare, P.S. Episcop Nicolae s-a adresat asistenţei cu următoarele cuvinte: „Dându-ne seama de rostul vremurilor de astăzi şi de rostul Academiei pe care o inaugurăm în acest moment, o singură îndatorire incumbă tuturora, atât profesorilor, cât şi studenţilor, de a-şi împlini datoria întreagă şi deplină, în munca la care s-au dedicat. Vremile de acum şi cele viitoare aşteaptă să iasă de aici preoţi vrednici, conştii de chemarea lor, apostoli adevăraţi ai Evangheliei lui Hristos. Sate multe sunt

[4] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

astăzi lipsite de conducători, altare stau pustii şi lumea este dornică de refacerea sufletească, credinţa în multe părţi se clatină, căzând jertfă ispitelor sectare. De aceea, se cere, mai presus de toate, ca fiecare să fie la locul său, om întreg şi să-şi pună în slujba chemării sale întreagă fiinţa sa. Fiecare slujbaş al Bisericii trebuie să fie un ostaş neînfricat al credinței străbune, al tradiţiei şi al Evangheliei. Şi unii, şi alţii sunt datori să-şi dea seama că instituţia Academiei are la temelia ei educaţia sufletului şi în punctul acesta ea trebuie să fie superioară chiar şi universităţii. Ea are să fie o instituţie model, care să fie vrednică de cel mai înalt respect din partea tuturora. Şi aceasta numai aşa se poate, dacă fiecare îşi va împlini datoria cu deplină conştienţiozitate. Instituţia aceasta s-a ridicat cu trudă şi jertfe mari. Şi noi, cari am ostenit pentru zemislirea ei, vom avea adevărată satisfacţie numai atunci când fiecare îşi va împlini întreagă datoria. Nu cer mai mult de la nici umul, decât datoria. Şi aceasta voi şti să o apreciez după cuviinţă faţă de fiecare muncitor în via Domnului. Nu voi întârzia însă să dojenesc şi să dau mustrarea cuvenită celor ce nu vor fi la locul lor şi nu-şi vor împlini această datorie. Slujba Bisericii reclamă caractere ferme, oameni cu convingeri hotărâte, exponenţi ai principiilor evanghelice şi, pentru aceasta, fiecare e dator să-şi facă seama cu sine de la început, dedicându-se cu tot sufletul slujbei în care a intrat. Rog pe Dumnezeu să-şi reverse darul Său cel sfânt asupra acestui Institut, să lumineze minţile şi sufletele profesorilor şi studenţilor, pentru ca lucrarea lor să fie spre binele Bisericii, al neamului şi al patriei”[5]. În aplauzele publicului, corul studenților a interpretat „Cântecul de jertfă” al lui Ludwig van Beethoven.

A urmat discursul Prof. Dr. Ioan Lupaş: „Am avut în anul trecut prilejul ca, în numele Universității din Cluj, să aduc un cuvânt de bună urare Institutului nostru Teologic din Cluj, care îşi deschidea atunci mai întâi porţile. Dorinţele noastre de atunci sunt azi o realitate. Institutul s-a prefăcut în Academie, şi-a lărgit cadrele şi, în vreme aşa de scurtă, a ajuns în situaţia ca să poată săvârşi o muncă cu foloase deosebit de mari pentru Biserică. Şi dacă s-a ajuns la acest rezultat îmbucurător, aceasta aveţi să o mulţumiţi dragostei Părinteşti a P.S. Sale Episcopului nostru Nicolae. Şi această dragoste de adevărat Părinte nu i-o puteţi răsplăti decât dând do-

[5] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

vadă de silinţe hotărâte, pentru a împlini poveţele ce vi le dă. D-voastră, profesori şi studenţi ai acestei Academii, sunteţi mai avantagiaţi decât toţi ceilalţi studenţi de la teologiile din ţară. Nici unii nu se bucură de o situaţie aşa de privilegiată de împrejurări. Biblioteci bogate vă stau la dispoziţie aici, în Cluj, ca nicăiri. Toate vă stau deschise. Profitaţi de acest privilegiu şi vă îmbogăţiţi cunoştinţele, fortificându-vă pentru chemarea sublimă ce o aveţi în viaţa Bisericii şi a neamului nostru, pentru că lumea noastră românească leagă nădejdi mari de munca Dv. şi aşteaptă formarea de adevăraţi apostoli ai Evangheliei în acest Institut.

E adevărat ce zice prorocul Osea: «Poporul meu se prăpădeşte, pentru că nu are ştiinţă». Lumea s-a îndepărtat de ştiinţa cea adevărată, s-a subţiat coesiunea credinţei. D-voastră trebuie să călăuziţi poporul la ştiinţa cea adevărată a credinţei evanghelice. Nu toată ştiinţa este bună. Este şi ştiinţă otrăvitoare. Vă veţi feri însă de aceasta, ca să vă ţineţi curate sufletele şi să puteţi altoi curăţenia şi în sufletul poporului pe care îl veţi păstori. Apostolul Pavel spune că «știința sumețește, iar dragostea zidește». Vă veți feri de știința care vă poate face sumeţi, pentru că aceasta vă ispiteşte să fiţi egoişti, neînţelegători ai nevoilor obşteşti şi ai rostului chemării de preot, ci veţi îmbrăţişa mai presus de toate dragostea faţă de turmă şi Biserică, dragostea care nu se înalţă şi nu se trufeşte şi care pururea iese biruitoare.

Problema acestei instituţii nu este exclusiv ştiinţa, ci, mai întâi, dragostea evanghelică. Să îmbogăţiţi sufletul cu această dragoste care îngenunche toate ambițiile și singură poate face adevărate minuni de binefacere. Vremile de azi au scos la suprafaţă credinţe greşite. Sunt oameni cari vor să înlăture preoţimea de la rolul ei de conducere în trebile obşteşti ale poporului, spunând că astăzi această conducere se cuvine altor elemente. Şi să girească de conducători mulţi nechemaţi. Să nu vă lăsaţi ispitiţi de aceste porniri rele. Preoţimea este datoare să-şi menţie rolul său tradiţional din trecut şi să-l generalizeze şi mai mult, cu atribuţii și mai largi ca în trecut. La toate popoarele culte, rolul de conducere îl are preoţimea. Am avut prilej să-mi confirm această convingere în ţara cea mai cultă din Europa, în Suedia, unde nu există nici un analfabet. La Universitatea din Upsala, rolul de prorector este rezervat pentru toate timpurile arhiepiscopului de acolo, inspecțiunea învățământului popular este rezervată preoţimei, influenţa

https://biblioteca-digitala.ro

Bisericei este covârşitoare în toate manifestările vieţii publice. De la rege, până la cel din urmă muncitor, toată lumea merge la Biserică şi se închină cu adevărată pietate. Şi aceasta pentru că preoţimea este conştie de chemarea ei şi este la culmea acestei chemări.

Luaţi pildă, menţineţi-vă rolul de conducători ai destinelor poporului, fiţi o preoţime conştientă, cu o putere morală covârşitoare, pătrundeţi-vă de concepţia dinamică a învăţăturilor Mântuitorului şi în munca de apostoli căutaţi să atingeţi maximul de bine, în folosul Bisericii şi al desăvârşirii morale a poporului nostru drept-credincios"[6].

Serbările prilejuite de deschiderea Academiei Teologice s-au încheiat cu cântarea „Pre Stăpânul nostru", în interpretarea corului teologilor[7].

La sfârșitul anului 1925, studentul Mihail Grecu, într-un interviu acordat Revistei Renașterea, a prezentat raportul „primului an de muncă al Societăţii Teologice «Credinţa Ortodoxă»"[8], din care spicuim: „Ca studenţi ai Academiei Teologice Ortodoxe Române din Cluj, deja de la începutul anului trecut am înţeles că, pentru învingerea greutăţilor cari ni se vor ivi ca viitori preoţi, se cer arme. Armele ştiinţei şi ale credinţei. Eram conştii că, pe lângă cunoştinţele speciale, pe cari bunii noştri profesori ni le împărtăşesc cu atâta râvnă, trebuie să ne câştigăm şi noi cunoştinţe, pe cari, pătrunzându-le, să le punem în aplicare, spre binele nostru şi al neamului. Acesta ne-a fost şi ne este scopul, iar ca cel mai potrivit mijloc spre ajungerea lui, am crezut organizarea unei societăţi, care să ne adune într-un mănunchiu, spre o activitate comună, ducătoare la scop.

Astfel se constitueşte societatea «Credinţa ortodoxă», în cadrele căreia am avut fericitul prilej de a ne manifesta sufleteşte, printr-o activitate care, chiar de n-ar fi adus roade în sufletele acelora cari ne-au văzut muncind, totuşi, a adus roade în sufletele membrilor ei, dându-le întărire sufletească. Acum, însă, după un an de muncă, e bine ca să privim greutățile pe care, întâmpinându-le, am învăţat întrucâtva a le delătura, iar succesele avute să ne aducă nădejdi şi noi puteri pentru viitor. Activitatea societăţii noastre s-a

[6] *Ibidem*.

[7] *Ibidem*.

[8] Mihail Grecu, „Primul an de muncă a Societăţii Teologice «Credinţa Ortodoxă»", în *Ibidem*, nr. 46, Cluj, 15 noiembrie 1925, pp. 7-8.

https://biblioteca-digitala.ro

desfăşurat atât în interior, şi cât şi în extern. Spre acest scop, are o Secţie literară, iar pentru activitatea externă, o Secţie de propagandă şi muzicală.

Descinderile prin comunele din jur erau momente de rară însufleţire atât pentru membrii societăţii, cât şi pentru poporul în mijlocul căruia ne prezentăm. Nu arareori zăream lacrimi în ochii ascultătorilor când acordurile înălţătoare ale unei cântări religioase mişcau inimile lor, iar când vreo cântare lumească izbucnea din piepturile cântăreţilor societăţii, zâmbete de bucurie se furişau pe feţele tuturor. Conferinţele noastre încă erau ascultate cu multe interes. Toatea acestea făceau ca în sufletele noastre să crească dorul de muncă şi convingerea că vom deveni păstori sufleteşti ai unui popor care știe să prețuiască pe conducătorii săi şi pe cei cari le doresc binele.

Ţinem ca acum, la împlinirea unui an de activitate, să aducem adânc simţitele noastre mulţămiri tuturor acelora cari ne-au dat binevoitorul concurs în această muncă. Preasfinției Sale Părintelui nostru Episcop Nicolae, care, pe lângă frumoasele îndemnuri şi sfaturi părinteşti pe cari ni le-a dat ca protector al societăţii noastre, ne-a făcut şi numeroase daruri în bani, plătindu-ne spesele de călătorie, cu ocaziunea şedinţelor noastre de propagandă culturală. D-lui Dr. V. Cioban, pentru frumoasa bibliotecă donată societăţii noastre. D-lor profesori cari ne-au însoţit. D-lui Profesor Dr. Andrei Buzdug, care ne-a dat concursul predicând şi ţinând conferinţe cu aceste ocaziuni. Dlui Prof. Dr. Gh. Stănescu, ca primul membru fondator. Comitetului «Corului Episcopiei», pentru repertoriul de cântări dăruit societăţii. Atenţiunea dată de dânşii societăţii noaste este un îndemn pentru noi spre o muncă şi mai intensă în «ogorul Domnului», pentru cinstirea sfintei noastre Biserici şi propăşirea spre bine a credincioşilor ei”[9].

[9] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

6

Academia Teologică din Cluj în anul 1926

Anul de învățământ 1925/1926 s-a încheiat, la Academia Teologică din Cluj, cu examenele anuale. Pentru studenţii din anul al III-lea, evaluările au fost programate în zilele de 15, 16 şi 17 iunie 1926, fiind prezidate de P.S. Episcop Nicolae. Pentru studenţii din anul al II-lea, examenele de licenţă au fost fixate în intervalul 21-22 iunie 1926, în localul Institutului din strada Avram Iancu, nr. 6[1]. Tot spre finalul lunii iunie, a fost stabilit, la sediul Episcopiei, „examenul de calificaţie preoţească"[2], pentru 11 dintre absolvenţii Academiei Teologice, în urma căruia au obţinut calificativul „foarte bine": Radu Buteanu, Iustin Deică, Ion Delu, Constantin Dumitrescu, Mihail Grecu, Axente Tomuş, Teodor Ciuruş, Silviu Jina şi Alexandru Oltean, iar „bine": Leonte Şerban şi Mircea Tomuş[3].

Festivitatea de sfârșit de an a avut loc în ziua Naşterii Sf. Ioan Botezătorul, care a căzut joi, 24 iunie[4]. Evenimentul a început cu serviciul religios, oficiat în Biserica ortodoxă de către prot. Nicolae Vasiu, asistat de profesorii presbiter Dr. Andrei Buzdug şi Pr. Liviu Galaction Munteanu, ca diacon. După rugăciunea de mulţumire, manifestările au continuat la sediul Academiei din str. Avram Iancu, în prezența P.S. Episcop Nicolae, asesorilor consistoriali Dr. Sebastian Stanca, Dr. Vasile Sava, Andrei Ludu,

[1] Revista Renașterea, anul IV, nr. 24, Cluj, 13 iunie 1926, p. 6.
[2] „Examen de cualificație", în Revista Renașterea, anul IV, nr. 26, Cluj, 27 iunie 1926, p. 6.
[3] *Ibidem*.
[4] „Încheierea festivă a anului școlar la Academia noastră Teologică", în *Ibidem*, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

doamnelor Stanca, Buzdug, Bucevschi, Petrașcu, profesorilor și studenților. Corul studenților teologi, condus de Prof. Dr. Vasile Petraşcu, a interpretat cântările „Pre Stăpânul nostru" și „Împărate ceresc", după care a luat cuvântul Dr. Andrei Buzdug, Decanul Academiei Teologice, care a spus: „În şcoala înaltă a împărăţiei lui Dumnezeu, ştiinţa ocupă locul al treilea, după cum se vede aceasta din cuvintele profetului David: «Bunătate, şi învăţătură, şi cunoştinţă mă învaţă, Doamne!» (Ps. 118, 66); şi aceasta cu drept cuvânt. Căci vă întreb, pentru ce sunteţi aici şi pentru ce aţi venit la acest Institut? Răspunsul este scurt şi categoric. Sunteţi aici pentru ca să vă câştigaţi învăţăturile şi cunoştinţele necesare pentru binele şi folosul Bisericei şi neamului nostru. Sunteţi aici pentru ca să vă învăţaţi a cunoaşte pe Dumnezeu şi a vă inspira de la El, pentru că: «Dumnezeul cunoştinţelor este Domnul» (1 Reg. 2, 3).

Din cuvintele lui Dumnezeu, vedem că ştiinţa stă în locul al treilea, iar locul prim îl ocupă: 1. Virtutea. «Începutul înţelepciunii este frica de Dumnezeu», după cum vorbeşte Duhul Sfânt prin gura regelui David (Ps. 110, 10). Deviza instituită de Însuşi Dumnezeu pentru toate şcoalele şi instituţiile. Frica de Dumnezeu nu este altceva decât frica fiiască, împlinirea poruncilor lui Dumnezeu de-a duce viaţă virtuoasă. «Teme-te de Dumnezeu și poruncile Lui le păzește, că aceasta este tot omul» (Ecl. 12, 13). Aşa vorbeşte Duhul Sfânt prin gura înţeleptului Solomon, iar mai departe zice: «Veselește-te, tânărule, în tinerețele tale, însă așa, ca tu să poți răspunde înaintea judecății lui Dumnezeu!». De aceea, d-lor studenţi, învăţaţi în această şcoală a cunoaşterii lui Dumnezeu a practica virtutea, a împlini cu mare zel voia lui Dumnezeu. Deprindeţi-vă a duce o viaţă adevărat creştinească, înarmaţi-vă cu lepădarea de sine, precum şi cu stăpânirea de sine. Mântuitorul ne-a chemat pe toți, pe d-voastră și pe noi, cu cuvintele: «Cel ce vrea să vie după Mine, să se lepede de sine» (Mt. 16, 24). Care voieşte să fie ucenicul lui Iisus şi moştean al împărăţiei Lui trebuie să își conformeze cugetarea, voinţa şi toate acţiunile vieţii poruncilor dumnezeieşti: «Căutaţi mai întâia împărăţia lui Dumnezeu şi toate celelalte se vor adauge vouă».

2. Cu săvârşirea virtuţilor stă în strânsă legătură învăţătura: «Cel ce iubeşte învăţătura, iubeşte ştiinţa» (Prov. 12, 1). Aceasta are două părţi, una internă şi alta externă, căci şi duşmanii mântuirei noastre sunt în noi şi

https://biblioteca-digitala.ro

afară de noi. Afară de noi, Satana şi lumea, iar înlăuntru, poftele şi gândurile rele. Iisus Hristos şi Apostolii Săi mărturisesc despre aceşti duşmani, dându-ne şi armele împotriva lor prin cuvintele: «Priveghiaţi şi vă rugaţi, ca să nu cădeţi în ispită» (Mat. 26, 41). Gândul la Dumnezeu şi rugăciunea să vă însoţească pretutindeni, ca şi umbra proprie. Iar pentru ca munca d-voastre să fie fructiferă, trebuie să vă însufleţească un dublu zel: zel pentru studiu şi zel pentru rugăciune. Rugăciunea însă premerge studiului, îl însoţeşte şi face încheierea lui. Acesta este programul adevărat al bunului student, pe acesta să-l urmaţi. Dumnezeu încă voieşte aceasta, de aceea zice: «Cereţi şi se va da vouă, căutaţi şi veţi afla» (Lc. 11, 11).

3. Acum, când, prin săvârşirea neîntreruptă a virtuţilor în legătură cu o viaţă religioasă, s-a pus baza, atunci şi numai atunci s-a pregătit pământul adevărat cu sămânţa învăţăturilor şi cunoştinţelor, ca binecuvântarea lui Dumnezeu să aducă roadă în belşug. Dacă d-voastră ascultaţi cu drag glasul aceluia care întocmai aşa vorbeşte inimilor d-voastre, precum David a strigat soţilor săi: «Veniţi, fiilor, ascultaţi-mă pre mine, frica Domnului voiu învăţa pe voi!» (Ps. 33, 12), dacă cu fapte bune vă veţi împodobi, atunci vă veţi adăpa cu apa mântuitoare a învăţăturilor şi cunoştinţelor lui Dumnezeu. Căutaţi să vă feriţi de păcat, căci «Învăţătura şi ştiinţa nu progresează în corpurile cuprinse de păcat» (Sirah 1, 4). Acolo unde nu este credinţă, nici evlavie, nici virtute, nici frică de Dumnezeu, acolo învăţătura şi cunoştinţele sunt ca o plantă veninoasă şi sunt primejdioase atât pentru cel ce le posedă, cât şi pentru societate.

Un om care ştie multe şi a învăţat multe, care a priceput în oarecare învăţătură, însă inima lui este plină de principii rele şi nu are frică de Dumnezeu, pentru societate este foarte periculos; capul îi serveşte mijloc mâinilor, inima i-e stricată, practică răul, iar glasul cunoştinţei este amuţit. Asta ne-o dovedeşte istoria şi viaţa de toate zilele.

Din acestea rezultă pe veci adevărata axiomă dumnezeiască: «Începutul înţelepciunei este frica de Dumnezeu». De aceea, vă atrag atenţiunea asupra acestui adevăr divin. Ştiţi că sunt şapte daruri ale Duhului Sfânt. Locul întâiu îl ocupă înţelepciunea, iar la urmă este frica de Dumnezeu. Acestea două sunt cei doi străjeri neadormiţi de amândouă părţile, ca duşmanul să nu poată sămăna neghină în împărăţia lui Dumnezeu.

https://biblioteca-digitala.ro

Am dovedit cu dumnezeiasca Scriptură că patronul şi Domnul învăţăturilor şi cunoştinţelor este Însuşi Dumnezeu. De la Dânsul pleacă toată învăţătura şi cunoştinţa şi la Dânsul se întorc toate. De aceea, rugaţi-vă necontenit şi cereţi: «Bunătate şi cunoştinţă mă învaţă, Doamne» și aceasta: «pentru că am crezut poruncile Tale». Numai atunci când credinţa şi ştiinţa îşi întind mâna de ajutor, creşte adevărata învăţătură; căci religiunea este, cum zice vestitul filosof creştin Baco de Verulam, aroma fără de care învăţătura e zadarnică.

Iar d-voastre, celor cari aţi terminat şi părăsiţi acum şcoala noastră, ce alte cuvinte v-aş putea adresa decât cuvintele Mântuitorului: «precum M-a trimis pre Mine Tatăl, şi Eu vă trimit pe voi». Rog să fiţi cu băgare de seamă, căci ogorul unde aveţi să lucraţi este înţelenit, de aceea să grijiţi ca sămânţa ce o aruncaţi să o cultivaţi şi apăraţi; ceea ce lipseşte să întregiţi; pe cei slabi să-i întăriţi; unde primejdia ameninţă, să apăraţi; unde este lipsă de ajutor, să ajutaţi. În toată vremea şi în tot locul, după împrejurări şi trebuinţe, în case şi pe câmp, la ocazie de bucurie şi de întristare, să fiţi la chemarea d-voastre. Prin sfaturi şi mângâieri, încurajări şi preveniri, imitaţi pe Hristos; întemeiaţi pe pământ adevărata viaţă în sensul Evangheliei, având totdeauna în vedere cuvintele: «lucrează până este ziuă!». Și acum: «Mergeţi în întreaga lume şi predicaţi Evanghelia la toate popoarele!...»[5].

După ce corul a interpretat frumoasa compoziţie a Prof. Dr. Vasile Petraşcu „Cuvine-se cu adevărat", a luat cuvântul P.S. Episcop Nicolae: „La încheierea acestui an şcolar, suntem datori să ne dăm seama de momentele petrecute în cursul anului trecut, pentru ca din acestea să tragem poveţele necesare pentru viitor. Şi aceasta se cere mai ales pentru cei ce vreau să se facă preoţi, să devină luminătorii şi conducătorii poporului, să fie, după cuvântul Scripturii, «sarea pământului». Cei ce aţi terminat şi plecaţi din acest Institut trebuie să fiţi călăuziţi de un gând: să fiţi slujitorii Domnului, model de virtute, cinste şi de hărnicie. Cel ce nu pleacă cu acest gând, nu va fi de folos nici sieşi, nici familiei sale, nici Bisericii, neamului şi patriei. Pentru că un preot care nu are aceste însuşiri, nu poate aduce roade, iar preotul care nu lasă prin activitate urme de muncă cinstită în parohia sa, acela degeaba a trăit în lume, e un simplu părăsit al societăţii.

[5] „Cuvântarea d-lui Dr. Buzdug la încheierea anului şcolar de la Academia noastră Teologică", în *Ibidem*, nr. 27, Cluj, 4 iunie 1926, pp. 3-5.

https://biblioteca-digitala.ro

În vremea materialismului cras de astăzi, în toate miseriile, lipsele şi brutalităţile sale, preoţii nu pot forma o castă care să se desolidarizeze de popor. Ei trebuie să fie apostoli şi să ridice poporul. Căci cel ce se coboară alunecă în patimi și nu este misionarul pe care îl aşteaptă Biserica. Iar dacă aţi săvârşit în cursul studiilor voastre şi greşeli, acestea le atribui ispitelor şi lipsei voastre de experienţă. În sufletele noastre ele nu pot lăsa niciun fel de urmă, decât iertarea evanghelică. Să plecaţi de aici cu propusul de a vă feri de greșeli și de a împlini cuvântul Scripturii: «Ascultaţi de mai-marii voştri, cari vă învaţă cuvântul adevărului!».

Pentru voi, cei ce rămâneţi să vă continuaţi studiile, sunt nevoit să ridic un cuvânt de mustrare faţă de cei ce nu şi-au ţinut de datorie să se prezinte la examenul obligatoriu. E un păcat faţă de voi înşivă, faţă de cei ce se trudesc să vă lumineze şi faţă de părinţii voştri, cari aşteaptă să le duceţi veste de ispravă bună şi de bucurie. E măiestrie a folosi bine timpul, dar păcat să-l cheltuieşti fără folos. Vă pun la inimă să veniţi la toamnă cu gând curat de a vă face toţi şi pe deplin datoria. Aveţi un corp profesoral distins, ca puţine alte institute, nu vă rămâne decât să vă împliniţi şi voi chemarea.

Cel ce nu simte în sufletul său vocaţiunea apostoliei mai bine să îşi caute din bună vreme alte rosturi de viaţă, pentru că un pumn de cenuşă aruncat într-un vas cu apă tulbură toată apa. Cel ce vrea să se facă preot trebuie să aibă dragoste faţă de Biserică şi problemele ei. Punându-vă la inimă acestea, doresc ca fiecare să umble în viaţă pe calea cinstei, a dreptăţii şi a norocului”[6]. În încheiere, P.S. Sa a mulţumit corpului profesoral şi directorului Institutului pentru „zelul şi munca dezinteresată pentru binele acestui aşezământ”[7].

Pentru ca noul an academic 1926/1927 să se poată desfășura în bune condiții, Consistoriul Eparhial Ortodox Român a scos la concurs un post de profesor la Catedra de Teologie fundamentală şi studii pedagogice. Potrivit anunțului publicat în Revista Renașterea, concurenții aveau să își înainteze cererile Consistoriului, până la data de 1 august 1926, însoțite de următoarele documente: „a) Act de naştere şi botez. b) Diploma de doctor

[6] „Cuvântul P.S. Nicolae la încheierea festivă a anului școlar la Academia Teologică Ortodoxă Română din Cluj”, în *Ibidem*, nr. 26, Cluj, 27 iunie 1926, p. 4.

[7] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

în teologie. c) Atestat de serviciul de până aci pentru cei ce sunt acum în funcţiune. d) Alte certificate despre studiile ce le au. e) Eventuale lucrări teologice”[8]. Concurenții care nu au mai profesat ca dascăli erau obligați să susțină un examen în fața Comisiei de specialitate, desemnate de Consistoriul Diecezan. Erau scutiți de această evaluare profesorii titulari de la alte institute teologice. Retribuția aferentă postului a fost fixată la suma de 2200 lei, la care se adăugau accesoriile legale[9]. În urma concursului, corpul profesoral al Academiei Teologice din Cluj a fost întregit cu al şaselea profesor, în persoana Dr. Ion Vască, predicator al Catedralei din Cernăuţi, profesor şi deputat[10].

În anul 1926, deschiderea festivă a cursurilor academice teologice s-a făcut în data de 18 octombrie, în prezenţa P.S. Episcop Nicolae, a membrilor Consistoriului, corpului profesoral, studenţilor şi a unui public ales. Conform relatărilor vremii, la ora 10.00, a fost oficiat un „Te Deum” la Biserica parohială, după care asistența a fost invitată în localul Academiei, din str. Avram Iancu, unde P.S. Episcop a fost întâmpinat „cu crucea şi Evanghelia”, iar corul teologilor a cântat „Pre Stăpânul nostru”[11]. S-a săvârşit apoi sfinţirea apei de către asesorul consistorial Andrei Ludu şi diaconul Dr. Vasile Sava, răspunsurile fiind date de corul teologilor, sub conducerea Prof. Dr. Vasile Petraşcu.

După terminarea serviciului religios, a luat cuvântul prodecanul Academiei, Prof. Dr. Andrei Buzdug, care a făcut o trecere în revistă a activității din anul școlar anterior. De asemenea, a subliniat faptul că, începând din actualul an academic, prin străduințele P.S. Sale, Institutul are propriul său local. În ce privește numărul studenților, au fost înscrişi 64 studenţi, au terminat anul 60, unul s-a retras, iar trei au fost eliminaţi. Cursul al treilea a fost absolvit de 13 studenţi. Au fost remarcate munca și străduințele corpului didactic, care, pe lângă activitățile de învățământ curente, a desfășurat o bogată activitate științifică, publicând numeroase

[8] „Concurs pentru profesor la Academia Teologică din Cluj, nr. 1231/1926”, în *Ibidem*, nr. 25, Cluj, 20 iunie 1926, p. 1.

[9] *Ibidem*.

[10] „Profesor nou”, în *Ibidem*, nr. 40, Cluj, 3 octombrie 1926, p. 4.

[11] „Deschiderea festivă la Academia Teologică din Cluj”, în *Ibidem*, nr. 42, Cluj, 17 octombrie 1926, pp. 2-3.

https://biblioteca-digitala.ro

lucrări de specialitate la revistele vremii. Studenții au fost antrenați în pregătirea și prezentarea lucrărilor de seminar, au rostit, pe rând, predici la vecerniile din Biserică şi au făcut deplasări în satele din jurul Clujului, „în propagandă religioasă”[12]. În încheiere, Prof. Dr. Andrei Buzdug şi-a depus mandatul şi l-a predat noului decan pentru anul şcolar în curs, în persoana Dr. Ioan Pașca. Conform uzanței, acesta îşi va inaugura noua demnitate cu o conferinţă, intitulată „Morala independentă”[13]: „În jurul acestei morale, ostilă religiunei descoperită de Dumnezeu, s-au făcut de un şir de ani stăruitoare încercări de popularizare şi, în unele ţări, s-a încercat introducerea studiului «moralei independente» în locul moralei creştine. Astfel de încercări s-au făcut şi la noi, chiar şi în şcolile publice. Avem, în schimb, mai multe încercări de popularizare, între cari, ca o ironie a sorţii, trebuie s-o amintim: «Etica» d-lui Ion Găvănescul, profesor la Iaşi (Curs profesat la Universitatea din Iaşi în anii 1907-1908; 1920-1921).

Dl. profesor Găvănescul, cu toate că este unul dintre corifeii mişcării creştine în cadrele Ligii Apărării Naţionale Creştine, în «Etica» sa, tipărită în anul 1922, desvoltă principii direct opuse oricărei religii, deci cu atât mai vrăjmaşe religiei şi moralei ortodoxe creştine. Vorbind despre posibilitatea şi necesitatea unei «Etici» positive, acuză în primul loc morala creştină ortodoxă: că nu îndestulește multele nevoi, cari nici nu sunt cunoscute de morala religioasă, deosebit de observaţia că, între prescripţiunile moralei religioase, sunt unele «al căror rost este explicabil numai istoriceşte».

«Formele şi condiţiile vieţii moderne au ridicat la suprafaţă cerinţe necuprinse în cadrul îndrumărilor religioase. Sufletul modern nu găseşte în morala creştină călăuzire suficientă pentru activitatea impusă de istoria dezvoltării sociale. La acestea – continuă profesorul Găvănescul – spiritul critic mai adaugă o considerațiune, din care se deduce o micşorare a prestigiului autorităţii religioase din cauza naturii mobilului pus la baza sancţiunii divine. Consideraţia care cere amânarea dreptăţii dincolo de mormânt poate fi oare un mijloc aşa de sigur, un mobil destul de puternic, pentru a hotărî voinţa omului la acte menite a-l lipsi de fericirea vremelnică, dar sigură, din lumea aceasta?!

[12] *Ibidem*.

[13] Ioan Pașca, „Morala independentă”, în *Ibidem*, nr. 45, Cluj, 7 noiembrie 1926, pp. 1-3.

https://biblioteca-digitala.ro

Şi afară de aceea, dacă se nasc îndoieli asupra existenţei unei vieţi viitoare, asupra existenţei unei fiinţe supranaturale, care cârmuieşte lumea ca putere morală? Ce va ţine omul în calea binelui dacă-i lipseşte chiar sprijinul credinţei pierdute? Ce va împiedeca anarhia? Omenirea nu poate a rămâne fără cârmă morală; necesitatea stabilirii pe mari baze a normelor vieţii bune şi drepte se impune».

Aceste sunt vederile d-lui profesor Găvănescul; ele sunt, în realitate, esenţa tuturor argumentelor raţionaliste, prin cari se profesează îndreptăţirea «moralei independente» faţă de morala religioasă. S-a petrecut în lumea potrivnică religiilor descoperite un proces destul de interesant; chiar aci, factori cari au putut suporta fără greaţă negarea și detronarea adevărurilor teoretice dogmatice ale religiei au inventat, în locul moralei creştine, care nu se poate separa de adevărurile dogmatice, un surogat de morală oarecare.

Baza acestor surogate însă este greşită, morala independentă presupune că nu există Dumnezeu sau cel puţin că noi nu-l putem cunoaşte. Neagă că omul ar avea un scop transcendental, neagă existenţa unei vieţi viitoare. Presupune că omul s-a născut din lumea animalelor. Stând pe baza acestor negaţiuni, e firesc că toate afirmaţiile ei sunt greşite.

Mai presus de toate, e slabă «morala independentă», dacă nu de-a dreptul neputincioasă, atunci când este vorba ca să declare de unde provine sila morală, care ne obligă să săvârşim fapte bune şi să evităm faptele rele, chiar şi împotriva înclinărilor noastre. Morala creştină, stând pe baza adevărurilor dogmatice, declară că obligaţiunea provine de acolo de unde Creatorul a fixat scopul şi modalităţile prin cari putem să ne realizăm scopul suprem. Orice abatere de la normele stabilite de Dumnezeu, prin legile Sale, este o injurie adusă Creatorului, prin urmare suntem obligaţi ca, între toate împrejurările, să urmărim voia lui Dumnezeu absolută şi necondiţionată. Tot acela spune că morala creştină este motivată în ultima analiză chiar prin voinţa manifestată a lui Dumnezeu.

«Morala independentă» este ceva arbitrar, lipsit de orice motiv bazat, chiar cea mai intelectuală bază a «moralei independente», filosofia kantiană, este foarte fragilă din acest punct de vedere. Kant, care admite că voinţa noastră este silită să afirme obligaţiunea, nu poate să dea niciun alt răspuns, decât să afirme că obligaţiunea este un imperativ categoric. Dar existenţa imperativelor categorice o declară Kant imediat ca mister pentru

https://biblioteca-digitala.ro

mintea şi firea noastră omenească. Imperativul categoric al lui Kant, „strömt aus nie entdeckten Quellen", isvoreşte din isvor necunoscut (Grund legung zurwVietaphysik, der Sitten, pag. 32).

Tot în acel loc declară Kant că mintea omenească poate să cunoască, că imperativul categoric este un lucru necuprins de mintea omenească. Deci întreaga moralitate, după Kant, în ultima analiză, este bazată pe fatalitate. Fatalitatea, de altfel, este refugiul tuturor acelora cari nu voiesc să recunoască că mintea omenească e silită de Dumnezeu, de Creatorul ei, ca să recunoască că legile obligă între toate împrejurările.

Şi mai neputincioase sunt doctrinele cari voiesc să declare obligaţiunea ca un simplu rezultat al experienţei omeneşti, câştigate în decurs de veacuri. Nu poate «morala independentă» esplica de ce toţi oamenii, ai tuturor timpurilor şi pe întreaga suprafaţă a pământului, au în esenţă aceleaşi moravuri şi aceleaşi noţiuni despre bunele moravuri. Faptul acesta nu se poate explica decât dacă admitem că natura omenească este alcătuită de Creatorul ei ca să cunoască legile fundamentale ale moralităţii.

«Morala independentă» laică este, pe de altă parte, ceva ce nu poate călăuzi în mod hotărât voinţa noastră. Numai acea morală este eficace, care dă acea valoare acţiunilor omeneşti care să întreacă orice bun, orice fericire vremelnică şi, prin urmare, să fie în stare să determine voinţa în mod absolut. Valoarea absolută a acţiunilor morale bune este dependentă, în mod intim, de bunurile veşnice, pe cari ni le face cunoscute religia creştină, neîndoielnic. Îndată ce, în mod volnic, valoarea acţiunilor noastre nu o mai măsurăm cu cumpăna bunurilor veşnice, ci cu a celor trecătoare, motivele cari ne îndeamnă să facem ceva bine vor fi iluzorii. Dacă distrugem baza a ceea ce face «morala independentă», obligaţiunea absolută nu mai are nicio lege faţă de noi. Chiar şi atunci când admitem bunurile veşnice, suntem fragili şi puţin rezistenţi faţă de ispitele seducătoare ale lumei acesteia...

Obligaţiunea impusă de Dumnezeu, stăpânul sorţii noastre, nu se poate înlocui nici prin imperativele categorice, nici prin frica inspirată de sancţiunile omeneşti. Imperativul categoric este vorbărie goală, ceva misterios şi nedesluşit.

Sancţiunile omeneşti impuse de stat ori de părinţi nu ne îndrumă spre bine decât în cazul când admitem existenţa unei legi naturale, căreia sunt supuşi şi statul, şi părinţii. Existența acestei legi însă nu poate fi deslegată

https://biblioteca-digitala.ro

de existenţa lui Dumnezeu. Sancţiunile interne sunt hotărâtoare în cazul când recunoaştem că ne-a obligat să le respectăm o fiinţă superioară şi sunt absolut ineficace când toată puterea obligaţiunii rezidă în voinţa noastră autonomă. Simţul de imitaţie nu este în stare să ne facă buni din punct de vedere moral atunci când, pe baza «moralei independente», binele moral nu este decât o icoană a fanteziei noastre. În cazul acesta, nimeni nu simte remuşcări de conştiinţă, melancolia simte omul, dar niciodată remuşcări de conştiinţe sau părerea de rău adevărată, care curăţă şi înalţă.

Anarhia de care se teme dl profesor Găvănescul şi pe care voieşte s-o previe prin morală laică este, în bună parte, chiar produsul moralei laice. Declaraţia făcută de anarhistul şi atentatorul Emil Henry, pe care a cetit-o înaintea Tribunalului din Paris, este cea mai sinceră recunoaştere că «morala independentă» este extrem de periculoasă şi neputincioasă. Numitul anarhist, înainte de a fi fost executat, a declarat: «Nu recunosc decât o singură instanţă judecătorească, pe mine însumi (morala autonomă). Eu sunt anarhist, până nu eram anarhist, eram obişnuit să cinstesc patria, ţara, familia, autoritatea de stat şi proprietatea».

Institutorii de azi uită că viaţa, cu luptele ei şi dezamăgirile, deschid ochii celor neştiutori şi dispare orice iluzie. Şi mie mi s-a întâmplat la fel, mi s-a spus şi s-a încercat să mă convingă că viaţa este uşoară şi celor iscusiţi şi muncitori, foarte darnică. Experinţa m-a învăţat că cei neruşinaţi şi linguşitori ocupă cele dintâi locuri la mese. Ni s-a spus că instituţiile sociale sunt întemeiate pe dreptate şi egalitate şi n-am văzut în jur decât minciună şi ticăloşie.

Am înţeles îndată că vorbele maiestuoase, pe cari am fost învăţat să le cinstesc, cinstea, jertfirea de sine şi datorinţa, nu sunt decât muşamalele celor mai urâte fapte. Socialismul nu poate să îndrepte întru nimic ordinea societăţii, pentru că păstrează principiul autorităţii, care este un rest de credinţă într-o putere mai superioară. Eu am devenit materialist, ateist, am înţeles că ipoteza lui Dumnezeu este înlăturată şi, totodată, şi ordinea morală întemeiată pe această ipoteză trebuie să dispară (V. Cathreiu: Moral philosophie, vol. I. p. 418).

Ordinea morală întemeiată pe ipoteza lui Dumnezeu este cea care înfrânează anarhismul. Şi socialiştii cari predică o «morală independentă» sunt conştienţi că cel mai mare vrăjmaş al lor este religia creştină. Toţi cei ce

https://biblioteca-digitala.ro

defaimă morala creştină, din neştiinţă ori răutate, servesc cauzele socialismului şi, în ultima analiză, anarhia. Chiar faptul că socialismul atât de primejdios societăţii şi statelor a putut să ajungă la lăţirea şi puterea lui actuală, pe lângă stările rele economice de cari suferă mai ales proletarii, nu are altă cauză mai importantă decât faptul că religia şi morală creştină au fost permanent defăimate şi înlocuite cu principiile unei morale neputincioase, care nu este în stare să pună zăgaz pasiunilor, nici să îndemne pe om la jertfire de sine permanentă, fără de care nu poate să existe nici o morală serioasă.

Academia noastră Teologică are menirea ca să răspândească lumina adevărurilor religiei ortodoxe creştine şi va face aceasta arătând cu armele științei, în toată plinitudinea, învăţăturile Mântuitorului nostru, cari satisfac tuturor cerinţelor vieţii moderne. Cu această deviză îşi va continua Academia noastră activitatea sa”[14].

În finalul întâlnirii, Episcopul Nicolae s-a adresat asistenței cu următoarele cuvinte: „Aş dori din toată inima ca începutul noului an şcolar să fie un început de muncă, de cinste şi hărnicie, spre binele obştesc al tuturora. Aş dori ca studenţii veniţi la acest Institut să înţeleagă că şi-au ales o carieră care nu le dă atribuţiile altor cariere, ca de exemplu de advocaţi, de medici, magistraţi etc., ci că sunt şi trebuie să fie păstori sufleteşti. Dându-şi seama de aceasta, ar trebui să înţeleagă că în cariera aceasta nu-i aşteaptă palate, comodităţi şi trândăvie, ci muncă stăruitoare şi apostolie adevărată, ca ei înşişi, prin această muncă, să-şi creeze anumite comodităţi şi uşurinţe în viaţă. Altarele şi bisericile cele mai multe sunt rămăşiţe ale vremilor trecute, casele parohiale sunt colibe cari nu mai corespund situaţiei unui intelectual. Datoria candidaţilor de preoţi nu este să caute ceea ce este gata, ca să se aşeze în ceea ce au muncit şi au lăsat alţii, ci să creeze ei înşişi, ca să rămână ceva pozitiv pe urmele lor. Cumpănind aceste consideraţii, fiecare este dator să-şi facă seamă şi cu sufletul său. Este capabil să înfrunte toate greutăţile, are destulă energie şi voinţă ca să lupte şi să câştige teren pentru o soarte mai bună pe seama sa şi a credincioşilor săi. Și cei ce vor fi stăpâniți de gândul creștinesc de a nu se odihni, din straja dimineții până în noapte, aceia sunt chemaţi să fie adevăraţi păstori sufleteşti ai poporului.

[14] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

Când ar fi să aleg între doi oameni, între cari unul are carte multă, dar este păcătos şi plin de defecte şi altul cu carte mai puţină, dar cinstit şi de omenie, mai uşor m-aş opri la cel din urmă, pentru că la preoţie procedează totdeauna cinstea, curăţenia moravurilor şi pilda evanghelică a preotului. Nu cer de la nime muncă peste puterile lui. Profesorii să vă dea ceea ce au mai bun, o parte din sufletul lor, pe lângă cunoştinţele de cari aveţi nevoie în viaţă. Iar voi să respectaţi rânduielile acestui Institut, curăţenia şi demnitatea de viitori preoţi, ferindu-vă de orice fapte contrare moralei publice.

Deschiderea anului nou şcolar se face şi de astă dată în condiţii favorabile. Ne-am îngrijit să nu duceţi lipsă de nimic şi nu vă cerem alta decât muncă şi stăruinţă, ca să vă câştigaţi o pregătire vrednică de misiunea ce vă aşteaptă. Iar dacă este vreunul care înţelege că nu va putea împlini aceste cerinţe, făcându-se un bun şi vrednic preot, mai bine să-şi caute de acum alte drumuri pentru viaţă. Noi avem lipsă de oameni integri, căci loc pentru muncă este destul. Biserica preferă puţini şi buni decât mulţi şi necorespunzători. Pe urma experienţelor şi a convingerilor ce şi le-a câștigat fiecare în trecut, sper că toţi cei ce v-aţi înrolat la munca pentru Biserică vă veţi dovedi vrednici slujitori în via Domnului. Cu acestea, declar anul şcolar nou deschis”[15].

În încheierea întâlnirii sărbătorești, corul teologilor clujeni a interpretat un potpuriu de cântece religioase și patriotice.

Spre sfârșitul lunii octombrie, mai precis în 21 octombrie 1926, Societatea studențească „Credinţa Ortodoxă” își va ține Adunarea Generală, alegând pentru anul 1926 / 1927 noul Comitet de conducere: preşedinte - Nicolae Gavra; vicepreşedinte - Sofroniu Bulz; secretar I - Gheorghe Gligor; secretar II - Ioan Bunea; casier - Nichita Avram; controlor - Leon Sava; bibliotecar - Octavian Nicola; vicebibliotecar - Gheorghe Albu; econom - Ioan Lazăr; Secţia literară: preşedinte - Isidor Todoran. Membrii: Valer Dragotă, Dionisie Gog, Traian Dobra, Iacob Victor. Secţia de propagandă: preşedinte - Nicolae Radu. Membrii: Pavel Dab, Andrei Diţiu, Iuliu Todea, Valer Fodoreanu. Secţia muzicală: preşedinte - Mircea Fodoreanu, substitut - Iacob Bratu[16].

[15] „Deschiderea festivă la Academia teologică din Cluj”, în *Ibidem*, nr. 42, Cluj, 17 octombrie 1926, pp. 2-3.

[16] „Constituire”, în *Ibidem*, nr. 44, Cluj, 31 octombrie 1926, p. 6

https://biblioteca-digitala.ro

7

Proiect de reorganizare a învățământului teologic din România

La începutul lunii ianuarie 1927, în cadrul Sf. Sinod, este prezentat un proiect de reorganizare a învăţământului teologic de către o comisie compusă din: Î.P.S. Mitropolit Pimen al Moldovei, P.S. Episcop Vartolomeu, P.S. Arhiereu Andrei Magier-Crişanul, pr. Valeriu Iordăchescu, diaconul C. V. Dănău şi Prof. Univ. Nae Ionescu.

Principiile care au stat la baza acestei reforme au fost următoarele: „Şcoalele pentru învăţământul teologic se împart în: facultăţi de teologie, academii teologice şi seminarii de vocaţiune. Facultăţile de teologie funcţionează în cadrele universităţii. Aceste facultăţi vor conferi titlul de licenţiaţi şi doctori în teologie. Pe lângă fiecare universitate se va înfiinţa câte o facultate de teologie. Biserica va înfiinţa şi un institut de înalte studii teologice ortodoxe.

Academiile de teologie sunt institute superioare în care ştiinţa teologică sistematică se îmbină cu practica teologică. În academii se vor primi absolvenţi a 8 clase secundare cu bacalaureat şi cei cu diplomă echivalentă cu bacalaureatul, precum şi absolvenţii a patru cursuri de la seminariile de vocaţie.

Învăţământul în academii durează patru ani şi conferă titlul de licenţiat în teologie. Ele pregătesc profesori de ştiinţe teologice pentru seminariile de vocaţie, profesori de religie pentru şcolile secundare şi parohii. Câte o academie va fi în fiecare Eparhie. Licenţiaţii academiilor se pot înscrie pentru doctorat la facultăţile de teologie.

https://biblioteca-digitala.ro

Seminariile de vocaţie sunt institute în care se primesc absolvenţii cu patru clase secundare (progimnaziu). Ele pregătesc preoţi pentru parohiile rurale. Învăţământul în seminarii durează şase ani, din cari patru ani învăţământ teoretic, doi ani practică. Elevii seminarului de vocaţie, cari vor să-şi completeze studiile la academie sau facultate, vor trece în aceste institute după absolvirea a patru clase.

În şcolile teologice se predă: teologia istorică, teologia exegetică, teologia sistematică şi teologia practică, apologetica, îndrumări misionare şi citirea Sf. Scripturi. Materiile laice sunt: româna, franceza, germana sau engleza (facultativ), ebraica, latina, greaca, slava (facultativ), ştiinţele, filosofia cu ramurile ei, chimia, ştiinţele naturale, ştiinţele agricole, matematica, istoria, geografia, dreptul public, muzica bisericească şi vocală, istoria artelor cu arta bisericească, educaţia fizică, igiena şi medicina populară.

La academii, materiile teologice enumerate mai sus se predau în aceeaşi extensiune ca în facultăţile de teologie. Materiile laice, în primii patru ani ai seminarului de vocaţie, vor fi identice materiilor din cursul liceal superior, iar cursurile din ultimii doi ani ai seminarului vor fi identice cu cursurile de filosofie, sociologie, pedagogie drept etc., de la academiile teologice.

În acest proiect, un capitol a fost rezervat educaţiei religioase, care trebuie să fie sufletul învăţământului teologic. Se precizează o serie de mijloace care ţintesc o cât mai bună pregătire sufletească a elevilor, în vederea carierei pe care o vor îmbrăţişa.

Elevii şi studenţii teologiei vor fi interni. Întregul învăţământ teologic din ţară se va centraliza sub o singură direcţie a învăţământului teologic, pusă sub autoritatea Sf. Sinod”[1].

Ca o addendă la proiectul de reorganizare a învăţământului teologic ortodox din România, Prof. Nae Ionescu va publica într-un număr din ziarul „Cuvântul” ştirea introducerii „Carnetului de conştiinţă” în învăţământul seminarial. Este vorba de un caiet în care viitorul preot și/sau teolog „îşi înseamnă, de obiceiu, zilnic faptele pe cari le trăieşte şi cari sunt de natură a preciza graficul conştiinţei sale. El este disciplinat prin aceasta la un examen al său propriu de fiece moment şi prin acesta chiar la o cunoaştere

[1] „Proiectul reorganizării învăţământului teologic”, în Revista Renașterea, anul V, nr. 2, Cluj, 9 ianuarie 1927, p. 7.

https://biblioteca-digitala.ro

precisă şi la o stăpânire a sa. Dispoziţiunile cari prevăd introducerea amintitului carnet adaugă obligaţiunea pentru elevul seminarist de a prezenta la cerere însemnările sale duhovnicului şcolii”[2].

Așteptându-se ca împotriva acestei dispoziții să se ridice voci care să protesteze și să arate „că regimul e inchizitorial şi că el poate duce la nesinceritate desăvârşită” sau că „un control exercitat asupra vieţii intime s-ar putea să fie o jignire a personalităţii elevului, care nu va întârzia să se sustragă acestui control vexatoriu, minţind”[3], transformând carnetul de conştiinţă dintr-o binefacere într-o calamitate, Nae Ionescu atenționează: „Să nu ne grăbim cu plângerile! Cercetarea de către duhovnic a vieţii intime a elevului nu este în niciun fel o inovaţie. Ea se exercită şi astăzi în forma spovedaniei. Dar, se spune, pătrunderea aceasta a duhovnicului în cele mai intime cute sufleteşti ale elevului este o indiscreţie şi o siluire a personalităţii acestui elev. O diminuare a mândriei şi siguranţei lui indviduale. Se poate să fie așa, dar oricât de paradoxal ar suna răspunsul urechilor noastre de «oameni liberi», e bine să fie așa. Biserica şi disciplina ei nu cunosc şi nu vor să cunoască «personalităţi» de invenţie individualistă. Orice creştin şi deci cu atât mai mult orice preot trebuie să-şi înceapă viaţa maturităţii cu un act de abdicare. El încetează a trăi pentru el; trăieşte numai pentru Dumnezeu; încetează de-a însemna ceva prin el; însemnează ceva prin harul lui Dumnezeu. Asta înseamnă disciplină creatoare!

Examenul acesta de conştiinţă fiinţează de mult în institutele teologice din Apus. Nu cunoaştem amănuntele acestei inovaţii, dar avem impresia că ar fi un lucru folositor în educaţia viitorilor preoţi”[4].

În luna iunie 1927, Consiliul Eparhial Ortodox Român din Cluj a publicat anunțul de concurs pentru primirea de studenţi la Academia Teologică din Cluj, cu termen de înscriere până la 1 septembrie 1927. Candidaţiilor li se cerea un dosar care să cuprindă „o cerere timbrată, scrisă cu mâna proprie, anexând în original următoarele documente: a) Actul de botez de la oficiul parohial; b) Atestatul de bacalaureat sau de absolvire a clasei a opta; c) Atestat medical, prin care să se constate integritatea

[2] „Carnetul de conştiinţă”, în *Ibidem*, nr. 4, Cluj, 23 ianuarie 1927, pp. 5-6.
[3] *Ibidem*.
[4] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

spirituală şi corporală a petentului; d) Declaraţia petentului, subscrisă de părinţi sau tutori, că, după absolvirea cursului teologic, va intra în slujba Eparhiei cel puţin cinci ani de zile, în caz contrar urmând a restitui fondului seminarial toate spesele de întreţinere, precum şi bursele primite; e) Concurenţii fără examen de bacalaureat dau o declaraţie că vor trece acest examen în cursul anului. Taxa de înscriere a fost fixată la 100 de lei"[5]. Studenții erau atenționați că începerea cursurilor a fost programată pe data de 2 octombrie, iar pentru întreţinerea la internatul Academiei, urma să fie plătită, în două rate, o taxă anuală de 6000 lei.

Pentru anul şcolar 1927/1928, Consiliul Eparhial a fixat „cinci burse integrale de câte 6000 de lei şi zece semi-burse de câte 3000 lei, socotite în taxa de întreţinere în internat"[6]. Doritorii „cari reflectează la aceste burse" urmau să anexeze la dosarul de înscriere un certificat de pauperitate de la primăria comunală. Studenţilor din anii superiori li se cerea în plus dovada că au promovat toate examenele.

Cursanții erau obligaţi să locuiască în internatul Academiei şi să se conformeze normelor stabilite de regulamentul intern, care prevedea, printre altele, ca „fiecare student primit în Institut să aducă cu sine cel puţin patru schimburi de rufe în stare bună". Nici unui student nu îi era permis să frecventeze în același timp alte instituții de învățământ[7].

Deschiderea oficială a cursurilor universitare teologice din anul 1927 s-a făcut duminică, 16 octombrie, la Universitatea din Cluj, „în cadrul unei mari serbări, patronate de P.S. Episcop Nicolae Ivan"[8]. Solemnitatea a început la orele 11.00, cu oficierea unui parastas în memoria defunctului Rege Ferdinand I, la care au participat profesorii de la Academia Teologică: Dr. Ioan Pașca, Dr. Andrei Buzdug, Dr. Liviu Galaction Muntean, arhidiaconii Dr. Vasile Sava şi Dr. Ioan Vască. Răspunsurile au fost date de corul teologilor clujeni, condus de Dr. Vasile Petraşcu. Au fost de faţă membrii Consiliului Eparhial, studenţii, reprezentanţii autorităţilor militare, civile şi ai instituţiilor culturale din Cluj și un numeros public.

---

[5] „Concurs pentru primirea de studenți în Academia noastră teologică din Cluj, nr. 4430/1927", în *Ibidem*, nr. 33, Cluj, 14 august 1927, p. 8.

[6] *Ibidem.*

[7] *Ibidem*.

[8] „Solemnitatea Inaugurării noului an de Studii la Academia Teologică din Cluj", în *Ibidem*, nr. 43, Cluj, 23 octombrie, 1927, pp. 1-3.

https://biblioteca-digitala.ro

Decanul Academiei Teologice, Prof. Dr. Ioan Vască, a rostit un cuvânt comemorativ pentru defunctul Rege Ferdinand I: „Preasfinte Stăpâne, iubiţilor credincioşi şi iubiţi studenţi, în cadrul solemnei festivităţi de astăzi, când am hotărât să inaugurăm deschiderea unui nou an de studii la Academia noastră Teologică, ne-am simţit plăcut îndemnaţi să păşim întâi aci, în acest locaş sfinţit, pentru ca să onorăm cu atenţiunea noastră în primul rând un pe cât de important şi istoric eveniment, un tot pe atât de întristător şi dureros fapt petrecut de curând în viaţa şi istoria neamului nostru.

Ne-am simţit plăcut îndemnaţi să dăm, cu prilejul prăznuirii festive de azi, atenţiunea cuvenită îndeosebi acelei mari dureri naţionale, care a fost moartea iubitului şi mult regretatului nostru Rege Ferdinand I, primul monarh al patriei noastre întregite, sub a cărui înţeleaptă oblăduire a luat fiinţă şi a fost îndrumată spre prosperare şi progres scumpa noastră instituţie de înaltă cultură teologică.

Iar atunci când petrecem în cucernică contemplare duioasele clipe, închinate memoriei celui mai nobil şi mai mare dispărut dintre noi, să-mi fie îngăduit a evoca, prin câteva cuvinte, şi unele din măreţele sale însuşiri şi fapte, cari vor constitui pururea un sublim exemplu de înalt patriotism şi conştiincioasă împlinire a datoriei, atât pentru supuşii săi dragi, cari l-au cunoscut şi l-au iubit, cât şi pentru nenumăratele generaţii româneşti, ce se vor părânda în noianul vremurilor viitoare.

Iubiții mei, pentru a depăna mai departe firul basmelor, firul atâtor tradiții din popor, a apărut ca o figură rătăcită în viaţa neamului românesc Prinţul Ferdinand, prinţul cu ochii blânzi, cu inima plină de credinţă şi cu sufletul de vitejie, născut ca vlăstar al puternicei dinastii de Hohenzollern, a cărei pomenire urcă printre feudalii unor vremuri îndepărtate în trecut. A venit în ţara noastră, România, pe când aceasta era încă mică, împreună cu unchiul său, marele Rege Carol, de la care şi-a primit cele mai înţelepte îndrumări ale vieţii. Iar la moartea acestuia, întâmplată atunci când din belşug se vărsa sânge la hotarele ţării, atunci când cutremurul general de conflagraţie sângeroasă a pus stăpânire pe aproape toate popoarele pământului, atunci i-a fost îngăduit de pronia cerească să ajungă rege pe tronul României.

https://biblioteca-digitala.ro

Însă numai a primit în grija sa destinele patriei sale adoptive, că o luptă grea s-a încins în sufletul tânărului Rege Ferdinand. Căci se găsea la mijlocul unei mari şi grele răspântii. Din toate părţile, făgăduieli de cinste, bogăţie şi de mărire îi precupeţeau preţiosul său sprijin. Pe de-o parte îl chema în ajutor sânge de sângele său, pe de altă parte glas de rugă, pentru a fi izbăviţi, se ridica către ființa lui vitejească din partea acelora cari, pe întinse câmpii de bătaie, erau siliţi să-şi deie viaţa pentru scopuri potrivnice înfăptuirii frumoaselor aspiraţii ale poporului său!

Dar Tatăl cel ceresc, al cărui ajutor neîncetat l-a cerut în clipele de zbucium şi chin sufletesc, i-a luminat mintea şi i-a arătat calea pe care trebuie să pornească. Şi, pătruns de vocaţiunea divină a destinelor româneşti, Regele Ferdinand al României şi-a smuls din piept vechi sentimente fireşti, a suprimat într-o uriaşă sforţare glasul sângelui, a îmbrăcat zalele de Voievod păzitor al întâmplărilor ce se zbăteau furioase la uşa istoriei şi, într-o binecuvântată clipă, a deschis larg drumul vitejiei tradiţionale a poporului românesc, devenit, prin cea mai sublimă jertfă omenească, poporul său. Iar epopeea cea mai sângeroasă a istoriei noastre naţionale a fost pornită astfel, în cursul ei, inevitabil.

La început, a răbdat suferinţi, dezamăgiri şi necazuri. Dar credinţa tare şi neclintită în puterea Dumnezeirii și izbândirea dreptății l-a învrednicit de cea mai strălucită glorie, pe care ar fi putut s-o ajungă cândva vreun cap încoronat al neamului nostru. Când i-a fost dat lui să se întoarcă încununat cu laurii biruinței și întâmpinat de venerația întregului său popor, pentru că el a izbutit să fie desăvârşitul erou al celei mai frumoase legende a istoriei noaste naţionale și cel mai fericit deplinitor al măreţului vis, a cărui tâlcuire de veacuri se şoptea pe întinsul pământului românesc. Iar încoronat apoi Rege al tuturor românilor, alături de eroica sa tovarăşă de luptă, suferinţe, ideal şi izbândă, alături de augusta sa soţie, Regina Maria, şi-a dat cea mai stăruitoare silinţă ca, după crâncenul măcel mondial, sufletul său nobil şi mare să-şi însuşească şi dorurile, și visurile, şi suspinele supuşilor săi dragi, ale căror braţe l-au condus la biruinţă. Căci n-a fost clipă de avânt al scumpei sale patrii, pentru care inima lui să nu aibă o tresărire de bucurie; n-a fost poticnire, pentru care să nu simtă o strângere de durere; n-a fost suferinţă, pentru care el să nu verse o tăinuită lacrimă de jale şi o duioasă rază de mângâiere.

https://biblioteca-digitala.ro

De aceea, în legăturile dintre poporul român şi monarhul care, prin propriile lui acte de eroism şi măreţie, şi-a deschis drum larg în istorie, iubirea a fost temelia trainică şi indestructibilă. Din ea au izvorât, au crescut şi s-au înălţat florile superioare ale cultului, dreptăţii şi veneraţiei faţă de un mare şi neîntrecut Rege, care, cu lumina unei rare inteligenţe, cu sufletul pătruns de o divină bunătate, cu un înalt simţ al realităţilor, îmbinat cu viziunea idealului, a condus soarta ţării şi a supuşilor lui, dând numai în câţiva ani României întregite prosperitatea de care ne bucurăm azi cu toţii şi gloria care face mândru până şi pe cel mai umil fiu al acestei ţări.

Iubiţii mei, acest mare căpitan, acest superior om de stat, acest erou neasemănat al românismului, monarh între monarhi, într-un târziu de posomorâtă noapte de vară, s-a dus pentru vecie dintre noi. Ne-a părăsit pentru totdeauna, rupând ceva din fiinţa noastră naţională. Moartea lui a fost marea durere a suflării româneşti de pretutindeni şi, cu belşug de lacrimi în care se amesteca jalea unui întreg popor recunoscător, trupul lui neînsufleţit a părăsit, la 24 iulie, Bucureştii, pentru a se aşeza spre veşnică odihnă în ctitoria domnească de la Curtea de Argeş.

Iar nouă, în aceste duioase clipe, pe cari am ţinut de cuviinţă să le închinăm memoriei ilustrului şi neuitatului Monarh Ferdinand I, evocând în aducerea aminte unele din strălucitele sale fapte şi însuşiri cari constituie pentru toţi cel mai sublim exemplu de înalt patriotism şi conştiincioasă împlinire a datoriei, nu ne mai rămâne alta decât să implorăm milostivirea Ceriului ca lui să-i dăruiască odihna fericită, spre care a năzuit, şi pe noi să ne învrednicească a păzi neîncetat povăţuirile lui înţelepte, pe cari ni le-a dat prin grai, scris şi fapte în toată viaţa sa, atât spre binele nostru, cât şi spre prosperarea scumpei noastre patrii”[9].

A urmat un scurt „Te-Deum”, obişnuit la deschiderea fiecărui an şcolar. În sala Aula Magna a Universităţii, erau prezenți: „P.S. Episcop Nicolae; Gheorghe Bogdan-Duică, Rectorul Universităţii; Prof. Ioan Lupaş, fost ministru; generalul Batâr; Dr. Teodor Mihali, primarul municipiului Cluj; col. Stătescu, prefectul poliţiei; consilierul eparhial Dr. Sebastian Stanca; Prof. Curea; Prof. Golumba; pr. Suciu; Muşat; Vasinca; Bogdan, dir. V. Bogdan; Prof. Septimiu Popa; Prof. Romanţan; Prof. Gliga; Dr. Cărpinişan;

[9] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

Dr. Seviciu; Dr. A. Dragomir; revizorii şcolari Roşu şi Bura; dir. Pescar; dl Ardeleanu; Societatea Femeilor Ortodoxe Române, reprezentată prin d-na prezindentă E. Voiteşti şi viceprezidenta Bogdan-Duică, înconjurate de multe doamne din înalta societate clujeană, reprezentanţi ai Academiei Teologice unitariene şi reformate; Centrul studenţesc «Petru Maior» etc."[10].

După interpretarea unui Psalm de către corul teologilor, a luat cuvântul fostul Decan, Prof. Dr. Orest Bucevschi, care a salutat oaspeții şi a făcut o amănunţită dare de seamă asupra situației Academiei Teologice din anul precedent. După un scurt istoric al înfiinţării instituţiei, cu accentuarea meritelor P.S. Sale Episcop Nicolae, „care a dat dovadă de adâncă pricepere a cerinţelor vremii", a fost prezentată situaţia corpului profesoral, studenţilor înscrişi și examenelor absolvite, situaţia bibliotecii, activitatea şcolară şi extraşcolară (publicaţii, conferinţe), vizitele înregistrate etc. Adresându-se apoi noului Decan, Dr. Ioan Vască, i-a predat în mod solem conducerea Academiei Teologice, urându-i „frumoase succese pentru progresul instituţiei"[11]. În răspunsul său, noul Decan a mulţumit pentru frumoasele cuvinte ce i s-au adresat, pentru încrederea acordată, promiţând că se va strădui să-şi împlinească datoria în cel mai conştiincios mod. Conform uzului academic, deschiderea anului universitar a continuat cu o conferinţă festivă, încheiată cu omagii adresate Majestății Sale Regelui Mihai I. După ce corul studenților teologi a intonat Imnul Regal, a luat cuvântul P.S. Episcop Nicolae, care s-a adresat asistenței cu următoarele cuvinte: „Domnule Rector, doamnelor şi domnilor, iubiţi studenţi! Înainte de toate, ţin să mulţumesc domnului Rector al Universității, Gheorghe Bogdan-Duică, pentru amabilitatea ce a arătat-o faţă de noi și faţă de Biserică, pentru ca prin aceasta să ne dea primul îndemn la ridicarea Academiei Teologice la rangul de Facultate.

N-am avut în viaţa mea o mai mare bucurie ca acum 3 ani când, prin ajutorul d-lui Alexandru Lapedatu, actualul Ministru al Cultelor şi Artelor, am putut înfiinţa Academia Teologică. Îmi ziceam atunci: «În zadar zidesc Catedrală aici, în Cluj, şi în zadar se zidesc biserici la sate, dacă amvonurile lor nu vor avea apostoli cari să răspândească cuvântul adevărului. În zadar îmi vor fi toate străduinţele, dacă nu voiu avea colaboratori devotaţi pentru răspândirea idealului creştin».

[10] *Ibidem*.
[11] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

Trecând peste greutăţile înfiinţării acestui înalt aşezământ de cultură teologică, astăzi mă văd înconjurat de un corp profesoral select şi de un frumos număr de studenţi, care promit mult. Însă eu zic tuturor acelora, care n-au destulă dragoste de neam şi lege, ca de acum să păşească spre alte cariere, căci misiunea preoțească, departe de a oferi comodități, este spinoasă şi cu multă răspundere.

Corpul profesoral este la culmea chemării. Deci şi studenţii au datoria de a-şi însuşi cunoştinţele care să le fie armele de luptă şi apărare pentru răspândirea învăţăturilor creştine, căci poporul nostru are nevoie de mulţi apostoli, mai ales în părţile în cari se simte nevoie de lumină şi viitorii preoţi, cari sunteţi voi, iubiţi studenţi, aveți datoria să împrăștiați întunericul. Voi sunteţi chemaţi să reparaţi stricăciunile veacurilor trecute și, mai ales, aveți datoria de a nu lăsa să străbată în Biserică învăţături dăunătoare creştinismului şi neamului nostru; iubirea către aproapele să vă fie ţinta vieţii şi iubirea către institutele de cultură să vă fie mijlocul prin care să realizaţi acel ideal care este al întregului neam. Peste puţin, eu poate nu voiu mai fi, însă mă voiu veseli în groapă pentru râvna ce o veţi depune pentru binele Bisericii şi spre propăşirea patriei noastre”[12].

După solemnitatea de la Universitate, profesorii Academiei Teologice au fost invitați la reședința episcopală, unde P.S. Episcop Nicolae le va înmâna „decretele de definitivare, pentru care Decanul, în numele corpului profesoral, va exprima gândurile de mulţumire, asigurându-l pe P.S. Episcop de tot devotamentul profesorilor”[13]. Într-o atmosferă de bună-dispoziţie, invitații au participat la o masă festivă, oferită de P.S. Sa. Printre aceștia îi regăsim pe Rectorul Universităţii, Prof. Gheorghe Bogdan-Duică, Prof. Ioan Lupaș, consilierii eparhiali și profesorii Academiei Teologice[14].

După câteva zile de la deschiderea anului academic, Episcopul Nicolae Ivan a înaintat Ministerului Cultelor un memoriu pentru acordarea fondurilor necesare înființării, în orașul Cluj, a unei Școli de cântăreți bisericeşti. Iată ce scria P.S. Sa: „Între multele necesităţi pentru consolidarea şi întărirea Eparhiei noastre, este şi înfiinţarea unei Școli de cântăreți, la

[12] *Ibidem*, pp. 3-4.
[13] *Ibidem*.
[14] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

centrul episcopesc. Am avut dureroasa experienţă că învăţătorii cei noui, ieşiţi din şcoalele normale de azi, nu sunt destul de bine pregătiţi pentru a conduce strana de cântări bisericeşti, numărul cantorilor tot scade şi la unele biserici abia găsim om care să dea răspunsurile liturgice, ca să nu vorbim de cântările de la Utrenie, care mai reclamă şi cunoştinţe temeinice de Tipic.

Azi, aceste cunoştinţe nu se mai pot câştiga pe apucate, din cantor în cantor, ci trebuie organizate şi învăţate sistematic, în părţile nordice ale Ardealului şi din punct de vedere al limbei mai curate, așa încât se impune înfiinţarea unei Școli de cântăreţi.

Dacă am întârziat până acum cu deschiderea Școlii de cântăreţi aici, la Cluj, a fost pentru că nu aveam la dispoziţie un local pentru internat și sala pentru cursurile de cântăreți. În anul acesta, cu ajutorul lui Dumnezeu, vom zidi şi Internatul pentru Academia Teologică, pe terenul dăruit nouă de Ministerul Finanţelor, în Calea Dorobanţilor, nu prea departe de Catedrală. Aşa, ne rămâne disponibilă casa din strada Avram Iancu, nr. 6, unde putem plasa cântăreţii şi ne rămân şi săli de prelegeri.

Aceasta casă este în imediata vecinătate a bisericii noastre parohiale, unde vom griji să fie zilnic slujbe și să aibă și cursanții-cântăreți prilej să se deprindă în cântări în mod practic. Realizarea depinde curat numai de la D-voastră, Domnule Ministru, şi nu ne îndoim că ne veţi veni în ajutor să înfiinţăm şi să deschidem Școala de cântăreţi în anul 1928, luna septembrie. Maestrul de cântări bisericeşti şi Tipic al Academiei noastre va provede şi aici instrucţia în cântări şi Tipic, iar pentru Internat şi trebuinţe materiale, vă rugăm să ne luaţi la bugetul pe 1928 aceea cotă de ajutor, care o aţi acordat şi la celelalte eparhii, cari întreţin aceleaşi cursuri, căci doar nicăiri nu sunt mai necesari ca în Eparhia noastră.

Şi pentru ca să nu îngreunăm nici bugetul statului, ne cugetăm să primim în această şcoală numai 50 elevi, deci din fiecare protopopiat câte 3, cari, terminând după 2 ani învăţământul, să fie dimişi şi primiţi alţi câte 3, ca, astfel, cântările uniforme şi într-o limbă corectă să străbată succesive în întreaga Eparhie. În chipul acesta, credem că vom pune stavilă şi lăţirei sectarilor, cari lucră cu mijloace şi bani streini ca să ne strice Biserica şi să ne otrăvească credincioşii.

https://biblioteca-digitala.ro

Vă rugăm, Domnule Ministru, ca să nu treceţi cu vederea rugămintea noastră, fiindcă ea reclamă şi interesele imperioase ale statului”[15].

La sfârșitul lunii noiembrie 1927, Societatea „Credința Ortodoxă” a studenţilor de la Academia Teologică Ortodoxă Română din Cluj şi-a prezentat raportul de activitate și a făcut alegeri pentru anul universitar 1927/1928. Noul comitet era format din: Preşedinte, Isidor Todoran; Vicepreşedinte, Dionisiu Gog; Secretar general, Ioan Bunea; Secretar de şedinţe: Gheorghe C. Todea; Casier, Nichita Avram, Bibliotecar I, Constantin Popeanăş; Bibliotecar II, Paramon Tarniţa; Econom, Ioan Buiu; Controlor, Zaharia Feier; Delegat la Centrul Studenţesc „Petru Maior” din Cluj, Flore Mureşan; Preşedinte al Secţiei literare, Valer Dragotă; Preşedinte al Secţiei de propagandă, Coriolan Palade; Preşedinte al Secţiei muzicale: Caius Seviciu[16].

[15] „Școala de cântăreți bisericești”, în *Ibidem*, anul VI, nr. 6, Cluj, 5 februarie, 1928, pp. 4-5.
[16] Revista Renașterea, anul V, nr. 51, Cluj, 18 decembrie 1927, p. 7.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

8

Învățământul teologic clujean în anul 1928

În luna februarie 1928, Consiliul Eparhial Ortodox Român din Cluj a publicat pentru concurs postul de duhovnic la Academia Teologică a Episcopiei Vadului, Feleacului şi Clujului. Salariul de bază era stabilit la 1600 lei, la care se adăugau „adausele bugetare de stat". Condițiile impuse candidaților erau „să fie preoţi, cetăţeni români, care n-au suferit nicio pedeapsă infamă, au drept calificare cel puţin bacalaureatul şi au absolvit un institut teologic"[1]. Dosarul de înscriere trebuia să cuprindă o cerere, atestatul de botez, atestatul de serviciu, atestatul de bacalaureat, absolutoriul teologic sau certificatul de licenţă, atestatul de calificare preoţească şi hirotonie şi, eventual, cartea canonică pentru cei din altă Eparhie. Actele urmau să fie înaintate în original sau în copii legalizate de notarul public[2].

Activitatea Societății „Credinţa Ortodoxă" a studenților teologi a început să devină tot mai vizibilă, fiind consemnată periodic de presa vremii. Astfel, duminică, 18 martie 1928, a fost semnalată prezența studenților teologi, în frunte cu Decanul Academiei, Dr. Ioan Vască, în comuna Someş-Sat, pentru săvârșirea Sf. Liturghii. După încheierea acesteia, poporul s-a adunat la şcoala primară din localitate, unde studenţii teologi au desfăşurat un frumos program, în cadrul căruia studentul Valer Dragotă, din anul III, a susținut o frumoasă conferință despre „Viaţa Domnului şi Mântuitorului

[1] „Concurs nr. 812/1928", în Revista Renașterea, anul VI, nr. 9, Cluj, 26 februarie 1928, p. 8.
[2] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

nostru Iisus Hristos", iar corul a interpretat „mai multe cântări religioase şi lumeşti, spre mulţumirea tuturor"[3].

Duminică, 8 aprilie, un grup de 14 studenţi teologi, sub conducerea Decanului Academiei, Dr. Ioan Vască, însoţit de profesorii Dr. Orest Bucevschi şi Dr. Liviu Galaction Munteanu, s-au deplasat în comuna Cojocna, unde „în biserica suprapopulată de credincioşi, într-o atmosferă de adâncă evlavie, s-a oficiat Sf. Liturghie de către vrednicul preot din localitate, G. Suciu, asistat de Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu şi arhidiacon Prof. Dr. Ioan Vască. Răspunsurile au fost date de corul studenţilor teologi. În final, Prof. Dr. Ioan Vască a tălmăcit Evanghelia zilei pe înţelesul poporului prezent. După Sf. Liturghie, întreaga comunitate ortodoxă a fost invitată într-o sală a şcolii confesionale, unde a putut audia conferinţa „Viaţa Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos", susţinută de studentul Valer Dragotă. Scene din viaţa Mântuitorului, „redate cu schiopticonul, au completat tabloul înfăţişat de conferenţiar"[4]. În continuare, au fost interpretate „cântări religioase, care, din lacrimile stoarse, se vede că au atins cele mai intime cute ale sufletului"[5]. Felul binevoitor şi rugămințile ţăranilor de a veni cât mai des cu astfel de programe în mijlocul lor „e o dovadă a efectului înălţător de suflete, produs de frumoasa misiune a studenţilor teologi"[6].

În zilele de 15-16 mai 1928, la invitația P.S. Episcop Nicolae, Academia Teologică din Cluj i-a primit ca oaspeți pe profesorii Will şi Strohl de la Facultatea Teologică Protestantă din Strasbourg. Cu această ocazie, profesorul Strohl a ţinut, la Academia Teologică Protestantă, o conferinţă în limba franceză. La finalul vizitei, maliţiosul redactor al Revistei Renașterea nota: „După impresiile noastre, se pare că ar fi avut şi o oarecare misiune, căci, la plecare, ne-au dat asigurări că vor fi interpreţi sinceri ai stărilor de aici, convingându-se că, în România, confesiunile streine sunt foarte bine aranjate şi nu cum scriu agenţii plătiţi. Din Cluj au plecat la Bucureşti"[7].

---

[3] „Societatea «Credinţa Ortodoxă» în misiune", în *Ibidem*, anul VI, nr. 15, Cluj, 8 aprilie 1928, p. 7.

[4] *Ibidem*, nr. 17, Cluj, 22 aprilie 1928, p. 6.

[5] *Ibidem*.

[6] *Ibidem*.

[7] „Oaspeţi francezi", în *Ibidem*, nr. 22, Cluj, 27 mai 1928, p. 7.

https://biblioteca-digitala.ro

Societatea studențească „Credinţa Ortodoxă” și-a continuat, în luna mai, misiunea, de data aceasta în comuna Cara, „pentru a înviora şi a întări sufletele credincioşilor în credinţa noastră strămoşească şi a le da sfaturi de purtare şi gospodărie...”[8]. Printr-o fericită întâmplare, în aceeaşi zi a avut loc în comună Cercul cultural preoţesc. La ora 8.00, s-a oficiat Sf. Liturghie de către pr. Suciu din comuna Cojocna, preşedintele Cercului cultural preoţesc, asistat de Dr. Ioan Vască în calitate de arhidiacon, pr. Cherecheş din Apahida, pr. Vlaicu din Bonţida şi preotul din localitate, răspunsurile fiind date de corul studenţilor teologi.

Într-o frumoasă şi pătrunzătoare predică, Decanul Dr. Ioan Vască le-a explicat credincioşilor minunea săvârşită de Mântuitorul prin vindecarea slăbănogului din Capernaum. A arătat cât de nemilostivi erau oamenii înainte de venirea Mântuitorului, subliniind că 38 de ani a stat acel slăbănog în apropierea lacului Vitezda, unde venea Îngerul Domnului și tulbura apa, iar cel dintâi om bolnav care intra după tulburarea apei se făcea sănătos, dar nu s-a aflat un singur om care să se îndure de acel slăbănog și să-l ajute să intre în apă. Prin această pildă, a îndemnat poporul să fie milostiv cu bolnavii, săracii, călătorii, subliniind vorba Mântuitorului: „Şi un pahar de apă, dat în numele Meu, va fi răsplătit la judecata de apoi”.

În cursul după-amiezii, poporul „s-a adunat în număr foarte mare la şcoală, unde s-a început serbarea cu «Tatăl nostru» după Muzicescu, executat de corul studenţilor. Părintele Suciu, preşedintele Cercului cultural preoţesc, a arătat, într-o frumoasă cuvântare, că şi Societăţile studenţilor în teologie, ca şi Cercurile culturale preoţeşti, au acelaşi program şi urmăresc acelaşi scop, adică luminarea şi întărirea poporului român în credinţa strămoşească”[9]. A urmat apoi conferinţa studentului Dionisie Gog, din anul III, despre „Dreptate”, iar corul studenţilor teologi a interpretat piesele: „Cerurile spun”, de Davidov; „Vânătorii”, „Dulce soare", de T . Popoviciu, „Ilenuţa", de I. Vidu, „De când mândra", de Gheorghe Dima, „Vraja", de I. Vidu şi „Doinitorii” de A. Popoviciu.

În încheierea programului, Decanul Academiei Teologice, Dr. Ioan Vască, a mulțumit tuturor pentru concursul dat la reuşita serbării şi „în

[8] „Societatea «Credinţa Ortodoxă» în misiune”, în *Ibidem*, nr. 23, Cluj, 3 iunie 1928, pp. 6-7.
[9] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

înălţătoare cuvinte, a arătat ce gând curat şi intenţiune nobilă mână pe cei ce, în numele Bisericii noastre drept-măritoare, se ostenesc mergând pe la săteni, împărtăşindu-le ce au mai bun şi frumos în sufletul lor”[10].

În conformitate cu Regulamentul modificat în şedinţa Adunării Eparhiale din 15 mai 1928, mandatul Decanului Dr. Ioan Vască a fost prelungit pentru o durată de încă 2 ani[11].

Duminică, 27 mai 1928, Societatea studențească „Credinţa Ortodoxă” și-a continuat activitatea misionară în comuna Someşul-Rece. Serviciul religios a fost oficiat de preotul Ioan Stănescu din localitate şi Dr. Ioan Vască, în calitate de diacon. Răspunsurile la Sf. Liturghie au fost date de corul studenţilor teologi. Predica rostită de către Dr. Ioan Vască, care a impresionat asistența, s-a referit la „tăria credinţei părinţilor de la primul Sinod Ecumenic din Niceea, spiritul de jertfă şi dragostea ce i-a animat şi apoi bunătatea şi grija Sf. Biserici creştine pentru toţi fiii săi”[12].

Oaspeții au fost invitați la masă de preotul din localitate, unde s-a toastat în sănătatea P.S. Episcop Nicolae. Începând cu ora 14.00, în localul şcolii primare, sătenii au putut audia conferința studentului Isidor Todoran, preşedintele Societăţii, despre „Iubirea creştină, faptele nobile care izvorăsc din ea şi cele rele, care o întunecă”. Au urmat două recitaluri de poezie, susținute de studenții I. Bratu şi Coriolan Palade, după care corul a interpretat doine şi cântece româneşti[13].

În zilele de 30 şi 31 mai 1928, studenţii Academiei Teologice din Caransebeş, sub conducerea Directorului Dr. D. Cioloca și a profesorilor Popescu şi Munteanu, au făcut o vizită la Academia Teologică din Cluj, fiind primiți de către Decanul instituției, Dr. Ioan Vască, și o parte a corpului profesoral. Seara, corul teologilor clujeni şi al celor din Caransebeş au intonat cântece, după care au fost invitați la cină. După ce și-au petrecut noaptea în internatul Academiei Teologice din Cluj, excursioniştii au plecat mai departe spre Oradea-Mare[14].

---

[10] *Ibidem.*

[11] „De la Academia Teologică”, în *Ibidem*, nr. 23, Cluj, 3 iunie 1928, p. 7.

[12] „Serbare populară”, în *Ibidem*, nr. 25, Cluj, 17 iunie 1928, p. 4.

[13] *Ibidem*.

[14] O vizită plăcută”, în *Ibidem*, nr. 24, Cluj, 10 iunie 1928, p. 7.

https://biblioteca-digitala.ro

Luni, a doua zi după Rusalii, consiliul parohial ortodox din Uioara, în frunte cu parohul local, S. Savu, a pregătit credincioşilor din această localitate „o strălucită sărbătoare", iar Academia Teologică clujeană a fost invitată pentru a contribui la desăvârşirea acestei sărbări. Sub conducerea Decanului, Dr. Ioan Vască, corul studenţilor teologi s-a deplasat la Uioara cu o zi înainte, fiind primiți de directorul Salinelor, ing. Petre Ormoş. La Sf. Liturghie, corul studenților teologi „a dat în mod ireproşabil răspunsurile, iar Decanul Dr. Ioan Vască a rostit predica festivă"[15]. Iată ce relata, entuziasmat, redactorul Revistei Renașterea: „Comuna Uioara este un orăşel căutat de lume, fiind cunoscut pentru importanţa sa ca loc balnear. Populaţia e compusă în majoritate din muncitori, iar din punct de vedere confesional, minoritatea o formează credincioşii bisericii ortodoxe. Cât de mare însă ne-a fost bucuria când, fără deosebire de confesiune, rang social sau naţionalitate, cetăţenii Uioarei au ţinut să onoreze cu prezenţa lor slujba dumnezeiască săvârşită în biserica ortodoxă. Am putut observa printre cei prezenţi tot ce are mai select acest centru de plasă: pretor, primar, protopopul tractual, judecători, medici, profesori şi profesoare de liceu, învăţători şi învăţătoare, funcţionari de diferite categorii şi atâţia reprezentanţi ai muncitorilor şi poporului de rând; cu toţii au rămas profund impresionaţi şi deplin mulţumiţi de ceea ce au văzut şi au auzit în biserica ortodoxă. Nu-i mirare dacă apoi, în continuarea sărbării, la concertul dat în seara aceleiaşi zile de corul teologilor, a participat aceeaşi lume mixtă, poate şi mai sporită la număr... Iată de ce merită toată recunoştinţa şi lauda cei care s-au gândit să pregătească această serbare. Atât părintele prof. S. Savu, preotul local, cât și ceilalți intelectuali, care cu atâta bunăvoință au găzduit pe studenţii noştri şi cu atâta interes au sprijinit cauza noastră, le exprimăm şi pe această cale mulţumiri, dorindu-le să-şi poată îndeplini tot astfel datoria de adevăraţi fii ai Bisericii noastre drept-măritoare. Manifestări religios-culturale de felul celei produse la Uioara ar fi de dorit să se repete cât de des şi în alte centre mai expuse ale Eparhiei noastre. Succesul moral ne este asigurat"[16].

[15] „Studenţii Academiei Teologice în Uioara", în *Ibidem*, nr. 25, Cluj, 17 iunie 1928, p. 5.
[16] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

În a doua jumătate a lunii iunie, sub prezidiul P.S. Episcop Nicolae, au fost organizate festivitățile de încheiere a anului școlar 1927/ 1928, urmând ca examenele finale cu elevii cursului IV să se ţină în zilele de 20, 22 şi 23 iunie[17].

Duminică, 7 octombrie 1928, la Academia Teologică a avut loc deschiderea noului an de studii. Spre deosebire de anul precedent, când inaugurarea cursurilor s-a făcut în cadrul unei serbări fastuoase, datorită „completării Academiei şi cu cel de-al patrulea an de studii, în anul acesta toată solemnitatea s-a petrecut în cadrul unei serbări modeste”[18].

După oficierea unui „Te Deum” în biserică, profesorii şi studenţii s-au retras în încăperile Academiei, unde au aşteptat pe P.S. Episcop Nicolae, împreună cu membrii Consiliului Eparhial. Serbarea a început cu un serviciu religios, în cadrul căruia s-a săvârşit sfinţirea apei de către Prof. Dr. Andrei Buzdug. Răspunsurile au fost date de corul studenților teologi, condus de Prof. Dr. Vasile Petraşcu. Din raportul Decanului, Prof. Dr. Ioan Vască, s-a putut constata „prosperarea şi avântul ce şi-a luat această tânără instituţie de înaltă cultură teologică... De asemenea, s-a putut constata faptul îmbucurător că studenţii noştri teologi nu numai că-şi dau toată silinţa în îndeplinirea datoriilor faţă de şcoală, dar cu concursul şi călăuzirea profesorilor, dezvoltă şi o activitate binecuvântată în afara şcolii, contribuind cu modestele lor puteri, prin cântări alese, recitări potrivite, conferinţe instructive şi folositoare, la ridicarea moralului credincioşilor şi la susţinerea prestigiului bisericii noastre. Continuând astfel pregătirea lor, sperăm ca studenţii noştri teologi să devină preoţi vrednici, care să poată

[17] În sesiunea de vară a examenului general, s-au prezentat şase studenţi, obținând calificativul „magna cum laude” Ioan Bunea, calificativul „cum laude” G. Belean, V. Herdea și M. Leicu, iar calificativul „aprobat” E. Mureşanu și G. Petruţiu. La examenul II general, s-au prezentat următorii studenţi ai anului IV: S. Bulz, L. Sava şi D. Todea, toţi trei obţinând calificativul „magna cum laude”; T. Dobra, G. Gligor, N. Gavra, P. Dab au fost notați cu calificativul „cum laude", iar T. Anca, T. Banciu, V. Giurgiu, St. Jurca, I. Lazar, V. Pop, G. Radu, E. Roman, G. Roşescu și T. Rusu, cu rezultatul „aprobat". Un student a fost respins pentru 3 luni. La examenul de licenţă, s-a prezentat un singur candidat, absolventul S. Bulz, care a susținut texa „Rolul educativ al religiei”, notată cu calificativul „magna cum laude”, ceilalți studenți rămânând să susțină licenţa în toamnă; „Examene la Academia Teologică”, în *Ibidem*, nr. 28, Cluj, 8 iulie 1928, pp. 6-7; vezi și *Ibidem*, nr. 26, Cluj, 24 iunie 1928, p. 8.

[18] „Inaugurarea cursurilor la Academia Teologică”, în *Ibidem*, nr. 42, Cluj, 14 octombrie 1928, pp. 4-5.

https://biblioteca-digitala.ro

corespunde tuturor cerinţelor şi aşteptărilor vremurilor pretenţioase în care trăim”[19].

A urmat apoi cuvântul de înțelepciune al P.S. Episcop Nicolae, „care este ctitorul şi întemeietorul acestei instituţii şi care, de câte ori are prilejul să asiste la vreo manifestare demnă, aranjată de aceasta, unde se pot constata semnele unei munci constructive, efectele unui real şi binefăcător progres, sufletul său de adevărat părinte tresare de bucurie şi se umple de mulţumire”[20]. Cu satisfacţie sufletească și pătruns de vie emoţie, acesta s-a adresat tinerilor cu următoarele cuvinte: „... Poate că studiul pe care vi l-aţi ales nu vă va procura averi şi bogăţii destule, dar sunt convins că el vă va putea aduce celor zeloși și însufleţiți dintre d-voastră suprema satisfacţie de care se poate împărtăşi un adevărat fiu al Bisericii aici, pe pământ; el vă va putea da cea mai desăvârşită mângâiere şi mulţumire sufletească. Cunosc cazuri precise când bărbaţi ajunşi în funcţiuni înalte nu sunt deloc mulţumiţi cu cariera lor şi regretă mult că n-au îmbrăţişat cariera preoţească. Am speranţa că toţi câţi aţi venit aici vă veţi putea dedica din tot sufletul studiului şi muncii intensive, pentru ca, la vremea potrivită, să puteţi fi de folos Bisericii şi neamului din care v-aţi trezit. Am simţit cea mai desăvârşită bucurie când, de curând, fruntaşii unei parohii a Eparhiei noastre, cu lacrimi în ochi au venit să mă roage să nu le iau preotul, scumpul şi iubitul lor părinte sufletesc, care i-a trezit la adevărata viaţă creştinească, cinstită şi curată. Veţi şti că acest preot este unul dintre foştii elevi ai acestei şcoli. Astfel, dorinţa mea cea mai fierbinte este ca să imitaţi pilda acestui antecesor al d-voastre. Cu bunăvoinţă şi cu dragoste, toate se pot face. Fiţi deci înţelegători, cu ascultare şi harnici la muncă şi nu mă îndoiesc că veţi reuşi... În acest înţeles, vă dau binecuvântarea mea şi vă doresc tuturora, profesori şi studenţi, spor şi prosperare la lucrul care-l reîncepeţi pentru anul care vine!”[21]. În final, corul studenților teologi a interpretat Psalmul „Ţie se cuvine cântare”, după care serbarea „s-a sfârşit în cea mai caldă şi înviorătoare atmosferă”[22].

[19] *Ibidem*.
[20] *Ibidem.*
[21] *Ibidem*.
[22] *Ibidem.*

https://biblioteca-digitala.ro

Corul studenților teologi, împreună cu profesorii Academiei, au participat, spre sfârșitul anului 1928, la două „grandioase serbări cultural-naţionale", prilejuite de sfințirea bisericilor ortodoxe din comunele Tresnea, tractul protopopesc Unguraş, și Luna de Sus, din apropierea Gilăului. Mulțimea mare de credincioşi români adunaţi, „fii ai ambelor biserici naţionale, au dat cea mai strălucită dovadă că evlavia moştenită de la străbuni nu cunoaşte restricţii de ordin sectar, separatist"... Astfel, „tradiţia ce s-a brodat în legătură cu viaţa spirituală a poporului nostru român din Ardeal demonstrează că Biserica a fost neîncetat aceea care i-a dat tărie şi curaj de a rezista în lupte. Biserica a fost şi, spre fericirea noastră, a tuturora, a rămas centrul de gravitaţie, izvorul de putere, primenire şi consolidare a vieţii tuturor fiilor neamului nostru"[23]. Întrucât biserica nu i-a putut cuprinde pe toţi credincioşii între pereţii săi, P.S. Episcop Nicolae l-a însărcinat pe Decanul Academiei Teologice, Dr. Ioan Vască, să le vorbească celor rămaşi afară despre măreţia zilei de sărbătoare și despre învăţătura binefăcătoare a Sfintei Scripturi[24].

Societatea Academică „Credinţa Ortodoxă" a studenţilor în Teologie din Cluj şi-a ales, pentru anul administrativ 1928/1929, următorul comitet: Preşedinte: Isidor Todoran; vicepreşedinte: Ioan Bunea; secretar general: Ioan Filip; casier: Valer Dragotă; secretar de şedință: Nicolae Puia; controlor: Zaharie Feier; econom: Ioan Clonţa; bibliotecar I: Ioan Buiu; bibliotecar II: Vasile Deac; reprezentant la centrul „Petru Maior": Liviu Buzdug; președintele Secției literare: Ieremia Șanta; preşedintele Secţiei de propagandă: Grigore Belean; preşedintele Secţiei muzicale: Caius Seviciu[25].

[23] „O grandioasă sărbare cultural-naţională: Sfinţirea bisericii ort.-rom. din Tresnea", în *Ibidem*, nr. 44, Cluj, 28 octombrie 1928, pp. 1-4.

[24] *Ibidem*; vezi și „Sărbătoarea sfinţirii bisericii din Luna-de-Sus", în *Ibidem*, nr. 45, Cluj, 4 noiembrie 1928, pp. 5-7.

[25] Rev. Renașterea, anul VI, nr. 50, Cluj, 9 decembrie 1928, p. 7.

https://biblioteca-digitala.ro

9

Reorganizarea învățământului teologic

Ministerul Cultelor a luat hotărârea ca, în data de 1 martie 1929, să se întrunească Comisia numită pentru întocmirea Proiectului de lege privind reorganizarea învăţământului teologic din România. Din Comisie au făcut parte: Î.P.S. Mitropolit Nectarie al Bucovinei, P.S. Episcop Visarion al Hotinului, Arhiereul Andrei Crişanul, ca aleşi din partea Sf. Sinod, şi Ion Savin, inspector general, din partea Ministerului Cultelor[1].

Reforma învățământului teologic urma să se înfăptuiască în conformitate cu Proiectul de lege întocmit de această Comisie. Proiectul prevedea ca seminariile din Vechiul Regat, considerate tipuri de şcoală potrivite pentru pregătirea viitorilor preoţi, să fie extinse în toate eparhiile. Absolvenţii Seminariilor nu puteau fi hirotoniţi decât după absolvirea Facultăţilor sau Academiilor Teologice, care urmau să devină în întreaga țară școli superioare. În Ardeal rămâneau Academiile de la Oradea, Sibiu şi Cluj, iar în restul ţării urmau să fie înfiinţate Academii la Craiova şi Galaţi[2].

Academia Teologică din Cluj și-a propus ca, prin reprezentanţii ei, profesori şi studenţi, să îşi continue activitatea misionară după un plan stabilit de către Decan, în conformitate cu dorinţa şi indicaţiile P.S. Episcop Nicolae. Astfel, duminică, 24 martie 1929, Decanul instituției, Dr. Ioan Vască, a ţinut o conferinţă în orașul Alba Iulia, sub auspiciile Societății Culturale „Astra". Cu această ocazie, acesta a predicat la sfârșitul Sfintelor Liturghii de duminică şi luni în biserica parohială din localitate[3]. Dascălii și

[1] „Reorganizarea învățământului teologic", în Revista Renașterea, anul VII, nr. 9-10, Cluj, 3 martie 1929, p. 15.

[2] „Reforma învățământului teologic", în *Ibidem*, nr. 15, Cluj, 14 aprilie 1929, p. 7.

[3] „Conferință", în *Ibidem*, nr. 13, Cluj, 31 martie 1929, p. 6.

https://biblioteca-digitala.ro

studenții Academiei Teologice și-au făcut simțită prezența și în comuna Războieni, unde au participat, în data de 5 mai 1929, la Sf. Liturghie, la slujba Vecerniei și la manifestările cultural-artistice care au urmat. Este vorba despre șezătoarea populară desfășurată în localul școlii primare, care a cuprins un program muzical și conferința studentului Isidor Todoran, din anul IV, „Despre rătăcirile şi scăderile sectarilor şi despre rostul şi menirea Bisericii noastre strămoşeşti”[4]. Manifestarea a fost urmată de un concert de muzică religioasă și patriotică, susținut de corul studenților teologi, la care au asistat autorități locale și un numeros public[5].

Prof. Dr. Vasile Petraşcu, de la Catedra de Muzică a Academiei Teologice din Cluj, a reușit să editeze, în aceeași perioadă, un volum cu partituri de cântări religioase pentru coruri de bărbaţi. Regăsim aici piese precum: „Cuvine-se cu adevărat” (axion); „Răspunsuri corale la «Te-Deum»”; „Pe Stăpânul; „Împăratul Cerurilor”; „Vrednic este”; „Lăudaţi pe Domnul” (priceasnă); Axionul (Varianta a 2-a); „Bine eşti cuvântat”; „Încunjuraţi popoarelor”; „Luminează-te, Ierusalime”; „Al Domnului este” (priceasnă). O inițiativă de toată lauda, întrucât „axionul şi priceasna până acum n-au prea fost armonizate, încât şi acolo unde era cor bisericesc, erau lăsate să fie cântate de cantori sau de alţii, unison, stricând farmecul cântatului în cor, tocmai în momentele cele mai solemne ale serviciului divin. Acelaşi lucru se întâmpla şi la sfinţirile de biserici, unde cântările speciale, interpretându-se unison, prin amestecul prea multora în cântare, fiind prilej de emulare a tăriei glasurilor, întotdeauna se strica frumuseţea lor. Cântate în cor armonizat, toată această frumseţe rămâne neconturbată, ridicând înzecit solemnitatea serbării”[6].

Încheierea anului de studiu a avut loc duminică, 23 iunie 1929, momentul fiind marcat printr-un „Te Deum”, oficiat în biserică la finalul Sf. Liturghii, în prezența P.S. Episcop Nicolae, profesorilor şi studenţilor[7].

---

[4] „Academia Teologică în propagandă religioasă”, în *Ibidem*, nr. 20, Cluj, 19 mai, 1929, p. 7.

[5] *Ibidem*.

[6] Rev. Renașterea, anul VII, nr. 17, Cluj, 28 aprilie 1929, pp. 7-8.

[7] „Din cauza congresului Ligii culturale, care s-a desfășurat în același timp, festivitatea școlară nu s-a putut dezvolta în dimensiunile dorite”; „De la Academia teologică”, în *Ibidem*, nr. 26, Cluj, 30 iunie 1929, p. 5.

https://biblioteca-digitala.ro

Pentru Academie, sesiunea de vară a început cu examenul I general, la care studenții Vasile Deac, V. Fâşcu şi Z. Feier au obținut calificativul „cum laude", iar studenții I. Panga şi C. Raţiu au primit calificativul „aprobat". La examenul II final, studentul Isidor Todoran a obținut calificativul „magna cum laude", studenții I. Bratu, N. Avram, V. Dragotă au primit calificativul „cum laude", iar studenții. R. Ciocan, V. Fodoreanu, D. Gog, A. Micle, C. Palade, G. Petruţiu, C. Popeanăş, E. Sămărghiţan şi I. Todea, calificativul „aprobat". Absolvenții care au promovat examenul II general s-au prezentat şi la examenul de calificare preoţească. Trei dintre candidaţi au fost respinşi, rămânând să își susțină examenele în sesiunea din toamnă[8].

Solemnitatea deschiderii anului școlar 1929/1930 la Academia Teologică din Cluj s-a săvârșit joi, 10 octombrie 1929, în biserica ortodoxă, printr-o frumoasă serbare, în prezenţa P.S. Episcop Nicolae, a membrilor Consiliului Eparhial, corpului didactic, studenţilor teologi şi a unui ales număr de intelectuali. Serbarea a fost precedată de un serviciu religios, oficiat de preoţii prof. cons. ep. Dr. Vasile Sava, Dr. Andrei Buzdug, Dr. Liviu Galaction Munteanu şi arhid. Dr. Ioan Vască. Corul teologilor, „sub iscusita conducere a Prof. Dr. Vasile Petraşcu, a dat răspunsurile şi a intonat câteva cântări religioase, bine executate, cari au ridicat nimbul sărbării". A urmat cuvântarea festivă, rostită de Decanul Academiei, Prof. Dr. Ioan Vască, care, printr-o expunere clară, a încercat „să arate roadele îmbucurătoare pe care din an în an le înregistrează Academia Teologică. De la întemeierea ei, această instituţie de înaltă învăţătură teologică a urmărit un scop măreţ şi bine determinat: pregătirea serioasă de elemente devotate cauzei noastre sfinte, de elemente cari, bine pregătite sufleteşte şi luminate prin cunoştinţe temeinice în domeniul teologiei, să contribue la ridicarea prestigiului bisericii noastre drept-măritoare, propovăduind cu înțelepciune cuvântul Evangheliei și slujind cu dragoste în via Domnului. Acest scop măreţ, această ţintă permanentă, a fost ajunsă cu succes din an în an. Două serii de absolvenţi, reuşiţi în mare parte cu rezultate strălucite la examenele recerute, au putut fi întrebuinţaţi cu folos în serviciul Eparhiei. Tinerimea noastră teologică manifestă în toate împrejurările seriozitate,

[8] „De la Academia teologică", în *Ibidem*, nr. 26, Cluj, 30 iunie 1929, p. 5.

https://biblioteca-digitala.ro

pregătire corespunzătoare şi purtare exemplară. Pe lângă activitatea şcolară, studenții dezvoltă și o binecuvântată activitate extrașcolară. Fie în deplasări misionare, fie la alte servicii religioase, orânduite de Biserică sau autoritatea de conducere, contribuţia Academiei Teologice, prin reprezentanţii ei legitimi, profesori şi studenţi, nu a lipsit.

Un moment special, vrednic de toată lauda, este colaborarea studenţilor teologi la imprimarea Bibliei pentru orbi. Zilnic, câteva ore în şir, câte doi studenţi lucrează, împreună cu tipograful orb de la Institutul de orbi din Cluj, la imprimarea textelor biblice, operă ce se înfăptuieşte încet, dar cu remarcabil succes şi care va rămâne unică în felul său, cunoscută în analele bibliografiei bisericeşti”[9].

A uramt cuvântul de învățătură al P.S. Episcop Nicolae Ivan: „Sunt pentru a şasea oară prezent la deschiderea noului an şcolar la Academia Teologică şi trebuie să vă mărturisesc că nu este pentru mine bucurie mai mare decât emoţia şi înviorarea sufletească ce o simt în aceste momente. Mi-am pus tot sufletul şi energia trebuitoare la vremea sa, ca această şcoală de înaltă învăţătură teologică să ieie fiinţă. Am avut arzătoarea dorinţă ca, în aceste părţi ale Ardealului, unde biserica noastră strămoşească a fost în vremurile de urgie atât de vitreg tratată, să înalţ prestigiul ei, să o fac să iasă din întunericul în care se găsea şi am înfiinţat această Academie spre a-mi pregăti preoţi buni şi devotaţi cauzei, adevăraţi apostoli în serviciul Bisericii noastre.

Azi, după ce mi-am văzut visul realizat, simt cea mai plăcută mângâiere şi mulţumire sufletească. Şi cum aş putea să nu mă bucur, când primii soli trimişi în via Domnului, pregătiţi de această instituţie, acum, de la începutul carierii lor preoţeşti, s-au dovedit a fi elemente atât de valoroase în parohiile ce le-au ocupat, încât cuvintele de laudă şi apreciere din partea credincioşilor nu mai încetează...

Mă îndrept, ca de obicei, în asemenea momente solemne, îndeosebi către voi, celor nou intraţi în rândurile colegilor voştri, mai vechi la Academia Teologică, şi din dragostea părintească ce o simt neîncetat pentru bunul mers și prosperarea cauzei noastre sfinte, voiesc chiar de la început

[9] „Solemnitatea deschiderii noului an de studii la Academia Teologică din Cluj”, în *Ibidem*, nr. 42, Cluj, 20 octombrie 1929, pp. 1-2.

https://biblioteca-digitala.ro

să vă pun în vedere următoarele: vremurile grele de sărăcie materială, dar mai ales de cea morală în care se zbate poporul nostru, reclamă un adevărat apostolat de la noi, slujitorii Bisericii. Trebuie de la început să vă examinaţi bine conştiinţa, căci bogăţii şi însemnate comori materiale nu vă va putea aduce cariera pe care voiţi să o îmbrăţişaţi. Numai acei ce din adevărată dragoste şi devotament simt o vocaţiune internă spre a se dedica carierei preoţeşti, numai aceia nu vor simţi nicio greutate, fiind feriți de orice deziluzii în viitor. Aici vor trebui să înveţe, pe lângă cunoştinţele temeinice din studiile vaste ale Teologiei, şi felul cum să se poarte cu omenie în mediul în care vor avea să păstorească. Părăsind băncile şcoalei, vor trebui să părăsească, totodată, şi orice urmă de patimi şi scăderi sufleteşti, cari ar putea să le facă imposibilă exercitarea cu succes a nobilei misiuni ce-i aşteaptă. Vor trebui să fie scutiţi îndeosebi de patimi. Ei să fie cu adevărat pilda întruchipată de curăţie şi cinste, de ideal şi virtute. Cine însă nu se crede în stare să parcurgă această cale de pregătire intelectuală şi morală, mai bine e ca de pe acum să-şi croiască altă cale. Până acum, am satisfacţia să constat că Academia noastră Teologică îşi îndeplineşte cu deplin succes rostul şi menirea existenţei ei şi dorinţa mea fierbinte este ca aceeaşi cale să o urmeze şi cu mai multă râvnă şi sorţi de izbândă în viitor.

În acest înţeles, mulţumind membrilor corpului didactic pentru munca prestată în trecut, le doresc spor şi izbândă şi pentru anul care începe; iar tinerimea noastră studioasă o chem la datorie, împărtăşind tuturor, profesori şi studenţi, binecuvântarea mea arhierească pentru încheierea cu deplin succes şi a noului an de studii”[10].

La sfârșitul lunii octombrie, filosoful și profesorul Nae Ionescu a susținut la Academia Teologică din Cluj conferința „Renaşterea ortodoxiei”, în urma căreia redactorul Revistei Renașterea a făcut următorul comentariu: „După titlul conferinţei, noi ne aşteptam ca dl Nae Ionescu să ne vorbească într-adevăr despre renaşterea ortodoxă română, aşa după cum o vede un gazetar de seamă, cum este dsa. Ne îndrituia spre această aşteptare şi rubrica religioasă din ziarul «Cuvântul» de duminică, în care şi-a spus atâtea păreri îndrăsneţe şi campania înverşunată ce a dus-o contra calendarului îndreptat. Titlul conferinţei a fost numai o amăgire, căci a

[10] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

vorbit prea puţin despre renaşterea ortodoxiei. Conferinţa a fost un inteligent amestec de sociologie, politică, filosofie şi religie, fără un fir roşu şi o concluziune bine definită. Cu toate acestea, a fost ascultată cu atenţiune şi interes, căci în părţile ei singuratice, în deosebi începutul şi când a vorbit despre «căderea din demnitate» a ştiinţei şi raţiunei, a fost interesantă şi plină de frumuseţe în expunere.

A spus multe adevăruri, despre cauzele cari ne despart încă de cei din Vechiul Regat, despre anumite dispoziţii şi concepţii politice, cari cu toate acestea, ne duc la aceiaşi ţintă de ideal naţional. A lăudat organizaţia sinodală a Bisericii noastre, în contrast cu Biserica Catolică. Foarte bine a caracterizat raportul dintre autoritatea bisericii şi credincioşii ei. A spus, în schimb, şi câteva lucruri cam riscate, că Sfântul Petru, când s-a lăpădat de Hristos, dormea, cât şi concluziile trase din această afirmaţiune etc. În general, conferinţa a plăcut şi conferenţiarul a fost viu aplaudat. Conferinţa a fost încadrată de câteva cântări religioase bine alese, cântate de corul bărbătesc al Episcopiei, condus cu multă pricepere de P. C. pr. Patriciu Curea, profesor de religie. La conferinţă a participat un numeros public”[11].

Cu prilejul aniversării a 10 ani de la înfiinţarea Eparhiei Clujului, P.S. Episcop Nicolae a acordat distincția „de a purta brâu roșu” profesorilor Dr. Andrei Buzdug şi Dr. Liviu Galaction Munteanu de la Academia Teologică, Pr. Prof. Patrichie Curea de la şcoala normală din Cluj și preoţilor Ştefan Gheţie din Vălenii-Şomcutei, Gheorghe Popescu din Zlatna, Alexandru Runcan din Târgu-Mureş[12].

Duminică, 10 noiembrie 1929, membrii societăţii „Credinţa ortodoxă” s-au deplasat în orașul Câmpeni, unde protopopul S. Furdui şi arhidiaconul Dr. Ioan Vască au săvârşit Sf. Liturghie, iar corul teologilor clujeni au dat răspunsurile „în mod ireproşabil, sub iscusita conducere a studentului Caius Seviciu”[13].

După-masă, „intelectuali şi popor, fără deosebire de confesiune şi naţionalitate, s-au adunat în mare număr în sala festivă a Şcolii confesio-

[11] „Renaşterea ortodoxiei - Conferinţa dlui Nae Ionescu”, în *Ibidem*, nr. 44, Cluj, 3 noiembrie 1929, p. 6.

[12] „Distincţii”, în *Ibidem*, p. 7.

[13] „Academia Teologică în Câmpeni”, în *Ibidem*, nr. 48, Cluj, 1 decembrie 1929, pp. 3-4.

https://biblioteca-digitala.ro

nale, unde tinerii studenți le-au oferit câteva clipe plăcute, de adevărat reconfort sufletesc. Decanul, Dr. Ioan Vască, printr-un cuvânt de deschidere, i-a salutat pe cei prezenţi, a arătat scopul venirii la Câmpeni, a expus sumar intenţiile ideale şi morale de cari sunt călăuziţi profesorii şi studenţii Academiei Teologice Ortodoxe Române din Cluj şi a mulţumit pentru manifestaţia de simpatie şi căldura cu care au fost primiţi”[14].

După ce au fost interpretate câteva cântări religioase, a urmat „instructiva şi bine-reuşita conferinţă a studentului Florea Mureşanu, din anul IV, care a tratat cele două laturi esenţiale în dezvoltarea vieţii noastre de stat, azi liber şi întregit: cultul legii noastre strămoşeşti şi cultul iubirii de neam”[15].

Spre sfârșitul anului, Prof. Dr. Vasile Gheorghiu de la Facultatea Teologică din Cernăuţi le-a prezentat profesorilor și studenților Academiei Teologice din Cluj volumul „Introducere în sfintele cărţi ale Noului Testament”, lucrare ştiinţifică considerată „ca una dintre cele mai valoroase lucrări din literatura teologică contemporană”[16].

Societatea studențească „Credinţa Ortodoxă", împreună cu Societatea Femeilor Ortodoxe Române din Cluj au organizat, în luna decembrie 1929, două concerte, urmate de serate dansante, în orașele Huedin și Luduş, veniturile realizate fiind destinate „pentru scopuri culturale”[17].

[14] *Ibidem*.
[15] *Ibidem.*
[16] „Un eveniment literar teologic”, în *Ibidem*, p. 6.
[17] Rev. Renașterea, anul VII, nr. 52-52, Cluj, 25 decembrie 1929, pp. 10-11.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

10

Pagina studenților teologi

Societatea „Credinţa Ortodoxă" a studenţilor teologi clujeni, de pe lângă ctitoria lui Ştefan cel Mare şi Sfânt, reînviată prin sublima smerenie creştinească a Prea Sfinţitului Episcop Nicolae Ivan, „având neprecupeţitul concurs al profesorilor devotaţi cauzei”[1], a întâmpinat anul 1930 cu o pagină dedicată studenților teologi, care s-a dorit să apară constant în Revista Renașterea. Studentul Florea Mureşan, preşedintele Societăţii, a justificat această inițiativă prin publicarea următorului manifest: „Hotărât că nu plecăm la drum fără un program bine precizat şi acesta este programul unei generaţii, căreia aparţinem şi care este chemată în slujba şi sub flamurile unui sfânt ideal, unirea integrală a elementului românesc de pe aceste plaiuri. Nu ne putem opri în drumul firesc pe care trebuie să-l străbată acest neam. Unirea formală între graniţele unui stat invidiat de toţi nu este finalul, ci numai etapa menită să creeze mediul optim pentru desăvârşirea unităţii sufleteşti. Dacă generaţiile trecute, care au alimentat cu milenare răbdări şi jertfe idealul înfăptuit, nu s-au înşelat în nădejdile lor, credem că justiţia imanentă, ce-şi pronunţă sentinţa din timp în timp, nu le va înşela nici pe ale noastre, aceasta o credem atât de neîndoielnic, încât nu se poate să nu se întâmple aşa. Acesta este idealul generaţiei noastre.

Or, idealul fiind mobilul creator al vieţii umane, el indică şi calea ce duce în împărăţia armoniei şi desăvârşirii sale. O conştiinţă ortodoxă unică,

[1] Florea Mureșan, „Pagina studenților teologi. Programul unei generații”, în Revista Renașterea, anul VIII, nr. 1, Cluj, 5 ianuarie 1930, p. 5

https://biblioteca-digitala.ro

care să străbată ca un fir roşu toate acţiunile de spiritualism și care să sintetizeze toate energiile noastre, va fi în măsură să biruie obstacolele ce se vor crea şi să ridice pe victoriile câştigate ieftin de către profitorii oportunişti eterna cetate indestructibilă a acestui neam. Prin această conştiinţă ortodoxă, vom putea ajunge la realizarea idealului, iar mijlocul cel mai expeditiv este al slovei scrise, care să fie crainicul acestor gânduri şi care să formeze o atmosferă prielnică şi o opinie în acest sens.

Iată gândul care ne-a făcut să solicităm această pagină, care ni s-a pus la îndemână cu un înţelegător sprijin de către părinţii noştri conducători, pe căile armoniei, în suflet cu iubirea de neam şi de moşie, spre a clădi palatul în care să trăim fericiţi. Din această pagină vom face interpretul sufletelor noastre tinere, frământate de problemele vitale ale ortodoxismului românesc şi nervul de legătură între noi şi între cei ce sunt ieşiţi demult la lucru în via Domnului. Prin acest început modest, ne vom nizui să ne înfrăţim cu toţi cari suntem chemaţi în slujba aceleiaşi cauze.

Ținând seamă de rezultatele trudei omenești şi folosindu-ne de ele, preotul zilei de mâine nu poate rămâne numai la predania cu graiu viu, ci trebuie să fie bine înarmat cu toate armele pe care i le poate oferi civilizaţia umană, trebuie să fie şi un bun mânuitor al cuvântului scris, care va deveni ecoul îndepărtat al gândurilor sale, creând acea tainică comunitate sufletească, ce va duce la înfrăţirea după care însetoşează sufletul creştin.

Având în vedere şi această consideraţie, modesta, dar bine intenţionata noastră pagină poate să formeze o adevărată școală pentru viitorii slujitori ai altarului, introducându-i în tainele scrisului. Dacă prima slovă s-a scris în cerdacul bisericilor noastre, trebuie ca slujitorul lor să fie cel mai iscusit mânuitor de slovă”[2].

În pagina studenţilor teologi din numărul 2/1930 al Revistei Renașterea, în contextul hotărârilor Sfântului Sinod și Congresului Naţional Bisericesc privind înființarea de paraclise și capele în incinta universităților, studentul Florea Mureșan analiza situația pe plan național și mai cu seamă pe cea de la Cluj: „Spre grăitoare dovadă că studenţimea română știe să-și respecte hotărârile, traducându-le în fapte, la Bucureşti s-a şi inaugurat biserica Sf. Anton, din piaţa de flori, ca biserică studenţească. La Cernăuţi şi Chişinău,

[2] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

unde sunt centre teologice, primul cu o temeinică tradiţie, al doilea cu un mediu de misticism profund, situaţia acestei chestiuni este excepţional de favorabilă. Iar la Iaşi, unde în 1922, Z. Codreanu, pe atunci student, a fost în stare să oprească o jumătate de zi pătrunderea în Universitate, pentru că studenţii evrei, prin corupere, au căutat să treacă peste tradiţionala sfeştanie, prin care se deschideau în fiecare an cursurile, avem deplină încredere că se va rezolva această chestiune, în modul cel mai demn, aşa cum au ştiut ieşenii să rezolve totdeauna marile probleme.

Care este însă situaţia la Cluj? Aici, unul din cele patru colţuri ale Universităţii îl formează biserica pe vremuri aparţinătoare ei, azi cultului romano-catolic maghiar, şi aceasta dintr-o greşeală de tactică. Această biserică serveşte şi azi drept altar de închinare pentru şcoalele ungureşti confesionale. În fiecare dimineaţă, între orele 7.00 şi 8.00, întâlneşti şiruri-șiruri de elevi care, însoţiţi de preoţii-profesori, merg să-şi facă rugăciunea, trecând pe sub porţile Universităţii, sfidând studenţimea română, care este nevoită să alerge pe la bisericuţa din deal ori în alte părţi ca să-şi facă o închinăciune.

Până când să mai îndurăm această neruşinată sfidare! Să lichidăm odată acest proces! A sosit ceasul al unsprezecelea, ca odată cu inaugurarea capelelor la celelalte centre universitare, să treacă şi biserica din corpul Universităţii din Cluj în slujba nevoilor ei spirituale. Trebuie – şi să nu scăpăm şi acest ultim moment de corectură a unei greşeli ce nu mai poate fi tolerată – ca în această biserică să răsune în cel mai scurt timp psaltichiile ortodoxismului românesc”[3].

În numărul următor al Revistei Renașterea, studentul teolog Ion Bunea caută să aducă noi argumente în revendicarea bisericii Universității. „Trecutul nostru național este teatrul unor nesfârșite lupte, pe care le-am încrestat pe răbojul vieţii noastre politice şi religioase. Sortiţi să vieţuim veacuri întregi sub pumn străin, am putut rezista datorită faptului că am moştenit de la strămoşii noştri o structură sufletească specifică, în care este impregnat un dar: al răbdării şi resemnării. Acestea, alături de credinţa în justiţia imanentă, ne-au călăuzit prin cele mai întortocheate poteci.

[3] Florea Mureșan, „Problema capelelor universitare”, în *Ibidem*, nr. 2, Cluj, 12 ianuarie 1930, pp. 6-7.

https://biblioteca-digitala.ro

Tăria şi trăinicia unui popor este strâns îmbinată cu credinţa pe care o profesează. Istoria ne mărturiseşte că sufletul românesc s-a plămădit sub aripa Bisericii, sub pavăza credinţei şi sub căldura ceaslovului.

Aceştia sunt factorii cari au contribuit la închegarea unităţii noastre spirituale. Adversarii noştrii au înţeles acest lucru şi au început desagregarea unităţii noastre sufleteşti, mai cu seamă după Unire, pornind tot de la Biserică. Catolicismul, inoculat ca uniaţie, s-a pus în serviciul politicei de deznaţionalizare. Datorită acestei politici odioase, ni s-au creat situaţii de neiertat. Locaşurile de închinare ne-au fost răpite, iar altele noui nu ne-am putut zidi, aşa că azi ne aflăm în lamentabila situaţie de a avea, în Cluj, o singură biserică ortodoxă, şi aceea neîncăpătoare.

O politică sănătoasă şi înţeleaptă a bărbaţilor noştri de stat trebuia ca, la înfiriparea unităţii noastre naţionale, să pretindă biserica Universităţii din Cluj pe seama Universităţii.

În favorul cererii noastre vorbesc următoarele consideraţii: a) împrejurările istorice ne-au împiedicat să avem locaşuri suficiente pentru imensa mulţime a credincioşilor şi, afară de aceea, numărul lor este incomparabil mai mic faţă de majoritatea sdrobitoare a ortodocşilor; b) îndreptăţirea noastră este bazată şi pe faptul că această situaţie s-a creat prin deţinătorii puterii de atunci, nu în spiritul legalităţii, ci cu tendinţa vădită de exterminare a «schismaţilor». Generaţia de azi, adânc mâhnită de această stare, îşi revendică drepturile şi cere ca locaşul de închinare, care face parte integrantă din Universitate, să-i fie cedat; c) în sprijinul nostru vorbeşte şi un argument de natură istorică: biserica Universităţii a fost zidită de la început ca o parte integrantă a Universităţii. Universitatea a fost înfiinţată de stat şi dată în mâna iezuiţilor. Mijloacele de clădire au fost adunate de iezuiţi, însă acesta era un privilegiu acordat lor pentru serviciile pe cari le aduceau, scutind statul de jertfe prea mari. Chiar locul unde se află clădirea e cumpărat de erariu cu 15.000 florini; d) privită sub raportul stării fondare, situaţia este următoarea: ungurii, conform scopului pe care-l urmăresc, falsifică situaţia bisericii Universităţii. La 1868, se introduc în Transilvania cărţile funduare. Terenul pe care e zidită Universitatea e pus pe numele statului maghiar, iar biserica Universităţii, pe al «Fondului de studii rom. cat. regnicolar». La 1875, terenul Universităţii e pus pe numele «Fondului

https://biblioteca-digitala.ro

de studii rom. cat. ardelean», dar după câtva timp e transcris tot pe numele Statului. La 1898, printr-o simplă petiţie nemotivată, un oarecare jude aprobă legal transcrierea bisericii Universităţii pe numele «Fondului de stipendii al statusului rom. cat. ardelean» şi aşa a rămas până azi. Reiese de aici că posesorul terenului de sub cele două clădiri a fost «Fondul de studii» şi nu putea fi pus în posesia Statusului catolic, care, nefiind persoană morală, n-avea dreptul la astfel de tranzacţii.

Întrucât toate consideraţiile confirmă punctul nostru de vedere şi, pe lângă aceea, ţinând seamă de necesităţile sufleteşti ale studenţimii (reculegere etc.), glasul nostru i se îndreaptă către cei chemaţi să repare acest punct uitat din program”[4].

În anul 1925, Prof. Univ. Gheorghe Bogdan-Duică încercase să pună în circulaţie ideea unui congres ortodox, care să închege un front de atitudine militantă în spirit ortodox şi naţional, „spre a lupta cu succes împotriva relelor ce secătuiesc ţara şi pentru îndreptarea acelora prin solidarizarea energiilor într-un fond ortodox militant”. Astfel, în suplimentul nr. 2/1925 al „Revistei Teologice” de la Sibiu, s-a lansat un apel către clerul român ortodox, prin care acesta era chemat să-și concentreze energiile împotriva ereziilor economismului contemporan şi superficialităţii morale a așa-ziselor competențe sociale, aruncând în circulație adevăratele valori moral-sociale, capabile să producă o regenerare a puterilor sufleteşti şi o armonizare a activităţilor sociale.

Pe marginea acestei inițiative, studentul teolog Gheorghe Mălin a făcut următorul comentariu: „...Aflându-ne în preajma primului congres general, ce se va ţine în decursul acestui an aici, la Cluj, legând de faptele trecutului iniţiativa noastră, ne însuşim glasul acelor vremi, care, în decursul celor cinci ani ce au trecut de atunci, dacă nu s-au schimbat în mai bine, cred că suntem de acord în a spune şi a aproba că au fost pentru Biserica noastră Ortodoxă ani de grele încercări, înscenate de către politicianismul oportunist. Spunem și noi că laicismul miop şi autocrat al falsei democraţii înseamnă o adevărată invazie de mediocritate morală în viaţa noastră publică şi împotriva lui trebuie să ne concentrăm toate puterile, cu

[4] „Dureri neuitate. În chestia bisericii Universităţii din Cluj”, în *Ibidem*, nr. 3, Cluj, 19 ianuarie 1930, p. 6.

https://biblioteca-digitala.ro

convingerea că netezim drumul biruinţelor spirituale, pe care le visează şi la care are dreptul neamul nostru. Vom răspica adevărul vieţii sociale cu lumina Evangheliei şi-l vom formula afirmativ şi ofensiv, pentru a izbi frontal minciuna socială şi indiferentismul etic. Problema centrală şi actuală a neamului românesc este problema morală, adică o problemă a vieţii interioare, deci a întregii lui vieţi spirituale. Noi credem că întru dezlegarea problemelor vitale, Evanghelia singură va izbuti. Viaţa economică ea însăşi este în funcţie de valorificarea morală progresivă a sufletului omenesc. A purcede de la pâine la suflet înseamnă a pierde şi sufletul, şi pâinea. A purcede de la suflet la pâine înseamnă a câştiga toată lumea, împreună cu toate valorile puse în fiinţa ei, conform Scripturii, care zice: «Căutaţi mai întâi împărăţia lui Dumnezeu (adică împărăţia spirituală) şi toate celelalte se vor adăuga vouă».

Pe aceste căi indicate de înaintaşi înţelegem să îndrumăm duhul tinereţii noastre, slujind altarul neamului, singurul care constituie pentru el adevărata disciplină a vieţii. Iar dat fiind faptul că ortodoxia domină ideologia socială a clasei ţărăneşti, elementul preponderent la noi, democraţia, nu poate fi realizată fără a fi trecută prin prisma creştinismului ortodox. Însă dacă avem o politică naţională faţă de minorităţile etnice, cine ne poate contesta îndreptăţirea unei politici confesionale ortodoxe, atunci când elementul ortodox este absolut dominant? Nădăjduim în răspunsul vremilor ce vor să vie”[5].

Continuând în același ton, un alt student teolog, Ioan Bunea, încerca să-și convingă colegii: „Unul dintre filosofii cei mai reprezentativi ai timpurilor noastre, Rudolf Christian Eucken[6], remarcă faptul că lucrul cel mai arzător al timpului nostru este de a da o religie omenirii. Întrebarea pe care şi-o pune spiritualistul german este următoarea: mai putem noi fi creştini? După meditaţii serioase, ajunge la concluzia că ar fi un păcat neiertat să nu fim creştini. Tendinţa lui Rudolf Christian Eucken nu este să ofere omenirii o religie nouă, ci să însufleţească creştinismul în toată profunzimea sa şi să producă o zguduire prin care să trezească lumea din toropeala spirituală.

[5] Gheorghe Mălin, „Pe marginea unui apel”, în *Ibidem*, nr. 4, Cluj, 26 ianuarie 1930, p. 4.

[6] Rudolf Christian Eucken (5 ianuarie 1846 - 15 septembrie 1926), filosof german, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură în anul 1908.

https://biblioteca-digitala.ro

Tendința aceasta de spiritualizare, plecând de la considerații de natură etică-religioasă, nu este încercarea izolată a unui spiritualist de talia lui Eucken, ci e supremul ţel al celor mai iluştri savanţi şi filosofi (William James, Henri Bergson, Edouard Le Roy).

Datorită străduinţelor pe care le depune sociologul român Dumitru Drăghicescu în domeniul realităţilor imediate, a apărut de curând, la Paris, opera intitulată «La nouvelle cité de Dieu». Titlul acestei lucrări e împrumutat de la Fericitul Augustin, întrucât evenimentele petrecute sub ochii lui Augustin sunt analoage cu cele înregistrate de autorul sus-menţionatei opere.

Punctul de plecare al Fericitului Augustin a fost cuprinderea şi jefuirea Romei de către goţii lui Alaric. Mulţi atribuiau căderea Romei repeziciunii cu care se răspândea religia creştină. Augustin, frapat de această concepţie, pledează în favorul creştinismului şi arată că distrugerea Romei, precum şi toate nenorocirile sunt opera unei Providențe, pentru a corecta şi nimici corupţia umană. Această apologie a creştinismului o face în opera «De civitate Dei».

Dată fiind analogia dintre evenimentele văzute de Fericitul Augustin şi cele văzute de Dumitru Drăghicescu, în lucrarea sa, «Noua cetate a lui Dumnezeu», acesta intenţionează să dovedească că Războiul Mondial marchează sfârşitul unei epoci a omenirii şi începutul unei alte lumi. Războiul Mondial, după Dumitru Drăghicescu, este piatra de hotar între solidaritatea fixată între graniţele unei naţiuni şi confraternitatea universală, concentrată într-un supra-stat, Societatea Naţiunilor. Aceasta va fi cetatea păcii, noua cetate a lui Dumnezeu, a cărei ideologie va fi un neocreştinism.

Aplaudăm cu bucurie acest deziderat, această prevestire vizionară, dar ne îndoim, deocamdată, de ideologia acestei confraternități universale, întrucât trecutul grăieşte în alt sens. Conflictele internaţionale, aplanate parţial, iar dezarmarea, simplă slovă, lăsând libertate agresorilor din Ungaria să se înarmeze, pretextând că alcătuiesc asociaţii sportive etc. Avem convingerea că viitorul va rectifica procedeul utilizat şi se va întrona curentul care e în faşă. De remarcat este conversiunea postbelică a exponenţilor valorilor ideale, spre crearea unei atmosfere spirituale, pornind dinăuntru. Mentalitatea care se întronează acum întrevede că edificiul trainic al unei naţiuni e asigurat contra pieirii, nu reformând circumstanţele materiale, ci înnoind şi echilibrând pe omul spiritual.

https://biblioteca-digitala.ro

Cât ne privește pe noi, pentru a inaugura o epocă unde valorile ideal-morale să prevaleze, e necesar să avem ca far călăuzitor credinţa strămoşească, îmbinată cu structura noastră etnică. Zbuciumul multor oameni iluştri este semnul unui curent care începe să se înstăpânească în cercurile intelectuale, care odinioară ventilau alte concepţii. La epoca noastră se aplică cuvântul celebru al a lui St. Remy, care rezumă psihologia conversiunii: «Ea începe să adoare ceea ce a ars şi să ardă ceea ce a adorat». Abstrăgând de la faptul că suntem într-o epocă de prefacere, să tindem să înglobăm într-un curent finalist spiritele sceptice în materie de credinţă, rămase încă izolate, iar atunci începutul atmosferei spirituale va urca panta piedestalului şi zbuciumul lui Eucken va fi domolit”[7].

La aceeași rubrică, dedicată teologilor de la Academia clujeană în Revista Renașterea, studentul Lazăr David a făcut o pledoarie în favoarea ortodoxismului: „... După trecerea izbeliştei Marelui Război, suportul moral al societăţii fiind sdruncinat, s-a simţit setea de credinţă ca niciodată. Astfel ne explicăm apariţia fericită a curentului de regenerare a vieţii spirituale prin credinţa strămoşească, curent inaugurat de gruparea din jurul marei reviste «Gândirea». Ortodoxismul preconizat de numita grupare constă în orientarea spiritului către Fiinţa eternă, a cărei părticică este și perfectarea sa la focul sacru al iubirii eterne. Pentru că «o cultură nu este formată de rigide şabloane raţionaliste, ci dimpotrivă, ea se face completă dându-i şi credinţei locul ce şi-l merită»[8]. Credinţa ortodoxă tradiţională, adânc înrădăcinată în sufletul poporului român, s-a manifestat la scriitorii noştri Mihai Eminescu, Grigore Alexandrescu, Lucian Blaga, Nichifor Crainic etc. Cu toate acestea, curentul de regenerare spirituală prin credinţa ortodoxă strămoşească este privit destul de sceptic de celelalte grupări literare. Să citățm, de exemplu, importanta revistă «Viaţa Românească» de la Iaşi, care, prin pana dlui Mihai Ralea, după ce acuză mişcarea de «rasputinism» şi după ce afirmă că poporul român e ateu, la urmă încearcă o argumentaţie etnică a mişcării. D-sa susţine că ortodoxismul este o formulă prea largă pentru ca să cuprindă întreaga suflare românească şi mai adaugă că

[7] Ioan Bunea, „Tendinţe vădite spre un dinamism spiritual”, în *Ibidem*, nr. 6, Cluj, 9 februarie 1930, p. 5.

[8] Radu Dragnea, „Veşnic şi Universal”, în Revista „Gândirea", anul IX, nr. 3.

https://biblioteca-digitala.ro

ortodoxismul nu este specific poporului român. Mai sunt şi alte popoare: ruşii, bulgarii, sârbii etc. care au această credinţă. Ar reieşi deci că ortodoxismul, ca mişcare spirituală-culturală directoare în viaţa poporului român, depăşeşte etnicul, naţionalul.

Pentru combaterea acestei obiecţiuni, dl Nichifor Crainic argumentează că nu există deosebire între catolici şi ortodocşi (în popor), deoarece ritualul este acelaşi şi ritualul este expresia plastică-artistică a doctrinei. Reiese clar deci că nu există nicio deosebire între fraţi de acelaşi sânge, cu acelaşi trecut de suferinţe şi mai ales cu aspiraţii comune de viitor. Credinţa ortodoxă (ortodoxismul), ca normă de viaţă spirituală în cultură, are toate şansele de reuşită. Numai ea are forţa de a inspira sentimentul naţional în promovarea specificităţii culturii româneşti. Pentru generaţia nouă, care îşi asumă ridicarea credinţei la rangul ce-l merită, «ideile conducătoare sunt statul istoric românesc şi ortodoxia ca normă de ordine transcendentă», așa cum susține și Radu Dragnea”[9].

În perioada 24 februarie - 1 martie 1930, la Praga s-a desfășurat primul Congres al „Micii Înţelegeri Studenţeşti”, eveniment la care au fost prezenți și studenți ai Academiei Teologice din Cluj[10]. Teologul Florea Mureșan, unul dintre participanții la Congres, relatează împrejurările în care a luat ființă această organizație: „Este îndeobşte cunoscută deşănţata propagandă revizionistă din ultimii ani, pe care o continuă şi acum ungurii, necruţând nimic şi jertfind totul pe altarul unei iluzii, crezând că vor putea îndupleca justiţia Universală, prin intervenţia Vicontelui Rothermere, să revoce sentinţa pe care erau convinşi că memoria nu o va mai putea sluji ca să o pronunţe după o mie de ani, aşa cum a pronunţat-o. Dar ce sunt o mie de ani în faţa veşniciei, în faţa divinităţii juste?! O mie, două şi mii de ani vor fi încercare, dar niciodată piatră de poticnire pentru triumful dreptăţii. Îmbătaţi de această reverie revizionistă, pândeau şi pândesc orice ocazie pe care să o exploateze în favorul nedreptăţii lor. Dacă au reuşit să cumpere convingerea unui mare şi îmbătrânit anonim, setos de renume şi mărire,

[9] Lazăr David, „Ortodoxismul”, în Rev. Renașterea, anul VIII, nr. 8, Cluj, 23 februarie 1930, p. 5.

[10] P.S. Episcop Nicolae Ivan, apreciind importanţa Congresului, a pus la dispoziția studenților jumătate din taxa de participare, care s-a ridicat la suma de 5500 lei.

https://biblioteca-digitala.ro

care vedea în această ofertă ultima ocazie de a deveni ceea ce dorea, de care sufletul englez cumpănit şi obiectiv s-a desolidarizat, au crezut ungurii că, prin câştigarea de partea lor a elanului studenţimii europene, din care să facă colportorul spasmurilor lor halucinate, vor înfăptui ceea ce prin baba-lâcescul ison nu au putut înfăptui.

În acest sens, au exploatat Congresul Confederaţiei Internaţionale Studenţeşti, care a avut loc vara trecută la Budapesta, tocmai în timpul săptămânii revizioniste, al cărei patron l-au proclamat pe Sfântul lor Ştefan, care, el însuşi indignat de mascarada pe care a fost invocat să o patroneze, în conţelegere cu Sf. Ilie, a trăznit în instalaţia de radio-difusiune menită să ducă în lumea largă discursurile incendiare de pe malul bătrânului Danubiu. Studenţimea franceză, polonă etc. a fost luată în rândurile cortegiului care manifesta pe străzile Budapestei, cu pălăriile împodobite de tricolorul unguresc, urmând cu capetele plecate, văzându-se traşi pe sfoară, mâna uscată a sfântului, ce era purtată în fruntea cortejului. Iar la plecare au fost codorisiţi, în amintirea Ungariei sfâşiate, cu hărţi în doliu, care reprezentau Austro-Ungaria dinainte de judecata anului 1918 şi cu mulţime de cărţi, toate îmbrăcate cu coperte în tricolorul unguresc şi de un conţinut otrăvitor, scrise în limbile diplomatice, spre a-şi găsi un răsunet cât mai mare. Studenții români, cehoslovaci și iugoslavi, prevăzând toate acestea, şi nu s-au înşelat în prevederi, s-au abţinut de a participa la Congres. Odată prevederile lor traduse în fapte, au ţinut să răspundă printr-o demnă solidarizare, în vederea unei intense colaborări, de natură să creeze un front unic de apărare a intereselor comune, pe care le vizează deopotrivă iridenta ungurească.

În lumina acestor consideraţiuni, la iniţiativa studenţimii clujene, delegaţi ai studenţilor cehoslovaci şi iugoslavi s-au întrunit în decursul lunii august, la Cluj, unde, după deschiderea solemnă a conferinţei de către Prof. Gheorghe Bogdan-Duică, au urmat o serie de şedinţe secrete, în Aula Universităţii, în care s-au pus bazele «Micii Înţelegeri Studenţeşti». Rolul ei l-a definit cu o indiscutabilă competenţă Ministrul de Externe al Cehoslovaciei, Edvard Beneš, numindu-o rezerva «Micii Înțelegeri Politice», care este recunoscută ca o forță indispensabilă pentru menținerea politicii pacifiste europene. Cum însă marele rol al «Micii Înțelegeri Politice» îi cere să fie o forţă constantă, să fie mereu tare, alimentarea forţelor ei se va face din rezerva ce o oferă «Mica Înțelegere Studenţească».

https://biblioteca-digitala.ro

Dacă studenţii celor trei state amice, când interesele comune sunt ameninţate, au ştiut să răspundă aşa cum cerea măreţia ideii creatoare, vor şti să desăvârşească opera începută, valorificând solidaritatea printr-o intensă colaborare. Inaugurarea acestei colaborări s-a făcut în modul cel mai ideal posibil prin primul Congres de la Praga”[11].

Deschiderea Congresului s-a făcut luni, 24 februarie, în sala „Smetana”, de către Ministrul Instrucţiei, Dr. Derer, în prezenţa Ministrului de Externe, Edvard Beneš, abatelui Zavoral, miniștrilor României și Iugoslaviei la Praga și altor personalități. Sala arhiplină de studeţimea înfrăţită a celor trei ţări, în număr de cca. 1500, era decorată de un admirabil pitoresc al studentelor române, care toate erau în costume naţionale.

După-masă, o delegaţie de studenţi români a fost primită de către Ministrul Edvard Beneš. La întâlnire a participat și „marele filoromân, abatele Zavoral”, care „tot timpul s-a întreţinut cu noi într-o simpatică românească”[12].

Discuțiile au fost purtate în patru comisii: Comisia pentru cooperarea culturală; Comisia socială; Comisia pentru excursii; Comisia sportivă. Lucrările au durat până vineri, iar sâmbătă, 1 martie, s-a ţinut şedinţa de închidere, în care s-au citit rezoluţiile și s-a stabilit editarea unui buletin lunar, care să formeze nervul de legătură între studenţimea celor trei ţări.

În răstimpul lucrărilor comisiilor, participanții, dintre care 460 români, repartizaţi în grupe, au vizitat oraşul cu monumentele şi instituţiile mai de seamă.... Marți seara, serata românească a oferit un program de dansuri și cântece populare...[13].

La data de 17 mai 1930, cu ocazia împlinirii de către P.S. Episcop Nicolae Ivan a 75 de ani, studenții și profesorii Academiei Teologice l-au întâmpinat pe acesta cu cântece, în sala de şedinţe a Consiliului Eparhial. În numele Academiei, Decanul, Dr. Ioan Vască, a rostit următoarele cuvinte, pe care le redăm în rezumat: „În timp de 10 ani, s-au ridicat din temelii 53 de biserici în cuprinsul Eparhiei Clujului, iar 184 au fost renovate. S-au

[11] Florea Mureșan, „Congresul Micii Înţelegeri Studenţeşti de la Praga”, în *Ibidem*, nr. 11, Cluj, 16 martie 1930, pp. 3-5.

[12] *Ibidem*.

[13] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

înfiinţat 70 parohii şi 53 de filii. În citadela Clujului, românismul, sub oblăduirea cuvântului Vlădicei şi altarului ortodox, îşi recucereşte redutele ce le-a pierdut sub obida vitregiei şi opresiunii seculare.

Adăugând la toate acestea realizările de ordin economic, atât de necesare pentru consolidarea începuturilor şi garantarea dăinuirii lor, sentimentul de adâncă veneraţie îţi umple sufletul, în faţa aceluia prin care toate acestea s-au făcut şi care este Preasfinția Sa Nicolae Ivan. De unde în 1919, primele lucrări ale Consistoriului Ortodox de Cluj, al cărui preşedinte era Preasfinția Sa, şi le-a făcut într-un vagon la gară, unde avea singura avere un dulap cu acte, o masă şi două scaune; azi, după zece ani, pe lângă reşedinţa proprie, numără alte 6 clădiri. Academia de înaltă cultură şi pregătire teologică, înzestrată cu un select corp profesoral, de asemenea este ctitoria Preasfinţitului Nicolae Ivan”[14]. În semn de omagiu, cu ocazia fericitului prilej, Decanul Academiei i-a oferit Preasfinției Sale un album „cu o adânc simţită dedicaţie”, iar din partea studenţilor, un Almanah editat cu această ocazie. Înspre seară, studenții și profesorii Academiei au dat o serenadă la reședința episcopală. Cuvântul de felicitare a fost rostit de consilierul eparhial Dr. Sebastian Stanca. A doua zi, duminică, s-a săvârşit Sfânta Liturghie de către P.S. Episcop Nicolae, asistat de prot. Dr. Sebastian Stanca, Al. Baba, N. Vasiu, I. Furdui, pr. I. Cociuban, arhidiacon Dr. Ioan Vască, diaconii V. Bogdan şi C. Palade. Au fost prezenți membrii Adunării Eparhiale, şefii autorităţilor civile şi militare şi un numeros public”[15].

În deschiderea ședinței solemne a Adunării Eparhiale, desfășurată în perioada 20-22 mai 1930, P.S. Episcop Nicolae Ivan a făcut referire la marea sa dorință „de a vedea Academia Teologică şi Internatul ei adăpostite în casa proprie, pe intravilanul câştigat cu multă alergare şi rugăminţi neîntrerupte pe seama Eparhiei, care aşteaptă pe iscusitul arhitect, pentru a ne da un locaş nou de lumină, de unde să iasă apostolii, propovăduitorii credinţei strămoşeşti, îndrumătorii vieţii creştineşti şi culturale. În clipa aceea, voiu putea exclama ca bătrânul Simion: «Acum slobozeşte, Stăpâne, pe robul Tău în pace, că văzură ochii mei mântuirea ce ai gătit înaintea feţei

[14] „Sărbătorirea P.S. Sale Episcopului nostru Nicolae Ivan. Şedinţa solemnă a Adunării eparhiale”, în *Ibidem*, nr. 21, Cluj, 25 mai 1930, p. 3.

[15] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

tuturor popoarelor, lumină spre descoperirea neamurilor şi mărirea poporului Tău!»

La propunerea formulată de Ion Micu și de către Comisia școlară, Adunarea a luat hotărârea de a cere echivalarea prin lege a diplomei absolvenţilor Academiilor Teologice cu diploma de licenţă de la Facultăţile de Teologie, în vederea admiterii acestor absolvenţi la examenul de capacitate pentru profesorii de religie. În continuare, Dr. Sebastian Stanca a prezentat proiectul de regulament pentru funcţionarea Academiei Teologice, întocmit în consonanţă cu noua lege de organizare a Bisericii Ortodoxe Române. Proiectul a fost votat în întregime, cu o singură modificare de eliminare a alin. 2 din Art. 104[16].

Luni, 2 iunie 1930, s-a deschis sesiunea de primăvară a Sf. Sinod, care a luat în discuție reforma învăţământului teologic din România. Cu această ocazie, Î.P.S. Patriarh Miron a făcut importante aprecieri cu privire la necesitatea reglementării învăţământului teologic, în sensul că Biserica ar trebui să conducă în mod direct acest sector al învăţământului. Discuţia proiectului a continuat pe articole (legea conţinea zece articole), membrii Sinodului căzând de acord asupra necesității de a se da eparhiilor dreptul să înfiinţeze fiecare câte o şcoală teologică, sub directa conducere a chiriarhului.

În încheiere, s-a hotărât ca proiectul să fie prezentat de cei patru mitropoliţi, Î.P.S. Pimen, Î.P.S. Nicolae, Î.P.S. Nectarie şi Î.P.S. Gurie, înaltei Regenţe, primului ministru şi ministrului de instrucţiune, cu rugămintea „ca el să fie votat de corpurile legiuitoare chiar în actuala sesiune, pentru ca la toamnă să fie pus în aplicare”[17].

Luni, 9 iunie 1930, studenţii Academiei Teologice, sub călăuzirea Decanului Dr. Ioan Vască, întovărăşiţi de părintele misionar Gheorghe Oprean şi Prof. Dr. Vasile Petraşcu, au descins în parohia Mociu. Dimineaţa, la serviciul religios oficiat în sobor, răspunsurile au fost date în mod ireproşabil de corul teologilor. Predica festivă a rostit-o Decanul Academiei Teologice. În cuvântarea sa, între altele, acesta le-a mărturisit credincioşilor grija şi dragostea părintească ce le-o poartă P.S. Episcop Nicolae Ivan şi,

[16] „Adunarea Eparhială. Ședința a treia”, în *Ibidem*, nr. 23, Cluj, 8 iunie 1930, p. 1.
[17] „Ședințele Sf. Sinod”, în *Ibidem*, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

dacă le-a înţeles durerea şi neajunsurile,„fiii săi sufleteşti sunt datori, la rândul, lor să se arate vrednici de acest înalt favor, dovedind întru toate o purtare cinstită şi urmând poveţele înţelepte ale prietenilor şi binefăcătorilor lor”[18].

După-masă a avut loc o şezătoare poporală, în curtea spaţioasă a şcolii primare. Cu această ocazie, studentul Florea Mureșan a prezentat „o instructivă conferinţă, vorbind despre importanţa bisericii în promovarea faptelor mari şi îndrumarea fiilor ei credincioşi spre biruinţă şi triumf... Au urmat apoi mai multe cântări frumoase, executate admirabil sub conducerea Prof. Dr. Vasile Petraşcu”[19].

În urma votării şi aplicării noului Regulament al învățământului teologic din România, Decanatul Academiei Teologice a fost transformat în Rectorat, prilej cu care, la data de 11 iunie, Consiliul Eparhial l-a ales şi confirmat ca Rector pe fostul Decan, Prof. Dr. Ioan Vască, pentru un mandat de 3 ani[20].

Încheierea festivă a anului şcolar 1929/1930 la Academia Teologică a fost marcată în 24 iunie, „printr-o solemnitate impunătoare”, care a vut loc în biserica ortodoxă, în prezenţa P.S. Episcop Nicolae Ivan, a membrilor Consiliului Eparhial, corpului profesoral, membrilor clerului parohial şi a unui public select. S-a oficiat Sf. Liturghie în sobor, după care a urmat un „Te Deum”, săvârşit de Rectorul Academiei, Dr. Ioan Vască, Prof. Dr. Andrei Buzdug, Directorul Internatului Teologic, Pr. I. Goron, şi Pr. I. Cociuban. Răspunsurile au fost date de corul teologilor, condus de Prof. Dr. Vasile Petraşcu. După încheierea serviciului religios, Rectorul Academiei a rostit „o impresionantă cuvântare”, în care a rememorat momentele mai însemnate, petrecute în ultimul an de învățământ: „Academia a avut în ultimul an 112 studenţi înscrişi, dintre care 11 termină acum. Prin reprezentanţii ei, profesori şi studenţi, instituția a desfăşurat şi în acest an o intensă propagandă misionară. Centrele mai importante unde tinerii noştri au dus cuvântul învăţăturilor înţelepte şi au făcut să răsune cântul înviorător sunt Huedin, Luduşul-de-Mureş, Câmpeni, Valea Drăganului, Mociu etc.

[18] „Academia Teologică în propagandă misionară”, în Rev. Renașterea, anul VIII, nr. 24, Cluj, 15 iunie 1930, pp. 5-6.

[19] *Ibidem*.

[20] „Rectorat la Academia Teologică”, în *Ibidem*, p. 8.

https://biblioteca-digitala.ro

Reprezentată cu demnitate a fost Academia şi la festivităţi organizate în afara graniţelor Eparhiei, cum au fost serbările centenarului Eparhiei Aradului sau Congresul preoţesc din Alba-Iulia. Studenţii teologi au participat, prin delegaţi aleşi, la Congresul studenţesc din Craiova şi la cel al studenţimii «Micii-Antante» la Praga. Din fericitul prilej al jubileului P.S. Episcop Nicolae, Societatea studențească «Credinţa Ortodoxă» a editat un foarte bine îngrijit Almanah.

Se încheie cu acest an şcolar un ciclu de şase ani de la înfiinţarea instituţiei, iar cu ajutorul material al Veneratului Consiliu Eparhial şi al P.S. Episcop Nicolae, s-a putut publica Anuarul Academiei, cuprinzând istoricul înfiinţării, dezvoltării şi activităţii ei. Din enumerarea evenimentelor mai însemnate, petrecute în sânul Academiei, s-a putut desprinde faptul îmbucurător că această instituţie îşi îndeplineşte conştiincios nobila ei chemare”[21].

A urmat cuvântarea P.S. Sale Episcopului Nicolae: „Cuvântul meu se îndreaptă întâi către profesorii Academiei, aceşti conştiincioşi sămănători de seminţe bune, şi le exprim recunoştinţa mea, în numele Bisericii, pentru serviciile aduse. Înţeleg să apreciez munca lor, dar îi rog, în acelaşi timp, să stăruiască şi pentru viitor din tot sufletul lor tânăr pentru a-şi pune toate puterile şi toată dragostea în serviciul cauzei. Cu cât se vor ridica la un nivel mai înalt de acţiune şi gândire în exercitarea profesiunii lor, cu atât vor corespunde mai mult măreţei lor chemări, cu atât mai apreciate şi urmate vor fi învăţăturile ce le dau. Pilda vieţii lor să nu lase nimic de dorit, virtuţile creştineşti să-i împodobească în cel mai înalt grad, spre binele şi fericirea proprie, cât şi spre ridicarea prestigiului instituţiei. Se îndreaptă apoi cuvântul meu către absolvenţii Academiei, care de azi înainte nu vor mai figura printre studenţii înscrişi în registrele anuale ale Instituţiei. Cu trupul se despart azi de localul şcolii, dar cu sufletul se cade să rămână pururea legaţi de izvorul de luminare şi educaţie, ce i-a pregătit pentru nobila carieră preoţească. Au datoria sfântă să cinstească acest preţios izvor prin vorbele şi, mai ales, prin faptele lor. Împlinirea conştiincioasă a datoriei în cariera ce au îmbrăţişat-o, viaţa lor morală şi pilduitoare pentru

[21] „Încheierea festivă a anului şcolar la Academia Teologică”, în *Ibidem*, nr. 26, Cluj, 29 iunie 1930, pp. 4-5.

https://biblioteca-digitala.ro

toţi, purtarea lor cuviincioasă şi înţeleaptă să vestească oricui că şcoala ce-au făcut-o a fost în adevăr o şcoală înaltă. Din parte-mi, le urez tot succesul, mângâierea şi mulţumirea sufletească în viaţa nouă de muncă pe care în curând vor începe-o. Am cuvânt de povaţă şi pentru toţi ceilalţi tineri ai Academiei. Vă întoarceţi pe la vetrele părinteşti, vă stă înainte timp suficient de repaos şi recreaţie, astfel că vă puteţi reface corespunzător pentru reluarea firului studiilor întrerupte, când vă veţi înapoia la începerea noului an de studii. Dar un lucru trebuie să vă fie neîncetat înaintea ochilor: părinţii, rudele, cunoscuţii şi vecinii vă vor privi cu interes şi atenţiune. Purtarea voastră va trebui deci să fie ireproşabilă, modestă şi prevenitoare. Îndeosebi ataşarea de biserică trebuie să se manifesteze ori de câte ori veţi avea ocazie. Numai astfel se va putea cunoaşte că nu interese lăturalnice, ci numai devotamentul şi dragostea adevărată pentru biserică şi cauza sfântă v-au îndemnat să vă dedicaţi studiului teologic. Cu acestea închei, implorând harul şi binecuvântarea cerească asupra profesorilor şi studenţilor Academiei şi urându-le spor la muncă şi pentru anul şcolar viitor”[22].

Anul de studii 1929/1930 a dat cea de-a treia serie de absolvenţi ai Academiei Teologice, obținând rezultate frumoase studenţii: Ion Bunea, Florea Mureșan şi Sever Stănilă - „magna cum laude”, iar Grigorie Belean, Nicolae Cozma, Vasile Herdea, Teodor Lazăr și Mihail Licu - „cum laude”[23].

La data de 13 iulie 1930, a fost publicat primul Anuar (1924-1930) al Academiei Teologice Ortodoxe Române din Cluj. Acesta cuprinde: „Istoricul Institutului Teologic, denumit mai târziu Academia Teologică Ortodoxă Română din Cluj”, sub semnătura Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu; apoi „Dezvoltarea şi activitatea Academiei”, de Prof. Dr. Ioan Vască, în care regăsim paşii de început în organizarea acestui locaș de învățământ. Urmează datele şcolare, cu prezentarea absolvenţilor, „88 la număr, majoritatea deveniţi preoţi harnici şi devotaţi carierei de păstori sufleteşti”. Ca anexe sunt adăugate discursurile rostite cu prilejul inaugurării festive a Institutului Teologic, la 6 decembrie 1924, de către P.S. Episcop Nicolae Ivan, Ministrul Alexandru Lapedatu, Dr. Ioan Lupaş şi Prof. Dr. Andrei Buzdug[24].

[22] *Ibidem*.
[23] Noii absolvenţi ai Academiei Teologice”, în *Ibidem*, p. 7.
[24] „Un Anuar”, în *Ibidem*, nr. 28, Cluj, 13 iulie 1930, pp. 1-2.

https://biblioteca-digitala.ro

Solemnitatea inaugurării anului universitar 1930/1931 a avut loc marți, 14 octombrie 1930, în ziua prăznuirii Sf. Paraschiva. Cu această ocazie, s-a săvârşit Sf. Liturghie în Biserica ortodoxă din Cluj, după care preoţii-profesori, Dr. Vasile Sava, Dr. Ioan Vască, Rectorul Academiei, şi Ion Goron, directorul Internatului Teologic, au săvârşit un „Te Deum", urmat de câteva cuvântări ocazionale. Corul teologilor, sub conducerea Prof. Dr. Vasile Petraşcu, a dat răspunsurile. Întreaga serbare s-a desăvârşit în prezenţa P.S. Episcop Nicolae Ivan, a membrilor Consiliului Eparhial, profesorilor, studenţilor şi a unui remarcabil număr de credincioşi.

Bucuria începerii noului an de studii se datora și finalizării amenajărilor „mari şi costisitoare de la Academia şi Internatul Teologic"[25]. În încheierea cuvântării sale, Rectorul a făcut un călduros apel către toţi factorii sprijinitori ai instituţiei, rugându-i să-și dea și pe viitor concursul „spre a putea duce cu succes şi spre mulţumirea tuturor onorifica, dar greaua însărcinare a conducerii Academiei, ce i-a fost încredinţată pentru duurata de încă trei ani"[26].

A urmat apoi vorbirea bogată în poveţe şi sfaturi înţelepte și părinteşti a P.S. Episcop Nicolae: „Sunt peste 80 de ani de când preoţii Bisericii noastre din Ardeal au început, sub oblăduirea nemuritorului Mitropolit Andrei Şaguna, să se poată pregăti în şcoli. Acei preoţi însă, deşi din punct de vedere ştiinţific erau mai înapoiaţi, erau tari şi bine pregătiţi sufleteşte. Poporul avea cel mai cald razim în ei. Duceau o viaţă morală ireproşabilă. Cu însuşirile lor alese sufleteşti au biruit cele mai grele obstacole. Neamul nostru totdeauna s-a putut mândri cu ei. Şcoala i-a întărit şi mai mult. Căci ea a înţeles, prin reprezentanţii ei, profesori şi studenţi, să îmbine minunat dragostea de lumină a ştiinţii cu dragostea de Biserică şi neam.

Când am stăruit să punem şi aici, în inima Ardealului, temelia unei asemenea şcoli teologice, gândul meu a fost s-o putem pune pe baze serioase, călăuzită de binecuvântate principii, de care au fost însufleţiţi înaintaşii noştri. Şi azi am mângâierea sufletească să pot constata că această dorinţă fierbinte mi-a fost îndeplinită. Mă bucur de roadele binecuvântate, pe care Academia noastră Teologică ni le-a dat în decursul celor şase ani

[25] „Solemnitatea inaugurării noului an de studii la Academia Teologică", în *Ibidem*, nr. 42, Cluj, 19 octombrie 1930, p. 2.

[26] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

şcolari trecuţi şi voi fi şi mai împăcat sufleteşte când voi vedea că roadele sporesc şi truda şi jertfele noastre fizice şi spirituale nu rămân zadarnice.

Am accentuat-o totdeauna şi o repet din nou în acest ceas solemn al inaugurării noului an de studii, că, fără de tragerea de inimă către altar, în zadar se va încerca punerea unei temelii ştiinţifice. Această temelie se va dovedi şubredă. De aceea, mă îndrept îndeosebi către cei nou intraţi în rândurile Academiei şi de la început le atrag atenţiunea să-şi examineze bine conştiinţa cât mai e vreme, dacă din adevărată dragoste şi devotament s-au dedicat carierii preoţeşti sau au fost aduşi aici de alte speculaţiuni şi interese. Ar fi trist să se trezească prea târziu că şi-au greşit cariera şi să îndure neplăcute deziluzii în viitor. Şcoala noastră nu le va putea da decât o îmbogăţire a mijloacelor sufleteşti pentru a putea fi muncitori vrednici în via Domnului.

Mulţumesc membrilor corpului didactic pentru munca depusă în trecut şi le urez spor la muncă şi pentru anul care începe. Iar Rectorului, care cu ziua de azi îşi inaugurează noua însărcinare, de a conduce destinele Academiei Teologice pentru durata de încă trei ani, îi doresc să-şi poată îndeplini obligaţiunile cu aceeaşi râvnă, pricepere şi dragoste ca şi în trecut. Cu aceasta închei, împărtăşind tuturor binecuvântarea mea arhierească, pentru continuarea cu deplin succes a preocupărilor intelectuale şi morale şi în decursul noului an de studii”[27].

La sfârşitul lunii octombrie 1930, a avut loc, la Bucureşti, Congresul Asociaţiei generale a clerului ortodox. În cadrul dezbaterii, s-a tras semnalul de alarmă că „asupra ţării s-a revărsat o largă propagandă de descreştinare”[28]. Discutând subiectul, studentul teolog Ioan I. Buiu va face, în paginile Revistei Renașterea, următorul comentariu: „Într-una din primele ore de Sectologie, profesorul ne-a vorbit despre cauzele răspândirii sectelor. Între aceste cauze ne-a amintit şi una căreia i-a zis neîndeplinirea misiunii preoțești. Este incontestabil că, alături de celelalte cauze care slujesc răspândirea cu aşa repeziciune a diferitelor secte, cu caracter subversiv, străine de sufletul credincioşilor Bisericii noastre, aceasta ocupă un loc de

[27] *Ibidem*.

[28] Ioan I. Buiu, „Încrestări... Amvonul sau tribuna?”, în *Ibidem*, nr. 49, Cluj, 7 decembrie 1930, pp. 5-6.

https://biblioteca-digitala.ro

frunte. Unii dintre preoţii zilelor noastre nu sunt la înălţimea chemării lor, iar rezultatul este «o tot mai sporită slăbire a sentimentului moral, printr-o anarhie în moravuri, printr-o destrămare a familiei», după cum l-am auzit de atâtea ori pe Nichifor Crainic zicând... Mulți dintre preoții noștri, din reprezentanţi ai Mântuitorului printre credincioşii Bisericii Lui, au devenit «trepăduşi politici», s-au înregimentat în partide politice, au părăsit amvonul şi, urcându-se la tribună, au aruncat nu sămânţa iubirii creştineşti, ci mărul discordiei... Iată recent, în duminica din 9 noiembrie, la aşa-zisa mare adunare politică din Cluj, au participat şi preoţi, ba chiar protopopi din provincie. Cu toții și-au părăsit bisericile şi credincioşii de dragul partizanilor politici. Bisericile au rămas goale, iar credincioşii, fără stăpân.

Două împărății față-n față: a lumii acesteia și a lui Dumnezeu. Slujitorii împărăţiei lui Dumnezeu au părăsit-o pe aceasta, de dragul împărăţiei acestei lumi. Ce s-au făcut credincioşii pe care i-au lăsat preoţii, venind la întrunirea partidului? Desigur, în lipsa preoţilor, sectarii n-au dormit. Dacă aceşti credincioşi n-au mers la capiştile sectare, în lipsa preotului de la Biserică, au alergat sectarii pe acasă, otrăvindu-le sufletul cu tot felul de învăţături şi cărţi.

Dar cum stăm cu ceea ce porunceşte canonul 19 al Sinodului VI Ecumenic, care sună aşa: «Mai marilor Bisericii se cuvine în toate zilele, iar mai ales în duminici şi sărbători, să înveţe pe toţi clericii şi pe popor cuvintele bunei cinstiri şi ale dreptei credinţe». Au lucrat aceşti preoţi conform canonului acesta? Evident că nu! Pe unii preoţi, ca aceştia, Sf. Vasile cel Mare îi aseamănă cu ucigaşii, când zice: «Cui i s-a încredinţat sarcina de a învăţa, iar el va lipsi de a binevesti, unul ca acela să se socotească ca un ucigaş de oameni».

Preoţii nu trebuie să se ocupe de politica de partid. Altul este rolul lor în societatea omenească. Amvonul nu trebuie părăsit pentru a ocupa tribuna. Preoţii, «ca părinţi duhovniceşti», «ca pastori» (Sf. Ioan Hrisostom), ca «slujitori» ai lui Dumnezeu (I. Cor. 3. 5), trebuie neapărat să-şi vadă de marea lor misiune duhovnicească. «Voi sunteţi lumina lumii» (Matei 5. 14); «Voi sunteţi sarea pământului» (Mat. 5. 13); «Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încât să vadă faptele voastre cele bune, să preamărească pe Tatăl vostru, care este în ceruri» (Matei 5. 16). Nu-şi îndeplinesc preoţii misiunea cea mare? Trebuie obligaţi să propovăduiască cu

https://biblioteca-digitala.ro

timp şi fără timp, peste tot locul, împărăţia lui Dumnezeu. Politica s-o lase pe seama altora. Mântuirea credincioşilor din turma încredinţată lor să le fie centrul de ocupaţie, căci: «a mântui un suflet din rătăcire e de mii de ori mai de preţ, decât a lupta pentru un scaun de deputat în parlament. Una e lucru dumnezeiesc, cealaltă - o deşertăciune oarecare. Politica sustrage pe preot de la misiunea lui, îl împiedică s-o exercite»[29], ba mai mult, după cum am spus anterior, din element împăciuitor şi propagator al iubirii creştineşti, cum ar trebui să fie, el devine un element de învrăjbire, se ceartă cu credincioşii, care, din cauza preotului, părăsesc biserica şi fac câte şi mai câte rele. Politica deci «anulează tocmai rolul social pe care îl au preoţii, acela de a fi factorul armoniei şi al iubirii dintre oameni. Cine susţine altfel e un duşman al preoţiei ca misiune divină şi un duşman al Bisericii»[30].

Dorul după o salarizare mai bună să nu-l ducă pe preot în mocirla partidelor politice. Ele nicicând nu se vor putea gândi la acest lucru. Dovadă declaraţia unui fost ministru: «poporul românesc mai are încă nevoie 10-12 ani de Biserică». Un lucru să nu uite preoţii, că în lupta zilnică, muncind după preceptele legii evanghelice, vor câştiga multe, după cum a spus-o Mântuitorul: «...ştie doar Tatăl vostru cel ceresc că aveţi nevoie de ele» (de lucruri); numai: «căutaţi mai întâi împărăţia şi dreptatea Lui și acestea toate să vor adăuga vouă» (Matei 6,32-33). În caz însă când, neţinând cont de nimic, neluând în seamă aceste porunci clare date de Mântuitorul, preoţii vor asculta mai mult de oameni decât de Dumnezeu, atunci: «Vai ţie, Charazine! Vai ţie, Betsaido!» (Luca 10,13)”[31].

La data de 30 noiembrie, studentul teolog Florea Mureșan a transmis de la Strasbourg, unde se afla pentru continuarea studiilor în vederea susținerii doctoratului[32], un material intitulat „Caută-L...”, care a fost publicat, în luna decembrie 1930, în Revista Renașterea: „A căuta pe Dumnezeu din tot sufletul nostru înseamnă, întâi de toate, a face să tacă în noi tot ceea ce nu este spiritualitate, tot ceea ce nu este suflet.

[29] Nichifor Crainic, în Revista „Curentul", 1929.

[30] *Ibidem*.

[31] Ioan I. Buiu, „Încrestări... Amvonul sau tribuna?”, în Revista Renașterea, nr. 49, Cluj, 7 decembrie 1930, pp. 5-6.

[32] Cf. „Bursieri în străinătate”, în *Ibidem*, nr. 50, Cluj, 14 decembrie 1930, p. 7.

https://biblioteca-digitala.ro

Tăcere deci egoismului, ambiţiilor, prejudecăţilor şi să amuţească graiul cărnii! Tăcere tuturor glasurilor ce numai de noi înşine ne vorbesc, de sărăcia multelor noastre interese de tarabă, de vanităţile, de decepţiile şi de tot ceea ce alimentează o bolnăvicioasă iubire de sine! Dacă un glas mai înalt decât al nostru trebuie să se desprindă din adâncul sufletului, dacă acest suflet cu adevărat trebuie şi vrea să găsească Eternul, dacă murmurul rugăciunii noastre trebuie să se ridice până la El, cum se vor realiza toate aceste trepte în mijlocul confuz al lucrurilor, în conflictul pasiunilor şi în sacul ambiţiilor? Cum tainica voce a adâncului nostru sufletesc se va putea face auzită, dacă totul în noi este invadat de deşertul zgomot al preocupărilor exterioare?

O preliminară acţiune de purificare interioară ni se reclamă, care este însă acţiunea cea mai modestă, cea mai ascunsă şi, prin însuşi acest fapt, neglijată însă cea mai necesară efortului religios: A căuta pe Dumnezeu, întâi de toate, înseamnă a face tăcere în noi înşine. O, tăcere! Tăcere! Soră reculegerii şi rugăciunii, fără de care nimic mare nu se creează. Unde toate realităţile eterne îşi înmoaie rădăcinile lor fecunde, eşti tu, care cea dintâi ai slujit apropierii dintre oameni şi Dumnezeu. Tu ai fost prima rugăciune, când omul, neştiind nici chiar să îngâne încă ceea ce avea să spună Dumnezeului său, rămânând încremenit înaintea Imensităţii ce se deschidea, fără margini, înaintea lui; şi tu vei fi, fără îndoială, de asemenea cea din urmă, când, faţă în faţă cu Dumnezeu, nu vom mai avea nimic de cerut, nimic de dorit şi nimic de nădăjduit. Tu eşti singura atmosferă în care pot să răsară marile adevăruri, marile acţiuni şi desăvârşitele iubiri, tu singura în care pot să se nască şi să se cultive sentimentele divinului. Atât timp cât noi nu vom şti să-ţi facem un loc în viaţa noastră, noi nu vom găsi pe Dumnezeu, pentru că nu tot sufletul nostru cu adevărat Îl caută, pentru că forţele acestui suflet uman se vor risipi în zadarnice zgomote, în frământări şi agitaţii de o zi”[33].

Studenţii Academiei Teologice, sub călăuzirea profesorilor lor, s-au deplasat, în a doua zi de Crăciun, la Prundu Bârgăului, „pentru a contribui cu modestele lor prestaţiuni la înălţarea sufletească şi trezirea conştiinţei

[33] Florea Mureșan, „Caută-L...”, în *Ibidem*, nr. 50, Cluj, 14 decembrie 1930, p. 5.

https://biblioteca-digitala.ro

religioase a credincioşilor din acest colţ îndepărtat al Eparhiei”[34]. Programul artistic-literar a fost compus din mai multe cântări religioase, populare şi naţionale, sub bagheta tânărului P. Șendrea. În conferinţa care a urmat, Rectorul Dr. Ioan Vască a tratat problema: „Criza economică în legătură cu credinţa”, arătând că „substratul îngrozitoarei crize economice şi materiale în care ne zbatem o constituie, de fapt, criza morală a societăţii, care, dacă nu va fi asanată, rezultatele vor fi iluzorii. Omenirea s-a prea îndepărtat de la izvorul adevăratei sale lumini şi puteri dătătoare de viaţă, credinţa. Cei ce vor să asaneze lipsuri de ordin material trebuie să fie stăpâniţi de cele mai elementare virtuţi, pe care numai o credinţă tare le poate da. E nevoie de o imediată primenire sufletească, ca omenirea civilizată a zilelor noastre să se poată emancipa din criza în care se găseşte”[35].

După terminarea programului artistic-literar, a urmat serata și dansul. Buna reuşită a acestei serbări s-a datorat, în mare parte, „vrednicilor credincioşi din localitate, îndeosebi deputaţilor sinodali din acele locuri: Dr. V. Pahone, Dr. G. Pavel, Dr. I. Lazar şi dir. A. Bejan”[36]. La serbarea studenţilor teologi au luat parte preoţi, profesori, avocaţi, învăţători şi alţi intelectuali, între care „văd. C. Dr. Hangănuţ, dir. M. Şirlincan şi fam., dir. V. Avram, dir. T. Uşeriu, văd. Tib. Dr. Borbolan, dir. I. Rusu, dir.-prof. Mihăilescu, dir.-prof. I. Beșa, căp. Crevato şi dna, căp. Căciulă şi dna, prof. C. Flămând, prof. L. Greabu, preoții: protoiereu Suceava, Buzdug, Cristea, Ciuruș, Flămând, I. Greab, înv. E. Costea, D. I. Moise, C. Croitor, N. Marcu, I. Şchiopu, P. Costea, V. Tiful şi multe doamne şi domnişoare”[37].

[34] „Academia Teologică în propagandă misionară la Prundu Bârgăului”, în *Ibidem*, anul IX, nr. 2, Cluj, 11 ianuarie 1931, pp. 3-4.
[35] *Ibidem*.
[36] *Ibidem.*
[37] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

11

Conferințele studențești din anul 1931

La începutul lunii februarie 1931, studentul teolog Florea Mureșan transmitea de la Strasbourg o cronică referitoare la cele două tendințe religioase pe plan european. Este vorba de obiectivismul protestant şi subiectivismul ortodox. Revista lunară a Asociaţiei Pastorilor din Franţa, „La Confiance", în numărul de pe septembrie-octombrie 1930, ocupându-se într-un articol de problema „Biserica şi noile timpuri", adică de ideile şi tendinţele ce agitau curentul protestantist, a ajuns la concluzia că se impunea în mod imperios nevoia unei reforme religioase de ordin cultural, element trecut până atunci pe planul al doilea.

Tânărul teolog a comentat problema astfel: „Dacă pentru Reforma din sec. XVI conta edificarea interioară a individului prin cuvântul ce pătrundea direct în adâncul inimii, fără niciun alt intermediar, simbol, icoană ori reprezentare, făcând să vibreze şi ultima fibră a subiectivităţii umane, protestantismul actual are tendinţa de obiectivare a subiectivismului, în forme tradiţionale creştine, considerate un nou dinamism al subiectivităţii religioase, ce unora li se pare că s-a sterilizat în ritualism anemic şi banal. Căci dacă religia este nevoia practică a omului («lucraţi până e ziuă»), răspunsul adecvat acestei nevoi nu poate să-l dea numai sentimentul, imaginaţia, o stare de conştiinţă ori o experienţă, ci o acţiune practică, un cult. Sentimentul religios cere un cult, iar acesta, la rândul lui, condensând volatilitatea trăirilor individuale într-o conştiinţă religioasă colectivă,

https://biblioteca-digitala.ro

solidară, constituie singurul mijloc de o continuă împrospătare şi intensificare a conştiinţei religioase trăite în cea mai înaltă şi sublimă experienţă, rugăciunea creştină de cerere și mulţumire («rugaţi-vă neîncetat...»). Or protestantismului îi lipsea coeziunea prosternării în faţa Divinităţii unice, ideal al aspiraţiilor eterogenităţii universale, ceea ce a intoxicat sufletul protestant cu îngâmfarea autonomiei individuale. Acest fapt a dus, în mod fatal, la răpciuga sectelor celor mai bizare. Pietismul sec. XVII este o ripostă la acest dezechilibru, între aspectul edificator şi de adorare a vieţii creştine protestante. Astăzi, după aproape trei veacuri, se cristalizează o fericită reacțiune împotriva unei tradiţii unilaterale şi îndeosebi după Marele Război, catalizator al atâtor soluţii ajunse în decursul vremii la saturaţie.

Dacă înainte cultul protestant se mărginea exclusiv la cuvântul vorbit, la predică, în anul 1924 apare, la Paris, o carte semnată de Dr. C. Dieterlen, intitulată «Liturghia Evanghelică pentru uzul bisericii protestante», în care se preconizează un cult foarte bogat, împărţită în cultul propriu-zis, adică un cult de adoraţie, constatator din răspunsuri psalmodice obligatorii şi, pe de altă parte, predica ce «în timpuri obişnuite, nu va trebui să treacă peste un sfert de oră».

În anul 1925 apare la Lausanne o altă carte, «Liturghie pentru uzul Cultului Protestant», a lui G. Moret. Este o liturghie muzicală cu cântări alternative, cor şi comunitate. În Germania, aceleași preocupări culturale. Îndată după război, Friedrich Rittelmeyer a înfiinţat, la Stuttgart, o «Comunitate Creştină», asociaţie ce nu urmăreşte alt scop decât a efectua prin intermediul unui nou cult o veritabilă renaştere a culturii sufleteşti dezechilibrate. Ba mai mult, Friedrich Rittelmeyer întrebuinţează în ceremoniile sale lumânări, tămâie şi veşminte sacerdotale, afectând tendinţe sacramentale şi de adoraţie. Şi aici, în Strasbourg, la biserica protestantă pentru cult francez, în fiecare duminică după-masă se execută un program de muzică religioasă, cu instrumente ori cu voce, şi o scurtă alocuţiune, ceea ce ar corespunde vecerniei noastre. Chiar şi construcţiile bisericilor mai noi caută să răspundă noii tendinţe, fiind construite după planul bisericilor ortodoxe, cu absidă pentru altar şi pictate cu scene religioase...

Cu alte cuvinte, consider că nu avem nevoie de reforma formelor, ci de reforma noastră sufletească, care să ne facă accesibilă calea spre izvorul

https://biblioteca-digitala.ro

tradiţiei armonice dintre formă şi conţinut, despre care un protestant ar putea spune: Biserica Orientului, care a părăsit amvonul, îşi aminteşte că cel mai magnific predicator al creştinătăţii a fost un Patriarh al Constantinopolului. Graiul său de aur însă abia apusese şi predica s-a stins. Acum însă, după 1500 de ani, Cuvântul lui Dumnezeu îşi cere ieşire din mormântul în care teologia mistagogică şi teurgia sacramentală L-au înmormântat"[1].

La începutul lunii martie 1931, Societatea Femeilor Ortodoxe Române din Bistrița a prăznuit „Duminica Ortodoxiei", „un zel frumos, de adevăraţi fii iubitori ai Bisericii"[2] punând stăpânire pe credincioşi. Sub auspiciile şi îndrumarea P.S. Episcop Nicolae Ivan, la Bistrița s-au pus bazele unei solide comuniuni de iubire. Aici, comunitatea bisericească era inferioară ca număr faţă de celelalte confesiuni, după cum relatează presa vremii. Ea luase fiinţă în urmă cu numai două decenii, fără o biserică încăpătoare, lipsindu-i mijloacele corespunzătoare pentru susţinerea şi afirmarea ei. Ulterior, a fost ridicată „o biserică-catedrală de o rară frumuseţe"[3], care urma să fie dată întrebuinţării obşteşti. Credincioşii şi-au sporit simţitor rândurile, consolidându-se şi dând semne de o adevărată viaţă religioasă şi naţional-culturală, a cărui susținător era eminentul colaborator și membru al Adunării Eparhiale, avocat şi fost prefect, Dr. Vasile Pahone. Prin străduinţele acestui „fiu zelos al Bisericii"[4] și cu concursul unui grup de intelectuali din elita societăţii româneşti din Bistriţa, au fost puse bazele filialei locale a Societăţii Femeilor Ortodoxe Române, conduse de Claudia D. C. Zaharia. Societatea și-a început activitatea tocmai cu prăznuirea „Duminicii Ortodoxiei", inițiativa fiind una peste așteptări. P.S. Episcop Nicolae l-a delegat pe Prof. Dr. Ioan Vască, Rectorul Academiei Teologice, să contribuie la desăvârşirea serbării, care a început cu un serviciu religios, oficiat în sobor de preoții Dr. Ioan Vască, V. Mureşan şi P. Oniga și la care au fost prezenţi aproape toţi intelectualii din localitate - prim-preş. D. C. Zaharia, preş. C. Berariu, preş. Gheorghiu, dr. Vasile Pahone, dir. Bejan, dr. Lazar, coloneii Vâlvoreanu, Braşoveanu, Bălănescu, Andreiescu și soțiile

[1] Florea Mureșan, „Două tendințe", în Revista Renașterea, anul IX, nr. 6, Cluj, 8 februarie 1931, pp. 3-4.

[2] „O strălucită serbare la Bistriţa", în *Ibidem*, nr. 10, Cluj, 8 martie 1931, pp. 4-5.

[3] *Ibidem*.

[4] *Ibidem.*

https://biblioteca-digitala.ro

acestora, tineri și bătrâni deopotrivă. Serbarea a continuat în spaţioasa sală a cinematografului „Omnia", care a devenit însă neîncăpătoare pentru public. Corul liceenilor din Bistrița, condus de Prof. L. Bucur, a interpretat un cântec religios, oaspeții fiind salutați de Dr. Vasile Pahone. În continuare, Dr. Ioan Vască a vorbit despre însemnătatea „Duminicii Ortodoxiei", iar în final, corul gimnaziului de fete şi cel al orfelinatului, condus de profesoara Olimpia Dumbravă, a încântat auditoriul cu câteva cântări religioase. „A fost o emoţionantă şi strălucită afirmare a comunităţii bisericeşti din Bistrița"[5], pomenită ca pildă demnă de urmat.

În numărul 10 din 1931, Revista Renașterea semnalează „o nedreptate ce se face absolvenţilor Academiilor Teologice"[6]. În urma intervenţiei Mitropoliei Ortodoxe din Sibiu, prin care se cerea dreptul ca absolvenţii Academiilor Teologice să fie admişi la examenul de capacitate pentru profesori secundari la specialitatea religie, Decanatul Facultăţii de Teologie din Bucureşti a hotărât că, deşi finanțate din bugetul Ministerului Cultelor, Academiile și Seminariile Teologice din Ardeal nu au personalitate juridică, întrucât nu sunt conduse după legile învățământului superior, ci după statutele şi regulamentele alcătuite de Eparhii. Prin urmare, aceste instituții erau considerate şcoli confesionale, înființate şi conduse de Biserică, iar absolvenții lor nu se puteau prezenta la examenele de admitere în învățământ, în condițiile în care diplomele nu le erau socotite echivalente cu cele universitare. Pentru acești absolvenți și pentru tinerii cu examenul de bacalaureat promovat, exista, în schimb, posibilitatea de a obține licența în Teologie și a de profesa ca dascăli dacă frecventau în plus, timp de doi ani, cursurile Facultății de Teologie din București.

Această restricție, impusă absolvenţilor de Academii și Seminarii Teologice din Ardeal, fusese introdusă cu un an în urmă, după ultimul examen de capacitate ţinut la Universitatea din Iaşi[7].

Redactorul Revistei Renașterea opinează că „argumentația Facultăţii de Teologie din București pare oarecum forțată, căci dacă ar fi cercetat lucrul

[5] *Ibidem.*

[6] „O nedreptate ce se face absolvenţilor Academiilor noastre Teologice", în *Ibidem*, nr. 10, Cluj, 8 martie 1931, p. 6

[7] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

mai îndeaproape, ar fi constatat că materiile de studiu sunt aceleaşi, adică pregătirea ştiinţifică este egală. În plus, nedreptatea constă şi în faptul că la aceste examene sunt admişi absolvenţii de teologie greco-catolică şi romano-catolică, care sunt tot Academii. Deci, urmarea logică ar fi ca şi ei să fie respinşi şi siliţi să-şi ia licenţa la o Facultate Teologică. O altă anomalie constă în faptul că profesorii de religie se numesc la propunerea episcopilor. Însă, pentru că există o lipsă de profesori de religie, se va continua ca posturile să fie ocupate de suplinitori, căci din actualii absolvenţi, prea puţini sunt cei care vor urma încă doi ani de Facultate Teologică la Bucureşti”[8].

În data de 5 martie 1931, studenţimea din Cluj a deschis un ciclu de conferinţe, programate a fi susținute săptămânal în căminul „Casa învăţătorilor”. Primul care a onorat invitația studenților a fost Prof. Dr. Andrei Buzdug, de la Academia Teologică, care a făcut un rechizitoriu asupra atitudinii minorităţilor din România: „Cu severitate, dar fără a putea fi bănuit de lipsă de obiectivitate”[9], conferenţiarul a catalogat atitudinea minorităţilor din România drept „o completă lipsă de loialitate faţă de statul român, care depune sforţări uriaşe să satisfacă drepturile legitime ale oricărei minorităţi. Sunt multe cazurile când au fost satisfăcute şi astfel de pretenţii minoritare, care au lovit în naţiunea dominantă. Lupta împotriva pretenţiilor minoritare absurde şi împotriva tendinţelor de uzurpare a drepturilor naţiunii dominatoare trebuie susținută de fiecare român. Calea sigură ce poate încununa cu succes această luptă, fără a aduce încurcături în viaţa politică, este, fără îndoială, cultivarea simţului naţional în păturile largi ale poporului, prin toate mijloacele. Studenţimea română are un rol important în această luptă. Reprezentând clasa conducătoare de mâine, ea trebuie să ia contact cu naţiunea, s-o îndrume, inspirându-se din idealurile ei. Să se ferească însă, în orice împrejurări, de uzarea mijloacelor nepermise, care nu fac decât să îndârjească spiritele şi să facă jocul intereselor politicii de partid în mijlocul poporului”[10].

[8] *Ibidem*.

[9] „O conferinţă”, în *Ibidem*, nr. 11, Cluj, 15 martie 1931, p. 6.

[10] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

Cu ocazia prăznuirii celor „40 de Sfinți Mucenici din Sevastia", preoţimea ortodoxă română de pe Valea Bârgăului s-a întrunit, la 9 martie 1931, în parohia Josenii Bârgăului pentru Conferinţa grupului religios II din tractul Bistriţei. În ciuda vremii ploioase, Biserica a fost neîncăpătoare pentru credincioşii adunaţi să asculte Sf. Liturghie și cuvintele de învățătură ale păstorilor lor sufleteşti. Cu excepția preoților I. Rădulescu și A. Popovici, reprezentanții celorlalte parohii de pe Valea Bârgăului au răspuns prezent. După terminarea Utreniei, preoţii s-au împărțit în două grupe, unul la altar, iar celălalt, format din preoții N. Cristea şi T. Ciuruş, la conducerea celor două strane, pentru a putea celebra Sf. Liturghie. Toată Liturghia și în special părți precum „Lumina lui Hristos...", cântarea „Să se îndrepteze rugăciunea mea", „Acum puterile îngereşti...", „Tatăl nostru...", artistic cântat de pr. I. Pop, „au rupt pentru un moment barierele indiferentismului pietrificat"[11].

Predica preotului A. Flămând, în legătură cu Evanghelia zilei, „a fost un tablou al vieţii oamenilor zilelor noastre, care, prin felul lor de vieţuire necreştinească, în contrast cu al primilor creştini hotărâți a-și sacrifica chiar și viața, supunându-se tuturor chinurilor, din moment în moment să năruie pe o prăpastie ducătoare la pieire. Istoria celor 40 de Mucenici din Sevastia, plină de suferinţe şi chinuri, a zugrăvit tăria în credinţă şi lepădarea de sine, pentru Hristos cel răstignit[12]. A urmat Conferinţa cu tema „Rolul mamelor în creşterea copiilor în spirit religios, spre a fi buni creştini şi buni cetăţeni", susținută de preotul T. Ciuruş, „o expunere plină de exemple şi dovezi luate din Sf. Scriptură şi viaţa de toate zilele, adresată femeilor mame într-o formă convingătoare de a da fiilor lor o adevărată creştere şi educaţie creştin-naţională, devenind astfel membri folositori societăţii şi patriei, producând şi părinţilor onoare şi cinste în viaţa pământească"[13]. La rândul său, parohul local, I. Buzdug, a mulțumit credincioșilor pentru participarea într-un număr impresionant, în final preoțimea stabilind ca

[11] „Conferinţa grupului religios II. (Valea-Bârgăului) tractul Bistriţii", în *Ibidem*, nr. 18, Cluj, 3 mai 1931, pp. 5-6

[12] *Ibidem*.

[13] *Ibidem.*

https://biblioteca-digitala.ro

proxima întrunire să fie organizată la Mănăstirea „Piatra Fântânele", alături de un pelerinaj[14].

Tânăra generație, reprezentată de studenţii români, cehi şi sârbi, care în anul 1929 a pus la Cluj bazele „Micii Înţelegeri Studenţeşti" sau „Micii Antante", și-a programat cel de-al doilea Congres în anul 1931, la București. Întrunirea urma să aibă loc în perioada 15-21 martie, însă în condițiile în care studenții iugoslavi au fost puși în imposibilitatea de a onora cu prezența, Congresul a fost amânat. Programul aranjat în onoarea congresiștilor a rămas însă valabil, studenţii români și cehi bucurându-se de o experiență frumoasă la București. Nu au lipsit festivalurile, vizitele și recepțiile organizate de tineri, programele artistice desfăşurându-se „într-un entuziasm indescriptibil"[15].

Concomitent cu aceste manifestări, la Bucureşti a avut loc și precongresul Asociaţiei generale a studenţilor teologi ortodocşi din România, la care au luat parte delegaţi ai tuturor Facultăţilor şi Academiilor Teologice din ţară. Cu această ocazie, a fost ales Comitetul Asociației și s-au făcut demersurile necesare pe lângă Sfântul Sinod pentru aprobarea statutului de funcţionare a Asociaţiei. Activi și implicați în viața cultural-religioasă, studenții teologi clujeni din cadrul Societății „Credința Ortodoxă" au putut fi prezenți la cele două manifestări grație susținerii financiare, „ocrotirii înalte şi a deosebitei griji ce ne-o poartă Preasfinţitul Episcop Nicolae Ivan"[16].

La mijlocul lunii aprilie 1931, la București au fost organizate Concursurile Tinerimii Române între studenţii Facultăţilor de Teologie, Litere şi Ştiinţe. Dintre studenţii Academiei Teologice clujene care au participat la competiție, a obținut un frumos premiu studentul Liviu Buzdug din anul IV, preşedintele Studenţilor în Teologie[17].

În ziua de 17 mai 1931, marele om de cultură Nicolae Iorga a fost sărbătorit, cu ocazia împlinirii a 60 de ani, în cadrul unei ceremonii fastuoase, organizate la Academia Teologică din Cluj. La eveniment au

---

[14] *Ibidem*.

[15] Gheorghe Todea, „Congresul Micii Înţelegeri Studenţeşti", în *Ibidem*, nr. 16, Cluj, 19 aprilie 1931, p. 4.

[16] *Ibidem*.

[17] „Distincție", în *Ibidem*, nr. 20, Cluj, 17 mai 1931, p. 7.

https://biblioteca-digitala.ro

participat consilierii Dr. Sebastian Stanca şi Andrei Ludu, ceilalți profesori ai Academiei alături de soțiile lor, directorul Internatului Teologic, Ion Goron, preoții Cociuban şi Muşat, diaconul V. Bogdan, studenţii şi o numeroasă asistență. Serbarea a fost deschisă cu troparul „Hristos a înviat!", interpretată de corul teologilor, după care Prorectorul instituției, Dr. Orest Bucevschi, a vorbit despre însemnătatea serbării: „Mai presus de orice interese, fiii unui neam totdeauna îşi respectă şi sărbătoresc oamenii săi mari. Respectându-şi celebrităţile, se respectă pe ei înşişi. Astfel şi Prof. Nicolae Iorga, în care se întruchipează tot ce are neamul nostru mai nobil, cu ocazia împlinirii a 60 de ani de viaţă, este sărbătorit şi de noi"[18].

A urmat la cuvânt Prof. G. Stănescu: „... Despre opera Prof. Nicolae Iorga s-ar putea bate recordul conferinţelor, vorbindu-se zile întregi în şir, fără a se putea spune că nu mai există ceva inedit asupra domniei sale... Mă limitez însă la a aminti câteva date despre viaţa și opera maestrului de la Vălenii de Munte... Nicolae Iorga, născut în 5/18 iunie 1871, la Botoşani, e crescut în credinţă şi pietate de mama sa, Zulnia; tatăl său, Micu Iorga, murise de timpuriu. E introdus în arta scrisului și a cititului de unchiul său, istoricul Manolachi Drăghici. La vârstă de 6 ani, copilul minune citise toate cronicile Moldovei, recita fabulele francezului Florian şi citise o mulţime de autori români şi francezi, încă de pe acum dând dovadă de o mare inteligenţă şi o excepţională dragoste de carte. La etatea de 13 ani, scria articole de politică externă în «Românul», ziarul unchiului său Draghiropol, şi se îngrijea de cronica externă a fiecărui număr al acestui ziar. O ceartă, pe care o avu ca elev în clasa a III-a liceală cu profesorul de muzică Fleury, fu cauza eliminării sale din Liceul Laurian. Nicolae Iorga, care de pe atunci se arăta plin de cutezanţă şi de încredere în sine, plecă la Iaşi, unde îşi luă bacalaureatul şi la 19 ani îşi trecu cu deosebit succes licenţa în litere. La Universitatea din Iaşi, se face cunoscut prin articole şi poezii în: «Convorbiri literare», «Contemporanul», «Revista nouă» şi «Arhiva».

Pentru completarea studiilor, plecă în Apus, iar după strălucite studii făcute la Universităţile din Paris, unde prin lucrarea sa, «Philippe de Mesières», îşi câştigă titlul de elev diplomat al şcolii de înalte studii - Berlin

[18] „Sărbătorirea dlui prof. N. Iorga la Academia Teologică", în *Ibidem*, nr. 21, Cluj, 20 mai 1931, pp. 3-5.

https://biblioteca-digitala.ro

şi Lipsca, îşi luă, în anul 1893, la aceasta din urmă, titlul de Doctor în filosofie, cu teza din istoria universală «Tomas III, marquis de Sluces».

Venind în ţară, unde funcţionează câtva timp ca profesor la Ploieşti, ajunge la vârsta de 23 de ani profesor la Universitatea din Bucureşti. În 1 noiembrie 1894, îşi inaugura cursul, tratând o lecţie de deschidere, despre «Concepţia actuală a istoriei şi geneza ei». Doritor de cunoştinţe noi şi cunoscător al limbilor clasice şi moderne, Nicolae Iorga a tot umblat şi cercetat, nu numai oraşele şi satele ţării sale, ci şi străinătatea, adunând documente referitoare la poporul nostru, necunoscute până acum, astfel ajungând să cunoască toate manifestările de viaţă ale poporului român.

El nu s-a mărginit la cercetarea şi cunoaşterea istoriei noastre naţionale, ci a studiat şi istoria universală, publicând, între alte lucrări în limba franceză, şi 4 volume de istorie a Cruciatelor. A publicat peste 20.000 de documente în Analele Academiei Române. El e un mare artist în ceea ce priveşte descrierea trecutului nostru. Prin felul cum descrie el toate lucrurile, ţi se pare că le trăieşti aievea. A publicat în limba germană o istorie a poporului Român, la îndemnul Societăţii germane pentru istoria universală din Lipsca, condusă de savantul profesor de istorie Langrecht. Tot la îndemnul acestei societăţi, a scris «Istoria imperiului otoman», în 5 volume.

În anii 1908-1909, a scris pentru noi, teologii: «Istoria Bisericii Române şi a vieţii religioase a Românilor», în două volume. Vorbind despre această carte, Nicolae Iorga zice: «Nimic nu poate fi mai folositor pentru preoţii noştri să înlăture anume ispite, pentru ca ei să asculte anumite îndeletniciri potrivit cu demnitatea şi chemarea lor, nimic nu poate fi mai priincios pentru a-i face să înţeleagă marea misiune culturală, socială şi naţională ce li se impune, legătura strânsă ce trebuie să păstreze cu poporul, cultul de artă şi carte cu care sunt datori, mândria la care ar avea dreptul îndată ce vor urma bunele tradiţii, decât priveliştea unei vieţi organizate, aproape milenar, în cursul căreia Mitropoliţi, Episcopi, Egumeni şi care de adeseori şi smeriţi călugări ori umili preoţi de mir au dat poporului, ei singuri, aproape toată învăţătura, au înzestrat limba neamului cu o limbă literară, cu o literatură sfântă, au sprijinit statul fără să se lase a fi înghiţit, au călăuzit neamul pe drumurile pământului, fără a-şi desface ochii de la cer,

https://biblioteca-digitala.ro

şi au ridicat mai sus toate ramurile gospodăriei româneşti, dând istoriei noastre cărturari, caligrafi, sculptori de lemn, argintari, oameni de stat, ostaşi, mucenici şi sfinţi». Printre lucrările cele mai recente sunt şi «Memoriile», apărute anul acesta, în care lasă să se defileze toate evenimentele din ţara noastră dintre anii 1917-1920. E membru la o mulţime de instituţii din ţară şi străinătate şi are cele mai multe decoraţii.

Pentru bogăţia cunoştinţelor şi a muncii, e numit «Tit Liviu al Daciei». E un mare patriot şi pasionat cititor. În orice loc şi în orice timp s-ar afla, el se ţine la curent cu toate publicaţiile noi. Văzând greşelile politicienilor noştri, era firesc să se avânte şi în politică, ca un patriot ce este. După mişcările din anul 1907, niciodată n-a lipsit din Parlament. În zilele grele din anii 1916/1917, el a fost unul din cei mai credincioşi sfătuitori al Tronului.

Domnul Nicolae Iorga, cea mai măreaţă şi deplină personalitate creatoare a noastră, a românilor, a primit din mâinile aceluia care i-a fost odată elev, din mâinile Majestății Sale Regelui, conducerea ţării. Soarta a voit ca să se întâlnească iarăşi la o muncă serioasă fostul elev cu fostul profesor; după cum a zis poetul Goethe: «Om mare este acela care, la vârsta înaintată a bărbăţiei, îşi vede realizat idealul tinereţilor sale». În acest sens, desigur, şi Nicolae Iorga trebuie socotit printre cei mai mari bărbaţi ai istoriei noastre naţionale şi numele lui se va pomeni totdeauna în rândul întemeietorilor neamului românesc”[19].

În final, corul teologilor a interpretat „Balada Iancului”, consilierul Dr. Sebastian Stanca, delegat al Preasfințitului Episcop Nicolae, încheind sărbătoarea cu cuvintele: „S-a zis că Şaguna a avut o minte cât un colţ de ţară, dar eu zic că domnul Nicolae Iorga are o minte cât o ţară întreagă. Trebuie să-i fim mulţumitori pentru descoperirile date Bisericii, iar noi doar să-i utilizăm materialul pentru construirea viitorului. În sfârşit, a ajuns la cârma ţării noastre şi nu dorim decât să fie şi în fapte cum a fost în vorbe, după cum zice şi Apostolul Pavel, că numai după fapte vom cunoaşte credinţa cuiva şi numai atunci îi vom putea urma”[20].

[19] *Ibidem*.
[20] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

Încheierea anului academic 1930/1931 a avut loc duminică, 21 iunie, într-un cadru modest, în biserica ortodoxă din Cluj. A fost oficiat un „Te Deum" la care au participat P.S. Episcop Nicolae Ivan, Rectorul Academiei Teologice, Dr. Ioan Vască, membrii Consiliului Eparhial, corpul profesoral, studenţii și un numeros public[21].

Examenele de la finalul anului au adus rezultate frumoase pentru studenții Academiei Teologice clujene. Astfel, la examenul I general, au obținut calificativul „magna cum laude" studenții Simion Coman și Gheorghe Nariță, iar calificativul „cum laude" - tinerii Emilia Dragomir, Ion Puia, Ion Borcan, Oliviu Cipou, Vasile Loga şi Gavril Petruţiu. Examenul II general l-au promovat studenții Ion Buiu, Vasile Deac, Zaharie Feier, Iacob Panga, Ieremie Şanta, Gheorghe Todea şi Vincenţiu Vescan, care au primit „magna cum laude", în timp ce Atanasie Bucur, Vasile Fâşca, Arsenie Golumba, Dionisie Harhoiu, Ion Oltean, Cornel Raţiu, Emil Şerban, Caius Seviciu şi Emil Trifa au obținut „cum laude"; calificativul „aprobat" le-a revenit studenților Liviu Buzdug, Miron Ciocaş, Victor Deac, Valeriu Fărcaşiu, Florian Lazea, Ion Lazăr, Liviu Muntean, Virgil Pașca, Atanasie Şerban şi Ion Şuteu[22].

În data de 10 iulie 1931, în cadrul unui ceremonial desfășurat la Palatul Regal, Prof. Univ. Dr. Ioan Lupaş, de la Academia Teologică din Cluj, a fost decorat de Regele Carol al II-lea cu Ordinul Ferdinand I, „acordat pentru merite câştigate pe terenul luptei naţionale pentru întregirea neamului"[23].

La sfârșitul lunii septembrie 1931, la reședința episcopală din Cluj, 24 dintre absolvenții Academiei Teologice au susținut examenul pentru calificare preoţească. Au obținut calificativul „foarte bine" tinerii Ioan Buiu, Vasile Deac, Valentin Fâșcu, Zaharie Feier, Ioan Oltean, Iacob Panga, Cornel Raţiu, Caius Seviciu, Eremie Şanta, George Todea, Vincenţiu Vescan, calificativul „bine" revenindu-le absolvenților Atanasie Bucur, Liviu Buzdug, Miron Ciocaş, Victor Deac, Arsenie Golumba, Dionisie Harhoi, Florian Lazea, Liviu Muntean, Virgil Pașca, Atanasie Șerban, Emil Şerban, Emil Trifa, Ion Şuteu[24].

---

[21] „De la Academia Teologică", în *Ibidem*, nr. 26, Cluj, 28 iunie 1931, p. 5.
[22] Examene la Academia Teologică, în *Ibidem*, p. 6.
[23] „Decorarea dlui Profesor Dr. Ioan Lupaş", în *Ibidem*, nr. 31-32, Cluj, 2 august 1931, p. 6.
[24] „Examen de calificaţiune preoţească", în *Ibidem*, nr. 41, Cluj, 4 octombrie 1931, p. 6.

https://biblioteca-digitala.ro

Academia Teologică din Cluj, „acest tânăr şi modest, dar viguros focar de lumină, ...această eminentă instituţie de cultură şi educaţie religioasă" și-a deschis din nou porţile în anul de studii 1931/1932, „pentru a-şi continua opera constructivă, de înviorare şi animare a sufletelor, de trezire şi înălţare a conştiinţei religioase, contribuind la reconfortarea multor suflete greu încercate", într-o perioadă marcată de o criză economică și financiară „fără precedent în lume, ...care consumă energii şi vieţi omeneşti", după cum semnala redactorul Revistei Renașterea[25].

Inaugurarea festivă a noului an academic a avut loc duminică, 4 octombrie 1931, în prezenţa P.S. Episcop Nicolae Ivan, consilierilor eparhiali, membrilor corpului profesoral şi a unui select număr de intelectuali. Prot. Dr. Ioan Vască, Dr. Liviu Galaction Munteanu, prot. N. Vasiu şi directorul Internatului Academiei, pr. Ion Goron, au oficiat un „Te Deum", răspunsurile fiind date în mod ireproşabil de corul teologilor, condus de Prof. Dr. Vasile Petraşcu. A urmat cuvântarea Rectorului Academiei, Dr. Ioan Vască: „Tinerii care îşi petrec anii în cadrul şcolii noastre teologice, pe lângă cunoştinţele teoretice, strict necesare, îşi îmbogăţesc în primul rând inimile cu însufleţire şi cu puterea credinţei în mai bine. Ei sunt pătrunşi, la fel ca îndrumătorii lor spirituali, de rolul însemnat, de chemarea înaltă ce au s-o desăvârşească în serviciul cauzei sfinte, spre binele şi fericirea oamenilor. Lozinca vieţii şi activităţii lor este să clădească, să mângâie şi să ajute. Să dreagă ceea ce atâţia răufăcători au lovit şi au stricat! Asemenea tendinţe binefăcătoare nu pot fi decât de cel mai mare folos spre mângâierea şi animarea sufletelor, în toiul unei deprimante crize materiale şi morale ca cea de azi.

Cei ce distrug instituţiile de educaţie şi cultură sau dărâmă mănăstiri şi biserici, cum se întâmplă în Rusia bolşevizată, dărâmă şi temeliile familiei şi ale societăţii, întronând imoralitatea şi haosul în lume. Noi suntem reprezentanţii unei instituţii care, în programul ei, ca punct principal are tocmai contrariul: edificarea şi înălţarea sufletelor omeneşti, cu tendinţa să cimentăm moralitatea în sânul familiei şi al societăţii, să salvăm aceste coloane de boltă ale omenirii, iar nu să le distrugem. Reclamăm deci, cu tot

[25] „Inaugurarea solemnă a noului an de studii la Academia Teologică din Cluj", în *Ibidem*, nr. 42, Cluj, 11 octombrie 1931, pp. 1-3.

https://biblioteca-digitala.ro

dreptul, spre binele şi fericirea poporului din care ne-am născut, sprijinul şi înţelegerea cuvenită din partea factorilor competenţi de ocrotire şi conducere”[26].

P.S. Episcop Nicolae a rostit apoi un cuvânt de învățătură: „Mă simt fericit când pot să vă mărturisesc că aproape toţi tinerii ieşiţi de sub călăuzirea şi pregătirea Academiei noastre şi-au înţeles perfect de bine chemarea lor şi azi au ajuns să fie eminenţi păstori şi îndrumători de suflete, săvârşind acte măreţe în locurile unde au fost puşi, spre fericirea credincioşilor şi spre mulţumirea şi mândria noastră. Vremurile sunt grele, credincioşii, mai istoviţi şi lipsiţi ca oricând, au neapărată nevoie de ajutor şi mângâiere. Pe plata lor preotul nostru azi nu se poate bizui. Va trebui să facă apostolat în adevăratul înţeles al cuvântului, contând mai ales pe mulţumirea sa sufletească, de a-şi fi făcut conştiincios întreaga datorie. Pentru aceasta însă, azi, mai mult ca oricând, aveţi nevoie, iubiţi studenţi, de multă însufleţire şi dragoste pentru cauza sfântă pe care voiţi s-o serviţi.

Am toată încrederea că în Academia noastră veţi găsi toate îndrumările necesare în această privinţă; dar aceasta nu e de ajuns. Mai e nevoie şi de aplicarea voastră spre profesiunea pe care aţi ales-o. Astfel că îmi ţin de datoria mea, ca părintele vostru sufletesc, să vă atrag de pe acum luarea aminte asupra inconvenientelor ce vă aşteaptă şi asupra însuşirilor de care trebuie să daţi dovadă, spre a fi apţi întru promovarea cu succes a studiilor şi activităţii voastre. Am contribuit de la început, cu modestele mele puteri, la susţinerea şi fiinţarea acestei instituţii şi vă pot asigura că şi de acum înainte veţi avea tot sprijinul meu şi al colaboratorilor mei. În acest înţeles, vă împărtăşesc binecuvântarea mea şi rog pe bunul Dumnezeu să vă lumineze şi în decursul noului an şcolar paşii şi minţile, ca lucrările voastre să fie de folos şi să facă cinste Bisericii şi neamului din care v-aţi ridicat”[27].

La data de 11 octombrie 1931, printr-un anunț publicat în Revista Renașterea, Consiliul Eparhial Ortodox Român din Cluj aducea la cunoştinţa absolvenţilor Academiei Teologice posturile vacante de preoţi. Acestea erau valabile pentru parohiile: Trâmpoele, Pădureni, Ciocotiș, Muntele-Rece, Dângău, Chendremal, Cupşeni, Botez, Hida, Brăzeşti,

[26] *Ibidem*.
[27] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

Mogoş-Mămăligani, Orăști, Subpeatră, Stâna, Libotin, Berghia, Murgeşti şi Sâncraiul de Mureş. Candidații doritori să slujească într-una din aceste parohii trebuiau să își înainteze cererile Consiliului Eparhial, care urma să întreprindă măsurile legale în acest sens[28].

O lună mai târziu, în data de 12 noiembrie, Academia Teologică clujeană a fost vizitată de Prof. Nichifor Crainic, de la Facultatea de Teologie din Chişinău. Distinsul oaspete a fost întâmpinat de corul teologilor și de Rectorul Academiei, Dr. Ioan Vască, care i-a urat bun-venit. Aducând salutul corpului profesoral de la Chişinău, Prof. Nichifor Crainic a mulțumit pentru primirea călduroasă și a expus, în cadrul unei conferințe, câteva aspecte ale filosofiei spiritualiste a regretatului savant Nicolae Paulescu, fost profesor de fiziologie la Facultatea de Medicină din Bucureşti, decedat în vara anului 1931. „Plecând de la constatarea unui neîndreptăţit sentiment de jenă, care am înțeles că planează în cercurile noastre teologice, sentiment ce derivă din părerea că, faţă de progresul ştiinţelor pozitive, o seamă de adevăruri şi atitudini creştine ar fi devenit anacronice, Nicolae Paulescu, unul dintre marii noştri savanţi, consacrat ca atare de cercurile ştiinţifice de la Sorbona, unde a fost chemat ca profesor, bazându-se tocmai pe cercetările sale strict ştiinţifice în domeniul fiziologiei, a ajuns nu la o credinţă vagă într-o realitate transcendentă, ci la afirmarea lui Dumnezeu, încheind magistralul său tratat de fiziologie cu cuvintele: «Știu că există Dumnezeu!». Nicolae Paulescu nu a afirmat însă numai teoretic divinitatea, ci întreaga sa viaţă şi-a conformat-o existenţei lui Dumnezeu, fiind un adevărat creştin ortodox practicant, împărtăşindu-se regulat la Biserica «Sf. Mina» a parohiei căreia îi aparţinea, vreme de 30 de ani, cât a condus Catedra de Fiziologie de la Facultatea de Medicină din Bucureşti. Concepţia sa filosofică, finalistă, bazată pe cercetările fiziologice, se încoronează cu o ideală concepţie morală, care se identifică cu concepţia moralei creștine evanghelice. Întreaga operă ştiinţifică a Prof. Nicolae Paulescu ne oferă un magistral arsenal de argumente şi răspunsuri pentru toate semnele de întrebare ce s-ar putea ridica în faţa adevărurilor religioase, prin acest fapt constituind o nepreţuită comoară pentru cei ce slujesc cauza religioasă”[29].

[28] „Pentru absolvenţii Academiei noastre Teologice”, în *Ibidem*, p. 8.
[29] „Dl Prof. Nichifor Crainic la Cluj”, în *Ibidem*, nr. 48, Cluj, 22 noiembrie 1931, pp. 2-3.

https://biblioteca-digitala.ro

În decursul aceleiași zile, Prof. Nichifor Crainic a conferenţiat și la Universitatea din Cluj, în cadrul Cercului de studii al Centrului Studenţesc. În faţa unei săli arhipline, oaspetele de la Chișinău a susținut conferința intitulată „Puncte cardinale în haos", asistența fiind provocată să cugete dacă în haosul acestei lumi există puncte de orientare. „Vom analiza în cele ce urmează două concepţii extremiste despre viaţă: idealismul şi materialismul. Idealismul ca doctrină a vieţii, la prima izbire cu capul de pragul de sus al realităţii, se volatilizează, iar materialismul cu adiacentele lui, democraţia şi comunismul, duce la desfrâul iresponsabilităţii, ce absolvă pe om de cea mai elementară atitudine morală, ceea ce are drept consecinţă sufocanta vreme pe care o trăim. O sinteză salvatoare a acestor extreme trebuie să triumfe, iar aceasta este concepţia realistă, spiritualistă a creştinismului, ce oferă climatul cel mai prielnic unei intelectualităţi normale şi armonice. «Atlasul» acestei concepţii despre viaţă este însă credinţa. De la acest punct cardinal are datoria să plece generaţia tânără, spre a da lupte pieptiş cu monstrul actualităţii, spre a reabilita o sănătoasă viaţă morală, a cărei lipsă este semnul unui sfârşit"[30]. Aplaudat la scenă deschisă, Prof. Nichifor Crainic și-a lăsat puternic amprenta în rândul tinerimii universitare din Cluj, vizita sa având darul „de a stabili o comuniune spirituală şi o unitate de năzuinţe atât de necesare învăţământului teologic"[31].

Societatea studenţilor teologi „Credinţa Ortodoxă" şi-a ales, la începutul lunii decembrie, Comitetul de conducere pentru anul 1931/1932. Acesta era format din: Ion Pop, preşedinte; Vasile Loga, vicepreşedinte; Gheorghe D. Nariţa, secretar general; Iuliu Goşescu, secretar de şedinţă; Nicolae Oniţiu, casier; Corneliu Sava și Petre Șuteu, biblitecari; Traian Bompa, controlor; Nicolae Măerean, econom; delegaţi la Centrul studențesc „Petru Maior", Pavel Şendrea, Ion Puia, Ion Ramba, Gavril Relea, Teodor Moldovan şi Horia Stanca. Preşedintele Secţiei literare a fost desemnat Simeon Coman, preşedintele Secţiei de propagandă, Ion Clonţa, iar preşedintele Secţiei muzicale, Pavel Şendrea[32].

[30] *Ibidem*.

[31] *Ibidem.*

[32] Rev. Renașterea, anul IX, nr. 50, Cluj, 6 decembrie 1931, pp. 7-8.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

12

Noul proiect al învățământului teologic din România

Anul 1932 a debutat cu publicarea, în presa vremii, a noului proiect de lege privind reforma învăţământului teologic din România, întocmit de Ministerul Instrucţiunii şi Cultelor, care urma să intre în dezbaterea Parlamentului în proxima sesiune. Proiectul Guvernului a stârnit însă numeroase reacții în rândul reprezentanților Bisericii Ortodoxe Române, cărora li se anunța, între altele, limitarea dreptului de implicare în organizarea școlilor teologice, precum și desființarea Academiilor Teologice din Ardeal și transformarea lor în Seminarii în cadrul Universităților.

În luna martie, Revista Renașterea, organul oficial al Eparhiei Ortodoxe Române a Vadului, Feleacului, Geoagiului și Clujului, comenta noul proiect astfel: „Acesta depăşeşte dispoziţiile art. 34 din Legea de organizare a Bisericii Ortodoxe, care limitează obiectivul legii speciale, întocmită de Sf. Sinod în acord cu statul, la stabilirea programei şi la normele pentru numirea profesorilor. Căci proiectul Guvernului îmbrăţişează întreaga problemă a organizării şcolilor teologice, care, în virtutea principiului de autonomie, trebuie să fie rezervată pe seama Bisericii. Nu i se poate contesta Bisericii dreptul firesc, garantat de legea ei de bază, precum şi de Statutul de organizare, de a-şi aranja o chestiune internă, atât de fundamentală, după libera ei determinare şi potrivit cu marile idealuri de viaţă ce-o călăuzesc. Evident, nu ne gândim o clipă să înlăturăm concursul preţios al statului, mai ales când ne gândim la raporturile strânse de intimitate în care ţine să se găsească cu el Biserica noastră Ortodoxă. Dar respectarea sferelor

https://biblioteca-digitala.ro

de competenţă este tocmai o condiţie elementară pentru menţinerea rodnică a acestor raporturi dintre cele două aşezăminte naţionale. De aceea, nu ne îndoim că acest proiect de lege, înainte de a fi dus la Parlament, va fi trimis Sfântului Sinod, ca să se pronunţe asupra lui.

Al doilea inconvenient principiar este că nu înţelegem cum poate fi supusă chestiunea organizării învăţământului clerical ortodox dezbaterilor unui Parlament eterodox. Nici un cult, nici o confesiune recunoscută în statul nostru nu este supusă unei asemenea măsuri, căci fiecare are libertatea deplină să-şi hotărască singură şi fără nicio intervenţie externă modul cum să se înfăţişeze şcoala pentru pregătirea preoţilor ei. E posibil ca numai şcoala teologică ortodoxă să fie organizată cu votul neavenit al catolicilor, protestanţilor, evreilor etc. din Parlament? Iată o situaţiune penibilă, în care socotim că nu poate fi adusă tocmai Biserica neamului românesc.

Să trecem acum şi la cuprinsul proiectului de lege, spre a vedea în ce măsură corespunde concepţiei şi intereselor Bisericii. Textele, aşa cum sunt formulate, vădesc o tendinţă etatistă, prin faptul că, formal, şcolile teologice stau sub autoritatea Bisericii, dar, în fond, ele sunt conduse de stat. Anume se instituie pe lângă Consiliul Central Bisericesc o direcţiune a învăţământului teologic, ajutată de un Consiliu permanent, care hotărăşte cu puteri depline în toate chestiunile mari ale şcolilor teologice (cum ar fi numirile, transferările, definitivările, pensionările etc.). Acest Consiliu se compune din 5 membri, şi anume: 2 profesori de la Facultatea de Teologie, 2 profesori de Seminar şi un profesor de Academie. Dintre aceştia, 2 profesori (unul de Academie şi altul de Seminar) sunt numiţi de Sf. Sinod, iar 3 profesori, de către Minister. Directorul care prezidează acest Consiliu trebuie să fie profesor de Facultate, desemnat în înţelegere cu Ministerul şi numit prin Decret Regal.

Prin urmare, de îndată ce statul numeşte majoritatea membrilor, ne întrebăm cum ar mai putea fi socotit acest Consiliu ca organ al Bisericii? De fapt, Episcopatul este cu totul înlăturat de la conducerea şcolilor teologice, iar peste capul lui decid preoţii din subordine, care fac parte din Consiliul permanent. Căci art. X spune categoric că hotărârile direcţiei se iau pe baza avizului conform al Consiliului, adică aviz obligatoriu, pe care voinţa

https://biblioteca-digitala.ro

Patriarhului nu-l poate schimba. Până şi pe membrii Comisiei de judecată îi desemnează în mod obligatoriu, pentru Patriarh, tot Consiliul permanent. Iar pe preşedintele Comisiei îl numeşte Ministerul Justiţiei, dintre magistraţii Curţii de Apel. Nici măcar diploma de absolvire a Seminarului sau Academiei n-o poate semna valabil Episcopul, decât dacă alături figurează şi semnătura Ministrului. Pe când la Universităţi, invocându-se autonomia, s-a legiferat chiar zilele trecute ca diploma să fie iscălită numai de rector.

O dispoziţie gravă a proiectului este aceea care se ocupă de Academiile Teologice din Ardeal, decretând în art. VII că nu poate exista decât una în fiecare Mitropolie, iar în Eparhia unde funcţionează o Facultate, n-are drept de existenţă şi Academia. Ar urma deci ca Academiile noastre din Ardeal, care au o tradiţie frumoasă de peste 60 de ani, să fie condamnate la pieire, luându-le locul simple Seminarii cu 8 clase de grad secundar.

În acest context, Academia Teologică din Cluj ar fi desfiinţată în baza art. XXI din proiect, locul ei urmând să-l ia o Facultate din cadrul Universităţii. Cu părere de rău, trebuie s-o spunem că Biserica noastră din Ardeal se simte lovită adânc prin aceste dispoziţii şi ea nu va putea consimţi nicidecum la suprimarea Academiilor sale, susţinute cu mari şi numeroase jertfe. Ele servesc în chipul cel mai fericit interesele de viaţă ale Bisericii, formând o preoţime devotată idealurilor şi disciplinei serioase, în care am trăit, muncind cu rodnicie atâtea decenii de luptă. A renunţa la ele şi a accepta Seminarii ar însemna să mai fim puşi şi într-o inadmisibilă stare de inferioritate faţă de cultele minoritare, care toate au Academii Teologice. Aceste observaţii demonstrează că proiectul de lege întocmit de Minister, deşi pornit, desigur, din cele mai bune intenţii, nu satisface interesele Bisericii”[1]. În final, reprezentanții Bisericii Ortodoxe Române au făcut un apel public la sprijinul șefului Guvernului, Nicolae Iorga, de a găsi o cale de mijloc în rezolvarea problemei învățământului teologic[2].

La începutul lunii aprilie, un nou proiect de lege pentru învăţământul teologic este întocmit de Î.P.S. Patriarh Miron Cristea, acesta fiind bine primit de clerul și profesorii ortodocși. Conținutul lui era următorul: „Secţi-

[1] „Reforma învățământului teologic”, în Revista Renașterea, anul X, nr. 12, Cluj, 20 martie 1932, pp. 1-2.

[2] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

unea I. Art. 1. Şcolile pentru formarea clerului ortodox sunt Seminariile, Academiile și Facultăţile Teologice. Art. 2. Scopul învăţământului teologic, conform art. 34 din Statutul pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române, este de a cultiva ştiinţa teologică şi de a forma clerul, dându-i o instrucţie teologică superioară şi o educaţie religioasă temeinică. Art. 3. Educaţiunea şi instrucţiunea teologică încep în Seminarii Teologice, ca şcoli pregătitoare de grad secundar, şi se desăvârşesc în Academii şi Facultăţi de Teologie, care sunt institute de învăţământ teologic cu caracter superior. Art. 4. Pentru pregătirea monahilor, există Seminarul de la Mănăstirea Cernica şi, în caz de lipsă, se pot înfiinţa şi alte seminarii monahale. Acestea vor avea organizaţie specială şi vor funcţiona după un regulament întocmit de Chiriarhia locală sau de Sf. Sinod. Art. 5. Educaţiunea şi instrucţiunea teologică se vor face în şcolile teologice existente. Desfiinţarea lor se poate face numai în înţelegere cu autoritatea bisericească parhială şi a Sf. Sinod, prin legi speciale. Art. 6. Școli teologice noi de sub conducerea Bisericii, fie Academii, fie Seminarii, se pot înfiinţa numai în înţelegere cu Ministerul Instrucţiunii şi Cultelor, întrucât Biserica doreşte a le susţine cu mijloace din vistieria ţării. Art. 7. Sf. Sinod, cea mai înaltă autoritate pentru chestiunile spirituale, va stabili, cu ajutorul organelor sale competente, programa de studii teologice, iar programa studiilor profane din Seminarii se va stabili în înţelegere cu Ministerul Instrucţiunii şi Cultelor. Sf. Sinod stabileşte şi regulamentele de funcţionare a şcolilor teologice de sub conducerea Bisericii; Art. 8. Şcolile teologice, potrivit gradului lor, conferă titluri care vor fi recunoscute de stat. Art. 9. Toate şcolile teologice vor avea internate. Organizarea şi funcţionarea internatelor vor fi normate de Sf. Sinod, prin regulamente speciale. Art. 10. Cheltuielile personalului şi materialele pentru întreţinerea şcolilor teologice şi ale internatelor vor fi puse la dispoziţia Bisericii de către Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii, potrivit cu art. 21 din Legea de organizare bisericească.

Secţiunea II. Şcolile pentru învăţământul teologic. Cap. I. Art. 11. Facultăţile de Teologie vor funcţiona în cadrul Universităţilor, ca instituţii autonome. Sf. Sinod îşi va exercita dreptul cu privire la numirea profesorilor, conform cu art. 2, lit. j) din Statutul pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române, prin 2 membrii delegaţi ai săi, care vor lua parte ca

https://biblioteca-digitala.ro

membrii în Comisia universitară şi vor examina candidaţii de profesori la Facultăţile Teologice din punctul de vedere al doctrinei Bisericii Ortodoxe; iar prin câte un delegat, care poate fi şi în afară de membrii Sf. Sinod, va controla învăţământul din Facultăţile Teologice tot din punctul de vedere al doctrinei. Profesorii titulari ai Facultăţilor de Teologie trebuie să fie clerici hirotoniţi. La Facultatea Teologică din Bucovina, câtă vreme va fi susţinută din fondul bisericesc, Chiriarhul are dreptul de control şi asupra gestiunii financiare. Art. 12. Pentru înfiinţarea şi desfiinţarea catedrelor la Facultăţile de Teologie se va cere consimţământul Sf. Sinod.

Cap. II. Academiile de Teologie. Art. 13. Academiile sunt şcolile teologice superioare, care funcţionează în cadrul organizaţiei bisericeşti conform regulamentelor stabilite de Sf. Sinod. Ele au patru ani de studii. Studenții lor se recrutează dintre absolvenții Seminariilor Teologice și absolvenții cu bacalaureat ai liceelor. Studiile sunt aceleaşi ca şi la Facultăţile Teologice, în extensiunea stabilită de program. Art. 14. Academiile de Teologie conferă titlul de licenţiat în teologie. Art. 15. Academiile de Teologie se vor înfiinţa numai prin lege. Nu pot funcţiona în aceeaşi localitate şi Academie susţinută din vistieria ţării, şi Facultate de Teologie.

Cap. III. Seminariile Teologice. Art. 16. Seminariile sunt şcoli teologice de grad secundar, ce funcţionează în cadrul organizaţiei bisericeşti. Scopul lor este de a da absolvenţilor învăţământului primar pregătirea necesară pentru a putea urma învăţământul teologic superior sau, făcând bacalaureatul, a trece la alte facultăţi. Art. 17. Învăţământul în Seminarii se predă în limba română. Art. 18. Învăţământul seminarial va fi împărţit în două cicluri: ciclul inferior gimnazial, cu patru ani, şi ciclul superior, tot cu patru ani, întocmai ca la liceele de stat. Vor putea însă funcţiona şi Seminarii numai cu curs superior, cu elevi ai gimnaziilor sau ai Seminariilor Teologice inferioare. Art. 19. Elevii Seminariilor vor da examenele de clasă, iar absolvenţii de clasa ultimă vor da un examen general, de absolvire a Seminarului. Candidaţii reuşiţi la acest examen vor primi o diplomă de absolvire a Seminarului, care se va elibera de direcțiunea școlii și va purta semnătura chiriarhului local şi a comisarului său de la examen. Absolvenţii Seminarului vor fi admişi la examenul de bacalaureat cerut de legea învăţământului secundar. În scopul acesta, programul studiilor profane din Seminarii trebuie

https://biblioteca-digitala.ro

să fie acelaşi ca în liceele de stat. Art. 20 . Organizarea în amănunte a Seminariilor şi a internatelor lor se va face prin regulamente speciale, aprobate de Sf. Sinod.

Cap. IV. Corpul didactic. Art. 21. Membrii corpului didactic de la aceste şcoli vor fi asimilaţi în leafă cu profesorii de la şcolile de stat, în grad similar. (Anume, cei de la Seminarii, cu profesorii de la şcolile secundare; cei de la Academii, cu profesorii agregaţi de la Universităţi). Art. 22. Toate drepturile, câştigate până în prezent de membrii corpului didactic de la şcolile teologice în baza legilor şi dispoziţiunilor ministeriale, rămân în fiinţă. Art. 23. Profesorii Academiilor Teologice sunt ordinari şi extraordinari (auxiliari). Profesorii auxiliari sunt cei de cântări bisericeşti şi tipic, muzică vocală şi higiena pastorală. Art. 24 . Profesorii ordinari ai Academiilor sunt asimilaţi în leafă cu agregaţii Facultăţilor de Teologie, cei auxiliari cu profesorii secundari. Art. 25. Candidaţii la catedrele de studii teologice şi filosofice ai Academiilor trebuie să aibă titlul de doctor sau licenţiat de la o Facultate sau Academie ortodoxă. Cei ce ar fi absolvit alte Facultăţi Teologice se admit la examene de nostrificare a diplomei cu deosebită atenţie la doctrina ortodoxă. Candidaţii la catedrele de muzică bisericească şi la cea de muzică vocală trebuie să fie absolvenţi cu diplomă ai Academiei de Muzică Bisericească sau să aibă altă pregătire similară în aceste specialităţi şi să fi dat probe practice de iscusinţa lor. Art. 26. Corpul profesoral al Seminariilor se compune din profesori şi maeştri, care pot fi titulari definitivi, titulari provizorii şi suplinitori. El este asimilat, în ce priveşte drepturile şi datoriile, cu corpul didactic de la şcolile secundare de stat. Art. 27. La materiile religioase, profesorii vor fi recrutaţi dintre licenţiaţii şi doctorii în teologie, care sunt sau vor putea fi trecuţi pe tabloul candidaţilor de profesori pentru materii religioase la Seminarii, întocmit de Consiliul Central Bisericesc și aprobat de Sinodul Permanent, pe baza unui examen de capacitate profesorală, făcut înaintea Comisiunii Centrale, numite de Sinodul Permanent, constatatoare din trei membri. Comisia se întruneşte de câte ori va fi nevoie. Ei trebuie să fie clerici hirotoniţi. Profesorii şi maeştrii de materii profane se vor angaja dintre profesorii care sunt sau vor putea fi trecuţi pe tabloul de capacitate al Ministerului de Instrucţie. Vor fi preferaţi clericii hirotoniţi şi apoi candidaţii care, pe lângă licenţa respec-

https://biblioteca-digitala.ro

tivă, au şi pregătire teologică. Toţi trebuie să fie cetăţeni români şi creştini ortodocşi. Art. 28. Profesorii şi maeştrii care trec din învăţământul secundar de stat în cel seminarial se bucură de toate drepturile câştigate acolo. Art. 29. Profesorii şi maeştrii suplinitori nu se pot angaja decât pe un singur an şcolar. Reangajaţi vor fi numai când nu se găsesc profesorii cu examen de capacitate şi serviciile lor au fost mulţumitoare. Nu se pot angaja profesorii suplinitori fără licență. Art. 30. Numirea rectorilor de la Academii, a directorilor de la Seminarii şi a corpului didactic de la aceste școli teologice se face conform art. 144, lit. c) din Statutul pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române, votat prin Parlament în anul 1925. Art. 31. Instituirea, disciplinarea profesorilor şi toată organizarea internă a școlilor teologice se va face pe baza dispoziţiunilor cuvenite, cuprinse în regulamente special votate de Sf. Sinod. Art. 32. Fiecare şcoală teologică stă sub conducerea şi administrarea nemijlocită a Chiriarhului şi a Consiliului Eparhial pe teritoriul căruia se află, având a observa strict dispoziţiile legii şi a regulamentelor în vigoare. Cei ce s-ar simți nedreptățiți de Chiriarhie sau organele sale au dreptul a apela în termen de 30 de zile la Consiliul Central al Patriarhiei, care va examina cazul şi-l va refera în Sinodul Permanent, spre a hotărî şi dispune cele legale. Art. 33. În conformitate cu dispoziţiile art. 6, lit. c) din Statutul de organizare al Bisericii, Sf. Sinod poate convoca, din caz în caz, pentru luare de dispoziţii şi îndreptări principiare privitoare la învăţământul teologic şi la viaţa din şcolile teologice, un consiliu din 3 delegaţi ai Facultăţilor de Teologie, 3 ai Academiilor și 3 ai Seminariilor, sub prezidiul unui delegat al său. Dezideratele lor se vor examina și aproba de Sf. Sinod. Aceşti delegaţi pot fi şi inspectorii şcolilor teologice. La acest consiliu pot participa şi doi delegaţi ai Ministerului de Culte.

Cap. V. Inspecţia. Art. 34. Controlul şi inspecţia nemijlocită asupra școlilor teologice o are chiriarhul respectiv şi Consiliul său Eparhial, conform art. 144, lit a) din Statutul de organizare al Bisericii Ortodoxe Române. Dar pentru menţinerea unităţii necesare în viaţa acestor școli, Sinodul Permanent va institui, când va avea mijloace, dintre profesorii cu cel puţin cinci ani de serviciu de la Facultăţile Teologice şi de la Academii, pentru Academii, dintre directorii şi profesorii Seminariilor, pentru Seminarii, inspectori speciali, atât pentru materiile religioase, cât şi pentru cele

https://biblioteca-digitala.ro

literare, ştiinţifice şi limbile clasice. Referentul învăţământului teologic de la Consiliul Central Bisericesc trebuie să fi fost profesor la Facultate sau Academie Teologică. El încă poate face inspecţiuni atât la Academii, cât şi la Seminarii. Art. 35. Inspectorii inspectează toate școlile teologice din punct de vedere educativ, pedagogic, administrativ, disciplinar, raportând despre cele constatate Chiriarhului local şi Sinodului Permanent, făcând şi propuneri de îndreptare a eventualelor scăderi şi de promovare a intereselor şcolii. Art. 36. Sf. Sinod poate delega, în cazuri speciale, şi un membru al său pentru inspectarea şcolilor teologice.

Cap. VI. Dispoziţiuni tranzitorii. Art. 37. Toate drepturile, câştigate până în prezent de membrii corpului didactic de la școlile teologice, în baza legilor şi dispoziţiilor ministeriale, rămân în vigoare. Art. 38. Toate dispoziţiile anterioare, care contravin legii de faţă, se abrogă. Art. 39. Prezenta lege intră în vigoare în anul şcolar următor anului promulgării ei”[3].

La sfârșitul lunii martie, are loc deschiderea solemnă a conferinţelor religioase de la Academia Teologică din Cluj. În faţa unei selecte asistenţe, Pr. Dr. Ioan Vască a adus calde felicitări Societăţii studenţilor în teologie pentru această iniţiativă şi a dat cuvântul Prof. Dr. Orest Bucevschi, care a susținut o magistrală expunere despre „Formele crizei religioase în viaţa sufletească”: „... Cuvântul criză, care în ultimul deceniu are o circulaţie foarte intensificată, e împrumutat din medicină, unde înseamnă punct culminant şi totodată hotărâtor. În viaţa sufletească, criza religioasă este oscilația între problemele religioase pe care persoana nu le respinge direct și între înclinarea de a cerceta criticile ce se aduc acestor probleme.

Între criză şi dubiu se întervede o deosebire, ce aproape nu are importanţă, căci în chestiuni de stări sufleteşti, această deosebire nu e tuturora conştientă. De altfel, graniţele între dubiu şi credinţă sunt fluide. Tonalitatea crizei este determinată de felul dubiului de care se apropie individul cuprins de criza religioasă.

1. Dubiul patologic, individul are sistemul nervos deranjat, el pretutindeni vede obscurităţi, chiar şi acolo unde ele nu exista. Această criză nu poate fi înlăturată nici cu un contraargument.

[3] „Proiect de lege pentru învăţământul teologic”, în *Ibidem*, nr. 14, Cluj, 3 aprilie 1932, pp. 3-4; vezi și *Ibidem*, nr. 15, Cluj, 10 aprilie 1932, pp. 5-7.

https://biblioteca-digitala.ro

2. Dubiul adolescenţei: motivul prim al acestui dubiu e în neîncrederea temeliei pe care e clădită credinţa copilăriei sale; al doilea motiv constă în procesele fiziologice ale anilor de desvoltare și influența lor asupra sistemului nervos.

3. Dubiul intelectual e cea mai rară formă ce se poate ivi. Acest dubiu îl întâlnim la acei indivizi cărora li se pare că anumite adevăruri de credinţă nu sunt conforme gândirii disciplinate.

4. Dubiul religios începe atunci când cineva nu se poate împăca cu anumite forme ale pietăţii şi cu formele fixe ale serviciilor divine.

5. Dubiul etic se naşte atunci când poruncile impuse de Biserică li se par unora prea grele. Se iveşte în ei îndoiala dacă Biserica poate pretinde aşa ceva sau dacă poruncile sunt bune din punct de vedere moral.

6. Dubiul sentimental: nici în acest dubiu argumentele nu dau niciun rezultat. Acest dubiu e provocat de produsele fanteziei, de anumite dispoziţii sufleteşti, cari, spontan sau pe îndelete, câştigă supremaţie asupra gândirii.

7. Dubiul nihilist se întâlnește la o anumită categorie de oameni, cari la orice chestiune răspund cu nu.

8. Criza latentă. Cei cari sunt cuprinşi de această criză trăiesc după poruncile Bisericii, fac impresia de buni creştini, însă în sufletul lor pluteşte un dubiu fără să fie bine precizat. Ei se mulţumesc cu formula «cine ştie de-i adevărat tot ce învaţă Biserica, nu pierdem nimic dacă acceptăm, chiar dacă nu-i totul adevărat». Dubiul nu-i îndreptățit, căci contestă Bisericii originea şi menirea ei divină, ori Biserica există cu menirea ei divină. Omul de ştiinţă are datoria ca acolo unde nu-i lămurit să se apropie de religie, căci religia completează ştiinţa, iar cercetările o verifică”[4].

Sâmbătă, 2 aprilie, Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu, vorbind despre „Iisus în lumea modernă”, a expus aspectul teologic al problemei, aşa cum ni se înfăţişează în evoluţia istorică, începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea şi până în zilele noastre. „Deşi în atitudinea lumii moderne faţă de Iisus avem două capitole foarte interesante şi contemporane nouă, unul din Franţa, sub denumirea de «modernism», reprezentat prin linia Loisy, Alfaric, Turmel, susţinut prin publicarea caietelor lui Couchoud, iar

[4] „Deschiderea solemnă a conferinţelor religioase de la Academia Teologică”, în *Ibidem*, nr. 14, Cluj, 3 aprilie 1932, pp. 5-6.

https://biblioteca-digitala.ro

altul, cel din Rusia sovietică, totuşi, prioritatea se cuvine a fi dată așa-numitului protestantism liberal, deosebit de cel originar al sec. al XVI-lea, care îşi zice protestantism ortodox.

În duhul negării lui faţă de tot ce purta aroma milenarei tradiţii creştineşti, protestantismul ortodox ajunge la dogmatizarea plăsmuirii că Sf. Scriptură a fost dictată de către Dumnezeu, literă de literă, şi că este unica autoritate în materie religioasă. Liberalul, îmbătat de tămâia cultului raţionalist din sec. al XIX-lea, caută să elimine din personalitatea divin-umană a lui Iisus tot ce depăşeşte mărginirea omenescului, formulând o nouă dogmă, potrivit căreia Iisus nu este altceva decât un produs foarte reuşit al lumii de jos, că nu este nimic mai mult decât un om.

Dualismului, păcat originar, har, nemurire, adică creştinismului revelat, o aberaţie care, profitând de naivitatea omenească, s-a înscăunat în locul de cinste, odată cu secolul al XIX-lea, i-a sosit însă scadenţa şi va trebui să cedeze locul raţiunii omeneşti. Bardul acestei melodii negative a fost Reimarus. După el, Iisus nu este un trimis al lui Dumnezeu, ci a fost animat de nădejdile emancipării conaţionalilor săi. Suferinţele l-au surprins, nu au fost calculate în planul său de acţiune. Iisus cel spiritual este o creaţie a apostolilor, al căror zel îl explică prin psihologia trântorilor. Primele comunităţi creştine au fost nuclee comuniste întemeiate de Apostoli, susținea Reimarus, iar o poliţie vigilentă, ca şi cele moderne, le-ar fi zădărnicit opera.

Atare basme morbide, în tonul vremii lui Reimarus, nu au rămas fără numeroase victime. Una dintre acestea o reprezintă Venturini, care susţinea existenţa unui ordin secret din care a făcut parte Iisus şi cu ajutorul căruia a înscenat diferite minuni. Aşa, de exemplu, înmulţirea pâinilor o explică în sensul că Iisus, cu ajutorul ordinului secret, a dus dinainte o mulţime de pâini într-o peşteră şi apoi, atrăgând mulţimea, pe ascuns scotea mereu pâini din peşteră, împărţindu-le tuturor.

Cu Strauss şi Bruno Bauer, protestantismul liberal intră în a doua fază, în a Cristologiei speculative. După Strauss, comunităţile creştine au creat pe Hristos, nu invers, aşa că problema Iisus nu trebue tratată istoric. Ea este o problemă literară, ale cărei origini trebuie căutate în Alexandria şi Roma, pe timpul cezarilor, care coincide cu marile depresiuni sociale ce s-au sublimat în parte în crezurile unor comunităţi care, sub pesimismul vremii,

https://biblioteca-digitala.ro

şi-au făurit idealuri transcedente, îmbrăcându-le în nimbul unor nădejdi de mai bine. Aceste născociri literare din Germania îl vrăjesc şi pe francezul Renan.

A treia fază a protestantismului liberal o inaugurează cercetările istorice ale lui Harnach. Acesta opune metodei raţionaliste a înaintaşilor valoarea personalităţii reale a lui Iisus, dar nu se poate descătuşa complet de legăturile dogmei raţionaliste, decât până la considerarea lui Iisus drept cel mai mare profet între profeţi. Un om cu ideal moral şi religios, ce se suprapune tuturor întemeietorilor de religii. Atât. Supranaturalul, ca de exemplu preexistenta lui Iisus din veac, învierea etc., îl elimină"[5].

Sâmbătă, 15 aprilie, în cadrul Cercului de studii a studenților teologi, profesorul de religie S. Vlad, de la Școala Normală de băieți din Cluj, a susținut conferința „Despre Rugăciune": „... Religia, care a avut și are atâția dușmani, dintre care cel mai înverşunat a fost materialismul secolului trecut şi care cerea răsturnarea întregii religii, astăzi se confruntă cu altul: nepozitivismul. Auguste Sabatier susţine că rugăciunea este esenţa religiei. Neopozitiviştii, convinşi de acest fapt, caută pe orice cale distrugerea ei. Pierzând pe Dumnezeu, lumea şi-a pierdut şi ideea de rugăciune, la care este trezită prin marile nenorociri şi zguduiri sufleteşti, ce fac ca din instinctul adânc al sufletului omenesc să curgă izvoare de rugăciuni calde şi purificatoare. Această primordială rugăciune instinctivă o găsim în religiile tuturor popoarelor, putând considera astfel rugăciunea ca un fapt firesc, adânc înfipt în sufletul omenesc.

S-a progresat în toate direcţiile, pe când rugăciunea a rămas la acest stadiu instructiv, ca şi înainte de Hristos. Nu ne-am putut urca la o treaptă mai înaltă a iubirii de Dumnezeu, decât aceea a micilor copii care îşi iubesc părinţii prin prisma darurilor primite. Rugăciunile noastre, departe de a fi convorbiri intime cu Dumnezeu, nu sunt decât cereri ca Acesta să ne îndeplinească anumite capricii. Adesea, nu ne rugăm, fiindcă ne credem prea mici şi puţin însemnaţi faţă de măreţia universului şi prea mulţi în comparaţie cu mulţimea sufletelor acestei lumi, pentru ca Dumnezeu să poarte grijă şi de noi, uitând astfel cu totul de bunătatea şi atotştiinţa Lui. În

[5] „Pagina studenților în teologie. De la Cercul de studii religioase", în *Ibidem*, nr. 15, Cluj, 10 aprilie 1932, pp. 7-8.

https://biblioteca-digitala.ro

acest context, lumea pierde adevărata concepţie despre rugăciune, de care este străbătut întreg Noul Testament.

Mulţi, chiar prin faptul că le este cunoscută bunătatea lui Dumnezeu, nu se roagă, spunând că nu voiesc să-i împiedice planul, lăsându-se în paza Domnului. Dar cine a cunoscut mai bine toate acestea decât Iisus Hristos, care ne dă măreţul îndemn spre rugăciune prin imperativele: «bateţi, cereţi şi căutaţi!»? Unii văd în univers un mecanism întreg care se conduce după legi proprii, bine determinate, unde n-ar mai avea locul dumnezeirea. Da! Obscuritatea primelor dibuiri ştiinţifice aşa ne-ar spune. Adâncirea cercetărilor ştiinţifice fac însă ca ochii noştri sufleteşti chiar în aceste legi măreţe ale universului să vadă mâna lui Dumnezeu, făcătorul cerului şi al pământului. Având această concepţie despre lume, vom face ca rugăciunea noastră să fie ascultată, ridicând-o din stadiul de instinct omenesc la adevărata-i însemnătate”[6].

Evaluările sfârșitului de an la Academia Teologică din Cluj s-au soldat cu rezultate mulțumitoare. La examenul II general, au obținut calificativul „magna cum laude” studenţii: Tr. Bompa, Clonţa, G. Covrig, A. Filip, N. Oniţiu, I. Pop, N. Puia, G. Sava, P. Şendrea şi L. Todoran; „cum laude” le-a revenit tinerilor: G. Albu, I. Apahidean, C. Bărdăşan, D. Biji, G. Câmpean, I. Chiorean, C. Ciora, R. Coteţiu, T. Drăgoiu, I. Hânsa, L. Groza, V. Mateiu, C. Moldovan, V. Puica, A. Primea, D. Rusu, A. Şendrea, P. Tarniţă şi V. Todea; calificativul „aprobat” l-au primit studenţii: I. Bunea, T. Bucur, E. Grobei, V. Vârvaş şi T. Vintilă. La examenul I general s-au prezentat, în sesiunea din iunie, doar câțiva studenți, restul urmând să îl susțină în sesiunea din toamnă. „Magna cum laude” au obținut studenții T. Moldovan şi C. Sava, „cum laude”, C. Moldovan şi D. Hămbăşanu, iar E. Benţa şi V. Cinezan au primit calificativul „aprobat"[7].

Deschiderea anului şcolar 1932/1933 la Academia Teologică Ortodoxă din Cluj a avut loc duminică, 9 octombrie, printr-o serbare care a cuprins oficierea Sf. Liturghii la biserica ortodoxă și ceremonia festivă, desfășurată în Aula Academiei, unde Dr. Sebastian Stanca, mandatar al P.S. Episcop Nicolae Ivan, a rostit o cuvântare adecvată momentului: „Azi, când

[6] „Pagina studenților în teologie”, în *Ibidem*, nr. 17-18, Cluj, 24 aprilie 1932, p. 11.
[7] „Examene la Academia Teologică”, în *Ibidem*, nr. 27, Cluj, 3 iulie 1932, p. 5.

https://biblioteca-digitala.ro

complexitatea vieţii sociale a ajuns culmi nebănuite altădată, este necesar ca luminătorul satului să-și împroprieze un echipament solid, prin care să fie capabil a para atacurile survenite atât pe teren teoretic, cât şi practic. Deci timpul petrecut în instituţie să fie un timp de îmbogăţire a zestrei native şi de purificare a vieţii interioare, pentru ca Biserica să aibă slujitori integri, care să dea un aspect moral satelor noastre"[8]. În numele corpului profesoral, a luat apoi cuvântul Prof. Dr. Andrei Buzdug, care a accentuat asupra dificultăţilor cu care are de luptat preotul și asupra spiritului de jertfă de care trebuie să dea dovadă[9].

Un grup de studenţi teologi, membrii ai societăţii „Credinţa Ortodoxă", în frunte cu părintele diacon Dr. Orest Bucevschi, profesor de teologie, au descins în după-amiaza zilei de 1 ianuarie 1933 în comuna Oprişani (Turda), unde a oficiat în biserica parohială o vecernie solemnă. Au servit pr. Avram Nechita, paroh şi diacon Dr. Orest Bucevschi. Răspunsurile au fost date de corul Societăţii. În continuare, studenţii au desfăşurat un frumos program pentru popor, în localul şcolii primare din localitate. A conferenţiat teologul Vasile Loga, preşedintele societății. Acesta a vorbit despre familie, arătând originea divină a acestei instituţii, scopul ei, rolul important pe care îl are în lume, precum şi felul în care aceasta trebuie să fie întemeiată pentru a corespunde scopului pentru care a fost instituită.

Seara, corul Societăţii a dat un concert religios, urmat de dans, în pavilionul Fabricii de sticlă. Concertul a fost precedat de o conferinţă foarte instructivă şi documentată, potrivită ascultătorilor, ţinută de Prof. Dr. Orest Bucevschi, care a vorbit despre „Creştinism şi problemele sociale". După enumerarea, definirea şi analiza problemelor sociale ale vremii, sub aspect economic, politic şi cultural, conferenţiarul a schiţat contribuţia creştinismului în rezolvarea acestor probleme şi îndeosebi a problemei muncitoreşti, punând în paralel scopul urmărit de diferitele forme ale socialismului şi cel urmărit de creştinism. A fost evidenţiată „superioritatea doctrinei evanghelice, spre binele muncitorimii și omenirii, cu pasaje luate din expunerile multor conducători ai socialismului, cari mărturisesc sincer că

[8] „Deschiderea anului şcolar la Academia Teologică Ortodoxă Cluj", în *Ibidem*, nr. 43, Cluj, 23 octombrie 1932, p. 6.

[9] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

viaţa omenească trebuie să fie impregnată, în desfăşurarea ei, de duhul evanghelic”[10]. În încheiere, s-a arătat netemeinicia atacurilor îndreptate împotriva Bisericii creştine şi îndeosebi a celei româneşti, care s-a identificat totdeauna cu toate aspiraţiile neamului nostru[11].

[10] „Studenții teologi în misiune”, în *Ibidem*, anul XI, nr. 2, Cluj, 15 ianuarie 1933, p. 6
[11] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

13

Frăția Ortodoxă Română

Ziua de 5 martie 1933 va rămâne însemnată în viaţa neamului nostru ca una din cele mai strălucite afirmări religioase a sufletului său. Trecuseră ani de zile de când nu s-a mai produs un eveniment istoric atât de mare şi impresionant. A fost o retrăire a vremilor eroice de altădată, când cărturarii şi poporul, în frunte cu Arhiereii lor, îşi înfrăţeau inimile în flacăra sfintelor idealuri de luptă şi de mântuire. Prin revenirea la această tradiţie minunată, Ardealul îşi afirma cu hotărâre credinţa nezdruncinată că sănătatea şi fericirea statului românesc nu este posibilă decât pe temeliile religioase ale Bisericii noastre naţionale. Spiritualitatea ortodoxă trebuie să domine toate frământările vieţii publice şi particulare. Iată crezul salvator, mărturisit ţării întregi, în atmosfera de solemnitate biblică a neuitatului Sobor naţional de la Cluj, pe care o redăm în rândurile ce urmează.

„Sunt ani de zile de când în Biserica noastră se discută cu pasiune problema concentrării mirenilor într-o mare organizaţie religioasă, menită să fie izvorul înoirii sufleteşti a intelectualităţii româneşti şi, prin ea, a consolidării Ortodoxiei, ca temelie de renaştere morală a statului naţional întregit. Dificultăţile enorme, prin care trece ţara, au accentuat tot mai puternic gândul salvator al revenirii la Hristos, a cărui lumină dumnezeiască a îndrumat întotdeauna neamul nostru în ceasurile grele ale vieţii sale istorice. Se aştepta deci, cu înfrigurare, fapta care să mişte sufletele şi să le pornească, într-o închegare solidă, spre larga mişcare de renaştere religioasă a neamului românesc. Ea a venit, generoasă şi hotărâtă, din capitala Ardealului”[1].

[1] „Frăția Ortodoxă Română. Grandioasa adunare de la Cluj”, în Rev. Renașterea, anul XI, nr. 10-11, Cluj, 19 martie 1933, pp. 4-5.

https://biblioteca-digitala.ro

În seara zilei Sf. Ierarh Nicolae din anul 1932, cincisprezece cărturari ai Bisericii Ortodoxe erau invitaţi la reşedinţa episcopală din Cluj, unde Preasfinţitul Episcop Nicolae Ivan le împărtăşi, în cuvinte impresionante, planul măreţ al organizării unei vaste asociaţii a intelectualităţii ortodoxe. Ideea a fost aprobată cu însufleţire, stabilindu-se în deplin acord liniile acţiunii pregătitoare, care avea să ducă la constituirea asociaţiei.

Cel dintâi act a fost organizarea, în ziua de 14 decembrie 1932, a unei şedinţe confidenţiale la reşedinţa episcopală, prezidată de P.S. Episcop Nicolae Ivan, la care fuseseră invitaţi intelectuali de seamă: Sextil Puşcariu, Ioan Lupaş, Gheorghe Bogdan-Duică, Alexandru Lapedatu, prot. Sebastian Stanca, prot. Vasile Sava, I. Mateiu, Victor Stanciu, Silviu Dragomir, Dr. Emil Ţeposu, Nicolae Bogdan, Dr. I. Goia, V. Moldovan, Dr. Marius Sturza, Ionel Comşa, Al. Dragomir, Seb. Bornemisa, Oct. Sglimbea, Dr. Constantin Stanca, Dr. Dominic Stanca, Gheorghe Stănescu, Ion Oţoiu, Ion Zeicu, Eugen Beşa, Zaharie Bârsan, Petru Meteş, Vasile Petraşcu, Dr. V. Stănilă, Marţian Negrea, Laurian Gherman, Ionel Crişan, Dr. N. Cărpinişan, I. Orăştian, Adrian Iacob, Petru Vlad, Dr. I. Spârchez, Dr. A. Gociman, ziarist.

După o dezbatere îndelungată, ideea a fost adoptată și s-a dat citire, de către prot. D. Antal, Proiectului de Chemare. Adunarea a hotărât să se instituie un Comitet de iniţiativă, care să se ocupe de acțiunile pregătitoare. Acesta era compus din: Sextil Puşcariu, președinte; Ion Lupaș, Gh. Bogdan-Duică, Gh. Sion, I. Popescu-Voiteşti, Silviu Dragomir, I. Cătuneanu, Victor Stanciu, V. Papilian, Nicolae Bogdan, Petru Meteş, Sabin Cioran, Gh. Stănescu şi I. Mateiu. În aceeași şedinţă, a fost prezentat şi Proiectul de Statut, care a fost adoptat cu unanimitate. S-a desemnat o comisie restrânsă, formată din Ioan Lupaş, Petru Meteş, Sabin Cioran şi I. Mateiu, care să-l examineze, urmând apoi să îl trimită tuturor Eparhiilor pentru eventuale observaţii. „Chemarea" a fost trimisă celor 5 Episcopii, cu invitaţia de a lua act de ea şi de a o aduce la cunoştinţa intelectualilor pentru aderare. Ierarhii au salutat cu deosebită bucurie acţiunea de la Cluj, făcând propagandă extinsă prin organele bisericeşti şi strângând sute de adeziuni.

Comitetul de iniţiativă a fixat adunarea constitutivă în data de 5 martie 1933, cu ocazia Duminicii Ortodoxiei. În vederea primirii participanţilor şi a găzduirii lor, s-a instituit un Comitet de primire, compus din: D. D. Roşca,

https://biblioteca-digitala.ro

preşedinte, Gh. Stănescu, I. Moga, Dr. Nic. Cărpinişan, Ing. Radu Comşa, Radu Paul, V. Goia, N. Iacob, Dr. Spârchez, Gh. Vlad, R. Ivan, I. Stroia, Tr. Putici, Pavel Dabu şi N. Roman, membrii. Comitetul și-a stabilit un birou de informaţii în gara din Cluj, unde erau date toate lămuririle necesare şi se împărțeau participanţilor insigne, bilete, legitimaţii de călătorie şi tipărituri informative.

Sosirea oaspeţilor din oraşele Transilvaniei a început încă de vineri seara. Sâmbătă la amiază, cu acceleratul de Oradea au sosit P.S. Episcop Roman Ciorogariu, P.S Arhiereu Andrei Mager şi Î.P.C. Arhimandrit Lăzărescu. Cu acceleratul de seara au venit Î.P.S. Patriarh Miron Cristea, însoțit de P.S. Arhiereu Tit Simedrea şi doi diaconi; delegați de la Sibiu, Î.P.S. Mitropolit Nicolae Bălan, însoţit de P.S. Arhiereu Vasile Stan, consilierii eparhiali Dr. Gh. Proca, Virgil Nistor şi diaconul I. Dinu. Tot atunci au ajuns reprezentanți din Bistrița, Braşov, Sighişoara, Mediaş, Oradea, Deva, Sf. Gheorghe, Satu Mare, Carei, Arad, Timişoara, Caransebeş etc. Duminică, gara Clujului a fost umplută de poporeni din părţile Dejului, din Gherla, Turda, Huedin şi satele din jur.

Sâmbătă seara, în ambele biserici a fost oficiată Slujba Privegherii și Litia. În biserica veche a oficiat Î.P.C. Arhimandrit Policarp Moruşca, ajutat de prot. Sebastian Stanca, Laurean Curea, N. Vasiu și diac. V. Bogdan, la serviciul religios asistând și Episcopii Dr. Ioan Stroia şi Dr. Grigore Comşa. În biserica nouă a slujit şi predicat Î.P.C. Arhimandrit Dr. Vasile Lazarescu, ajutat de prot. Andrei Ludu, pr. Ioan Cociuban şi arhid. Dr. Ioan Vască, în prezența Episcopului Roman Ciorogariu şi Arhiereului Andrei Mager. Răspunsurile au fost date de corul mixt al Academiei Teologice, sub conducerea Prof. Dr. Vasile Petraşcu.

Duminică dimineaţa, în biserica veche, Sf. Liturghie a fost oficiată de P.S. Arhiereu Dr. Vasile Stan, asistat de arhimandritul Policarp Moruşca, prot. Sebastian Stanca, Laurean Curea, D. Săcărea, N. Vasiu, diaconii I. Dinu şi V. Bogdan, fiind de față Î.P.S. Mitropolit Nicolae şi Episcopii Ioan al Armatei şi Grigore al Aradului. Răspunsurile au fost date de corul bisericii, condus de prof. Ursu. În biserica nouă, a slujit și predicat P.S. Arhiereu Andrei Mager, asistat de arhimandritul V. Lazarescu, prot. Andrei Ludu, Alexandru Baba, pr. Borza-Carei şi I. Cociuban, arhidiaconul Dr. Ioan

https://biblioteca-digitala.ro

Vască şi doi diaconi ai Patriarhiei. Răspunsurile le-a dat corul mixt al Catedralei, condus de Prof. Augustin Bena. La slujbă au participat Î.P.S. Patriarh Miron Cristea şi Episcopii Roman şi Nicolae.

După terminarea serviciului religios, clerul și credincioșii s-au adunat în sala Teatrului Naţional din Cluj, devenită arhiplină. Cei aproape două mii de spectatori s-au putut bucura de prezența unor înalte fețe bisericești: Patriarhul Miron Cristea, având la dreapta pe Mitropolitul Nicolae Bălan şi Episcopul Nicolae Ivan, iar la stânga pe Episcopii Roman Ciorogariu şi Grigore Comşa. În spatele lor, Episcopul Ioan Stroia al Armatei, Arhiereii Andrei Mager, Vasile Stan, Tit Simedrea, Arhimandriţii Iuliu Scriban, Vasile Lăzărescu şi Policarp Moruşca, apoi prot. Ciuhandu, Sebastian Stanca, Ghorghe Proca, V. Nistor şi membrii Comitetului de iniţiativă. În spatele lor, un grup de studenţi cu steagul școlii. În dreapta mesei prezidenţiale erau așezați membrii Biroului adunării: Prof. Ioan Lupaş, preşedinte; Gheorghe Bogdan-Duică, vicepreşedinte; I. Mateiu, secretar general; Gheorghe Stănescu şi V. Vlaicu, secretari de şedinţă. La stânga scenei, se afla masa ziariştilor, cu reprezentanţii principalelor gazete din capitală.

Întregul „tablou", puternic luminat, era încadrat de un bogat decor teatral cu icoane bizantine, imprimându-i o atmosferă de solemnitate religioasă. Pentru început, corul mixt al Academiei Teologice, sub conducerea Prof. Dr. Vasile Petraşcu, a cântat din balconul Teatrului Național imnul religios „Tot pământul să se închine Ţie". Adunarea a fost deschisă oficial de P.S. Episcop Nicolae Ivan, care a rostit următoarea cuvântare: „Înalt Prea Sfinţite, Prea Sfinţiţi Fraţi Episcopi şi Arhierei, onorată Adunare generală! Mare şi nespusă este bucuria mea, de a putea saluta, astăzi, aceasta strălucită adunare generală a românilor ortodocşi din Mitropolia de dincoace de Carpaţi. Bucuria aceasta este cu atât mai mare, când îmi reamintesc că praznicul zilei de azi se desfăşoară pe pământul istoric al Eparhiei Vadului, sfinţit prin jertfele pentru creştinătate şi neam, aduse de nemuritorii Voievozi Ştefan cel Mare şi Mihai Viteazul. Devotaţi cu tot sufletul nostru tradiţiilor sfinte, moştenite de la ei, ne-am întrunit astăzi, aici, în număr impresionant, pentru a afirma din nou, în forme trainice, hotărârea noastră, de a fi acum şi întotdeauna luptători entuziaşti ai Ortodoxiei româneşti.

https://biblioteca-digitala.ro

Şi dacă în hotărârea aceasta trăieşte instinctul istoric al continuităţii noastre religioase, care nu ne îngăduie să renegăm cel mai scump patrimoniu sufletesc al generaţiilor apuse, apoi nu e mai puţin adevărat că ceea ce ne împinge la o luptă nouă sub semnul Crucii sunt primejdiile reale, ce-şi flutură aripile negre peste pământul statului naţional întregit. Din cele dintâi clipe ale înfăptuirii unităţii naţionale, duşmanii interni şi externi s-au aşezat la pândă, spre a zdruncina prin acţiuni ascunse sau făţişe patria scumpă, pe care neamul nostru izbuti să o realizeze după veacuri de suferinţe și sângerări fără nume.

Evenimentele triste, dar mult grăitoare, din zilele din urmă, ne-au dovedit tuturora că în jurul nostru roiesc vrăjmăşii neîmblânzite, conspiraţii întunecate şi la răspântii fulgeră dezordinea comunistă. Ţara este serios ameninţată. O vom lăsa să se dărâme? Nu, niciodată, nu! Bărbaţii noştri de stat, care au răspunderea conducerii, am văzut cu satisfacţie că sunt la postul lor de veghe. Dar ei vor şi înţeleg să se bizuie pe întreaga conştiinţă naţională a țării, pe sprijinul cald şi patriotic al tuturor românilor.

Biserica noastră este cea dintâi care, pe deplin contopită cu viaţa şi idealurile statului, solicită cinstea de a contribui, prin forţele ei numerice şi morale, la împlinirea marilor porunci dictate de gravitatea ceasului de faţă. Biserica, la rândul ei, are convingerea că enormele dificultăţi pot fi stăpânite şi biruite de acea energie minunată a sufletului omenesc, care este credinţa religioasă. Trecutul cu învăţămintele lui, prezentul cu durerile lui ne deschid ochii să înţelegem că cele mai perfecte şi îndrăzneţe formule omeneşti sunt neputincioase, dacă societatea este lipsită de rezonanţa sufletească a credinţei, ce mută şi munţii din loc.

Credinţa însă nu este o creaţie omenească, ci un dar nepreţuit al cerului, adus pe pământ prin Iisus, Mântuitorul lumii. «Fără Mine, nu puteţi face nimic», spunea El într-o zi ucenicilor Săi. Şi câte state nu s-au prăbuşit fără urmă, în cursul veacurilor, ca să vedem, în schimb, supravieţuind victorioasă şi tot mai puternică împărăţia Lui, concretizată în instituţia divină a Bisericii. Ea, Biserica, n-a conceput acţiune omenească fără a se inspira din izvoarele eterne ale doctrinei Dumnezeieşti. De aceea, zicem şi astăzi: mântuirea din suferinţele de astăzi nu este cu putinţă decât prin Hristos, iar Hristos trăieşte în lume prin Biserica Lui.

https://biblioteca-digitala.ro

A întări această Biserică înseamnă a întări statul pe temelia pusă de Mântuitorul lumii. Credinţa ortodoxă însă este suprema soluţie spirituală, care poate aduce vindecare durerilor de care pătimeşte astăzi neamul românesc. Hristos în familie şi în largul vieţii publice este solia închegării noastre naţionale. Să ne apropiem deci de altare, în umilinţă şi rugăciune, să ne împărtăşim cât mai des cu trupul şi sângele Domnului, să adâncim Sfânta Scriptură, de unde să învăţăm iubirea, adevărul şi dreptatea, căci numai acestea ne vor da suflet nou prin care să înnoim țara inimilor noastre. Să ne facem ostaşi ai lui Iisus, ca să putem deveni restauratorii morali ai vieţii noastre naţionale.

Intelectualitatea Mitropoliei noastre, în frunte cu cărturarii de la Cluj, a dat semnalul mobilizării sufleteşti, ca aici să dea viaţă organizaţiei puternice, sortite să contribuie la biruinţa Ortodoxiei, pentru mântuirea statului. Ce gând înălţător şi sfânt! El vine ca o întrupare a îndemnului biblic, pus în graiul apostolului Petru: «Şi voi înşivă clădiţi-vă, ca nişte pietre vii, în casa duhovnicească, ca să aduceţi jertfe spirituale plăcute lui Dumnezeu prin Hristos Iisus». (I Petru 2, 5). Casă duhovnicească vrem să clădim astăzi, nu din pietre fără glas, ci din suflete încălzite pentru credinţa noastră, ca să urmăm pilda acelor eroi şi mucenici care fac pentru toate timpurile mândria Bisericii Ortodoxe din Ardeal. Această mare hotărâre o luăm în anul în care creştinătatea prăznuieşte 1900 de ani de la strălucita Înviere şi Înălţare a Domnului. Puterea Duhului Sfânt, care a plutit atunci peste Apostoli, să se coboare şi aici, în mijlocul nostru, întărindu-ne paşii spre o viaţă creştină. Din partea mea, ca Episcop al locului, simt cea mai mare fericire sufletească în această zi istorică, în faţa acţiunii de mâine, pentru refacerea spirituală a neamului nostru. Închei plin de încredere, cu cuvintele Mântuitorului: «Îndrăzniţi, Eu am biruit lumea!». Implor binecuvântarea lui Dumnezeu asupra lucrărilor noastre”[2].

A urmat la cuvânt Prof. Univ. Ioan Lupaş, președintele Adunării: „Prea Fericite Părinte Patriarh, Înalt Preasfinte şi Prea Sfinţiţi Ierarhi, onorată Adunare! Salut în numele întregii Adunări prezenţa Înalt Prea Sfinților noştri îndrumători şi părinţi duhovniceşti, mulţumindu-le cu profundă recunoştinţă că, în vârtejul feluritelor dificultăţi de care suntem bântuiţi

[2] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

prin criza timpului de faţă, nu au pregetat a călători la Cluj, spre a contribui cu sfaturile lor, izvorâte din prisosinţa inimilor părinteşti, la reuşita deplină a acestei Adunări. Mulţumesc, de asemenea, tuturor participanţilor care au alergat, cu acest prilej, din apropiere sau din depărtare, la obştească înfrăţire în numele Domnului şi sub pavăza Evangheliei mântuitoare. Întrunirea de azi, a intelectualilor mireni, determinată de scopul intensificării vieţii sufleteşti prin harul credinţei în Evanghelia lui Hristos, ne cheamă în memorie un precedent îndepărtat, care a avut loc tot aici, la Cluj.

În documente oficiale din a doua jumătate a secolului al XVI-lea, ni s-a păstrat amintirea unui Sinod convocat în iarna anului 1570, la Cluj, de către Episcopul ardelean de atunci, Pavel din Turdaş, care îndemna pe toţi preoţii de sub ascultarea sa a nu lipsi de la Sinodul cu înfăţişare de congres biblic, sfătuindu-i să vină cu bani de acasă, ca să-şi poată cumpăra cărţile româneşti apărute până atunci, anume Psaltirea şi Liturghia...

Încercarea de răspândire a cărţii româneşti din cetatea Clujului are, deci, o respectabilă vechime, de peste trei secole şi jumătate, în trecutul acestui oraş. Păcat că vitregia vremurilor a zădărnicit continuitatea necesară pentru întemeierea unei tradiţii culturale victorioase peste toate greutăţile timpurilor! Felul întrunirii de azi, deşi izvorăşte dintr-un gând creştinesc asemănător, se deosebeşte, totuşi, de acela al congresului biblic de la 1570. Atunci s-au întrunit la Cluj numai preoţii convocaţi de Vlădica Pavel, spre a discuta împreună chestiuni privitoare la tălmăcirea Scripturilor Sfinte. Azi au alergat însă spre acest important centru de viaţă religioasă şi culturală intelectualii mireni însufleţiţi de dorinţa ferbinte de-a întemeia un nou aşezământ religios, în cadrul căruia să poată deveni toţi membrii împreună şi fiecare în parte sprijinitori cu cuvântul şi cu fapta, cu credinţa şi cu jertfa cea fără prihană, ai sfintelor scopuri urmărite de Biserica noastră drept-măritoare.

Cred că nu greşim descoperind în taină sufletelor Dv. convingerea intimă, care începe să străbată din zi în zi mai mult în obştească opinie, că problema educaţiei sufleteşti a mulţimilor nu e o simplă chestie popească sau vlădicească, după cum nici cea şcolară nu este numai o chestie dăscălească, nici cele de ordin igienic şi sanitar nu formează atribuţia exclusivă a medicilor, nici cele judecătoreşti pe aceea a magistraţilor şi advocaţilor, ci

https://biblioteca-digitala.ro

toate laolaltă intră în sfera preocupărilor permanente ale societăţii contemporane, reclamând o solicitudine continuă, atentă şi persistentă din partea tuturor elementelor ei componente.

Dintre toate aceste probleme, cea mai importantă este, fără îndoială, aceea a educaţiei sufleteşti, fiindcă rezolvarea ei determină, în bună parte, întreagă desfăşurarea vieţii unui popor. În zilele noastre de criză cumplită, lumea se întreabă îngrijorată ce se va întâmpla când toate bogăţiile ei materiale vor fi istovite, dar nu se prea lasă chinuită de întrebarea în ce prăpastie va cădea omenirea când vor seca toate izvoarele bogăţiilor ei sufleteşti? Perspectiva aceasta din urmă este prea întunecată. De ameninţarea ei nu ne vom înspăimânta însă, câtă vreme vom şti înţelege şi urma cuvântul Mântuitorului: «Marto, Marto, te sileşti şi spre multe te trudeşti, ci un lucru trebuiește». În speranţa că noul aşezământ al «Frăţiei Ortodoxe Române» nu va întârzia a-şi dovedi utilitatea, mai ales pentru sporirea acestui lucru trebuitor mai presus de toate necesităţile vremelnice, declar Adunarea deschisă”[3].

Dr. Petru Meteş a dat apoi citire telegramei adresate Majestăţii Sale Regelui Carol II: „Intelectualii mireni din Mitropolia Ardealului, Banatului, Crişanei şi Maramureşului, întruniţi la Cluj în Adunarea generală de constituire a societăţii «Frăţia Ortodoxă Română», aduc celui dintâi Rege ortodox al României, simbolului şi garanţiei unităţii noastre naţionale, omagiile neclintitului lor devotament şi a hotărârii de luptă în serviciul Tronului şi Altarului străbun al Patriei întregite. Preşedintele adunării, Prof. Ioan Lupaș”[4]. A fost citită și telegrama adresată Ministrului Cultelor, Dimitrie Gusti: „De la Adunarea de constituire a societăţii «Frăţia Ortodoxă Română», vă rugăm să primiţi încredinţarea distinsei consideraţiuni şi asigurarea străduinţei noastre de colaborare armonică cu toate societăţile culturale din cuprinsul ţării. Preşedintele adunării: Prof. Ioan Lupaș”[5].

Preşedinți de onoare ai societăţii „Frăţia Ortodoxă Română” au fost desemnați Patriarhul Miron Cristea, Mitropolitul Nicolae Bălan, Episcopii Roman, Nicolae, Grigore şi Ioan al Armatei.

[3] *Ibidem*, pp. 5-6.
[4] *Ibidem*, pp. 6.
[5] *Ibidem.*

https://biblioteca-digitala.ro

Patriarhul României, Miron Cristea, a rostit următoarele cuvinte: „Înalt Prea Sfinţiţi Ierarhi, Prea cucernici preoţi şi iubiţi credincioşi, Duminica Ortodoxiei este o sărbătoare instituită de Biserică pentru a prăznui biruinţa cultului icoanelor sfinte împotriva celor ce au luptat cu toate mijloacele pentru scoaterea lor din uzul nostru ritual, precum şi din casele credincioşilor, nevoind a recunoaşte că icoanele sunt cele mai intuitive mijloace întru a ne reaminti măreţele pilde de învăţătură creştină, de fapte strălucite şi neasemănate jertfe pentru idealul creştin, ale acelor persoane sfinte pe care le reprezintă în chip văzut. Dar Duminica Ortodoxiei ne impune nouă, tuturor, şi o îndatorire mult mai generală, anume aceea de a ne încorda toate puterile, ca nu numai cultul Sf. icoane, ci nicio «iotă sau o cirtă» să se piardă din întreg cuprinsul credinţei noastre drept-măritoare, aşa cum o mărturiseşte Biserica Ortodoxă şi precum am moştenit-o noi de la înaintaşii care ne-au apărat-o în cursul veacurilor, cu mari şi grele jertfe şi ne-au păstrat-o în toată curăţenia ei originală, apostolică, ca pe cea mai scumpă comoară a sufletului nostru şi a vieţii poporului nostru, care a dat nenumărate pilde în trecut; că o şi iubeşte mai mult decât însăși viaţa sa.

Întru îndeplinirea acestei îndatoriri, Biserica şi organele ei întâmpină şi azi mari greutăţi, ba prospectele din viitor ameninţă a deveni tot mai întunecate. Viforul curentelor atee şi necreştine usucă în multe suflete floarea credinţei de odinioară. Chiar în vecinătatea noastră am văzut reînviind cu toată furia cruzimile prigoanelor contra creştinilor, ca şi în primele veacuri ale erei creştine. Dar nu numai în jurul nostru, ci, durere, chiar şi în ţara noastră se ivesc tot mai des semnificative simptome de asemenea anarhice porniri, cu scopul îndoit de a surpa Biserica lui Hristos şi de-a distruge ordinea de stat, întronând tirania plină de cruzimi în locul orânduielilor democratice, ce evoluează tocmai în direcţia de-a face dreptate tuturor şi de a armoniza interesele diferitelor clase sociale, care în mod firesc alcătuiesc o ţară şi un neam, ca fiecare după aptitudini şi muncă, să-şi asigure un trai mulţumit.

De altă parte, secte în aparenţă creştine, conduse de agenţi străini de neam şi lege sau de români căzuţi în păienjenişul lor, încearcă a atinge unitatea de credinţă, deci unitatea sufletească a poporului român, unitate creată tocmai de slujitorii Bisericii noastre, căutând a exploata neînţelegerile ce se ivesc, uneori, în sânul fiilor aceleiaşi corporaţii bisericeşti şi slăbind prin aderenţii lor. Toate aceste rele trebuie să ne umple de îngrijorare.

https://biblioteca-digitala.ro

În faţa acestor primejdii, toţi fiii buni ai Bisericii noastre trebuie să fie vigilenţi asupra trebuinţelor vitale ale Bisericii lor, să se încurajeze unii pe alţii, să se sfătuiască asupra mijloacelor de alimentare a iubirii către Biserica Ortodoxă şi aşezămintele ei, de practicare a învăţăturilor ei divine, de întărire a conştiinţei ortodoxe, ca să devină cât mai lucrativă, şi de intensificare a forţelor, care să uşureze Bisericii plinirea grelei şi îndoitei sale misiuni în vârtejul atâtor valuri potrivnice, educând poporul în sens religios şi îndreptându-l pe calea virtuţilor creştine, din care în mod firesc izvoresc şi virtuţile cetăţeneşti.

În scopul acesta, strângerea rândurilor este o necesitate imperativă, iar înfrăţirea credincioşilor Bisericii noastre în gândul lăudabil de a stărui pentru afirmarea principiului creştin ca temelie a vieţii noastre de toate zilele, fie publice sau private, însemnează a da Bisericii noi forţe sufleteşti în vastul ei câmp de muncă evanghelică. Astfel, Biserica va deveni un organism tot mai viu, activ în toate membrele sale constitutive, căci mulţimea fiilor credincioşi formează, sub conducerea clerului şi a ierarhiei din fruntea sa, Biserica Domnului, biserica cea vie, după cuvântul Apostolului Pavel (I Cor. 3, 16), «Voi sunteţi Biserica lui Dumnezeu şi duhul lui Dumnezeu sălăşluieşte întru voi». Am dat şi eu înainte cu vreo 4 ani la Sf. Sinod ideea organizării întregii noastre intelectualități ortodoxe de ambele sexe într-o mare «Ligă creştină». Deci mă bucur acum că tocmai intelectualitatea din Ardeal, în frunte cu fruntaşii noştri mireni din această Capitală, au luat, cu binecuvântarea ierarhilor lor, iniţiativa de-a face începutul.

Văd ceva foarte firesc în aceasta inţiativă, deoarece Biserica Ortodoxă Română nicăieri n-a suferit în cursul veacurilor trecute mai multe strâmtorări, persecuţii şi nedreptăţi, ca tocmai în aceste părţi ale Românismului şi deci tocmai intelectualii de aici trebuie să fie – şi chiar sunt – mai convinşi de necesitatea unei asemenea organizări. Pe de altă parte, fruntaşii mireni din Ardeal şi Banat încă n-au uitat ce rol important a avut clerul şi Biserica, ajutată de mirenii ei, pentru ambele mântuiri ale poporului român. Aceştia sunt deci mai pătrunşi de rostul însemnat şi neînlocuibil al acestei Biserici şi pentru viitorul poporului nostru.

Sunt plăcut atins de faptul că glasul de chemare al fruntaşilor mireni de aici, aprobat şi binecuvântat de ierarhii săi, a produs un răsunet puternic

https://biblioteca-digitala.ro

pretutindeni în Carpaţi, până la Tisa şi la Dunăre, alergând în aşa mare număr cu drag, chiar şi în vreme de iarnă, la această grandioasă manifestare creştinească şi frăţească, spre a pune temelia «Frăţiei Românilor Ortodocşi» din Ardeal şi Banat. Şi cum intelectualii din aceste părţi au întreţinut şi în trecut cele mai intime legături cu poporul de la ţară, fiind aproape toţi descendenţi din ţărani, nu mă îndoiesc că activitatea creştină a acestei Frăţii de intelectuali va prinde rădăcini adânci şi în masele largi ale păturilor poporului, va pregăti şi cultiva terenul pentru a produce din belşug roadele binecuvântate ale unei vieţi creştine pline de iubire pentru tot ce-i nobil şi de folos... Dorim ca pilda acestei Asociaţii să deştepte conştiinţa ortodoxă a intelectualilor din toată ţara şi Patriarhia Română, încât nu peste multă vreme Frăţia Ardeleană să se generalizeze şi să devie Frăţia Românilor Ortodocşi din întreaga ţară şi de pretutindeni”[6].

La rândul său, Mitropolitului Nicolae Bălan a spus: „Ideea care ne-a întrunit în această Adunare era de mult o dorinţă generală a sufletelor noastre. Felicit Comitetul de iniţiativă pentru că a avut fericita inspiraţie de a-i da la vreme cuvânt, pe care, trimiţându-l de la om la om în tot cuprinsul Mitropoliei noastre ardelene, ne-a chemat să facem, chiar în Duminica Ortodoxiei, această demnă şi impunătoare afirmare a conştiinţii noastre de creştini ortodocşi. Ierarhi, preoţime şi poporul credincios din toate straturile, ziua de astăzi, cu grija şi cu povara ei, ne găseşte din nou în indisolubila comunitate sufletească, cum totdeauna am fost, pe temelia nebiruită a credinţei şi în jurul altarului Bisericii noastre strămoşeşti. Și în clipa aceasta, parcă simţim cu toţii cum din împărăţia drepţilor se desprinde gândul şi duhul ocrotitor al Mitropolitului Andrei şi, sălăşluindu-se între noi şi desluşindu-ne vrerea sufletelor, întors către Stăpânul ceresc, îi zice: «Aceştia sunt Biserica cea vie a Ta, Hristoase Dumnezeule care, cutremurându-se de misterul izbăvitoarei Tale iubiri răstignită pe Golgota, a stat în răscrucea patimilor şi a suferinţelor sute de ani, dar Tu le-ai hărăzit să vadă lumina învierii şi a libertăţii...

Onorată adunare și iubiții mei fii sufletești, și numai faptul întrunirii noastre de astăzi constituie o mărturisire de credinţă. N-am venit aici să cerem protecţia unor interese egoiste. Nu! Şi de astă dată, ca întotdeauna,

[6] *Ibidem*, pp. 6-7.

https://biblioteca-digitala.ro

Biserica noastră, prin aşezămintele, prin slujitorii şi prin poporul ei, reprezintă cele mai înalte interese şi aspiraţiuni ale sufletului românesc. Declar răspicat şi în auzul tuturora că noi nu suntem clericali şi n-am venit să ocrotim asemenea tendinţe, fiindcă nu le avem în sufletele noastre, iar caracterul nostru le refuză categoric...

Nu încape nicio îndoială că Biserica Ortodoxă este biserică ierarhică. Slujba preoţiei este din orânduire divină, ca în puterea darului de sus, să fie mijlocitoarea adevărului şi a graţiei supranaturale. Ei i-a spus Mântuitorul lumii cuvântul de-a merge să boteze toate neamurile, învățându-le să păzească toate câte ne-a poruncit El nouă. Ea are covârşitoarea răspundere, care trebuie să-i apese conştiinţa cu greutatea unei misiuni divine, de a conduce sufletele la mântuire. Dar să nu uităm nici ceealaltă dogmă a ortodoxiei, că Duhul Sfânt e cu Biserica în totalitatea ei, povăţuind-o şi inspirându-o... În sfera Ortodoxiei, ca orientare în lume şi concepţie de viaţă, intră şi factorul naţional, asupra căruia credinţa aruncă o lumină caldă şi-l adânceşte. Noi vedem marea variațiune şi bogăţia de forme în care se înfăţişează popoarele diferind prin originea lor, prin structura lor trupească şi sufletească, prin limbă şi obiceiuri, prin trecutul lor, prin conştiinţa de sine şi de misiunea cu care se prezintă pe arena istoriei. Sub raport religios, naţiunile se tălmăcesc ca tot atâtea idei ale lui Dumnezeu, realizate în evoluţia creatoare a istoriei. Prin urmare, naţiunea, pentru noi, nu este un accident trecător, nu este ceva ce astăzi există, iar mâine poate să dispară ca o umbră, ci este o realitate care se încadrează în planurile veşnice ale raţiunii dumnezeieşti... Un popor trăieşte, mai presus de toate, prin sufletul său. De aceea, datoria cea mare a clipei de faţă, înconjuraţi cum suntem de urletul lupilor sfâşietori din toate părţile, este să întărim temeliile sufleteşti pe care se razimă existenţa acestui neam...

Astăzi, mai mult ca oricând, ne trebuie un front unic al sufletelor, al convingerilor, închegat printr-o credinţă care să mute munţii şi să oprească puhoiul cutropitor al barbariei bolşevice. Această credinţă nu poate să fie alta decât acea sfântă Ortodoxie, concrescută cu sufletul nostru, care scăpare ni s-a făcut din neam în neam şi care ne-a mai hărăzit un rol providenţial în istoria universală prin acel «atlet al creştinătăţii» care aici, la răscrucea celor două lumi, a pus stavilă năvalei ameninţătoare a semilunei. Acelaşi rol ne revine şi nouă, azi, în faţa bolşevismului...

https://biblioteca-digitala.ro

Veniţi cu toţii, cei care ne înrolăm sub drapelul pe care-l înălţăm astăzi, să ne facem purtătorii şi răspânditorii comorilor acestui capital spiritual. Veniţi, voi, luminaţi dascăli ai Universităţii şi reprezentanţi consacraţi ai literelor şi ştiinţei, şi primiţi mâna unei armonioase colaborări, pe care cu încredere v-o întinde credinţa şi Biserica... Veniţi, voi, dascălii şcolii româneşti, şi vă formaţi idealul de educaţie, care să vă încălzească inimile, în contact cu idealul de viață al dumnezeiescului Învățător al lumii. Veniţi, voi, tineri, care, ca o semănătură veselă de primăvară, purtaţi nădejdile de mâine ale neamului, veniţi şi vă adăpaţi sufletele voastre, însetate din apa cea vie a idealismului credinţei şi din duhul înviorător al lui Hristos Mântuitorul. Veniţi, voi, fiicele neamului, cu candelele aprinse vă apropiaţi de Mirele care vă aduce în dar comoara virtuţilor pentru fecioara în haine albe, pentru mame bune, pentru soţii credincioase şi devotate. Veniţi, voi, slujbaşii ţării noastre şi învăţaţi din înţelepciunea divină ce înseamnă conştiinţa împăcată a slugilor celor harnice, care n-au îngropat talantul, ci l-au făcut să rodească pentru binele tuturor. Veniţi, voi, muncitorii fabricilor şi atelierelor, ca şi milioanelor ce răstoarnă brazdele gliei strămoşeşti, şi vă apropiaţi de Fiul Teslașului şi de Semănătorul care îşi aruncă sămânţa Sa întru nădejde pe câmpiile sufletelor voastre. Veniţi, toţi fiii acestui neam, care în ortodoxa credinţă aţi primit botezul Celui ce, prin dumnezeiasca-I ființă, gândurile le înalţă şi prin ideal şi dar de sus le purifică. Veniţi în acea comunitate a celor ce prin rugăciune se închină şi proslăvesc pe Hristos, Stăpânul şi Mântuitorul sufletelor noastre. Aici e atmosfera cu aer proaspăt, în care energiile se dezvoltă, caracterele cresc, se petrece procesul vieţii statului, rodeşte cu îmbelşugare cultura şi se bucură sufletul neamului. Aici, lumina şi darul lui Hristos se pogoară, ca seva cea bună a sufletului, prin elementul divin al Ortodoxiei. Cu sufletul stăpânit de emoţia cucernică din Duminica Învierii, închei cu apelul adresat întregii obşti credincioase, zicându-i: «Veniţi şi luaţi lumină!»”[7].

P.S. Episcop Roman Ciorogariu al Oradiei a rostit apoi o rugăciune de binecuvântare, iar P.S. Episcop Grigorie Comşa al Aradului a încântat asistența cu un frumos cuvânt de învățătură[8]. În finalul primei ședințe,

[7] *Ibidem*, pp. 7-11.
[8] *Ibidem,* pp. 11-13.

https://biblioteca-digitala.ro

Secretarul general al Adunării, Dr. Ion Mateiu, a dat citire telegramelor şi adreselor de adeziune şi felicitare, prima venind din partea Regelui Carol II: „Mulţumesc celor adunaţi la serbarea ortodoxă din Cluj pentru sentimentele frumoase de devotament ce le îndreptaţi către Mine cu acest prilej”[9].

De la Paris, Prof. Sextil Pușcariu a transmis următorul mesaj: „Prea Sfinţia Ta, reţinut în străinătate de cursurile pe care le ţin în calitate de profesor, regret din suflet că nu pot lua parte la Congresul «Frăţiei Ortodoxe Române», căruia îi doresc cea mai frumoasă reuşită, urându-i să însemneze începutul unei acţiuni rodnice, de înviorare sufletească şi românească. Cu cele mai respectuoase salutări, sunt al P.S. Tale credincios fiu sufletesc”[10]. La rândul său, Ministrul Instrucţiunii, Cultelor şi Artelor, Dimitrie Gusti, scria: „În faţa frumosului program de muncă pentru înviorarea credinţei strămoşeşti şi pentru unirea într-o nouă râvnă a fiilor Bisericii Ortodoxe în jurul aşezămintelor şi adevărurilor ei sfinte, Ministerul Instrucţiunii, Cultelor şi Artelor, dându-şi seama de cât folos poate fi ţării şi neamului românesc această întoarcere către Dumnezeu, care ne-a mărit şi apărat fiinţa naţională, vă roagă să primiţi mulţumirea şi îndemnul lui pentru calea aleasă”[11].

Au mai transmis telegrame de felicitare: P.S. Pimen, Mitropolitul Moldovei; Mitropolitul Nectarie al Bucovinei; Episcopul Caransebeșului, Dr. T. Bădescu; Episcopul Lucian al Romanului; Episcopul Nichita al Argeșului; Octavian Goga; Dr. Ioan Pop, Subsecretar de Stat; George Crişan, Ministru de Stat etc.[12].

În cursul după-amiezii, au fost prezentate Statutele Asociației „Frăția Ortodoxă Română”, cu următoarea expunere de motive: „Principiul ce ne-a călăuzit în alcătuirea lor a fost acela de a evita arhitecturi complicate, preferând simplitatea formelor şi claritatea dispoziţiilor. Astfel, am căutat, pe de-o parte, să fixăm lămurit scopul şi mijloacele asociaţiei, iar pe de alta, să determinăm precis cadrele în cari pot fi mobilizate toate forţele ortodoxe mirene, pentru idealurile noastre.

Convingerea urzitorilor acestei mişcări este că suferinţele colective ale ceasului de faţă nu-şi pot găsi vindecarea, decât în izvoarele cereşti ale credinţei religioase. Voim deci să asigurăm triumful ei în suflete printr-o

[9] *Ibidem,* p. 13.
[10] *Ibidem.*
[11] *Ibidem.*
[12] *Ibidem.*

https://biblioteca-digitala.ro

largă manifestare de activism spiritual a intelectualităţii neamului nostru. Prin această nouă conştiinţă creştină, tindem să realizăm minunea solidarităţii ortodoxe, sortită să imprime vieţii noastre de stat o sigură înnoire morală, stăpânită de luminile divine ale legii strămoşeşti. Iată gândul înalt şi cuprinzător, căruia am încercat să-i dăm o formulare hotărâtă în Statute, pentru ca toţi fiii Bisericii noastre să se încălzească de idealitatea lui cuceritoare. Dar conștienți de adevărul că toate biruinţele din lume sunt în funcţie directă de orânduirea fericită a oştilor de luptă, ne-am silit să stabilim cu grijă atentă şi cadrul normal în cari să se desfăşoare, avântat şi rodnic, toate valorile sufletului românesc. Am conceput, prin urmare, o organizaţie unitară pentru Mitropolia noastră, cu postul de comandă la Cluj, dar ramificată în secţiuni eparhiale. Şi una, şi alta sunt plănuite cu organe identice, cărora le-am dat atribuţiunile necesare şi libertatea de mişcare, cerute de perspectivele unei funcţionări armonioase, ce-şi poate întinde firele până în cel din urmă sat de munte. Sistemului electiv, practicat în viaţa publică modernă, am ţinut însă să-i aducem retuşările cuvenite prin instruirea membrilor de drept, alături de cei aleşi, ca prin aceasta să diminuăm cât mai mult inconvenientele, ce le implică adeseori capriciul urnelor ocazionale.

Animaţi de ideea finală a solidarizării ortodoxe, era firesc să ne gândim la strângerea tuturor elementelor intelectuale ale Bisericii noastre sub flamura Forului. Astfel, am creat posibilităţi de afirmare atât pentru sufletul feminin, cât şi pentru tineretul academic. Sensibilitatea religioasă atât de minunată a unuia, ca şi entuziasmul generator de străluciri al celuilalt, nu puteau lipsi în nici un chip din întinsa mişcare de misionarism ortodox, la care porneşte asociaţia noastră. Numai dintr-o colaborare generală, unitară şi disciplinată, sperăm să răsară, plină de bucurii, pentru neamul românesc, primăvara convertirii lui spre Domnul Mântuirii"... În urma votului, Prof. Ioan Lupaş a declarat înfiinţată „Frăţia Ortodoxă Română", în Consiliul general fiind aleşi următorii membrii: din eparhia Clujului - Prof. Sextil Puşcariu, Dr. Valer Moldovan, Victor Stanciu, Silviu Dragomir şi Ion Matei; din Arhiepiscopia Sibiului - Gheorghe Bogdan-Duică, Aurel Vlad, Nicolae Colan, Ion Moşoiu şi Aron Damian; din Eparhia Aradului - Dr. Marius Sturza, Ascaniu Crişan, Iustin Marşieu, Pompiliu Cioban şi Coriolan Băran; din Eparhia Caransebeşului - Dr. Pavel Liuba, Dr. Constantin Morariu, Cornel Cornean, R. Boldea şi N. Cornean; din Eparhia Oradiei - Dr. Ioan Papp, Pomp. Dan, T. Neş, T. Popa şi R. Costa; supleanţi - I. Popescu-Voiteşti, N. Bogdan, Dr. P. Meteş, I. Comşa, Gh.

https://biblioteca-digitala.ro

Stănescu, I. Zeicu, V. Papilian, A. Popa, Prof. A. Goia, L. Chirilă, Seb. Bornemisa, D. D. Roşca, I. Oţoiu, I. Hotăran şi N. Pop. În Comitetul de cenzori au fost aleși Dr. Laurian German, Dr. Octavian Sglimbea, A. Mandeal, Sabin Cioran şi Vasile Vlaicu.

La propunerea Prof. Univ. Victor Stanciu, au fost aleși ca membri de onoare ai „Frăţiei Ortodoxe Române": Î.P.S. Patriarh Miron Cristea, Î.P.S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, P.S. Episcop Nicolae al Clujului, P.S. Episcopul martir al legii româneşti Roman al Oradiei, P.S. Episcopul Grigore al Aradului, P.S. Episcop Iosif al Caransebeşului; P. S. Ioan, Episcop al Armatei; P.S. Arhierei Vasile de Răşinari şi Andrei Crişanul.

A urmat conferinţa Prof. Univ. Ioan Lupaş, intitulată „Opera culturală şi educativă a Bisericii Ortodoxe în viaţa poporului român", din care reţinem: „Principiul spiritual care a călăuzit desfăşurarea unitară a vieţii sufleteşti şi a procesului cultural, în trecutul românilor de pretutindeni, l-a oferit Biserica Ortodoxă; din învăţăturile şi tradiţiile ei au izvorât, ca dintr-o nesecată fântână milenară, toate năzuinţele lor de a se ridica de la pământ spre cer. De aceea, tot ce s-a putut realiza în domeniul vieţii spirituale româneşti, prin creaţiuni de ordin artistic, literar şi cultural, poartă pecetea ortodoxiei, în care a fost plămădit însuşi sufletul etnic al acestui popor. Pentru dovedirea acestei afirmaţii, vă punem dinainte fapte şi argumente istorice atât din trecutul artistic, cât şi din cel literar, şcolar, ziaristic, cultural-educativ, din cuprinsul cărora rezultă că Biserica a organizat, în împrejurări grele, cea mai vastă operă de educaţie şi cultură pentru îndrumarea sufletească a mulţimilor, izbutind să creeze vigurosul suflet unitar al poporului român şi să înfrăţească pe cei de sus cu cei de jos, în aceeași hotărâre de luptă şi de sacrificiu neprecupeţit pentru salvarea comorilor şi legăturilor de unitate sufletească nezdruncinată de-a lungul veacurilor.

Deosebit de instructive sunt informaţiunile istorice privitoare la dezvoltarea arhitecturii şi picturii bisericeşti, cu note de originalitate românească în vechile bisericuţe de lemn, precum şi în cele clădite mai târziu din piatră, sub influenţa stilului moldovenesc sau a celui brâncovenesc din Ţara Românească. Tot asemenea, datele privitoare la vechimea multiseculară a unor școli româneşti din Transilvania, ca cele din Braşov, Geoagiu, Caransebeş, Haţeg, Lugoj, Sălişte şi Făgăraş, a căror dezvoltare istorică poate fi urmărită chiar din secolul al XVI-lea. Permiteți-mi să mă refer la cea mai veche lege de organizare a şcolii făgărăşene de la 1657, din textul căreia se vede clar că, în satele din Ţara Oltului, existau mai multe școli româneşti,

https://biblioteca-digitala.ro

după cum existau şi mai târziu în secolul al XVIII-lea, când în repetate rânduri au fost emise decizii de pedepsire cu amenzi în bani uniţii care îşi vor mai trimite copiii să înveţe în «şcolile şismaticilor» (ortodocşilor).

Opera desfăşurată de Biserica Ortodoxă în domeniul organizării şcolare, în cursul secolului al XIX-lea, este cu totul impunătoare. La fel şi contribuţia adusă de conducătorii şi slujitorii Bisericii Ortodoxe din Transilvania la progresul istoriografiei şi al ziaristicii româneşti. Amintesc aici cronica protopopului Vasile din Braşov, scrisă în româneşte pe la începutul secolului al XVII-lea, precum şi cronicile multor preoţi ortodocşi, care s-au distins în sec. al XIX-lea ca apreciaţi istorici şi publicişti.

Biserica Ortodoxa Română a creat şi ocrotit, prin puterea ei divină, unitatea sufletească indestructibilă a poporului, fragmentat în trecut sub atâtea stăpâniri străine. De unitatea aceasta s-au izbit şi s-au frânt toate năzuinţele potrivnice existenţei neamului românesc. De aceea avea dreptate Mihai Eminescu atunci când vorbea despre Biserica Ortodoxă ca despre însăşi mama neamului românesc. În ultimul timp, chiar din partea minoritarilor se ivesc semne de apreciere mai justă a rolului pe care l-a avut Ortodoxia în păstrarea tradiţiilor genuine ale creştinismului. Astfel, episcopul reformaţilor din Cluj, talentatul scriitor Alexandru Makkai, afirmă într-o publicaţie recentă că untdelemnul Evangheliei lui Hristos a fost păstrat în candelele modeste ale Bisericii Ortodoxe. Să nu lăsăm să se stingă vreodată aceste candele sfinte, ci să priveghem ca ele să lumineze de-a pururi viaţa sufletească a poporului român!”[13].

În încheiere, conducerea Societății „Frăția Ortodoxă Română” a anunțat că numărul de membri înscriși se ridică la 1170, din care 48 de membri fondatori, 242 de membri pe viaţă, 400 de membri activi şi 480 de membri ajutători. Seara, la orele 21.00, Corul mixt al Catedralei a dat un foarte reuşit concert în sala Prefecturii, sub conducerea maestrului Augustin Bena.

Duminică, 18 iunie 1933, în biserica Sf. Nicolae, după terminarea Sf. Liturghii, s-au făcut rugăciunile de încheiere solemnă a anului de studii la Academia Teologică, în prezenţa P.S. Episcop Nicolae Ivan, consilierilor eparhiali, Prof. Univ. Dr. Ioan Lupaş, generalului Marosin, corpului profesoral şi studenţilor Academiei. Au servit prot. Dr. Vasile Sava, Dr. Liviu Galaction Munteanu, pr. A. Muşat, arhidiacon Dr. Ioan Vască şi diacon Dr. Orest Bucevschi, răspunsurile fiind date de corul teologilor, sub conducerea Prof. Dr. Vasile Petraşcu.

[13] *Ibidem*, pp. 16-17.

https://biblioteca-digitala.ro

După săvârşirea Sf. Rugăciuni, Rectorul Academiei, Dr. Ioan Vască, a făcut o succintă expunere asupra rostului școlii teologice în viaţa Bisericii şi neamului: „Chemarea la apostolat este însăşi baza existenţei unei instituţii care, la fel ca Academia noastră Teologică, are menirea să pregătească pe urmaşii Sf. Apostoli în răspândirea cuvântului evanghelic în lume.

Din an în an, această modestă instituţie, de înaltă educaţie şi cultură religioasă-morală, cheamă şi pregăteşte pentru apostolat pe cei care, cu încredere şi dragoste, intră sub aripile ei ocrotitoare. Ea se străduieşte să sădească în sufletele învăţăceilor săi, pe lângă cunoştinţele teoretice strict necesare, însufleţirea şi puterea credinţei de mai bine, să-i facă pătrunşi de menirea însemnată, de chemarea măreaţă ce au s-o desăvârşească în serviciul cauzei sfinte, spre binele şi fericirea oamenilor, într-o lume plină de rătăciri şi patimi. Lozinca vieţii lor să fie neîncetat aceea de a clădi, de a mângâia, de a ajuta, de a spori binele, prosperarea şi fericirea între oameni şi de a înlătura răul, neînţelegerea şi rătăcirile de tot felul.

Cu vie mulţumire sufletească putem mărturisi că Academia Teologică Ortodoxă Română din Cluj a reuşit să se impună, prin factorii ce o susţin şi o reprezintă, ca o instituţie prin excelenţă de serioasă pregătire pentru apostolat; ca o adevărată promovatoare a credinţei adevărate, a moravurilor morale creştine şi a tradiţiilor sfinte ale neamului în cadrul patriei noastre româneşti”[14].

Cuvântarea care a urmat, a P.S. Episcop Nicolae, a fost plină de îndemnuri și învăţături practice adresate studenților, alături de elogiul adus corpului profesoral pentru munca fără preget depusă zi de zi, în vederea unei temeinice pregătiri a viitorilor preoţi. Absolvenţilor le-a transmis că „a fi păstor sufletesc înseamnă cea mai sfântă şi nobilă misiune de pe acest pământ, dar în acelaşi timp şi muncă grea de fiecare clipă, mai ales în frământările vremurilor de azi. Misiunea păstorului sufletesc n-are să se rezume numai la săvârşirea serviciilor religioase, ci adevăratul păstor sufletesc, cel cu înţelegere şi tragere de inimă pentru misiunea sa, trebuie să fie îndemnătorul credincioşilor săi în toate domeniile de manifestare ale vieţii. El trebuie să-şi cunoască bine credincioşii, vizitându-i cât mai des, să le cunoască toate nevoile de orice ordin ar fi acestea, vărsând pretutindeni

[14] „Încheierea anului de studii la Academia noastră Teologică”, în *Ibidem*, anul XI, nr. 25, Cluj, 25 iunie 1933, pp. 1-2.

https://biblioteca-digitala.ro

balsamul mângâietor al doctrinei lui Hristos, intervenind, unde e nevoie, efectiv şi cu fapta”[15]. Serbarea s-a încheiat cu interpretarea cântării „Întru mulţi ani, Stăpâne!”.

În cursul anului 1933, situația Academiilor Teologice a fost clarificată prin Legea bugetului de stat, unde la art. 46 se preciza că ele ocupă „poziția imediată după instituţiile universitare, înaintea Academiilor de muzică şi educaţie fizică”. Cu același prilej, titlul de Institut a fost înlocuit cu cel de Academie, iar salariile profesorilor de teologie au fost echivalate cu cele ale profesorilor agregaţi universitari. Reacțiile nu au întârziat să apară, Ministrul Instrucţiunii şi Cultelor, Dimitrie Gusti, fiind interpelat asupra modului în care acestea au fost trecute în rândul instituțiilor din învăţământul superior[16].

În baza acestei Legi, selecția tinerilor pentru Academiile Teologice s-a dorit a fi mai riguroasă, așa cum reiese din anunțul de concurs, publicat la mijlocul lunii iulie: „Candidaţii care doresc să fie primiţi vor înainta Consiliului nostru eparhial o cerere scrisă cu mâna proprie, anexând în original următoarele documente: a) Actul de naştere şi botez de la oficiul parohial; b) Atestatul de bacalaureat; c) Atestat medical, prin care să se constate integritatea spirituală şi corporală a petentului; d) Declaraţia petentului, subscrisă de părinţi sau tutori, că, după absolvirea cursului teologic, va intra în slujba eparhiei cel puţin 5 ani de zile; la caz contrar, va restitui fondului seminarial toate spesele de întreţinere, precum şi bursele primite. Cererile, însoțite de aceste documente, se vor înainta Consiliului, până la 15 septembrie. Cereri intrate după acest termen nu se vor lua în considerare.

Nu se vor primi decât candidaţi înzestraţi cu darul de a cânta. Candidaţii acceptaţi se vor prezenta, în ziua de 28 septembrie, la viza medicală şi la examinarea aptitudinilor lor muzicale, probă eliminatorie pentru primirea în Academie. Cu ocazia înscrierii, fiecare student va plăti 150 lei taxa de înscriere şi 50 lei pentru bibliotecă. Pentru întreţinerea la Internatul Academiei, studenţii vor avea să solvească o taxă anuală de 8000 lei, în patru rate: la înscriere; la 1 decembrie; la 1 februarie; la 1 aprilie. Studenții sunt obligați să locuiască în internatul Academiei, fapt pentru care vor aduce cel puţin patru schimburi de rufe în stare bună. Nici un student nu poate frecventa în acelaşi timp alte institute de învăţământ...”[17].

---

[15] *Ibidem*.

[16] „Care este situația actuală a Academiilor noastre Teologice?”, în *Ibidem*, nr. 25, Cluj, 25 iunie 1933, pp. 3-4.

[17] „Concurs nr. 3610/1933”, în *Ibidem*, nr. 28-29, Cluj, 16 iulie 1933, p. 7.

https://biblioteca-digitala.ro

La examenul de calificare preoţească din sesiunea septembrie, ţinut la reşedinţa Episcopiei în 21 şi 22 septembrie, s-au prezentat următorii absolvenți ai Academiei Teologice: Ilie Brad, Simion Coman, Augustin Faur, Vasile Loga, Ioan Puia, Gavril Relea şi Ioan Zăgrean. În unanimitate, Comisia examinatoare i-a declarat preoţi de clasa I pe: Mihail Franc, Ioan Dănilă, Aurel Nicoară; preoţi de clasa a II-a pe Gheorghe Muntean şi Augustin Ranc, iar preot de clasa a III-a pe Paul Romul[18].

Duminică, 8 octombrie 1933, a avut loc deschiderea festivă a noului an de studii la Academia Teologică din Cluj. La sfârşitul Sf. Liturghii, oficiată de consilierul eparhial Dr. Vasile Sava, preoții Aurel Muşat, Ion Goron şi protodiaconul Dr. Ioan Vască, s-a săvârșit un „Te-Deum". În continuare, Rectorul Academiei, Dr. Ioan Vască, a vorbit despre rostul instituţiilor de cultură religioasă şi de munca prestată în cei nouă ani împliniți de la înființarea Academiei. Serbarea s-a încheiat cu cuvântarea P.S. Episcop Nicolae Ivan, care a făcut referire la rostul preoţiei, la ce așteaptă lumea de la preoţi şi calităţile de care aceștia trebuie să dispună pentru a fi de folos creștinilor. În continuare, P.S. Episcop a arătat că slujitorii altarelor „trebuie să fie mântuitorii lumii din cumplita criză ce bântuie neamurile de la un capăt la altul al pământului. Leacul îl constituie renaşterea morală, care nu poate veni decât de pe urma propovăduirii slujitorilor altarelor, dar mai ales de pe urma pildei pe care preoții o dau enoriaşilor. Bagajul intelectual pe care și-l pot agonisi în anii de studiu şi pe care trebuie să și-l îngrijească și să-l completeze mereu, ajunşi în viaţa pastorală, are mare importanţă. Pe lângă aceasta, este foarte importantă viaţa lor cea de toate zilele, care trebuie să fie de jertfă şi devotament, căci preoţia nu este carieră, ci vocaţie. Ea nu e loc de adăpost, ci cale plină de primejdii şi greutăţi. Ea nu trebuie îmbrăţişată cu gândul de a găsi o pâine, ci cu gândul de a servi neamul. Zilele sunt grele, multe lucruri pot abate atenția preotului de la lucrul la care este chemat. Dar ei să nu se lase abătuţi. Sufletul lor să nu fie drum de ţară, nici piatră, nici loc plin de spini, ci ogor în care cuvântul lui Dumnezeu să aducă rod însutit. Ei singuri pot aduce mântuire lumii... Preoţi! Căutaţi mai întâi împărăţia lui Dumnezeu! Dacă aveţi credinţă, celelalte se vor adauga vouă!"[19].

[18] „Examen de calificare preoțească", în *Ibidem*, nr. 39, Cluj, 1 octombrie 1933, p. 7.

[19] „Porunca vremii. Din prilejul deschiderii anului de studii la Academia Teologică", în *Ibidem*, nr. 41, Cluj, 15octombrie 1933, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro

14

Sfințirea Catedralei Ortodoxe Române din Cluj

Prin muncă chibzuită şi stăruinţe nepregetate a fost restaurată, din risipirile-i seculare, Episcopia Vadului şi a Feleacului, ale cărei începuturi istorice erau adânc înrădăcinate în trecutul acestei regiuni, până în zilele domniei moldovene a lui Ştefan cel Mare. Dar restaurarea aceasta trebuia adusă în legătură cu fostul centru politic şi cultural-științific al provinciei, cu cetatea Clujului, unde erau cele mai grele probleme de dezlegat pentru încetăţenirea şi perpetuarea ideii de stat român. Dintre toate, în condiții deplin mulțumitoare, a putut fi dezlegată problema restaurării şi organizării Episcopiei ortodoxe-române, fiind ea încredinţată, prin votul Sinodului electoral din anul 1921, unui om cu vaste experienţe, cu neobosită putere de muncă şi de iniţiativă, cu uimitoare pătrundere a situaţiilor dificile, cu darul creştinesc de-a face din duşmani prieteni, cu neprecupeţită preţuire a forţelor de valoare pozitivă, la care putea să apeleze în scopul îndeplinirii proiectelor sale, şi cu un fericit neastâmpăr de creaţiune: P.S. Episcop Nicolae Ivan, prin râvna căruia poporul a avut șansa „de a vedea înfiptă, în inima Clujului, Catedrala Ortodoxă Română[1],

[1] Scurt istoric al Catedralei Ortodoxe Române din Cluj: ideea zidirii Catedralei din Cluj a pornit de la P. S. Episcop Nicolae Ivan, când la 7/20 iulie 1919, în calitate de preşedinte al Consistoriului Episcopiei reînviate a Vadului, Feleacului şi Clujului, a lansat un „Hrisov de ctitorie", colectând cea dintâi sumă de 55.000 coroane.
La 22 august (4 sept.) 1919, s-a hotărât, în cea dintâi şedinţă a Consistoriului din Cluj, pornirea unei colecte generale. Consiliul Dirigent a votat un ajutor de 2 milioane lei. În

https://biblioteca-digitala.ro

cea mai trainică şi mai sfântă chezăşie a libertăţii şi unităţii noastre naţionale-politice”[2].

„De le începerea lucrărilor, sufletul păstorului a fost deseori cuprins de îndoială. Oare vârsta înaintată, oare povara bătrâneţilor nu-i vor grăbi

toamna anului 1920, s-a aprobat în mod definitiv cedarea, din partea Primăriei Municipiului Cluj, a terenului pe care s-a zidit Catedrala. La 11 ianuarie 1921, s-a publicat concursul pentru planul de zidire şi, la 31 martie 1922, s-a ales (din 8 lucrări prezentate) planul întocmit de arhitecţii Constantin Pomponiu şi Gheorghe Cristinel din Bucureşti, aprobat de Sinodul Eparhial în sesiunea din 11-24 aprilie același an şi premiat cu 30.000 lei. La 1 februarie 1932, au fost întocmite planurile detailate şi s-a publicat concursul pentru construire. În ziua de 9 martie 1923, o delegaţie în frunte cu P.S. Episcop Nicolae Ivan s-a prezentat la Regele Ferdinand şi apoi la Primul-ministru Ion I. C. Brătianu, pentru solicitarea ajutoarelor necesare zidirii. Ambii au promis un ajutor necondiționat. Întrucât rezultatul primului concurs pentru construire nu a fost satisfăcător, la 4 mai 1923, s-a publicat un al doilea anunț de concurs. S-a primit oferta pe preţuri unitare a firmei constructoare „Creditul tehnic, Ing. Tiberiu Eremia, Bucureşti”, contractul încheindu-se la 6 iulie 1923. Valoarea lucrărilor a fost estimată la 5 milioane lei. La 7 septembrie 1923, s-a sfințit locul şi au început lucrările. Punerea „Pietrei fundamentale” a fost făcută la 7 octombrie 1923, în prezenţa M.S. Regele Carol al II-lea, atunci principe moştenitor. Lucrările au continuat pe măsura obţinerii fondurilor, care la început se alocau din bugetul anual al statului. Cu trecerea anilor, acestea au fost tot mai reduse, astfel încât, în anul 1932, lucrările au fost sistate. După lungi şi grele stăruinţe, s-a reușit obținerea unui împrumut de 4 milioane lei, sumă cu care s-a hotărât să se termine lucrările în mod provizoriu, pentru a putea fi sfințită.

Pentru toate lucrările Catedralei, de la început până la terminarea provizorie, s-a cheltuit suma globală de 57.112.452,50 lei, din care statul a dat 44.313.728,25 lei, Primăria Municipiului Cluj 3.150.000 lei, diferite bănci, în frunte cu „Banca Naţională” şi „Albina”, 3.057.729,70 lei, iar din colecte şi donaţii - 8.506.377,43 lei, interese - 1.315.110,98 lei. Pictura cupolei principale a fost executată în frescă de către Prof. pictor Anastase Demian din Cluj, cea de pe bolta superioară din altar, tot în frescă, de către Prof. pictor Catul Bogdan din Cluj, iconostasul a fost proiectat şi pictat de către pictorul Gheorghe Russu din München. Partea de tâmplărie a iconostasului a fost executată de Moise Şchiopul, tâmplar artistic din Cohalm-Rupea. Decoraţiile în piatră artificială, amvonul, scaunele regal şi arhieresc au fost executate de D. Tofan şi Candida din Bucureşti, după desenele arhitectului Gheorghe Cristinel. Mozaicul pardoselei a fost asigurat de firma „Petro Tofolo” Bucureşti, uşile de firma „Borza şi Nagy” din Cluj, stranele de Gheorghe Beu, instalaţia electrică și apaductul de firma „Roşca şi Orban” din Cluj, chivotul de argint de pe prestol l-au executat argintarii fraţii D. și N. Popescu, București, policandrul, dăruit de Măria Sa Regele Carol al II-lea, a fost executat în fier forjat de firma „Peter Feld” Bucureşti, iar policandrul donat de Patriarhul Miron Cristea, de către firma „N. Popescu” din Bucureşti, ferestrele de Sofron Ghişe, iar sticlăria de Boca; Revista Renașterea, anul XI, nr. 46, Cluj, 5 noiembrie 1933, pp. 6-7.

[2] Ioan Lupaș, „La sfinţirea Catedralei Ortodoxe din Cluj”, în *Ibidem*, nr. 44, Cluj, 5 noiembrie 1933, pp. 1-2.

https://biblioteca-digitala.ro

pasul spre patria cerească înainte de a fi văzut catedrala isprăvită și închinată dumnezeieștii sale destinații? Cei din apropiere, care avuseseră ocazia să-i cunoască trecutul de fapte şi bunul obicei de a nu se opri niciodată la mijlocul drumului, au stăruit să-l îmbărbăteze în clipele de îndoială, cu nădejdea întemeiată pe cuvântul Scripturii: «Încredinţează-ţi lucrările în mâna Domnului şi îţi vor izbuti planurile» (Proverbe 16, 3)[3].

Ajuns la punctul culminant al activităţii sale ierarhice, ca unul care a ştiut să desţelenească ogorul părăginit şi să întemeieze în scurtă vreme o serie de aşezăminte durabile, P.S. Nicolae îşi poate simţi sufletul părintesc plin de secerişul bogat al celei mai meritate bucurii, ştiind că sub cupola şi la altarul Catedralei, înălţate prin creştineasca lui osârdie, se vor întâlni, în taina rugăciunilor stăruitoare, sufletele celor adormiţi în dreapta credinţă cu ale celor aflători în viaţă şi cu ale celor ce vor urma după noi, să toarcă mai departe cu spor firul vieţii neamului nostru pe aceste plaiuri străbune. Sufletul neamului românesc întreg va fi ocrotit la adăpostul monumentalei clădiri, căreia însuşi acest suflet colectiv îi dă viaţă şi-i asigură viitorul. Astfel, adevărul cuprins în versul lui Nichifor Crainic, cu privire la însemnătatea istorică a mănăstirilor, se va potrivi şi monumentului religios-artistic, care constituie o nouă şi neîntrecută podoabă a Clujului: «Catedrală, sufletul pe care-l porţi, / Este supravieţuirea milioanelor de morţi!»[4].

Trăinicia noilor ziduri, în sensul unor tradiţii populare, o garantează jertfa clădirii, care a fost oferită de către toţi cei ce au luptat şi s-au jertfit de-a lungul veacurilor pentru apărarea gliei şi a credinţei străbune. Pe oasele eroilor și mucenicilor sacrificați în luptele dezrobiri noastre sunt așezate, ca pe nişte moaşte sfinte, pietrele unghiulare şi temeliile acestei sfinte Catedrale. Din sufletul lor, gata de orice sacrificiu pentru neam şi lege, va răsări şi se va înviora necontenit râvna tuturor slujitorilor ei, spre căile Domnului"[5].

Iată Actul comemorativ săpat deasupra uşilor de la intrare: în mijloc - „Acest sfânt şi dumnezeiesc lăcaş cu hramul Adormirii Maicii Domnului, înălţat întru slava zilei de 15 August 1916, când oştile române liberatoare au intrat în pământul robirii milenare pentru înfăptuirea unităţii neamului

[3] *Ibidem*.
[4] *Ibidem*.
[5] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

- s-a zidit şi înfrumseţat prin râvna şi osteneala smeritului rob al lui Dumnezeu, întâiul episcop al Vadului, Feleacului şi Clujului, P. S. S. D. Nicolae Ivan". În dreapta: „Început în zilele prea gloriosului Rege întregitor de ţară Ferdinand I. S-a terminat în zilele drept-credinciosului Rege Carol II-lea, Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române fiind Î. P. S. D. D. Miron Cristea, iar Mitropolit al Transilvaniei Î. P. S. D. Nicolae Bălan, în anul Domnului 1933. Monument mult grăitor despre puterea de viaţă a legii noastre strămoşeşti". În stânga: „Eu sunt lumina lumii, cela ce urmează Mie nu va umbla întru întunerec, ci va avea lumina vieţii (Ioan VII. 52, 53); Intraţi prin uşa cea strâmtă, că largă este uşa şi lată calea ce duce la pierzare. Strâmtă este uşa şi îngustă calea care duce la viaţă (Matei VII. 13, 14); Să vă iubiţi unii pe alţii, cum v-am iubit Eu, prin aceasta se va cunoaşte că sunteţi învăţăceii Mei, dacă veţi avea dragoste unii pentru alţii (Ioan XIII. 34)"[6].

Pentru pregătirea evenimentului sfințirii Catedralei, s-a ales un Comitet format din: Dr. Sebastian Stanca, responsabil cu organizarea serviciilor religioase; prot. Andrei Ludu și pr. V. Matei, responsabili cu distribuirea invitațiilor și biletelor pentru intrarea în Catedrală; prot. Dr. Vasile Sava, răspunzător de aranjarea banchetului; prot. Laurenţiu Curea - însărcinat cu primirea oaspeților, preoților și aranjarea invitaţilor în jurul Catedralei. Aceștia erau ajutați de prot. Dumitru Antal, pr. Ioan Cioară, dicon Vasile Bogdan, Dr. Petru Meteş, prot. Patriciu Curea, Virgil Comşa, Dr. Oct. Sglimbea, Dr. Orăştian, Dr. Ioan Pașca, prot. Dr. Liviu Galaction Munteanu, prot. Dr. Andrei Buzdug, Dr. Gh. Stănescu, Dr. V. Stănilă, Dr. L. Chirilă, Dr. R. Tufeseu, Dr. A. Iacob, pr. I. Cioară, pr. Ion Goron, pr. S. Vlad, A. Popa, L. Vlad, T. Putici, I. Moga, Gh. Stelea, Gh. Mureşan, E. Huniade, I. Teodorescu P. Dabu şi un număr mare de studenţi teologi.

Autorităţile din Cluj, în special Siguranţa şi Poliţia, au format o Comisie specială, pusă sub conducerea lui Emil Haţiegan, ministrul Ardealului. Acesta îi avea în subordine pe subsecretarul de la Interne, Dr. Ioan Pop, Dr. Fl. Medrea, inspectorul Siguranţei, şi Simion Haţiegan, chestorul Poliţiei. Din Comisie au mai făcut parte prot. Andrei Ludu, Dumitru Antal şi Dr. Petru Meteş[7].

[6] „Actul comemorativ săpat deasupra uşilor de intrare", în *Ibidem*, nr. 44, Cluj, 5 noiembrie 1933, p.4.

[7] „Trei zile memorabile 4, 5 şi 6 noiembrie 1933. Sfinţirea Catedralei ortodoxe Române din Cluj", în *Ibidem*, nr. 45-46, Cluj, 19 noiembrie 1933, p. 3.

https://biblioteca-digitala.ro

Înalții oaspeți au început să sosească încă de vineri seara. Este vorba de Patriarhul Miron Cristea, însoţit de consilier și trei diaconi, și de Mitropolitul Nicolae Bălan, însoţit de Arhiereul Vasile Stan și câțiva diaconi. Aceștia au fost întâmpinaați la gară de corul Academiei Teologice, în frunte cu Rectorul Dr. Ioan Vască.

În aceeaşi zi, dimineaţă, a sosit P. S. Ioan Stroia, Episcopul Armatei, iar a doua zi, Episcopul Nichita Duma al Argeşului, P.S. Grigore Comşa al Aradului, Arhiereul Andrei Mager de la Oradea, P. S. Arhimandrit Policarp Moruşca ș.a.

Sâmbătă dimineaţa a sosit Primul-ministru Alexandru Vaida-Voevod, însoțit de miniştrii Dimitrie Gusti, Mihai Popovici, Voicu Nițescu, Dimitrie R. Ioaniţescu, subsecretarii de stat Viorel-Virgil Tilea și Mihail Şerban[8].

Sărbările oficiale ale sfinţirii Catedralei au început prin întrunirea Adunării Eparhiale, convocată în sesiune extraordinară în ziua de sâmbătă, 4 noiembrie 1933, la orele 17.00, în Biserica „Sf. Nicolae" din Calea Regele Ferdinand. La această întrunire solemnă au participat membrii Adunării Eparhiale, actuali şi foşti miniştri, profesori universitari şi membri ai Academiei Române, înalţi demnitari în serviciile publice şi de stat.

În prezenţa Patriarhului Miron Cristea, a Mitropolitului Nicolae Bălan, Episcopilor Nichita Duma de la Argeş, Ioan Stroia, Episcopul Armatei, și Arhiereilor Andrei Crişanul de la Oradea şi Vasile Stan de la Sibiu, festivitatea solemnă a început prin invocarea Duhului Sfânt, după care P.S. Episcop Nicolae a rostit cuvântarea festivă: „Onorată Adunare Eparhială, iubiţii mei fii sufleteşti! Cu sufletul plin de nemărginită bucurie cerească, deschid astăzi Adunarea festivă extraordinară a Eparhiei noastre. Era prea firesc ca evenimentul istoric al sfinţirii Catedralei din Cluj să fie sărbătorit, înaintea tuturora, de către înşişi reprezentanţii clerului şi poporului din Eparhia pentru a cărei credinţă şi mântuire le-a fost înălţată.

De aceea, am hotărât că cea dintâi datorie pe care o am este să strâng în jurul meu, la acest praznic al praznicelor, îndeosebi pe iubiţii mei fii sufleteşti, clerici şi mireni, ca împreună să slăvim izbânda cea mare pe care Domnul ne-a dat-o în dragostea Sa nesfârşită către noi. Aducându-ne aminte, în această clipă, de cuvântul psalmistului, care zice că «de n-ar zidi

[8] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc», inima noastră trebuie să se îndrepteze, înainte de toate, spre cerul îndurărilor, de unde ne-a venit darul şi ajutorul, ca să putem îndeplini cu toţii împreună minunea ce străluceşte azi în faţa ochilor noşti. Căci nu este, oare, minune faptul că vedem aivea aici, în cetatea îngrădirii, în oraşul umilirilor şi suferinţelor noastre seculare, înălţându-se spre cer crucile falnicei Catedrale Ortodoxe?

Când mă gândesc la atâtea lăcaşuri de închinare din trecutul nostru, când îmi aduc aminte că măreaţa noastră catedrală din Sibiu, unde mi-am lăsat o parte bună din sufletul meu, s-a putut ridica abia după 50 ani de încordări, atunci nu este, oare, o minune că Sionul românesc din Cluj s-a înălţat în podoaba lui neîntrecută de granit numai în timpul relativ scurt de un deceniu? Da, domnilor, el este o minune, pentru că înfăţişează aici, în capitala de dincoace de Carpaţi, un simbol sfânt şi scump nouă, tuturor, simbolul Dumnezeiesc adus Ardealului, prin jertfa patriei-mame, în ziua de 15 august 1916. În amintirea veșnică a acestei zile de slavă, am zidit noi catedrala cu hramul «Adormirii Născătoarei de Dumnezeu», ca prin ea să se vestească din veac în veac minunea cea mare a mântuirii neamului românesc.

Cu gândul la acest simbol, am închegat din piatră cioplită monumentul credinţei noastre, punând la temelia lui iubirea nesfârşită şi jertfele neprihănite ale tuturor acelora care se simt legaţi prin toată fiinţa lor de Biserica strămoşilor noştri adormiţi în credinţa ei mântuitoare. Astfel, datorită înţelegerii pe care statul a arătat-o către Biserica neamului, ni s-au dat de la guvernele ce s-au succedat din anul 1920 până azi fonduri însemnate, care au atins suma de 54 milioane lei, la care s-au adăugat daniile credincioșilor, autorităţilor, societăţilor de credit şi binefacere, în valoare de 13 milioane lei. Cu o dreaptă şi bună chivernisire a acestor fonduri, despre care dăm socoteală cu inima împăcată înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor, am izbutit, după ani de griji necurmate şi osteneli neîncetate, să înfăptuim cel mai frumos vis al inimilor noastre, am dat prin aceasta Ardealului dezrobit cel mai strălucit monument naţional, menit să dovedească tuturor vrednicia şi trăinicia stâpânirii româneşti pe plaiurile care au fost şi vor rămâne de-a pururi ale noastre. Am dat, îndeosebi, poporului nostru un dumnezeiesc izvor de încredere în chemarea lui pe lume, de a domni aici în pace prin Evanghelia Mântuitorului.

https://biblioteca-digitala.ro

De acum, va putea lua avânt lucrarea cea mare de înnoire sufletească a credincioşilor noştri din Cluj şi Eparhie, căci uşile Catedralei vor fi mereu deschise pentru toţi cei însetaţi după apa cea vie a Domnului nostru Iisus Hristos. Rugile ce se vor face zilnic la altarul ei, predicile ce se vor rosti fără odihnă din amvonul ei vor împrăştia lumină, încredere şi mângâiere miilor de suflete chinuite de tainele vieţii şi de suferinţele existenţei pământeşti. Mulţimea de elevi și studenţi de la toate şcolile Clujului, a cărei creştere religioasă ne este aşa de scumpă, va avea de azi înainte biserica largă şi frumoasă, care să-i cuprindă pe toţi în duminici şi sărbători, încălziţi de flacăra curată a Sfintelor Scripturi.

Alături de misiunea ei religioasă, Catedrala va avea şi o mare chemare naţională, ocrotind şi sporind comorile neamului nostru în aceste părţi de ţară, ca astfel unitatea naţională, dinastia şi Tronul să aibă în Eparhia Vadului forţe vii şi puternice, pe care să se poată sprijini cu încredere în toate împrejurările istoriei noastre. Aşa văd eu rolul covârşitor al Catedralei în dezvoltarea poporului nostru. Şi, gândindu-ne la roadele binecuvântate ce se vor revărsa din zidurile ei sfinte, inima mea se pleacă cu smerenie şi recunoştinţă în faţa Providenţei, care mi-a dăruit zile şi putere, spre a vedea isprăvită cu bine această casă dumnezeiască, pe care Tatăl a zidit-o, Fiul a întărit-o şi Duhul Sfânt a înnoit-o.

Răsplata grijilor şi ostenelilor mele o găsesc în această bucurie duhovnicească, care este cea mai mare şi mai deplină din toate câte mi-a hărăzit Dumnezeul bunătăţilor în lunga mea viaţă de trudă bisericească şi naţională. Unde aş putea simţi mai desăvârşită toată fericirea acestei bucurii, decât aici, în Adunarea Eparhială, în mijlocul vrednicilor reprezentanţi ai clerului şi poporului, încredinţaţi mie spre păstorire, între cei mai apropiaţi de mine, cu care împreună am împărţit timp de 12 ani gândurile, greutăţile şi jertfele numeroase, din cara a răsărit biruitoare Catedrala sufletelor noastre.

Ca părintele vostru sufletesc, adânc mişcat de iubirea curată ce mi-aţi arătat şi de sprijinul devotat ce mi-aţi dat, ţin să vă mulţumesc, astăzi, din toată căldura inimii mele şi, împărtăşindu-vă tuturor binecuvântarea mea Arhierească, mă îndrept către Părintele luminilor, rugându-l: «Doamne, Doamne, caută din cer şi vezi şi cercetează via aceasta, pe care a sădit-o dreapta Ta şi o desăvârşeşte pe ea. Amin»”[9].

[9] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

Expunându-şi bucuria pentru marele eveniment din capitala Ardealului, Patriarhul Miron Cristea a adresat următoarele cuvinte: „Cu mult drag îmi aduc aminte de primirea pe care poporul o făcea delegaţilor Mitropoliei Ortodoxe Române de la Sibiu, Sighet, Săcel şi din alte părţi supuse azi Eparhiei Clujului. În aceeași perioadă, am fost escortat de jandarmii unguri între baionete dintr-un sat în altul, însă tăria în credinţă şi alipirea de legea strămoşească a triumfat. Biserica noastră se poate lăuda azi că realizează aici progrese uriaşe. S-au înfiinţat numeroase parohii noi, iar cele vechi s-au întărit. Ne înveselesc stările de azi din capitala Ardealului unde, după 15 ani de muncă, Biserica Ortodoxă Română are excelente instituţiuni. Suntem mândri de gospodăria ce s-a purtat în Eparhia Clujului sub conducerea vrednicului Episcop Nicolae Ivan, iar măreaţa Catedrală ce se va târnosi mâine este una din strălucitele dovezi ale acestei cinstite gospodării. Mulţumesc lui Dumnezeu că m-a învrednicit să petrec în zilele bătrâneţilor mele aceste clipe de nemărginită fericire între voi. Doresc ca rădăcinile răsărite din sămânţa ce voi aţi aruncat-o aici să aducă drept roadă întărirea ortodoxismului românesc, să realizaţi progrese şi mai mari pentru întărirea Bisericii strămoşeşti şi a ţării noastre întregi”[10]. La rândul său, Mitropolitul Nicolae Bălan a salutat Adunarea cu cuvintele: „Cu inima plină de veselie am venit la sfinţirea Catedralei Ortodoxe din Cluj. Această catedrală este un simbol al biruinţei neamului nostru şi al Bisericii sale naţionale. În sfântă simţire creştinească, Biserica noastră a ştiut întotdeauna să crească poporul. Noi ne vom pleca smeriţi în faţa altarului clădit cu atâtea jertfe, recunoscând că mari şi minunate sunt lucrurile Domnului. Cerşesc binecuvântarea cerească asupra operei noastre şi asupra întregului cler şi popor al Eparhiei Vadului, Feleacului şi Clujului”[11].

În numele Adunării Eparhiale, Prof. Univ. Dr. Ioan Lupaş, a făcut următoarea declarație publică: „1. Adunarea Eparhială, întrunită în sesiune extraordinară în preziua sfinţirii Catedralei, cu inima smerită aduce laudă şi închinăciune Tatălui ceresc, pentru nesfârşita Sa milostivire spre poporul nostru drept-credincios, învrednicindu-l să vadă desăvârşită înălţarea sfintei noastre Catedrale în cetatea îngrădirilor din trecut, devenită acum cetate a credinţei, culturii şi libertăţii neamului românesc.

[10] *Ibidem*, p. 4.
[11] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

2. Adunarea se închină cu evlavie faţă de memoria neînfricatului atlet al lui Hristos, Ştefan cel Mare, Domnul Moldovei şi întâiul ctitor al Episcopiei Vadului, faţă de memoria marelui Mitropolit Andrei Şaguna, care de acum 70 de ani începuse a lupta şi a stărui pentru reînfiinţarea acestei Episcopii în cetatea Clujului, precum şi faţă de memoria gloriosului Rege Ferdinand, care a îmbrăţişat de la început, cu interes părintesc, proiectul Catedralei, acordând înaltul său sprijin celor ce au ostenit pentru realizarea lui.

3. Adunarea Eparhială exprimă recunoştinţă P.S. Episcop Nicolae Ivan, care timp de 10 ani n-a pregetat a osteni, din straja dimineţii până în noapte, pentru strângerea mijloacelor de trebuinţă, punând totul în mişcare şi priveghind necontenit ca cel dintâi Sion al reînviatei noastre Episcopii să se înalţe pe temelii de nebiruită trăinicie, pentru propovăduirea Evangheliei Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

4. Adunarea exprimă mulţumiri M. S. Regelui Carol al II-lea, Prea Fericitului Patriarh Miron şi Î.P.S. Mitropolit Nicolae Bălan pentru darurile oferite Catedralei, precum şi tuturor binefăcătorilor acestei biserici, clerici şi mireni, care, cu dragoste creştinească faţă de aşezămintele legii noastre străbune, au contribuit cu darul lor, de bunăvoie, la înălţarea Catedralei.

5. Adunarea îndrumă Consiliul Eparhial să facă un pomelnic amănunţit, din care să nu lipsească numele nici unui donator, iar Episcopului Nicolae îi adresează rugămintea de a binevoi să dispună citirea acestor nume de creştini darnici în fiecare an, la serbarea hramului (15 august) şi la aniversarea sfinţirii Catedralei (5 noiembrie).

6. Adunarea invită Consiliul Eparhial să pregătească un istoric al clădirii acestui monument religios-artistic, în care să se eternizeze şi numele tuturor binefăcătorilor bisericii.

7. Adunarea exprimă recunoştinţă mai marilor dregători, guvernelor care s-au perindat la cârma ţării, a judeţului şi a municipiului Cluj în acest timp de 10 ani şi care au contribuit, în măsura posibilităţilor, cu sume însemnate la accelerarea şi terminarea lucrărilor.

8. Adunarea aduce mulţumiri tuturor celor ce au ostenit cu fapta şi cu cuvântul pentru înfăptuirea acestei zidiri, mai întâi inginerului Gheorghe Cristinel, plăsmuitorul planurilor, apoi inginerilor Tiberiu Eremia, D.

https://biblioteca-digitala.ro

Marcu şi Nicolae Dordea, pictorilor Gheorghe Rusu, A. Demian şi Catul Bogdan, protopopilor, preoţilor, membrilor Adunării Eparhiale şi îndeosebi consilierilor eparhiali, care au sprijinit cu munca şi sfatul lor pe conducătorul Eparhiei, ca să ducă la izbândă strălucită această lucrare, închinată lui Dumnezeu şi poporului drept-credincios.

9. Adunarea îndrumă Consiliul Eparhial să ţină mereu la suprafaţă problema completării lucrărilor rămase în stadiul de provizorat, să continue cu strângerea fondurilor necesare, pentru ca să se poată desăvârşi lucrarea în conformitate cu planurile originale.

10. Adunarea Eparhială predă mâine edificiul Catedralei, cu hramul «Adormirea Maicii Domnului», în grija P.S. Episcop Nicolae şi a Consiliului Eparhial, pentru ca să-i deschidă porţile pe seama drept-credincioşilor creştini, cărora să le fie izvor nesecat de lumină şi înviorare a credinţei străbune, îndeplinindu-şi în viaţa poporului nostru menirea de «stâlp şi întărire a adevărului»”[12].

Drept răspuns, Preasfinţia Sa a rostit următoarea rugăciune: „Doamne, Dumnezeul nostru, Cela ce toate dintru nefiinţă întru fiinţă le-ai adus, Cela ce locuieşti întru lumina cea neapropiată, Cela ce ai ceriul scaun şi pământul razim picioarelor Tale, nădejdea tuturor marginilor pământului, auzi-ne pe noi, păcătoşii şi nevrednicii robii Tăi, în ziua aceasta, când Îţi aducem întru umilinţa gândului şi a sufletului nostru mulţumită pentru mare milostivirea Ta, ce ai revărsat din belşug asupra noastră, ocrotind cu îndelungă bunătatea Ta silinţele noastre întru înălţarea unui nou Sion în acest oraş, pentru preamărirea preasfântului Tău nume şi propovăduirea cuvântului Evangheliei Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Să nu ne osândeşti pe noi pentru nevrednicia fiinţei, ci, trecând cu vederea păcatele noastre, primeşte prinosul smereniei noastre, ca să fie ochii Tăi căutând pururea spre lăcaşul acesta şi urechile Tale să asculte glasul rugăciunii celor ce se vor rugă în casa Ta aceasta.

Trimite peste dânsa pe Preasfântul Tău Duh, ca să o umple de lumină, fă-o scaun măririi Tale şi celor înviforaţi adăpostire. Păzeşte-o neclintită până la sfârşitul veacului, pentru ca într-însa să se preamărească Preasfânt numele Tău, acum şi pururea... Amin”[13].

[12] *Ibidem,* pp. 6-7.
[13] *Ibidem*, pp. 6-7.

https://biblioteca-digitala.ro

În continuare, P.S. Nicolae a înmânat membrilor Adunării Eparhiale şi protopopilor medalia comemorativă de argint, care avea pe o parte Catedrala în relief, cu incripţia „Catedrala Ortodoxă Română, Cluj 1933", iar pe verso, o cruce cu inscripţia „Cu noi este Dumnezeu". Cu același prilej, au fost acordate următoarele distincţii şi promovări: gradul de protoierei onorari profesorilor Dr. Andrei Buzdug, Dr. Liviu Galaction Munteanu şi Patriciu Curea; au fost distinși cu brâu roşu: diaconul Dr. Orest Bucevschi, presbiterii Emil Nicolescu, Ion Cociuban, Petru Sămărghiţan, Ion Stănescu și Teodor Ciuruş; consilierii eparhiali Andrei Ludu şi Dr. Vasile Sava au fost numiți protoierei stavrofori. În numele celor distinşi, au răspuns consilierii Andrei Ludu şi Dr. Vasile Sava.

Adunarea s-a încheiat la orele 18.00 cu Vecernia și Litia, oficiate de Arhimandritul Policarp Moruşca, protopopii Petru Popoviciu, Ioil Ghiuriţan, Alexandru Baba şi Sorin Furdui, Arh. Evghenie Orghidan și diaconul Vasile Bogdan[14].

A doua zi, duminică, 5 noiembrie, a avut loc ceremonia de sfințire a Catedralei. La ora 9.00, a început sfinţirea apei, după care, într-un impozant cortegiu, au sosit înalţii ierarhi, care s-au așezat în faţa Catedralei pentru a-l aştepta cu Crucea și Evanghelia pe Majestatea Sa Regele Carol al II-lea. Acesta era însoțit de Voievodul Mihai, de Alteța Sa Regală Principele Nicolae și de membrii Guvernului[15].

După începerea slujbei, Regele Carol al II-lea, observând că trupa nu s-a descoperit, a dat ordin să se descopere. A fost un gest care a impresionat sentimentul religios al asistenţei. Au urmat Ectenia, rugăciunea, încunjurarea bisericii o singură dată în sunetul clopotelor şi cântecele corului, cu trei opriri pentru citirea Evangheliilor de către P.S. Episcop Nicolae Ivan, P.S. Episcop Nichita Duma şi P.S. Episcop Grigore Comşa. Ungerea cu sfântul mir şi ulei a fost făcută de Episcopul Armatei, Ioan Stroia, iar stropirea cu apă sfinţită, de P.S. Arhiereu Vasile Stan.

Pe treptele bisericii, Î.P.S. Mitropolit Nicolae Bălan a citit Rugăciunea Împărătească, după care Patriarhul Miron a rostit: „Deschideţi, voi, boieri, porţile!". Un moment solemn, în care ușile Catedralei au fost deschise pentru veacuri.

---

[14] *Ibidem*, p. 7.
[15] *Ibidem,* p. 7.

https://biblioteca-digitala.ro

În Catedrală au intrat mai întâi Regele Carol al II-lea, Voievodul Mihai şi Principele Nicolae, Patriarhul şi ceilalţi înalţi ierarhi şi demnitari. Corul Episcopiei și cel al Academiei Teologice au început să cânte „Luminează-te, luminează-te, noule Ierusalime!", precum şi alte cântări[16].

După sfinţirea interiorului bisericii, M.S. Regele Carol al II-lea a fost condus în altar, unde a semnat Actul Comemorativ, care are următorul conţinut: „Cu voia Tatălui, cu ajutorul Fiului şi cu săvârşirea Sfântului Duh, acest sfânt și dumnezeiesc lăcaş închinat Adormirii Maicii Domnului spre veşnică pomenire a istoricei zile de 15/28 august 1916, când oștile viteze ale gloriosului Rege Ferdinand I au intrat în războiul pentru dezrobirea neamului şi unitatea naţională, s-a ridicat, în curs de zece ani, de la 1923 la 1933, prin râvna neogoită şi osteneala neobosită a celui dintâi Episcop al reînviatei Episcopii a Vadului, Feleacului și Clujului, ca să fie Biserică Catedrală a acestei de Dumnezeu păzite Episcopii şi simbol, totodată, al dreptăţii divine ce s-a revărsat din belşug asupra poporului românesc din Ardeal, în anul izbăvirii sale de sub întristarea veacurilor de restrişte, al Mântuitorului nostru Iisus Hristos 1916.

Şi s-a sfinţit cu mare pompă, după toate rânduielile bisericeşti şi tradiţiile strămoşeşti, azi, duminică, în 5 noiembrie 1933, în zilele de domnie ale binecredinciosului şi de Hristos iubitorului nostru Rege Carol al II-lea, Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române fiind Î.P.S.D.D. Miron Cristea, Preşedinte al Consiliului de Miniştri Dl Alexandru Vaida-Voevod, Mitropolit al Românilor ortodocși din Transilvania, Banat, Crişana şi Maramureş Î.P.S. D. D. Nicolae Bălan, Ministru al Instrucţiunii, Cultelor şi Artelor, Dl Dimitrie Gusti, iar Episcop al locului P.S.D.D. Nicolae Ivan şi în prezenţa mai marilor dregători civili, militari şi bisericeşti ai Statului, precum şi a fruntaşilor clerului şi poporului drept-credincios, care mai jos se vor arăta în acest act, menit să se aşeze în temelia prestolului, spre eternă amintire a măreţei serbări de sfinţire a acestei întâi Catedrale Ortodoxe a Clujului românesc şi pentru preamărirea tuturor celor ce s-au ostenit şi jertfit pentru înălţarea ei"[17].

În timpul semnării actului, în altar au intrat toţi înalţii ierarhi şi preoţii pentru ceremonialul sfinţirii altarului. M.S. Regele Carol al II-lea, îmbrăcat

[16] *Ibidem,* p. 8.
[17] *Ibidem*, pp. 8-9.

https://biblioteca-digitala.ro

în cămaşa ceremoninlă, s-a spălat pe mâni, apoi, cu o mistrie de zidar nichelată, împreună cu Î.P.S. Patriarh Miron au cimentat cutia cu sfintele moaște în groapa prestolului. În final, au turnat ceară topită cu aromate şi au zidit întreaga groapă. Masa de lemn a fost spălată de către Majestatea Sa, iar apoi unsă cu sfântul mir, ulei şi apă de trandafiri. După punerea evangheliștilor, a fost așezată pânzătura albă şi celelalte acoperitoare. Toţi au ieșit înaintea iconostasului, unde au îngenuncheat, iar Patriarhul Miron Cristea a citit rugăciunea. Regele Carol al II-lea s-a dezbrăcat de cămaşa ceremonială şi a fost condus la scaunul regal, pentru a asculta cuvântarea Episcopului Nicolae Ivan, din care spicuim: „«Binecuvântat este Domnul, că minunată a făcut mila Sa în cetatea îngrădirii»" (Psalm, 30 vers. 22)... Mi-au rămas adânc întipărite în memorie cuvintele rostite de fericitul întru pomenire şi gloriosul nostru Rege Ferdinand, cu prilejul învestiturii mele Arhiereşti, în ziua de 8 decembrie 1921, când îmi spunea în ton impresionant: «Gândul nostru zboară înapoi la veacuri de mult trecute, dar mereu vii în amintirea neamului românesc, când Marele Ştefan şi Petru Rareş îşi rânduiau episcopi pentru păstorirea sufletească a bine-credincioşilor români din Mitropolia Moldovei şi Sucevei, care împrăştiau lumina credinţei ortodoxe în părţile de miazănoapte ale Ardealului, întocmai cum făcea și Mitropolia soră a Ungro-Vlahiei în părţile de miazăzi, în timpul lui Neagoe Basarab, al lui Mihai Viteazul şi al altor voievozi însufleţiţi de dragostea Bisericii naţionale pentru românii de pretutindeni»...

Momentul e prea festiv, sărbătoarea e prea mare ca să pot arăta toate suferinţele de care a avut parte poporul român secole de-a rândul din partea conducătorilor ţării, ținându-l în robia întunericului şi netolerând să se manifeste nici în viaţa naţională, nici în cea bisericească. Nimicirea noastră era program de guvernământ. Păşirea mai timidă a Episcopului Vasile Moga în Dieta de la Cluj, în anul 1842, elocinţa puternică a marelui Andrei Şaguna, în Dieta din anul 1865 n-au putut pune stavilă pornirilor vrăjmaşe. Dar dacă în anul 1865 nu s-a ţinut seamă de protestul românilor și Dieta a hotărât înmormântarea noastră naţională, aceasta a reînviat după 53 de ani, împlinindu-se destinul istoric prin hotărârea din 1 decembrie 1918, de la Alba Iulia. Această hotărâre ne-a dat putința să dezgropăm de sub ruinele seculare şi ctitoria lui Ştefan cel Mare, Episcopia Vadului, Feleacului și Clujului, ca să trăiască şi să prospere până la sfârşitul veacurilor...

https://biblioteca-digitala.ro

Pranznicul sfinţirii Catedralei noastre este o izbândă meritată a ortodoxiei şi o manifestare a veșnicei dreptăţi dumnezeieşti, pentru toate câte a ştiut răbda în cursul veacurilor poporul nostru mult încercat, fără a se clătina în speranţa izbânzii sufletului său din cursele meşteşugite ale celor ce-i căutau pierzare. Cu sentimente de adâncă evlavie, îmi plec genunchii înaintea Ta, Doamne al puterilor, Dumnezeul iubirii de oameni, şi al milostivirei fără sfârşit și cu inima smerită ridic către Tine glasul rugăciunii mele pentru de a-Ţi aduce laudă şt mulţumită netrecătoare, căci m-ai învrednicit să ajung în anii bătrâneţelor mele această clipă înălţătoare şi măreaţă, unică nu numai în viaţa mea pământească, ci şi în viaţa reînfiinţatei ctitorii a lui Ştefan cel Mare şi în viaţa românismului ortodox din Transilvania....

Fie ca la umbra acestui altar, sub bolta ocrotitoare a acestei sfinte Catedrale Ortodoxe, toţi urmaşii mei din veac în veac, în deplina dragoste frăţească şi contopire sufletească, să-şi poată înălţa gândul neprihănit spre rugăciune continuă, care să se înalţe spre cer ca fumul jertfei lui Abel, pentru consolidarea statului român întregit, pentru progresul sfintei noastre Biserici şi pentru slava Domnului, care cu adevărat a făcut mila Sa cu noi, aici, în fosta cetate a îngrădirii, transformată în o frumoasă cetate a libertăţii, a credinţei şi culturii româneşti. Binecuvântat să fie în veci numele Domnului. Amin!”[18].

În final, P.S. Nicolae a oferit Majestății Sale medalia comemorativă din aur masiv, iar Voievodului Mihai şi Principelui Nicolae câte o medalie de argint.

Liturghia a continuat sub conducerea P.S. Episcop al Armatei, Dr. Ioan Stroia, cu înălţătoare răspunsuri date de corul mixt al Episcopiei și al Academiei Teologice.

Serbările au continuat cu vizitarea expoziţiei agricole și banchetul oferit de Dr. Victor Deleu, primarul Municipiului Cluj”[19]. Membrii Adunării Eparhiale și alți invitați au fost poftiți la Restaurantul „Central”[20].

La ora 17.00, în Catedrală a putut fi ascultat un concert dat de corurile reunite ale Episcopiei și Academiei Teologice. După Vecernie, musafirii au fost invitați la Opera Națională Română, pentru a urmări spectacolul de

[18] *Ibidem*, pp. 9-10.
[19] *Ibidem*, p. 11.
[20] *Ibidem*, p. 12.

https://biblioteca-digitala.ro

gală „Flautul fermecat", operă în două acte, în traducere românească de Dr. Sebastian Stanca[21].

În zilele următoare, în tinda bisericii au fost aşezate două plăci comemorative, pe care vedem și azi inscripționate numele consilierilor eparhiali[22], cât și un scurt istoric al construirii Catedralei[23].

Luni, 6 noiembrie, a doua zi după sfinţirea Catedralei, Asociaţia mirenilor „Frăţia Ortodoxă Română" (F.O.R.) şi Asociaţia clerului „Andrei Şaguna" şi-au ţinut în paralel adunările generale anuale, „înfrăţindu-şi în final ideile şi străduinţele pentru întărirea vieţii creştineşti"[24].

Sărbătoarea a avut și o parte intimă, prin recepția de la Episcopie. Cel dintâi a luat cuvântul Sextil Puşcariu, preşedintele „F. O. R.": „Prea Sfinţite! Pe o stradă strâmtă, în afară de zidurile cetăţii Clujului, a fost ridicată de nişte negustori macedoneni bisericuţa veche ortodoxă. Dosită cum este, era oglinda vremurilor trecute, când neamul nostru acumula forţe pentru izbânda zilelor de astăzi. În această bisericuţă, totuşi, am trăit vremuri înălţătoare, căci aici am mulţumit lui Dumnezeu pentru biruinţa câştigată; aici am pomenit mai întâi numele lui Ferdinand I, primul Rege al României Mari; aici a dat cea dintâi binecuvântare arhierească primul Episcop ortodox al Clujului. Tot în această biserică, ne-a fost dat să vedem până nu demult în strana din stânga figura nonagenarului macedonean Nasta, ca un semn al unităţii noastre naţionale prin biserică. Această biserică devenise prea mică şi spiritul de organizator al Preasfinției voastre a pus temelia Catedralei sfinţite ieri. Proporţiile ei trebuiau să fie mari, întâi ca să încapă

---

[21] *Ibidem,* p. 12.

[22] Consilieri Eparhiali din cler: Dumitru Antal, protoiereu; Laurenţiu Curea, protoiereu; Vasile Gan, protopop stavrofor; Andrei Ludu, protoiereu; Dr. Ioan Lupaş, protoiereu, prof. univ.; Zaharia Man, protopop; Aurel Muntean, protopop; Iovian Mureşan, protopop; Gregoriu Pletosu, protopop stavrofor; Petru Popoviciu, protopop; Ştefan Rusu, protopop; Dr. Vasile Sava, protoiereu, ref. catedralei; Dr. Sebastian Stanca, protoiereu stavrofor; Dr. Ioan Vască, arhidiacon; Nicolae Vasiu, protopop. Mireni: George Bogdan-Duică, prof. universitar; Nicolae Bogdan, director de liceu; Dr. Sebastian Bornemisa, publicist; Dr. Lazar Chirilă, profesor; Dr. Alexandru Dragomir, decanul Baroului Cluj; Alexandru Lapedatu, prof. universitar; Antoniu Mandeal, director de bancă; Dr. Petru Meteş, avocat; Dl. Valer Moldovan, prof. universitar; Dr. Ioan Pop, avocat Alba-Iulia; Dr. Victor Stanciu, prof. universitar; Ioan Zeicu, inginer silvic; *Ibidem*, p. 12.

[23] *Ibidem*, p. 12.

[24] *Ibidem*, anul XI, nr. 47, Cluj, 26 noiembrie 1933, pp. 1-2.

https://biblioteca-digitala.ro

numărul mare al credincioşilor, apoi ca să fie un simbol al consolidării noastre naţionale..."[25].

În aplauzele Adunării, Preasfințitului Episcop Nicolae i-a fost înmânat un act omagial, scris şi încadrat în vechi motive din cărţile bisericeşti, de către pictorul N. N. Branea din Cluj: „Celui ce a despicat brazda roditoare în sufletul tineretului ca fost învăţător şi profesor de religie; Celui ce a cârmuit ca preot pe credincioşi şi a desfăşurat o mănoasă activitate, în sens ortodox şi românesc ca asesor; Celui ce a îndrumat opinia publică românească prin scrisul său; Celui ce a fost chemat să restaureze ctitoria lui Ştefan cel Mare şi să organizeze Episcopia Clujului, Vadului şi Feleacului; Celui ce a izbutit, prin străduinţă trează şi muncă fără preget, să împodobească cetatea Clujului cu falnica Catedrală Ortodoxă Română, Prea Sfinţitului Episcop Nicolae Ivan, în ziua sfinţirii acestui altar, închinăm întregul nostru prinos de preţuire şi recunoştinţă în numele «Frăţiei Ortodoxe Române», ea însăşi iniţiată şi pregătită de grija păstorească şi românească a prea iubitului nostru Arhiereu. Cluj, la 6 noiembrie 1933. Semnează Sextil Puşcariu, președinte; Ion Mateiu, secretar general"[26].

Marea sărbătoare a sfinţirii şi a celor două congrese s-a încheiat la Teatrul Naţional cu reprezentația piesei „Cerurile spun", un mister religios pus în scenă de Victor Papilian, despre care Nichifor Crainic consemna în Revista „Calendarul": „...Am intrat cu teamă de prieten. «Cerurile spun» mi s-a părut un titlu teribil. Şi a fost un triumf, aclamat frenetic, al celei mai subtile şi mai îndrăzneţe inspiraţii creştine. Victor Papilian, profesor la Facultatea de Medicină din Cluj, a fost un ateu revoltat şi e azi un creştin adânc. Scriitor cu o putere pe care critica literară nu i-a sesizat-o încă, el e un gânditor de ascuţime nervoasă, care-şi taie ideile artistice pe planurile unei vaste culturi.

Misterul său dramatic e povestea unui tânăr fecior de boier maramureşan, zugrav de icoane pentru biserica din sat, care pleacă în Occidentul veacului al XVI-lea să-şi perfecţioneze arta. Veacul al XVI-lea: catolicism rafinat, protestantism în primă efervescenţă, magie prelungită din obscuritatea Evului Mediu. Sufletul de ingenuitate ortodoxă al tânărului nu rezistă în haosul de idei din Occident. El cade, prin magie, în posesiune diabolică

[25] *Ibidem*, p. 3
[26] *Ibidem*, p. 3.

https://biblioteca-digitala.ro

şi ajunge la crimă. Prigonit de vedenia crimei sale, se reîntoarce în Maramureş. Aici, icoanele sfinte şi naive, pe care le-a zugrăvit altădată, îl vor face să-şi regăsească sufletul dintâi. Reconvertit la ortodoxie, el pleacă extaziat spre Mănăstirea Neamţului, ca spre un Ierusalim al mântuirii.

Lucrarea domnului Victor Papilian, adâncită în spiritul istoric, filosofic şi religios al epocei, e ţinută de la început până la sfârşit la temperatura cea mai înaltă a inteligenţei. Totul e sinteză şi simbol, halucinaţie şi extaz. E un simpozion de idei dramatizate, înfăţişat cu dogoarea şi strălucirea unui talent literar ce-l egalează pe Lucian Blaga. Şi totul e dominat de un fel de a gândi specific ortodox, inedit în literatura noastră. «Cerurile spun» e întâia mare apologie a ortodoxiei, făcută de o inteligenţă artistică surprinzător de subtilă. Publicul a primit pe acest Faust răsăritean cu tunete de aplauze. Victor Papilian a încoronat magistral marile serbări ale Catedralei din Cluj"[27].

Societatea studenţilor teologi din Cluj, „Credinţa ortodoxă", în Adunarea generală din 12 noiembrie 1933, şi-a ales comitetul de conducere pe anul 1933/1934, în felul următor: Președinte, Teodor Moldovan, an. IV; Vicepreşedinte, Constantin Tomuş, an III; Secretar general, Candin Anca, an II; Secretar de şedinţă, Ioan Ioaniciu, an I; Casier: Chiril Moldovan, an IV; Bibliotecar I: Teodor Ciceu, an II; Bibliotecar II: Vasile Pitea, an I; Controlor, Mihail Chiorean, an IV; Econom, Vasile Racolți, an II; Delegaţi la centrul studențesc „Petru Maior": Marian Galu, an. IV; Nicolae Cotoțiu, an III; Iuliu Goşescu, an. III; Ion Stănescu, an. III; Aurel Oltean, an. III și Augustin Andrei, an II. Preşedintele Secţiei literare: Gheorghe Giurgiu, an IV; Preşedintele Secţiei de propagandă: Ilie Pop, an. III; Preşedintele Secţiei muzicale: Ion Ţopu, an III[28].

Vineri, 8 decembrie 1933, Pr. Vasile Puica, absolvent al Academiei Teologice din Cluj, şi-a susţinut teza de licenţă cu titlul „Unde sunt morţii", obţinând calificativul „cum laude". Comisia examinatoare, prezidată de P.S. Episcop Nicolae Ivan, a fost formată din profesorii Ioan Vască, Orest Bucevschi şi Liviu Galaction Munteanu[29].

Ca o încununare a anului 1933, Prof. Andrei Buzdug va lansa volumul „Merinde pentru sufletele credincioase. Predici la toate Duminecile anului bisericesc", despre care Prof. Orest Bucevschi scria: „Urmărind și analizând

[27] *Ibidem.*

[28] *Ibidem*, nr. 48, Cluj, 3 decembrie 1933, p. 12.

[29] *Ibidem*, nr. 50, Cluj, 17 decembrie 1933, p. 6.

https://biblioteca-digitala.ro

literatura omiletică din ultimii ani, trebuie să mărturisim că există şi un număr de cărţi care fac cinste teologiei româneşti. În rândul acestora, fără ezitare şi încă la loc de frunte, trebuie înregistrat şi volumul de predici cu titlul sugestiv de mai sus, publicat de distinsul predicator şi profesor de omiletică de la Academia Teologică Ortodoxă Română din Cluj, Dr. Andrei Buzdug. Autorul, învăţând de la catedră pe viitorii preoţi felul în care cuvântul divin poate mai uşor să pătrundă în tainele sufletului omenesc, pentru a-l îndruma spre cele cereşti, şi în acelaş timp «cunoscând mizeria de la sate, greutăţile pastorale şi curentele potrivnice pe care le întâmpină astăzi fraţii preoţi», s-a lăsat îndemnat să servească vestitorilor cuvântului dumnezeiesc acest mănunchi de predici, pentru a le fi «un razim în lupta grea ce o desfăşoară», cum însuşi spune atât de frumos, dar şi atât de modest în «Cuvânt înainte». Şi pentru faptul acesta, desigur, îi vor fi deplin mulţumitori toţi cei ce-i vor citi volumul.

Frumos ca înfăţişare tipografică, volumul e mult mai frumos după cuprins. Predicile sunt scrise în limbă poporală neaoş-românească, pe înţelesul tuturor, presărate cu frumoase şi potrivite pilde; se pot rosti însă cu acelaşi strălucit efect şi în faţa celui mai select public. În fiecare propoziţie citeşti tendinţa adevăratului învăţător de a învăţa pe cei neînvăţaţi, de a mângâia pe cei întristaţi şi de a încuraja pe cei lipsiţi de curaj.

Cel ce citeşte această carte, vrând-nevrând se înalţă spre înălţimi, oricât de jos ar fi fost înainte de citire. Preotul, care înainte de a urca amvonul a citit predica respectivă, a Prof. Dr. Andrei Buzdug, va avea un succes real şi strălucit. Nu e mirare. Din traista cu merinde bune nu poţi să împărtăşeşti decât cele mai delicioase bunătăţi. Dar nu intenţionez să fac acestei cărţi recenzia aşa cum s-ar cuveni, căci ar însemna să scriu o broşură întreagă, pentru a-i putea reliefa toate frumoasele calităţi de care dispune, ci numai dau ştire despre apariţia ei, invitând vestitorii cuvântului divin să se servească a ajunge în posesia ei şi să înceapă a gusta din «Merindele» oferite de Prof. Dr. Andrei Buzdug. Mai departe, n-am nicio teamă că nu vor fi ei înşişi mulţumiţi de acest fel de hrană sufletească şi că nu vor putea mulţumi cu ea şi sufletele încredinţate păstoririi lor”[30].

[30] „Merinde pentru sufletele credincioase”, în *Ibidem*, p. 7.

https://biblioteca-digitala.ro

15

Zece ani de la înființarea Academiei Teologice clujene

La inițiativa P.S. Episcop Nicolae Ivan, a luat fiinţă la Cluj secţia Ligii Antirevizioniste din Ardeal. La data de 8 ianuarie 1933, au fost convocați la reşedinţa episcopală numeroşi intelectuali, în fața cărora P.S. Nicolae a făcut o expunere limpede a motivelor care justifică înființarea acestei organizații în Ardeal. Aurel Gociman a dat citire Statutelor, după care s-a trecut la alegerea organelor de conducere. Au fost proclamaţi preşedinţi de onoare: toţi Mitropoliţii şi Episcopii români din Ardeal, vechii luptători naționaliști Octavian Goga, Vasile Goldiş, Iuliu Maniu, Alexandru Vaida-Voevod, Aurel Vlad, Teodor Mihali, Alexandru Lapedatu, Ştefan C. Pop şi Francisc Hosu-Long. În calitate de Preşedinte a fost ales Ioan Lupaş, secondat de Vicepreşedinţii Gheorghe Bogdan-Duică, Iuliu Haţieganu, Onisifor Ghibu, G. Moroianu şi Al. Dragomir, iar Secretar general: Aurel Gociman. S-a decis ca cea dintâi manifestare a Ligii să se ţină în data de 24 ianuarie, la Teatrul Naţional din Cluj[1].

În prima duminică a lunii februarie, în bisericile Eparhiei Clujului s-a oficiat slujba de pomenire „pentru odihna fericitului binefăcător al naţiunii române, Emanoil Gojdu”[2]. Un omagiu de unanimă şi eternă recunoştinţă, datorat unuia dintre cei mai mari ctitori ai vieţii culturale şi naţionale

[1] „S-a înființat «Liga antirevizionistă» din Ardeal”, în Rev. Renașterea, anul XII, nr. 2, Cluj, 14 ianuarie 1934, p. 4.

[2] „Manifestația Ardealului pentru Fundațiunea Emanoil Gojdu”, în *Ibidem*, nr. 6, Cluj, 11 februarie 1934, p. 1

https://biblioteca-digitala.ro

românești, căci, grație fundației lăsate moștenire neamului, s-au putut forma, timp de cinci decenii, sute de intelectuali, îndeosebi profesori, medici şi avocaţi, care au fost tot atâția luptători devotaţi şi îndrumători neobosiţi ai poporului român de dincoace de Carpaţi[3].

Beneficiarii, majoritatea fii de țărani, aducând de acasă un sentiment de firească dragoste față de Biserică, nu făceau decât să-i sporească intensitatea prin bursa ce le venea, devenind astfel cei mai însufleţiţi apărători și sprijinitori ai Bisericii. Faptul explică în parte fenomenul, neobișnuit în alte colțuri de țară, al legăturii strânse ce există, în Ardeal, între cărturarii mireni şi Biserica strămoşească. Pentru ei, altarele nu erau numai locuri de închinare ale poporului, ci şi izvoare sufleteşti neîntrecute, spre care se îndreptau mereu, în vremile de urgie ale stăpânirii străine[4].

Dacă în perioada a doua, Fundația Gojdu urma să facă un pas înainte, acordând burse viitorilor preoţi, învăţătorilor şi artiştilor, în a treia perioadă ajutoarele erau destinate preoţilor şi învăţătorilor bătrâni, săracilor sau celor cu familii numeroase, şi, în fine, după trecerea celei de-a treia perioade, surplusul veniturilor putea fi folosit pentru orice alte scopuri ortodoxe, socotite folositoare naţiunii române. În anul 1933, se contata cu tristețe că „toate aceste scopuri înalte sunt zădărnicite, fiindcă fundația este sechestrată la Budapesta. Vecinii noştri, care ştiu ce reprezintă pentru Ardeal această instituţie culturală, vor să şantajeze. Cu alte cuvinte, fără a avea niciun motiv legal, ungurii cer compensaţii pentru ca s-o elibereze de sub influența lor. Sfătuiți de partidele politice, aceștia cer, în schimb, cesiunea unor imobile din Sibiu şi Cluj, care înainte de război se aflau în proprietatea statului maghiar”[5].

Pentru a se pune capăt acestui joc politic, ce ofensa demnitatea României şi interesele ortodoxei naţionale, „Frăția Ortodoxă Română” a organizat, în data de 4 februarie 1933, o mare manifestație publică[6].

La începutul lunii februarie, Societatea studenţilor teologi „Credința Ortodoxă” a organizat o frumoasă reprezentație cultural-artistică în comuna

[3] *Ibidem*.
[4] *Ibidem.*
[5] *Ibidem.*
[6] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

Iara din județul Turda. Cuvântul introductiv a fost rostit de Prof. Dr. Andrei Buzdug, care a arătat importanţa Bisericii în viaţa neamului românesc. Au urmat câteva cântece interpretate de corul Academiei Teologice, sub conducerea studentului I. Ţopu. Studenţii au pus în scenă comedia „Cine vrea, îl va moşteni", iar în încheiere, preşedintele societăţii, studentul T. Moldovan, a mulţumit publicului pentru primirea călduroasă[7].

În data de 11 martie 1934, în Revista Renașterea a fost publicat Apelul Academiei Teologice din Cluj, la împlinirea a 10 ani de la înființare. Reținem că „această instituţie a dezvoltat în decursul unui deceniu o activitate binecuvântată şi rodnică. Sub părinteasca oblăduire a prea iubitului ei ocrotitor şi ctitor, P.S. Epicop Nicolae Ivan, şi cu sprijinul neprecupeţit al Veneratului Consiliu Eparhial, tânăra noastră şcoală de înaltă cultură religioasă şi morală, a pregătit un impunător număr de harnici muncitori în via Domnului. Peste 100 de preoți, formați la Academia Teologică, sunt validați în cel mai îmbucurător mod în parohiile Eparhiei Clujului, făcând cinste instituţiei care i-a pregătit şi ridicând simţitor prestigiul Bisericii noastre strămoşeşti"[8].

Pentru a celebra momentul, corpul profesoral de la Academia Teologică a decis să organizeze o manifestare solemnă și să publice un volum comemorativ, cuprinzând lucrări de specialitate ale profesorilor şi colaboratorilor instituției. În acest sens, Rectoratul Academiei a adresat un apel către toţi foştii studenți, de a susține financiar, fiecare după posibilități, editarea acestui volum. Cum era de aşteptat, inițiativa dascălilor a fost primită cu însuflețire de tinerii formați la Academia clujeană. Iată un exemplu de „sincer devotament şi gratitudine"[9] a unui fost ucenic, devenit un distins preot într-una din parohiile Eparhiei Clujului: „Mult Onorate Domnule Rector, primind avizul nr. 156/1934, în sensul comemorării unui deceniu de rodnică activitate a instituţiei noastre de un deosebit prestigiu şi un înalt rol religios-moral, Academia Teologică Ortodoxă Română din Cluj, am deosebita plăcere de a folosi primul moment întru prezentarea răspunsului meu respectuos. Nu voi uita niciodată zelul şi dragostea pe

[7] „Studenţii teologi din Cluj, în propagandă", în *Ibidem*, nr. 8, 25 februarie 1934, p. 3.
[8] Ioan Vască, „Apelul Academiei Teologice", în *Ibidem*, nr. 10, Cluj, 11 martie 1934, p. 2.
[9] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

care le-am constatat în cursul uceniciei mele, mijloace şi calităţi atât de sublime, cu care prea stimaţii noştri profesori de la acest înalt focar de cultură au nizuit şi se străduiesc în tot timpul a transplanta adânc în sufletele viitorilor preoţi convingerea fermă că a lupta pentru apărarea dreptei credinţe şi promovarea ei nu este numai o datorie umană elementară, ci este şi calea sigură de ieşire din haosul crizei morale şi materiale ce predomină în întreg universul.

Ne-aţi învăţat cum să luptăm şi lupta noastră astfel începută şi continuată nu-i grea şi ne duce zi de zi spre noi izbânzi, în câmpul vast de onoare al creştinismului ortodox. De aceea, aș putea ca eu să nu îmbrăţişez cu drag apelul trimis de prea iubiţii noştri comandanţi? Nu! Din contră, mă grăbesc a prenota volumul comemorativ de care amintiţi. În acelaşi timp, vă rog prea respectuos, Domnule Rector, binevoiți a primi şi prezentul tablou (tabloul cuprindea în icoane aspecte frumoase din activitatea sa de preot), ca o fidelă reprezentare a unui modest rezumat de conştiincioase străduinţe pastorale în anii de preoţie; primiți-l, vă rog, în semn de sinceră, profundă şi statornică stimă şi recunoştinţă pentru întreg vrednicul corp profesoral de la Academia noastră Teologică. Cu întregul meu devotament de adâncă veneraţiune”[10].

În cadrul cercului de studii al Societăţii studențești „Credinţa ortodoxă”, deschis în ziua de 3 martie 1934, în faţa unui numeros public, au conferențiat Rectorul Academiei, Dr. Ioan Vască, care a prezentat importanţa acestor manifestări, și Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu, care s-a referit la „Religie şi cultură”[11].

În data de 11 martie, „Frăţia Ortodoxă Română" din Cluj a ținut, la Școala Primară de Stat din Mănăştur, o serbare religioasă, care s-a desfășurat după următorul program: „Tatăl nostru”, cor bărbătesc, de Ciprian Porumbescu, sub conducerea Prof. Dr. Vasile Petraşcu; Cuvântul de deschidere al preşedintelui; Conferința „Cum sparg sectarii legea strămoşească, furişându-se în ogorul lui Hristos”, susținută de Prof. Dr. Orest Bucevschi; „De tine se bucură” de Ciprian Porumbescu, cor bărbătesc; „Cerurile spun” de Stepan I. Davadov, cor bărbătesc; „Sfânt e Domnul”, de Gheorghe Dima,

[10] *Ibidem*.

[11] „Cerc de studii”, în *Ibidem*, nr. 10, Cluj, 11 martie 1934, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

cor bărbătesc; „Pre noi înşine", de S. Drăgoiu, cor bărbătesc; Cuvânt de închidere[12].

Cu ocazia cercului de studii al Academiei Teologice, în luna martie au avut loc, la sediul din strada Avram Iancu, nr. 6, conferințele profesorilor Dr. Ioan Pașca, despre „Viaţa şi doctrina episcopilor romani Liberius şi Vergilius", și Dr. Orest Bucevschi, despre „Probleme din filosofia lui Nikolai Berdiaev"[13].

Continuând pe aceeași linie, duminică, 18 martie, în Aula Universității din Cluj, Prof. Dr. Andrei Buzdug a prezentat în faţa unui public numeros conferința „Ortodoxia română". După ce a făcut o privire succintă asupra trecutului, a arătat starea îngrijorătoare în care se află poporul român şi mai ales lipsa de ideal, adică a acelei puteri îmbolditoare, lăuntrice, care să trezească în oameni puterile latente. În continuare, a opinat că atât fraudele din instituţiile publice, falimente din instituțiile comerciale, demagogia care se manifestă tot mai dezmăţat, cât și lipsa de reacţie împotriva a tot ce este în mod evident primejdios ordinii şi progresului sunt tot atâtea efecte ale unei stări economice proaste, dar şi ale unei stări morale bolnăvicioase. După părerea conferențiarului, pentru a îndrepta lucrurile, era nevoie de domnia virtuţii în toate actele vieţii publice şi private. Şi, precum în trecut „Ortodoxia română ne-a fost pavăză şi călăuză, întocmai aşa în viitor va fi mântuirea noastră"[14].

În ce privește Fundația Gojdu, Președintele „Frăției Ortodoxe Române", Prof. Dr. Sextil Puşcariu, a prezentat ministrului de externe, Nicolae Titulescu, o „moţiune" din partea Mitropoliei Ardealului, semnată de peste 100.000 credincioși ortodocși, care cereau „rezolvarea neîntârziată și predarea Fundației Gojdu către cei în drept"[15].

În cadrul cercului de studii de la Academia Teologică din Cluj, desfășurat sâmbătă, 17 martie 1934, Prof. Dr. Orest Bucevschi a reluat conferința despre „Problemele din filosofia lui Nikolai Berdiaev". Marele teolog şi cugetător rus a fost prezentat în adevărata lui valoare. După ce a făcut o

[12] *Ibidem*.
[13] „Cerc de studii", în *Ibidem*, nr. 11, Cluj, 18 martie 1934, p. 4.
[14] „Ortodoxia Română", în *Ibidem*, nr. 12, Cluj, 25 martie 1934, p. 4.
[15] „F.O.R", în *Ibidem*, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

analiză temeinică a problemelor din filosofia acestuia, Prof. Dr. Orest Bucevschi a precizat că obiectivul gândirii filosofului se bazează pe doi factori: omul şi Dumnezeu.

În ziua de 24 martie, în Aula Academiei Teologice, publicul interesat l-a putut audia pe Dr. Ioan Vască, Rectorul instituției, care a vorbit despre „Nietzsche şi problema creştină". După expunerea vieţii lui Nietzsche, conferenţiarul va încerca să analizeze doctrina filosofului, pe care a catalogat-o în contradicţie cu creştinismul: „Religia, îndrumătoarea vieții în trecut, prezent şi viitor a întregii omeniri, care este pururea vie, a fost mult atacată în toate timpurile de unii scriitori. Cel mai înverşunat duşman, campionul necredinţei, este Nietzsche. Cunoaște filosofia etică al lui Arthur Schopenhauer şi este în legătură cu scrierile lui Albrecht Ritschl. De viaţa şi doctrina lui Nietzsche s-au ocupat mulţi. Unii l-au prezentat în culorile cele mai vii, l-au admirat. Alţii l-au socotit nebun, violent. El este cel dintâi care propovăduieşte reîntoarcerea creştinilor la păgânism, căci omul cu voinţă puternică poate face orice. Luptă din răsputeri pentru a înlătura din omenire creştinismul. După Nietzsche, bun este tot ce ridică voinţa omului la putere. La el, puterea, voinţa, bărbăţia, războiul sunt cele ce trebuie cultivate, iar ce e slab, să moară, să dispară. Osândeşte creştinismul şi Biserica creştină, care, după el, este o pată nemuritoare pentru omenire. El este acela care aduce mari blasfemii creştinismului, ceea n-a făcut încă nimeni. E mult influenţat de etica lui Schopenhauer şi teoriile budiste şi orientale. El preconizează idealul «supraomului», contribuind mult la distrugerea iubirii de Dumnezeu şi a dragostei între oameni. Devine cel mai mare revoltat împotriva creştinismului, pentru faptul că, ocupându-se cu scrierile sfinte, nu le înţelege, interpretându-le greşit. Trebuinţa curajului şi a sufletului liber, numai în Dumnezeu, care este fericirea prin excelență, acolo unde Nietzsche n-a văzut-o, în sânul lui Dumnezeu, va rămâne un veșnic adevăr, căci îşi are izvorul nesecat în divinitate"[16].

Duminică, 17 iunie 1934, în Catedrala Ortodoxă din Cluj, a avut loc încheierea festivă a anului şcolar de la Academia Teologică. Asistenţa a rămas impresionată de simplitatea şi discreţia care au încadrat această

[16] „De la Academia Teologică Ortodoxă Română din Cluj", în *Ibidem*, nr. 13, Cluj, 1 aprilie 1934, p. 3.

https://biblioteca-digitala.ro

solemnitate oficială, atât de fastuoasă la alte şcoli. Explicaţia era uşoară pentru cunoscătorii acestei înalte instituţii culturale: ea contribuia la formarea apostolilor virtuţilor creştine, care exclud mândria înfumurată şi afişarea pretenţioasă din acţiunile lor binecuvântate printre oameni.

Profesorii Academiei, Dr. Ioan Vască, Dr. Liviu Galaction Munteanu, directorul Internatului Teologic, Ion Goron, şi secretarul eparhial Laurenţiu Curea, au oficiat serviciul religios, la care s-au săvârşit rugăciunile speciale. Corul Academiei a dat răspunsurile, sub conducerea Prof. Dr. Vasile Petraşcu.

În încheiere, Rectorul Academiei, Prof. Dr. Ioan Vască, a rostit cuvântarea festivă, din care spicuim: „Sfânta Evanghelie ce s-a citit cuprinde semnificativa învăţătură a Mântuitorului, ca omul să nu se îngrijească atât de cele trupeşti, ci să «caute mai întâi împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui, şi toate celelalte i se vor adauga»; adică să se îngrijească înainte de toate de sufletul său. Acest precept divin se cuvine să fie ascultat şi urmat, în primul rând, de viitorii truditori în via Domnului. Mântuirea din haosul crizelor în care se zbate azi omenirea nu se va putea face decât numai printr-o aplicare strictă îndeosebi a acestei învăţături divine, numai printr-o reală renaştere sufletească.

Academia Teologică Ortodoxă din Cluj pregăteşte pe tinerii intraţi în rândurile sale în sensul preceptului evanghelic indicat acum. Pe lângă cunoştinţele de ordin teoretic-ştiinţific, studenţii teologi îşi îmbogăţesc sufletele cu puterea credinţei de mai bine, dându-şi seama de rolul însemnat ce-l vor avea în mijlocul credincioşilor. Astfel, activitatea tinerilor atât înăuntru, cât şi în afara şcolii este foarte îmbucurătoare. Rezultatele în studii, conduita şi manifestările lor în toate împrejurările sunt foarte mulţumitoare. Îndeosebi, sunt remarcabile numeroasele descinderi în diferitele centre ale Eparhiei, unde, prin învăţături şi cântări alese, au înălţat sufletele credincioşilor. Profesorii Academiei, printr-o serie de conferinţe instructive, au contribuit, în afară de obligaţiile lor şcolare, la propovăduirea cuvântului evanghelic şi răspândirea lui în masele largi ale poporului. Instituţia a avut tot concursul forurilor competente. Îi amintim aici pe P.S. Episcop Nicolae Ivan, care, împreună cu Veneratul Consiliu Eparhial, au sprijinit cu toată solicitudinea şi în acest an bunul mers al

https://biblioteca-digitala.ro

instituţiei, fapt pentru care le aducem calde mulţumiri, iar celor ce părăsesc Academia le dorin deplin succes în cariera pentru care s-au pregătit”[17].

În numele P.S. Episcop Nicolae, care nu a putut participa la serbare, a răspuns consilierul eparhial Dr. Vasile Sava: „Domnule Rector, onorat corp profesoral, iubiţi studenţi în teologie!... Prea Sfinţitul nostru stăpân m-a încredinţat pe mine să exprim onoratului corp profesoral mulţumirile sale pentru munca trudnică de fiecare zi, depusă în ogorul Bisericii noastre, prin încălzirea sufletelor şi luminarea minţilor viitorilor noştri preoţi şi slujitori la altarul Domnului. Asemenea, am plăcuta datorie să exprim şi studenţimii noastre recunoştinţa sa şi a Consiliului Eparhial pentru sârguinţa cu care a căutat să-şi însuşească bazele cunoştinţelor necesare, în greaua misiune ce îi aşteaptă în ogorul Domnului, ca şi pentru zeloasa grijă cu care au căutat să-şi susţină nimbul lor de studenţi şi bunul nume al Academiei noastre.

Conducătorii bisericeşti simt o deosebită satisfacţie când pot constata că, în pofida tuturor greutăţilor pe care ni le impune ziua de azi, cei chemaţi să devină mâine conducători ai poporului credincios înţeleg chemarea lor şi îşi manifestă această înţelegere prin disciplina personală pe care şi-o impun şi prin creşterea valorii morale şi intelectuale pe care o arată.

Bunii ostaşi sunt creaţiunea lipsurilor şi nevoilor. Numai truda poate avea adevărate succese și țin să accentuez că tinerii preoţi ieşiţi din Academia noastră, deşi urmează să lupte azi cu lipsurile materiale şi cu dezagregarea morală a credincioşilor, rămasă moştenire de la Marele Război, sunt în covârşitoarea lor majoritate buni preoţi. În calitatea mea de referent încredinţat cu disciplinarea clerului, constat că plângerile poporului contra acestor tineri sunt minime. Vă pun deci pildă pe acești antemergători, în speranţa că vom putea spune şi despre dumneavoastră acelaşi lucru...

Alături de linia de front a preoţimii, se formează noi linii de luptă a organizaţiilor mirenilor din «Frăția Ortodoxă Română» şi suntem convinşi că Biserica, rămasă în umbră în huietul produs de izbânda neamului, va păşi din nou cu crucea în frunte pentru a împrăştia deznădejdea ce încearcă să copleşească sufletele. Dumneavoastră, prin munca colectivă pe care aţi

[17] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

depus-o pentru ridicarea moralului oamenilor în numeroasele deplasări de propagandă din cursul anului, aţi dat dovadă că ştiţi să vă faceţi datoria şi în ogorul Bisericii, şi al neamului. Eu doresc să nu pierdeţi acest elan nici atunci când, desprinşi de sub aripile ocrotitoare ale şcolii noastre, vă veţi simţi la un moment dat singuri şi, în aparenţă, neputincioşi în faţa vieţii. «În lume necazuri veţi avea», zice Mântuitorul, să nu deznădăjduiţi niciodată, căci deznădejdea este cel mai mare călău al tuturor năzuinţelor omeneşti.

Vă doresc deci să puteţi părăsi şcoala noastră cu voie bună, iar cei care vă veţi întoarce la toamnă să aveți puteri sufleteşti şi trupeşti sporite, iar despre cei ce ieşiţi în viaţă să auzim că norocul şi izbânda creştină au împletit cărările voastre în viaţă”[18].

Pentru Eparhia Clujului, serbarea a însemnat într-adevăr o clipă de bucurie şi de reculegere morală. Se culegeau rezultatele unui an de muncă serioasă şi se justifica din nou legitimitatea Academiei în viaţa spirituală a ctitoriei lui Ştefan cel Mare. Înţelegerea deosebită şi interesul cald care l-au animat pe Prea Sfinţitul Episcop Nicolae spre a da fiinţă, în urmă cu 10 ani, Academiei Teologice, s-au dovedit, ca în atâtea alte împrejurări, perfect motivate prin consecinţele rodnice. Având norocul unor profesori bine pregătiţi, conştiincioşi şi devotaţi misiunii lor, Academia a reușit să se situeze în centrul numeroaselor activități eparhiale, devenind coloana lor vertebrală...

Iată cum aprecia presa vremii Academia Teologică Ortodoxă din Cluj: „Progresele realizate de această instituție de învățământ sunt certitudini incontestabile. Să ne amintim cum s-a trecut succesiv la 4 ani de studii, la elevi numai cu bacalaureatul, la adoptarea programei universitare în ce priveşte materiile, cursurile, examenele, măsuri care au transformat, de fapt, Academia de aici și din celelalte centre episcopale ardelean, în adevărate Facultăţi Teologice. Că statul nu le acordă şi de drept această calitate, din cauza unor temeri de concurenţă primejdioasă, este desigur regretabil, mai ales că aceasta le-a fost recunoscută Academiilor unite. Nu ne îndoim că soluţia normală va trebui să vină în curând, deoarece o impune cadrul strict universitar în care se desfăşoară singură şi fecundă

[18] *Ibidem*, pp. 1-2.

https://biblioteca-digitala.ro

activitatea lor didactică. Un element de înaltă apreciere este şi prezenţa printre profesorii Academiei a învăţatului istoric şi eminent academician Ioan Lupaş, care face cursuri speciale de istoria Ardealului.

Dar în afară de catedră, profesorii Academiei țin să-și afirme rosturile lor atât în lucrări ştiinţifice, cât şi într-o bogată propagandă ortodoxă-culturală, risipită în atâtea oraşe ale Eparhiei, pe care le străbat ajutaţi de însufleţită colaborare a studenţilor teologi. Iată alt aspect moral menit să lumineze şi mai puternic rolul dominant al Școlii Teologice din Cluj în evoluţia sufletească a clerului şi a Eparhiei. În cursul unui deceniu, instituția a format peste două sute de absolvenţi, printre care au fost şi 7 studente. Dintre aceștia, s-au hirotonit 130, adică tot atâţia apostoli ai credinţei şi culturii româneşti în părţile cele mai expuse ale patriei întregite. Astfel, opera îndeplinită de Academie este dintre acelea care se impun în conştiinţa Bisericii şi a țării, servind, fără zgomot inutil, la consolidarea naţională a Statului românesc. Iată pentru ce ne permitem să fim mândri de această admirabilă instituție educativă, aducând aici un meritat omagiu Rectorului şi profesorilor ei”[19].

La examenele generale de la Academia Teologică din Cluj au participat şase studenţi. Dintre aceștia, a obţinut calificativul „magna cum laude” Candin Anca și „cum laude” Andrei Eftimie, Ioan Roman și domnişoarele Septimia Coman și Ileana Gherman.

În sesiuna a doua, s-au prezentat toţi studenţii anului IV, care au obţinut următoarele calificative: „magna cum laude”: Mihail Chiorean, George Giurgiu, Nicolae Măerean, Ioan Suciu, Teodor Moldovan, Simion Puscilean, Cornel Sava; „cum laude”: Maria Avrămuţiu, Octavia Câmpean, Maria Mihu, Emilian Bența, Ioan Bodea, Vasile Dălălău, Aurel Igna, Chiril Moldovan, Vasile Samoilă, Vasile Hereș, Aurel Velea, preoții Ioan Todea și Ioan Velțan; „aprobat”: Marian Galu, Viorel Oneţiu şi Vasile Pașca. Absolventul Ioan Suciu, în urma dizertației „Între misticism şi raţionalism”, a reușit să obțină la examenul de licenţă calificativul „cum laude”[20].

Deschiderea noului an şcolar la Academia Teologică s-a făcut la începutul lunii octombrie, cu oficierea Sf. Liturghii în Catedrală, în pre-

[19] „Academia noastră Teologică”, în *Ibidem*, nr. 25, Cluj, 24 iunie 1934, p. 1.
[20] *Ibidem*, p. 3.

https://biblioteca-digitala.ro

zența tuturor şcolilor din Cluj şi a unui numeros public. A predicat părintele Ioan Rău, proaspăt reîntors din America. La sfârşit, s-au citit rugăciunile obișnuite pentru începerea anului. La ora 12.00, a avut loc solemnitatea inaugurării anului şcolar la Internatul Teologic, din noua clădire amenajată în strada Iaşilor.

După sfințirea apei, săvârşită de părintele Ion Goron, P.S. Episcop Nicolae i-a botezat pe cei de faţă. A luat apoi cuvântul Prof. Ioan Vască, Rectorul Academiei, care, într-o cuvântare scurtă şi înţeleaptă, a expus menirea şcolii în viaţa Eparhiei şi posibilităţile ei tot mai mari de a-şi intensifica activitatea ştiinţifică şi educativă. După părintele Rector a vorbit P.S. Episcop Nicolae, care i-a lămurit pe studenți asupra grijii constante pe care o are faţă de ei, spre a le asigura o pregătire completă. Dacă dificultăţile materiale nu i-au îngăduit să înalţe clădirea măreaţă a Academiei pe terenul din Calea Dorobanţilor, începând cu anul 1934, studenţii au Internat propriu[21], iar cursurile urmau a fi susținute într-o aripă a noului palat episcopal din Piața Catedralei. I-a îndemnat să se dedice cu tot sufletul studiilor teologice, respectând ordinea şi disciplina, cercetând Biserica şi bibliotecile, ca astfel să poată deveni însufleţiţi misionari ai Bisericii şi îndrumători ai poporului din satele ce bâjbâie încă în ignoranţă şi sărăcie.

În încheiere, corul condus de prof. Dr. Vasile Petraşcu a cântat „Întru mulţi ani, Stăpâne!". La solemnitate au luat parte toţi profesorii Academiei, consilierii eparhiali şi câţiva fruntaşi clerici şi mireni ai Bisericii[22].

Ziua de 6 decembrie 1934 a rămas în amintirea tuturor ca una din cele mai impresionante din istoria Eparhiei, prin îndoita bucurie duhovnicească prilejuită de jubileul de 10 ani al Academiei Teologice și prăznuirea numelui P.S. Episcop Nicolae. După sfințirea Catedralei, realizare grandioasă care a dat tinerei Episcopii a Vadului o faimă binemeritată, al doilea eveniment însemnat l-a constituit aniversarea unui deceniu de la înființarea Academiei Teologice.

[21] Internatul a funcționat într-o clădire închiriată de la Primăria Municipiului Cluj.

[22] „Solemnitatea deschiderii anului școlar la Academia Teologică", în Rev. Renașterea, anul XII, nr. 41, Cluj, 14 octombrie 1934, p. 2.

https://biblioteca-digitala.ro

Festivităţile au început în Catedrala Episcopală printr-o Liturghie Arhierească, oficiată de un mare sobor de preoţi, în frunte cu P.S. Episcop Ioan al Armatei. Răspunsurile le-a dat corul mixt, condus de maestrul Augustin Bena. La predica festivă, rostită de părintele Prof. Ioan Vască, a asistat un public neobișnuit de numeros, care umpluse marea Catedrală. Printre aceștia au putut fi zăriți „capiii tuturor autorităţilor civile şi militare, fruntaşii vieţii noastre religioase, culturale şi ştiinţifice şi elevii tuturor şcolilor din Cluj”[23].

La ora 12.00, asistența a fost invitată în sala de festivități de la Episcopie. În cursul şedinţei, au sosit şi miniştrii Vasile Sasu şi Alexandru Lapedatu. În deschidere, corul Academiei Teologice, condus de Dr. Vasile Petraşcu, a interpretat un poutpuriu de cântări religioase și patriotice. A urmat cuvântarea Rectorului Academiei, Dr. Ioan Vască, care a făcut o trecere în revistă a istoriei celor zece ani de muncă ai instituției: „Reînviata ctitorie a lui Ştefan cel Mare, slăvitul Domn al Moldovei, Eparhia Vadului, Feleacului şi Clujului, chemată prin situaţia sa geografică să împlinească un rol covârşitor de conservare naţională şi renaştere religioasă pe aceste meleaguri, avea neapărată nevoie ca Biserica să-i fie pusă în stăpânirea tuturor mijloacelor materiale şi culturale, care să-i facă posibilă o acţiune largă şi rodnică. Şi unul din aceste mijloace, puternic reclamat de împrejurări, a fost o școală superioară pentru pregătirea corespunzătoare a unui cler luminat.

Alături de Armată, Biserica constituie cea mai puternică pavăză de apărare şi de propăşire a statului şi neamului românesc în noua epocă de temeinică şi înfloritoare consolidare, la care ne-a chemat destinul fericit al istoriei noastre naţionale. Statul român este dator să dea Bisericii, îndeosebi aici în Ardeal, unde, în urma suferinţelor îndurate, se găseşte în stare de inferioritate faţă de celelalte biserici, sprijinul său neprecupeţit, spre a-şi crea, pe de-o parte, situaţia corespunzătoare chemării sale naţionale, pe de altă parte, spre a deveni un izvor de renaştere morală a poporului român în lupta şi rivalitatea religioasă dintre diferitele biserici din acest colţ de ţară.

La rându-i, statul, prin organele sale de conducere, a găsit întemeiate cererile, intervenţiile şi memoriile, minunat pregătite şi îndrumate prin

[23] „Serbările jubilare ale Academiei Teologice”, în *Ibidem*, nr. 49, Cluj, 9 decembrie 1934, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro

înţelepciunea şi străduinţele neobosite ale prea iubitului nostru Arhiereu şi printr-o hotărâre a Consiliului de Miniştri, luată către finele anului 1923, încuviinţează Eparhiei Clujului deschiderea înaltei Școli Teologice, care la 6 decembrie 1924 îşi deschide solemn cursurile...

Un rol hotărâtor în soluţionarea fericită a acestei probleme l-a avut Ministrul Alexandru Lapedatu, căruia îi exprimăm deosebite mulţumiri cu acest prilej festiv.

La sfârșitul anului școlar 1926/1927, se încheie ultimele serii de absolvenţi ai Institutului Teologic şi încep seriile absolvenţilor şi licenţiaţilor Academiei Teologice, care dau anual 20-25 de absolvenți, viitori candidaţi la preoţie. Astfel, Institutul Teologic a dat 37 absolvenţi, iar Academia Teologică 178, dintre care 17 licenţiaţi, care, cu puţine excepţii, au putut fi încadrați preoţi sau profesori de religie în cuprinsul Eparhiei noastre sau în alte Eparhii ale țării.

Preoţii ieşiţi din şcoala noastră se validează pretutindeni prin activitate şi conduită exemplară, mulţumirea vie a credincioşilor adeverind acest fapt. Apoi, studenţii noştri, pe lângă rezultatele îmbucurătoare în studii, au dezvoltat și continuă să dezvolte o activitate foarte frumoasă în domeniul practic misionar. Corul Academiei şi concursul profesorilor nu a lipsit de la nicio manifestare mai importantă religioasă, culturală sau naţională din cuprinsul Eparhiei. În încheiere, să-mi permiteţi, Preasfinţite Stăpâne, ca la această strălucită sărbătoare a noastră, să vă exprimăm atât Preasfinției Voastre, cât şi distinşilor colaboratori respectuoasele noastre mulţumiri, pentru tot ce-aţi făcut pentru noi”[24]. Dr. Ioan Vască a predat câte un exemplar, frumos legat, din volumul comemorativ Episcopului Nicolae, miniştrilor Vasile Sasu, Alexandru Lapedatu şi Prof. Sextil Puşcariu.

În continuare, a luat cuvântul părintele Prof. Dr. Nicolae Popovici, care, într-o cuvântare originală şi plină de mireasmă bisericească, a adus binecuvântarea Mitropolitului Nicolae Bălan şi urările frăţeşti ale Academiei Teologice din Sibiu. La rândul său, Rectorul Universității din Cluj, Prof. Florian Ștefănescu Goangă, a prezentat salutul instituției, care s-a declarat fericită de rezultatele Academiei Teologice şi îndeosebi de opera

[24] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

educativă atât de utilă pe care o desfăşoară, ca un exemplu viu, în rândul studenţimii clujene.

Prof. Sextil Pușcariu, savantul preşedinte al „Frăției Ortodoxe Române", explicând într-o scurtă şi vibrantă rostire înţelesul simbolic al cuvântului „părinte", dat preotului de către poporul nostru, a urat Academiei să dea şi în viitor aceiaşi buni şi devotaţi apostoli ai legii străbune. Distinsul scriitor, părintele Ion Agârbiceanu, a vorbit în numele Bisericii greco-catolice, care și-a arătat bucuria pentru izbânzile repurtate de sora ei mai mare, Biserica Ortodoxă. Tânărul I. Goşescu, preşedintele Societăţii studenţilor în teologie, a exprimat, vioi şi simpatic, sentimentele acestora şi mărturisirea lor hotărâtă de a urma întru totul pe căile de ideal şi muncă arătate de profesorii lor iubiţi.

Tuturor le-a răspuns P.S. Episcop Nicolae „într-o cuvântare duioasă, ce a mers la inima celor de faţă"[25]. Acesta a ţinut să-şi exprime bucuria sufletului pentru această prăznuire aleasă, subliniind că Academia Teologică şi-a făcut pe deplin datoria în cei dintâi zece ani de viaţă. A urmărit-o, zi de zi, cu interes şi iubire părintească, deoarece vedea în ea instituţia cea mai de seamă pentru înnoirea religioasă şi prefacerea completă a Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului. Profesorii Academiei, aleşi cu toată grija, s-au dovedit vrednici de încrederea ce li s-a anticipat, căci activitatea desfăşurată de ei „a dat seceriş bogat pentru Biserică şi scopurile ei dumnezeieşti". Dar dacă s-a putut ajunge în cel dintâi deceniu la realizări atât de frumoase, un merit considerabil le-a revenit şi miniştrilor prezenţi: Alexandru Lapedatu, care în anul 1924 a aprobat înfiinţarea Academiei şi i-a pus la dispoziţie fondurile necesare, iar Vasile Sasu, prin înţelegerea sa deosebită, i-a dat putinţa ca al doilea deceniu de muncă să-l înceapă în sălile luminoase ale splendidului palat episcopal din Piaţa Catedralei. Asigurându-i de recunoștința Eparhiei și mulțumind profesorilor Academiei pentru satisfacţia ce i-au dat-o, P.S. i-a binecuvântat pe toţi care au ținut să ia parte la praznicul atât de înălţător al Bisericii Ortodoxe[26].

După închiderea şedinţei solemne din sala festivă, publicul a fost invitat în sala de recepţie a noului palat episcopal, unde a avut prilejul să-l

[25] *Ibidem*.
[26] *Ibidem.*

https://biblioteca-digitala.ro

felicite pe Episcopul Nicolae, cu ocazia zilei numelui. Alături de miniştrii Vasile Sasu, Alexandru Lapedatu şi subsecretarul de stat V. Roman, a participat Prof. Ioan Lupaş, care, într-o expunere plină de avânt, a rezumat contrastele izbitoare dintre trecutul de umilinţă al ortodoxiei ardelene, în speță al celei de la Cluj, cărei nu i-a fost îngăduit să aibă nici măcar o modestă bisericuţă în cetatea magnaţilor trufaşi, şi prezentul realizărilor strălucite, care făceau mândria românismului. „Această schimbare radicală se datorează în măsură covârșitoare P.S. Episcop Nicolae, care, încălzit de admirabila tradiţie religioasă în care s-a format în tinerețe, a dus pretutindeni îndemnul de luptă al mucenicului preot Ioan din Aciliu, făcând să triumfe credinţa ortodoxă. De aceea, nu-i de mirare că la cea dintâi recepţie în noul palat episcopesc, el însuşi o mărturie neîntrecută de vrednicie arhierească, au venit atât de mulţi credincioşi şi fruntaşi ai neamului, spre a-i înfăţişa sentimentele de admiraţie şi iubire ce i le păstrează”[27].

În numele „Societăţii Femeilor Ortodoxe” a vorbit Zina Moroianu, oferind P.S. Episcop o frumoasă icoană, bătută în argint, a Sf. Ierarh Nicolae. În răspunsul său, P.S. Episcop Nicolae a mulţumit celor de faţă pentru omagiile sincere ce i s-au adus, dar a ținut să spună că, dacă a putut înfăptui cele ce se văd azi în Cluj, ele se explică prin faptul că a avut norocul unor colaboratori, care sunt cei mai de seamă cărturari din cuprinsul Mitropoliei Ardealului. Tot aşa, i-a felicitat pentru înţelegere şi sprijin pe credincioşii din Eparhie, îndreptățiți să se bucure în această zi de obştească prăznuire.

La ora 18.00, a avut loc în Catedrală concertul religios dat de către corul Academiei Teologice, condus de Prof. Vasile Petraşcu. Au fost executate douăsprezece piese corale dintre cele mai alese: „Imn jubilar” de Vasile Petraşcu; „Tatăl nostru” de Ciprian Porumbescu; „Cu noi e Dumnezeu”, „Ochiul inimii mele” de Augustin Bena; „Lumină lină” de Eusebie Mandicevschi; „Rugăciune” de C. Șandru; „De tine se bucură” de C. Porumbescu; „Iehova mă conduce” de Isidor Vorobchievici; „Psalm 100” de E. Mandicevschi; „Sfânt, sfânt” de I. Mureşanu; „Cerurile spun” de Stepan I. Davadov; „Pe noi înşine” de Sabin Drăgoi şi „Ţie se cuvine” de I.

[27] *Ibidem*, p. 2

https://biblioteca-digitala.ro

Vorobchievici. În atmosfera de tămâie care învăluia Catedrala, sufletele au trăit un ceas de sfântă mângâiere şi reculegere spirituală. Nu se putea imagina o încheiere mai impresionantă a serbărilor Academiei Teologice, decât acest concert religios neuitat[28].

În cinstea evenimentului, profesorii Academiei Teologice au publicat un volum festiv de 400 de pagini, intitulat „Zece ani în slujba Bisericii şi a Neamului: 1924-1934". Cartea a fost dedicată P.S. Episcop Nicolae Ivan, ctitorul acestei instituţii de înaltă cultură bisericească. Pe aproape 300 de pagini, sunt prezentate nouă studii temeinice de specialitate, semnate de către profesorii Academiei Teologice: Ioan Lupaş - „Varlaam, Mitropolitul Moldovei"; Orest Bucevschi - „Păcatul strămoşesc"; Liviu Galaction Munteanu - „Învierea lui Iisus"; V. Pârvulescu: „Analiza biologică individuală, ca bază de plecare în propovăduirea principiilor moralei creştine"; Vasile Petraşcu - „Importanţa muzicii şi rolul cântărilor bisericeşti în cultul divin"; Vasile Sava - „Biserica şi Statul"; Gheorghe Stănescu - „Maniheismul"; Ioan Vască - „Un campion al necredinţei: F. W. Nitzsche"; Ioan Pașca - „Contribuţiuni la istoria infailibilităţii papale".

Cartea cuprinde şi câteva contribuţii ocazionale din partea unor foşti şi actuali elevi, prieteni şi colaboratori ai Academiei, o expunere amănunţită a vieţii şi organizării instituţiei, a Internatului Teologic şi a Societăţii studenţilor teologi. Numeroase ilustraţii împodobesc această carte de valoare, tipărită în foarte bune condiţii tehnice[29].

[28] *Ibidem*, p. 2.

[29] „Omagiul profesorilor: un volum comemorativ", în *Ibidem*, p. 3.

https://biblioteca-digitala.ro

16

Dispute privind organizarea învățământului teologic

La începutul anului 1935, Patriarhului Miron Cristea, în cadrul unei conferințe ținute la Seminarul Teologic Nifon, făcea următoarea apreciere cu privire la reorganizarea învățământului seminarial: „... Trebuie să precizez că este o veche preocupare a Sfântului nostru Sinod ca învăţământul seminarial şi toate aceste școli să fie trecute sub conducerea Bisericii. În nici o altă ţară din lume nu se mai găseşte această situaţie paradoxală, ca școlile pregătitoare de preoţi să nu fie sub conducerea Bisericii respective. Astăzi, la Ministerul Instrucţiunii stă închis un al paisprezecelea proiect pentru reorganizarea întregului învăţământ teologic, întocmit de Sf. Sinod. Motivul este că nu interesele instituţiei sunt luate în seamă, ci alte interese, despre care nu se poate vorbi. Dar, după cuvântul Sf. Scripturi, nădăjduim că se va împlini şi cu noi ceea ce Domnul a spus: «Cel ce rabdă până la sfârşit se va mântui». Poate că Dumnezeu, în tainele providenţii Sale divine, ne pune şi pe noi la încercări de felul acesta.

În proiect am dispus ca seminariile să fie transformate în licee confesionale, astfel încât absolventul să-şi poată da bacalaureatul și să poată merge unde este chemat de propria vocație într-una din ramurile învățământului superior. Şi în învăţământul superior teologic sunt multe lacune, ce-l fac impropriu pentru pregătirea preoților pe care-i așteaptă Biserica noastră. Nu cresc în atmosfera prielnică pentru preoție. În actuala atmosferă universitară, studenţii vor să conducă pe profesori, ei vor să aibă directiva, nerespectând tradiţionalele trepte conducătoare. Aceasta este o situaţie de

https://biblioteca-digitala.ro

perversiune sufletească. Deci această atmosferă a studenţimii universitare nu poate fi prielnică unor tineri ce se pregătesc pentru preoţie.

Academiile Teologice din Ardeal, sub acest raport, sunt mai fericit organizate. Ele îşi au, pe lângă cursurile teologice, căminul teologic care cuprinde pe toţi studenţii teologi şi-i obligă a trăi ca interni în regimul vieţii educative-creştine, proprie pregătirii unui candidat de preoţie. Tinerii bacalaureaţi veniţi la o Academie Teologică vin mânați de propria lor vocație și nu constrânși de o diplomă de Seminar cu drepturi restrânse. Academiile se pot generaliza ca instituții teologice proprii nu numai instrucţiei teologice, ci mai ales educaţiei religioase morale, de care se simte astăzi nevoie mai mult ca oricând.

Facultăţile Teologice pot rămâne şi pe mai departe școli superioare în învăţământul universitar, la care s-ar face ştiinţă teologică şi ar preocupa nu numai pe tinerii teologi ce se specializează, ci şi pe studenţii celorlalte facultăţi, atraşi de interesul pentru cunoaşterea diferitelor probleme religioase. În chipul acesta, cred că, fără să năruim ceea ce a fost bun în trecutul învăţământului nostru teologic, vom adapta organizarea învăţământului teologic cerințelor pedagogice creștine ale timpului, ca şi urgentelor nevoi ale Bisericii şi neamului nostru”[1].

Pe marginea reformării învățământului teologic, nu au întârziat să apară și „propuneri bizare”, cum ar fi cea a „Asociaţia Prietenii Seminariilor”, care cerea desființarea autonomiei universitare și excluderea Academiilor ardelene[2]. În ce privește organizarea Seminarului, „autorii au formule curat caragialeşti”[3]. Deşi era vorba de o şcoală întru totul bisericească, totuşi, conducerea ei didactică şi administrativă se preconiza a fi trecută în mâna statului, Bisericii rămânându-i numai sarcina administrării internatului și asigurării educaţiei religioase. Numirea directorului şi a profesorilor era propusă să se facă de către Minister. Comentând acest lucru, redactorul Revistei Renașterea consemna: „Să ni se dea voie să zâmbim în faţa unor asemenea ciudăţenii. Căci a scoate Biserica din dreptul

[1] „Reorganizarea învăţământului teologic”, în Rev. Renașterea, anul XIII, nr. 2, Cluj, 13 ianuarie 1935, p. 2.

[2] „La reforma învăţământului teologic. Propuneri bizare”, în *Ibidem*, nr. 6, Cluj, 10 februarie 1935, p. 2.

[3] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

evanghelic de a-și pregăti preoții şi a-l atribui puterii laice a statului este cel puţin o concepţie regretabilă. De îndată ce legea actuală de organizare atribuie Bisericii conducerea şcolilor teologice, nu înţelegem zvârcolirea unor cercuri din Capitală şi în speţă a unei reviste bisericeşti pentru asemenea proiecte, din capul locului condamnate"[4].

Comentând Legea pentru reorganizarea învăţământului teologic, Rectorul Academiei Teologice din Cluj, Dr. Ioan Vască, a făcut, la rândul său, următorul comentariu: „De ani de zile, această mult aşteptată şi dorită lege n-a izbutit să ia fiinţă şi să pună capăt atâtor nedumeriri şi să definitiveze şi să orânduiască odată învăţământul nostru din şcolile teologice. Vedem înfăptuindu-se până și codurile cuprinzătoare ale celor mai complexe legi, cu mii de articole, vedem cum se votează alte nenumărate şi voluminoase proiecte de legi, dar nu s-a putut înfăptui şi vota un proiect de lege care privește organizarea învăţământului teologic și care nu cuprinde decât câteve articole.

Oare cine poartă vina? Autoritatea bisericească, reprezentată prin Sf. Sinod, şi-a făcut datoria. A pregătit demult un bine studiat şi documentat proiect de lege, pe care acum cinci ani l-a şi înaintat corpurilor legiuitoare spre a fi votat. Dacă în Senat el a fost votat, s-a împotmolit însă în cartoanele biroului Camerei Deputaților, de unde n-a ieşit până în ziua de azi. Adversari neînduplecaţi și concepţiile ce stau la baza acestui proiect au sabotat cu deosebită stăruinţă votarea lui și au reuşit să-l scoată de pe ordinea de zi. Între aceştia, cel mai înverşunat se prezintă părintele Popescu-Mălăești, profesor la Facultatea de Teologie din Bucureşti. Sf. Sinod, care cu drept cuvânt revendică pentru sine dreptul de a-şi reglementa învăţământul teologic, dă o atenţie deosebită în proiectul său Academiilor Teologice din Ardeal și Banat, voind să ridice aceste instituţii, cari s-au validat în trecut, la nivelul şi prestigiul pe care-l merită. Ori acest lucru nu-i convine deloc părintelui Popescu-Mălăești. Sfinția Sa a publicat în ziarul «Curentul» două articole consecutive, în care, probabil, simţind că se actualizează din nou problema reorganizării învăţământului teologic, polemizează iarăşi cu proiectul Sfântului Sinod. Acesta socoteşte influenţa prea mare şi hotărâtoare a Bisericii în patronarea şi supravegherea acestui

[4] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

învăţământ ca păgubitoare cauzei. Numai Seminariile și Facultăţile Teologice sunt, după Sfinția Sa, singurele în măsură să dea pregătirea corespunzătoare viitorilor slujitori ai altarelor Bisericii lui Hristos. Pentru că, spune el, «aceste instituţii, fiind sub controlul autorităţii laice, a statului, şi numai în parte şi sub cel al Bisericii, ne vor putea feri neamul de la prăbuşirea la care fatal l-ar împinge acele afurisite Academii, ce s-ar găsi exclusiv sub controlul şi conducerea autorităţii bisericeşti».

Părintele Popescu-Mălăeşti ignoră cu desăvârşire activitatea şi opera înfăptuită de şcolile teologice din Ardeal şi Banat. Ne surprinde neplăcut şi ne uimeşte faptul că un exponent al Şcolii şi Bisericii noastre ortodoxe, cum se pretinde a fi Sfinția Sa, nu-şi ia osteneala să examineze mai de-aproape rostul şi menirea Academiilor Teologice şi să ţină seama de ce oare nu se ivesc nemulţumri împotriva acestor şcoli, acolo unde ele funcţionează? De ce, oare, membrii Sf. Sinod, care în primul rând poartă răspunderea pentru bunul mers şi propăşirea Bisericii şi a slujitorilor ei, susţin în unanimitate sistemul Academiilor Teologice?

S-a întrebat, oare, în mod serios părintele Popescu-Mălăeşti ce ispravă fac preoţii ieşiţi cu pregătirea dobândită în Academiile Teologice? Corespund aceştia misiunii lor? Sunt credincioşii încredinţaţi călăuzirii lor sufleteşti, nemulţumiţi cu preoţii lor? Cum se prezintă rezultatele pe teren religios-educativ, cultural şi naţional, obţinute sub oblăduirea preoţilor ieşiţi din Academiile Teologice, în comparaţie cu cele obţinute în alte regiuni ale țării? «Pomul se judecă după fructul său» și a pronunța neserios o judecată asupra unor aşezăminte de educaţie şi cultură religioasă şi morală, cu adânci rădăcini în viaţa unor conştienţi fii ai Bisericii şi neamului, pe lângă faptul că nu îl onorează pe autor, constituie o regretabilă confuzie și rătăcire ce se produce în mod voit din partea unei persoane de la care aşteptăm lumină şi încurajare, iar nicidecum mistificare şi rea-voinţă.

A publicat și un laic, Iuliu Pascu, membru în Consiliul legislativ, moldovean de origine, ceva în legătură cu reorganizarea învăţământului teologic (vezi «Parlamentul Românesc», 10/XII 1934 şi «Universul», 13 ianuarie 1935). Am citit cu atenţie articolele străbătute de adevăratul interes viu pentru cauză, scrise de acest brav și conștient fiu al Bisericii. Cu câtă convingere şi dragoste pentru promovarea binelui pledează dl Iuliu Pascu

https://biblioteca-digitala.ro

pentru singura şcoală superioară potrivită pentru pregătirea clerului, de care avem nevoie în împrejurările de azi, pentru Academia Teologică! Domnia sa doreşte ca acest sistem al Academiilor existente să fie perfecţionat. Dar pregătirea necesară şi corespunzătoare a clerului, de care se simte lipsă azi mai mult ca oricând în viaţa poporului nostru, numai Academiile Teologice, sub directa şi exclusiva conducere şi supraveghere a Bisericii, o pot da.

Dl Pascu face parte din marea masă a credincioşilor şi, prin intervenţia sa binevoitoare și izvorâtă din dragostea sinceră pentru cauză, deşi nu corespunde întru toate vederilor noastre, ne înfăţişează în acelaşi timp ecoul stârnit de această problemă, discutat cu obiectivitate de mulţi fii luminaţi ai Bisericii noastre.

Cât de recunoscători i-am fi părintelui Popescu-Mălăeşti dacă Sfinția sa, de la locul înalt pe care este chemat să-l ocupe, ar veni şi, în loc să ne ponegrească, ne-ar da, cu toată sinceritatea şi bunăvoinţa de preot, sugestii despre cum să organizăm mai fericit aceste Academii, cum să ne putem realiza şi desăvârşi mai nimerit opera binecuvântată prin aceste aşezăminte reclamate de împrejurări şi de oameni, spre mulțumirea credincioșilor, spre înălțarea prestigiului și prosperarea Bisericii noastre strămoșești. De altfel, oricât ar stărui părintele Popescu-Mălăeşti în supărarea sa şi în anatemizarea Academiilor Teologice, aceste şcoli sunt sortite, cel puţin în Ardeal şi Banat, să se menţină, fiindcă ele corespund unei reale necesităţi, verificate de împrejurările de viaţă ale credincioşilor. Şi câtă vreme oamenii care reprezintă şi susţin aceste şcoli vor fi la înălţimea chemării, ieşiri duşmănoase, ca cele ale părintelui Popescu-Mălăeşti, vor rămâne totdeauna fără efect. Iar Legea de reorganizare a învăţământului teologic, când în fine ne va fi dat s-o avem, suntem siguri că, şi fără asentimentul celor ce nu ne îndrăgesc, ne va pune încercatele noastre şcoli teologice, prin îmbunătăţirile ce i le va aduce, la adăpostul şi rangul pe care-l merită”[5].

Disputa din presă este transferată în sălile de curs, astfel încât la examenul de capacitate pentru profesorii de religie, care a fost ținut la Bucureşti, toţi candidaţii de la Academiile ardelene au fost respinşi. Desigur, presa

[5] Ioan Vască, „Legea pentru reorganizarea învăţământului teologic”, în *Ibidem*, nr. 10, Cluj, 10 martie 1935, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro

vremii se întreba cum a fost cu putinţă să se producă un rezultat atât de anormal? Căci, deşi obişnuiţi de câţiva ani cu panica şi finalurile dezastruoase ale examenelor de bacalaureat, totuşi, era de necrezut să se înregistreze acest record de cădere a tuturor candidaţilor. Erau, oare, tinerii examinaţi atât de slab pregătiţi, încât să nu poată obţine nici cea mai mică notă de trecere? Greu de crezut, când ne gândim că toţi erau şi licenţiaţi ai Facultăţii de Teologie din Cernăuţi, recunoscută ca una dintre cele mai serioase instituţii profesionale ale vremiii. De acolo, tinerii au adus un spor de conştiinţă şi de respect al sufletului ardelenesc, atât de sobru în structura lui faţă de obligaţiile mari ale vieţii. Şi un examen de diplomă profesorală era, evident, printre aceste înalte datorii morale.

Pentru cei inițiați, dezlegarea misterului gravei surprize ce a venit din capitală nu era prea greu. Părintele Prof. I. Popescu-Mălăești, preşedintele comisiei de examinare, se distingea printr-o veche şi ireductibilă pornire de antipatie contra ardelenilor. „Se pare că această nemiloasă adversitate este de ordin biologic, căci nu scapă niciun prilej de a o afişa şi mai ales de a o concretiza cu un fel de plăcere satanică faţă de ardelenii pe care soarta îi aruncă din nenorocire în raza autocraţiei sale vindicative. Fie la catedră, unde-şi debitează flaşnetar un curs anticvat, ori în îngăimările răsuflate din câte-o chinuită coloană de gazetă, se degajează statornic aceeaşi invectivă insolenţă, cu adjectivele ei veninoase împotriva fiilor scumpei noastre Transilvanii şi a creaţiilor ei spirituale. De aceea, foarte mulți tineri ardeleni au fost siliţi să părăsească Teologia din Bucureşti şi să se înscrie la Chişinău ori la Cernăuţi. Era o atmosferă tulbure şi sufocantă, pe care o întreţinea dialectica veninoasă a unui exeget senil şi înăcrit, răscolind valuri de indignare în inimile unor studenţi adânc răniţi. Mai mult decât atât, renegând toate poruncile Evangheliei, părintele Prof. I. Popescu-Mălăești nu s-a dat înapoi să încurajeze chiar acţiuni condamnabile de rebeliune şi vandalism, numai de dragul infernalei satisfacţii de a vedea zdrobit un fiu al Ardealului.

Cu câtă cruzime savantă a înţeles părintele Prof. I. Popescu-Mălăești să-și execute operaţia sinistră! Pentru ca lovitura să fie definitivă, candidaţii ardeleni au fost respinşi cu toţii încă de la proba scrisă, astfel încât calea la examenul oral, unde s-ar fi putut verifica pregătirea lor prin ceilalţi membri ai comisiei, li s-a tăiat cu totul.

https://biblioteca-digitala.ro

Iată una din acele provocări la adresa Bisericii ardelene, care nu poate fi tolerată sub niciun motiv. Gândiţi-vă o clipă nu numai la ofensa gratuită ce se aduce tradiţiei noastre de muncă şi capacitate, dar şi la consecinţele practice ale acestei fapte de vrăjmăşie şi prigoană nesocotită. Candidaţii ardeleni respinşi îşi vor pierde catedrele avute, care, scoase la concurs, cum cere legea, vor fi ocupate de fericiţii privilegiaţi ai părintelui Mălăești.

În consecinţă, se cere o reparaţie dreaptă şi imediată, care nu poate fi alta decât înlocuirea preşedintelui pasionat şi răzbunător cu un profesor echilibrat, imparţial şi de inimă, autorizat să dea satisfacţie victimelor de azi, prin admiterea lor la un examen nou”[6].

Cercul de studii al Societății studenților teologi „Credința Ortodoxă” s-a redeschis în anul 1935 prin conferința Prof. Dr. Iuliu Pasca, despre „Personalitatea şi alegerea marelui patriarh Fotie”, ţinută în sala festivă a Episcopiei. Acesta a trasat mai întâi caracterele epocii şi viaţa bizantină din sec. VI-VII, pentru a putea fi înțeleasă mai bine încadrarea lui Fotie în acel mediu bisericesc-politic-cultural. „Fotie a fost un legionar din falanga de elită a oamenilor culţi ai epocii. Era de-o erudiţie rară. A ocupat funcţii importante în stat, a fost şef al gărzii, prim-secretar de stat, senator de prim rang. În anul 858, a fost ales Patriarh. A fost tuns monah şi în cinci zile Arhiepiscopul Siracuzei l-a trecut prin toate treptele ierarhice. Alegerea lui Fotie nu constituie o abatere de la canoane. Au mai fost cazuri când episcopii au fost aleşi dintre laici, cum a fost cazul Sf. Ciprian.

Era în obiceiul timpului ca laicul ales Ierarh să stea şase luni la mănăstire. Fotie n-a stat, dar el nici nu avea nevoie de această pregătire, pentru că avea cultura teologică şi era de-o moralitate impecabilă. Având mulţi duşmani, în special ignatienii, Fotie îl roagă pe împăratul Mihail al III-lea să convoace un Sinod spre a i se clarifica pe deplin situaţia. Sinodul a fost convocat, luând parte la el, pe lângă episcopi din Orient, și doi delegați ai Papei Nicolae I. Delegaţii Papei au recunoscut valabilitatea alegerii lui Fotie. Papa i-a pedepsit însă pe delegaţi şi a protestat contra lui Fotie. Acest protest l-a adus în conflict cu împăratul, fapt care va contribui la pregătirea Marii Schisme. Împăratul Mihail al III-lea a fost ucis de Vasiliu, pe care Fotie n-a voit să-l recunoască, lucru pentru care a fost aruncat în exil. Mai

[6] „Un om rău şi o faptă condamnabilă”, în *Ibidem*, nr. 11, Cluj, 17 martie 1935, pp. 1-2.

https://biblioteca-digitala.ro

târziu, împăratul îl recheamă pe Fotie, care în anul 877 ajunge din nou Patriarh și este recunoscut de toţi episcopii şi chiar delegaţii Papei de la sinodul din Sofia”[7].

În seria întrunirilor organizate de Cercul de studii al Societăţii studenţilor teologi, sâmbătă, 6 aprilie, în sala festivă a Palatului episcopal din Cluj, a conferențiat Prof. Vasile Petraşcu despre „Chemarea, pregătirea şi multiplele îndatoriri ale preotului”. A doua zi, duminică, după Sf. Liturghie, în cadrul conferinţelor organizate de „Frăția Ortodoxă Română”, a vorbit Valer Moldovan despre „Drumul spre glorie şi lumină a bisericii ortodoxe române din Ardeal”. După-masă, studenţii Academiei Teologice s-au împărțit în două grupe. Unii, în frunte cu Prof. Vasile Petraşcu, s-au deplasat la şcoala primară de pe Dorobanţi, unde au executat câteva cântări religioase şi patriotice. Un alt grup, condus de clericul Mureşan, a fost la şcoala primară de pe Str. Grigorescu, unde au contribuit la programul serbărilor organizate de „Astra”[8].

Duminică, 14 aprilie, corul studenţilor Academiei Teologice, sub conducerea Rectorului Dr. Ioan Vască, s-a deplasat în parohia Someşul Rece, unde au asistat la Sf. Liturghie. Părintele Rector a oficiat şi rostit predica festivă, iar corul a dat răspunsurile. Participarea în număr mare a credincioșilor a dovedit că zvonurile referitoare la trecerea la sectari au fost „exagerate şi neîntemeiate”. Cu această ocazie, s-a constatat că părintele paroh Stănescu, cunoscut ca un preot foarte conştiincios şi un model în exercitarea funcţiilor sale liturgice, rămâne deplin stăpân pe situaţie în parohia sa. În curând, acesta va sfinţi biserica nou zidită, „care îşi datorează existenţa exclusiv străduinţelor şi sforţărilor sale”[9].

Un grup de studenţi, în frunte cu profesorii Academiei, Dr. Vasile Sava, consilier eparhial, şi Dr. Vasile Petraşcu, s-au deplasat a doua zi de Paști în comuna Bandul de Câmpie, unde au susținut un concert de cântări religioase şi laice. În prima parte a manifestării, Prof. Dr. Vasile Sava a conferențiat despre „Stat şi Biserică". Programul s-a terminat prin cuvântul

[7] „Conferinţele Societății studenților în teologie «Credința Ortodoxă» din Cluj”, în *Ibidem*, nr. 14, Cluj, 7 aprilie 1935, p. 3.
[8] Iosif Naghiu, „Viața ortodoxă din Cluj”, în *Ibidem*, nr. 16, Cluj, 21 aprilie 1935, p. 3.
[9] „Academia Teologică în propagandă misionară”, în *Ibidem*, p. 3.

https://biblioteca-digitala.ro

de încheiere rostit de Iuliu Goşescu, preşedintele societăţii, care a arătat că scopul deplasării studenților este acela de a contribui şi ei cu o mică părticică la ridicarea standardului de viaţă al poporului[10].

Academia Teologică şi-a încheiat primul an din al doilea deceniu de activitate în mod rodnic, atât în ce priveşte munca şi viaţa în interiorul acestei instituţii, cât şi sub raportul manifestărilor extrașcolare. În sălile de curs s-a muncit cu râvnă, profesorii pentru a împlini nu atât datoria cerută de regulamentele omeneşti, cât mai ales cea cerută de porunca Mântuitorului, iar studenții pentru a-şi câştiga cunoştinţele, multe şi variate, cerute de la adevărații păstori de suflete. În anul încheiat, profesorii au publicat studii în diferite reviste şi au ţinut un număr bogat de conferinţe, în Cluj şi în provincie, tratând probleme în strânsă legătură cu frământările sufleteşti ale societăţii. Sub acest aspect, „Frăția Ortodoxă Română" și „Astra" şi-au primit din plin contribuţia Academiei. În Cluj, aproape nu a existat manifestare de natură naţională, culturală, religioasă la care să nu-şi fi adus contribuţia Academia Teologică, prin profesorii şi puternicul cor al studenţilor săi. S-au adăugat apoi desele descinderi în provincie, chiar 3-4 zile în şir, când, pe lângă participarea activă a profesorilor şi corului la săvârşirea serviciilor religioase, au fost organizate conferinţe şi concerte pentru popor, înviorând pretutindeni viaţa religioasă şi dragostea de neam şi ţară.

De asemenea, trebuie menționată și activitatea bogată a „Cercului de studii" al studenţilor teologi şi a Societății studenților teologi „Credinţa ortodoxă", concretizată în conferinţe, concerte, şezători populare etc. Anul încheiat i-a mai oferit Academiei un foarte rar prilej de bucurie. P.S. Episcop Nicolae Ivan, întemeietorul şi neobositul ei animator de totdeauna cu sfatul şi fapta, şi-a sărbătorit opt decenii de viaţă şi peste o jumătate de veac de muncă trudnică şi neîntreruptă în slujba Bisericii strămoşeşti şi a neamului românesc. Profesorii şi studenții au participat cu sufletul plin de bucurie la acest sărbătoresc eveniment, contribuind și ei la solemnitățile jubiliare.

Odată cu încheierea anului de studii, Eparhia a câștigat un nou contingent de 22 de candidaţi la preoţie. În anul 1935, Academia a dispus

[10] „Studenții Academiei Teologice din Cluj, în propagandă culturală la sate", în *Ibidem*, nr. 19, Cluj, 12 mai 1935, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

de căminul propriu, amenajat cu tot confortul modern, şi de săli de curs corespunzătoare în Palatul reşedinţei episcopale, astfel că a putut funcţiona în condiţii mult mai bune ca în trecut. Cu prestigiu sporit şi cu perspective din ce în ce mai îmbucurătoare, Academia Teologică păşea cu paşi siguri pe calea indicată de marele ei întemeietor şi ctitor, cucerindu-şi cu deosebit succes locul de cinste între instituţiile înalte din viaţa culturală și națională[11].

Duminică, 6 octombrie 1935, a fost inaugurat noul an de studii la Academia Teologică din Cluj. Profesorii Academiei, în frunte cu Rectorul Dr. Ioan Vască, au săvârşit Sf. Liturghie în Catedrală, în prezența profesorilor, studenților și a credincioșilor. Corul teologilor, sub conducerea Prof. Dr. Vasile Petraşcu, a dat răspunsurile. După încheierea serviciului religios, Rectorul Dr. Ioan Vască a arătat, în cuvântul său, care este rostul şi care sunt tendinţele pe care le urmăreşte Academia Teologică. „Reclamând pe seama noastră consecinţa apostolică, spre a o reprezenta cu demnitate şi a o transmite şi urmaşilor noştri, de la întemeierea instituţiei noastre n-am urmărit alt scop decât să pregătim elemente devotate cauzei sfinte, bine înzestrate sufleteşte, să se poată încadra în şirurile vrednicilor urmaşi ai Apostolilor. Tindem să dăm totul binelui obştesc, iar dacă urmărim să promovăm şi să chivernisim sentimente şi virtuţi omeneşti, să dirijăm voinţe şi suflete, o facem numai cu scopul de a cimenta binele şi fericirea a generaţii de oameni. Năzuim să sădim întâi în sufletele şi conştiinţele tinerilor, încredinţaţi călăuzirii noastre părinteşti, lumina înveselitoare de inimi şi conştiinţe omeneşti la o nouă viaţă şi apoi, prin ei, în sufletele marii colectivităţi de credincioşi care, primind-o, să poată păşi luminaţi şi încălziţi de ea, cu încredere, fără şovăire, atât pe cărările paşnice ale prezentului, cât şi pe cele necunoscute şi anevoioase ale viitorului. În acest sens este îndrumat apostolatul nostru”[12].

După expunerea momentelor mai importante petrecute în decursul anului şcolar anterior, Rectorul Academiei şi-a încheiat cuvântarea, rugând pe reprezentantul Preasfințitului Episcop Nicolae să-i transmită omagiile de gratitudine şi recunoştinţă ale Academiei pentru tot binele, dragostea şi purtarea de grijă ce-a avut-o neîncetat pentru prosperarea instituţiei.

[11] „Academia Teologică 1934-1935”, în *Ibidem*, nr. 25, Cluj, 23 iunie 1935, p. 1.

[12] „Inaugurarea noului an de studii 1935/1936 la Academia Teologică”, în *Ibidem*, nr. 41, Cluj, 13 octombrie 1935, p. 3.

https://biblioteca-digitala.ro

Profesorii şi studenţii și-au exprimat regretul profund pentru absenţa, din motive de boală, a P.S. Sale din mijlocul lor și, implorându-i har şi sănătate deplină din milostivirea cerească, i-au transmis grabnică uşurare a suferinţelor.

Consilierul referent Dr. Vasile Sava, ca mandatar al Episcopului, a răspuns prin următoarea cuvântare: „Domnule Rector! Onorat Consiliu profesoral! Iubiţi domni studenţi! Fiind Preasfinția Sa Domnul Episcop împiedecat să participe la solemnitatea deschiderii anului şcolar 1935/1936, de la Academia noastră Teologică, m-a încredinţat pe mine să tălmăcesc binecuvântarea sa arhierească asupra muncii ce aici începe și să tălmăcesc sentimentul purtării de grijă pe care Preasfinția Sa şi Consiliul Eparhial îl simt, în acest moment, pentru acest tânăr institut de cultură teologică. Cu toţii ne dăm seama de străduinţele fără de seamăn, pe care le-au depus Preasfinția Sa şi Consiliul Eparhial pentru înfiriparea locaşurilor de rugăciune şi recreaţie morală a credincioşilor, pentru sporirea bazelor materiale absolut necesare pentru existența oricărei instituții, dar şi pentru înfiinţarea şi prosperarea Academiei Teologice, care are să ne dea viitorii preoţi, plini de zel şi râvnă duhovnicească.

În această direcţie, nu putem să nu accentuăm, astăzi, mângâierea celor ce cunosc lucrurile şi să constatăm că Academia Teologică a lucrat până azi cu succes, dându-ne preoţi tineri și pricepuţi în a folosi darurile spirituale şi a reprezenta Biserica în faţa altor instituţii sociale. Pentru acest lucru, îşi iau răsplata din partea poporului şi sperăm că şi cei ce conduc destinele acestui neam îşi vor da toată silinţa ca să facă posibilă munca dezinteresată a acestor îndrumători ai bisericilor noastre. Cea mai mare răsplată rămâne însă întotdeauna conştiinţa datoriei împlinite şi iubirea dezinteresată, cu care înconjoară fiii sufleteşti pe păstorii lor adevăraţi. Această răsplată, pe lângă cea cerească, nu poate fi asemuită cu niciun bun din lume. Eu nu pot să nu accentuez că rezultatele pe care le-a dat şcoala noastră sunt urmarea străduinţelor corpului nostru profesoral, a trudei sale de toate zilele şi sunt urmarea însufleţirii şi abnegaţiei cu care intră tinerii noştri studenţi la începutul fiecărui an pe poarta acestei școli... Ştiinţa nu este singurul scop, este mai mult arma cu care veţi lupta pentru stârpirea necredinţei şi a înşelăciunii în lume. De aceea, nouă nu ne trebuie numai oameni înţelepţi

https://biblioteca-digitala.ro

ca şerpii, ci şi blânzi ca porumbii, ne trebuie oameni de caracter. Oameni iubitori ai aproapelui lor, iubitori de legi, de cele bune şi de cele sfinte. Oameni cinstiţi şi de cuvânt.

Caracterul apostolesc a cucerit lumea, caracterul preoţesc al d-voastră trebuie să lucreze mântuirea. Ne trebuie adevăraţi păstori, iubitori şi grijulii de mântuirea tuturor fraţilor, şi ai celor bogaţi, şi ai celor săraci, şi ai celor supuși, și ai celor umili, și ai celor prihăniți, și ai celor neprihăniți. Acesta este idealul unui teolog şi, pentru izbânda lui, rog eu pe Atotputernicul Dumnezeu să dea tărie şi căldură întregului corp profesoral în anul şcolar ce începe şi umilită, dar necontenită strădanie studenţilor care se apropie să ia de la dânşii focul credinţei şi lumina ştiinţei. Doresc har şi spor la muncă tuturor. Amin”[13].

După încheierea ceremoniei, într-o atmosferă impresionantă, corul teologilor a executat un concert de cântări religioase, iar profesorii s-au deplasat la Reședința episcopală, pentru a-l saluta pe P.S. Episcop Nicolae.

[13] *Ibidem*, pp. 3-4.

https://biblioteca-digitala.ro

17

Academia Teologică
îl serbează pe P.S. Episcop Nicolae Ivan

Cu prilejul celei de-a 80-a aniversări a P.S. Episcop Nicolae Ivan, la Academia Teologică din Cluj a fost organizat un eveniment omagial, în cadrul căruia au luat cuvântul profesorii și liderii studenților.

Rectorul Academiei Teologice, Dr. Ioan Vască: „«Eu, venind la voi fraţilor, n-am venit întru înălţarea cuvântului şi a înţelepciunii, vestind vouă mărturisirea lui Dumnezeu; ci eu întru slăbiciune, întru frică şi cutremur am fost între voi, iar propovăduirea mea nu a fost atât întru măiestria cuvintelor înţelepciunii omeneşti, ci întru arătarea Duhului şi a Puterii». (II Cor., 1-4). Cuvintele acestea le-a scris odinioară slăvitul Apostol al neamurilor, Sf. Apostol Pavel, credincioşilor săi din Corint. Apostolul a voit să tâlcuiască prin ele scopul venirii sale în mijlocul lor. A voit să-i lămurească pe corinteni asupra felului în care a înţeles să facă apostolat între ei. Nu pentru a le impune prin măiestria cuvântului, nici pentru a face paradă prin exteriorizarea înţelepciunii sfidătoare a vremii, ci, conştient ca orice muritor de slăbiciunea sa, s-a apropiat cu frică şi cu cutremur spre a-L mărturisi pe Domnul în mijlocul unor credincioşi iubitori de adevăr şi lumină. Astfel a înţeles Apostolul să-şi îndeplinească propovăduirea, încât pe urma ei să se evidenţieze Duhul şi puterea Aceluia în numele Căruia a venit.

Acest metod apostolic, de a-L propovădui pe Domnul şi a-I înfăptui opera divină în mijlocul credincioşilor, l-a pătruns şi l-a practicat în chip minunat şi cu nebănuit succes, cum rar se întâmplă, prea iubitul nostru Arhipăstor, slăvitul urmaş întru propovăduire al Apostolului, P.S. Episcop

https://biblioteca-digitala.ro

Nicolae. Fără pretenţii de a-şi satisface orgoliul prin măiestria cuvântului, pătruns de cea mai sinceră modestie, înţelept, dar fără a-şi forţa înţelepciunea prin gesturi şi acte neprecugetate, care de atâtea ori îl pot umili, în loc să-l înalţe pe om, P.S. a venit în numele lui Hristos, ca şi Apostolul, în această de Dumnezeu ocrotită şi istorică Eparhie, pentru a săvârşi fapte şi nu vorbe, pentru a lucra cu sentimentul răspunderii şi al chemării mai înalte, pentru a face ca Duhul, harul şi puterea dumnezeiască, ce-i luminează mintea şi-i călăuzeşte paşii, să fie neîncetat evidente tuturor.

Călcând în urmele Apostolului, a reuşit să săvârşească acele măreţe şi neîntrecute înfăptuiri, cunoscute de întreaga suflare românească, pentru care și-a dobândit merite nepieritoare şi care l-au fixat definitiv în cadrul ilustrelor figuri, de mari Vlădici ai Bisericii noastre drept-măritoare. Astfel ne tâlcuim noi fericirea şi mulţumirea sa în viaţă, mângâierea sufletului, succesele de orice natură, mâna sa norocoasă în toate întreprinderile binecuvântate..., toate având la bază darul cu care l-a înzestrat Dumnezeu, să aplice în mod minunat metodul ideal al Apostolului, în toate acţiunile sale.

Bunul Dumnezeu l-a învrednicit să împlinească cu bine al optzecilea an al vârstei şi un deceniu şi jumătate de fericită arhipăstorire. Noi, ca reprezentanţi ai instituţiei de înaltă cultură şi educaţie religioasă, care îi datorăm însăși existenţa noastră, atât ca instituţie, cât şi ca aceea ce reprezentăm fiecare în parte, nu-i putem manifesta mai potrivit profunda veneraţie şi nedezminţita dragoste ce ne animă neîncetat inimile, decât urându-i din tot sufletul şi din acest fericit prilej de aniversare ca milostivirea Cerului să-i păstreze acest nepreţuit dar, de «a umbla nesmintit pe urmele Apostolului» încă mulţi şi fericiţi ani, spre binele, prosperarea şi fericirea oamenilor şi a instituţiilor pe care cu atâta vrednicie le conduce sau le patronează”[1].

Prof. Liviu Galaction Munteanu: „Cu trei ani în urmă, de ziua onomastică a P.S. Episcopului nostru, ministrul preşedinte, urându-i zile îndelungate, îl întitulează simplu: «Arhiereul». În aparenţă, nimic deosebit. O felicitare uzitată în asemenea împrejurări. Faptul a şi trecut neluat în seamă.

[1] Ioan Vască, „Omagiul Academiei Teologice cu prilejul celei de-a 80-a aniversări a P.S. Episcop Nicolae Ivan”, în Rev. Renașterea, anul XIII, nr. 21, Cluj, 12 mai 1935, p. 8.

https://biblioteca-digitala.ro

În realitate, de pe înaltul scaun ministerial, se aduce un omagiu Vlădicului de la Cluj. Căci titlul «Arhiereul» în gura unei personalităţi de talia savantului Nicolae Iorga este semnificativ. Este o distincţie poruncită de meritele celui ce i-o acordă. Eminentul bărbat de ştiinţă cunoaşte aţâţia vlădici ai Bisericii naţionale, din trecut şi prezent, cu toate că, oficial, toţi sunt arhierei, dar în special pe unul îl numeşte «Arhiereul». De ce? Foloseşte terminologia numai la întâmplare? De asemenea neglijenţe nu poate fi acuzat un adânc cugetător... Voieşte cumva să linguşească pe un om ajuns în apogeul vieţii sale? Cu ce interes? Departe presupunerea de acela care biciuieşte slăbiciunile cu o fină, dar usturătoare ironie, indiferent de persoana vizată. Face acest lucru fiindcă îl consideră între puţinii, dacă nu singurul, demn de înţelesul adânc al acestei titulaturi.

Realizările lui i-au cucerit locul de întâietate în Biserică, l-au făcut cunoscut şi stimat de cei mai aleşi fii ai neamului. Opera lui este mare pentru împrejurări favorabile, când nu lipseşte concursul tuturor celor chemaţi la conlucrare. Este uriaş de mare, în condiţiile puţin prielnice, în care a fost înfăptuită. Merită deci acest titlu de distincţie, îndeosebi din partea acelora care l-au văzut şi-l văd la muncă, care ştiu cât costă aceste realizări. Nimic durabil fără de jertfe. Partea leului sieşi şi-o rezervă. Îl vedem venind la Cluj, oţelit într-o continuă luptă de 40 de ani, pentru Biserică şi neam. Înzestrat cu o vie inteligenţă, ajutat de o serioasă şcoală a vieţii, însufleţit de idealul clădirii noii Eparhii, încredinţate de providenţă, porneşte la muncă.

Cu stăruinţa ce nu cunoaşte margini, cu deosebit tact în acţiuni, cucereşte pas cu pas, pentru Biserica strămoşească, locul ce i se cuvine în capitala Ardealului. Atmosfera în care este forţat să lupte este înăbuşitoare. Încearcă atâtea deziluzii. Câte nopţi nedormite, câte chinuri sufleteşti, după loviturile sistematic îndreptate împotriva operei sale, de 15 ani încoace! De dimineaţa până noaptea târziu, e nelipsit de la postul de comandă, veghind. Nimeni nu cunoaşte mai bine punctele tari şi slabe ale Bisericii sale. Nimeni nu ştie mai bine preîntâmpina pericolele ce o ameninţă. Şi iarăşi e neîntrecut în a presimţi tot ceea ce poate ajuta pe ai săi. Este păstorul despre care spune Mântuitorul că-şi pune sufletul pentru turma sa.

Acum împlineşte 80 de ani. Este un moment de popas la o înaintată răscruce a vieţii. Îi datorăm recunoştinţa înţeleptului conducător. Îi datorăm o zi de deosebită bucurie. Să evocăm din trecutul apropiat şi depărtat

https://biblioteca-digitala.ro

toate acele zvâcniri de sincere aprecieri ale muncii lui şi să împletim din ele cununa omagială, care să-i împodobească fruntea eroică în memorabila zi[2].

Prof. Dr. Andrei Buzdug: „Prea Sfinţitul nostru Episcop, Nicolae Ivan, astăzi împlineşte optzeci de ani. Este foarte importantă serbarea noastră, căci rar îi este dat omului să treacă limita vârstei cântate de Psalmist şi mai rar să ajungă mai bine de o jumătate de secol în muncă şi luptă necurmată pentru păstrarea şi înălţarea legii, limbii şi neamului şi astfel să aibă dreptul să primească: «Cununa cea de laur, ce sfântă se-mpleteşte / Pe fruntea cea umbrită de bucle de argint». Când Preasfinția Sa face acest înalt şi rar popas al vieţii omeneşti, noi jubilăm şi ne simţim fericiţi că putem manifesta faţă de personalitatea distinsă şi marcantă a Preasfinției Sale sentimentele de adâncă veneraţie şi, mai ales, de iubire sinceră şi neţărmurit respect.

Crezul Preasfinției Sale l-aş putea caracteriza, pe scurt, în două cuvinte: naţionalism creştin şi creştinism naţional. Tot ce a propovăduit, tot ce a scris şi înfăptuit în cei peste 50 ani de activitate în ogorul neamului a servit acest scop, a servit aceste idealuri. Aceste două idealuri sintetizate în «legea românească» l-au condus, l-au încălzit, l-au însufleţit. A fost şi este eroul, apostolul şi martirul acestor idealuri! Fără frică, fără şovăire, fără târguială a muncit, a luptat, s-a jertfit, a făcut apostolat alături de Evanghelia lui Hristos, a propovăduit şi evanghelia naţională, muncind fără preget, călăuzit fiind numai de simţul datoriei faţă de Biserică şi neam, aşa că putem exclama cu profetul Ieremia: «Binecuvântat să fie omul care se încrede în Domnul, căci el este ca un pom sădit lângă ape, care îşi întinde rădăcinile spre râu; nu se teme de căldură, când vine, iar frunzişul lui rămâne verde; în anul secetei, nu se teme şi nu încetează să aducă roadă» (Ier. 17, 8).

În comparaţie cu faptele şi cu meritele câştigate, recunoştinţa posterităţii de multe ori neînsemnată este. Dar nu aceasta este principalul. Mulţumita adevărată stă în conştiinţa datoriei împlinite şi în seria lungă de fapte bune pregătitoare şi însoţitoare a acestei conştiinţe. Prea Sfinţitul nostru Stăpân le are pe amândouă acestea. Cu mândria justificată poate face o reprivire asupra activităţii îndeplinite. Cu drept cuvânt i se pot aplica deci cuvintele poetului: «Bine e să ştii la capăt, că o dungă laşi, un nume, / C-ai săpat la

[2] Liviu Galaction Munteanu, „Arhiereul", în *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

zidul nopţii, c-ai muncit să-ţi scoţi în lume / Din al creierului zbucium, ca pe-un diamant, ideea / Urma-ți fi-va cunoscută pe-unde ţi-ai purtat scânteia / Şi-o scânteie-n alergare e o rază... Mângâiere» (Alexandru Vlahuță)[3].

Prof. Dr. Orest Bucevschi: „Prea Sfinţitul Episcop Nicolae Ivan a împlinit frumoasa vârstă de 80 de ani. E o vârstă pe care mulţi şi-o doresc, puţini o ajung, iar şi mai puţini în vigoarea fizică şi spirituală de care se bucură şi astăzi P.S. Episcop Nicolae. Şi trebuie notat că anii P.S. Episcop nu s-au înşiruit unul lângă celalalt, numai aşa, împinşi de curgerea vremii, ci sunt ani trudiţi, clipă de clipă, pentru binele Bisericii strămoşeşti şi al neamului românesc. Sunt ani de stăruitoare muncă şi de neasemuită pilduire pentru tot românul.

Şi munca P.S. Episcop Nicolae împânzeşte toată viaţa neamului nostru, căci nu este domeniu în care să nu fi adus contribuţie efectivă. Pe teren bisericesc, şcolar, politic-românesc, P.S. Episcop Nicolae a fost şi este deopotrivă activ, lăsând pretutindeni înfăptuiri de trainică rodnicie. Azi o biserică, mâine o şcoală, bancă sau alt aşezământ pentru sporirea şi întărirea vieţii româneşti... Sau ce comoară de învăţăminte constituie articolele împrăştiate prin diferite ziare şi reviste, căci ziaristica de timpuriu îi este încă o îndrăgită ocupaţie! Ascuţişul şi adâncul tâlc al slovelor româneşti, picurate pe hârtie din căldura sufletului şi dreapta despicare a viitorului, de care totdeauna a dat dovadă P.S Episcop Nicolae, i-a biciuit adesea pe duşmanii Bisericii noastre Ortodoxe şi ai neamului românesc.

Clujul românesc, ca şi celelalte oraşe în care i-a fost dat să lucreze, se resimte din plin de iniţiativele sănătoase, de sfaturile miresmuite de experienţa deceniilor de muncă constructivă şi de toată mulţimea aşezămintelor româneşti întemeiate de P.S. Episcop Nicolae. Măreaţa Catedrală, Academia Teologică generatoare de cultură ortodoxă şi românească, Biserica din Calea Regele Ferdinand, Capela din Mănăştur, Reşedinţa Episcopală, Banca «Vatra», Revista «Renaşterea», tipografia, librăria, corul episcopiei, o serie de frumoase clădiri şi multe altele, iată ceva din înfăptuirile, numai în Cluj, ale octogenarului Episcop, reînviatorul vechii ctitorii a lui Ştefan cel Mare. Să dea Domnul ca anii P.S. Episcop Nicolae Ivan să sporească mereu, păstrându-i aceeaşi vigoare şi putere de muncă, spre binele Bisericii strămoşeşti şi al întregului neam românesc”[4].

---

[3] Andrei Buzdug, „Un jubileu”, în *Ibidem*, pp. 8-9.

[4] Orest Bucevschi, „Episcopul-ctitor de aşezăminte româneşti”, în *Ibidem*, p. 9.

https://biblioteca-digitala.ro

Prof. Dr. Vasile Petrașcu: „Eram student și conducător de cor la Teologia din Sibiu, când P.S. Episcop Nicolae Ivan, pe atunci vrednic consilier-referent la Sibiu, se interesa de corul teologilor, ca şi de celelalte coruri existente, primindu-le cu deosebită dragoste la toate prilejurile binevenite. De sărbătorile Crăciunului, îi vesteau Naşterea Mântuitorului la locuinţa sa din Str. Carmen Sylva din Sibiu, întâi corul teologilor, apoi al meseriaşilor români de sub preşedinția d-lui Victor Tordăşanu şi al elevilor români de la Liceul unguresc din Sibiu, ştiind să dea tuturor sfaturi părinteşti şi îndrumări de încurajare. Încă pe atunci de multe ori îl însoţeam cu corul teologilor când, în calitate de mandatar ocazional al fericitului Mitropolit Ioan Meţianu, vizita comunele din Arhiepiscopie.

Importanţa corului bisericesc în împodobirea cultului divin a ştiu-o aprecia nu numai atunci, ci mai mult în timpul păstoririi Sale de Episcop în Clujul românesc. Încă în anul 1921/1922 m-a autorizat cu înjghebarea şi formarea statutelor Corului Episcopiei, care funcţionează şi azi, iar mai târziu, în anul 1924, cu înfiinţarea corului Academiei Teologice, pe care îl conduc în prezent.

În şirul vizitelor canonice şi al sfinţirilor de biserici, nu o singură dată s-a exprimat că fără corul teologilor nu va mai sfinţi nici o biserică, fiind perfect convins de rolul dominant al corului la măreţia serviciilor bisericeşti şi a serbărilor religioase, în genere. Muzica bisericească, fiind cel mai abundent element de artă în biserică, produce sentimente de pietate şi emoţii mistico-religioase, înduioşând inimile şi predispunând sufletele spre cele înalte.

Prea Sfinţia Sa a ştiut să cultive în toate manifestările pastorale elementele necesare şi rodnice pentru îndrumarea Bisericii spre tot ce este sublim şi nobil. Printre acestea, n-a uitat deloc nici muzica, fie melodică sau armonică-corală, pe care a privit-o ca pe un factor ce trebuie pus pe primul plan, având o importanţă culturală-religioasă şi naţională. Atitudinea înţeleaptă în toate împrejurările culturale şi economice bisericeşti a Prea Sfinţiei Sale Episcopului Nicolae Ivan va putea servi multora de exemplu viu în viaţă”[5].

[5] Vasile Petrașcu, „Prea Sfinția Sa, ca apreciator şi protector al muzicii corale”, în *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

18

Funeraliile Preasfințitului Episcop Nicolae

În data de 3 februarie 1936, la ora 15.52, s-a săvârşit din viaţă P.S. Episcop Nicolae Ivan (1855-1936), un evenimentul dureros, care a zguduit toate sufletele româneşti, cufundând în jale fără margini Eparhia Vadului, Feleacului şi Clujului. După suferinţe grele şi neînchipuite, răbdate cu eroismul mucenicilor creştini, a închis ochii pentru totdeauna acela care, în cursul unei vieţi lungi şi rodnice, ştiuse să fie un imens izvor de mângâiere și bucurie. Optimismul lui robust şi credinţa înflăcărată în triumful idealurilor înalte l-au situat din tinereţe în cele dintâi tranşee de luptă, izbutind în scurtă vreme să se impună în posturile de comandat al naţiunii.

Minte ageră şi voinţă sigură, temperament de diplomat şi fire realistă, acesta s-a ilustrat printr-o inepuizabilă pasiune de muncă, care i-a îngăduit să fie un creator oriunde avea o misiune de îndeplinit. Nicăieri însă aceste calităţi excepţionale nu s-au reliefat mai surprinzătoare şi mai productive decât în splendida activitate desfăşurată ca Episcop al Clujului. În ciuda celor 64 de ani cu care venise în capitala Ardealului, el cuteză să se angajeze la înfiinţarea şi organizarea unei Episcopii noi, uimindu-şi colaboratorii şi credincioşii cu valurile unei tinereţi creatoare, din care a răsărit, după 15 ani de încordări neobosite, o minunată operă bisericească şi naţională.

Arhitectul fără pereche, care a fost Preasfinţitul Episcop Nicolae, a organizat până la ultimele celule o Eparhie în cele mai înapoiate părţi ale Ardealului de nord, înzestrându-o cu instituţii solide şi oameni destoinici, care a culminat cu superba Catedrală din inima Transilvaniei. Scoasă din

https://biblioteca-digitala.ro

amintirile unui trecut de neuitată glorie voievodală, Preasfinţitul Episcop Nicolae Ivan s-a dovedit omul ales de Dumnezeu, singur în măsură să restabilească această impresionantă tradiţie a ctitoriei lui Ştefan cel Mare și Sfânt.

Graţie unor colaboratori luminaţi şi devotaţi, pe care a avut norocul deosebit de a-i putea găsi aici, în cetatea culturii universitare, a înfăptuit una din acele gigantice creaţiuni, care constituie cea mai mare podoabă a Bisericii Ortodoxe din Ardealul dezrobit. Călăuzit necontenit de sfintele aspiraţiuni ale unui neam în plină dezvoltare, el s-a dăruit realizării lor cu toată iubirea sufletului său în elanuri de muncă, ce n-au cunoscut niciodată odihna sau îndoiala oamenilor de duzină. Personalitate tăiată din blocul de granit al virtuţilor româneşti, el a înfruntat cu eroism vijeliile, prevenind dificultăţile şi mergând totdeauna cu luciditate şi siguranţă direct spre biruinţele înălţătoare. De aceea, i-a fost dat să se afirme în atâtea domenii ale vieţii publice, ca un incomparabil îndrumător de naţie şi stăpânitor de vremuri. Prin energiile lui de-o mobilitate constructivă fără asemănare, Episcopul Nicolae a depăşit toate aşteptările ce se înfiripaseră odată cu urcarea lui în scaunul de mari răspunderi bisericeşti de la Cluj, redându-i în bucuria nesfârşită a inimilor poporenilor, vechea strălucire a tradiţiei şaguniene. Aşa a trecut el din viaţă la nemurire, luându-şi locul în fresca marilor vlădici, consacraţi de unanimitatea naţiei recunoscătoare[1]...

Împărtăşit ultima dată cu Sfintele Taine sâmbătă, 2 februarie, de către duhovnicul lui, părintele Simeon Vasinca, împăcat cu Cerul şi pământul, P.S. Episcop Nicolae Ivan a închis ochii senin şi liniştit, ca o candelă de altar, ce se stinge încet la icoana Mântuitorului. Erau ceasurile trei şi jumătate după-amiază când Episcopul Nicolae adormise întru Domnul... Lângă el curgeau cele dintâi lacrimi de jale ale Eparhiei îndoliate. Îndată ce s-a constatat în mod oficial încetarea din viaţă a Prea Sfinţitului Episcop Nicolae de către Dr. Petru Vlad, medicul-şef al municipiului Cluj, împreună cu profesorii universitari Dr. Emil Ţeposu şi Dr. Ioan Goia, în calitate de medici curanţi, s-a redactat actul de deces şi s-a procedat la îmbălsămarea corpului său. Îmbrăcat în ornate arhiereşti şi cu mitra pe cap, P.S. Episcop a fost pus într-un sicriu de metal și așezat provizoriu pe un catafalc, în

[1] „A murit Episcopul nostru”, în Rev. Renașterea, anul XIV, nr. 6, Cluj, 3 februarie 1936, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro

salonul cel mare al reşedinţei episcopale. În acelaşi timp, clopotele Catedralei şi ale celorlalte biserici din Cluj au început să sune îndelung, vestind moartea Preasfinţitului Ierarh[2].

În aceste momente, au fost făcute publice onorurile și distincțiile pe care P.S. Episcop le-a dobândit în cursul vieții: Membru onorar al Academiei Române, senator de drept, membru al tuturor instituţiilor culturale şi naţionale din Ardeal, decorat cu ordinele „Steaua României" în grad de mare cruce, „Coroana României" în grad de mare cruce, „Regele Ferdinand I" în grad de mare ofiţer, „Vulturul României" în grad de comandor, „Meritul Cultural" în grad de cavaler cl. I, „Răsplata Muncii pentru biserică" cl. I, fondatorul „Frăţiei Ortodoxe Române", cetăţean de onoare al muncipiului Cluj şi comunei Aciliu din judeţul Sibiu[3].

Ca semn de apreciere a întregii sale activități, Guvernul României a hotărât funeralii naţionale[4], fapt pentru care luni, 3 februarie 1936, la ora 20.00, secţiile Consiliului Eparhial s-au întrunit în şedinţă plenară, sub conducerea P.S. Episcop al Armatei, Dr. Ioan Stroia[5].

În ce priveşte înmormântarea, conform ultimelor dorinţe ale Episcopului, s-au stabilit următoarele: luni, în ziua morţii, a fost pus pe catafalc în salonul cel mare al reşedinţei episcopale, de unde urma să fie transportat marți dimineaţa la Biserica Sf. Nicolae din Calea Regele Ferdinand, una din fundaţiile răposatului Episcop, unde trebuia să rămână până joi, 6 februarie, când urma să fie adus în procesiune la Catedrală. Aici a fost programată prohodirea, săvârşită de către un mare sobor de preoţi, în frunte cu Î.P.S. Mitropolit Nicolae Bălan al Ardealului. S-a decis că rostirea cuvântărilor se va face de către: Î.P.S. Mitropolit, reprezentantul Guvernului, reprezentantul Eparhiei Clujului, reprezentantul „Frăţiei Ortodoxe Române" (FOR), delegatul Academiei Române, al Ligii Antirevizioniste,

[2] „Săvârşirea din viaţă şl punerea în mormânt a Prea Sfinţitului Episcop Nicolae Ivan", în *Ibidem*, nr. 7-8, Cluj, 16 februarie 1936, p. 2.

[3] *Ibidem*, nr. 6, Cluj, 3 februarie 1936, p. 2.

[4] „Guvernul a hotărât funeralii naţionale marelui Arhiereu Nicolae al Clujului", în *Ibidem*.

[5] La ședința plenară a Consiliului Eparhial au participat: Preşedinte, Dr. Sebastian Stanca; Notar, Laurenţiu Curea; Consilieri votanţi: Dr. Vasile Sava, Laurenţiu Curea, Ioan Lupaş, Nicolae Vasiu, Ioan Vască, Petre Meteş, Ion Mateiu, Victor Stanciu, Lazar Chirilă, Ioan Zeicu, Valer Moldovan, Sebastian Bornemisa. Au asistat la şedinţă și Laurian German şi casierul eparhial Ioan Cioara; *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

Primarului oraşului Cluj, Protopopul Alba-Iuliei şi Protopopul Clujului. Conform dorinţei scrise de către însuşi Episcopul Nicolae, nu au fost aprobate alte cuvântări.

S-a hotărât de către Consiliul Eparhial ca, în loc de coroane de flori, să se facă daruri pentru săracii Eparhiei Clujului, la care totdeauna s-a gândit milostivul Episcop[6].

Potrivit hotărârilor luate de Consiliul Eparhial, a fost tipărit pentru obştea românească un anunţ funebru, iar protopopilor din Eparhie le-a fost trimisă următoarea circulară: „Circulară nr. 721/1936. Către toţi Prea Cucernicii protopopi şi preoţi din Eparhie.

Cu adâncă durere, aducem la cunoştinţă Prea Cucernicilor noştri protopopi și preoți că P.S. Episcop Nicolae, ctitorul şi îndrumătorul reînviatei Episcopii a Vadului, Feleacului şi Clujului, a trecut la cele veşnice, împărtăşit fiind cu Sfintele Taine în ziua de luni, 3 februarie 1936, orele 15 şi jumătate. Pentru îndeplinirea celor prescrise de rânduielile noastre bisericeşti, dispunem deci următoarele: Numele P.S. Sale Episcopului Nicolae se va introduce în pomelnicul fiecărei parohii și va fi pomenit la fiecare Proscomidie şi Liturghie ce se va săvârşi. Până în ziua înmormântării, se vor trage clopotele în toate bisericile de trei ori pe zi, precum şi în ziua înmormântării, la ora 11.00, începând din 6 februarie. În proxima duminică de după înmormântare, fiecare preot va sluji în biserica sa un parastas, rostind o predică în care se va schiţa activitatea şi personalitatea preavrednicului nostru Episcop. Bisericile din întreaga Eparhie vor păstra un doliu de şase săptămâni, iar în ultima duminică, adică în 15 martie, se va sluji un parastas pentru odihna sufletului adormitului în Domnul. Îndeosebi preoţii hirotoniţi de P.S. Sa sunt obligaţi să pomenească în toată viaţa lor, la toate serviciile divine, numele P.S. Episcop Nicolae. În timpul cât va fi vacant scaunul episcopesc, se va pomeni la locul cuvenit în locul P.S. Sale Episcopului numele «Înalt Prea Sfinţitului Mitropolit Nicolae»"[7].

Foaia oficială „Renaşterea" a fost scoasă şi ea marţi dimineaţa, 4 februarie, într-o ediţie specială de 4 pagini, fiind împărţită gratuit în sute de exemplare printre cetăţenii oraşului Cluj, spre a lua cunoştinţă de moartea Preasfinţitului Episcop Nicolae. Postul de emisiune radiofonică din

[6] „Fureraliile Prea Sfinţitului Episcop Nicolae", în *Ibidem*, p. 4.
[7] „Circulară nr. 721/1936", în *Ibidem*, pp. 3-4.

https://biblioteca-digitala.ro

Capitală a anunţat trista veste luni seara, la ora 19.00, evocând în cuvinte mişcătoare personalitatea celui care a fost P.S. Episcop Nicolae Ivan[8].

Regretatul Episcop, cu spiritul său de largă prevedere, gândindu-se din vreme şi la clipa dispariţiei sale dintre cei vii, a aşternut pe hârtie, amănunţit şi precis, toate dispoziţiile referitoare la înmormântare. „Dispoziţii pentru cei mai de aproape ai mei: Îndată ce se va constata că Dumnezeu m-a chemat la Sine, nepoţii mei medici şi medicii curanţi vor stabili dacă e cazul să se facă îmbălsămarea. 1. Aceasta trebuie făcută imediat. 2. După spălarea corpului cu apă călduţă, ştergerea cu burete şi ungerea cu untdelemn, mă vor aşeza în sicriu, care va fi de metal. 3. În ziua morţii, corpul neînsufleţit se va pune pe catafalc în Reşedinţa-Salon, iar seara ori dis-de-dimineaţă în ziua următoare mă vor transporta în biserica Sf. Nicolae, zidită de mine. 4. Acolo, preoţii şi clericii vor citi Evangheliile morţilor şi cele prescrise, ca evlavie şi liniştea recerută. 5. Biserica va fi îndoliată cu negru. 6. În ziua înmormântării, se va celebra, dimineața, la ora 9.00, Sf. Liturghie de către consilieri, protopopi şi preoţi, sub conducerea unui Arhiereu ori a Mitropolitului. 7. La ora 10.30, va porni cortegiul prin Calea Regele Ferdinand, Piaţa Regina Maria, până la Catedrală, iar aici se face prohodul şi se ţin vorbirile. 8. Vorbiri pot fi: Mitropolitul ori delegatul său, Guvernul, Consiliul Eparhial, «Frăția Ortodoxă Română», Academia Română, Liga Antirevizioanistă, Municipiul Cluj, Protopopul Alba-Iuliei şi Protopopul Clujului, ca paroh - toate scurte. 9. Întreg serviciul trebuie să fie terminat la ora 13.00. 10. Aşezarea în criptă, după spusa arhitecţilor, se poate face prin biserică sau altar, iar dacă aşezarea va fi grea, se va desface pământul din faţa altarului şi se va aşeza prin uşa de dinafară. 11. Carul mortuar să fie tras de cai, dar mânaţi de vizitii în haine (costume) româneşti, ori apoi de patru boi frumoşi. Ciocliii cu uniformă ungurească să fie delăturaţi de la înmormântarea mea. 12. Episcopii vor lua masa în Reşedinţă cu Miniştrii şi cu reprezentanţii autorităţilor veniţi din afară, protopopii şi preoţii în Internatul Teologic, iar poporul tot acolo, în două rânduri. 13. Inscripţia se face pe o tablă de marmoră: «Primul Episcop al Vadului, Feleacului şi Clujului, Nicolae Ivan, mort după o păstorire de .... ani, în etate de .... ani. 1855-193....» 14. Tot din cinci în cinci ani se va face la Sf. Nicolae un

[8] *Ibidem*, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

Parastas şi se va împărţi săracilor mâncare fără băutură. La 15 februarie 1935. ss. NICOLAE Episcop[9].

Luni, la ora 20.00, toţi membrii Consiliului, în frunte cu P.S. Episcop al Armatei, Dr. Ioan Stroia, şi Dr. Sebastian Stanca, preşedintele Consiliului, au asistat la un serviciu religios, săvârşit la catafalcul defunctului din salonul cel mare al reşedinţei episcopale, de către părintele duhovnic Simion Vasinca, Florea Mureşanu şi diaconul An. Scurtu. În cursul nopţii, au rămas în priveghi câţiva preoţi şi studenţi teologi. Marţi dimineaţa, la ora 6.00, sicriul a fost ridicat din reşedinţă şi dus de către 6 preoţi într-un automobil mortuar închis la biserica Sf. Nicolae din Calea Regele Ferdinand, fiind aşezat pe catafalcul din faţa altarului. Aici a rămas până joi, în ziua înmormântării, străjuit fără încetare, ziua şi noaptea, de profesorii Academiei Teologice, numeroşi preoţi şi clerici, de rudenii şi prieteni, în fumul de tămâie al rugăciunilor şi slujbelor pentru odihna sufletului său zbuciumat.

În cursul celor trei zile de doliu, a urmat un întins pelerinaj de lume românească la biserica îndoliată, pentru a se închina lângă sicriul iubitului Arhiereu şi a rosti calde rugi de mântuire[10].

Joi, 6 februarie, avea să urmeze înmormântarea, potrivit programului fixat de Consiliul Eparhial. Î.P.S. Mitropolit Nicolae Bălan, fiind suferind, a rămas la reşedinţa episcopală, unde la ora 8.00 a ascultat în capelă slujba Sf. Liturghii, săvârşită de părintele Ioan Cioara, pentru sufletul defunctului. La Biserica Sf. Nicolae, funeraliile au început cu Sf. Liturghie, celebrată de către Episcopii Vasile al Caransebeşului şi Andrei al Aradului, înconjuraţi de un impunător sobor de preoţi, și anume: P.C. consileri eparhiali Dr. Sebastian Stanca, Dr. Vasile Sava, Andrei Ludu, Laurenţiu Curea, Traian Scorobeţ, Nicolae Colan, Nicolae Popovici din Sibiu, prot. Nicolae Vasiu, St. Rusu, R. Popa, Al. Baba, A. Muntean, St. Gheţie, Z. Man, Alex. Latiş, I. Furdui, P. Popovici, I. Pop, G. Munteanu, cons. eparh. Oradea şi diaconii Dr. Ioan Vască, Rectorul Academiei Teologice, V. Bogdan, T. Roşea şi N. Dărău. Răspunsurile au fost date de corul mixt al Catedralei, sub conducerea lui Augustin Bena. Biserica, prea mică pentru o asistenţă atât de covârşitoare, n-a putut primi decât rudele răposatului Episcop, pe

[9] *Ibidem.*
[10] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

reprezentanţii oficiali ai Guvernului, ai Bisericii, Armatei, autorităţilor civile şi instituţiilor culturale şi de binefacere.

Deşi s-a anunţat de către Consiliul Eparhial că obişnuitele coroane de flori se răscumpără în folosul săracilor ortodocşi din Cluj şi Eparhie, totuşi, s-au adus la biserică numeroase coroane, ca semn de nestăpânită dragoste pentru răposat. Au depus coroane: M.S. Regele Carol al II-lea, Guvernul, Octavian Goga, Mitropolitul Nicolae al Ardealului, Senatul României, „Astra", Academia Teologică, Magistraţii Curţii de Apel din Cluj, Municipiul Cluj, Episcopul Ioan Stroia, Mioara, Viorica, Cornel şi Flaviu, membrii ai familiei, nepotul Laurean Gherman cu soția, nepotul Nicolae Gherman, nepotul Nicolae Ivan, Prof. Ioan Oțoiu cu soția, Protopopul Clujului, Nicolae Vasiu, preoțimea Protopopiatului Tg.-Mureș, Parohia Centrală şi Protopopiatul Alba-Iulia, neconsolaţii fii sufleteşti din Protopopiatul Reghin, D-na şi D-l Ionel Comşa, Spitalul de Ortopedie din Cluj, familia Generalului Al. Hanzu, familia ing. Leo Bohăţiel.

După terminarea Sf. Liturghii, a urmat un moment de emoţie unică. P.S. Episcop Andrei al Aradului s-a urcat pe catafalc, stropind cu vin corpul defunctului, apoi a turnat în sicriu o amforă de ţărână de la mormântul Voievodului Ştefan cel Mare şi Sfânt, adus cu evlavie de către Arhimandritul Atanasie Prelipceanu, stareţul mănăstirii Putna. Când P.S. Andrei anunțase acest gest simbolic, asistența a tresărit de o dulce înfiorare, ce proiecta parcă icoana gloriosului ctitor pe mândrul tricolor care înfăşura trupul tot aşa de mărunţel al vrednicului restaurator adormit în Domnul. Sicriul a fost apoi ridicat şi luat pe umeri de către părintele arhidiacon Dr. Ioan Vască, diacon V. Bogdan, preoţii Simion Vasinca, Ax. Tomuş, A. Muşat şi D. Coşeriu, protopopii R. Popa, N. Vasiu, St. Russu şi consilierul eparhial Dr. Sebastian Stanca, care l-au scos din biserică, aşezându-l în carul mortuar. Era ultima ieşire a Vlădicăi Nicolae din cea dintâi ctitorie clujeană, care îi veşniceşte amintirea[11].

Cortegiul funerar, întins pe kilometri, a străbătut Calea Regele Ferdinand, Piaţa Unirii, str. Regina Maria şi Piaţa Cuza Vodă, îndreptându-se spre Catedrala Ortodoxă[12].

[11] *Ibidem*, p. 5.
[12] *Ibidem*, p. 6.

https://biblioteca-digitala.ro

La ceasurile 11 şi jumătate, a început slujba înmormântării, săvârşită de un numeros sobor de preoţi, în frunte cu Î.P.S. Mitropolit Nicolae Bălan şi Preasfinţiţii Episcopi Vasile al Caransebeşului şi Andrei al Aradului. Evangheliile Sf. Ioan, cu divina lor solie despre viaţa cerească, căpătau o semnificaţie şi mai revelatorie în graiul arhieresc ce le împărtăşea, iar cântecele funebre, executate de un puternic cor teologic, sub bagheta Prof. Vasile Petraşcu, îşi trimiteau în surdină acordurile sfâşietoare de inimi. „Scăldate în apele sublimei filosofii a durerii umane, aceste imnuri răscoleau simţiri zguduitoare şi gânduri negândite, punând sufletele în atingere cu marile taine ale eternităţii. Iar sus, pe bolţile zugrăvite, chipurile de sfinţi luau şi ele, în aceste clipe, expresii de tristeţe, privindu-şi lung ctitorul fără suflare de pe catafalcul nefiinţei. Era o atmosferă de comuniune mistică, ce se înfiripa spontană între cei vii şi fericitul defunct, mângâiată de lacrimile unei iubiri mai tare ca moartea. Duhul blândului Păstor îşi va fi dobândit atunci împăcarea cea mare cu lumea, iar rostirile ascultate, în cari un neam întreg îi aducea curată închinare, i-au fost scara bucuriilor imense, pe care s-a înălţat la Părintele dreptelor răsplătiri”[13].

Şirul cuvântărilor a fost deschis de Î.P.S. Nicolae Bălan, Mitropolitul Ardealului, care, în numele Bisericii, a rostit următoarele: „«Nu mă opriţi, că Domnul a îndreptat calea mea: sloboziţi-mă ca să merg la Stăpânul meu!»” (Facerea 24, 56). Abia cu câteva zile înainte de aceasta, am însoţit la lăcaşul odihnei de veci pe neuitatul Episcop Roman al Oradiei şi, copleşiţi de durere, ne găsim astăzi în jurul sicriului ce cuprinde rămăşiţele pământeşti ale bunului Ierarh, care a cârmuit cu râvnă şi înţelepciune Eparhia de Dumnezeu păzită a Vadului, Feleacului şi Clujului, Preasfinţitul Episcop Nicolae. Ca nişte patriarhi binecuvântaţi de Dumnezeu cu bătrâneţe bune, aşa se duc unul după altul, la părinţi, în pace (Facerea 15, 15) şi cu conştiinţa de a-şi fi împlinit datoria aceşti doi păstori ai sfintei noastre Biserici, reprezentanţi ai generaţiei care a purtat în sufletul ei sicriul legii cu toate făgăduinţele şi aşteptările şi care s-au învrednicit să aibă şi bucuria dreptului Simeon, de a vedea cu ochii mântuirea poporului lor.

Înconjuraţi de stima şi iubirea fiilor lor duhovniceşti, care cu jale se despart de cei ce le-au fost părinţi şi povăţuitori, parcă desprindem de pe

[13] *Ibidem,* pp. 6-7.

https://biblioteca-digitala.ro

buzele lor abia închise dorinţa din urmă: «Nu ne opriţi, că Domnul a îndreptat calea noastră; sloboziţi-ne ca să mergem la Stăpânul nostru!». «Nu mă opriţi» - are dreptul să ne spună, după o viaţă plină de muncă şi de jertfă, Preasfinţitul Episcop Nicolae al Clujului. El, care în atâtea rânduri şi-a chemat după sine poporul credincios spre frumoase şi înalte înfăptuiri, porneşte acum spre culmea pe care o poate atinge fiecare muritor numai singur, purtat de mâna bunului Părinte ceresc. Oricât de grea ne este despărţirea, noi ştim că nu-l putem opri, căci atunci când Domnul de sus îşi cheamă sluga cea bună, ea trebuie să-L asculte şi să-I urmeze. Ne rămâne însă, ca o consolare, icoana vieţii lui pilduitoare şi întipărit în minte chipul lui, de pe care cetim biblicele cuvinte: «Domnul a îndreptat calea mea». Şi cu adevărat, de la începutul şi până la sfârşitul ei, Domnul a îndreptat căile lui.

Născut în comuna Aciliu de lângă Sibiu, dintr-o familie fruntaşă de ţărani, fericitul adormit întru Domnul a primit prin naştere, ca însuşire fundamentală a caracterului său, acea puternică şi vioaie impulsiune spre fapte, care formează nota dominantă a ţărănimii noastre din aşa-numita «mărginime». Tot ceea ce şi-a adăugat prin şcoală, la liceul şi la Institutul Teologic din Sibiu, pe care le-a cercetat cu sârguinţă, s-a altoit pe tulpina acestei moşteniri primite din inepuizabila vistierie a etnicului nostru.

Trecând în ogorul vieţii publice, mai întâi ca învăţător în Sălişte, apoi ca spiritual al Institutului de Corecţie din Aiud, de aici ca protopop la Alba-Iulia, iar de la 1897 ca asesor al Arhiepiscopiei Sibiului, pretutindeni s-a ştiut face folositor, valorizându-şi prin muncă darurile cu care a fost înzestrat. Când, îndată după războiul întregirii neamului, sosise timpul pentru a dezgropa de sub ruinele maşterului trecut vechea ctitorie de la iad a lui Ştefan cel Mare şi a aşeza aici, în cetatea Clujului, scaunul ei vlădicesc, s-a făcut apel la încercata experienţă a Consilierului Nicolae Ivan, spre a îndeplini lucrările pregătitoare necesare. Iar când totul a fost gata şi Arhimandritul Nicolae, primind darul Arhieriei, a fost aşezat în scaun, a păşit cu orientări sigure la organizarea Eparhiei. Din mulţimea lucrărilor ce trebuiau săvârşite cu cugetarea lui practică şi cu simţul realităţii, care nu i-a lipsit niciodată, a ştiut alege totdeauna ceea ce era mai necesar, iar cu stăruinţa lui neistovită, folosind împrejurări şi oameni, a dus la îndeplinire tot ceea ce a început.

https://biblioteca-digitala.ro

La întrebarea: ce-a găsit când a venit în Cluj şi ce lasă acum, când pleacă, să răspundă faptele. Acolo unde, până la venirea lui, o smerită bisericuţă înfăţişa vitregia trecutului, astăzi, o întreagă aşezare de instituţii bisericeşti şi culturale, grupate în jurul scaunului episcopal, reprezintă cu demnitate credinţa noastră strămoşească. Alcătuirea Consiliului Eparhial, cu bărbaţi bine pregătiţi, înfiinţarea Academiei Teologice pentru formarea clerului la înălţimea nevoilor de azi, întemeierea librăriei şi a tipografiei şi a organului eparhial «Renaşterea», achiziţionarea reşedinţei şi, coroana tuturor, clădirea măreţei Catedrale, toate acestea sunt rodul ostenelilor Preasfinţitului Episcop Nicolae.

Tuturor aşezămintelor chemate la fiinţă, printr-un remarcabil talent de bun gospodar, le-a dat suportul material care să le asigure dezvoltarea în viitor. N-a fost o fire contemplativă, dar în mijlocul realizărilor concrete care i-au înlănţuit cu deosebire atenţia, a găsit, totuşi, răgazul necesar pentru a împărţi poporului învăţăminte duhovniceşti şi preoţimei îndrumări de bună păstorire. Şi la viaţa culturală, economică şi politică a neamului a participat activ, cu fapta şi cu scrisul, sprijinind instituţiunile şi încurajând iniţiativele care tindeau la sporirea binelui obştesc. Nu egoismul, nici dorul de mărire deşartă a fost izvorul neîncetatei sale activităţi, ci munca. El a fost un element de viaţă şi o datorie la care îl chema dragostea lui de Biserică şi neam. De aceea, dorul de muncă i-a înviorat sufletul până în zilele din urmă şi la o vârstă în care alţii se cred îndreptăţiţi la odihnă, adormitul în Domnul a ştiut culege încă roduri coapte din pomul vieţii.

Acum, munca lui s-a curmat şi Domnul, Care în toată vremea i-a îndreptat calea lui şi Care în purtarea lui de grijă ştie să aleagă ceasul de odihnă pentru toţi cei ce s-au ostenit în via Lui, punându-i mâna pe fruntea obosită i-a zis: «Destul a fost, acum vino la Mine!» Primind cu supunere această chemare de sus şi împărtăşind iubitei sale turme credincioase o ultimă binecuvântare din Catedrala în care se va sălăşlui trupul lui spre odihnă, îi face rugămintea: «Sloboziţi-mă, ca să merg la stăpânul meu!». Iar noi, cu toţii, reprezentând Sf. Sinod, clerul şi poporul întregii noastre Biserici, rugăm pe Bunul Părinte ceresc să-i aşeze sufletul în lăcaşul drepţilor. Amin”[14].

[14] *Ibidem*, pp. 7-8.

https://biblioteca-digitala.ro

Au urmat cuvântările Ministrului Dr. Constantin Angelescu, în numele Guvernului[15]; Prof. Univ. Ioan Lupaş, în numele Academiei Române"[16]; Prof. Nicolae Bănescu, în numele Senatului României[17]; Medicului General, Dr. Nicolae Marosin, în numele Armatei[18]; Dr. Sebastian Stanca, în numele Eparhiei Clujului[19]; Rectorului Florian Ştefănescu-Goangă, în numele Universităţii din Cluj[20]; Primarului Nicolae Drăganu, în numele Municipiului Cluj[21]; Prof. Sextil Puşcariu, Preşedintele „Frăţiei Ortodoxe Române"[22]; Prof. Onisifor Ghibu, în numele Ligii Antirevizioniste Române[23]; P.C.S. Alexandru Baba, Protopopul Alba-luliei[24]; P. C. Nicolae Vasiu, Protopopul Clujului[25].

Terminându-se seria cuvântărilor, Î.P.S. Mitropolit a citit Molitva dezlegărilor, iar corul a cântat cu sensibilitate „În veci pomenirea lui". Asistenţa, copleşită de lacrimile despărţirii, a mai îmbrăţişat o dată cu ochii pe Chiriarhul iubit, apoi sicriul s-a închis pentru totdeauna. Preoţii l-au luat din nou pe umeri şi-n cântece de jale l-au coborât în cripta de sub altarul Catedralei, însoţit de vlădici şi rudele nemângăiate[26]. În zilele următoare, zeci de telegrame și scrisori au fost primite de către Episcopia Clujului de la notabilități sau oameni simpli, din popor, care și-au exprimat regretul pentru trecerea la cele veșnice a P.S. Episcop Nicolae Ivan[27].

În data de 7 februarie 1936, în cadrul şedinţei plenare a Consiliului Eparhial Ortodox Român din Cluj, a fost desfăcut codicilul testamentului răposatului Episcop Nicolae Ivan, care a fost predat spre executare executorilor testamentari P.S. Episcop Ioan al Armatei şi Laurian Gherman. De asemenea, a fost prezentat actul Nr. 41/1936 al Mitropoliei Ardealului, prin

[15] *Ibidem*, p. 8.
[16] *Ibidem*, pp. 8-9.
[17] *Ibidem*, p. 9.
[18] *Ibidem*.
[19] *Ibidem*, pp. 9-10.
[20] *Ibidem*, pp. 10-11.
[21] *Ibidem*, p. 11.
[22] *Ibidem*, p. 11-12.
[23] *Ibidem*, p. 12.
[24] *Ibidem*, pp. 12-13.
[25] *Ibidem*, p. 13.
[26] *Ibidem*, pp. 13-14.
[27] *Ibidem*, pp. 14-16.

https://biblioteca-digitala.ro

care Î.P.S. Arhiepiscop şi Mitropolit Nicolae, potrivit art. 121 al Statutului de organizare al Bisericii, prelua asupra sa păstorirea duhovnicească a Eparhiei Clujului. Au fost prezenţi - Preşedinte: Sebastian Stanca. Notar: Laurenţiu Curea. Consilieri votanţi: Sebastian Stanca, Vasile Sava, Andrei Ludu, Laurenţiu Curea, Ioan Lupaş, Nicoale Vasiu, Ioan Vască, A. Baba, din cler şi Alexandru Lapedatu, V. Moldovan, Ioan Mateiu, Petru Meteş, Sebastian Bornemisa, L. Chirilă, mireni și Ioan Cioara, casierul eparhial[28].

Testamentul Episcopului Nicolae Ivan: „În numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Eu, mai jos semnatul Nicolae Ivan, drept-credinciosul Episcop al Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului, mulţumesc Tatălui ceresc că m-a învrednicit a prăznui, în deplină putere sufletească, încunjurat de mulţimea preoţilor şi a mirenilor drept-credincioşi de toate vârstele şi de toate stările, a 80-a aniversare a naşterii mele, aducându-mi cu evlavie şi cu recunoştinţă aminte de toate binefacerile primite de la Părintele luminii şi al milostivirii fără de sfârşit, de la neuitaţii mei părinţi după trup Ioan şi Maria Ivan din Aciliu, de la foştii mei dascăli şi povăţuitori pe cărările vieţii, de la numeroşii prieteni şi colaboratori cari n-au pregetat a-mi da tot sprijinul de trebuinţă pentru îndeplinirea chemării mele duhovniceşti şi între care am putut vedea cu deosebită mângâiere, alături de mine, în toate momentele hotărâtoare, pe doi dintre foştii mei elevi din timpul când eram profesor de religie la liceul de stat din Sibiu: pe Octavian Goga şi Ioan Lupaș.

După ce m-am învrednicit a-mi sluji Biserica şi neamul, potrivit cu voinţa lui Dumnezeu, până la vârsta de 80 de ani şi mai bine, în diferite slujbe, începând cu cea de învăţător la şcoala ortodoxă română din Sălişte şi încheind cu cea de Episcop la reînviata ctitorie a lui Ştefan cel Mare şi Sfânt, simţind că puterile trupeşti mi se împuţinează din zi în zi şi sfârşitul vieţii pământeşti mi se apropie, ţin să-mi îndeplinesc în cea mai limpede conştiinţă datoria de Arhiereu, arătând în cuprinsul acestui testament care este voinţa mea cea din urmă, care sunt dispoziţiunile de trebuinţă a se lua din partea conducerii eparhiale pentru cazul morţii mele şi cum aş dori ca, şi după ce îmi vor fi aşezate rămăşiţele trupești la locul odihnei de veci, să pot rămâne sufleteşte împreună cu turma ce mi-a fost încredinţată spre

[28] *Ibidem*, p. 16.

https://biblioteca-digitala.ro

păstorire şi pentru a cărei propăşire am luptat fără încetare, în fiecare clipă a strădaniilor mele duhovniceşti, din straja dimineţii până în noapte.

Dispoziţiunile mele testamentare sunt: 1. Întreagă averea mea - constatatoare din o casă în Cluj, Str. Grigorescu 96, grădina din A. Murăşanu şi averea mea mobilă, ca depuneri în bănci şi acţii - va forma o fundaţiune, care va purta numele «Fundaţiunea Episcopul Nicolae Ivan». 2. Din venitul averii fundaţiunii, pe care o va administra Consiliul Eparhial al Clujului - sub controlul Adunării Eparhiale - se vor capitaliza în fiecare an 20%, iar restul de 80% se va distribui: 1/3 parte pentru întreţinerea Catedralei; 1/3 parte pentru trebuinţele Internatului Teologic, ca burse şi ajutoare pentru studenţii săraci din Eparhie. De aceste burse şi ajutoare, fiind studenţi buni, pot beneficia şi strănepoţii mei la orice şcoală din ţară ar fi; 1/3 parte se vor da unul, două ori mai multe ajutoare preoţilor cari au copii buni şi eminenţi la școli, licee ori Uuniversitate, fii ori fiice tot din Eparhia Clujului. 3. Fundaţiunea «Episcopul Nicolae Ivan» este şi rămâne indivizibilă şi din ea nu se poate da nimic unei alte Eparhii ce s-ar mai înfiinţa. 4. Nepoatele mele Mioara, măritată Dr. Vilt Flaviu, şi Viorica, măritată Dr. Manta Cornel, au primit, fiind eu în viaţă, partea lor legală şi nu pot beneficia din averea rămasă, decât cel mult ca suvenire, de unele obiecte, pe care li le vor designa executorii testamentului Dr. Ioan Stroia şi Dr. Laurean Gherman. 5. Biblioteca mea rămâne Eparhiei, iar alt mobilier, cum vor afla executorii testamentului de bine, îl pot valoriza în favorul fundaţiunei sau îl pot dărui. 6. Engolpionul şi crucea dăruită de femeile ortodoxe rămân la Eparhie se predau următorului meu în scaun, pe lângă dreptul de a le folosi, iar decoraţia de la Sălişte, în o piesă de aur de 5 napoleoni, rămâne muzeului eparhial. 7. Executorii testamentari, în înţelegere cu Consiliul Eparhial, vor mai da, dacă fratele meu Iacob va fi în viaţă, o vacă ori preţul ei. 8. Din numerarul şi disponibilul de la Banca Naţională se vor acoperi spesele de înmormântare şi se vor acoperi cheltuielile delegaţilor din Aciliu şi Alba-Iulia oraş, care vor participa la înmormântare, din fiecare localitate 6-8 persoane, spese de drum. Restul să se adauge la fundaţiune. 9. Însăşi înmormântarea mea să se facă fără multe cheltuieli şi să fiu aşezat în o criptă sub altarul Catedralei, pentru care am sacrificat cele mai multe zile din viaţa mea de Episcop. 10. Tot la cinci ani se va face câte un parastas în

https://biblioteca-digitala.ro

cele trei biserici din Cluj: Catedrală, Biserica Sf. Nicolae şi biserica cea veche, şi se vor da săracilor anumite ajutoare modeste, iar preoţilor slujitori şi diaconilor şi cântăreţilor, sumele ce se pot da din venitul fundaţiunei, fără să se altereze scopul principal pentru care s-a înfiinţat. 11. Doresc ca scrisorile mele particulare, aflătoare în masa de scris și în alte părți ale dulapurilor de cărţi, să se deie exclusiv Dlui Dr. Ioan Mateiu, care va binevoi a le sorta, aranja şi eventual a face o biografie a mea, pe care o va da la tipar în tipografia eparhială înfiinţată de mine şi în condiţii mai avantajoase, care se va da preoţimei din Eparhie, pe lângă preţul de cost, iar autorului ei îi va da Consiliul Eparhial o remuneraţie potrivită din venitul anului prim al fundaţiunei, aşa că fundaţiunea se va inactiva numai în anul al doilea după moartea mea. 12. Îndată după trecerea mea la cele vecinice, se vor sigila toate camerele şi pivniţa, şi senatul epitropesc va purcede, conform prescriselor legale, mai întâi prin desfacerea testamentului, care se va da publicităţii numai după ce vom fi înmormântat, iar nicidecum înainte. 13. Vestmintele mele, cele câteva piese de aur şi puţinele bijuterii ce am, le las nepoatelor mele Mioara şi Viorica.

Cu acestea, mulţumind lui Dumnezeu pentru toate bunătăţile de care m-a făcut părtaş în viaţă, iertând pe cei ce mi-au greşit, închei aceste dispoziţiuni testamentare, şi rog pe bunul Dumnezeu să aşeze şi sufletul meu în locaşurile celor ce şi-au pus toată viaţa în slujba Bisericii noastre drept-măritoare. Cluj, la 17 Ianuarie 1936. Aceasta este voinţa mea din urmă pe care citind-o o aprob şi o semnez. Cluj, la 17 Ianuarie 1936 ora 19.25. NICOLAE IVAN ss.

Subsemnaţii martori testamentari adeverim că testatorul P. Sf. Sa Nicolae Ivan Episcop, domiciliat în Cluj, cunoscut de noi personal, după ce i s-a citit acest testament din cuvânt în cuvânt în prezenţa concomitentă a noastră, a declarat că acest act cuprinde testamentul său şi în faţa noastră a semnat acest testament cu mâna sa proprie. Cluj, la 17 Ianuarie 1936. IOAN CIOARA ss. Prof. EMIL ŢEPOSU ss. DUMITRU COMŞA ss. VICTOR STĂNILĂ ss”[29].

[29] „Testamentul Episcopului Nicolae Ivan”, în Rev. Renașterea, anul XIV, nr. 24, Cluj, 14 iunie 1936, pp. 2-3.

https://biblioteca-digitala.ro

19

Un nou Episcop al Clujului

După trecerea la cele veșnice a vrednicului de pomenire P.S. Episcop Nicolae Ivan, Colegiul Electoral al Bisericii Ortodoxe Române, întrunit la București în ziua de 29 aprilie 1936, l-a ales cu o majoritate de voturi pe părintele protoiereu Nicolae Colan[1], distins teolog sibian, în calitate de Episcop al Eparhiei Vadului, Feleacului şi Clujului. Un eveniment fericit, care a pus capăt unei perioade de doliu, prefâcând lacrimile durerii în cântece de bucurie.

Iată cuvântarea noului ales în fața Sfântului Sinod: „Cer iertare onoratului congres dacă cuvântul meu va fi fragmentat de emoţia clipei. Obârşia acestei emoţii este, pe de-o parte, cinstea pe care mi-o acordaţi,

[1] Nicolae Colan s-a născut în Arpătac, jud. Treiscaune, în 28 noiembrie 1893, din părinţi plugari. Şcoala primară a făcut-o în satul natal, iar cea secundară la Liceul ortodox din Braşov. Teologia a urmat-o la Sibiu şi Berlin, iar Literele la Universitatea din Bucureşti, unde a luat licenţa în anul 1921. Anii 1917-1918 i-a petrecut în Basarabia, unde a făcut apostolat românesc împreună cu O. Ghibu, I. Mateiu, Gh. Tofan, A. Banciu, A. Oţetea etc., fiind colaborator la gazetele „România Nouă" şi apoi redactor la „Sfatul Ţării". În anul 1922, a fost chemat în postul de secretar al Consiliului Arhiepiscopal din Sibiu, iar în anul 1923, la Catedra de studiul biblic al Noului Testament de la Academia Teologică din Sibiu, în anul 1929 fiind numit Rector al acestei Academii. În anul 1934, a fost hirotonit diacon şi presbiter, iar un an mai târziu, protoiereu. A făcut parte din toate corporaţiile bisericeşti, de la Consiliul parohial până la Congresul naţional bisericesc. Lucrări publicate: „Sf. Pavel către Filimon" (studiu biblic); „Biblia şi intelectualii"; „La luptă dreaptă" (un capitol de strategie misionară); „Hristos și viața omenească", două volume (traducere din Fr. W. Foerster). Începând cu anul 1924, a fost numit directorul „Revistei teologice", iar în anul 1934, a întemeiat și condus revista „Viața Ilustrată" (organ de cultură creștină pentru familia ortodoxă); „Date biografice despre noul Episcop P. C. Nicolae Colan", în Rev. Renașterea, anul XIV, nr. 18, Cluj, 3 mai 1936, p. 3.

https://biblioteca-digitala.ro

indicându-mă vrednic de înalta slujbă de păstor sufletesc al Eparhiei Clujului, a doua oară ctitorită cu atâta înţelepciune şi jertfelnicie de neuitatul Episcop Nicolae Ivan. Pentru această cinste, vă aduc respectuoasele şi caldele mele mulţumiri. A doua obârşie a emoţiei este conştiinţa clară a sarcinii grele pe care bunul Dumnezeu mi-o pune pe umeri. Desigur, numai cu puterile mele n-aş putea nici măcar încerca să port această sarcină. Ceea ce mă încurajează este credinţa pe care am avut-o totdeauna că Dumnezeu nu dă nimănui sarcini fără să-i îmbie şi sprijinul Său hotărâtor. Îmi dau seama că sarcina la care mă cheamă Dumnezeu, prin graiul încrederii d-voastră, este deosebit de grea. Se spune că preotul trebuie să fie îngerul satului. Atunci, vlădica trebuie să fie arhanghelul unui colţ de ţară, vestitorul Evangheliei lui Hristos şi al mântuirii naţiei româneşti, cu cuvântul, cu fapta şi cu pilda vieţii sale integrale, după cuvântul Sf. Apostol Pavel, pildă făcându-se obştei credincioase în toate cele bune.

Îmi sporeşte nădejdea în putinţa de a purta cu demnitate vrednicia de Episcop şi împrejurarea fericită că ştiu că mă aşteaptă în Eparhia Clujului o preoţime disciplinată şi cu râvnă în chemarea sa. Îmi pun toată nădejdea în marea oaste a luminaţilor intelectuali pe care-i îmbie Bisericii noastre strămoşeşti tânăra şi, totuşi, glorioasa Universitate «Regele Ferdinand» din Cluj, oaste al cărei ajutor i-a fost atât de preţios şi în veci pomenitul Vlădică Ivan, în măreaţa operă bisericească şi naţională pe care a înfăptuit-o. În sfârşit, îngăduiţi-mi să mă încred şi în puterea propriului meu devotament faţă de Biserică şi neam, devotament care izvorăşte din credinţa creştină că nimeni nu poate fi domn decât în măsura în care s-a hotărât să fie slugă. Fiindcă la asemenea ocazii sunt îndătinate şi mărturisirile de credinţă, le fac şi eu în faţa domniilor voastre și în faţa bunului Părinte ceresc. Cred în mesianismul Bisericii Ortodoxe în mijlocul neamului nostru şi chiar dincolo de graniţele lui. Fiindcă această Biserică a fost în toate veacurile nebiruita cetate a sufletului românesc. Cred în destinul de mărire al neamului meu de sub domnia înţeleaptă a Majestăţii Sale Regelui Carol al II-lea. Acestui crez o să-mi închin viaţa pe care mi-o va dărui Dumnezeu, silindu-mă să-mi fac slujba deplin. Aşa să-mi ajute Dumnezeu!”[2].

[2] „Cuvântarea nou alesului Episcop al Clujului, Nicolae Colan”, în *Ibidem*, p. 4, preluat din Rev. „Universul”.

https://biblioteca-digitala.ro

Înscăunarea noului Ierarh s-a făcut în zilele de 28 şi 29 iunie 1936, printr-o grandioasă serbare națională. Episcopul a fost primit încă de pe peronul gării, frumos decorat cu ghirlande de flori şi steaguri naţionale, de către un public numeros, format atât din elita intelectuală a Clujului, cât și din poporeni. În numele acestora, consilierul eparhial Dr. Sebastian Stanca și-a exprimat bucuria deosebită de a-l putea saluta „pe mirele mult aşteptat”[3], mărturisind că, după pierderea marelui Episcop Nicolae Ivan, clerul şi poporul, doritor de lumină şi povaţă, primesc pe vrednicul urmaş cu sufletul deschis şi cu încredere deplină, fiind convinşi că vor fi cârmuiţi cu iubire şi înţelepciune[4].

În cuvântul său, P.S. Episcop Nicolae Colan a mulţumit pentru primirea atât de frumoasă și neaşteptată: „Acest moment va rămâne neuitat în toată viaţa mea. Îmi dau seama prea bine că vin în mijlocul unor credincioşi distinşi şi culţi, obişnuiţi să vadă în Episcop un îndrumător destoinic, la înălţimea vremilor de azi. Spre a răspunde acestei aşteptări, mărturisesc că mă încred, înainte de toate, în ajutorul Părintelui ceresc. El mă va povăţui să fiu preoţilor nu numai cârmuitor, ci şi un frate, iar poporului sfătuitor drept şi neobosit. Domnule General comandant! Cuvintele pe care mi le-aţi adresat în numele vitezei noastre armate m-au înălţat, fiindcă ştiu ce reprezintă ea pentru apărarea patriei şi liniştita ei dezvoltare. Tot astfel m-au mişcat cuvintele dlui Primar al municipiului, căruia îi promit să merg pe aceleaşi cărări deschise de marele meu înaintaş, stând mereu în slujba intereselor naţionale. Deosebit de scumpe îmi sunt cuvintele dlui preşedinte al «Frăţiei Ortodoxe Române», un vlăstar pururea verde al Bisericii noastre. Domnia sa ştie cât de mult mă simt legat de această mare asociaţie a intelectualilor noştri, asistând la naşterea ei şi oferindu-i concursul meu de atunci şi până azi. Vă mulţumesc încă o dată tuturora şi rog pe bunul Dumnezeu să vă binecuvânteze”[5].

Suita s-a deplasat în procesiune către Catedrală, în faţa căreia aştepta un sobor de preoţi, împreună cu mulţimea credincioasă. Aici, părintele

[3] Nicolae Onițiu, „Praznicul înscăunării P. S. Episcop Nicolae Colan”, în *Ibidem*, nr. 27-28, Cluj, 5 iulie 1936, p. 2.

[4] *Ibidem*.

[5] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

Andrei Ludu i-a adresat P.S. Episcop Nicolae următoarele cuvinte: „Dacă întreg Clujul este atât de viu şi plăcut animat de venirea şi instalarea Prea Sfinției Voastre ca Episcop al Eparhiei Vadului, Feleacului şi Clujului, cu atât mai vie şi întemeiată este bucuria şi mândria noastră, a preoţilor Catedralei, Eparhiei şi Consiliului nostru Eparhial. Nouă nu ne vine numai Arhiereul şi Episcopul prevăzut de organizaţia noastră bisericească, ci ne vine Arhiereul luminat şi apostolul entuziast şi, mai presus de acestea, omul învestit de la Dumnezeu cu toate virtuţile dorite de noi şi reclamate de multiplele exigenţe ale Clujului românesc şi cultural. Noi, preoţimea, în acţiunea noastră de spiritualizare a vieţii sociale, de trezire a puterilor adormite, poate ale sufletelor copleşite de materialismul caracteristic vremii de azi la o viaţă mai creştinească, aveam nevoie de un om de înalt prestigiu şi cultură, de inspiraţii idealiste, care să ne ţie în permanenţă vie sensibilitatea morală, care să ne prefacă pe noi, iar prin noi, Biserica vie, în izvor de idealizare morală şi de armonie socială. Slova măiestrit scrisă până azi a P.S. Voastre, cuvântul înţelept şi entuziast, rostit la atâtea prilejuri, experienţa bogată câştigată în institutul de înaltă educaţie şi făurire de caractere specifice preoţeşti ce l-aţi condus ne dau garanţia că Episcopia Clujului din pronia cerească şi-a găsit omul, Arhiereul, Episcopul, care să creeze suflete şi conştiinţe şi să ducă mai departe, din biruinţă în biruinţă, opera de afirmare creştinească, românească şi ortodoxă. Cu inimile larg deschise şi deplin devotate, vă zicem bine aţi venit şi întru mulţi ani, stăpâne!”[6].

Sărutând crucea şi Evanghelia și mulțumindu-le tuturor pentru primirea făcută, P.S. Episcop Nicolae a intrat în Catedrală și s-a așezat pentru întâia oară în scaunul episcopal, pentru a asista alături de mulţimea credincioşilor la slujba Vecerniei, Litie şi Priveghere. Răspunsurile au fost date de corul teologilor, care în final a interpretat un „Imn de urare”, compoziție a Prof. Vasile Petraşcu, dedicată noului Episcop: „Stăpâne-nţelept, de cârje purtător, / Cu-n tainic dor de lumină / V-aşteaptă strigând al turmei popor / Osana, o minte senină! // În numele Domnului, bine-aţi venit, / Aleasă vă fie calea, / Bogată în fapte, de rele ferit / Şi-a noastră întreagă iubirea. // Veniţi, ne binecuvântaţi, / Cu darul păcii sfinte, / Păstor duhovnic

[6] *Ibidem,* p. 3.

https://biblioteca-digitala.ro

drept ne fiţi / Mulţi ani, mulţi ani înainte!". După încheirea serviciului religios, P.S. Episcop a fost condus la reşedinţa episcopală, unde a asistat la un recital de cântări, executate de corul mixt al Catedralei, sub bagheta Prof. Augustin Bena, corul „Doina", dirijat de Prof. Sava Golumba, şi noul cor mixt, condus de părintele Anatolie Scurtu[7].

Cea de-a doua zi a festivităților a început cu Sf. Liturghie, săvârşită în Catedrală de Î.P.S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, Preasfinților Episcopi Nicolae Colan al Clujului şi Nicolae Popovici al Oradiei, ajutaţi de un impunător sobor de preoţi şi diaconi. Răspunsurile au fost date de corul Academiei Teologice și de corul mixt al Catedralei. Monumentala biserică a devenit neîncăpătoare pentru mulţimea de români, din Cluj şi Eparhie, veniți să asiste la înscăunarea noului Episcop. Guvernul a fost reprezentat la manifestare de ministrul Cultelor şi Artelor, Alexandru Lapedatu, însoțit de colegii Stancu Brădişteanu și Moise Ienciu din același Minister. Au fost de față delegaţia Bisericii Greco-Catolice, alcătuită din canonicii Octavian Domide, V. Bujor, Ion Agârbiceanu, profesorii Titus Mălaiu și V. Bălibanu; reprezentanţii bisericilor minoritare – episcopul unitarian, I. Boross, episcopul reformaţilor, I. Vasarhelyi, preotul romano-catolic Aron Marton, pastorul bisericii luterane, Alberti, şi rabinul comunităţii israelite, Moise Weinberger. Au ţinut să fie prezenţi şi consulii Franţei, Cehoslovaciei, Suediei, Norvegiei, Germaniei, Poloniei şi Angliei[8].

După terminarea Sfintei Liturghii, a avut loc solemnitatea actului de înscăunare în faţa altarului. Î.P.S. Mitropolit Nicolae Bălan, înconjurat de ceilalţi doi Episcopi şi de clerul slujitor, l-a invitat pe reprezentantul Ministerului Cultelor, Stancu Brădişteanu, să dea citire Înaltului Decret Regal prin care M.S. Regele Carol al II-lea l-a confirmat în scaunul de Episcop al Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului pe Preasfinţitul Nicolae Colan. La rândul său, consilierul mitropolitan Traian Petrişor a dat citire Gramatei mitropolitane de întărire şi hirotonie a noului Episcop. A urmat cuvântarea Mitropolitului Nicolae Bălan: „Domnul a zis lui Pavel noaptea în vedenie: «Nu te teme, ci vorbeşte şi nu tăcea. Pentru că Eu sunt cu tine şi nimeni nu va cădea asupra ta, ca să te vatăme. Căci am mult popor în

[7] *Ibidem,* pp. 2-3.
[8] *Ibidem,* p. 3.

https://biblioteca-digitala.ro

orașul acesta» (Fapt. Ap. 18, 9-10). Ieri am aşezat în scaunul Eparhiei Oradiei pe Prea Sfinţitul Episcop Nicolae, astăzi are aceeaşi bucurie Eparhia de Dumnezeu păzită a Vadului, Feleacului și Clujului, care-şi primeşte noul păstor, în persoana Preasfinţitului Nicolae Colan. Dumnezeu a voit ca Preasfinţiile Lor să primească darul arhieriei la sărbătoarea Pogorârii Duhului Sfânt şi să intre în misiunea la care sunt chemați la Sărbătoarea Sf. Apostoli Petru și Pavel, pentru ca amândouă aceste praznice, cu semnificaţiile lor duhovniceşti, să-i întoarcă cu gândul la originile apostolatului creştin şi să-i oblige a considera acest apostolat, în a cărui succesiune neîntreruptă s-au învrednicit a se înşira, ca un factor fundamental pe care se sprijină, prin care se dezvoltă şi prosperă în toată vremea Biserica lui Hristos. Mai ales astăzi însă, când atâtea curente potrivnice credinţei se învălmăşesc în viaţa lumii şi în viaţa poporului nostru, apostolatul Bisericii trebuie să vesteacă cu nou curaj idealurile spirituale ale Evangheliei şi să păstreze viaţa poporului român în albia marilor şi încercatelor tradiţii care l-au călăuzit la mântuire, printre grele primejdii şi năpăstuiri, în tot trecutul său.

Pornind de la cuvintele pe care le-a adresat Domnul Apostolului Pavel, Preasfinţite şi prea iubite Episcop Nicolae, ai mult popor dornic să primească lumina lui Hristos în oraşul acesta şi în Eparhia ce-ți este încredinţată... Prima fază din istoria reînfiinţatei Episcopii a Vadului, Feleacului și Clujului a fost una de organizare şi de înzestrare cu aşezămintele necesare pentru dezvoltarea ei mai departe. Neuitată are să rămână amintirea primului Episcop, Nicolae Ivan, că a ştiut să înzestreze Eparhia cu instituţiile cele mai trebuincioase. Faza a doua, care trebuie să înceapă cu venirea Preasfinţiei Tale la conducerea ei, va fi o fază de lărgire a programului de activitate, o fază de aprofundare a problemelor vieţii spirituale, o epocă de misionarism vioi, pentru a da vieţii credincioşilor un cuprins mai duhovnicesc, în aceste vremuri în care se simte nevoia unei urgente refaceri a întregei vieţi publice...

În scopul acestei refaceri, sunt adânc convins că Preasfinţia Ta, cu tinereasca putere pe care o ai, cu cultura superioară ce ți-ai câştigat-o şi cu dragostea curată de care eşti pătruns faţă de Biserică, vei porni la lucru spornic, netemându-te de nicio oboseală. Vei chema preoţimea, pe cei mai

https://biblioteca-digitala.ro

în vârstă ca mai buni de sfat, pe cei mai tineri ca mai plini de energie la munca de luminare a poporului nostru. Te vei îngriji de Școala Teologică a Eparhiei, ca astfel preoţimea noastră să fie şi în viitor la culmea chemării sale, ridicându-se la înălţimea pretenţiilor şi problemelor vremii... Vei chema tineretul universitar şi pe intelectualii din capitala Ardealului ca să le arăţi că ştiinţa şi credinţa trebuie să fie strâns însoţite, căci numai aşa vom putea aşeza viitorul pe temelii puternice... Te vei interesa de muncitorii din ateliere, de toate clasele sociale, căci toţi sunt mădulare scumpe ale neamului şi ale Bisericii noastre.

Neuitând problemele sociale, vei sprijini ideea naţională pe toate terenurile. Trăim într-o epocă de renaştere religioasă şi de întărire a ideii naţionale pe baze religioase ortodoxe. Acest fenomen confirmă și mai mult legătura strânsă dintre ortodoxie şi neamul nostru. Şi astăzi, ca şi în trecut, noi, preoţii, suntem purtătorii de steag ai neamului românesc. Noi ajutăm neamului să-şi dezvolte puterile sale, făcându-l tare prin virtuţile şi credinţa evanghelică. Spun de aici, ca să se audă în toată ţara, că Biserica noastră este sprijinitoarea naţionalismului românesc, a cărui vatră caldă a fost ea întotdeauna. Avem convingerea profundă că, precum în numele ideii naţionale a fost întregit statul român, tot prin puterea naţionalismului înfrăţit cu ortodoxia se va consolida el. Dar naţionalismul pentru Biserică nu este partid, ci este suflet. Naţionalismul este sufletul românesc pătruns de conştiinţa drepturilor şi a misiunii sale pe acest pământ, de conştiinţa că nu trebuie să se lase sufocat de alte neamuri, căci însuşi Dumnezeu îi porunceşte, odată ce l-a aşezat pe acest pământ, să trăiască. Într-un cuvânt, să fii, Preasfinţite, al tuturor fiilor duhovniceşti, luminându-i, mângâindu-i și ajutându-i pe toți... Eu rog pe Tatăl ceresc să povăţuiască paşii Preasfinţiei Tale spre o rodnică şi lungă păstorire... Intră în slujba Preasfinţiei tale cea nouă, ocupă tronul ce te aşteaptă şi pune-ți toată nădejdea în ajutorul lui Dumnezeu, pentru că El ne spune şi nouă, ca Apostolului Pavel, a cărui zi o prăznuim astăzi: «Eu sunt cu tine şi nimeni nu va cădea asupra ta ca să te vatăme». Amin”[9].

În numele Guvernului, a vorbit Ministrul Cultelor, Alexandru Lapedatu: „... Prin voinţa clerului şi poporului drept-credincios, prin

[9] *Ibidem*, pp. 3-4.

https://biblioteca-digitala.ro

consacrarea Sfântului Sinod şi prin graţia M. S. Regelui, Preasfinţia Ta eşti azi urmaşul nemijlocit al P.S. Nicolae Ivan, rânduit să duci mai departe, pe aceleaşi căi, dar cu noi puteri şi mijloace, opera sa şi căutând, ca şi dânsul, să o creşti şi sporeşti necontenit... Şi nu ne îndoim că vei fi acest vrednic urmaş. Ne-o garantează vigoarea vârstei încă tinere a Prea Sfinţiei Tale, lumina minţii, împodobită cu bogate şi înalte învăţături şi râvna sufletului închinat idealurilor vieţii creştineşti şi româneşti. Ne-o garantează apoi iubirea şi încrederea cu care eşti înconjurat din toate părţile... Ne-o garantează, în sfârşit, părintele sufletesc şi stăpânul duhovnicesc sub a cărui conducere şi îndrumare a crescut şi s-a format, ca păstor şi îndreptător de suflete, Preasfinţia Ta, Înalt Preasfinţitul Arhiepiscop şi Mitropolit Nicolae Bălan. Aşa fiind, nu ne rămâne, în aceste momente solemne ale instalării Preasfinției Tale în scaunul de Episcop al Clujului, Vadului şi Feleacului, decât să-ți facem cele mai vii şi calde urări de viaţă cât mai îndelungată şi puteri mereu reînoite..."[10].

Preasfinţitul Nicolae Colan s-a adresat asistenței cu următoarele cuvinte: „Înalt Preasfinţite, Preasfinţiţi Părinţi, Domnule Ministru, Preacucernici Părinţi, preastimaţi şi preaiubiţi domni şi fraţi. Vrerea lui Dumnezeu a fost ca sfinţirea mea întru Arhiereu să se întâmple la Rusalii, iar așezarea mea în scaunul vlădicesc al Vadului, Feleacului și Clujului să se facă la sărbătoarea slăviţilor Apostoli Petru şi Pavel, pentru ca întreaga mea viaţă şi misiune arhipăstorească să se inspire din semnificaţia religioasă şi naţională a acestor două praznice ale sfintei noastre Biserici. Ca şi Sfinţii Apostoli, asupra cărora Duhul Sfânt s-a pogorât în limbi de foc, întărindu-i şi luminându-i, am simţit şi eu la sfânta hirotonie că Duhul mă luminează şi mă întăreşte, ca să propovăduiesc Evanghelia Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Duhul Sfânt a dat apostolilor minunata putere de a grăi în limbile naţionale ale neamurilor, iar mie mi-a pecetluit prin aceasta, ca oricărui preot român, dreptul şi datoria să propovăduiesc româneşte credinţa noastră ortodoxă şi să zidesc poporul credincios în duhul strămoşeştilor datini întru care a trăit el, trecând biruitor prin toate viforniţele istoriei sale zbuciumate.

[10] *Ibidem,* p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

Împrumutând o înţeleaptă povaţă din Scripturile Sfinte, Înalt Preasfinţitul Părinte Mitropolit Nicolae mi-a spus: «Nu te teme, ci grăieşte fără teamă!». Eu îl ascult şi-i răspund cu o vorbă a Sfântului Pavel, a cărui pomenire astăzi o săvârşim: «Amar mie de nu voi propovădui!» (I. Cor. 9, 16). Voi vesti cu tinerească însufleţire ascultarea şi bucuria credinţei izbăvitoare bătrânilor iubitori de înţelepciune şi tinerilor răpiţi de elanuri sfinte, bărbaţilor dornici de eroism creştin şi femeilor care ţin cu ardoare la buna podoabă a casei lui Dumnezeu şi la alinarea suferinţelor omeneşti, bogaţilor care vor să sărăcească întru ajutorarea fraţilor lor năpăstuiţi, săracilor care vor să adune bogăţii pentru viaţa ce va să vină, înţelepţilor şi neînţelepţilor deopotrivă. Tuturora mă voi face de toate, așa încât să încerc să-i îndrept prin Hristos pe drumul izbăvirii vieţii acesteia şi a celei viitoare. Voi purta grijă neadormită aşezămintelor întemeiate de neuitatul meu înaintaş, Vlădica Nicolae Ivan, şi, pe măsura puterilor mele, le voi da nouă viaţă şi nouă îndreptare. Voi îndruma cu părintească dragoste şi râvnă clerul de Dumnezeu păzitei mele Eparhii, ca să stea veșnic în devotata slujbă a sfintei noastre Biserici, a neamului şi slăvitului nostru Rege Carol al II-lea, chezăşia tuturor aspiraţiilor noastre naţionale.

Ştiu că sarcina-mi este deosebit de grea. Dar hotărârea mea de a o purta cu cinste nu izvorăşte atât din încrederea în propriile mele puteri, cât din credinţa în ajutorul bunului Părinte Ceresc şi din încrederea pe care o am în devotamentul clerului şi poporului şi, mai ales, în concursul pe care mi-l va da puternica oaste de cărturari credincioşi, care e incomparabila mândrie a Clujului românesc. Devotamentul lor solidar în slujba neamului şi a Bisericii lui drept-măritoare îmi va spori totdeauna entuziasmul misionar. De aceea, mă rog şi în clipa aceasta solemnă, cum s-a rugat într-o clipă tragică însuşi Domnul şi Mântuitorul nostru Iisus Hristos pentru ucenicii săi: «Părinte Sfinte, păzeşte-i pe dânşii întru numele Tău, pe care i-ai dat Mie, ca toţi să fie una, cum una suntem Noi» (Ioan 17, 11).

Făcând aceste mărturisiri, mulţumesc Înalt Preasfinţitului Părinte Mitropolit pentru părintească grijă ce a purtat Eparhiei în timpul sedisvacanţei şi îndeosebi pentru părintească iubire cu care mi-a îndrumat toate strădaniile mele şi pentru înaltele sarcini cu care mi-a cinstit modesta mea vrednicie în cei 15 ani de slujbă bisericească. Toată viaţa mea îi voi rămâne

https://biblioteca-digitala.ro

recunoscător, ca unui bun Părinte. Mulţumesc din toată inima Dlui Ministru Alexandru Lapedatu pentru atât de preţiosul sprijin pe care l-a dat totdeauna Eparhiei, ca şi pentru caldele urări ce mi-a făcut şi cu prilejul înscăunării mele. Mulţumesc Preasfinţitului meu frate întru Hristos Nicolae Popoviciu, Episcopul Oradiei, pentru bucuria ce mi-a făcut-o participând la actul solemn al instalării mele şi aceleaşi calde mulţumiri le adresez tuturor fraţilor întru preoţie şi celor întru credinţă, care, prin prezenţa lor la aşezarea mea în scaunul vlădicesc al Clujului, au sporit strălucirea praznicului istoricei Eparhii a lui Ştefan cel Mare şi Sfânt. Darul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu Tatăl şi împărtăşirea Sfântului Duh să fie cu voi, cu toţi”[11].

Momentul festiv din Catedrală a fost încheiat de corul studenților teologi, care a cântat „Pre Stăpânul nostru” şi a intonat imnul ocazional al Prof. Vasile Petrașcu. A urmat recepţia oficială în salonul cel mare al Palatului episcopal[12].

Încheierea anului de studii 1935/1936 la Academia Teologică din Cluj a avut loc miercuri, 24 iunie 1936. După serviciul religios din Catedrală, profesorii, studenții și invitații s-au adunat în sala festivă a Consiliul Eparhial, unde corul teologilor a intonat un Psalm, iar Rectorul Academiei, Dr. Ioan Vască, a prezentat darea de seamă asupra activităţii din anul precedent. În anul de învățământ 1935/1936, au fost înscrişi 81 de studenţi, dintre care 30 şi-au terminat studiile. Pe lângă activitatea curentă, profesorii şi studenţii au desfășurat numeroase acțiuni extraşcolare, precum susținerea de conferinţe, publicarea unor studii, organizarea de concerte, şezători ş.a. În încheierea serbării, în numele Consiliului Eparhial a luat cuvântul Dr. Sebastian Stanca, care le-a oferit studenţilor o serie de sfaturi practice[13].

În sesiunea iunie 1936, studenții Academiei Teologice au susținut evaluările finale. La examenul I general, tinerii Vasile Hodoş, Arghir Oprea şi Aurel Puia au obținut calificativul „cum laude”, iar Nicolae Coman - „aprobat”. La examenul II general, studenții teologi Candin Anca, Teodor Ciceu, Septimia Coman, Ileana Gherman, Ion Pop, Ion Roman, Vasile

[11] *Ibidem*, pp. 4-5.
[12] *Ibidem,* pp. 5-6.
[13] *Ibidem*, nr. 26, Cluj, 28 iunie 1936, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

Ştefănescu şi Petre Timişan au primit „magna cum laude", Mihail Bartoş, Iosif Florea, Virgil Guţiu, Viorel Bodea, Racolţi Vasile, Constantin Brișan, Emil Colceriu, Ioan Fărcaş, Traian Mocan şi Ioan Pintea - „cum laude", iar Emil Androne şi Gheorghe Pavel - „aprobat"[14].

Noul an de învățământ 1936/1937 a fost deschis oficial la Academia Teologică din Cluj în ziua de miercuri, 30 octombrie 1936, printr-un serviciu religios desfășurat în Catedrala Ortodoxă. Ulterior, întreaga asistență, în frunte cu P.S. Episcop Nicolae Colan, patronul Academiei, consilierii eparhiali Dr. Sebastian Stanca, Dr. Vasile Sava, preoții Andrei Ludu, Laurean Curea și Rectorul Academiei, Dr. Ioan Vască, s-au deplasat în sala festivă a Consiliului Eparhial, unde corul teologilor a intonat „Întru mulţi ani, Stăpâne!" şi „Ţie se cuvine".

În cuvântul inaugural, Dr. Ioan Vască a subliniat importanţa Academiei Teologice din Cluj pentru formarea tânărului cler: „Ca să-şi poată îndeplini misiunea, clerul are nevoie, mai ales în vremile în care trăim, când atâtea curente contrare se afirmă tot mai mult, de o pregătire serioasă. Înarmaţi cu făclia cunoştinţelor evanghelice şi conduşi de idealul creştin, absolvenţii şi-au împlinit misiunea, făcând cinste instituţiei. Pentru a continua pe aceeași linie, cerem și de acum înainte sprijinul Preasfinţitului Episcop Nicolae Colan şi al Veneratului Consiliu Eparhial, dorind succes şi putere de muncă profesorilor şi studenţilor"[15].

P.S. Episcop Nicolae Colan şi-a început cuvântarea cu amintirea plăcută a celor paisprezece ani în care a trăit în mijlocul studenţilor teologi la Sibiu. Cu voia lui Dumnezeu, a devenit patronul unei instituţii similare, în care spune că și-ar dori să se formeze adevăraţi apostoli. Ierarhul a făcut apoi o serie de consideraţii judicioase asupra vremurilor în care își desfășoară activitatea Școala Teologică, exprimându-și bucuria pentru faptul că mulţi dintre cei care priveau cu indiferenţă Academiile Teologice încep să le recunoască importanţa. „În seminarii, băieţii de 11 ani nu-şi pot cunoaşte vocaţia, iar pregătirea teologică nu corespunde cu vremurile de

[14] „Rezultatul examenelor generale la Academia Teologică", în *Ibidem*, nr. 27-28, Cluj, 5 iulie 1936, p. 8.

[15] „Deschiderea anului de studii la Academia Teologică din Cluj", în *Ibidem*, nr. 41, Cluj, 11 octombrie 1936, p. 2.

https://biblioteca-digitala.ro

azi. La Facultăţi se face, ce e drept, multă ştiinţă, dar nu se poate face educaţie. În Academiile Teologice se înlătură ambele neajunsuri, prin faptul că studenţii sunt deja capabili să îşi dea seama de vocaţia pe care o au şi, fiind sub directa supraveghere a conducerii bisericeşti, pot primi şi educaţie". Adresându-se clerului tânăr al Eparhiei, P.S. Sa a îndemnat la muncă intensă și întărirea în credinţă. Serbarea s-a încheiat cu un imn religios, interpretat de corul studenților teologi[16].

În ziua de Sf. Nicolae, Societatea „Credinţa Ortodoxă" a studenţilor teologi a avut lăudabila iniţiativă de a-l comemora pe vrednicul de pomenire Nicolae Ivan, primul Episcop al Eparhiei Vadului, Feleacului şi Clujului. Şedinţa festivă s-a ţinut după-amiaza, la ora 16.00, în sala mare a Episcopiei, în prezența P.S. Episcop Nicolae Colan, consilierilor Dr. Sebastian Stanca, Dr. Vasile Sava, Andrei Ludu, Laurean Curea, Gheorghe Sion, profesorilor universitari Ioan Lupaş, Ioan Mateiu, D. Roşea, Orest Bucevschi, Ioan Vască, I. Crăciun, Liviu Galaction Munteanu, Vasile Petraşcu, G. Stănescu, Lazăr Iacob, Sanda I. Mateiu, părintelui Ion Goron etc. În cadrul manifestării, Prof. Univ. Ioan Lupaș a susținut o conferință despre „Personalitatea Episcopului Nicolae Ivan", iar corul studențilot teologi a interpretat o suită de cântece religioase[17].

[16] *Ibidem*.

[17] „Comemorarea Episcopului Nicolae lvan", în *Ibidem*, nr. 51-52, Cluj, 27 decembrie 1936, p. 6.

https://biblioteca-digitala.ro

20

Problemele tineretului universitar

Din iniţiativa tânărului ziarist Horia Stanca, gazeta „Naţiunea Română" a întreprins, la începutul anului 1937, o anchetă printre profesorii universitari cu privire la arzătoarea chestiune studenţească. Cel dintâi răspuns a fost dat de către savantul Prof. Sextil Puşcariu, preşedintele „Frăţiei Ortodoxe Române": *„Ce credeţi, domnule profesor, despre tineretul actual în raport cu cel antebelic?* Între tineretul de azi şi cel antebelic văd o mare deosebire. Copii ai secolului al XIX-lea, tinerii de dinainte de război subordonau impulsiile lor generoase raţiunii; credeau că logica trebuie să elimine misterul şi că materia este factorul de căpetenie de care depind faptele noastre. Tineretul de azi a scuturat lanţul în care maşinile au robit pe cel ce le inventase. Setea lui de spiritualism caută să treacă dincolo de realitate. Reînvierea creştinismului l-a făcut pe om iarăşi prieten omului, gata să se sacrifice pentru semenii săi.

Există vreo deosebire între naţionalismul tineretului de dinainte de război şi naţionalismul tineretului de astăzi? Între naţionalismul tineretului de dinainte de război şi între al celui actual există deosebirea firească, dictată de marea realizare de la 1918. Idealul naţional era atunci: întregirea neamului, eliberarea fraţilor de sub jug străin. Ar fi fost un păcat de neiertat dacă, după ajungerea acestui ideal, ideea naţională ar fi fost înlocuită cu clişeele primejdioase ale internaţionalismului: dreptate socială, pacifism cu orice preţ etc. Unitatea noastră naţională avea să fie numai temelia din care creştea noul naţionalism, alimentat din dorul de a ridica poporul român întregit la culmile la care bogăţiile lui sufleteşti, intelectuale şi materiale îi dau dreptul să se înalte şi îi impun datoria să aspire.

https://biblioteca-digitala.ro

Care ar fi, după D-voastră, mijlocul cel mai indicat de participare a tineretului în viaţa publică? Mijlocul cel mai indicat de participare a tineretului la viaţa publică este ca bătrânii să îi dea tot mai mult prilejul să arate ce poate. Încăpățânarea celor ce continuă să fie înfipți cu toate convingerile lor în secolul al XIX-lea, de a rămâne la posturile de conducere, fără să înțeleagă și să prețuiască concepțiile noi, este mai condamnabilă decât dorinţa legitimă a tineretului de a se arăta utili naţiunii. Cu atât mai mult, cu cât cea mai mare parte a acestui tineret nu se gândeşte la folosul imediat şi personal ce poate răsări din lupta lui naţională. Nimic pentru sine, pentru ţară tot, este lozinca adevăratului patriotism.

Ce credeţi că ar trebui să se facă, în actualele circumstanţe, pentru spiritualizarea tineretului? Nu cred că pentru spiritualizarea tineretului ar trebui «să se facă» ceva. El simte în măsură atât de mare trebuinţa de spiritualizare, încât n-ar trebui decât să fie urmărit cu dragoste în dezvoltarea lui, sfătuit în caz de nevoie, dar nu împiedecat. Experienţa celor oţeliţi în luptă poate fi oricând folositoare tineretului; teama bătrânilor de a ceda locul tinereţii n-a putut nicicând opri mersul istoriei”[1].

Tema discuției a fost reluată în următorul număr al Revistei Renașterea, de această dată punându-se problema tinerelor care doresc să urmeze teologia. Pentru o mai bună înţelegere a problemei examinate, este nimerit să reproducem, cu titlu documentar, articolul d-nei Sanda I. Mateiu, apărut în nr. 2 al revistei „Familia de mâine”, din anul 1931: „În revista studenţilor în teologie «Raze de lumină» a apărut un articol, într-adevăr luminos şi plin de un optimism cât se poate de simpatic, al d-lui Prof. Teodor Popescu, despre studentele în teologie. D-sa se bucură că în ultimii ani s-au înscris un număr impresionant de studente la o Facultate, unde până acum nu mergeau decât seminariştii şi câţiva bacalaureaţi, mânaţi de convingerea de a se pregăti să slujească Altarului.

Astăzi, mai multe tinere şi-au luat ca obiect secundar sau chiar ca unic studiu teologia, fără a avea nicio perspectivă sigură de a-şi putea valorifica diploma de mai târziu. Dl Teodor Popescu vede în aceasta şi un semn al vremii: «inflaţia intelectuală», precum aşa de sugestiv o numeşte. Dar cu

[1] „Problema tineretului universitar”, în Rev. Renașterea, anul XV, nr. 16, Cluj, 18 aprilie 1937, pp. 1-2, material preluat din gazeta „Națiunea Română”.

https://biblioteca-digitala.ro

multă însufleţire încearcă a ne convinge că nu socoteli de ordin material au atras pe aceste studente la nişte studii foarte grele şi neobişnuite. E un lucru pe care eu, în primul rând, vreau să-l cred. Am luptat şi am afirmat prin faptă, adică punându-mă pe lucru, convingerea mea neclintită că femeia are dreptul, consfinţit de martirele creştinismului, care sunt zugrăvite pe zidurile bisericilor noastre alături de ceilalţi sfinţi şi că e bogat înzestrată de Dumnezeu, prin firea şi sensibilitatea ei sublimă, ca să slujească Evangheliei. Nu am nevoie să mă duc la alte biserici şi să spun că trei sferturi din cei ce se ostenesc pe ogorul creştin sunt femei, misionare la protestanţi, călugăriţe la catolici.

Privesc pe mamele din trecutul nostru, care au lăsat o dâră luminoasă prin jertfa lor neştiută decât de copiii lor, ce au dus ca singur patrimoniu de credinţă, mai târziu, în viaţă, scânteia ce le-au dat-o ele, în pruncie... Femeia română, bine pregătită, va fi un element admirabil în renaşterea religioasă, care clocoteşte la noi, pretutindeni, de câţiva ani şi care va izbucni odată, poate mai înainte ca noi, cei de azi, să închidem ochii. Mă întreb însă dacă această pregătire se poate căpăta la Facultatea de Teologie? Evident că nu. Facultatea de Teologie este o instituţie eminamente ştiinţifică. Lucrul poate părea curios celor care cred că viitorii preoţi învaţă numai ritualul şi cântările bisericeşti. Nu ştiu mulţi că studiile teologice, cu ebraică, greacă, teologia morală, exegeza ş.a., sunt cele mai abstracte, minuţioase şi complicate studii. Dacă un preot este bine să fie un savant se poate discuta. Părerea mea umilă este că nu la noi.

Creştinii noştri sunt aşa de puţin înaintaţi în cultură biblică, aşa de puţin evoluaţi din punct de vedere spiritual, încât o predică savantă trece, mai mult sau mai puţin, peste capul lor. De aceea, preotul, deşi porneşte la drum cu un frumos bagaj intelectual, în fond, în practica zilei, aproape trebuie să facă abstracţie de ceea ce a învăţat, pentru a vorbi mai mult de ceea ce simte. Şi, dacă nenorocirea vrea ca el să nu simtă nimic sau nu mult, biserica lui va fi rece şi va rămâne goală. De aceea, eu cred că o lacună şi a Facultăţilor de Teologie este că se dezvoltă prea mult mintea, neglijându-se inima viitorilor păstori sufleteşti. Sau poate aceasta să fie un gând greşit al meu, de femeie...

https://biblioteca-digitala.ro

În orice caz, fetele care vor să se pregătească pentru o muncă închinată lui Hristos, puţin vor avea de câştigat din studii prea înaintate teologice. În schimb, ar trebui pregătite în mod practic, deoarece ele niciodată nu vor fi chemate să ajute la slujbe de ritual, decât în rare cazuri, dacă se vor călugări, dar vor putea fi mâna care să îngrijească bolnavii, ca misionare-infirmiere; glasul care să întărească şi să învioreze, ca misionare-propovăduitoare; educatoarele de mâine, ca misionare, pedagoge și profesoare. Și sublima, eterna, dumnezeiasca făuritoare de suflete, ca misionara-mamă... Nouă nu ne trebuie o carieră nouă pentru femei, ci femei cu o chemare nouă. Şi poate că institutul ce le va forma va lua fiinţă mai curând decât credem..."[2].

Modificările propuse de Guvern la Legea învăţământului superior au avut darul să provoace agitaţii printre profesorii universitari. Asociaţia acestora s-a întrunit la Bucureşti, în luna martie, în adunare permanentă, combătând cu vehemenţă noile măsuri care prevedeau desfiinţarea autonomiei universitare şi restrângerea libertății profesorilor. Un comunicat declara că lupta va fi dusă cu hotărâre până la biruinţă. Dar legea a fost în final votată de Senat şi Cameră.

Comentând noul act normativ, presa vremii consemna: „Se prea poate că unele dispoziţii să fie exagerate, dar tot aşa de adevărat este că o seamă de profesori nu-și fac datoria, locuiesc în alte orașe, profesează cum vor și ce vor de la catedră, iar de studenți nu se ocupă, lăsându-i pradă curentelor anarhice. De aceea, puţin control din partea statului se impune, chiar cu restrângerea autonomiei, care nu poate fi absolută. Pe cei conştiincioşi nu-i poate supăra faptul că statul vrea să-şi exercite mai sever drepturile lui de susţinător al Universităţilor"[3].

La Facultatea de Tologie a Universităţii din Cernăuţi, s-a ţinut în luna mai un concurs pentru ocuparea catedrei de Teologie morală, rămasă vacantă în urma morţii profesorului D. Spânu. Cea mai mare notă (20) a obținut-o Păr. Dr. Orest Bucevschi, profesor la Academia Teologică din Cluj[4]. Printr-o frumoasă coincidență a sorții, Prof. Dr. Ioan Vască, Rectorul

[2] Sanda I. Mateiu, „Studentele în teologie", în *Ibidem*, nr. 9, Cluj, 28 februarie 1937, pp. 1-2, material preluat din Revista „Familia de mâine", nr. 2/1931.

[3] „Profesorii universitari protestează", în *Ibidem*, nr. 11, Cluj, 14 martie 1937, p. 3.

[4] „Un concurs universitar" în *Ibidem*, nr. 22, Cluj, 30 mai 1937, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

Academiei Teologice clujene, a primit demnitatea de protopop al Catedralei din Cernăuţi şi Inspector misionar al Mitropoliei Bucovinei. Plecarea celor doi a fost considerată „o pierdere reală pentru tânăra instituţie de cultură teologică clujeană, fiindcă amândoi s-au distins ani îndelungaţi printr-o activitate pricepută şi rodnică atât la catedră, cât şi în alte domenii ale vieţii bisericeşti-naţionale. Identificându-se deplin cu toate preocupările şi idealurile noastre, ei le-au servit cu însufleţire în orice împrejurări, recoltând iubirea şi recunoştinţa tuturora. Ducându-se pe pământul sfânt al Voievodului Ștefan cel Mare, ei poartă, de fapt, o solie de bucurie ortodoxă de pe plaiurile ce i-au cunoscut dărnicia religioasă. Această conştiinţă a legăturii minunate dintre Bucovina şi Episcopia Vadului istoric se dorește un factor sufletesc care să întreţină mereu vii legăturile celor doi profesori cu școala ce i-a consacrat, iar Eparhia Clujului, care le urează din tot sufletul bucurii şi izbânzi curate la vatra lor părintească, nu vrea să-i uite niciodată pentru tot ce i-au dăruit din prisosul ştiinţei şi dragostei lor ortodoxe”[5].

În luna iunie 1937, părintele Prof. Dr. Andrei Buzdug a publicat a doua ediţie a volumului de cuvântări funebre „Doamne, Mântueşte-ne, că perim”, adresată preoților și studenților teologi, în vederea pregătirii cursului de omiletică[6].

Încheierea anului de studii la Academia Teologică Ortodoxă din Cluj a avut loc la 24 iunie 1937, în ziua „Naşterii Sf. Ioan Botezătorul”. La ora 10.00, s-a oficiat Sf. Liturghie, de către un sobor de preoţi, între care Prof. Liviu Galaction Munteanu, Ioan Cioara, Ion Goron, Florea Mureşan, V. Mateiu şi Arhid. Dr. Ioan Vască. Răspunsurile au fost date de corul Academiei Teologice, condus de Prof. Dr. Vasile Petraşcu. După Liturghie, toţi preoţii au îngenuncheat în fața Sf. Altar și s-au rugat pentru „robii lui Dumnezeu, profesori şi studenţi ai Academiei Teologice” şi au mulţumit Proniei divine pentru frumoasa activitate pe care i-a învrednicit s-o desfăşoare în decursul anului academic care s-a încheiat.

La Sf. Liturghie au asistat, între alţii, consilierii Dr. Sebastian Stanca, Dr. Vasile Sava, Andrei Ludu şi Laurean Curea, profesorii Orest Bucevschi,

[5] „Ne părăsesc doi profesori”, în *Ibidem*, nr. 38, Cluj, 19 septembrie 1937, p. 2.
[6] „Succesul unei cărţi”, în *Ibidem*, nr. 24, Cluj, 13 iunie 1937, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

Ioan Pașca, G. Stănescu, precum şi un număr mare de credincioşi. De la Catedrală, publicul s-a îndreptat spre sala festivă a Palatului episcopal, unde s-a desfăşurat serbarea, de la care a lipsit P.S. Episcop Nicolae, patronul Academiei, pe motiv de boală. Festivitatea a început cu cântarea „Cerurile spun", executată de corul Academiei Teologice. Rectorul Academiei, Dr. Ioan Vască, a făcut o amplă dare de seamă asupra activităţii instituției în anul şcolar 1936/1937. Al 13-lea an al Academiei Teologice s-a încheiat cu un bilanţ îmbucurător, înregistrând muncă devotată şi rodnică, atât în ce priveşte ştiinţa teologică, cât şi în ceea ce privește activitatea misionară şi în diversele manifestări culturale şi religioase. Profesorii au desfășurat o rodnică activitate extrașcolară, prin predicile şi conferinţele pe care le-au ţinut atât în Cluj, cât şi în alte centre ale Eparhiei. Au publicat diverse lucrări științifice și au colaborat la diferite publicaţii bisericeşti şi laice. Studenţii au satisfăcut exigenţele programei de învăţământ şi au dat dovadă de multă însufleţire pentru cauza sfântă a Bisericii. Întreaga activitate a instituţiei urma să fie expusă în „Anuarul Academiei Teologice", care, din nefericire, nu a putut să apară în ziua de 24 iunie. În încheiere, Rectorul a mulţumit P.S. Episcop Nicolae şi Consiliu Eparhial, pentru grija părintească pe care o poartă Academiei și pentru sprijinul material acordat (burse, ajutoare, fonduri pentru bibliotecă etc).

Părintele Consilier Dr. Sebastian Stanca, în numele P.S. Episcop Nicolae Colan, s-a declarat foarte mulţumit de progresul instituției de învățământ, accentuând că „Academia Teologică din Cluj e pe cale să devină una din cele mai bune instituţii teologice ale ţării". A elogiat activitatea profesorilor şi a lăudat zelul studenţilor, încheindu-și cuvântarea cu câteva sfaturi adresate studenţilor, ca vacanţa să o întrebuinţeze în aşa fel, încât să profite mult în ce priveşte formaţia lor duhovnicească, făcând practică la biserica din satul lor natal.

Serbarea s-a încheiat cu piesa „Ţie se cuvine cântare", interpretată de Corul Academiei, și o scurtă cuvântare a absolventului Ioan Ioaniciu, teolog absolvent, care, într-o formă aleasă, a mulţumit în numele studenţilor pentru dragostea părintească pe care o au forurile conducătoare ale Academiei Teologice şi pentru frumoasele învăţături pe care le-au primit de la profesori. În numele celor 12 teologi absolvenți, tânărul le-a adresat

https://biblioteca-digitala.ro

mulțumiri profesorilor pentru munca depusă, asigurându-i că învățăturile primite vor aduce roade îmbelşugate acolo unde Dumnezeu îi va rândui ca păstori ai turmei celei cuvântătoare[7].

În ziua de 23 iunie, a fost programat examenul I general, la care au obținut „magna cum laude" Iuliu Coman și Dragotin Georgiu și „cum laude" Cherecheș Francisc, Marius Rusu, Ioan Voica şi Veniamin Pârvu. Pentru studenţii anului IV, examenul II general s-a ţinut în ziua de 28 iunie, comisia examinatoare fiind prezidată de P.S. Episcop Nicolae Colan. S-au prezentat 15 studenţi, obţinând „magna cum laude" Florian Geomolean, Ioan Ioaniciu, Emil Macavei, Ioan Maloş, Alexandru Nicoară, Savu Savu, Iosif Trifon şi Vasile Truța; „cum laude" Augustin Andrei, Romulus Buda, Iuliu Mălinașiu, Ioan Foltiş, Ioan Mihon, Ovidiu Pop și Aurel Puia[8].

Prin plecarea Prof. Dr. Ioan Vască, Consiliul Eparhial a numit în demnitatea de Rector al Academiei Teologice Ortodoxe Române din Cluj pe Pr. Dr. Liviu Galaction Munteanu, personalitate care s-a distins printr-o rodnică activitate didactică şi ştiinţifică, ce a legitimat distincţia acordată şi speranţele de viitor în conducerea pricepută de la Academie[9].

Deschiderea festivă a anului de studii la Academia Teologică a avut loc luni, 1 noiembrie, începând cu ora 11.30, cu oficierea Sf. Liturghii de către preoții-profesori Dr. Liviu Galaction Munteanu, Dr. Andrei Buzdug şi părintele Ion Goron. Răspunsurile au fost date de corul Academiei Teologice, condus de Prof. Vasile Petrașcu. Au asistat păr. cons. Dr. Vasile Sava, Andrei Ludu şi Laurean Curea. În accentele mistice ale cântărilor bisericeşti, întreaga asistenţă a implorat binecuvântarea Cerului asupra stăruinţelor Academiei. De la Catedrală, participanţii s-au îndreptat spre sala festivă a clădirii Episcopiei, unde au fost așteptați de P.S. Episcop Nicolae Colan. La sosire, corul Academiei a început să cânte imnul „Pe stăpânul şi Arhiereul nostru", iar apoi „Tatăl Nostru", după notaţia lui Ciprian Porumbescu.

---

[7] Iosif Ascetul, „Încheierea anului de studii la Academia Teologică Ortodoxă din Cluj", în *Ibidem*, nr. 27-28, Cluj, 4 iulie 1937, p. 3.

[8] „Rezultatele examenelor generale (fundamentale) ținute la Academia Teologică din Cluj", în *Ibidem*.

[9] „Noul Rector al Academiei Teologice", în *Ibidem*, nr. 39, Cluj, 26 septembrie 1937, pp. 3-4.

https://biblioteca-digitala.ro

Rectorul Liviu Galaction Munteanu a arătat, în cuvântul său, că Școala Teologică din capitala Ardealului caută să facă educaţie religioasă, să cultive sentimentele disciplinei în Biserică. „Academia Teologică e sistemul nervos al Eparhiei, integrată în viaţa bisericească", a adăugat acesta, cerând concursul binevoitor al autorităţii bisericeşti, iar din partea studenţilor - muncă şi supunere. Protectorul Academiei, P.S. Episcop Nicolae Colan, ca un iubitor al tineretului teologic, a vorbit familiar şi cu toată dragostea sufletului, recomandând studenţilor încadrarea în ritmul bisericii şi muncă, amintindu-le că preotul de mâine va trebui să fie înarmat cu alese însuşiri duhovniceşti şi intelectuale. „Azi, ritmul vieţii social-culturale cere mai multă muncă. Din fericire, opinia publică de azi e foarte preocupată de probleme religioase. Presa aduce zilnic studii bisericeşti şi informaţii teologice. Dar în această epocă se răspândesc diverse curente subversive, care cer să fie combătute. Combaterea cu succes presupune cunoaşterea doctrinei Bisericii noastre", a completat Episcopul. Serbarea inaugurală s-a încheiat cu cântarea: „Cu noi este Dumnezeu"[10].

Spre sfârșitul anului, a apărut „Anuarul Academiei Teologice din Cluj" pentru perioada 1935/1937[11]. Volumul a fost publicat de Arhid. Dr. Ioan Vască, fost Rector al Academiei, care a semnat „Cuvântul introductiv". În cuprins se regăsesc patru studii teologice, semnate de profesorii Dr. Andrei Buzdug, un studiu omiletic intitulat „Predica de azi şi noi", Dr. Ioan Lupaş despre „Mucenicia Brâncovenilor", aducând contribuţii noi la cunoaşterea acestor martiri ai ortodoxiei româneşti. Părintele Dr. Liviu Galaction Munteanu scrie un studiu biblic intitulat „«Pentateuchul» în faţa criticii

[10] Iosif Ascetul, „Deschiderea festivă a anului de studii la Academia Teologică", în *Ibidem*, nr. 45, Cluj, 7 noiembrie 1937, p. 3.

[11] În istoria literaturii pedagogice româneşti, cel mai vechi anuar, datând din anul 1809, este „Însemnarea puselor înaintea învăţăturii" (Buda, Crăiască Tipografie a Universităţii ungureşti, 1809), din care reiese că 31 de şcolari de la Şcoala Normală a Naţiei Româneşti din Pesta, prin cursul de iarnă au studiat cu învăţătorul Constantin Diaconovici-Loga (citat de Dr. Andreiu Veress, Bibliografia Româno-Ungară, vol. II, Bucureşti, Ed. Cartea Românească, 1931, p. 173). În „Anuarul Gimnasiului și internatului din Iași", pe anul școlar 1862/1863, Titu Maiorescu cerea ca toate şcolile să fie obligate a tipări anuare. La Academia Teologică Ortodoxă din Cluj, până în anul 1937 s-au tipărit 3 Anuare: primul pe anii 1924/1930, al doilea pe anii 1930/1934 și al treilea pe anii 1935/1937; Iosif Naghiu, „Anuarul Academiei Teologice din Cluj", în *Ibidem*, nr. 42, Cluj, 17 octombrie 1937, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

moderne", iar Dr. G. Stănescu publică studiul „Epoca de aur a literaturii creştine armene" (sec. al V-lea), aducând o reală contribuție învățământului teologic. Partea literară urmează linia Anuarelor școlilor superioare „de a face ştiinţă". Partea oficială este alcătuită după exemplul Anuarelor publicate de P.S. Episcop Nicolae Colan, pe când era Rectorul Academiei „Andreiane" din Sibiu[12].

În seara zilei de 12 noiembrie 1937, intelectualitatea ardeleană din „Frăţia Ortodoxă Română" a participat la prima ședință a studenţimii universitare, înrolate în această organizație. Cel care a reușit să organizeze tineretul a fost Prof. Dr. Emil Țeposu, președintele „Frăţiei" din Eparhia Clujului. Nu l-a constituit în secţii, cu comitete, ci a chemat întregul tineret ortodox al Universităţii din Cluj în comunitatea spirituală a „Frăţiei Ortodoxe Române". Chiar la prima întâlnire, s-au pus bazele unui cor studenţesc, care și-a programat să cânte la bisericile din Cluj şi din alte oraşe.

În ziua de 23 noiembrie, s-a ţinut a doua consfătuire, în care s-au fixat definitiv coordonantele spirituale şi s-a hotărât ţinerea şedinţei festive în 28 noiembrie, după Sf. Liturghie. Şedinţa festivă a fost un moment de înălţare sufletească, un document palpabil de renaştere religioasă şi naţională în Capitala Ardealului. După Sf. Liturghie, la care a asistat P.S. Episcop Nicolae Colan, un număr mare de intelectuali şi studenţi, împreună cu întreaga asistenţă, s-au îndreptat spre sala festivă a Episcopiei. Din numerosul grup făceau parte: Prof. Univ. Sextil Puşcariu, Onisifor Ghibu, Ioan Lupaş, Ion Mateiu, Victor Stanciu, C. Marinescu, Emil Țeposu, G. Stănescu, Rectorul Liviu Galaction Munteanu, G. Sion, cetăţean de onoare al Clujului, consilierii Sebastian Stanca şi Laurean Curea, precum şi un număr impresionant de studenţi. La intrarea în sală a P. S. Episcop Nicolae Colan, corul studenţilor teologi, condus de Dr. Vasile Petraşcu, a intonat „Pe Stăpânul şi Arhiereul nostru".

Şedinţa a fost deschisă de Prof. Univ. Emil Ţeposu, care, în calitate de preşedinte al „F.O.R."-ului eparhial, i-a salutat în cuvinte calde pe studenții și studentele care s-au înscris în această Asociație. Rolul lor se dorea unul dintre cele mai însemnate, pentru ca prin elanul tinereţii şi pasiunea

[12] Iosif Naghiu, „Anuarul Academiei Teologice din Cluj", în *Ibidem*, nr. 42, Cluj, 17 octombrie 1937, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

credinţei, să poată deveni apostolii deşteptării religioase a satelor şi promotorii spiritualităţii ortodoxe în sânul clasei culte. Universitarul le-a urat bun-venit şi izbândă în munca naţională la care s-au angajat cu atâta hotărâre şi entuziasm. A urmat la cuvânt Prof. Sextil Puşcariu, președintele general al „Frăției Ortodoxe Române", care şi-a exprimat bucuria văzând cum tineretul universitar se încadrează în marea mişcare de renaştere religioasă, „Frăția Ortodoxă Română". În acest act însemnat, Prof. Sextil Puşcariu vedea un pas spre realizarea idealului de a extinde acţiunea „Frăţiei" asupra ţării întregi. Preşedintele a urat tineretului activitate rodnică şi menţinerea elanului manifestat de la bun început. În numele studenților, a luat cuvântul V. Dimoflache şi studenta Radu, care au arătat că tineretul universitar creştin şi naţionalist se înrolează cu drag în „Frăţia Ortodoxă Română" şi va activa cu tot elanul creator al tinereţii idealiste.

În încheiere, P.S. Episcop Nicolae Colan a mărturisit asistenței că aştepta de mult timp ca tineretul să se apropie de Biserică. „Acum, când marele pas e făcut, mă simt fericit. Doresc ca tineretul să-şi păstreze şi pe mai departe elanul. Tinereţea se caracterizează prin curiozitate. În Evanghelia din duminica a 27-a după Rusalii se vorbeşte despre un tânăr care Îl întreabă pe Mântuitor: «Bunule Învăţător, ce să fac ca să moştenesc viaţa cea de veci?» (Luca 18, 18). Acel tânăr avea curiozitatea de a şti care e rostul lui pe pământ şi cum va putea ajunge la fericirea veșnică. Preocupat de aceleaşi probleme, tineretul de azi participă la marea resurecţie religioasă. Totdeauna resurecţia religioasă a premers sau a însoţit resurecţia naţională. La toate mişcările naţionale, Biserica a fost prezentă", a spus P.S. Nicolae. Şedinţa festivă s-a încheiat pe acordurile Psalmului „Cu noi este Dumnezeu"[13].

Evenimentul a stârnit bucurie și apreciere în cercurile bisericeşti şi mireneşti din întreaga țară, fiind socotit „o piatră de hotar în orientarea generației tinere către valorile cele veșnice, care stau la temelia existenţei noastre ca neam: ortodoxia şi românismul"[14]. Comentând evenimentul într-un

[13] Iosif E. Naghiu, „Tinerimea universitar a intrat in F.O.R", în *Ibidem*, nr. 49, Cluj, 5 decembrie 1937, pp. 1-2.

[14] „Cronică: intrarea studenților de la Universitatea din Cluj în F.O.R", în Revista Teologică, anul XXVIII, nr. 1, ianuarie 1938, pp. 34-35.

https://biblioteca-digitala.ro

judicios editorial al „Telegrafului Român”[15], părintele Rector Dr. Dumitru Stăniloae, de la Academia Teologică „Andreiană” din Sibiu, a venit chiar cu propunerea de a se înființa o catedră sau cel puțin de a fi organizată o conferință pe tema concepției religioase creștin-ortodoxe a poporului român. „În zadar se înfiinţează catedre speciale pentru câte-un mare gânditor sau om de ştiinţă cu care naţia respectivă se mândreşte. Şi atunci, n-ar fi, oare, cazul să i se dea tineretului român posibilitatea de a-şi adânci un crez către care se îndreaptă conştient şi voit? E datoria «F.O.R.»-ului, în primul rând, să militeze pentru înfăptuirea acestui cuminte deziderat. Ar fi cel mai frumos şi mai folositor dar pe care i-l poate face tineretului înregimentat în rândurile lui”[16].

Duminică, 28 noiembrie 1937, la şcoala primară „Gheorghe Lazăr” de pe strada Fântânele din Cluj, s-a ținut o şezătoare culturală organizată în cadrul „Astrei” de către harnicul director al şcolii, Vasiliu. Şedinţa a început cu rugăciunea „Tatăl nostru”, executată de corul Academiei Teologice Ortodoxe Române din Cluj, condus de preşedintele Secţiei muzicale, Ion Crăciun. Au urmat cântările religioase: „Sfânt, sfânt” şi „Îngerul a strigat”. „Miezul” şezătorii l-a reprezentat conferinţa doctorului Leon Prodan despre „Igiena alimentaţiei”, care a insistat asupra importanţei vitaminelor în alimentaţia copilului, adolescentului şi omului matur. După ce a prezentat felurile de vitamine, a recomandat celor prezenți și alimentele care le conţin. În încheiere, conferențiarul a menţionat binefacerile unei alimentaţii raţionale, adaptate sezonului şi după preceptele igienei moderne. În continuare, au fost prezentate bucăţile muzicale „Idilă bihoreană” şi „Ernani”, executate tot de corul Academiei. „Publicul strâns în număr mare, deplin mulţumit de reuşita serbării, a aplaudat frenetic pe conferenţiar şi pe cântăreţi”[17].

Societatea studenţilor „Credinţa Ortodoxă" de la Academia Teologică din Cluj a organizat în 30 noiembrie, în sala mare a Episcopiei, o şedinţă

[15] „Telegraful Român”, nr. 49/1937.

[16] „Cronică: intrarea studenților de la Universitatea din Cluj în «F.O.R»”, în Revista Teologică, anul XXVIII, nr. 1, ianuarie 1938, pp. 34-35.

[17] V. P. Harda, „Şezătoare cultural-religioasă”, în Rev. Renașterea, anul XV, nr. 49, Cluj, 5 decembrie 1937, p. 3.

https://biblioteca-digitala.ro

festivă pentru comemorarea Mitropolitului Andrei Şaguna. La eveniment au luat parte P. S. Episcop Nicolae şi un număr însemnat de clerici şi mireni fruntaşi ai Clujului. Cuvântul de deschidere l-a rostit stud. V. Hodoş, iar Prof. Univ. Marin Ștefănescu a vorbit despre creştinism şi naţionalism în legătură cu figura nemuritorului Arhiereu. Corul studenților lot teologi a interpretat cântările: „Tatăl nostru", „La mormântul marelui Andrei", „Priceasnă", solo de David Lazăr, „Ție se cuvine". Cu această manifestare, s-a dorit a se arăta lumii întregi că, la Cluj, cultul lui Şaguna îşi găseşte un altar curat, întreținut de entuziasmul tinerilor teologi[18].

[18] „Pomenirea Mitropolitului Andrei", în *Ibidem*, nr. 49, Cluj, 5 decembrie 1937, p. 3.

https://biblioteca-digitala.ro

21

Iarăși despre învățământul teologic

Praznicul Sf. Ierarhi Vasile, Grigore şi Ioan, din ziua de 30 ianuarie 1938, va rămâne o dată memorabilă în analele Bisericii Ortodoxe Române, prin discursul istoric rostit de Majestatea Sa Regele Carol al II-lea la festivităţile centenare ale Seminarului Central din Bucureşti. În faţa unui mare număr de intelectuali, clerici şi mireni, cu răspunderi hotărâtoare în viaţa statului, Majestatea Sa a elogiat călduros activitatea atât de bogată, desfăşurată timp de un veac de către Seminarul Central din București. Alături de Colegiul „Sf. Sava", această şcoală a luptat victorios spre a da neamului nostru o serie nesfârşită de slujitori ai altarului, dintre care mulţi au ajuns să poarte cu vrednicie cârja arhierească, iar atâţia absolvenţi, îmbrăţişând carierele profane, să ilustreze în chip deosebit ştiinţa şi cultura românească, ducându-i faima dincolo de hotarele țării. Școala își îndeplinea astfel o remarcabilă misiune impusă de nevoile culturale ale neamului nostru la începutul secolului. În continuare, Regele a făcut următoarele mărturisiri, pe care le redăm textual: „Astăzi, această şcoală, care a fost menită să dea generaţii întregi de preoţi, a trecut pe un nou plan: din ce în ce mai mult ea se îndreaptă spre acea idee de liceu confesional, lucru care, poate, în Vechiul Regat nu era necesar. Astăzi însă, într-o ţară mărită şi în care celelalte confesiuni au un număr mare de licee, avem nevoie de a ridica şi tineretul nostru într-o şcoală oblăduită de Biserică. Această reformă o cred cu atât mai utilă, cu cât, până nu demult, ideea de a lua un copil din frageda lui tinereţe şi a-i zice că va fi un bun preot era o erezie. Preoţia nu este numai un produs al învăţăturii, ci este, mai presus de toate,

https://biblioteca-digitala.ro

un produs al credinţei şi al chemării sufleteşti. Nu în zadar în învăţăturile Bisericii, preoţia este o taină şi taină trebuie să rămână, căci dacă ea nu este inspirată de puterea Celui de Sus, preotul niciodată nu va fi un adevărat slujitor al Altarului. În această școală se vor putea pregăti acele suflete și se vor putea dezvolta menirile şi chemările lor”[1].

„Iată o confesiune publică, care consacră ideea centrală a educaţiei tinerimii în spirit religios-moral, aşa cum o preconizau nu numai marii pedagogi ai omenirii, ci cum o cerea mai ales tradiţia de veacuri a neamului nostru. În al doilea rând, este un lucru știut că această educaţie creştină nu poate fi dată mai bine decât în licee organizate şi conduse de către Biserică. Nu numai pentru că le au în număr însemnat şi minorităţile etnice ale ţării noastre, ci fiindcă valoarea lor deosebită a fost experimentată, timp de veacuri, chiar de către românii din Ardeal, prin şcolile lor confesionale, devenite un titlu de mândrie în istoria culturii româneşti de dincoace de Carpaţi. Ungurii înşişi au fost siliţi să recunoască, nu o dată, prin inspectorii lor şovinişti, că o seamă din şcolile noastre, cum era, de pildă, Liceul Ortodox din Braşov, lasă în urmă până şi cele mai reputate licee ale statului. Iată o splendidă satisfacţie dată concepţiei noastre tradiţionale, la care am ţinut cu tărie şi în cadrul ţării întregite, oricât de grele au fost renunţările ce ni s-au impus de o veche ideologie laică. În al treilea rând, Majestatea Sa Regele vine şi confirmă superioritatea sistemului nostru pentru pregătirea clerului, faţă de cel practicat în Vechiul Regat prin Seminariile cu grad de școală secundară. E o erezie, afirmă Suveranul, să se creadă că, luând un copil la o vârstă aşa de fragedă, cum este cea de clasa întâi, îl vei face neapărat un preot bun, fiindcă preoţia este un rezultat al credinţei şi al vocaţiunii, o taină ce vine prin harul lui Dumnezeu, şi nicidecum prin bogăţia instrucţiei din şcoală. Iar de vocaţie, la vârsta de 10 ani, nu se poate vorbi decât doar ca o excepţie miraculoasă. Ea presupune cultură, predispoziţii şi maturitate, care să-ţi dea putinţa unei introspecţii sufleteşti a unui autoexamen riguros, sortit a-ţi desemna drumul de ales în viaţă. El este posibil în momentul când ai luat bacalaureatul, fiindcă cei 19-20 de ani dau tânărului la răscruce destule elemente de cercetare critică,

[1] „Suveranul și scoala confesională”, în Rev. Renașterea, anul XVI, nr. 6, Cluj, 6 februarie 1938, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro

spre a nu ajunge la concluzii false. De aceea, regimul Academiilor Teologice s-a dovedit incontestabil superior nu numai pentru că favorizează descoperirea vocaţiunilor preoţeşti, ci şi fiindcă stau sub nemijlocita conducere a Bisericii, care ea este chemată să-şi pregătească ostaşii de luptă, şi nu o instituţie laică cum este statul”[2].

În luna martie 1938, Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a votat în unanimitate proiectul de lege referitor la organizarea învăţământului teologic. Faptul a constituit unul din cele mai mari evenimente ale vieţii bisericeşti ortodoxe, fiindcă a rezolvat în mod definitiv şi fericit problema centrală a pregătirii clerului. Prin art. 34 al Legii de organizare din anul 1925, şcolile pentru formarea clerului şi a cântăreţilor fuseseră puse sub conducerea Bisericii. Această dispoziţie a rămas însă numai pe hârtie, căci timp de 13 ani s-au purtat discuţii nesfârşite în jurul unei serii întregi de proiecte, care n-au putut întruni niciodată adeziunea celor două părţi interesate, Biserica şi statul. Aceasta din motivul că guvernele nu se puteau încă desprinde din tiparele unei concepţii vechi, care vedea şi în învăţământul teologic o chestiune de stat, dar şi din pricină că interveneau anumite influențe de club din partea acelor factori clericali interesaţi, care nu priveau cu ochi buni sporirea autorităţii episcopale prin trecerea şcolilor teologice sub conducerea ei.

Intervenția Suveranului, făcută cu ocazia centenarului Seminarului Central din Bucureşti, prin care declara că Seminarul preoţesc trebuie să se transforme în liceu confesional, „căci într-o ţară mărită şi în care celelalte confesiuni au un număr mare de licee, avem nevoie să ridicăm şi tineretul nostru într-o şcoală oblăduită de Biserică”, a fost hotărâtoare. Cu această declarație, principalele dificultăţi ce zădărniceau înfăptuirea organizării fireşti a învăţământului teologic erau înlăturate. Norocul a mai voit ca, în noul regim constituţional, primul guvern să fie condus chiar de către Î.P.S. Patriarh Miron Cristea, care a prezidat şi la alcătuirea proiectului de lege, supus avizului Sfântului Sinod şi acceptat de acesta cu deplină satisfacţie morală, în şedinţa din 17 martie 1938.

Principiile noii organizări a învăţământului teologic erau următoarele: mai întâi, acest învăţământ era trecut efectiv sub conducerea și controlul

[2] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

Bisericii. În al doilea rând, toate seminariile erau transformate în licee seminariale (după modelul liceelor confesionale din Ardeal). În al treilea rând, în fiecare centru eparhial din cuprinsul ţării, unde nu existau astfel de seminarii, urma a fi înființat câte un liceu seminarial, prin transformarea unuia din liceele de stat. În al patrulea rând, Academiile Teologice din Ardeal rămâneau deschise, hotărându-se a se mai întemeia Academii similare în toate centrele mitropolitane, cu excepţia acelora unde funcţionau Facultăţi de Teologie. Aceste Academii aveau să capete dreptul de a elibera diplomă de licenţă la sfârşitul celor 4 ani de studii, în baza frecvenţei şi a examenelor anuale, iar pe temeiul celor două examene fundamentale şi a unei teze scrise, puteau să acorde candidatului licenţiat titlul de magistru. Numai magiștrii urmau să aibă dreptul să se prezinte la examenul de doctorat, valabil în Facultăţile de Teologie. În sfârşit, în ceea ce priveşte Facultăţile de Teologie, s-a decis ca acestea să rămână şi pe viitor încadrate în Universităţi, dar cu anumite modificări: comisia de recrutare a profesorilor urma să fie prezidată de un membru al Sf. Sinod, învăţământul - supus din punct de vedere dogmatic şi moral controlului direct al Sf. Sinod, iar profesorii exceptați de el sub cele două aspecte urmau să fie îndepărtaţi de la catedră de către Ministerul Educaţiei Naţionale[3].

Societatea „Credinţa Ortodoxă" a studenţilor Academiei Teologice Ortodoxe Române a descins duminică, 20 martie 1938, în cartierul mărginaş al Clujului Dâmbul-Rotund. Înainte de masă, corul Academiei a dat răspunsurile la Sf. Liturghie, oficiată de pr. Gavril Relea în bisericuţa cartierului. După-masă a avut loc un concert religios în sala „Armonia". În faţa unui numeros public, format în majoritate din personalul C.F.R.-ului, corul Academiei, condus de studentul Ion Crăciun, preşedintele Secţiei muzicale, a executat următoarele partituri: „Tatăl nostru" de Ciprian Porumbescu, „Sfânt, sfânt" de Gheorghe Dima, „Cerurile spun" de Stepan I. Davadov. A luat apoi cuvântul preşedintele Secţiei de propagandă a Societății „Credinţa Ortodoxă", David Lazăr, care a dezvoltat subiectul „Pregătiri pentru mântuire", în care a insistat asupra importanţei postului, timp în care

[3] „Un act mare: rezolvarea problemei învăţământului teologic", în *Ibidem,* nr. 13, Cluj, 27 martie 1938, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro

fiecare creştin este dator să se pregătească sufleteşte în vederea aşteptării Învierii Domnului. Trasând în câteva linii viitorul popoarelor care Îl au pe Hristos în mijlocul lor şi reliefând dezastrul celor ce L-au alungat, conferenţiarul s-a oprit la fixarea rostului de creştini şi buni români. Au fost interpretate apoi cântările: „Luminează-te" de Ciprian Porumbescu, „Ţie se cuvine cântare" de Isidor Vorobchievici, „Ernani" de Giuseppe Verdi și „Imnul Regal". După terminarea programului, a luat cuvântul părintele Gavril Relea, care a mulţumit studenţilor pentru frumosul program[4].

Potrivit dispoziţiilor din noua Constituţie, Regele Carol al II-lea l-a numit pe P.S. Episcop Nicolae Colan în fruntea Ministerelor Educaţiei Naţionale şi al Cultelor şi Artelor. Faptul a constituit, fără îndoială, o noutate ce a impresionat profund opinia publică românească, mai ales în Transilvania şi Banat. Deşi această înaltă numire n-ar fi trebuit să surprindă prea mult într-un guvern prezidat tocmai de către capul Bisericii naţionale, Preafericitul Patriarh Miron Cristea, totuși, ea purta caracteristicile unui „novum", fiindcă până atunci România n-a avut un Ierarh la cârma celor două ministere...

Pe cât de mult a cinstit Eparhia Clujului şi, în genere, Biserica Ortodoxă această numire, pe atât de adâncă a fost şi semnificaţia ei în noua ordine a vieţii de stat. Iată ce opina presa vremii în acest sens: „Într-adevăr, nu mai este un secret faptul că școala de toate gradele şi categoriile s-a intelectualizat așa de mult, încât educaţia a fost cu totul neglijată. Elevii «se neurastenizează» sub presiunea continuă a cunoştinţelor exagerate ce li se cer şi văd în şcoală un supliciu greu, de care vor să scape cât mai repede. Căci s-a răsturnat de mult acel echilibru firesc dintre ştiinţă şi educaţie ce făcea mândria școlii de ieri, fiindcă dădea caractere şi suflete dornice de viaţă şi creaţie. Chiar schimbarea titulaturii Ministerului de Instrucţie Publică, întâmplată de curând, este o recunoaştere oficială a povârnişului spre care aluneca şcoala românească. Ea se desfigura din ce în ce mai mult, ameninţând toată dezvoltarea sufletească a naţiunii"[5].

[4] P.V. Harda, „În propagandă religioasă", în *Ibidem*, nr. 13, Cluj, 27 martie 1938, p. 3.

[5] „Noul Ministru al Educaţiei Naţionale, Cultelor și Artelor, P.S. Episcop Nicolae Colan", în *Ibidem*, nr. 15, Cluj, 10 aprilie 1938, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro

Deși modul înțelept în care a rezolvat Sfântul Sinod problema învăţământului teologic a fost salutat cu adâncă satisfacţie de toate centrele bisericeşti, nemulţumiții nu au întârziat să apară. Astfel, părintele P. Partenie, în numele așa-zisei „Asociații generale a clerului din toată țara", a înaintat un memoriu Sfântului Sinod şi Ministerului Educaţiei Naţionale, în care, încă de la început, acesta se declara categoric pentru sistemul Seminariilor Teologice, cerând nu numai menţinerea celor existente, ci și generalizarea lor pentru fiecare Eparhie din cuprinsul Patriarhiei Române, conduse de o autoritate centrală, un consiliu permanent de pe lângă Sf. Sinod, compus din profesori de la Facultăţile Teologice şi Seminarii. În opinia părintelui P. Partenie, cei de la Academiile Teologice urmau excluşi. Acest for urma să numească profesorii în felul următor: „pe cei de ştiinţe profane, după analogia profesorilor secundari, iar pe cei de ştiinţe religioase, prin concurs special". Autorul ținea să adauge aici o motivare socotită drept „deplasată" de opinia publică, susţinând că nu poate fi dat dreptul instituirii profesorilor în mâna consiliilor eparhiale, pentru că acestea ar fi incompetente în materie. Controlul propus de părinte trebuia să fie şi el tot dublu: cel religios-educativ, în atribuția Chiriarhului, iar cel tehnic-didactic, în competența Ministerului. Academiile Teologice din Ardeal urmau să treacă la rândul lor sub conducerea forului central din Bucureşti, iar Facultăţile de Teologie să rămână în continuare în cadrul Universităţii, Sf. Sinod fiind îndrituit să cerceteze numai moralitatea candidaţilor şi aspectul dogmatic al lucrărilor prezentate.

Majoritatea clerului a considerat că memoriul părintelui P. Partenie se constituie într-o „gravă eroare, care încearcă să răstoarne o soluţie oficială a Bisericii, întemeiată pe învăţătura Sfintei Scripturi şi pe interesele religioase ale statului românesc. Acest caz demonstrează că o serioasă disciplină de gândire şi acţiune a clerului nu poate fi dobândită decât în şcoli teologice conduse exclusiv de Biserică"[6].

În „Monitorul Oficial" din 19 mai 1938, a fost publicat Decretul-Lege pentru organizarea învăţământului teologic din România: „Art. 1. Învăţământul teologic se predă în Facultăţi şi Academii Teologice. Art. 2. Facultăţile de Teologie, în număr de 3 şi anume: din Bucureşti, Iaşi şi Cernăuţi,

[6] „Opinie separată", în *Ibidem*, nr. 18, Cluj, 1 mai 1938, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro

funcţionează în cadrul Universităţilor respective. Art. 3. La recrutarea profesorilor şi conferenţiarilor de la Facultăţile de Teologie, care se va face după normele Legii învăţământului universitar, va lua parte şi un delegat al Sfântului Sinod, dintre membrii săi, care va prezida la chemări consiliul Facultăţii, iar la numiri de profesori şi conferenţiari comisiunile administratoare. Delegatul Sf. Sinod va fi ales, de preferinţă, dintre chiriarhii care au sau au avut un grad în învăţământul universitar teologic. Definitivarea la catedră se va face numai după hirotonie. Art. 4. Facultăţile Teologice conferă titlurile de: licenţiat, magistru şi doctor în teologie. Art. 5. Pe lângă fiecare Facultate de Teologie va funcţiona, sub conducerea directă a Bisericii, câte un internat, în care vor fi primiţi studenţii Facultăţii. Aceştia vor fi preferaţi la hirotonie.

Academiile Teologice: Art. 6. Afară de Academiile Teologice care funcţionează la Sibiu, Arad, Caransebeş, Oradea şi Cluj, se va mai înfiinţa câte o Academie Teologică pentru Mitropoliile Ungro-Vlahiei, Moldovei, Bucovinei şi Basarabiei, după posibilităţile bugetare. Art. 7. Academiile Teologice stau sub conducerea directă a Bisericii şi sub jurisdicţia chiriarhilor în ale căror eparhii funcţionează. Art. 8. Durata studiilor la Academiile Teologice este de patru ani pentru licenţă. Art. 9. Academiile Teologice conferă titlurile de licenţiat şi magistru în teologie. Art. 10. Profesorii Academiilor Teologice se recrutează dintre candidaţii care au titlul de doctor în teologie ortodoxă şi care au publicat lucrări de specialitate după analogia de la art. 3. Definitivarea la catedră se face numai după hirotonie. Art. 11. La Academiile Teologice se pot înscrie absolvenţii cu diplomă ai seminariilor și bacalaureații liceelor seminariale şi clasice. Art. 12. Pe lângă fiecare Academie Teologică va funcţiona câte un internat, în care sunt obligaţi să intre toţi studenţii înscrişi. Art. 13. Academiile Teologice vor funcţiona potrivit normelor unui regulament pe care-l va alcătui Sfântul Sinod.

Seminariile: Art. 14. Actualele Seminarii Teologice, cu organizarea lor de licee seminariale, trec sub conducerea Bisericii. Asemenea licee seminariale se înfiinţează, tot sub jurisdicţia Bisericii, în fiecare eparhie, prin transformări de licee de stat. Unde interesele Bisericii o cer, se pot înfiinţa şcoli normale confesionale, în locul liceelor seminariale. Art. 15. Recrutarea

https://biblioteca-digitala.ro

profesorilor, a corpului administrativ, programa analitică şi, în general, funcţionarea liceelor seminariale vor urma normele unui regulament întocmit de către Sfântul Sinod, de acord cu Ministerul Educaţiei Naţionale. Art. 16. Toate legile, regulamentele şi dispoziţiunile care contravin prezentului Decret-Lege sunt şi rămân abrogate. Art. 17. Prezentul Decret-Lege intră în vigoare odată cu promulgarea lui. Dat în Bucureşti, la 18 mai 1938. Preşedintele Consiliului de Miniştri, Miron Cristea, Patriarhul României; Ministrul Educaţiei Naţionale şi al Cultelor şi Artelor, Nicolae Colan; Ministrul Justiţiei, Victor Iamandi"[7].

Decretul cuprindea următoarea expunere de motive: „Sfântul Sinod, apreciind necesităţile organizării învăţământului teologic şi seminarial al Bisericii Ortodoxe Române pe baze care să corespundă adevăratei meniri a acestui învăţământ, a elaborat în cele din urmă, în şedinţa sa de la 18 martie 1938, alăturatul proiect de Decret-Lege, pe care ni-l însuşim. Proiectul de faţă năzuieşte pe de-o parte să împace deosebirile de vederi care până acum au ţinut departe una de alta diferitele şcoli teologice din Vechiul Regat şi provinciile alipite. Într-adevăr, de aproape 15 ani, Sfântul Sinod, cât și conducerile acestui Departament s-au străduit să dea o lege de organizare a învăţământului teologic al Bisericii Ortodoxe Române, fără să se fi putut ajunge până acum la un acord, deşi s-au redactat în acest timp numeroase ante-proiecte de lege, care însă nu au reușit să îmbrace putere de lege. Este locul să o spunem, pe de altă parte, că întrucât punctele de vedere între diferitele tendinţe din însuşi sânul Bisericii au fost atât de departe, a fost nevoie chiar să treacă o vreme destul de îndelungată până ce s-a putut face apropierea şi înţelegerea din care a ieşit proiectul actual.

Acest proiect are în vedere principiul că învăţământul teologic trebuie să stea sub aripa şi conducerea Bsericii. El prevede două tipuri de şcoli teologice: Liceul Seminarial – ca şcoală de grad secundar, familiar în Vechiul Regat şi în Basarabia, şi Academia – ca şcoală de grad superior, familiară în Ardeal. Facultăţile de Teologie rămân să funcţioneze în cadrul Universităţilor respective, urmând ca numai la recrutarea profesorilor şi conferenţiarilor, care se va face după normele învăţământului universitar, să ia parte şi

[7] „Decretul-lege pentru organizarea învăţământului teologic", în *Ibidem*, nr. 23, Cluj, 5 iunie 1938, p. 2.

https://biblioteca-digitala.ro

un delegat al Sf. Sinod, care va prezida Consiliul Facultății sau Comisiile examinatoare. O condiţie nouă introdusă aici este că definitivarea profesorilor Facultăţilor de Teologie se va face numai după hirotonie. Normele de recrutare a profesorilor, materiile de studii, programele şi disciplina, în genere, vor fi determinate după normele în vigoare în școlile cu grad similar ale statului, printr-un Regulemant care va fi elaborat de către Sf. Sinod şi care va fi adaptat necesităţilor şi scopului pe care îl urmăresc școlile teologice prin noua lor alcătuire”[8].

Indisolubila legătură a prieteniei şi a frăţiei a rechemat la întrunire seria absolvenţilor anului 1928 de la Academia Teologică din Cluj. La chemarea ei au răspuns, în ziua de 24 iunie 1938, preoţii răsfiraţi la posturile lor în diferitele părţi ale Eparhiei. Au lăsat griji şi greutăţi ca să-şi împrospăteze trecutul şi, înviorați, să se întoarcă cu puteri noi de muncă în via Domnului. Chemarea lor a fost ascultată şi de profesorii instituţiei, care s-au prezentat la eveniment alături de membrii Consiliului Eparhial. Astfel, s-a reconstituit pentru o zi întreaga familie duhovnicească de altădată.

Comemorarea primei serii de absolvenți a iniţiat o frumoasă tradiţie pentru seriile viitoare de teologi din Cluj. Ca slujitori ai altarului Domnului şi propovăduitori ai Evangheliei Lui, au început serbarea prin creştinescul obicei al rugăciunii. A fost impozant serviciul religios din Catedrală, oficiat de Rectorul Academiei, Liviu Galaction Munteanu, înconjurat de discipolii săi, deveniți preoţi cu o vechime de zece ani. Predica rostită de preotul Nicolae Radu a fost impresionantă. Drept prinos de amintire pentru cei despărţiţi pe veci, a fost oficiat un parastas, pentru vrednicul de pomenire P.S. Episcop Nicolae Ivan şi colegii Dumitru Nanu şi Andrei Diţiu. După slujbă, foștii absolvenți, membrii Consiliului Eparhial şi profesorii Academiei Teologice clujene au eternizat momentul prin câteva fotografii realizate în faţa Catedralei şi Reşedinţei episcopale. Întreaga asistenţă a trecut apoi în sala festivă a Episcopiei, unde s-a ținut serbarea de sfârşit de an de la Academia Teologică. Corul studenților, condus de Prof. Dr. Vasile Petraşcu, a intonat rugăciunea „Tatăl nostru”, după care a urmat darea de seamă a Rectorului Dr. Liviu Galaction Munteanu. Cu același prilej, preotul Prof. Nicolae Gavra a evocat timpurile când şi cei întruniţi acum se aflau în

[8] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

situaţia de studenţi. Cuvântul de încheiere l-a rostit consilierul eparhial Dr. Sebastian Stanca, făcând legătura între trecutul şi prezentul generaţiilor de teologi, arătând calea cea bună de urmat pentru binele și prosperarea tuturor. În continuare, a fost vizitat Muzeul Eparhial și a fost servită o masă la Internatul Teologic din str. Iaşi, nr. 14. Într-o atmosferă familiară, au fost depănate amintiri dragi și au toastat: consilierul eparhial Sebastian Stanca pentru P.S. Episcop Nicolae Colan; pr. Adrian Flămând pentru Consiliul Eparhial; pr. Nicolae Radu pentru fosta şi actuala conducere a Internatului; Dr. Virgil Ciobanu pentru viaţa studenţească; consilierul Laurean Curea pentru Pavel Dab, ca organizatorul şi sufletul întrunirii; Rectorul Liviu Galaction Munteanu pentru studenţii teologi[9].

Continuând o veche tradiție, Prof. Liviu Galaction Munteanu, Rectorul Academiei Teologice clujene, a coordonat în luna august tipărirea „Anuarului" instituţiei pentru anul şcolar 1937/1938. Volumul de 102 pagini cuprinde patru studii, semnate de: Prof. Dr. Andrei Buzdug despre „Învăţământul religios de azi" şi modul lui de tratare ca principiu educativ, și nu ca simplu obiect de învăţământ; Prof. Ioan Pașca - „Atmosfera în care s-a desăvârşit dezbinarea bisericească de la 1054", Prof. Dr. V. Ciobanu - „Un capitol de medicină pastorală"; Prof. Dr. Vasile Petraşcu - „Îndatoririle şi condiţiile de viaţă ale adevăratului păstor sufletesc". În partea a doua a „Anuarului" sunt consemnate datele oficiale despre parcursul Academiei Teologice. Astfel, în anul de studii 1937/1938 au funcţionat 6 profesori, 6 conferenţiari și au fost înscriși 49 de studenţi. Profesorii au dezvoltat o frumoasă activitate didactică, literară şi de propagandă religioasă, iar studenţii organizaţi în societatea „Credinţa Ortodoxă" au căutat să-şi sporească eforturile pentru promovarea religiei și culturii în cadrul acțiunilor de misionarism organizate în satele din Eparhia Clujului. Internatul teologic a funcţionat normal. Prin purtarea de grijă a P.S. Episcop Nicolae Colan, care a vizitat în repetate rânduri Academia Teologică, instituţia se consolida cu fiecare zi, dovedind că ține pasul cu vremurile[10].

[9] V. Mateiu, „Întrunirea colegială de la Academia Teologică", în *Ibidem*, nr. 27, Cluj, 3 iulie 1938, p. 3.

[10] „Academia Teologică din Cluj - Anuar pe anul şcolar 1937/1938", în *Ibidem*, nr. 34-35, Cluj, 21 august 1938, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

Deși noua Lege de organizare învăţământului teologic a fost promulgată, polemicile pe seama Academiilor Teologice au continuat. Dacă, potrivit acestei legi, Academiile Teologice erau recunoscute ca făcând parte din învăţământul universitar, iată că Ministerul Educaţiei Naţionale nu le-a mai recunoscut acest caracter, coborându-le pe o treaptă intermediară, între şcolile universitare şi cele secundare. Noile prevederi au apărut în Legea de raționalizare a învăţământului superior teologic, care la art. 1 arăta: „Învăţământul superior se predă în Universităţi, şcoli politehnice şi Academii comerciale". Prin urmare, numai aceste trei categorii de şcoli aveau dreptul să se considere ca făcând parte integrantă din învăţământul universitar. Toate celelalte şcoli, care prin legile anterioare erau recunoscute sau asimilate cu cele dintâi, au fost reduse la nivelul unor „şcoli speciale" situate între cele secundare şi universitare. Iată ce prevedea art. 15 al noului act normativ: „Şcolile speciale sunt şcoli de învăţământ intermediar, între învăţământul superior şi cel secundar. Ele sunt conduse de un director numit de ministru. Sunt şcoli speciale: Academiile teologice, Institutul de educaţie fizică din Bucureşti, Academiile de arte frumoase din Bucureşti şi Iaşi, Academiile de muzică şi artă dramatică din Bucureşti, Cluj şi Iaşi".

Totuși, în art. 9 al noii legi se spunea: „Academiile Teologice conferă titlul de licenţiat şi magistru în teologie". Așadar, aceste titluri nu puteau fi conferite decât de şcoli de învăţământ superior, fiind prin excelenţă titluri universitare. Dacă nu li s-a acordat şi dreptul la doctorat, aceasta s-a întâmplat numai pentru motivul de a menţine în Universităţi şi Facultăţile Teologice, care altfel îşi pierdeau raţiunea de existenţă. Aceeaşi situaţie o avusese şi Academia de Drept din Oradea, care putea conferi titlul de licenţă, pe când doctoratul trebuia susținut de studenţi la una din Facultăţile de Drept. Academiile comerciale şi agronomice, ca şi şcolile politehnice aveau acest drept de doctorat tocmai pentru că nu existau alături de ele Facultăţi similare.

Când Academiile Teologice au fost legiferate ca învăţământ superior, justificarea o dădea faptul că ele nu mai primeau decât elevi cu bacalaureat, durata studiilor era de 4 ani, iar materiile şi examenele erau organizate exact în acelaşi fel ca în Facultăţile Teologice. Din punctul de vedere al pregătirii sufleteşti, le întreceau chiar pe acestea, prin regimul internatelor

https://biblioteca-digitala.ro

bine îngrijite. Noua Lege de raţionalizare a învăţământului superior a răsturnat situaţia legală, dobândită în urma atâtor eforturi, făcând din Academii „şcoli intermediare". Din punct de vedere strict juridic, această dilemă s-ar fi putut rezolva uşor, prin întoarcerea la manualele de drept, din care aflăm că între două legi privitoare la același subiect, în speța de față una specială (Legea de organizare a învăţământului teologic, din 19 mai) şi alta generală (cea nouă, de raţionalizare), legea specială trece întotdeauna înaintea celei generale.

Intenţia Bisericii nu era de a lămuri această problemă în faţa instanţelor judecătoreşti. „Dimpotrivă, concepţia ei tradiţională o îndruma la metode de rezolvare amiabilă, mai ales când era vorba de înţelegeri cu statul. S-a produs în mod evident o gravă eroare, desigur neintenţionată, tocmai pentru că s-a scăpat din vedere consultarea Bisericii, sub a cărei autoritate şi conducere se găsesc Academiile Teologice. Menţinerea acestei erori ar fi putut aduce mari prejudicii ortodoxiei naţionale. Întâi o diminuare de prestigiu a clerului din Ardeal, care ar fi pus în inferioritate faţă de cel minoritar, înarmat cu titluri universitare din străinătate. Al doilea, o salarizare inferioară față de cea a clerului ortodox ieşit din Facultăţi, pentru care se prevăd lefuri superioare. Al treilea, părăsirea Academiilor de către studenţi şi, în consecinţă, distrugerea acestor instituţii"[11].

Ziarul „Viitorul" din data de 19 octombrie 1938, aparținând profesorului Boroianu, cu câteva săptămâni înainte de reformarea învăţământului superior şi special, a anunţat „că Legea asupra învăţământului teologic va fi refăcută". Motivele acestei „refaceri" au fost dezvoltate de Prof. I. Gh. Savin: „În faţa prea multelor Academii, cu aceleași drepturi ca și Facultățile, acestea încep să devină prea multe. Din cauza acestei situații, chiar legea nouă trebuie modificată, redând învăţământului teologic structura cerută de vechea noastră administraţie bisericească, care este cea a bisericii din Vechiul Regat şi nu a celei din Ardeal: Seminarii și Facultăți Teologice. Academiile Teologice trebuie să dispară".

La polul opus, susținătorii Academiilor Teologice și-au prezentat public punctul de vedere: „Legea de organizare a Bisericii Ortodoxe

[11] „Situaţia Academiilor Teologice. O eroare ce trebuie reparată", în *Ibidem*, nr. 46, Cluj, 13 noiembrie 1938, pp. 1-2.

https://biblioteca-digitala.ro

Române prevede că Sf. Sinod îşi dă avizul pentru toate legile care interesează Biserica, în mod special pentru legile referitoare la învăţământul teologic. De aceea, nu putem admite că Ministrul Educației, în materia raţionalizării învăţământului teologic, a lucrat în mod absolut independent şi n-a consultat anumiţi factori şi sfetnici. E deci foarte probabil că aceşti sfetnici s-au recrutat dintre adversarii Academiilor Teologice, care au reuşit, de astă dată în mod practic, să desfiinţeze aceste şcoli. Căci ce fel de Academie Teologică e aceea care nu poate să dea absolvenţilor nici măcar acel elementar drept, ca absolvenţii ei, să zicem licenţiaţii ei, să se poată înscrie între candidaţii pentru şcolile care pregătesc profesori de religie? Care tânăr bacalaureat se va înscrie la o astfel de şcoală?

Deci, în mod practic, şcolile teologice din Ardeal sunt ca şi desfiinţate şi s-a revenit la sistemul bisericii din Vechiul Regat, după cum a preconizat Prof. Savin. Sistemul Academiilor Teologice care să merite, de fapt, acest titlu a dispărut. Ceea ce a mai rămas din acele şcoli are să înceteze automat, fiind ameninţate cu depopularea desăvârşită”[12].

Sensibila problemă a Academiilor Teologice a fost abordată și cu ocazia Congresului general al „Frăţiei Ortodoxe Române”, organizat în luna decembrie la Târgu-Mureş. În şedinţa consiliului general au fost date ample lămuriri cu privire la această problemă, ajungându-se la un punct de vedere comun, exprimat în dezideratul din Moţiunea votată cu mare însufleţire de către Congres. Prin aceasta, „F.O.R” cerea ca Academiile Teologice să fie menţinute în cadrul învăţământului superior, aşa cum se stabilise prin legea specială din 19 mai. Motivația acestui punct de vedere se baza pe faptul că slujitorii Bisericii ardelene sunt factorii principali de îndrumare ai poporului nostru. Date fiind legăturile aşa de strânse dintre preoţi şi mireni în Ardeal, nu numai pe urma unei vechi tradiţii de lupte comune, ci şi în virtutea unei credinţe religioase mai puternice a plaiurilor noastre, nu era decât prea firesc ca laicii cărturari, grupaţi sub steagul „F.O.R.”-ului, să fie alarmaţi de dispoziţiile noii legi de raţionalizare a învăţământului superior în ce priveşte Academiile Teologice. Căci aceste feluri de şcoli existau la acel moment numai în cuprinsul Mitropoliei Ardealului şi, cum s-a dovedit

[12] „Iarăşi despre învăţământul teologic”, în *Ibidem*, nr. 47, Cluj, 20 noiembrie 1938, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro

după o experienţă îndelungată, ele răspundeau pe deplin menirii bisericeşti şi naţionale.

S-a desfăşurat o luptă aprigă şi tenace, îndată după Unire, între reprezentanţii celor două concepţii de creştere a clerului în Academii de tip ardelean sau Facultăţi şi Seminarii, cum existau în Vechiul Regat. Înţelegerea n-a fost cu putinţă, fiecare parte rămânând pe poziţia ei iniţială, fără a face vreo concesiune. Pentru că se ciocneau două teze principiare de la care se pleca: una autonomistă şi cealaltă etatistă. Adică unii susţineau că pregătirea clerului este un drept al Bisericii, pe când ceilalţi pretindeau că-i un atribut al statului. În legea de reorganizare bisericească din anul 1925, a triumfat doctrina autonomiei, hotărându-se prin art. 34, că „şcolile pentru formarea clerului stau sub conducerea Bisericii". Practic însă nu s-a întâmplat aşa, din cauza rezistenţei obstinate a etatiştilor, care inventaseră tot felul de piedici spre a zădărnici unificarea învăţământului teologic şi trecerea lui în administrarea Bisericii. Astfel, a fost necesară intervenția Suveranului, care prin cuvântarea sa din luna ianuarie, de la serbarea centenară a Seminarului Central din Bucureşti, a tăiat nodul gordian, proclamând principiul școlii confesionale, iar în 19 mai făcând să apară în Monitorul Oficial Legea pentru organizarea învăţământului teologic...

De aceea, Ierarhii din Ardeal, îndată ce au luat cunoştinţă despre cuprinsul Decretului-Lege apărut în Monitor, au ţinut să intervină prin memorii documentate la forurile în drept spre a retuşa ceea ce, desigur, fără voie, a neliniştit întreaga Biserică. S-au „mişcat" şi cele cinci Academii Teologice ardelene, arătând în adrese lămuritoare consecinţele nefavorabile ce ar apărea dacă dispoziţiile acestei legi s-ar menţine. La fel au făcut Asociaţia clerului „Andrei Şaguna" şi „Frăţia Ortodoxă Română". Şi-au spus astfel cuvântul toţi factorii hotărâtori ai Bisericii Ortodoxe de dincoace de Carpați. Cei de dincolo nu s-au alarmat, din simplul motiv că acolo nu exista nici o Academie Teologică, fiind preconizat ca astfel de instituții să ia ființă, într-un viitor apropiat, la Bucureşti, Iaşi, Cernăuţi şi Chişinău. Şi, evident, nu adversarii lor aveau să facă propagandă pentru a fi create „în coastele" Facultăţilor Teologice[13].

[13] „F.O.R.-ul și Academiile Teologice", în *Ibidem*, nr. 50, Cluj, 11 decembrie 1938, pp. 1-2.

https://biblioteca-digitala.ro

În urma intervenţiilor bisericeşti, Ministerul Educaţiei Naţionale a socotit necesar să vină cu un comunicat explicativ: „Faţă de unele nedumeriri ivite în legătură cu situaţia şcolilor speciale prevăzute în noua reformă universitară, Ministerul Educaţiei Naţionale lămureşte că toate aceste instituţii fac parte din învăţământul superior, depind ca administraţie de direcţiunea învăţământului superior din Minister, iar absolvenţii lor sunt admişi la concursul pentru primirea în şcolile normale superioare”[14]. Mai rămâneau de rezolvat chestiuni în legătură cu situaţia profesorilor, titlurile studenților, drepturile şi beneficiile preoţilor formați în aceste Academii. Toate acestea trebuiau să fie soluționate prin decizie ministerială, până la rectificarea Legii cu formele obișnuite. Reprezentanții „F.O.R”-ului vedeau soluţia simplă și propuneau ca, printr-un articol unic, să se afirme că Academiile Teologice nu fac parte din „şcolile speciale”, ele avându-şi legea lor organică, din 19 mai, după care se conduc[15].

La 1 decembrie 1938, în cadrul Adunării generale, Societatea studenţilor teologi „Credinţa Ortodoxă” şi-a ales următorul comitet de conducere pentru anul 1938/1939: Preşedinte - Ioan Gherman; Vicepreşedinte - David Lazar; Secretar general - Ioan Mateiu; Controlor - Iuliu Coman; Casier - Leon Bândilă; Bibliotecar - Ştefan Roşu; Econom - I. V. Spiridon; Secretar de şedință - Viorel Oprea; Preşedinte al Secţiei literare - Ioan Voica; Preşedinte al Secţiei de propagandă - Gh. Lupşe Chioreanu; Preşedinte al Secţiei muzicale - Ioan Crăciun[16].

[14] „Se lămurește situația Academiilor Teologice”, în *Ibidem*, nr. 49, Cluj, 4 decembrie 1938, p. 3.
[15] „F.O.R.-ul și Academiile Teologice”, în *Ibidem*, nr. 50, Cluj, 11 decembrie 1938, pp. 1-2.
[16] „De la Academia Teologică”, în *Ibidem*, anul XVII, nr. 1, Cluj, 1 ianuarie 1939, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

22

Moartea părintelui Prof. Andrei Buzdug

În după-masa zilei de 24 februarie 1939, moartea a răpit din mijlocul comunității de credincioși un distins fiu al Bisericii Ortodoxe Române, pe protoiereul Dr. Andrei Buzdug. Aripile morţii au răpit din lumea pământeană un om în floarea vârstei – avea doar 47 de ani – şi în plină activitate culturală şi bisericească. Trupul neînsufleţit, sleit de o boală nemiloasă, a fost expus în sala de şedinţe a Consiliului Eparhial Cluj. Studenţii teologi, întristaţi de pierderea unui părinte sufletesc, a Profesorului Andrei Buzdug, care înţelegea sufletul tineretului, neîntrerupt citeau Psalmi la căpătâiul celui dispărut. În zilele de 25 şi 26 februarie, la catafalcul celui decedat s-au perindat nenumăraţi cunoscuţi şi prieteni, aducând ultimul omagiu.

Clericii în stihare verzi au citit până noaptea târziu Psalmi, monahinele au privegheat, învârtind de nenumărate ori mătăniile sfinte, iar cucernicii părinți au făcut slujbe pentru cel plecat. În ziua de 26 februarie, a sosit la Cluj P.S. Episcop Vasile Lăzărescu al Caransebeșului, fost coleg seminarist al părintelui Andrei Buzdug. În acea duminică frumoasă, cu aspect primăvăratic, dar, totuşi, tristă, sicriul cu trupul neînsufleţit a fost dus la Catedrală, în ritmul duios al citaniilor sfinte. După-masă, la orele 15.00, a început prohodul, săvârşit de un sobor format din 15 preoţi şi 3 diaconi, în prezenţa Preasfinţiților Episcopi Nicolae al Clujului şi Vasile al Caransebeşului. Răspunsurile au fost date de corul studenţilor teologi, condus de Dr. Vasile Petrașcu. Textele de profundă şi înţeleaptă metafizică ale cântărilor funerare şi mai ales troparul „Cu adevărat deșertăciune sunt toate, viaţa

https://biblioteca-digitala.ro

aceasta este umbră şi vis" au stârnit lacrimi în ochii asistenţei. P.S. Episcop Nicolae, cu glasul parcă înecat în lacrimi, a citit dezlegarea arhierească. După prohod, a început seria discursurilor funebre, străbătute toate de admiraţie deosebită pentru omul de caracter, care luase drumul veșniciei.

În numele Episcopiei Clujului, a vorbit consilierul Dr. Vasile Sava: „Prea Sfinţiţi Părinţi, jalnică asistenţă, când am auzit, vineri după-masă, sunetul clopotelor de la Catedrală, ni s-a strâns tuturor inima, pentru că ne temeam fiecare ca aripa morţii să nu fi atins viaţa celui mai iubit prieten al nostru, pe care îl știam pe patul de suferinţă, a profesorului de teologie Andrei Buzdug. Nădejdea noastră a fost zadarnică, temerea a fost întemeiată. Sunetul clopotelor a aruncat jalea nu numai asupra celor mai apropiaţi ai săi, asupra familei, ci a aruncat linţoliul de doliu asupra Eparhiei noastre întregi. Cu Dr. Andrei Buzdug nu pleacă dintre noi un simplu credincios al Bisericii noastre, nu pleacă nici un simplu profesor preot și protoiereu, ci pleacă o personalitate care avea un loc bun determinat în viața acestei Eparhii, căreia i-a închinat toată viața, tot zbuciumul și toate resursele sale de viață, de la întemeierea ei și până azi.

Eu l-am cunoscut prin anul 1920, când se puneau temeliile acestei Eparhii. Era cel mai îngrijorat de soarta Eparhiei, cel care punea cel mai mult suflet, după cea mai bună cunoştinţă a sa, întru aranjarea primelor începuturi de viaţă nouă bisericească aici, în metropola Ardealului. Iar când, în anul 1924, se deschide noua Academie Teologică din Cluj, se înrolează şi el în şirul profesorilor acestei Academii, unde a dezvoltat o muncă considerabilă. Această muncă nu l-a împiedicat însă să-şi pună întreaga sa fiinţă în slujba Bisericii şi a neamului. De câte ori avea această sfântă Catedrală nevoie de un bun purtător al cuvântului, el era gata să împărtăşească din prinosul sufletului şi al cunoştinţelor sale şi altor fraţi creştini. Cuvântările sale avântate, pline de întărire sufletească, vor rămâne veșnic în memoria noastră, iar cărţile sale de predici vor servi ca far îndrumător păstorilor de suflete viitori.

A fost membru al Adunării eparhiale a nou înfiinţatei Eparhii a Vadului, Feleacului şi Clujului, de la prima alegere a acestei adunări din anul 1919 şi până azi, reprezentând circumscripţia electorală a Bârgăului. Dacă comisiunile bisericeşti şi culturale ale acestei Adunări aveau nevoie

https://biblioteca-digitala.ro

de un raportor iscusit, cine altul putea să îndeplinească cu mai multă conştiinciozitate această chemare, decât Andrei Buzdug. A fost membru al Consistoriului Mitropolitan şi în această calitate era, poate, mult mai bun şi mai iertător decât l-ar fi iertat litera legii, era de o bunătate molipsitoare pentru colegii săi din Consistoriu.

În lanţul multiplelor sale preocupări bisericeşti, Andrei Buzdug mai găsea răgaz să participe în mod intens şi la viaţa publică. A făcut parte din rândul celor ce luptau pentru apărarea temeinică a elementului românesc în acest oraş, în calitate de membru al Blocului Românesc şi în calitate de consilier la Primărie, trimis de acest Bloc. Era membru în organizaţiile de conducere a Ligii Antirevizioniste şi a Naţiunii Patriotice, la a căror lucrare a participat cu mult spor. Andrei Buzdug a trăit numai o jumătate de viaţă în timp, dar a trăit o bogată şi adâncă viaţă prin lucrarea sa şi foloasele ei. Locul pe care l-a ocupat în sânul diferitelor instituțiuni bisericești și naționale îl va îndeplini, poate, Dumnezeu și timpul, dar locul pe care îl lasă gol în rândul nostru, ca prieten, vai, nu poate fi îndeplinit niciodată. Pentru aceasta, jalea și regretul nostru sunt atât de adânci și nemărginite, pomenirea lui va rămâne în veci în viața noastră de toate zilele și, mai cu seamă, în rugăciunile noastre către Atotputernicul, până la sfârșitul vieții.

Pleci, iubite prietene, pe un drum fără de întoarcere şi noi nu putem decât să tălmăcim înaintea Tatălui ceresc cuvintele Mântuitorului, citate de Tine în fruntea unei cuvântări: «Eu, în calitate de slujitor al Tău, Te-am preamărit pe Tine pe pământ; lucrul pe care mi l-ai dat să-l fac l-am săvârşit. Arătat-am numele Tău oamenilor pe care mi i-ai dat mie şi cuvântul Tău păzitu-l-am. Şi acum mă preamăreşte, Tu, Părinte, cu mărirea care este la Tine, în veci, Amin»”[1].

Din partea parohiei căreia i-a aparţinut Prof. Dr. Andrei Buzdug şi al preoţimii din Protopopiatul Clujului, a vorbit părintele Nicolae Vasiu, Protopopul Clujului: „Jalnică asistență, din șirul propovăduitorilor învățăturii lui Hristos se desprinde azi unul dintre cei mai vrednici, dintre cei mai zeloși, dintre cei mai cu adevărat credincioși. Preotul care își închinase toată puterea lui de muncă, toată comoara de cunoștințe și tot

[1] „Din prilejul morții Prof. Dr. Andrei Buzdug”, în *Ibidem*, nr. 11, Cluj, 12 martie 1939, pp. 1-3.

https://biblioteca-digitala.ro

avântul de tălmăcitor al sfintelor adevăruri religioase de acum nu mai este printre noi.

Meşterul elocinţei ortodoxe contemporane, preotul Prof. Andrei Buzdug, a încetat de-a mai scrie şi a încetat de-a mai cuvânta. Moartea și-a rostit judecata ei și trupul lui, mistuit de boala cea mai fără de leac, este parte din pământul din care toți suntem făcuți și întru care toți ne întoarcem. Lângă acest trup, stors şi sleit de energia roditoare, care a nutrit timp de două decenii un număr extraordinar de mare de suflete, doritoare de dumnezeiască credinţă, stau, în acest moment, copleşiţi de durere: soție, două fiice, rude, prieteni, colegi, cunoscuți de aici și din depărtare.

Soţia îşi jeleşte fericirea ce n-o va mai întâlni în drumul vieţii sale pământeşti niciodată, copilele orfane strigă în casa lor pustie un nume la care nu mai știe să răspundă cu aceeași dragoste nimeni din această lume, rudele se vor desprinde cu greu să nu-l mai caute pe cel dintre cei mai buni, iar prietenii, colegii și cunoscuții, care au stat vreodată sub farmecul vorbei lui domoale, aproape că nu pot crede știrea morții lui necruțătoare.

Dar moartea n-a rostit cuvânt de judecată, decât pentru ceea ce este trecător în fiinţa lui Andrei Buzdug. Pentru că el n-a fost numai praf şi pulbere pe care-o bat vânturile, ci harul dumnezeiesc a aprins întru el şi în fiinţa lui trecătoare o flacără ce va încălzi şi lumina, din veac în veac, până la desăvârşirea împărăţiei lui Dumnezeu, al cărui deosebit de devotat slujitor a fost în pământeasca sa întrupare. S-a spus odinioară că oratorul este «vir bonus bene dicendi peritus», adică om nobil, priceput să vorbească frumos, iar azi, când tehnica, materialismul pozitivist şi oportunismul egocentric a rănit de moarte orice preocupare altruistă şi idealistă, dacă se mai întâlneşte un om preocupat aproape exclusiv numai de asemenea ţeluri, fără îndoială nu i se poate aduce un omagiu mai binemeritat ca acela că cine vorbește în sens moral, frumos este un om atât de bun, încât valoarea lui «sub specie aeternitatis» este infinit mai mare decât a oricărei mărimi lumești.

În domeniul teoretic al propovăduirii lui Hristos, preotul Prof. Andrei Buzdug este considerat aici, în Ardeal, cel mai popular şi corespunzător orator bisericesc al vremurilor noastre. Cuvântările sale, cuprinse într-o serie de volume și potrivite celor mai importante momente din viața

https://biblioteca-digitala.ro

credincioșilor, sunt mărturii nepieritoare pentru adecvata înțelegere a necesităților pastorației moderne.

În numele preoţilor, care muncesc zi de zi în ogorul cel mai spinos al vieţii bisericeşti, mă simt astfel deplin îndreptăţit să-i aduc eu această supremă recunoştinţă, pentru că lucrările sale omiletice sunt azi sfetnicii şi îndrumătorii cei mai preţioşi ai preoțimii ortodoxe. Dar pentru ca să se poată aprecia, după cuviință, importanța acestui mare fiu al Bisericii Ortodoxe, trebuie să lăsăm să se reflecteze în oglinda amintirii, pe lângă opera sa omiletică și didactică, și viața sa de toate zilele, ca om și ca preot. Era mic de statură, dar acest trup măunţel era un ales vas al Duhului Sfânt prin virtuţile morale care străluceau în afară prin toate gândurile, prin toate simţămintele şi prin toate faptele sale. Devotamentul faţă de misiunea sa nu l-au putut umbri niciodată, nici cu ambiţii deşarte, nici cu patimi meschine, nici cu renunţări compromiţătoare. Profilul caracterului său moral a păstrat întotdeauna şi în toate împrejurările vieţii aceeaşi frumuseţe a preotului care trăieşte în climatul purificat al concepţiei de viaţă creştină. Soţ ideal şi tată iubitor, n-a uitat însă pentru o clipă măcar ceea ce spusese apostolul că «mie a vieţui este Hristos». Şi astfel s-a adeverit că acela care a cuvântat şi a scris frumos ştiuse să şi trăiască tot atât de frumos în sensul etic al cuvântului. Şi într-adevăr, ultimele momente ale vieţii sale trebuie să rămână, pentru totdeauna, ca o elocventă pildă a modului cum se pregăteşte de moarte un creştin convins şi care, ca preot, şi-a mărturisit în faţa lumii, prin grai şi faptă, credinţa sa. Ultimele sale cuvintele au fost cele ale rugăciunii de la împărtăşanie: „Cred, Doamne, și mărturisesc...”, iar spasmul trupului ce nu voia să se lase biruit de moarte n-a încetat, decât în momentul când a primit, ca ultima licărire a conștiinței, sfânta cuminecătură. Atunci, ca prin minune, zbuciumul a încetat brusc și sufletul lui, descătușat de obida trupească, a putut să se desprindă de trup. Aşa a murit un distins orator bisericesc aici, pe pământ, ca tot atunci glasul Tatălui ceresc să răspundă din înălţimea dreptei sale judecăţi: «Bine, slugă bună şi credincioasă, intră întru împărăţia fericirii vecinice, de care te-ai învrednicit pe deplin după viaţa ta»”[2].

[2] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

În numele Academiei Teologice şi al profesorilor colegi, Rectorul Liviu Galaction Munteanu a prezentat panegiricul colegului dispărut: „Andrei Buzdug s-a născut în data de 9 decembrie 1891, în comuna Josenii Bârgăului, județul Năsăud. Tatăl său, un preot venerabil, urmaș al unei tricentenare familii preoțești, îl desemnează de la început misiunii preoțești. Cursul primar îl urmează în satul natal, alături de copiii grănicerilor. Studiile liceale le urmează la Năsăud și Blaj. În anul 1910, se înscrie la Facultatea de Teologie din Cernăuți. Are fericirea de a asculta pe vestiții profesori Eusebiu Popoviciu, Vasile Găină, Emilian Voiuțchi, Vasile Gheorghiu etc. Devine Doctor în Teologie în anul 1917. Înarmat cu o bună pregătire, în septembrie 1918 este numit profesor de religie la școlile din Bistriţa. În acelaşi an, este ales deputat sinodal al Protopopiatului Bistriţei, distincţie pe care şi-o menţine până la moarte. În această calitate, participă activ la furtunoasele şedinţe ale Sinodului arhidiecezan de la Sibiu, iar după înființarea Episcopiei Clujului, la toate Adunările eparhiale, în calitate de raportor al diferitelor comisii. În toamna anului 1919, se stabilește la Cluj, unde funcționează ca profesor de religie la liceul „Gheorghe Bariţiu" până în anul 1924, când este chemat profesor la nou-înfiinţata Academie Teologică. Între timp, predă şi la Seminarul Pedagogic din Cluj. Pe lângă lecţiile la catedră, indiferent de școala unde a funcționat, lecții bine pregătite și ținute cu regularitate de un om conștient de importanța studiului pe care-l predă nu numai din punct de vedere științific, ci și educativ, găsește timp pentru a activa pe toate terenele vieții publice românești. În biserică, în asociaţiile patriotice, la tribunele publice prezenţa lui este dorită, cuvântul îi este ascultat. Deşi mic de statură, glasul lui vădeşte un suflet mare. Timpul de reculegere şi-l petrece în sânul familiei, citind, pregătindu-şi cursurile de teologie practică, editând manuale de religie pentru clasele primare şi 4 volume de predici pentru toate ocaziile. Cea mai bună apreciere a valorii acestor scrieri este faptul că, la câteva luni după apariție, s-a cerut o a doua ediție.

Îi rămânea timp să satisfacă şi obligaţiile sociale, să se întâlnească cu prietenii, să glumească, fiind cunoscut ca om de spirit. Unde venea, aducea cuvântul înveselitor pentru cei buni şi demni, dar fiind şi tăios pentru parveniţi. Era tocmai în epoca de intensă productivitate intelectuală. Avea

https://biblioteca-digitala.ro

de unde da din belșug pentru toți câți doreau lumina. Moartea a întrerupt nu numai firul unei vieți omenești, a stins o lumină, menită încă a lumina căile vieții tineretului nostru.

Pentru ceea ce a fost şi pentru ce a înfăptuit în lume, cu resemnarea ce ne rămâne în faţa morţii, noi, colegii lui de la Academie, rugăm pe bunul Dumnezeu, să-l odihnească cu drepţii. Pe Domnul l-a servit cu credinţă şi dragoste toată viaţa, Domnul să-l fericească în împărăţia vieţii veşnice""[3].

Prof. L. Chirilă a adus, la rândul său, ultimul salut al „Frăţiei Ortodoxe Române", în slujba căreia răposatul a cuvântat de nenumărate ori. Dumitru Nacu a elogiat activitatea desfăşurată în cadrul Fondurilor grănicereşti năsăudene. În final, Prof. Emil Haţieganu a vorbit în numele prietenilor, care au aflat cu surprindere că iubitul lor camarad Andrei Buzdug nu mai este între cei vii.

Cuvântările au trezit şiroaie de lacrimi. Preoţii au intonat cea din urmă cântare: „În veci pomenirea lui...". După prohod, cortegiul funebru l-a însoţit pe ultimul drum, prin Cluj, pe profesorul Andrei Buzdug. Cruci şi prapori, corul teologilor, clerul precedau coşciugul încărcat de coroane dintre cele mai frumoase. După coșciug, plângeau amarnic văduva şi cele două orfane, înconjurate de rude, urmate de cei doi episcopi trişti, ca de altfel întreaga asistenţă. Printre aceștia, s-au aflat Prof. Univ. Constantin Angelescu, Nicolae Drăganu, Emil Haţieganu, profesorii Academiei Teologice, Sanda I. Mateiu, părintele Turja (Caransebeş) etc.

La groapă, în numele studenţilor, David Lazăr, vicepreşedintele societăţii „Credinţa Ortodoxă", a luat un ultim rămas-bun de la fostul profesor şi îndrumător, animatorul neobosit al năzuinţelor acestei societăţi. În accentele jalnice ale textelor funebre cântate de teologi, sicriul a fost lăsat în groapă, căci: „Din pământ eşti şi în pământ vei merge". În faţa mormântului, cu toții au meditat asupra morții și a durerii pe care o provocă, mângâiați fiind însă de credinţă, după cuvintele poetului: *„Triumf ceresc e moartea / Când moare muncitorul / Urmaşilor din lume / Lăsând brăzdat ogorul.,. / Iar cei rămaşi în viaţă / Admir' pe cel ce moare, / Zicând: «Pentru a lui ţară / Trăit-a şi-a murit»"*[4].

---

[3] *Ibidem*.

[4] „Moartea Prof. Dr. Andrei Buzdug", în *Ibidem*, nr. 10, Cluj, 5 martie 1939, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

23

Sfințirea Paraclisului și inaugurarea noului local al Academiei Teologice clujene (1939)

La începutul lunii aprilie 1939, în a doua zi de Paşti, după Sf. Liturghie, în Catedrala Ortodoxă din Cluj s-a săvârşit parastasul de 6 săptămâni de la moartea regretatului Prof. Andrei Buzdug. Au oficiat preoţii Dr. Vasile Sava şi Ion Goron, consilieri eparhiali, Liviu Galaction Munteanu, Rectorul Academiei Teologice, Prof. I. Todoran, I. Cioara, V. Mateiu şi diaconii An. Scurtu şi Sever Suciu. Au asistat membrii familiei şi un public numeros, în frunte cu P. S. Episcop Nicolae Colan[1].

În ziua de 9 aprilie, Dr. Sebastian Stanca a prezentat în fața studenților și profesorilor Academiei Teologice volumul „Viaţa şi activitatea Episcopului Vasile Moga 1774-1845", Cluj, 1939, 125 pagini. În recenzia Revistei Renașterea, se spune: „Cel dintâi Vlădică ortodox român de după dezbinarea religioasă din anul 1700 nu s-a bucurat de atenţia meritată a posterităţii. Din contră, menţiunile sumare ce s-au făcut de unii istoriografi prin manuale şi mongrafii îl prezentau în culori nefavorabile, făcând să se acrediteze legenda că Vasile Moga a fost unul din cei mai slabi Vlădici ai Biserici ardelene. Era o greşeală profundă şi o regretabilă nedreptate. Numai Mitropolitul Andrei Şaguna a avut cuvinte bune pentru el în «Istoria Bisericii Ortodoxe». A trebuit să treacă aproape 100 de ani de la moartea sa, ca să iasă la iveală adevărul istoric, pe temeiul actelor noi din arhive şi a unor cercetări mai atente a împrejurărilor. Părintele consilier Sebastian Stanca vine cel dintâi şi ne dă o biografie condensată, dar justă şi obiectivă a

[1] „Parastas pentru Prof. Andrei Buzdug", în Revista Renașterea, nr. 16, Cluj, 16 aprilie 1939, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

venerabilului Ierarh. În 16 capitole, ne vorbeşte despre antecedentele şi alegerea ca Episcop din anul 1810, datele biografice, hirotonia, restricţiile cuprinse în cele 19 puncte odioase, reşedinţă, seminar, instrucţia clerului, manualul de Teologie morală, activitatea pastorală a Episcopului, propaganda catolică, școala românească «Gh. Lazăr», activitatea național-politică şi luptele cu saşii.

Autorul ne prezintă un portret nou de Vlădică, învăţat, conştient de misiunea lui, apărător neobosit al Bisericii sale, luptător îndârjit pentru drepturile naţiei, sprijinitor generos al tineretului doritor de cultură înaltă şi convins susţinător al mişcărilor de progres românesc. Cartea îţi dă o mare satisfacţie morală, pentru că reabilitează un Episcop merituos, vrednic de recunoştinţa Bisericii şi a neamului”[2].

Luni, 8 mai 1939, în jurul amiezii, la sfârșitul ședinței ordinare a Adunării Eparhiale, a avut loc slujba de sfinţire a noului local al Academiei Teologice. Localul a fost ridicat „din râvna arzătoare a P.S. Episcop Nicolae Colan de a răspândi cât mai multă lumină şi a cimenta caractere. Pentru a putea realiza acest ideal, iată că se îmbină şi posibilitatea în condiţiuni mai prielnice. Căci, după cum a spus P. S. Episcop Nicolae în cuvântarea sa, de la preotul prezentului şi al viitorului se cer mai mult decât de la cel al trecutului. Acela a fost apostolul naţional de rezistenţă îndârjită împotriva încercărilor străine, santinela de veghe la uşile sanctuarului naţional păstrat în credinţă. Cum azi și în viitor această sarcină se împarte şi între ceilalţi factori din viaţa noastră de stat, preotului îi revin cerinţe noi de lumină multă, de viaţă culturală şi socială. De viaţă duhovnicească şi zidire integrală a neamului”[3].

Noua instituţie urma să le ofere din belșug, de bun augur fiind însuşi edificiul, după cum a remarcat şi Î.P.S. Mitropolit Nicolae de la Sibiu, „numai lumină”. Aprecierea deplină a acestui eveniment au avut-o toţi cei care au ascultat întregul proces de evoluţie, expus de Rectorul Liviu Galaction Munteanu, de la cel mai umil început al şcolii şi până la condiţiile nou create, în special, preoții care și-au făcut studiile în acele condiţii. Slujba sfinţirii a fost săvârşită de ctitorul instituţiei, asistat de profesorii ei[4].

[2] „Dr. Seb. Stanca: *Viaţa şi activitatea episcopului Vasile Moga 1774-1845*”, în *Ibidem*, nr. 15, Cluj, 9 aprilie 1939, p. 8.

[3] „Sinţirea noului local al Academiei Teologice”, în *Ibidem*, nr. 20, Cluj, 14 mai 1939, p. 3.

[4] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

Odată cu instalarea Academiei Teologice în noul local, se spera rezolvarea vechii probleme a adăpostirii fiilor de preoţi de la şcolile din Cluj, Căminul preconizat urmând să se înfiinţeze în localul din str. Iaşilor, nr. 14, unde au stat studenţii teologi[5].

În ziua Sf. Apostoli Petru şi Pavel s-au împlinit trei ani de la descinderea P.S. Episcop Nicolae Colan în capitala Ardealului, ca să preia cârma vechii ctitorii a lui Ștefan cel Mare. Iată cum semnala evenimentul Revista Renașterea: „O fericită inspiraţie emanată din tainiţele providenţei a determinat acest pas hotărâtor. Cu el a început un nou capitol de istorie şi viaţă bisericească. Pentru persoana Arhiereului, a adus mărire, pentru Eparhie şi chiar pentru întreaga Biserică, binecuvântare şi progres. Ajunşi pe scara a treia a anilor săpată în urcuşul timpului, la popasul întăritor, se cuvine să reprivim din înălţimea lor calea bătătorită. Perspectiva clară şi complexul lucrurilor ne dă icoana fidelă, iar efortul depus îi ridică valoarea. Valoarea creşte prin măreţia realizărilor multiple, atât pe teren material, cât şi spiritual. Biserica Ortodoxă întreagă a avut prilejul să simtă fiorii de înălţare, Episcopia Clujului, în special. Căci orice cinstire şi apreciere a capului ei viza şi Biserica, în care se încadrează perfect. Apoi vrednicia şi cinstirea persoanei oferea şi anumite drepturi şi beneficii instituţiei, în temeiul cărora s-a resimţit un început de nouă organizare şi prosperare spirituală bisericească.

Spicuind în liniamente mari măsurile de îmbunătăţire luate în virtutea puterii ministeriale, înregistrăm cu bucurie duhul nou al educaţiei integrale, bazat pe vibraţiile credinţei religioase înstăpânit în şcoli. Grija faţă de dezvoltarea armonioasă a trecutului a pus la temelia ştiinţei apa vie a credinţei, în care să se scalde intelect şi suflet. În lumina străveche şi puternică a religiei să se reflecte toate mijloacele de progres cultural. De o importanţă esenţială este iniţiativa de normalizare a învăţământului teologic, care reclamă prin însăşi organizarea ei posibilităţile de funcţionare și ocrotire a Bisericii. Experienţa îndelungată de la Sibiu confirmă apoi şi rostul şi efortul ce l-ar putea da trecerea unei şcoli normale sub conducerea bisericii de fiecare eparhie.

Din proiectele şi măsurile realizate în domeniul cultelor, înşirăm în primul rând împlinirea vechiului deziderat bisericesc. Completarea scau-

[5] „Căminul fiilor de preoţi”, în *Ibidem*, nr. 20, Cluj, 14 mai 1939, p. 3.

https://biblioteca-digitala.ro

nului vlădicesc de la Maramureş, drept stăvilar contra încercărilor de convertire şi stâlp de razim naţional. Dublarea ajutoarelor acordate pentru preoţii din Munţii Apuseni şi Secuime. Noul proiect de salarizare a preoţilor, cu pregătire academică și recunoaşterea gradaţiei a V-a. Luarea la buget a diurnelor protopopeşti după numărul lor, salarizarea tuturor cântăreţilor bisericeşti cu pregătire, noul proiect de Lege a Cultelor, reglementarea sectelor religioase. Iată un program frumos de acţiune merituoasă pentru Biserică. Unele s-au împlinit, altele n-au apucat să se împlinească. Dar şi aşa au un merit de bun început. Odată puse pe tapet, ele vor pătrunde, pe rând, în arsenalul realizator.

Edificarea noului local pentru Academia Teologică şi instalarea noului internat în actuala Academie. Importanţa şi soluţionarea fericită a acestui aranjament o pot aprecia îndeajuns preoţii noştri, care au cunoscut neajunsurile din str. Bălcescu, nr. 21. În comparaţie se cunoaşte valoarea faptei. Vechiul neajuns cu frigul din Catedrală s-a înlăturat prin introducerea caloriferului. Lucru greu, de proporţii mari, dar binevenit şi lăudabil. Urmează să se mai introducă şi în Reşedinţă şi Academia Teologică.

Capela Academiei Teologice pentru trebuinţele teologilor. Noul aranjament din Reşedinţă s-a făcut cu simţ estetic şi gust de artă pentru a corespunde oricăror cerinţe. Înfăptuirea «Internatului fiilor de preoţi» de la diferitele şcoli din Cluj, pentru a putea primi o îngrijire şi educaţie specială, pe lângă înlesnirile acordate preoţilor. Concomitent, se va aranja şi neajunsul «Căminului preoţesc», care va putea oferi găzduire confortabilă şi ieftină preoţilor veniţi la Cluj.

Între proiectele de viitor, putem aminti edificarea unei case pentru plasarea «Fondului Preoţesc de Ajutorare». Fundaţiile au fost sporite prin înfiinţarea celor două noi: Fundaţia «Gheorghe Sion» şi Fundaţia «Dr. Vasile Covrig», ambele de mărime considerabilă.

Mai presus de toate, trece însă viaţa nouă spirituală, culturală. A luat fiinţă un apostolat viu şi intens manifestat prin propovăduire şi slovă. Acolo unde Biserica şi împrejurările cer, cuvântul arhieresc răsună cu căldură şi prestigiu. Îngrijita apariţie a revistei «Viaţa Ilustrată», alături de «Renaşterea» îşi fac datoria misionară din plin. Mult apreciatele conferinţe au avut răsunet puternic în sufletul auditorului, lăsând urme adânci de înnoire şi primenire sufletească”[6].

[6] „Trei ani”, în *Ibidem*, nr. 27, Cluj, 2 iulie 1939, pp. 2-3.

https://biblioteca-digitala.ro

Duminică, 29 octombrie, a avut loc deschiderea noului an şcolar la Universitatea din Cluj, în sala cea mare a Colegiului Academic. Au fost de faţă P.S. Episcop Nicolae Colan şi reprezentanţii celorlalte culte, şefii tuturor instituţiilor civile şi militare, numeroşi intelectuali din oraş şi studenţi. Serbarea a început cu intonarea Imnului Regal, după care Prof. Florian Ștefănescu-Goangă, Rectorul Universităţii, şi-a ţinut discursul inaugural, în care s-a referit la misiunea Universităţii şi nevoile ei urgente. Apoi, Prof. Ioan Lupaş a rostit o admirabilă lecţie de deschidere, vorbind despre „valoarea educativă a istoriei naţionale". Publicul l-a răsplătit cu aplauze îndelungate pentru învăţămintele frumoase. Corul studenţesc a interpretat o suită de cântări. Publicul a fost însă surprins de lipsa slujbei religioase și de sfinţire a apei, așa cum se practica la celelalte instituţii de învăţământ superior din Cluj. Referitor la aceasta, reporterul Revistei Renașterea a făcut următoarea remarcă: „Numai rugăciunile de la Biserică nu ajung. Trebuie împlinită toată tradiţia religioasă a ţării. Sperăm că în viitor aşa va fi"[7].

În dimineața zilei de 5 noiembrie, s-a săvârşit de către P.S. Episcop Nicolae Colan inaugurarea noului local al Academiei Teologice, precum şi sfinţirea noului paraclis al aşezământului. A fost un moment de izbândă şi bucurie, ce s-a dorit a cinsti cu o nouă pagină cartea frumoaselor înfăptuiri ale tinerei Eparhii a Clujului[8]. La eveniment au participat Miniștrii Petre Andrei şi Traian Pop, numeroase notabilități, profesorii și studenții Academiei Teologice, un numeros public.

Sf. Liturghie a fost slujită de P.S. Episcop Nicolae Colan, consilierii eparhiali Dr. Sebastian Stanca, Dr. Liviu Galaction Munteanu, Ion Goron, Dr. Isidor Todoran și diaconul V. Bogdan. Răspunsurile au fost date de corul teologilor, condus de Prof. Dr. Vasile Petraşcu. Cu această ocazie, a fost hirotonit diaconul N. Coman.

După Sf. slujbă, P.S. Episcop Nicolae s-a adresat participanților cu următoarele cuvinte: „Domnilor Miniștri, Prea cucernici părinți, doamnelor şi domnilor, iubiţi studenţi, praznicul nostru de astăzi va umple o luminoasă pagină din cronica de Dumnezeu păzitei Eparhii a Vadului, Feleacului şi Clujului. Fiindcă prin el dăm destinaţiei celor două lăcaşuri

[7] „Inaugurarea anului universitar", în *Ibidem*, nr. 45, Cluj, 5 noiembrie 1939, p. 4.
[8] „Inaugurarea noului local al Academiei Teologice", în *Ibidem*, p. 3.

https://biblioteca-digitala.ro

menite să deschidă cele mai bune perspective pentru pregătirea ştiinţifică şi educaţia religioasă a clerului drept-credincios, dintr-o întreagă parte a României întregite. Unul din aceste lăcaşuri este închinat minţii, iar celălalt inimii. În localul cel nou al Academiei noastre Teologice, tinerii care au luat eroica hotărâre de a se pregăti pentru misiunea izbăvitoare de suflete a preoţiei vor adânci, prin atenta ascultare a cursurilor şi prin stăruitoarea ispitire a scripturilor, învăţătura de credinţă a legii noastre creştine, iar în Paraclisul acestei școli, ei îşi vor pleca genunchii zilnic spre rugăciune, curăţindu-şi inima, luminându-şi cugetul şi întărindu-şi duhul. Într-un lăcaş îşi vor făuri armele ştiinţei duhovniceşti, cu care se vor putea lupta plini de izbândă împotriva vrăşmaşilor lui Hristos şi ai legii celei sfinte a neamului, iar în celălalt vor îmbrăca armura credinţei, cu care vor fi în stare să mute munţii potrivniciilor de tot felul, cu care-i împreunată viaţa peste tot şi a unui preot mai cu deosebire.

Într-adevăr, numai din organica îngemănare a unei serioase pregătiri ştiinţifice cu o îngrijită educaţie religioasă se poate zidi o adevărată personalitate de preot. Acest adevăr a intrat de multă vreme în conştiinţa cârmuirii noastre bisericeşti şi în primul rând a ierarhilor, care prin hirotonire au luat poruncă dumnezeiască de a se îngriji de creşterea slujitorilor lui Hristos. De aceea, îndată după războiul întregirii noastre naţionale, când vechile noastre Institute Teologice s-au organizat în Academii, ei au sporit numărul anilor de studiu în aceste școli de la trei la patru ani, lucru pe care Facultăţile noastre de Teologie nu l-au făcut decât mai târziu.

Nu mai puţină grijă au dovedit aceşti ierarhi când a fost vorba de recrutarea profesorilor de teologie, cărora le-au pretins titlul de doctor în ştiinţa sacră, studii de specializare în străinătate şi lucrări alcătuite cu temeinică zăbavă. Din lumina unor profesori pregătiţi în asemenea condiţii, aveau ce lua şi tinerii ucenici care veneau în Academiile noastre Teologice cu diploma de bacalaureat liceal sau cu cea de absolvire a seminarului din Vechiul Regat. Dar ştiinţa singură, oricât de temeinică ar fi, nu poate zidi suflete de apostoli. Nici în alte domenii, cu atât mai puţin în domeniul religios. Ucenicul întru teologie se deosebeşte de ceilalţi studenţi. El trebuie să ia atitudine personală faţă de ştiinţa pe care şi-o însuşeşte. El trebuie să se identifice cu ea din tot sufletul şi din toată inima, spre a o putea propovădui cu căldură şi cu sinceră însufleţire. Altfel, va ajunge să fie cel mult vestitorul dibaci al unui fel de cod penal religios. Şi cu codul penal poţi face

https://biblioteca-digitala.ro

rânduială externă într-o obşte, dar nu poţi converti lăuntric sufletele, iar idealul suprem al unui preot rămâne convertirea sufletelor la Hristos.

Pentru a se putea ajunge la această putere cu adevărat taumaturgică, se cuvine să intervină educatorul şi duhovnicul, iar educaţia şi înduhovnicirea studenţilor nu se poate face decât în atmosfera familiară a unui internat, prin contactul intim dintre ucenici şi dascăli, dintre «catehumeni» şi duhovnic, sub părintească îndrumare şi supraveghere a Episcopului. Cei ce au avut răspunderea pentru creşterea clerului nostru niciodată n-au pierdut din vedere acest postulat pe cât de limpede, pe atât de categoric. De aceea, de când există şcoală teologică în Ardeal, ea nu există decât împreună cu internatul ei și adaug imediat, împreună cu biserica ei. Aceasta însă nu atât pentru că tinerii clerici să aibă unde-şi face exerciţiile rituale pe care le pot săvârşi chiar în sălile de curs, ci spre a avea în nemijlocită apropiere locul potrivit pentru obştească lor rugăciune de dimineaţa şi seara şi spre a se putea adăposti, chiar individual, oricând le cere sufletul, în atmosfera harică din preajma sfântului prestol. În Paraclisul școlii sunt chemaţi să intre şi să se roage studenţii şi profesorii ori de câte ori sunt încercaţi de-o ispită, sau sunt îngreuiaţi de-o remuşcare, sau sunt întunecaţi de o durere, sau sunt frământaţi de-o îndoială. Căci în faţa altarului, durerile se alină, ispitele fug, remuşcările – prin căinţă – îşi domolesc biciuirea, îndoielile se limpezesc şi slăbiciunile duhovniceşti se prefac întru puteri nebănuite. În Paraclis, viitorii preoţi învaţă să se roage pentru ei şi pentru alţii. Căci un preot care nu ştie să se roage sincer şi cu căldură până la lacrimi pentru sine, nu poate să se roage nici pentru alţii.

Acum, dăm slavă şi mulţumită bunului Părinte ceresc că iubiţii noştri studenţi au lăcaşuri potrivite unde să înveţe, să se roage şi să se zidească zilnic. Şi eu nu mă îndoiesc că, ajutaţi de înţelepţii şi devotaţii lor dascăli, vor cinsti după cum se cuvine jertfa pe care a adus-o Consiliul Eparhial spre a le crea cele mai prielnice condiţii de a creşte întru preoţi plini de râvnă pentru legea Domnului şi legea neamului.

Domnilor Miniștri, iubiţi credincioşi, cele două lăcaşuri, care, fiind în nemijlocita apropiere a mea, mă vor lega şi mai mult de dragii noştri studenţi şi profesori, iar pe ei îi vor lega şi mai mult de mine, s-au ridicat în taină, aş putea spune aproape clandestin. Cu atât mai mare ne este bucuria că le putem înaugura astăzi, în mijlocului unui atât de luminos praznic. Şi cu atât mai fierbinte este mulţumita ce-o aducem lui Dumnezeu, care ne-a ajutat

https://biblioteca-digitala.ro

să împlinim la arătare lucrul început în taină. Gândul nostru cel mai curat se îndreaptă şi de astă dată, profund recunoscător şi omagial, către M. S. Regele Carol II, sub a cărui augustă îndrumare înalta Cârmuire din care cu atâta vrednicie faceţi parte, Domnilor Miniștri, s-a îngrijit de buna linişte a Ţării şi ne-a îngăduit astfel şi nouă să ne dăm, prin lucrarea noastră, partea modestă la marea operă de renaştere naţională, sub semnul căreia vieţuim.

În acelaşi timp, vă rugăm, Domnilor Miniștri, să primiţi caldele noastre mulţumiri pentru atât de preţiosul sprijin material pe care ni l-aţi dat întru strădaniile noastre, încununate cu praznicul de astăzi, ca şi pentru deosebita bucurie ce ne-aţi făcut-o cinstind acest praznic cu înalta prezenţă a Excelenţelor Voastre. Eu sunt sigur că nu ne veţi lipsi nici pe viitor de sprijinul trebuitor şi am neclintita nădejde că bunul Dumnezeu vă va ajuta să vă faceţi şi ctitorul dreptăţii Academiilor noastre Teologice şi, prin ele, a întregului nostru cler din Ardealul unit pe veci cu patria mumă.

Mulţumesc d-lui Inginer Bohăţiel, care s-a ostenit întru alcătuirea planului Academiei noastre Teologice şi îndeosebi maestrului A. Demian, care ne-a îmbrăcat Paraclisul întru atâta frumuseţe. Nu mai puţin recunoscători suntem faţă de Societatea femeilor ortodoxe din Cluj, care şi de astă dată şi-a făcut datoria către Biserică şi faţă de toţi cinstiţii oaspeţi, care prin prezenţa lor au ţinut să ne sporească bucuria zilei.

Rog pe bunul Dumnezeu să-şi reverse darurile Sale bogate peste lucrarea ce se va săvârşi în Academia noastră Teologică, al cărei nou local l-am inaugurat şi al cărui Paraclis l-am sfinţit astăzi, şi să ne păzească țara de primejdii şi de toată reaua întâmplare, iar pe Regele ei să-l ţină întru mulţi fericiţi ani şi să-l încunune cu glorie nevestejită. Amin”[9].

După această concisă încadrare a chemării şi misiunii preoțești, a urmat frumoasa expunere a Rectorului Dr. Liviu Galaction Munteanu: „Prea Sfinţite Stăpâne, Domnilor Miniştri, Prea Cinstiţi Oaspeţi, Domnilor Colegi şi Domnilor Studenţi, am înălțat rugăciune de mulțumire lui Dumnezeu pentru ajutorul dat la amenajarea acestui nou lăcaș de închinăciune, de întărire sufletească în duhul bunei credințe. Și pentru înzestrarea Academiei noastre cu un local mai propriu, mai corespunzător misiunii ce-i revine în cadrul Bisericii şi neamului românesc. Am implorat revărsarea în

[9] „Sfinţirea Paraclisului și inaugurarea noului local al Academiei Teologice”, în *Ibidem*, nr. 46, Cluj, 12 noiembrie 1939, pp. 1-2.

https://biblioteca-digitala.ro

sufletul celor ce se vor adăposti aici duhul luminii, care călăuzește pe om pe drumul adevărului; duhul iubirii de Dumnezeu şi oameni, care rodeşte fructul credinţei şi al faptelor mari, puse în serviciul neamului; duhul jertfelniciei, care activează puterea de muncă pentru tot ce este bun şi frumos, până la suprema limită a puterilor omeneşti. Faptul iese din comun. Noua realizare, ca importanţă, depăşeşte cadrul îngust al înzestrării unei instituţii de educaţie oarecare, atât sub raportul spaţial, cât şi temporal. Ea satisface lipsa de mult simţită a instituţiei menite să formeze pe luminătorii şi îndrumătorii satului românesc pe linia credinţei şi tradiţiilor strămoşeşti, pe linia progresului zilei, în toate domeniile vieţii. Ea este o posibilitate în plus ca formarea preotului de mâine să fie cât mai deplină, cât mai corespunzătoare cerinţelor noi ale sufletului omenesc. Ea pune Academia noastră în fericita situaţie de a umple cât mai neîntârziat golurile vieţii spirituale în cele mai oprimate ţinuturi româneşti de stăpânirea străină. Căci numai o preoţime bine selecţionată, formată în bune condiţii instructive şi educative, hotărâtă la muncă constructivă, dusă până la jertfa de sine, este în măsură a da poporului de pe aceste meleaguri liniştea sufletească, îndoită putere de muncă, reclamată de greutatea condiţiilor lui de viaţă, nădejdea de mai bine, râvna spre progres.

Noua realizare, deşi s-ar părea paradoxal, îşi are adânc înfipte rădăcinile în trecutul neamului românesc din Ardeal. Este o piatră unghiulară în solida construcție a ideologiei șaguniene. Căci dacă acum șaisprezece ani a luat ființă Academia Teologică din Cluj, aceasta s-a făcut din nevoia urgentă de a trezi românismul din mijlocul Ardealului la conştiinţa supremaţiei naţionale şi religioase, instituția fiind organizată şi îndrumată după principiile marelui mitropolit ardelean. Clujul înstrăinat nu putea deveni românesc decât făcându-l un centru al ţinutului românesc din jur, în care să pulseze viaţa românească, cu tot specificul ei tradiţional. În acest specific nu putea să lipsească tocmai esenţialul, cultura religioasă. Ori experienţa trecutului în această privință avea de spus un singur cuvânt: duhul șagunian să troneze și la Cluj. Căci acestuia îi revine meritul de a fi organizat viaţa românească de dincoace de Carpaţi, dându-i puterea de resistenţă în cele mai grele încercări de suprimare, dându-i curajul de afirmare, pregătind marele act istoric al dezrobirii. El a creat satul românesc ardelean grupat în jurul Bisericii, ca un vast laborator de muncă creator de instituţii culturale şi economice. El creează în mijlocul statului maghiar un

https://biblioteca-digitala.ro

stat român al Ardealului, cu o viaţă culturală şi economică proprie. Instrumentul prin care se propagă este preoţimea ortodoxă, crescută în Academia ardeleană. O preoţime care grupează în sânu-i cele mai de seamă valori ale satului, selecţionate cu grijă, formată în şcoala disciplinei necondiţionate, în şcoala muncii fără preget, şcoala idealismului, hotărâtă să lupte cu dârzenie pentru Hristos şi naţiune. Pentru această şcoală, Şaguna şi-a pus sufletul, iar ochiul lui supraveghea neîntrerupt pe fiecare dintre viitorii preoţi. În statul român cu împrejurări de viaţă neschimbate, pentru Ardeal rămân încă de rezolvat marele probleme ale trecutului şi anume: culturalizarea şi organizarea rezistenţei naţionale în faţa minorităţilor naţionale şi confesionale, întărite prin protecţia regimului politic din trecut. Roadele culese de Academia noastră în scurta ei viaţă confirmă acest adevăr. Două sute de tineri preoţi ieşiţi dintre absolvenţii acestei școli au umplut golurile din Eparhie, au împrospătat complet cadrele vechi. Despre felul cum au ştiut să-şi înţeleagă chemarea ne vorbesc cele 100 de biserici noi, 120 reparate, 45 de cămine culturale. Prin ei este susţinută munca de renaţionalizare în ţinuturile secuieşti, ei au stăvilit progresul sectarismului dezagregant unităţii naţionale, ei sunt în fruntea vieţii săteşti cu toate străduinţele în spre mai bine, iar aceasta în condiţii cât se poate de grele. Apreciate după dreptate, munca lor înseamnă mucenicie, o muncă grea, fără răsunet, fără roade imediate, slab răsplătită şi adesea neapreciată, căci preoţimea ardeleană, din lipsa unei legi corespunzătoare a învăţământului teologic, după pregătirea ce o are şi după munca ce o depune, este și azi ţinută într-o stare de inferioritate faţă de cealaltă preoţime a ţării.

Cel ca ar da școlii teologice ardelene legislaţia corespunzătoare ar avea meritul de a fi reparat o nedreptate şi ar fi dat satisfacţie preoţimii noastre. Duhul şagunian deci nu şi-a terminat misiunea, este şi va rămâne încă multă vreme necesar. Şi dacă ar încerca cineva să-l înlocuiască, formând o preoţime călăuzită de altă mentalitate, n-ar reuşi, căci este prea adânc înfipt în toată structura vieţii româneşti de dincoace de Carpaţi. Un preot funcţionar n-are ce căuta în satul ardelean, rămâne străin de suflete. Poporul îi refuză încrederea, oricât de frumoase i-ar fi intenţiile.

Domnilor, ziua de azi pentru Academia noastră este un moment de justificată bucurie. Suntem onoraţi de prezenţa Excelenţei Sale, Domnul Ministru al Educaţiei Naţionale, Petre Andrei. Participarea Domniei Sale ca

https://biblioteca-digitala.ro

suprem îndrumător al culturii româneşti înseamnă o bună apreciere a realizărilor făcute de Şcoala Teologică ardeleană. Mai mult decât atât, D-l Ministru Petre Andrei, precum puţini dintre înaintaşii D-sale în conducerea Ministerului Educaţiei Naţionale, a venit în ajutorul Academiei noastre prin importante contribuţii materiale, în împrejurări excepţional de grele pentru finanţele Statului român. Suntem onoraţi cu prezenţa reprezentanţilor învăţământului universitar din Ardeal, reprezentanţilor autorităţilor clujene, un semn de preţuire care ne cinsteşte, ne încurajează şi ne obligă.

Bucuria zilei trezeşte în sufletul nostru, al profesorilor şi al studenţilor acestei Academii, adânci sentimente de recunoştinţă faţă de Preasfinţia Sa Episcopul nostru Nicolae, vajnicul nostru protector, îndrumător şi ajutător, faţă de D-l Ministru Petre Andrei, înţelegătorul nevoilor noastre, şi suntem siguri şi sprijinitor în viitor al doleanţelor şi străduinţelor noastre spre mai bine şi faţă de toţi aceia care, prin munca lor, cu obolul lor, cu ajutorul lor moral, au contribuit la această realizare creştinească şi românească.

Suntem convinşi că nu este formă mai demnă de exteriorizare a acestor sentimente decât muncind pentru a nu dezminţi nădejdile puse în noi. În faţa Sf. Altar luăm azi o hotărâre: obolul material investit în aceste ziduri să-l transformăm într-un obol spiritual rodnic de viaţă nouă, pentru binele neamului românesc şi slava Bisericii strămoşeşti”[10].

Drept răspuns, Ministrul Petre Andrei a spus următoarele: „Biserica are un mare rol: prin ea, ardelenii vor putea trăi întăriţi sufleteşte, iar cei din Vechiul Regat vor avea speranţa de bine în zilele de apoi. Sperăm în vigoarea naţiunii noastre şi în destinul ei istoric, care se va împlini, în ciuda duşmanilor care îşi îndreaptă privirile asupra noastră, din toate părţile. Credinţa sacră ne va ajuta să rezistăm pretutindeni, să ţinem piept chiar tehnicii şi maşinismului. Aici, la Academia Teologică Ortodoxă, aş dori să văd ieşind minţi luminate, care să înţeleagă că haina preoţească nu îngăduie orice, ba dimpotrivă, ea creează obligaţii. Apoi, preoţii nu trebuie să se mărginească numai la altar. Ei trebuie să înţeleagă să ia parte activă în viaţa socială. Slujitorii Domnului trebuie să se coboare în mijlocul poporului, să se apropie cu drag de semenul lor, să propovăduiască unire, dând Cezarului ce-i al Cezarului, iar lui Dumnezeu ce-i a lui Dumnezeu.

[10] *Ibidem*, pp. 2-3.

https://biblioteca-digitala.ro

Cu prilejul sfinţirii acestui nou edificiu al Academiei, ţin să declar că voi fi întotdeauna acolo unde vor fi şi exemple bune, unde se va munci şi unde va trona un spirit nou, pentru ca să se readucă vechea credinţă strămoşească, preoţii vrednici ardeleni având aici un rol din cele mai importante, pe care nu-l putem uita”[11].

După încheierea întâlnirii festive, întreaga asistenţă a fost invitată în noul edificiu al Academiei Teologice, pentru a vizita sălile de curs şi dependinţele, iar de aci a trecut la Muzeul eparhial, care le-a oferit lucruri interesante, de certă valoare istorică.

Masa de prânz a fost servită în saloanele Automobil-Clubului Regal Român, la care au fost invitaţi reprezentanţii autorităţilor civile, militare şi ai vieţii culturale din Cluj. A fost un prilej de plăcută apropiere frăţească. Au toastat P.S. Episcopul Nicolae, accentuând asupra rolului şi chemării de înfrăţire creştinească şi românească a celor două serbări inaugurale; Ministrul Petre Andrei, care a arătat că înfrăţirea celor două evenimente culturale din Cluj este în nota tradiţiei noastre româneşti, școala însăşi avându-și originea în Biserică. Acesta a evocat un amănunt din alte vremuri, petrecut într-o bisericuţă din Ardeal, şi şi-a exprimat bucuria că biserica de aici şi-a păstrat cu aceeaşi însufleţire şi abnegaţie tradiţionala ei devoţiune pentru ridicarea şi păstrarea valorilor etnice, în atmosfera purificată a credinţei; P.S. Episcopului Iuliu Hossu, care şi-a arătat bucuria cu care participă la praznicul de inaugurare a unui nou focar de cultură şi credinţă românească. Preasfinția Sa și-a exprimat dragostea de înfrăţire la o asemenea bucurie, când, în ciuda împrejurărilor, se afirmă o nouă cetate de credinţă şi temeinică creştere pentru cei ce vor ieşi să semene sămânţa bună a dragostei şi păcii, bazată pe doctrina creştină. A urat prosperare şi înflorire cu îmbelşugare de rod locaşului inaugurat, spre mulţumirea şi bucuria ctitorului său, P.S. Episcop Nicolae, pentru care a închinat[12].

În programul de după-masă, au fost vizitate instituţiile culturale românești din Cluj, iar la ora 18.00, s-a servit un ceai la Colegiul universitar[13].

[11] *Ibidem*, p. 3.
[12] *Ibidem*.
[13] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

24

Biserica Ortodoxă Română în anul 1940

Întrezărind norii negri care aveau să se abată asupra pământului strămoșesc, Episcopul Nicolae Colan va susține la începutul anului 1940, în fața studenților adunați în sala Colegiului Academic din Cluj, conferinţa cu titlul „Conştiinţa religioasă şi pasiunea muncii profesionale": „Vestitor al împărăţiei lui Dumnezeu aici, pe pământ, poate fi nu numai preotul, care în această privință are o chemare specială, iar propovăduitor al ei, bineînţeles că într-un sens mai larg, este şi orice om care cu grijă îşi păstrează în el nestinsă ceea ce îndeobşte numim licărirea divină a sufletului nostru. Aşa, un ţăran care îşi începe lucrul cu semnul sfintei cruci şi cu invocarea cea atât de creştinească «Doamne, ajută!»; gospodina ce-şi împodobeşte căminul ei vizitat de prietene şi cunoscuţi cu icoane sfinte; surugiul de azi sau de altădată ori şofeurul vremii noastre, care în văzul muşteriilor lor poartă cu ei aşa-numitele amulete, ce exprimă credinţa lor religioasă, via şi intima lor dorinţă ca pe drumurile îndeletnicirii lor profesionale să fie, pe lângă toată grija lor, ocrotiţi şi de pronia cerească...

Ci profesorilor atributul de vestitori ai Împărăţiei Cerurilor le revine într-un sens cu mult mai adecvat, ca unora care, prin menirea şi pregătirea lor profesională, sunt chemaţi să trezească şi să zidească în suflete, din generaţie în generaţie, acea ordine morală care asigură din veac în veac izbăvirea unui neam. Şi geniul omenesc s-a dovedit într-atâtea cazuri că îi neputincios în a descoperi o ordine morală, socială mai desăvârşită decât cea pe care ne-a lăsat-o drept moştenire Fiul lui Dumnezeu şi Mântuitorul nostru Iisus Hristos prin Evanghelia Sa. Iată deci de unde acel imperativ,

https://biblioteca-digitala.ro

pentru orice bună educaţie: să sfârşească cu formarea unui caracter religios-moral, cu organizarea unei personalităţi a cărei sinteză şi chintesenţă are să fie o «Conştiinţă omenească luminată de Raza de Sus». De aceea, deosebit de bun lucru a făcut direcţia Şcolii Normale Superioare din Cluj, orânduind în cadrul ultimei serii de conferinţe şi două subiecte de natură religioasă. Asta fiindcă nimic nu e în stare să zidească sufletul şi să lumineze conştiinţa misiunii viitorilor profesori decât credinţa în Dumnezeu şi în porunca Evangheliei Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Şi mai văd în acest gest nu numai o faptă plină de bună cucernicie, pe care conducătorii acestei înalte instituţii o aduc spre a cinsti Biserica neamului nostru, ci frumosul gest mai indică şi un corectiv binevenit al lacunei programului de învăţă-mânt, care la această înaltă școală nu are și o catedră pentru învățământul religios, respectiv pentru pregătirea profesorilor de religie.

Este cu totul greşită părerea celor ce afirmă existenţa unui conflict de fond între ştiinţă şi credinţă. În special, între religia creştină şi ştiinţa care-i cu adevărat ştiinţă nu poate exista acest pretins conflict, nici în ceea ce priveşte cercetarea adevărului şi nici în ceea ce am putea numi aprecierea şi valorificarea vieţii noastre trupeşti şi pământeşti. Căci viaţa noastră de aici, de pe pământ, cu toate bunurile şi cu întreg confortul ei, e afirmată şi de creştinism, fie sub aspectul ei individual, fie ca fenomen colectiv sau social. Nu numai ştiinţa, dar şi credinţa creştină are drept scop, măcar parţial, promovarea vieţii omului.

Religia creştină, în opoziţie cu atâtea secte sau religii, de pildă cea budistă, nu neagă viaţa trupului nostru şi nu desconsideră viaţa pământească, oricât de vremelnică ar fi ea. Dacă n-ar fi aşa, atunci nenumăratele vindecări făcute de Mântuitorul ar fi tot atâtea non-sensuri, precum de neînţeles ar fi şi acele îndemnuri din Sfânta Evanghelie şi scrierile Sf. Apostoli care privesc îngrijirea trupului, precum inexplicabile, dacă nu de-a dreptul ridicole ar fi şi textele din Sf. Scriptură, care ne poruncesc atât de categoric, sub ameninţarea necruţătoarelor pedepse veşnice, faptele milei trupeşti faţă de aproapele nostru. Dacă, totuşi, Eclesiastul ne vorbeşte cu atâta amărăciune şi pesimism despre tot ceea ce se întâmplă şi vedem sub soare, declarându-le peste tot ca «deșertăciunea deșertăciunilor», şi dacă aflăm până şi în Noul Testament expresii ca «răutatea lumii», «suspinăm în

https://biblioteca-digitala.ro

acest trup», «fericiţi veţi fi când vă vor prigoni» sau îndemnul atât de aspru adresat celui ce simte în el vocaţia sfântă de a urma întru toate pe urmele lui Hristos: «să se lepede de el însuşi, să-şi ia crucea sa»; ba ceea ce-i şi mai mult, adevăratului ucenic i se cere ca să rupă toate legăturile sale pământeşti cu părinţii şi fraţii săi, urându-şi nu numai tot trecutul, ci până şi viaţa, şi sufletul său, atunci toate acestea trebuie înţelese într-o anume perspectivă care ierarhizează şi valorifică diferit pluralitatea planurilor vieţii noastre.

Când Biserica condamnă sinuciderea ca pe un păcat greu, de moarte, afirmă că viaţa trupului nostru este şi ea un dar de Sus, pe care nu avem dreptul să o curmăm mai înainte de ce ar fi aceasta hotărâtă de însuşi autorul ei, care este însuşi Dumnezeu. Dar aceeaşi învăţătură aşează, tot din porunca divină, şi mai presus de viaţa materială, corporală, o viaţă nepieritoare a sufletului, încărcată cu rodul faptelor bune şi cu comorile cele nepieritoare ale slujirii adevărului, binelui şi frumosului. Iar mai presus de tot şi toate, ca spre un bun incomparabil în frumuseţe, slavă şi fericire, ochii minţii şi ai credinţei noastre Mântuitorul ni-i fixează spre idealul suprem al sufletului nostru, spre viaţa de veci.

Oare, într-adevăr, ce poate însemna ca valoare viaţa trupească şi pământească a ucenicului, cu toate treburile şi legăturile ei, când, lepădându-se de ea, ajunge la privilegiul de a-şi însuşi duhul lui Hristos, printr-o a doua naştere, prin naştere «de sus?» Ori, raportată la splendorile şi bunurile hărăzite aleşilor lui Dumnezeu în viaţa de veci, viaţa noastră trupească şi pământească nu ne apare, şi pe drept cuvânt, ca «visul unei umbre şi umbra unui vis», ca o «deşertăciune a deşertăciunilor?» Ci, totuşi, calitatea şi vrednicia vieţii noastre încă aici, pe pământ, o dovedim. Putem îndrăzni afirmând că în această perspectivă hristică au judecat şi au aşezat lucrurile şi personalităţile cele mai proeminente ale ştiinţei. Toate gloriile ei. Un Copernic, Newton, Keppler, Volta, Ampère, Lavoisier, Pasteur, Marconi, Edison, iar dintre români Babeş, Ţiţeica, Marinescu şi alţii, prin strădaniile cărora a sporit aşa de mult patrimoniul cultural al omenirii, ca şi întreg confortul vieţii, civilizaţia noastră de azi. Ei, pe lângă adevărurile de ştiinţă, cărora cu nobilă pasiune şi devotament deplin şi-au închinat viaţa, au afirmat plini de convingere credinţa lor în Dumnezeu, în nemurire, în viaţa

https://biblioteca-digitala.ro

viitoare, ca şi credinţa în izbăvirea care s-a arătat lumii prin Iisus Mântuitorul. De altfel, nici vechiul adagiu: «Tres fisici, duo atei» nu-şi află verificarea. E concludent în privința aceasta rezultatul la care a ajuns vestit statisticianul german Dennert, care, prin cercetări minuţioase, a stabilit că dintre 300 de celebrităţi ale ştiinţei, 242 au fost religioşi, 38 fără categorie precisă, 15 indiferenţi şi numai 5 la număr (2%) au fost atei declaraţi.

Ceea ce în istorie s-a înregistrat, totuşi, drept conflict între aceste două activităţi atât de nobile ale sufletului omenesc, știință și credință, nu poate fi catalogat decât drept «excrescențe» cauzate când de ingerinţele reprezentanţilor Bisericii într-un domeniu ce nu le aparţinea exclusiv (cazul lui Galilei), când de prea marea încredere pe care au avut-o, nu o dată, oamenii de ştiinţă în însăşi puterea îndeletnicirii lor. Cei din urmă, în special, plini de uimire în faţa minunatelor lor descoperiri, au putut crede sincer şi la un moment dat (sec. XVII-XVIII), că adevărul nu poate fi altundeva decât în ştiinţa pe care ei cu multă demnitate o reprezentau. Astăzi însă, în faţa pericolului care pândeşte viaţa omenirii întregi, când omul e gata-gata să dezlănţuiască urgiile iadului tocmai prin mijloacele pe care nobila ştiinţă i le pune la îndemână, se constată până la evidenţă deplină că ştiinţa singură nu ne poate mântui, ci numai aşa, dacă împrumută şi ea idealurile de viaţă pentru care militează din credinţa şi conştiinţa noastră religioasă.

Rămâne deci bine stabilit că religia noastră creştină preţuieste just viaţa noastră pământească, o afirmă şi cere pentru împlinirea ei, pentru desăvârşirea ei, în toate dimensiunile ei utile, binecuvântările ca şi harul şi toate îndurările Celui de Sus.

Viața atât de complexă, ca și deosebitele înclinări și chemări ale oamenilor au zămislit multiplicitatea îndeletnicirilor omeneşti. Unele din aceste îndeletniciri promovează viaţa trupească, înlăturând tot mai mult greutăţile ei şi sporindu-i confortul. Altele stau în slujba bunei îndrumări a sufletului, care încă însetoşează după pace, după mângâiere, după fericire.

Viaţa sufletului şi viaţa trupului deopotrivă îşi au o anumită autonomie. Dar această autonomie nu înseamnă independenţă absolută. Dimpotrivă, sănătatea sau boala trupului se răsfrânge, măcar în parte, şi asupra sufletului; după cum puterea sufletească este un factor deosebit de important în diriguirea sănătăţii noastre trupeşti. Asta o ştiu medicii mai bine decât

https://biblioteca-digitala.ro

oricine. Consecinţa firească a acestui adevăr este că virtuţile sufletului promovează şi buna sporire a muncii profesionale, pe orice tărâm s-ar desfăşura aceasta. Evident, cea mai puternică şi cea mai rodnică dintre aceste virtuţi este credinţa în Dumnezeu, ziditorul, ocârmuitorul şi judecătorul a toate. Cine-şi face datoria profesională numai de ruşinea oamenilor, de frica legii, din dorul de-a se îmbogăţi sau de dragul recunoştinţei urmaşilor nu şi-o face întreagă. Fiindcă poţi scăpa şi de ruşinea oamenilor, şi de pedeapsa legii. Renumele şi bogăţia le poţi câştiga, adeseori, şi pe căi piezişe. Cât despre recunoştinţa generaţiilor viitoare, ea este foarte dubioasă şi foarte efemeră. Adevărata obârşie a pasiunii şi a eroismului profesional al omului este credinţa în dreapta judecată şi răsplată a Părintelui din cer şi conştiinţa frăţiei noastre, a tuturora, întru Hristos. Dovada acestui adevăr o găsim, între altele, în faptul, că majoritatea covârşitoare a marilor eroi ai diferitelor îndeletniciri, inclusiv cele științifice, o alcătuiesc oamenii evlavioși, tari în credinţă. Pilduitoarea viaţă a acestora trebuie să fie un îndreptar şi pentru tineretul nostru de astăzi”[1].

Evenimentele politice interne, ca şi cele internaţionale, s-au răsfrânt şi asupra Bisericii noastre naţionale. Era de aşteptat ca atacurile de nimicire a ţării să fie îndreptate, direct sau indirect, împotriva ei, iar ea, fiind inima însăşi a neamului românesc, să le simtă tăria cu toată intensitatea.

În ce priveşte situaţia internaţională a României, ea se putea asemăna cu aceea din anul 1918, după pacea de la Buftea. Atunci, după o luptă eroică, fiind România părăsită de aliatul său cel mai apropiat, ţara a fost îngenuncheată şi teritoriul său ciuntit. În anul 1940, fără cea mai mică rezistenţă, România, izolată şi nesusţinută de aliaţii săi, iar în interior slăbită din cauza liniei politici lipsite de un ideal moral, ţara a fost umilită şi graniţele sale etnice, sfâşiate. Biserica a rămas singurul refugiu al conştiinţei naţionale şi altar de regenerare morală pentru neamul istovit. Pentru orice încercare obştească, Biserica a avut remedii de salvare şi pentru orice suferinţă, leac de tămăduire, căci la izvorul dumnezeiesc al Evangheliei lui Hristos, fiecare suflet omenesc îşi poate linişti setea după dreptate şi adevăr.

[1] Nicolae Colan, „Conştiinţa religioasă şi pasiunea muncii profesionale”, în Rev. Renașterea, anul XVIII, nr. 10, Cluj, 10 martie 1940, pp. 2-3.

https://biblioteca-digitala.ro

„Aşa a fost în trecut şi, pentru ca să putem ieşi cât mai curând din căderea prezentului, aşa trebuie să fie şi acum!", semnala presa vremii, adăugând: „Negreşit că, spre acest scop, menirea Bisericii trebuie văzută din perspectiva acestui mare postulat al ceasului de faţă. Biserica este inima organismului nostru naţional, deci inima trebuie să fie întărită şi funcţiunile sale morale şi sociale sporite, pentru ca neamul să-şi recapete încrederea în propriile sale puteri.

Ar fi o mare greşeală să se creadă că am trecut peste toate greutăţile şi că destinul nostru s-a împlinit. Căci cine ar fi putut bănui la începutul anului ce se sfârşeşte că, într-un interval atât de scurt, va pieri integritatea teritorială, ca şi mândria unei uniri politice, abia realizată. Cu toate acestea, am cedat, fără cel mai mic protest, 100.000 km^2 cu o populaţie de şase milioane şi jumătate, ceea ce este o pierdere incalculabilă pentru un stat, ocolit pretutindeni de duşmani, chiar dacă se face abstracţie de ceea ce trebuie să fie demnitatea unei naţiuni şi de răspunderea sa, în faţa istoriei. Dar cu ce a rămas populaţia acestui teritoriu înstrăinat, mai mare de două ori decât întinderea Elveţiei, pentru ca să-şi apere fiinţa etnică?

Administraţia, învăţământul, justiţia şi tot ceea ce priveşte organizarea propriu-zisă a unui stat se află în mâna statului ocupant, care acordă protecţia sa elementului românesc numai în măsura intereselor sale etatice. O singură instituţie românească se află încă intactă, dăinuind ca o cetate inexpugnabilă pe care, în profetica înţelegere a cuvintelor lui Hristos, nici porţile iadului nu o pot birui: Biserica strămoşească. De aici porneşte, cum se scrie recent din partea Episcopiei Ortodoxe din Cluj, acea uriaşă voinţă care îndreaptă viaţa românească ardeleană înspre doi poli în jurul cărora s-a cristalizat ea din cele mai îndepărtate vremuri: legea şi limba..."[2].

În răstimpul anului 1940, Biserica a continuat să-şi consolideze poziţia sa în orientarea istorică a României. La începutul anului, s-a constituit Episcopia Ortodoxă a Timişoarei, la început fiind Episcop locțiitor P.S. Dr. Andrei Magier, Episcopul Aradului, iar mai târziu P.S. Dr. Nicolae Popovici, episcopul Oradiei. În Eparhia Clujului, în decursul lunii ianuarie, s-a ţinut o importantă conferinţă cu toţi protopopii, când P.S. Episcop

[2] Nicolae Vasiu, „Biserica Ortodoxă Română în anul 1940", în *Ibidem*, nr. 42-43, Alba-Iulia, 25 decembrie 1940, pp. 3-4.

https://biblioteca-digitala.ro

Nicolae Colan a preconizat măsurile necesare pentru intensificarea vieţii religioase la sate şi oraşe. În luna februarie, printr-un decret-lege s-a reglementat statutul sectei baptiste. Acest statut s-a modificat însă în decursul anului, periclitând credinţa strămoşească prin dispoziţii contrare intereselor neamului. În luna mai, s-au ţinut adunările eparhiale pe întreg cuprinsul țării, având astfel poporul o icoană fidelă a înfăptuirilor. Tot în această lună, Mitropolitul Visarion Puiu al Bucovinei a demisionat.

Pentru a reglementa în mod uniform ocuparea posturilor vacante de parohi, a fost publicat un nou regulament al parohiilor. În zilele de 11-13 iunie, s-au completat: scaunul de Mitropolit al Bucovinei, fiind ales Episcop al Hotinului Tit Simedrea; scaunul Episcopiei nou înfiinţate la Timişoara, fiind ales P.S. Dr. Vasile Lăzărescu, Episcop al Caransebeşului şi scaunul de Episcop la Huşi, fiind ales P. S. Grigore Leu, Episcop la Argeş.

În zilele de 16-17 iunie, a fost organizat congresul anual al „Frăţiei Ortodoxe Române" la Sibiu. Tot aici, cu prilejul praznicului Rusaliilor, a fost sărbătorit Î.P.S. Dr. Nicolae Bălan, Mitropolitul Ardealului, de către toată suflarea românească, pentru rodnica sa activitate de 20 de ani de arhipăstorire.

La 20 iunie, s-a încheiat acordul de la Budapesta între delegaţii Mitropoliei Ardealului şi guvernul maghiar privitor la reglementarea definitivă a afacerilor Fundației Gojdu, urmând să intre în vigoare la data de 5 iulie 1940. La 27 iunie, Basarabia și nordul Bucovinei au fost cedate Uniunii Sovietelor Ruseşti, măsuri în urma cărora s-au pierdut Mitropolia Basarabiei cu episcopiile arondate, precum şi partea nordică a Mitropoliei Bucovinei, cu Cernăuţii şi Facultatea de Teologie. Mitropolia şi Facultatea s-au stabilit la Suceava. În urma acestor evenimente, România a renunţat la garanţiile date de Anglia şi Franţa şi, începând cu data de 6 iulie, s-a declarat stat totalitar, părăsind, totodată, Societatea Naţiunilor.

În luna august, s-a reglementat situaţia juridică a evreilor şi au fost interzise căsătoriile între creştinii români şi evrei. La 30 august, s-a pronunţat Arbitrajul de la Viena, în urma căruia 44.000 km² din nordul Ardealului au fost cedați Ungariei, teritoriul fiind ocupat până la 15 septembrie 1940. Astfel, a început prigoana împotriva românilor, fiind uciși mai mulţi preoţi, între care Protopopul Aurel Munteanu de la Huedin şi preotul Costea de la Trăznea, cu aproape toţi credincioşii săi.

https://biblioteca-digitala.ro

Clujul, fiind ocupat în luna septembrie, Eparhia Ortodoxă de aici a fost împărțită în două, P.S. Episcop Nicolae hotărând să înființeze, pentru partea rămasă în România, un vicariat, în fruntea căruia a aşezat un consiliu. În ziua de 6 septembrie, Regele Carol al II-lea a demisionat, urmând la tron Regele Mihai I. România a devenit stat legionar, avându-l în frunte pe generalul Ion Antonescu. Ungurii au început să îi expulzeze pe episcopii ortodocşi ai Ardealului ocupat. Astfel, P.S. Episcop Dr. Vasile Stan al Maramureşului a fost nevoit să plece din Sighet, iar pe întreg cuprinsul Eparhiei sale nu au rămas decât doi preoţi ortodocşi. P.S. Episcop Dr. Nicolae Popovici al Oradiei a fost la rându-i expulzat, fiind închis într-un tren de marfă, stabilindu-se apoi la Beiuş.

La 10 noiembrie, s-a produs un groaznic cutremur de pământ, distrugând nenumărate oraşe şi sate.

La Bucureşti s-a organizat în ziua de 21 noiembrie o mare procesiune religioasă. Universităţile româneşti, ca şi celelalte școli de toate gradele, și-au început activitatea şcolară prin slujbe religioase.

La 1 decembrie, ziua Unirii Ardealului, s-au rostit înflăcărate discursuri la Alba-Iulia, aprinzând din nou flacăra încrederii în scăparea de sub jug străin a Ardealului. În zilele de 2-4 decembrie, s-a ţinut o importantă sesiune a Sfântului Sinod, reglementându-se multe probleme religioase de actualitate. La 7 decembrie, s-a inaugurat Școala superioară de pictură bisericească de pe lângă Patriarhie.

Concluziile acestui sumar bilanţ al vieţii bisericeşti din tragicul an 1940, ce s-a abătut peste România, se impun de la sine. Ce e val ca valul a trecut şi tot aşa va trece şi de aici înainte. Se prăbuşesc împărăţii, se schimbă regimuri, dispar personalităţi socotite culmi ale culturii, o inepuizabilă curgere deci a prefacerilor peste tot şi întru toate. Numai Biserica rămâne aceeaşi, cu dumnezeiasca sa îndrumare către adevărata lumină a lumii, de unde răsare viaţa biruitoare a neamurilor ce pot să creadă. Cea dintâi şi cea mai mare grijă a neamului românesc trebuie să fie îndreptată deci spre Biserica sa, pentru că şi noi numai printr-o nefăţărită credinţă vom lua locul demnităţii printre celelalte popoare ale lumii[3].

[3] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

În luna iunie 1940, în cadrul Adunării Eparhiale din Cluj, a fost dezbătută situația Academiei Teologice, cea mai de seamă instituţie a Episcopiei Clujului. Creată pentru a forma în spiritul tradiţional un cler cult, activ şi însufleţit de misiunea ce-i revine în mijlocul maselor poporului din cel mai împilat ţinut românesc sub dominaţia străină, luptând cu multe greutăţi, a reuşit totdeauna să se achite conştiincios de îndatoririle sale. An de an, seriile ei de absolvenţi, plini de entuziasm, au purtat lumina ortodoxiei şi culturii noastre naţionale, prin atâtea locuri unde prăpădul înstrăinării de neam şi credinţă făcuse adevărate ravagii. Prin spiritul lor de jertfă, mândre altare româneşti împodobesc azi oraşele, satele şi cătunele plaiurilor din mijlocul Transilvaniei. 16 ani de muncă a tinerilor preoţi i-a făcut demni de înaintaşii lor, care singuri au înfruntat vrăjmăşia veacurilor, păstrând neştirbită fiinţa neamului.

Era deci firesc ca, faţă de această instituţie, care reprezenta inima vieţii religioase din Eparhie, factorii diriguitori să arate tot interesul şi o deosebită purtare de grijă. Buna ei funcţionare era garantul unei continue ascensiuni pe linia progresului vieţii religioase. Dacă de la începutul existenţei ei, an de an, Adunarea Eparhială, ca suprem factor de conducere a Eparhiei, putea să se bucure de prosperitatea acesteia, în anul 1940 a trebuit să se sesizeze de trista situaţie legală în care se zbătea. Care împrejurare a cauzat această schimbare? Nu una de ordin intern, ci extern. Prima lege care urma să fixeze situaţia de drept a Academiilor Teologice din Transilvania, în cadrul larg al învăţământului din România, a lovit greu în prestigiul acestor şcoli şi, indirect, în prestigiul clerului Bisericii strămoşeşti de dincoace de Carpaţi.

Astfel, în scurta existenţă a Academiei, se disting două perioade. Prima, de la înfiinţare, în toamna anului 1924, până la 4 noiembrie 1938, când apare Legea de raționalizare a învățământului superior, iar a doua, de la 4 noiembrie 1938 până în iunie 1940. În prima perioadă, s-a organizat şi a funcţionat conform normelor tradiţionale de funcţionare a celorlalte Academii surori mai vechi, norme împământenite în timpul dominaţiei politice străine și menite să apere interesele şi aspiraţiile bisericeşti şi naţionale.

https://biblioteca-digitala.ro

Episcopatul cu organele sale legale, fiind forul suprem, trasa directivele ei de funcţionare. Trei Regulamente votate de Adunarea Eparhială, în anii 1924, 1926 şi 1930, au avut menirea unei cât mai corespunzătoare îndrumare a instrucţiei şi educaţiei viitorilor preoţi. A funcţionat cu şase profesori titulari definitivi, asimilaţi în grad cu profesorii agregaţi, un profesor de cântări şi tipic şi câţiva profesori onorari. Materiile teologice erau organizate în patru ani de studii, cu examene semestriale şi generale. Studenţii erau recrutaţi dintre bacalaureaţi, locuiau în internat, unde primeau o specială educaţie preoţească, frecvenţa fiind absolut obligatorie. Statul lua la cunoştinţă despre numirea profesorilor de către autoritatea bisericească, susţinea materialiceşte instituţia, salariind profesorii şi personalul de serviciu și ajutorând funcționarea internatului cu o sumă globală anuală.

Dacă, din punct de vedere intern, s-ar părea că situaţia era destul de bună, sub raportul extern, această perioadă de existenţă se caracteriza printr-o oarecare nesiguranţă. Adică lipsea o lege în care să fie încadrate Academiile, care să fixeze raportul lor faţă de celelalte școli teologice din ţară, care să dea profesorilor şi absolvenţilor lor drepturile ce li se cuveneau pentru munca prestată. Lipsa acestei legi punea Academiile transilvănene şi, indirect, preoţimea într-o stare de inferioritate faţă de celelalte şcoli similare şi faţă de preoţimea din restul ţării.

Câtă vreme concomitent la Facultăţi ai căror profesori nu aveau o pregătire superioară, care erau obligaţi numai la jumătatea numărului de ore și ai căror studenţi erau tot bacalaureaţi sau seminariști, acestea aveau o frecvenţă tot de patru ani şi aceleaşi examene: a) profesorii, după trei ani de agregaţie, deveneau aproape automat titulari definitivi, cu un salariu de bază de 2.600 lei, nefiind loviţi decât în parte de curbele de sacrificiu din anii 1932-1933, iar începând cu anul 1937, au început să primească un spor salarial în valoare de 30% din salariul brut; b) absolvenţii erau licenţiaţi, cu drepturi superioare absolvenţilor de Academii. Neîntrerupt s-a dus lupta pentru obţinerea acestei legi, care să pună şi Academiile într-o situaţie echitabilă. Legea a venit abia la sfârşitul acestei perioade, în 16 mai 1938, mulţumită P.S. Episcop Nicolae, care era Ministru al Educaţiei Naţionale. Durere însă, legea n-a ajuns să fie aplicată, fiind înlocuită prin Legea de raţionalizare a învăţământului superior din 4 noiembrie 1938. Cu această

https://biblioteca-digitala.ro

lege, a început o nouă perioadă în existenţa Academiilor, o perioadă de umilinţă legiferată.

Amintita lege, sub auspiciile căreia Academiile Teologice o duceau atât de greu, pe de-o parte, nu a reglementat raportul dintre aceste instituții și celelalte tipuri de școli teologice, iar pe de altă parte, i-a pus într-o stare de inferioritate atât pe profesorii, cât și pe absolvenții Academiilor. Academiile Teologice au fost încadrate în învăţământul special, definit ca un învăţământ intermediar dintre învăţământul universitar şi cel secundar, alături de Academiile de Muzică şi Artă Dramatică şi Institutul de Educaţie Fizică. Profesorii, prin dispariția agregației, au fost retrogradaţi la starea de conferenţiari, în timp ce agregaţii de la Facultăţi au fost titularizaţi, trecând automat într-un grad superior. Cu toate acestea, pentru recrutarea porfesorilor, s-au pretins aceleași norme ca în învățământul universitar, în speță, concurs în faţa unei comisii alese după normele din învăţământul superior, dreptul de a se prezenta la concurs având-l numai asistenții definitivi şi doctorii în teologie cu o vechime de cinci ani, cu marele inconvenient că Academiile nu aveau asistenţi, deci nu puteau avea candidaţi la concurs. Pentru studenți s-au stabilit patru ani de studii, cu aceleaşi discipline ca şi la Facultate, fără însă a primi licenţa, ci tot vechiul absolutoriu.

Efectele acestei legi au fost dezastruoase: pe de-o parte, fiind încadraţi la aplicarea legii numai 19 profesori aflaţi titulari definitivi la toate cele cinci Academii (profesorii provizori şi suplinitori rămânând pe dinafară), iar pe de altă parte, prin pensionări şi decese, numărul lor s-a redus la 15. În schimb, nu s-a ocupat niciun post vacant. Astfel, de pildă, Academia Teologică din Cluj funcţiona cu 5 profesori, în loc de 8. Pe de altă parte, studenţii s-au îndreptat tot mai puţin spre Academii, fiindcă în acelaşi număr de ani şi în condiţii mai favorabile, puteau obţine o diplomă superioară din punct de vedere de drept. Iar în cazul când un absolvent de Academie voia să-şi ia licenţa, Facultatea îl punea într-o situaţie umilitoare, cerându-i repetarea tuturor examenelor, ba chiar şi anumiţi ani de frecvenţă.

Pe viitor, perspectivele se anunțau din ce în ce mai triste, căci lipsa de profesori însemna scăderea nivelului învăţământului, iar lipsa studenţilor, imposibilitatea selecţionării.

https://biblioteca-digitala.ro

În faţa acestei situaţii, Adunarea Eparhială, prin cuvântul autorizat al celor mai de seamă exponenţi ai vieţii bisericeşti şi naţionale, cerea respectarea drepturilor Bisericii în formarea clerului, drepturi specificate în Legea de organizare a Bisericii Ortodoxe din România, precum şi o colaborare echitabilă a puterii de stat, în interesul căreia era ca în educaţia clerului să se pună cât mai multă grijă, mai cu seamă în Transilvania, regiune expusă atâtor influenţe străine şi potrivnice românismului şi credinţei strămoşeşti. În consecinţă, s-a solicitat ca toate acele dispoziţii ale legii din 4 noiembrie 1938, care puneau Academiile Teologice şi pe absolvenţii lor într-o situaţie umilitoare, să fie înlocuite printr-o nouă lege, care să ţină seamă de interesele Bisericii, care se confundă cu ale românismului.

Într-o impresionantă unanimitate, Adunarea Eparhială a hotărât următoarele: P.S. Episcop Nicolae, împreună cu Consiliul Eparhial să înainteze în regim de urgenţă forurilor competente un protest energic împotriva dispoziţiilor Legii de raţionalizare a învăţământului superior, privitoare la Academii, lege care nu ţinea seamă de drepturile Bisericii arătate în sfintele canoane şi specificate în Legea de organizare a Bisericii Ortodoxe din România; P.S. Episcop Nicolae, de comun acord cu ceilalţi Episcopi din Ardeal, în frunte cu Î.P.S. Mitropolit Nicolae, să intervină până la cele mai înalte foruri ale vieţii de stat, cerând, în numele Bisericii strămoşeşti din Transilvania, precum și în numele poporului român din această provincie, soluționarea echitabilă a problemelor Academiilor Teologice, elaborându-se o lege în care să se respecte drepturile canonice ale Bisericii de a-şi conduce aceste şcoli şi să li se creeze profesorilor şi studenţilor lor o situaţie egală şi de drept cu a celor de la Facultăţi[4].

[4] Liviu Galaction Munteanu, „Academia Teologică, în dezbaterea Adunării Eparhiale din Cluj", în *Ibidem*, nr. 23, Cluj, 9 iunie 1940, pp. 1-2.

https://biblioteca-digitala.ro

25

Ardealul ocupat

Viitorul Bisericii Ortodoxe din Ardealul ocupat începea să se lămurească tot mai mult în anul 1941, dar acest viitor ridica mari semne de îngrijorare. Poporul se afla în pragul unui adevărat dezastru nu numai bisericesc, ci în acelaşi timp şi naţional. Statul maghiar a luat dispoziţii legale de aşa natură, încât efectul lor nu a putut fi interpretat decât ca un atac în plin la însăşi existența Bisericii Ortodoxe Române.

Grăitor în acest sens este textul Ordonanţei nr. 1441/1941 M. E. a Consiliului de miniştri ungar, privitor la imobilele din Ardeal, apărut în „Belügyi közlöny", nr. 45 din 23 februarie 1941 şi publicat în româneşte în gazeta săptămânală „Tribuna refugiaţilor" din Alba-Iulia. În paragraful 2 din această ordonanţă, dată de guvernul ungar şi semnată de primul-ministru al Ungariei, se spun următoarele: „Sunt nevalabile (nule de drept) toate actele juridice (hotărârile administrative şi actele de dispoziţie) ulterioare zilei de 15 martie 1939, privitoare la imobilele situate în teritoriile neîncorporate, care au fost proprietatea vreunei instituţiuni publice, vreunei asociaţiuni publice şi vreunei fundaţiuni (fond) ce serveşte vreun interes public, precum şi Băncii Naţionale a României şi în temeiul cărora s-a dobândit vreun drept de proprietate, vreun drept de ipotecă sau altă sarcină sau vreo pretenţiune privitoare la prestaţiune tabulară. Dispoziţiunile de mai sus sunt a se aplica şi pentru actele juridice (hotărârile administrative, actele de dispoziţie) făcute înainte de 15 martie 1939, dacă s-a dobândit în întregime sau în parte, gratuit, vreun drept asupra vreunui imobil, care în ziua de 27 octombrie 1918 era proprietatea statului maghiar

https://biblioteca-digitala.ro

(Erariarul maghiar) al vreunei instituţiuni publice, asociaţiuni publice sau vreunei fundaţiuni (fond) maghiare, ce priveşte un interes public.

În temeiul actului de Dispoziţie sau în baza dreptului aceluia, care a dobândit vreun drept nevalabil în temeiul dispoziţiunilor de mai sus, terţul nu poate câştiga niciun drept şi dreptul câştigat astfel este nevalabil. Dispoziţiunile de mai sus nu se referă la dobândirea locurilor de casă, ce s-au făcut în urma executării reformei agrare româneşti prin împărţirea proprietăţilor persoanelor juridice de mai sus; în privinţa acestora se vor lua dispoziţiuni speciale”[1].

Dispoziţiile acestei ordonanţe a guvernului unguresc aveau deci un efect retroactiv, privind toate actele administrative sau de dispoziţie, înfăptuite de la 27 octombrie 1918 (data revoluţiei şi a descompunerii statului feudal unguresc) până la 30 august 1940 (data Arbitrajului de la Viena). Orice act de natura celor amintite mai sus, făcut după această dată, era declarat pur şi simplu inexistent. Europa tindea de acum spre stabilirea unei ordini bazate pe justiţie şi dreptul liberei dezvoltări a naţiunilor. Arbitrajul de la Viena a enunţat în mod categoric recunoaşterea acestor principii, asimilând întru toate naţiunea română din Ungaria, în ceea ce priveşte drepturile ei, cu poporul maghiar. Civilizația europeană nu mai cunoştea de un veac şi jumătate legi retroactive, care, prin dispoziţiile lor, să desfiinţeze, pur şi simplu, nu situații juridice personale, ci drepturi definitiv câștigate, care constituie însăşi temelia instituţiilor fundamentale ale unei naţiuni. După principiile dreptului modern, legi retroactiv nu se pot edicta decât într-un număr limitat de cazuri, fiind legi care să guverneze acte juridice anterioare promulgării lor şi, mai ales, dacă este vorba să producă efecte care ating existenţa însăşi a unui neam dintr-o ţară oarecare, nu se fac decât în cazuri de mari perturbări sociale sau de excesive abuzuri revoluţionare.

Arbitrajul de la Viena n-a avut şi nu se poate admite că ar avea un asemenea caracter. Cu toate acestea, declarându-se, conform art. 2 menţionat, nulitatea de drept a tuturor actelor juridice în baza cărora s-a dobândit, după data de 27 octombrie 1918, gratuit, în întregime sau în parte, vreun

[1] „Atac în plin împotriva Bisericii Ortodoxe din Ardealul ocupat”, în Rev. Renașterea, anul XIX, nr. 11, Alba-Iulia, 16 martie 1941, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro

drept asupra vreunui imobil în Ardealul cedat, apoi avându-se în vedere dispozițiile aceleiași ordonanțe care reglementează şi efectele reformei agrare de după Unire, fără îndoială că eram în situația de a sesiza opinia publică a României și Guvernul României că Ungaria a încălcat condițiile Arbitrajului de la Viena și, în loc să contribuie la menținerea ordinii, periclita, prin măsurile sale, existența însăși a elementului românesc din Ungaria.

Luările de poziții vizavi de aceste măsuri nu conteneau: „Românii din Ardealul cedat nu au azi decât o singură instituţie, în cadrul căreia îşi pot conserva naţionalitatea, limba, obiceiurile şi credinţa, iar aceasta este Biserica. Biserica românească şi-a întărit poziţia, însă numai după anul 1918, mai ales în acele părţi unde acţiunea de maghiarizare a lucrat, în timpul erei ungureşti, cu cele mai diabolice mijloace. Aplicându-se numita lege, Bisericii i se taie dintr-odată orice putinţă de viitoare activitate. Aproape în toate oraşele, terenurile pe care s-au clădit bisericile s-au dobândit după anul 1918 şi în condiţiile stipulate în articolele acestei ordonanţe, încât toate vor trece imediat şi fără nicio altă formalitate în proprietatea statului ungar. Acelaşi lucru la sate şi la fel cu toate sesiile parohiilor dobândite prin reforma agrară sau prin acte juridice, care cad sub sancţiunile prezentei legi. Cine s-ar putea obişnui măcar cu gândul ca măreața Catedrală Ortodoxă din Cluj să devină proprietatea ungurească? Şi, totuşi, aici pare c-am ajuns. Mai ales că pentru ortodocşii din Ardealul cedat, încă nici până azi nu s-a recunoscut vreo Episcopie. Biserica trăieşte acum un ceas de grea cumpănă. E în joc existenţa bisericească a fraţilor noştri din Ardealul ocupat. Să ne rugăm deci lui Dumnezeu să le dea şi lor putere să reziste şi să ne dea şi nouă voinţa necesară ca să-i putem apăra. Dar nu cu vorba, ci cu fapta, chiar dacă ar trebui să fim retroactivi nu până la 27 octombrie 1918, ca ei, ci mai departe, până în jurul anului 1000. Căci în fața lui Dumnezeu anii sunt ca o clipă”[2].

„Cu cât adâncim mai mult povara împrejurărilor dureroase ce ne este dat să trăim, cu atât mai mult ne întărim şi convingerea în adevărul că unitatea sufletească a poporului român s-a ocrotit şi perpetuat sub scutul Bisericii străbune. Dar înainte de a ocroti, ea însăşi a creat prin puterea ei

[2] Nicolae Vasiu, „Atac în plin împotriva Bisericii Ortodoxe din Ardealul ocupat”, în Rev. Renașterea, anul XIX, nr. 11, Alba-Iulia, 16 martie 1941, p. 1

https://biblioteca-digitala.ro

spirituală această unitate românească, contribuind la sfinţirea elementelor naturale ce alcătuiesc baza vieţii naţionale. Aşa au văzut şi crezut toţi cei ce şi-au iubit neamul. Mihail Eminescu spunea, cu tot dreptul, că Biserica Ortodoxă este «maica spirituală a neamului românesc, care a născut unitatea limbii şi unitatea etnică a poporului, care domneşte puternică, dincolo de graniţele noastre şi e azilul de mântuire naţională întărit, unde românul nu are stat».

Cei ce au slujit această operă naţională şi creştină au fost preoţii şi ierarhii Bisericii. Prin cuvântul şi faptele lor s-a propovăduit credința străbună şi, odată cu aceasta, s-a făurit şi întărit şi ideea unităţii naţionale. Vrednicia preoțimii noastre o dovedesc veacurile zbuciumate, în care ea a strălucit ca un far ce-şi trimite razele în bezna întunericului, spre a arăta calea adevărată. Şi vremurile strălucitoare ale fericirii naţionale s-au împărtăşit din belşug din opera binecuvântată a preoţimii care, prin puterea adevărului creştin, a turnat „viaţă" poporului nostru. Numai răuvoitorii au urmărit ponegrirea clerului sau despărţirea lui de altar, ca astfel să compromită aşezământul. Adevărul însă a biruit. Astăzi vedem preoţimea liberă de smintelile lumii acesteia, angajată în lucrarea ei misionară pentru Hristos şi neam.

Purtaţi de această îndoită îndatorire a preoţimii, propovăduitorii ortodoxiei şi părinţii neamului, ierarhii Bisericii au creat pretutindeni focare de cultură, în care se oţeleau sufletele tinerilor chemaţi să devină slujitori lui Hristos. Când se puneau temeliile reînființatei Episcopii a lui Ștefan cel Mare în Cluj, deschiderea Academiei Teologice a constituit una dintre pietrele fundamentale. Întunericul adus de valurile urgiilor trecute şi rodirea credinţei, înăbuşită de atâta înstrăinare, trebuiau alungate prin vrednicia preoțească. Pentru îndeplinirea acestui scop, trebuia o preoţime conștientă de chemarea ei. Şi cei ce au deschis porţile Școlii Teologice din Cluj, în toamna anului 1924, s-au dovedit a fi creatori de puteri redeştăptoare în viaţa românească.

De atunci, an de an porţile acestui aşezământ de educaţie şi cultură în duhul «legii româneşti» se deschid şi primesc pe toţi cei ce vor să fie luminătorii lui Hristos şi părinţii adevăraţi ai fiilor şi fraţilor lor greu încercaţi. Toate generaţiile formate în cadrul Academiei Teologice din Cluj

https://biblioteca-digitala.ro

s-au dovedit elemente vrednice de chemarea primită şi neamul îşi culege fructele devotamentului cu care îşi sfinţesc locul. Astăzi, Academia Teologică a rămas acolo, de veghe, și îşi deschide mereu braţul ocrotitor spre a creşte alte generaţii de misionari ai «legii». Nu o îngrijorează sărăcia ce are de înfruntat în susţinerea existenţei proprii, ci vede numai credinţa strămbună pe care doreşte să o slujească până la jertfă. Codusă de un grup de profesori devotaţi şi încălzită de dragostea şi înţelepciunea dascălului luminat, care este însuşi P.S. Părinte Episcop Nicolae Colan, iscusit profesor al Academiei «Andreiane» din Sibiu. Ea îşi dă tributul cel mai curat în slujba neamului. Preoţii crescuţi la sânul său sunt astăzi pionii mântuirii fraţilor noştri. Prea puţină lume îşi dă seama de aportul naţional ce aduce această şcoală, în împrejurările create. Şi foarte puţini cunosc şi greutăţile morale şi materiale ce poartă pe umerii săi, pentru a-şi putea menţine continuitatea. Condus deci nu de un sentiment profesional, ci de obligaţia morală a mărturisirii adevărului, spun: Academia Teologică din Cluj luminează şi încălzeşte apusul întunecat, pentru ca răsăritul soarelui să poată săruta, ca razele fericirii, câmpul inimilor de fraţi. Să ne gândim deci la biruinţa pregătită prin acest focar de educaţie românească şi, odată cu admiraţia şi recunoştinţa ce-i păstrăm, să o asigurăm de toată grija şi atenţiunea ce-i datorăm. Este aceasta o poruncă a vremii!”[3]

În anul 1941, Academia Teologică din Cluj a funcţionat cu următorii profesori: Rector Dr. Liviu Galaction Munteanu; Dr. Vasile Sava; Dr. Ioan Pașca, E. Nicolescu, Florea Mureşanu şi S. Curea, având un efectiv de 52 de studenţi. Au mai ţinut cursuri P.S. Episcop Nicolae Colan (Exegeza Noului Testament) și Prot. Stavr. Ion Goron (Apologetică). În această formație, Academia a putut funcționa aproape normal. În sesiunea din iunie, au absolvit patru studenţi, iar șapte candidaţi, învăţători, au fost promovaţi pe cale extraordinară[4].

[3] Teodor Ciuruș, „Academia Teologica Ortodoxa Română din Cluj”, în *Ibidem*, anul XX, nr. 40, Alba-Iulia, 4 octombrie 1942, p. 1.

[4] „Eparhia Vadului, Feleacului şi Clujului în 1941”, în *Ibidem*, nr. 22, Alba-Iulia, 31 mai 1942, p. 2.

https://biblioteca-digitala.ro

Consilierul eparhial Dr. Sebastian Stanca

O personalitate deosebit de impunătoare a vieţii bisericeşti a fost, fără îndoială, Protoiereul Stavrofor Dr. Sebastian Stanca, Consilier Eparhial. P.O. Sa, după 35 de ani de muncă rodnică şi având vârsta de 63 de ani, după legile ţării, a trebuit să treacă la pensie, pe data de 1 iulie 1942. Fiind încă în deplinătatea puterilor sale fizice şi intelectuale, autoritatea sa bisericească a crezut că-l poate menţine şi mai departe în serviciul activ al Bisericii şi de aceea a amânat să dea un caracter de publicitate unui act prin care se încheiea o activitate de un mare şi real folos pentru neam.

Referindu-ne la momentul în care pensionarea Dr. Sebastian Stanca a devenit un fapt împlinit și definitiv, corpul profesoral având norocul deosebit de a-l avea alături pe Prea Sfinţitul Episcop Nicolae al Eparhiei Clujului, săvârşim nu numai un simplu act de deferență, ci o sfântă datorie, vorbind, în acest loc, despre viaţa, meritele şi vrednicia părintelui Sebastian Stanca.

Pr. Dr. Sebastian Stanca s-a născut la 17 octombrie 1878 în comuna Petroşani, jud. Hunedoara, într-o familie preoţească, pe care a binecuvântat-o Dumnezeu nu numai cu mulţi, ci totodată şi cu valoroşi copii. Gimnaziul l-a făcut la Școala germană din Sebeş-Alba, iar liceul şi bacalaureatul la liceul „Andrei Şaguna" din Braşov. După trei ani de studii la „Seminarul Andreian" din Sibiu (1888-1901), a urmat cursurile Facultăţii de litere de la Universitatea din Budapesta (1901-1905), trecându-şi doctoratul la Universitatea ungurească din Cluj, în anul 1910. În viaţa bisericească a intrat la 23 iunie 1907, fiind ales paroh al parohiei Vulcan, jud. Hunedoara, unde a rămas până la 2 februarie 1911. Din acest post a trecut, tot prin alegere, ca paroh al parohiei Sebeş-Alba, funcţionând în această calitate până la 30 aprilie 1922. Între timp, s-a organizat Episcopia Vadului., Feleacului şi Clujului şi astfel a fost chemat, cu titlu provizoriu, în postul de consilier eparhial. De la 1 mai 1922 şi până la 1 septembrie 1940, a funcţionat cu titlu definitiv în calitate de consilier eparhial referent, în Cluj, iar de la această dată şi până la 1 iulie 1942, ca refugiat, la Vicariatul din Alba-Iulia. În anul 1922, a fost hirotesit protoiereu, iar în anul 1930, a primit distincţia de stavrofor din partea Episcopului Nicolae Ivan.

Pe durata ciclului legislativ 1933-1937, a fost ales senator al judeţului Cluj, în Parlamentul țării. Pentru merite a primit următoarele decoraţii: Coroana României în gradul de cavaler, 1922; Aceeaşi pentru servicii în slujba C.F.R., 1923; Răsplata muncii cl. I. merite bis., 1925; Aceeaşi pentru activitate culturală, 1930; Vulturul României, ca parlamentar, 1933; Ordinul Regele Ferdinand în grad de cavaler, 1936.

https://biblioteca-digitala.ro

A fost membru al diferitelor societăţi bisericeşti, culturale, economice, precum „Astra", „Societatea Ortodoxă Națională a Femeilor Române", Banca „Vatra", „Casa Clerului" etc. A fost preşedintele Asociaţiei Clerului „Andrei Şaguna", despărţământul Cluj, preşedinte al Uniunii foştilor internaţi politici, membru al Congresului naţional bisericesc şi al celui mitropolitan, membru al Adunării Eparhiale Cluj etc. Este autorul a 34 lucrări, unele cu caracter literar (dramă, comedie), altele cu caracter istoric şi bisericesc, fiind binecunoscut şi apreciat scriitor.

Mai mult însă decât aceste drepturi şi obligaţii personale, dobândite prin strădania pilduitoare a vieţii sale, o valoare dcosebită o reprezintă contribuţia preotului Dr. Sebastian Stanca la organizarea Eparhiei Vadului, Feleacului şi Clujului, pentru ridicarea prestigiului preoțimii ardelene şi pentru întărirea ortodoxiei româneşti în Ardeal. Acestea sunt trei capitole de o importanţă fundamentală pentru caracterizarea corespunzătoare a activităţii sale publice şi ele trebuie să formeze temelia unui studiu biografic special. Aici vom schiţa numai unele caracteristice ale muncii îndeplinite în decursul celor 35 de ani de activitate, pentru ca să apară cât mai bine luminată personalitatea sa. Fiind colaborator, de la bun început, al marelui Episcop Nicolae Ivan, ca asesor (consilier referent) al Secţiei bisericeşti din Consistoriul diecezan (Consiliul eparhial), a luat parte activă şi determinantă la toate acţiunile de plămădire şi progres ale Eparhiei Vadului, Feleacului şi Clujului ce s-a înfiinţat în 1919, cu reşedinţa în Cluj, fără să fi avut la început nicio avere sau organizare bisericească proprie.

Priceperea şi râvna dovedită într-un lung şir de ani, l-a impus astfel, după moartea primului Episcop al acestei Eparhii, şi până la ocuparea scaunului episcopal de către P.S. Episcop Nicolae Colan, ca preşedinte al Consiliului Eparhial. Şi în această calitate, numai modestia şi bunele intenţii i-au întrecut zelul de conducător bisericesc înţelept. „Condiţia principală însă şi pentru preotul de astăzi este păstrarea demnităţii sale morale, care singură poate compensa toate celelalte lipsuri pe care le-ar avea", scrie Dr. Sebastian Stanca în lucrarea „Demnitatea peotului" (p. 5), tipărită în anul 1937. Înşirând defectele care ar putea întuneca această demnitate morală preoţească, drept corolar arată că „premergând noi cu exemplu, să se îndrepte mai ales starea din afară a predaţilor noştri... pentru ca demnitatea personală a preoţilor noştri să se refacă tot mai mult, căci împrejurările s-au schimbat şi ziua de mâine va putea trece vertiginos peste noi, nesocotindu-ne și înlăturându-ne" (p. 14).

https://biblioteca-digitala.ro

Preotul Sebastian Stanca şi-a înţeles deci după cuviinţă îndatorirea de a fi „exemplu" pentru personalul bisericesc şi prezentând „demnitatea morală a preotului ca o însuşire principală a idealului pe care trebuie să-l urmeze; cuvintele izvorâte dintr-o conştiinţă adecvată şi dintr-o pildă aievea trăită formează o profeţie de care e bine să se ţină seamă în preajma vremilor ce bat la uşă, mai ales că stăpâniile întunericului sunt încă multe, pândind în cele patru vânturi, cu gând de destrămare" (Idem, *Carmen Saeculare*, p. 19).

Ca exponent al acestei concepţii despre rostul preotului în viaţa neamului, evident, a avut de suferit atât în timpul Primului Război Mondial, fiind internat la Şopron de la 28 august 1916 până la 17 februarie 1917, cât şi după evenimentele din 30 august 1940, când a trebuit să se refugieze din Cluj. O mărturie mult grăitoare a acestei pagini din viaţa sa este lucrarea: „Contribuţia preoţimii române din Ardeal la războiul pentru întregirea neamului".

În privinţa întăririi ortodoxiei româneşti în Ardeal, Părintele Sebastian Stanca, întrezărind de la începutul activităţii sale preoţeşti marea primejdie a dezbinării neamului nostru în grupe confesionale sau chiar sectare, a ridicat vălul de pe multe taine ale trecutuui românesc, scriind o serie de lucrări în care a prezentat binefacerile Bisericii Ortodoxe naţionale şi necesitatea unităţii religioase. Vremurile viitoare vor da, cu siguranţă, dreptate și în această privință tezei susținute de Dr. Sebastian Stanca. Această scurtă prezentare a unei bogate activităţi de preot şi intelectual ar fi însă incompletă, dacă nu s-ar spune câteva cuvinte şi despre însuşirile mai intime ale individualităţii părintelui consilier Sebastian Stanca. A fi intelectual, cu bogate resurse pentru viaţa publică, este, fără îndoială, un titlu impunător. Şi domnia sa a avut acest titlu, după cum rezultă din datele prezentate. A fi un preot „cu frica lui Dumnezeu" şi cu respect faţă de comandamentul moral impus de învățătura creștină și orânduirea bisericească este o calitate care ridică valoarea omului înzestrat cu ea. Pr. Sebastian Stanca a fost o pildă vie a unui astfel de preot.

A avut darul de a îmbina armonic aceste două însuşiri distinctive ale unui adevărat caracter, făcându-l atrăgător şi plin de farmec: lipsa, în mod voit şi conştient, a oricărui orgoliu şi mândrii. O asemenea însuşire este un dar ceresc, primit numai de puţini muritori şi aceia care o au sunt adevăratele fiinţe alese ale omenirii. Pe drept cuvânt, Părintele Dr. Sebastian Stanca a făcut parte dintre aceste fiinţe demne de stimă şi iubire pentru valoarea lor intrinsecă[5].

[5] Nicolae Vasiu, „Consilierul eparhial Dr. Sebastian Stanca", în *Ibidem*, nr. 41-42, Alba-Iulia, 18 octombrie 1942, p. 7.

https://biblioteca-digitala.ro

26

O zi de bucurie

La puţină vreme după înfiinţarea Episcopiei Ortodoxe Române a Vadului, Feleacului și Clujului, într-o modestă tipografie şi-a început apariţia Revista „Renaşterea", săptămânal de îndrumare a vieţii religioase a românilor din Ardeal. S-a născut din necesitatea firească a strângerii legăturilor dintre centrul episcopal și preoțimea din cuprinsul Eparhiei Clujului, dintre Vlădică şi poporul credincios. Săptămână de săptămână, cuvântul de îndemn şi încurajare, cuvântul de îndrumare pastorală, cuvântul de adâncire şi promovare a vieţii creştine era dus până în cele din urmă cătune ale Ardealului de Nord. Revista „Renaşterea" suplinea în mare măsură lipsa ziarelor şi cărţilor româneşti din satele oropsite. Cine poate calcula marele câştig cultural şi moral realizat pe nesimţite în sufletul mulţimii dornice de bună învăţătură? Numai cel ce-şi dă seama de puterea pe care o reprezintă presa în dirijarea vieţii spirituale a maselor poate înţelege valoarea unui ziar, orientat pe linia învăţăturii lui Hristos, pătrunzând cu regularitate în mijlocul satelor unei provincii[1].

Începând din anul 1940, ziarul „Renaşterea", oficiosul Eparhiei Ortodoxe Române a Vadului, Feleacului şi Clujului, a încetat să apară în Cluj şi să ducă binecuvântările slovei româneşti în toate satele celor 12 judeţe din Ardealul de Nord, care fusese alipit, prin dictatul de la Viena, la Ungaria. „Cinci ani sunt multă vreme şi în împrejurări normale, dar încă în vremuri grele şi de restrişte, cum au fost anii de război. Tocmai în acest timp, clerul și poporul au fost lipsiţi de revista în coloanele căreia ar fi

[1] Liviu Galaction Munteanu, „O zi de bucurie", în Rev. Renașterea, anul XXIII, nr. 1, Cluj, 7 octombrie 1945, pp. 1-2.

https://biblioteca-digitala.ro

putut sta de vorbă..."[2]. Dar, iată, a sosit ceasul bucuriei, când „Renaşterea", întreruptă de la apariţie la data de 30 august 1940, a pornit din nou pe drumul creștinești propovăduiri, purtând învăţătura „legii româneşti" şi rodnicia preoţimii vrednice, pentru întreaga Eparhie a Clujului. Furtuna năpraznică din toamna anului 1940 a pricinuit Eparhiei Clujului, odată cu ruperea Ardealului în două, multe suferinţe şi prigoniri. Nici măcar dreptul de publicitate al unui organ oficial nu a putut fi obţinut ori înfăptuit. Şi astfel, jumătatea Eparhiei înstrăinată, păstorită de P.S. Episcop Nicolae Colan, nu a putut gusta bucuria slovei româneşti, împărtăşită prin paginile Revistei „Renaşterea". Împrejurări de viață mai fericită şi străduinţa conducerii bisericeşti din jumătatea liberă a Eparhiei, constituită în Vicariatul de la Alba-Iulia, sub preşedinţia Protopopului Stavrofor Alexandru Baba, au făcut ca „Renaşterea" să-şi poată continua apariţia în Alba-Iulia, oraşul Unirii şi al încoronării.

În patru ani de luptă continuă, din 10 noiembrie 1940 şi până în 8 octombrie 1944, „Renaşterea" s-a străduit să poarte îndemnuri şi realizări în viaţa preoţească şi românească, alături de credinţa neclintită în dreptatea neamului. Glasul ei nu s-a mărginit numai la înfăptuirile din țara liberă, ci a încrestat, cu toată bucuria, opera mare săvârșită de clerul drept-credincios din Ardealul de Nord, în frunte cu P.S. Episcop Nicolae Colan. Cu ziarul nr. 29/1944 s-a încheiat timpul refugiului şi s-a reîntors în Clujul dorirorilor ei.

„Este atâta farmec în această zi, încât sufletul nostru şi al celor ce ne primesc nu-l poate cuprinde în întregime. Necazurile celor patru ani din urmă şi urmele crâncenului război ne-au oţelit sufletele și astfel stăm cu fruntea senină în faţa problemelor de viaţă, pe care le ridică ceasul zilei. Ţara răvăşită trebuie reclădită pe temeliile iubirii creştine, ale iubirii de neam şi de lege, ale dreptăţii sociale şi ale muncii cinstite pentru obşte. Biserica noastră, tovarăşă nedezlipită a poporului, continuă să lupte cu acelaşi avânt pentru înfăptuirea tuturor idealurilor de dreptate, pe care neamul românesc nu şi le-a renegat niciodată.

Credem deci că prin înnodarea firului reapariţiei gazetei noastre, vom contribui la călăuzirea preoţimii eparhiale, în munca ei constructivă. Pornim din nou la muncă, încărcaţi cu zestrea unei activităţi modeste de peste douăzeci ani, având credinţa neclintită că răspundem unei dorinţe generale a

[2] Vasile Sava, „Renașterea", în *Ibidem*, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro

clerului şi poporului nostru, care a văzut în «Renaşterea» un bun sfătuitor şi îndrumător al problemelor de actualitate bisericească şi românească.

Trăim zile de mari frământări sociale, când se încearcă stabilirea hotarelor de vieţuire obştească, iar Biserica trebuie să fie prezentă în toate compartimentele vieţii. Reînviind spiritul înfăptuirilor de măreaţă amploare ale trecutului şi formând pe preotul român, iubit de popor, «Renaşterea» cheamă din nou sub steagul său pe toţi care au muncit pentru cauza Eparhiei, cler şi popor deopotrivă, ca din această luptă comună să se înalţe patria noastră refăcută, în care numele lui Dumnezeu să fie slăvit"[3].

Chemată din nou la fiinţă, vechea Episcopie a Vadului, Feleacului și Clujului trebuia să fie înzestrată cu apărătorii altarelor din satele lipsite de preoţi. Preocupat de această arzătoare problemă, nemuritorul ctitor al reînviatei Eparhii a Clujului, Episcopul Nicolae Ivan, a făcut totul ca şcoala pregătitoare a viitorilor apostoli să ia fiinţă cât mai curând și, astfel, în toamna anului 1924, se deschidea Institutul Teologic din Cluj. An de an, din această şcoală au ieşit serii de tineri pregătiţi pentru chemarea preoţească şi prin activitatea acestora Biserica a înfăptuit atâtea fapte minunate.

Purtarea de grijă a conducerii bisericeşti a desăvârşit modestul început al Institutului Teologic care, sub păstorirea P.S. Episcop Nicolae Colan, a devenit o şcoală vrednică de admiraţia tuturor. Înzestrată cu local nou şi cu mijloace de luminare în ştiinţele teologice, Academia Teologică putea înfrunta, cu fruntea senină, vijelia anului 1940. Ba mai mult, ea a devenit, în anii de grea urgie din 1940-1944, singura şcoală unde idealul „legii româneşti" îşi putea afla adăpostul trebuincios.

În data de 14 octombrie 1945, Academia Teologică din Cluj şi-a deschis larg porţile, spre a-i primi pe viitorii tineri dornici de a purta jugul Mântuitorului Iisus Hristos şi, mulţumind bunului Dumnezeu pentru ajutorul dat în cei douăzeci ani de fiinţă, a cerut acelaşi dumnezeiesc ajutor şi pentru viitor. Experienţa vieţii pastorale, verificată prin activitatea preoţilor pregătiţi la altarul acestui aşezământ de cultură teologică, a rămas mărturia vrednică a felului în care a slujit Biserica şi neamul, deopotrivă. Ne gândim la anonimele şi nenumăratele înfăptuiri ale preoţilor din cele douăzeci de serii, realizate în Eparhia întreagă, prin a căror prezenţă neamul şi-a justificat tăria viitorului său.

[3] „Pornim din nou la muncă", în *Ibidem*, pp. 2-3.

https://biblioteca-digitala.ro

Teodor Ciuruș nota, pe marginea acestui eveniment, următoarele: „Încadrând Academia Teologică în lumina acestor preţioase mărturii, ea trebuie încurajată de toată dragostea, căci rămâne pionul nădejdei în spiritualizarea vieţii sociale de acum şi din viitor. În toate colţurile ţării se ridică azi potop de energii pentru formarea noului cadru de viaţă a societăţii. Biserica trebuie să fie prezentă şi să nu lase ca drumul drept şi curat, bătătorit veacuri de veacuri de acest neam, în lumina inspiraţiei creştine, să fie cumva uitat. Toţi cei care ne-am luminat sufletele cu cunoştinţele împărtăşite de şcoala teologică, alături de pilduitoarele chipuri preoţeşti ale celor mai bătrâni, se cuvine ca, prin zelul şi devotamentul chemării preoţeşti, să renaştem societatea pentru Hristos. Noi suntem convinşi că, fără duhul lui Hristos, lumea nu-şi poate afla pacea după care râvneşte în urma atâtor dureroase încercări. De aceea, preotul este chemat să dovedească, prin activitatea sa spirituală, competenţa Bisericii în lume. În acest sens, porneşte din nou la muncă Academia Teologică, pregătind aluatul ce trebuie să dospească întreaga frământătură a obştei noastre. Tinerii înrolaţi în armata duhovnicească a lui Hristos află aici zestrea bogată a atâtor înaintaşi vrednici şi-şi pot întări vocaţia preoţească pentru preîntâmpinarea, cu bărbăţie creştinească, a valurilor potrivnice din viitor. Încălziţi la focul dragostei de Evanghelia lui Hristos, profesori şi studenţi, credem că şi în viitor vor justifica munca lor, necesară acum mai mult ca oricând, pentru progresul vieţii intelectuale şi pentru prestigiul culturii naţionale. Toţi cei ce se simt legaţi sufleteşte şi moraliceşte de viaţa acestui aşezământ de cultură teologică, îşi îndreaptă privirile spre porţile ei, pentru a binecuvânta noul început de an şcolar în Transilvania liberă și reîntregită”[4].

În vara anului 1945, Academia Teologică din Cluj a anunțat data limită, de 27 octombrie, pentru înscrierile în noul an academic[5]. La 28 octombrie 1945, s-a deschis prima Adunare eparhială din Cluj, după tragicele evenimente ale anului 1940. Frântă în două, n-a avut posibilităţile unei legale întruniri reprezentative, atât de-o parte, cât şi de alta. Cele patru convocări ale Adunării eparhiale, făcute de P.S. Episcop Nicolae sub regimul unguresc, nu s-au putut constitui din lipsă de cvorum. Au trebuit să vină zilele de reîntregire a Ardealului, ca glasul de chemare al Arhipăstorului să fie

[4] Teodor Ciuruș, „Academia Teologică”, în *Ibidem*, nr. 3, Cluj, 21 octombrie 1945, p. 1.

[5] „De la Academia Teologică Ortodoxă Română din Cluj”, în *Ibidem*, nr. 4, Cluj, 28 octombrie 1945, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

auzit şi îndeplinit. La convocarea din anul 1945, deşi cu mari greutăţi de deplasare, au răspuns majoritatea membrilor Adunării...[6]. A doua zi, membrii Adunării eparhiale au asistat la deschiderea solemnă a cursurilor de la Liceul ortodox de băieţi „Mitropolitul Simion Ştefan" şi de la Liceul ortodox de fete „Doamna Stanca", constituite în acel an. Încă de dimineaţă, Catedrala s-a umplut de mulţimea elevilor şi a elevelor de la cele două licee ortodoxe eparhiale, care, în frunte cu corpul profesoral, au venit să invoce bunătatea lui Dumnezeu pentru noul an şcolar. La praznicul elevilor, au venit şi cei de la Seminarul Pedagogic Universitar, părinţii şi mulţi binevoitori ai Bisericii. La solemnitate au asistat şi studenţii Academiei Teologice. Pe brazdele proaspăt deschise ale sufletelor celor aproape cinci sute de elevi, P.S. Episcop Nicolae a semănat cuvântul blând, părintesc şi înţelept, prin următoarea rostire: „Un mănunchi întreg de fapte ne sporeşte bucuria clipelor aşa de adânc trăite. Ieri s-a deschis Adunarea eparhială, iar azi inaugurăm anul şcolar la trei din cele mai însemnate aşezăminte ale sfintei noastre Biserici: al Academiei Teologice, al Liceului ortodox de fete «Doamna Stanca» şi al Liceului ortodox de băieţi «Mitropolitul Simion Ştefan».

Studenţilor Academiei noastre Teologice aş vrea să le amintesc o vorbă înţeleaptă. Vorba e adresată tuturor conducătorilor noştri, dar îi priveşte mai ales pe preoţi: Rămâneţi lângă popor, ca să nu rătăciţi! Preoţimea şi-a luat această vorbă ca o călăuză a vieţii, dar aş dori să o întregesc: rămâneţi lângă popor, însă întotdeauna cu Evanghelia Domnului, pe care să o propovăduiţi înaintea oricărei evanghelii ce purcede de la oameni, căci Evanghelia Domnului e bună pentru toate veacurile. Deci s-o propovăduiţi şi în această zodie de prefaceri a lumii... În privinţa drumului bunei creşteri în omenia românească şi în legea Domnului, ne-a lămurit slujba rugăciunilor frumoase de la Sf. Altar: să păşim în știință și-n ascultare de Legea Domnului..."[7].

În ziua de 28 noiembrie 1945, la centrul Episcopiei Clujului s-a ţinut examenul de promoţie pentru preoţi. Cu acest prilej, au fost promovaţi următorii preoţi: Ioan Hânza din Poiana-Turda, Augustin Ranca din Gâmbaş, Nicolae Coman din Pogăceaua şi Grigore Cucerzan din Găbud.

[6] „Dezbaterile Adunării Eparhiale", în *Ibidem*, nr. 6, Cluj, 11 noiembrie 1945, p. 2.
[7] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

Cu aceeași ocazie, pr. Valentin Pop din Domoş a susținut examenul de calificare preoţească[8].

Apostolul duminicii

Evanghelia nu este după om (Galateni 1, 11-20)

„De câte ori rostim cuvântul Evanghelie, întotdeauna ne gândim la vestea cea bună, adusă din cer şi dăruită oamenilor de Iisus. Când Dumnezeu a găsit cu cale că omul a orbecăit îndeajuns prin întunericul păcatelor, a trimis pe Fiul Său să facă lumină. Iisus a venit să lumineze sufletele şi calea care duce în împărăţia lui Dumnezeu. Iisus a venit să binevestească oamenilor că s-a plinit vremea când omul trebuie să se împace cu Dumnezeu şi să se deschidă iarăşi porţile Raiului. Atât amar de vreme omul a purtat în suflet dorul după Paradisul de odinioară, dar cu de la sine putere, în veac n-ar fi putut redobândi nici bunăvoinţa lui Dumnezeu, nici locul de cinste pierdut prin neascultare.

Înainte de Hristos, omul s-a trudit mereu să-şi găsească un rost în viaţă, dar toată truda lui a rămas zadarnică. Minţi luminate au alcătuit felurite învăţături, care se trudeau să tălmăcească rostul omului pe pământ, dar toate s-au stins ca fulgerul în miez de noapte. Mintea omenească nu s-a putut ridica deasupra vremelniciei, n-a putut trece hotarele acestei lumi, neputincioasă şi schimbătoare fiind, ca şi noi, oamenii. Din care pricină ce-a zis un om şi o vreme, a dezis alt om şi altă vreme. Cu toată zdroaba omului, drumul mântuirii n-a putut fi găsit. Pe zi ce trecea, întunericul se făcea tot mai mare şi omul tot mai rătăcit.

Acela care a făcut lumină deplină e Iisus. Acela care ne-a împăcat cu Dumnezeu e Hristos. Acel care ne-a răscumpărat cu preţul vieţii e Mântuitorul. Acela care ne-a arătat drumul ce duce la ceruri e Fiul lui Dumnezeu. Acela care ne-a deschis porţile Raiului e Însuşi Dumnezeu. Pentru a se putea înfăptui această nouă creaţie a omului, Fiul lui Dumnezeu s-a pogorît pe pământ, a luat chip de rob, ca să ne poată vorbi gură către gură, inimă către inimă, ca noi să vedem şi să credem cât de mult ne iubeşte Dumnezeu pe noi, oamenii. Această nouă şi aleasă învăţătură, menită să ne mântuiască şi să ne redea Paradisul pierdut, a fost propovăduită de Iisus cu vorba, dar mai ales cu fapta.

[8] „Examen de promoţie”, în *Ibidem*, nr. 10, Cluj, 9 decembrie 1945, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

Aceasta sfântă învăţătură poartă frumosul nume de Evanghelie. Precum vedem, Evanghelia nu vine de la oameni. Evanghelia e noutatea cea mare şi sfântă, pe care Iisus a pogorât-o din cer. Evanghelia îşi are izvorul în înţelepciunea lui Dumnezeu, nu în înţelepciunea oamenilor. De aceea, soarele se va stinge, luna şi stelele se vor prăpădi, pământul se va face praf şi pulbere, dar Evanghelia Domnului va rămâne în veac. «Cerul şi pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece» (Mt. 24, 35). Învăţăturile omeneşti ne învaţă cum să trăim mult şi bine pe pământ. Evanghelia Domnului ne învaţă cum să trăim mult şi bine pe pământ ca să ajungem în cer. Noi credem că se cade să ascultăm mai întâi de Dumnezeu şi apoi de oameni. De aceea, în orice vreme, Evanghelia Domnului va rămâne pâinea noastră cea de toate zilele: fiindcă ţinem morţiş să se pogoare cât mai de vreme pacea pe pământ şi bunăînvoirea între oameni”[9].

Apostolul duminicii

Împreună cu Hristos m-am răstignit (Galateni 2, 16-21)

„Tot creştinul poate şi ar trebui să se răstignească împreună cu Hristos. Nu pe muntele Golgota, ci pe muntele răutăţii omeneşti. Nu pe crucea de lemn, ci pe crucea vieţii de creştin. Nu asemenea celor doi tâlhari, ci asemenea omului creştin care se lepădă de lume și de sine și, luându-și crucea, Îl urmează pe Hristos. Fericit creştinul care poate spune şi pe bună dreptate: împreună cu Hristos m-am răstignit; dar nu cu trupul, ci cu duhul. Răstignirea cu trupul e mai mult pentru cei ce au ochi şi văd, au urechi şi aud, dar nu înţeleg. Din răstignirea Domnului nu trebuie să desprindem numai crucea, piroanele şi sulița. Dincolo de aceste unelte de tortură şi dincolo de răutatea oamenilor ce le-au născocit şi mânuit, noi trebuie să vedem şi să desprindem purtarea cu totul nouă a Fiului Omului, care toate le-a răbdat fără un cuvânt măcar de ură sau de împotrivire. Pe aceeaşi cruce au fost răstignite împreună cu Iisus şi neascultarea, şi mândria, şi ura, şi mânia şi răzbunarea.

Tot omul ce vine în lume e un răstignit pe crucea vieţii. Fericirea noastră şi pe pământ, şi în cer e strâns legată de felul cum ști suferi. Cine nu

[9] Teodor Ciceu, „Apostolul duminicii - Evanghelia nu este după om”, în Revista Renașterea, anul XXIII, nr. 1, Cluj, 7 octombrie 1945, p. 2.

https://biblioteca-digitala.ro

poate spune cu sinceritate: împreună cu Hristos m-am răstignit, acela n-are hazna nici de suferinţele lui, nici de patimile Domnului. E şi el un răstignit, dar asemenea tâlharului de-a stânga, care din vârful crucii n-a găsit altceva mai bun de făcut, decât să hulească şi să-şi bată joc de Iisus. Acest tâlhar e apostolul tuturor răzvrătiţitor şi nemulţumiţilor din lume. Acest tâlhar, deşi a fost răstignit împreună cu Hristos, totuşi, după moarte n-a mers împreună cu Hristos decât cel de-a dreapta, care, smerindu-se, s-a răstignit şi cu duhul pe crucea căinţei şi astfel s-a înălţat împreună cu Hristos nu numai cu trupul pe cruce, ci şi cu sufletul spre cer.

Nimic din câte a vorbit, din câte a făcut şi din câte a pătimit Iisus nu sunt de prisos sau zadarnice. Toate vorbele, toate faptele şt toate patimile Domnului îşi au rostul şi tălmăcirea lor. Iisus n-a vorbit şi n-a făcut nimic pentru El, ci toate pentru noi s-au făcut. Dar nu ca să râdem, nici ca să plângem, ci ca să ne fie spre învăţătură şi spre fericire. Cea dintâi învăţătură ce se desprinde din patimile Domnului e ceva cu totul nou pentru noi, pământenii. Din vârful Crucii, Iisus ne propovăduiește cu fapta să nu răsplătim răul cu rău. E adevărat că răul trebue distrus. Chiar pentru aceasta a venit Iisus în lume. Dar răul trebuie distrus mai întâi în propriile noastre mădulare şi atunci va dispărea şi din lume. Nu răul din afară ne poate neferici, ci numai răul dinlăuntru. Neascultarea şi mândria au prefăcut o parte din îngeri în draci şi au scos pe Adam şi Eva din Paradis. Ura, mânia şi răzbunarea sunt izvorul tuturor relelor din lume.

Un om nesupus nu ascultă nici de Dumnezeu, nici de oameni. Un om mândru în orbia lui dispreţuieşte pe toţi oamenii. Afară de el nu mai este om pe lume care să preţuiască ceva. El e totul. Ceilalţi nimic. Un om care urăşte pe fratele său zi și noapte se trudește cum să-i facă rău. Un om care se mânie pentru toată nimica e mai periculos ca un animal sălbatic. Iar un om care se răzbună pentru te miri ce e mai rău decât un drac. Şi, din păcate, oamenii se lasă aşa de uşor prinşi în mrejele acestor păcate. Omului îi place să fie liber. Nu prea iubeşte poruncitorii, nici poruncile. Ascultarea şi supunerea fără condiţii, fie către Dumnezeu, fie către oameni cere smerenie şi lepădare de sine. Aceasta n-o pot face decât sfinţii. A nu urî, a nu te mânia şi a nu te răzbuna pe cei ce-ți fac rău e lucru dumnezeiesc. Pentru a putea face acest bun şi sfânt lucru ţi se cere să-ţi iubeşti semenii cu dragostea lui Hristos, care atât de mult ne-a iubit, încât şi-a dat viaţa pentru noi. Cine după necurmată luptă şi cu ajutorul lui Dumnezeu ajunge să răstignească toate aceste păcate pe crucea vieţii, acela poate spune fericit:

https://biblioteca-digitala.ro

«Împreună cu Hristos m-am răstignit, aşa că de acum nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine»"[10].

Apostolul duminicii

În dar suntem mântuiţi (Efeseni 2, 4-11)

„Pentru orice dar, fie cât de mic, se cade să mulţumim şi să rămânem recunoscători binefăcătorului în toată vremea. Aşa e omeneşte şi aşa e creştineşte. Cu toate acestea, nu toţi oamenii sunt recunoscători. Recunoştinţa e o floare foarte rară. Ea nu creşte decât în grădina sufletelor luminate de soarele vieţii, Hristos. A fi recunoscător înseamnă a fi creştin. Cu toate acestea, atâţia dintre creştini nu ştiu să mulţumească nici oamenilor, nici lui Dumnezeu. Ba dimpotrivă, cu cât e mai mare şi mai de preţ darul primit, cu atât se arată mai nemulţumitori şi răi. Odată scăpaţi de năpastă, din mila şi cu ajutorul lui Dumnezeu, se laudă ca şi cum din puterea lor ar fi mântuiţi de cel rău.

Se spune, şi pe drept cuvânt, că dragostea părinţilor faţă de copii e cea mai aleasă şi cea mai sfântă dintre toate dragostile pământului. E aşa pentru că ea se dăruieşte în toată vremea întreagă şi fără să aştepte ceva în schimb. Nici un copil nu întoarce părintelui una măcar din câte a jertfit pentru el. Nici nu aşteaptă părintele aşa ceva. Dorinţa părintelui e să-şi vadă copilul fericit. Aceasta e cea mai aleasă bucurie şi cea mai mare răsplată ce se poate da unui părinte. Şi nu poate fi fericit nici un copil care nu îndeplineşte sfaturile date de părinţii lui. Dar şi aceea e adevărat că nici un părinte nu-şi urăşte copilul, oricât ar fi de rău. Dacă, totuşi, unii părinţi sunt siliţi să-şi pedepsească copiii, nu o fac spre distrugere, ci spre îndreptare.

Povestea copilului neascultător și rău e povestea întregii omeniri. Omul sosit în lume din dragostea şi bunătatea lui Dumnezeu, era dator să se supună dumnezeieştii porunci, că doar spre fericirea lui era orânduită. Scopul acestei porunci nu era asuprirea sau umilirea omului, ci, dimpotrivă, ea dădea omului ocazia de-a lucra la propria lui fericire. Dacă Adam păzea porunca dată lui de Dumnezeu, cu vremea ar fi ajuns asemenea îngerilor, ar fi ajuns la asemănare cu Dumnezeu, ar fi scăpat de păcat pentru totdeauna, împreună cu toţi urmaşii lui.

[10] Idem, „Apostolul duminicii - Împreună cu Hristos m-am răstignit", în *Ibidem*, nr. 2, Cluj, 14 octombrie 1945, p. 2.

https://biblioteca-digitala.ro

Păcatul, odată săvârşit, cu puteri omeneşti n-a mai putut fi îndreptat. Din propria lui vină, omul a ajuns în duşmănie cu Dumnezeu, cu lumea şi cu el însuşi. Din vina lui, omul a ajuns din liber rob, din stăpân slugă şi din fiu al lui Dumnezeu, fiu al satanei. Dar Dumnezeu, ca un părinte bun şi iubitor, a trimis pe unul născut Fiul Său în lume, ca să mântuiască lumea prin El şi ca să se arate încă odată cât e de bogat în milă şi dragoste faţă de făptura Sa. Cine ar putea spune că a contribuit cu ceva la pogorârea lui Iisus printre noi? Taina mântuirii noastre îşi are izvorul în dragostea şi bunătatea Părintelui nostru ceresc. Cine ar putea spune că Fiul lui Dumnezeu s-a jertfit îndemnat sau silit de cineva dintre pământeni? Noi ştim că până şi apostolii erau împotriva acestei jertfe. Iisus de bunăvoie s-a dat morţii, ca noi viaţă să avem. Noi, oamenii, n-am contribuit cu nimic nici la venirea noastră pe lume, nici la mântuirea din robia păcatului. Deci să nu se mândrească cineva. Ci să recunoaştem că din voinţa liberă, dată nouă de Dumnezeu spre fericire şi înălţare, am făcut armă aducătoare de rău şi de moarte. Aşa a făcut Adam atunci şi aşa facem noi astăzi. Păcatul lui Adam a atras după sine pedeapsa lui Dumnezeu. Din zi în zi şi din tată în fiu, păcatul s-a făcut tot mai mare şi robia tot mai grea. Omenirea trăia de capul ei, fără ajutorul lui Dumnezeu. De aceea, nu ştia nici de unde vine, nici unde merge. Bietul om era asemenea pulberii bătute de vânt. La plinirea vremii, a venit Iisus să arate lui Adam şi tuturor urmaşilor lui că omul poate să se supună poruncilor lui Dumnezeu. Prin jertfa de pe cruce, Iisus ne-a redat libertatea, ne-a împăcat cu Dumnezeu şi ne-a scăpat de păcatul strămoşesc. Prin lemnul Crucii s-a şters ruşinea intrată în lume prin lemnul pomului oprit.

Pentru unele ca acestea, se cuvine să nu mai slujim celui necurat, să nu mai umblăm după poftele trupului, căci nu mai suntem fii ai mâniei, ci fii ai lui Dumnezeu. Nici se cade să se laude cineva, că nici viaţa, nici mântuirea nu sunt din puterea noastră, ci din darul lui Dumnezeu. În dar suntem mântuiţi”[11].

[11] Idem, „Apostolul duminicii - În dar suntem mântuiţi”, în *Ibidem*, nr. 3, Cluj, 21 octombrie 1945, p. 2.

https://biblioteca-digitala.ro

27

La început de an nou

Din articolul „La sfârşit de an şi început de an nou", semnat de Liviu Galaction Munteanu, Rectorul Academiei Teologice, și publicat la începutul anului 1946 în Revista Renașterea, ne putem face o impresie asupra activității Eparhiei, în general, și Academiei, în special, în anul anterior. „... Pe tărâmul vieţii religioase din Eparhia noastră, iată cum se prezintă bilanţul anului care moare, în lumina faptelor mai importante. Lăsământul anului 1944 a fost un haos pe întreg cuprinsul ţării şi în special al Ardealului de Sus. Trecerea frontului pe aceste meleaguri, plecarea vremelnicilor stăpânitori cu criminala lor legislaţie faţă de populaţia românească au lăsat în urmă dezorganizare administrativă, sărăcie, deznădejde, ruină şi pustiu. În acest haos nu era cine să adune rândurile, să insufle nădejdea de mai bine, să restabilească ordinea, să înscăuneze dreptul la locul ce i se cuvine. Biserica strămoşească, care de atâtea ori în cursul istoriei a fost factorul prim de regenerare al vieţii neamului îngenuncheat de evenimente, şi-a înţeles şi de această dată chemarea.

Trebuie să accentuăm azi, când zările s-au limpezit, nu pentru a trâmbița un merit, ci de dragul adevărului, că în primele luni ale anului care se încheie, singură Biserica s-a străduit pentru lămurirea haosului. Şi a reuşit prin muncă şi stăruinţă, având o singură armă: credinţa în puterile vii ale neamului. Biserica a intrat în administraţie şi şcoală, chemarea ei a repopulat satele, a reintrodus ordinea, a adunat bunurile împrăştiate, a liniştit sufletele învolburate, a oprit paşii aprig porniţi spre răzbunare, a pus plugurile în brazdă. Ea a pornit carul vieţii. Preoţimea noastră a ştiut să

https://biblioteca-digitala.ro

administreze atât de bine medicamentul nădejdii în mai bine şi credinţei în ajutorul Dumnezeiesc, încât a grupat în juru-i toate puterile vii ale neamului, a învins toate ostilităţile duşmane. Preotul face pe notarul şi primarul, pe judecătorul și jandarmul, pe învățătorul și liturghisitorul. Cuminţenia, cultura, experienţa și credinţa în Dumnezeu îl sfătuieşte şi întăreşte. Câteva luni retrăieşte apostolatul multilateral al strămoşilor lui. Roadele n-au întârziat a se arăta.

Anul care se sfârșește în Eparhia noastră n-a fost numai un an de muncă neobișnuită, ci şi de glorie. Alipirea şi credinţa în Biserică a crescut neobișnuit de mult la oraşe şi sate. Biserica este azi cea mai cinstită instituţie în mijlocul neamului şi cea mai odioasă înaintea duşmanilor. În această atmosferă de cinstire, s-a plămădit înfiinţarea şi deschiderea Liceului ortodox român de băieţi şi fete din Cluj, care şi-a deschis porţile în 9 ianuarie 1945, iar în octombrie s-a scindat în două licee complete, a căror funcționare este asigurată printr-o hotărâre specială a Consiliului de Miniştri, s-au mărit cele două internate de băieţi şi fete de la 36 şi 40 locuri la 60 şi 80 locuri; a crescut numărul studenţilor teologi de la 54 în 1944/1945, la 70 în 1945/1946; s-a desfăcut întreg stocul de cărţi religioase tipărite în ultimii ani la centrul Eparhial în mii de exemplare, iar calendarul pe 1946 în 10.000 exemplare. S-au reparat şi au fost reînzestrate aproape toate bisericile stricate şi devastate. Bisericile sunt pline de credincioşi în duminici şi sărbători. Parohiile vacante cer de urgenţă preoţi, chiar şi filiile nebugetare angajându-se să-şi întreţină preoţii lor proprii. Prin dărâmarea nefireştilor graniţe vieneze şi încadrarea Ardealului de Nord în trunchiul ţării-mame, cad şi graniţele care patru ani de zile au despărţit Eparhia Clujului în două. Începând cu data de 31 martie, se desființează Vicariatul Alba-Iulia, funcţionarii lui în mare majoritate fiind încadraţi la centrul Episcopal Cluj. Pentru preoţii refugiaţi se dă posibilitatea revenirii în parohiile părăsite sau în alte parohii vacante.

«Renaşterea», organul eparhial ce apăruse în Alba-Iulia timp de patru ani, îşi reia apariţia la Cluj. Jurisdicţia canonică a P.S. Episcop Nicolae Colan asupra Episcopiei Maramureşului, Oradiei de Nord şi Secuimii încetează. Se completează prin alegeri cele cinci protopopiate, Lupşa, Abrud, Huedin, Cluj și Târgu Mureș, rămase vacante prin pensionări,

https://biblioteca-digitala.ro

decese sau demisii. Pentru prima oară după cinci ani, se poate întruni Adunarea Eparhială în număr complet, luând la cunoştinţă rapoartele asupra desfăşurării vieţii bisericeşti în cei mai cumpliţi ani de cumpănă şi suferinţe. A fost o adunare istorică, rapoartele fiind decretate din partea Adunării drept document istoric.

La finele anului 1945, situaţia este incomparabil mai bună decât la începuturile lui. Moştenirea pe care ne-o lasă este o prielnică atmosferă pentru aprofundarea și intensificarea vieții religioase, o mare încredere în Biserica şi preoţimea noastră, o năzuinţă unanimă spre pace, linişte şi muncă de redresare. E drept că, din cauza lipsurilor de tot felul, lupta pentru existenţă este foarte dârză, neliniştea în ceea ce priveşte viitorul stăruie încă în sufletele celor slabi, neîncrederea în puterile vitale ale neamului încearcă să-i scoată pe unii din luptă, propaganda duşmană de învolburare a sufletelor, de dezagregare a forţelor morale din zi în zi îşi intensifică acţiunea.

În consecinţă, perspectivele anului 1946 sunt perspective de muncă pentru Biserică, pe de-o parte, folosind la maxim atmosfera spirituală pentru întărirea credinţei strămoşeşti şi, pe de altă parte, cointeresarea tuturor păturilor sociale la propăşirea moştenirii Mântuitorului pe toate tărâmurile vieţii. Avem de dat o luptă de cucerire. În domeniul vieţii sociale, Biserica noastră trebuie să lucreze la pacificarea sufletelor şi sfărâmarea barierelor care îi despart pe oameni. Pe tărâm economic, tot Biserica trebuie să înţeleagă lipsurile celor mulţi, îndemnând la muncă şi chivernisire. Neamul şi ţara sunt la început de epocă nouă, munca şi cruţarea sunt porunca zilei pentru toţi, Biserica trebuie să premeargă cu exemplu, iar strădania nu-i va fi de prisos. În măsura în care-şi va face datoria, va fi cinstită şi preţuită”[1].

La sfârșitul lunii ianuarie 1946, licenţiaţii Facultăţilor de Teologie şi absolvenţii Academiei Teologice clujene au fost invitați să se înscrie la concursurile organizate de Consiliului Eparhial Ortodox Român din Cluj pentru ocuparea unui post vacant de preot la Catedrala din Cluj și a unuia de revizor eparhial. Conform hotărârii Consiliului Eparhial, printre condițiile

[1] Liviu Galaction Munteanu, „La sfârşit de an și început de an nou”, în Rev. Renașterea, anul XXIV, nr. 1, Cluj, 6 ianuarie 1946, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro

impuse candidaților se numărau cele de absolvire a examenului de capacitate cu calificativul „foarte bine", vechimea de cel puţin cinci ani în slujba Bisericii, calități de buni predicatori și cântăreți, respectiv abilități scriitoricești[2].

Miercuri, 20 martie 1946, preoțimea și intelectualii din Ardeal au primit trista veste a trecerii la cele veșnice a Prof. Dr. Ion Mateiu, „distins fiu al Bisericii, erudit profesor şi fost Rector al Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale din Cluj-Braşov"[3]. Acesta s-a născut în anul 1884 în Sebeşul de Sus, jud. Sibiu, fiind vlăstarul unei distinse familii preoţeşti. Studiile şi le-a făcut în satul de obârşie, iar apoi la Sibiu şi la Cluj. Dacă la Sibiu „s-a îndeletnicit cu ştiinţa sacră", în cadrul Institutului Teologic „Andreian", în orașul Cluj şi-a luat titlul de Doctor în Drept. Înzestrat de Dumnezeu cu însuşiri dintre cele mai alese, tânărul Ion Mateiu a dovedit că face parte din elită, indiferent de școala prin care a trecut.

Inteligenţa sa sclipitoare şi statornica sa râvnă de a şti cât mai mult şi cât mai temeinic l-au ajutat să-şi zidească o cultură largă, pe care a fructificat-o apoi în viaţa obştească, în care a intrat cu elanul celei mai darnice tinereţi. Şi-a început cariera ca dascăl de şcoală primară în Sălişte. Experienţa dăscălească şi cultura pe care şi-a îmbogăţit-o tot mai mult l-au dus apoi în scaunul de coreferent al treburilor școlare la Consistoriul Arhidiecezan din Sibiu. După Războiul întregirii naționale, pe vremea Consiliului Dirigent, a împlinit cu cinste şi slujba de Director general al învăţământului din Ardeal, după care vrednicia sa l-a urcat la Catedra de Drept a Academiei de Înalte Studii Comerciale şi Industriale din Cluj. Slujbele administrative şi catedra universitară n-au epuizat însă niciodată puterea de muncă şi însufleţirea apostolică a celui care a fost Ion Mateiu.

Adormitul în Domnul a cheltuit o neostenită energie şi pe tărâmul scrisului ştiinţific şi gazetăresc. O serie întreagă de volume tipărite în domeniul dreptului şi al istoriei profane ori bisericeşti şi multe sute de articole şi studii, care îmbrăţişează aproape toate domeniile vieţii obşteşti, fac mărturia prodigioasei activităţi cărturăreşti cu care Dr. Ion Mateiu a

[2] Concurs nr. 416/1946; Concurs nr. 417/1946, în *Ibidem*, nr. 5, Cluj, 3 februarie 1946, p. 4.

[3] „† Prof. Dr. Ion Mateiu", în *Ibidem*, nr. 13, Cluj, 31 martie 1946, p. 3; vezi și „† Prof. Dr. Ion Mateiu", în Rev. Renașterea, anul XXIV, nr. 14, Cluj, 7 aprilie 1946, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro

ţinut să-şi împodobească viaţa. Opera ştiinţifică a Prof. Ion Mateiu se distinge prin obiectivitate şi temeinicie, iar graiul scrisului său, prin limpezime şi frumuseţe stilistică. Articolele lui de gazetă atacau întotdeauna esenţa problemelor, cucerind cititorul prin verva şi căldura expunerii. Cele mai multe din aceste articole le regăsim în coloanele «Telegrafului Român» din Sibiu şi în ale «Renaşterii», al cărei director iscusit a fost timp de şapte ani de zile. Adunând într-un volum, când va fi cu putinţă, măcar o seamă din aceste articole, Episcopia Clujului îi va cinsti într-un chip rodnic amintirea distinsului şi devotatului ei fiu duhovnicesc.

Prin trecerea la cele veşnice a lui Ion Mateiu, „încă pribeagul aşezământ de cultură din Cluj-Braşov pierde pe unul dintre cei mai buni dascăli ai săi, Societatea «Frăţia Ortodoxă Română» pe înţeleptul şi entuziastul său îndrumător, iar Biserica Ortodoxă pe unul dintre cei mai devotaţi luptători din falanga cărturarilor săi. Pierde? Nu, căci profesorul Ion Mateiu, prin scrisul său, îşi slujeşte neamul şi Biserica şi de dincolo de mormânt. Bunul Dumnezeu să-l odihnească în laturea celor drepţi!”[4].

În ziua de 26 martie 1946, în prezenţa Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu, Rectorul Academiei Teologice clujene, şi a părintelui spiritual Pavel Şendrea, la Academia Teologică a avut loc şedinţa de reconstituire a societăţii studenţești „Credinţa Ortodoxă”. După ce Rectorul a expus menirea acestei societăţi, îndemnându-i pe tineri să continue cu mai mult elan rodnica activitate din trecut a societăţii, studenţii teologi şi-au ales noul comitet de conducere. Acesta urma să fie format din: Silviu Iovan - Preşedinte; Teodor Codila - Vicepreşedinte; Gheorghe Ciobanu - Secretar general; Teodor Abrudan - Secretar de şedinţă; Aurel Bodirca şi Constantin Lazăr - Bibliotecari; Eremie Albuţiu - Preşedintele Secţiei muzicale; Donică Oprea - Preşedintele Secţiei literare; Teodor Misarăş - Casier; Aurel Roşea, Ioan Georgea, Gheorghe Popovici şi Aurel Pârlea - Cenzori.

În final, Preşedintele societăţii, Silviu Iovan, a mulţumit pentru încrederea ce i s-a acordat, promiţând că va veghea la păstrarea spiritului Evangheliei în toată activitatea. Exprimând, în numele studenţilor, întregul ataşament sufletesc faţă de distinsul patron al societăţii, P.S. Episcop Nicolae Colan, vorbitorul a adresat forurilor de conducere şi colegilor

[4] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

rugămintea de a-și da tot concursul pentru desfăşurarea unei activităţi cât mai rodnice[5].

La sfârșitul lunii mai, Academia Teologică din Cluj a scos la concurs un post de profesor la Catedra vacantă de Teologie practică. Candidaţii trebuiau să aibă cetățenie română, religie ortodoxă și titlul de Doctor în Teologie, obținut la una dintre Facultăţile de Teologie Ortodoxă din ţară. Cererile candidaţilor, înaintate Consiliului Eparhial din Cluj, trebuiau însoţite de actul de naştere, atestatul de botez, certificat de la parohul propriu asupra apartenenţei religioase şi a moralităţii petentului, cazier judiciar, dovadă militară, diplomă de Doctor în Teologie, eventualele lucrări tipărite, atestat de serviciu și Curriculum Vitae. Retribuția pentru post urma să fie asigurată din bugetul statului[6].

La sfârșitul lunii iunie, în ziua Sf. Apostoli Petru şi Pavel, cu prilejul împlinirii a zece ani de la înscăunarea întru vlădicie a P.S. Nicolae Colan, clerul și poporul drept-credincios și-au sărbătorit Episcopul. După săvârşirea Sf. Liturghii cu marele sobor al Catedralei, a urmat recepţia de la reşedinţa episcopală. La praznic au fost de faţă: P.S. Episcop Iuliu Hossu, însoțit de membrii Consiliului Episcopal Român-Unit; consilierii Episcopiei Ortodoxe Române, Dr. Vasile Sava, R. Popa, Liviu Galaction Munteanu, Augustin Faur, Vasile Bogdan, precum și funcționarii serviciilor episcopale. În fruntea mirenilor s-au aflat profesorii universitari Silviu Dragomir, Victor Papilian, M. Şerban, V. Stanciu, L. Ţeposu, inspector Timotei Vâlcu, Sofia Meteş, Preşedinta Societății Naționale a Femeilor Ortodoxe Române, Epimanoda Lucaci, Preşedinta Asociaţiei Refugiaţilor şi Expulzaţilor din Ardeal, precum și numeroși credincioși.

Îmbrăţişându-l pe „fratele" său întru „lege românească", P.S. Episcop Iuliu Hossu a rostit cuvinte pline de har, amintind auditoriului că „fraţi" fiind, întru frăţie creştină şi română vor trăi: „Ca doi brazi dintr-o tulpină, / Ca doi ochi dintr-o lumină". În numele clerului din Eparhie, a funcţionarilor şi instituţiilor, a luat apoi cuvântul consilierul eparhial Dr. Vasile Sava, prezentând P.S. Episcop Nicolae un exemplar legat din numărul

[5] „Reconstituirea societății studenților în Teologie «Credinţa Ortodoxă»", în *Ibidem*, nr. 15, Cluj, 14 aprilie 1946, p. 4.

[6] „Concurs nr. 2958/1946", *Ibidem*, nr. 24-25, Cluj, 16 iunie 1946, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

omagial al Revistei „Renaşterea" şi albumul preoţilor, întocmit de părintele Lupşe. La rândul său, Prof. Victor Papilian, Președintele Societății Scriitorilor Români din Ardeal, a ținut o cuvântare plină de har şi înaltă ţinută academică, „o caldă mărturisire a literaţilor ardeleni pentru Vlădicul poet al limbii şi al literaturii creştine de pe aceste plaiuri". Cuvinte de laudă şi mulţumire au adus, de asemenea, Sofia Meteş din partea femeilor române, Prof. M. Șerban, insp. Timotei Vâlcu, preotul Curea, care a prezentat din partea Protopopiatului Cluj cartea „Biserici şi Preoţi" a părintelui Florea Mureşan.

Tuturor celor prezenţi le-a răspuns și mulțumit P.S. Episcop Nicolae, amintind „că pentru tot şi pentru toate se cuvine slavă numai unuia singur, lui Dumnezeu. Sunt de-a dreptul copleşit de semnele de iubire şi prietenie ce-mi arătaţi astăzi. Delicaţi ca totdeauna, mi-aţi adus aminte de ceea ce am făcut. Eu văd mai ales ce n-am putut încă înfăptui. Rog pe bunul Dumnezeu să-mi dea şi pe mai departe ajutorul Său în slujba Bisericii Sale"[7].

Cu același prilej, Prof. Liviu Galaction Munteanu, Rectorul Academiei Teologice, a publicat în paginile Revistei Renașterea un articol omagial. „...Înaintea ochilor îmi stăruie figura Arhiereului Profesor Nicolae Colan. E unul din aspectele multilaterale ale activităţii P.S. Episcop Nicolae. Se desemnează această figură îndeosebi în cei patru ani de stăpânire străină asupra Transilvaniei de Nord. De altfel, precum era firesc, Profesorul ajuns Arhiereu nici un moment n-a întrerupt contactul cu şcoala de toate categoriile. În cadrul preocupărilor pastorale, a găsit totdeauna timpul necesar pentru studiu, inspecţii şcolare, conferinţe didactice şi pentru legătura strânsă cu profesorii, studenţii şi elevii. Prin acest contact, a căutat să introducă un duh nou în şcoală, un duh de dragoste faţă de aşezămintele strămoşeşti, de muncă intelectuală, de ordine şi disciplină, de apropiere între Arhiereu, profesori şi tineret.

Biblioteca lui personală este pusă la dispoziţia profesorilor de la Academia Teologică. An de an, Biblioteca Academiei se îmbogăţeşte cu opere de valoare, fie donaţii personale, fie prin înţelegătoarea contribuţie materială a Episcopiei. Şi de îndată ce situaţia financiară a Eparhiei i-a permis, a instalat Academia într-o clădire nouă, corespunzătoare, ame-

[7] „Sărbătorirea P. S. Episcop Nicolae Colan", *Ibidem*, nr. 28-29, Cluj, 14 iunie 1946, pp. 1-2.

https://biblioteca-digitala.ro

najată cu tot confortul şi utilajul didactic necesar unei bune pregătiri. Studenţilor le înlesneşte posibilitatea de studiu, ajutându-i cu burse, până la echivalentul întreţinerii gratuite. Tipografia o pune la dispoziţia Academiei să-şi poată tipări Anuare din ce în ce mai voluminoase, iar profesorilor le face condiţii avantajoase de tipărire şi desfacere. Înţelege râvna şi greutăţile fiecărui profesor, venindu-i în ajutor de câte ori este nevoie. Cunoaşte şi apreciază pe tinerii studenţi de pe băncile Teologiei. Zelul de studiu, buna purtare, entuziasmul pentru misiunea preoţeasca le-o răsplăteşte nu numai în Academie, ci şi la numirea în parohii.

Dar oricât de viu ar fi fost contactul cu Academia şi şcoala până în toamna anului 1940, e departe de ceea ce urmează după această dată. De atunci, Arhiereul intră în şcoală ca Profesor de Noul Testament. În septembrie 1940, Academia Teologică rămăsese numai cu doi profesori titulari. Era şcoala care cu orice preţ trebuia să funcţioneze, pe de-o parte pentru a pregăti preoţi pentru două eparhii văduvite în bună parte de păstori sufleteşti; pe de altă parte, alături de Academia Teologică soră erau singurele instituţii de cultură religioasă şi naţională spre care se îndreptau toate privirile neamului obidit şi prin care trebuia să se afirme cultura românească. În luna octombrie, tinerii studenţi, rămaşi fără nicio posibilitate de a-şi continua studiile, se îndreaptă spre Teologie. P.S. Episcop Nicolae ia o hotărâre eroică: Academia îşi va deschide porţile în 5 noiembrie, completându-se corpul profesoral prin consilierii Eparhiali, doi profesori suplinitori recrutați dintre profesorii de liceu rămaşi în Cluj şi însuşi premerge cu exemplu de abnegaţie şi muncă, luând disciplina Noului Testament. Cursurile au început cu o însufleţire şi o voinţă de muncă egalate doar de acţiunile hotărâtoare ale timpurilor de bejenie. De două ori pe săptămână, cu o regularitate matematică, Episcopul apărea la ora 9.00 în cancelaria profesorală, ca să-şi ţină cele 4 ore săptămânale de cursuri Neo-Testamentare. Un gest încurajator pentru profesori şi studenţi, un gest de jertfelnicie şi muncă în plus, care trebuia suplinită în ore de muncă până noaptea târziu. A redevenit iarăşi profesorul care lăsase în urmă 14 ani de activitate ştiinţifică.

Între profesori, este colegul şi nu Arhiereul, fără a căuta vreodată să-şi impună voinţa, discutând de la egal la egal toate problemele şcolare la ordinea zilei. Între studenţi, este profesorul stimat şi iubit nu pentru calitatea de Arhiereu, ci pentru frumusețea cursurilor. Zi de zi se sudează legăturile trainice între şcoală şi Arhiereu, care vor rămâne neştirbite în sufletul tuturor profesorilor şi studenţilor din acea epocă de luptă şi râvnă deosebită.

https://biblioteca-digitala.ro

Anii 1940-1944 au format o tradiţie care nu se va mai şterge. Episcopul Nicolae Colan, cu toate că azi catedrele îşi au titularii lor, a dorit să figureze în Programul de învăţământ cu două ore, săptămânal, de Conferinţe Neo-Testamentare. Continuă a rămâne profesorul de ieri. Şi aceasta spre binele Academiei şi cinstea Arhieriei. Academia se bucură nu numai de un prestigiu deosebit, ci și de faptul că este pusă în afara fricţiunilor inerente instituţiilor surori faţă de forurile conducătoare, făcând faţă tuturor greutăţilor timpurilor, prin hotărâri luate în comun cu căpetenia bisericească. Episcopul mandatar al Mântuitorului, în mijlocul poporului credincios, urmând tradiţiei apostolice, este în primul rând propovăduitor al Evangheliei şi educator al viitorilor păstori sufleteşti, cunoscându-i de la începutul formării lor. Prin această frăţească colaborare între Episcop şi Școala Teologică, în aparenţă de mică importanţă, stă în picioare principiul străvechi că Biserica îşi formează clerul ei.

Au rodit şi pe tărâm literar-teologic ultimii 6 ani de profesură ai P.S. Sale. Consecutiv, la scurte intervale tipăreşte în două ediţii traducerea după original a Noului Testament, «Omul cel nou» şi «În legături», trei lucrări care zidesc sufletul preoţilor noştri. Toţi câţi apreciem strădania dăscălească a Episcopului Nicolae Colan, la împlinirea primului deceniu de Arhierească păstorire, îi urăm sănătate, viaţă lungă şi putere de muncă, aşteptându-l să continue a coborî în mijlocul nostru ca profesor”[8].

La 19 iunie 1946, Consiliului eparhial a anunțat că sesiunea examenelor de toamnă a studenţilor de la Academia Teologică din Cluj urma să aibă loc în perioada 20-30 septembrie, iar cursurile au fost programate să înceapă la data de 1 octombrie 1946[9].

Conform tradiției, absolvenţii Academiei Teologice clujene, promoția 1936, au plănuit ca în data de 6 decembrie, de ziua Sf. Nicolae, să sărbătorească 10 ani de la absolvirea Academiei. Întâlnirea colegială urma să aibă loc la sediul Sf. Episcopii[10].

La sfârșitul anului 1946, prin decizia nr. 51760 / 1946 a Ministerului Cultelor, Dr. Vasile Sava a fost numit în funcţia de Vicar al Sfintei Episcopii a Clujului. Dintr-un comentariu al reporterului Revistei Renașterea, ne

[8] Liviu Galaction Munteanu, „Arhiereul Profesor”, în *Ibidem,* nr. 26-27, Cluj, 30 iunie 1946, p. 4.
[9] „Comunicat nr. 3384/1946”, în *Ibidem*, nr. 28-29, Cluj, 14 iulie 1946, p. 4.
[10] „Întâlnire colegială”, în *Ibidem*, nr. 47, Cluj, 24 noiembrie 1946, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

putem face o impresie asupra profilului părintelui Vasile Sava, așa cum îl ştiu cei mulţi, preoţi sau mireni: „S-a înălţat în cea mai înaltă treaptă bisericească a preoţilor de mir prin vrednicie, muncă şi deosebită perseverenţă pe drumul marilor preoţi ieşiţi din neamul românesc. Blând ca un moşneag din zugrăvelile vechilor ctitorii boierești, boier cu sufletul şi spornic la lucru ca un slujitor vrednic al lui Dumnezeu, vicarul nostru este îmbrăţişat cu dragoste, respect şi reverenţă deosebită de toţi preoţii şi enoriaşii Eparhiei.

Sfetnicul cel mai de preţ al tuturor realizărilor pe tărâm bisericesc şi naţional din reînviata Eparhie a Clujului, Dr. Vasile Sava a fost cel dintâi ajutor al regretatului Episcop Nicolae Ivan, ca să ajungă azi, prin aceeaşi vrednicie și dreaptă preţuire, vicarul drag şi harnic al P.S. Nicolae Colan. Conducător, pe rând, al secţiilor economice, bisericeşti, profesor la Academia Teologică, spirit practic şi adânc înţelegător al problemelor bisericeşti şi româneşti, poartă şi azi făclia lăsată lui de ctitorul Nicolae Ivan, aducând contribuţia de preţ, spiritul încercat, priceperea şi dragostea de muncă şi lege scaunului arhieresc, împodobit atât de frumos de marele nostru Vlădică Nicolae Colan.

Pentru toate aceste vrednicii, pentru chipul lui nins de poveri şi împodobit cu cinstea şi preţuirea unanimă a românilor, pentru frumosul lui gest de a nu-şi părăsi slujba la vremea bejeniei din 1940, pentru alte virtuţi câte singur Vlădica şi poate noi, simpli credincioşi, ştim că ard în sufletul lui, vrednicului părinte Sava a fost înălţat de fapte în scaunul de Vicar al Eparhiei Vadului, Feleacului şi Clujului. Urarea ce face această foaie bisericească naţională, la care a scris şi scrie cu sârg părintele Vicar este glasul nevinovaților copii în ajunul Nașterii Mântuitorului Iisus Hristos: «Florile dalbe ale vârstei patriarhale să vă înflorească mereu şi să vă învrednicească Bunul Dumnezeu să vedeţi mântuirea neamului în legea lui Hristos şi în drepturile lui fireşti”[11].

[11] „Părintele Dr. Vasile Sava, Vicar al Sf. Episcopii a Vadului, Feleacului şi Clujului”, în *Ibidem*, nr. 48-49, Cluj, 8 decembrie 1946, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro

28

Vizita Patriarhului Alexei al Moscovei la Cluj

În anul 1947, torța învățământului teologic clujean a fost reaprinsă cu o mai mare vitalitate de studenții Societăților „Credinţa Ortodoxă" și „Frăția Ortodoxă Română Studențească", care și-au intensificat activitatea misionară și de propagandă religioasă, chemând în rândurile lor pe toţi studenţii aparţinători Bisericii Ortodoxe.

Societatea „Credinţa Ortodoxă" a studenţilor Academiei Teologice clujene şi-a început activitatea joi, 30 ianuarie 1947. În cadrul primei şedinţe din șirul celor programate săptămânal, a luat cuvântul tânărul student Viorel Popa, în calitate de Președinte, referindu-se la istoricul înfiinţării Societăţii şi la scopul ei. „În ziua de 24 octombrie 1924, tinerele vlăstare şi studenţi ai Academiei Teologice Ortodoxe Române din Cluj se întrunesc în localul Internatului Teologic din str. Bălcescu, nr. 21, din Cluj, pentru a alege un comitet provizoriu, care să eloboreze un proiect de statute şi un regulament pe baza cărora să funcţioneze noua organizaţie studenţească, numită «Societatea Credinţa Ortodoxă». Imediat după deplina constituire, Societatea şi-a început activitatea în două direcţii: una internă şi alta externă. Scopul activităţii pe plan intern constă în aprofundarea chestiunilor teologice, prin diferite lucrări, şi în punerea materialului necesar la dispoziţia studenţilor. Activitatea externă are o extensiune mai mare, răspândind în cercurile populare ale satelor învăţături cu caracter moral, naţional şi economic. În general, scopul societăţii este desăvârşirea în cunoştinţele teologice, promovarea intereselor profesionale, răspândirea cuvântului Evangheliei oriunde este cerut şi cimentarea raporturilor cu celelalte organizaţii studenţeşti...

https://biblioteca-digitala.ro

Ştim care este scopul societăţii noastre şi care ne este misiunea. O societate studenţească cu tradiţie, cum este «Credinţa Ortodoxă», are menirea ca, într-un centru studenţesc, să poarte torţa învăţăturii evanghelice şi să lupte contra tuturor acelora care sapă la temelia Bisericii noastre strămoşeşti. Se vorbeşte de diferite asociaţii creştine care, alături de Biserică şi, uneori, din nefericire, în legătură cu ea se manifestă cu destulă putere în societatea românească de astăzi. După cum umanitarismul cosmopolit caută nivelarea individualităţilor etnice, tot astfel în domeniul religios se tinde la nivelarea confesiunilor, spre a se ajunge, treptat, la o religie cu caracter general, o religie universală. Într-o fază viitoare, se va tinde, poate, la apropierea între creştinism şi alte credinţe, spre a ajunge la religia tuturor şi a nimănui.

La noi, acest curent cosmopolit religios a început să pătrundă pe două căi: pe de-o parte, în masele populare la sate, prin intermediul sectelor, iar pe de altă parte, în păturile culte de la oraş, prin mijlocirea societăţii „Tinerilor creştini", patronată de străini.

Creştinismul, din punctul nostru de vedere teoretic şi practic, are valoare de catalizator şi armonizator al tuturor antitezelor apărute, pentru că cei mai iluştrii oameni, cele mai ilustre personalităţi şi genii ale omenirii i-au recunoscut şi confirmat originea divină - atât a creştinismului, în genere, cât şi a Bisericii lui Hristos şi numai semidoctismul se găseşte să-l nege. Credinţa noastră e neclintită în adevărurile dogmatice şi în Biserică, iar rolul nostru de mâine este să încercăm o lămurire a maselor urbane şi rurale pentru un creştinism practic şi pentru popularizarea dogmelor creştine. Sectarismul nu este decât falsa popularizare a dogmelor. Noi suntem cei chemaţi să-l combatem şi să luptăm contra lui, precum şi contra tuturor curentelor străine care ar periclita existenţa neamului şi a credinţei noastre strămoşeşti.

Există personalităţi puternice, cu idealuri înalte, capabile să-şi rişte chiar viaţa pentru realizarea idealurilor lor, dar fără să tulbure ordinea socială. Astfel de personalităţi nu renunţă la ideal, ci se sacrifică, pentru ca prin sacrificiul lor, să salveze şi ordinea socială, şi idealul, care vor rămâne în urma lor ca un far luminos pe orizontul îndepărtat al vieţii sociale. Este triumful altruist al personaliiăţii. Exemplul tipic de astfel de personalitate

https://biblioteca-digitala.ro

este în primul rând Iisus Hristos, Apostolii şi primii creştini din Imperiul roman. Ştim cu toţii şi cunoaştem din cele studiate torturile grozave la care erau supuşi aceia pe care astăzi îi venerăm pentru un ideal bine determinat: mântuirea.

Iisus Hristos a venit pe pământ cu voinţa de a mântui omenirea, ridicând-o la înălţimea idealului său. Lumea însă nu L-a înţeles, iar El n-a luptat împotriva ei, s-a lăsat să fie prigonit şi batjocorit, dar nici la idealul Său n-a renunţat. În momentul când, pe cruce fiind, a pronunţat cuvintele: «Iartă-le, Doamne, că nu ştiu ce fac», El marca triumful idealului Său, care a încălzit sufletele atâtor milioane de oameni de aproape două mii de ani. Mântuitorul a fost învins trupeşte, sufleteste însă a câştigat victoria.

Un măreţ exemplu ne oferă viaţa primilor creştini din Imperiul roman, care erau daţi pradă fiarelor sălbatice, drept pedeapsă pentru credinţa lor creştină. Ar fi fost de ajuns să pronunţe câteva cuvinte, că renunţă la creştinism şi că acceptă păgânismul, pentru ca să scape de furia animalelor sălbatice şi să capete chiar numeroase avantaje. Dar oamenii aceştia nu şi-au renegat idealul, ci în momentul când fiarele se năpusteau asupra lor, ei cu mâinile încrucişate şi cu privirea spre cer, se rugau Domnului. Era triumful spiritului asupra trupului. Moartea lor lasă o dâră luminoasă a idealului, pe care nu-l părăsiseră niciodată. Personalităţi capabile de sacrificiu pentru ideal, nu sclave ale simţurilor, personalităţi în care triumfă altruismul, nu egoismul. Iată personalităţi model!

Noi, ca viitori slujitori ai altarului, noi, lampadoforii ce trebuie să ducem în mijlocul poporului de unde ne-am recrutat torţa învăţăturii evanghelice, trebuie să ne înţelegem pe deplin misiunea, să urmăm pilda acelora care s-au sacrificat pentru idealul creştin, să ne dăruim întreaga fiinţă, trup şi suflet, pentru Hristos şi învăţătura sa. La fel au făcut şi înaintaşii noştri, lăsându-ne pe noi să ducem mai departe făclia. În credinţa că cerul ne va ajuta şi va îndeplini dezideratele neamului în cadrul credinţei ortodoxe, pornim!

Acesta ne este gândul şi-l mărturisim la începutul lucrului, luând martor pe Dumnezeu de buna noastră intenţie şi făgăduind mucenicilor creştini ai neamului nostru că vom aprinde făclia la care să lumineze întunericul şi să sfărâme zăgazul de ceaţă şi de neştiinţă. Suntem tineri,

https://biblioteca-digitala.ro

plini de forţe, plini de speranţe, nimeni şi nimic nu ne poate opri sau stăvili avântul. Vom merge înainte fără să plecăm fruntea, ne vom îndeplini conştienţi misiunea şi nu ne vom abate nicicând de la pilda vie şi nemuritoare de vrednicie şi idealism, dată atât de sublim de cele mai ilustre personalităţi ale creştinismului. Cu deplină încredere în puterile şi în colaborarea noastră, a tuturora, precum şi în sprijinul moral al mai marilor noştri, pornim pe drumul datoriei şi al realizărilor”[1].

Finalul întâlnirii a fost urmat de un moment muzical, la care și-au dat concursul studenții Donică Oprea, Constantin Lazăr, Titus Dănilă și Ion Şerb[2].

Concomitent, Societatea „Frăţia Ortodoxă Română Studenţească” (F.O.R.S.) de la Universitatea „Regele Ferdinand” din Cluj a lansat un apel către toți studenţii aparţinători Bisericii Ortodoxe Române de la această universitate, pentru a participa activ la şedinţele săptămânale[3]. Prima dintre acestea a fost programată sâmbătă, 15 februarie 1947, la Facultatea de Drept din Cluj, unde a avut loc Adunarea generală a Societăţii „F.O.R.S.” pe anul 1946/1947. Episcopia Ortodoxă din Cluj a fost reprezentată de Prot. Augustin Faur, reprezentantul P.S. Episcop Nicolae, econom stavrofor A. Svetlov, preoții Pavel Șendrea, Virgil Şeulean şi Prof. Ioan Pop. După rugăciunea „Tatăl nostru”, cântată de corul Academiei Teologice, Radu Cărpinişanu, Preşedintele societăţii, a declarat adunarea deschisă, fiind prezentat pentru început raportul activităţii pe anul 1945/1946 şi darea de seamă asupra primei şedinţe de comitet din anul 1947. A urmat cuvântul părintelui Prof. Ioan Bunea, duhovnicul studenţimii ortodoxe, care a scos în evidenţă importanța trăirii religios-morale pentru tineretul universitar. „Trăim un moment crucial pentru destinul fiinţei umane, când se încearcă o detaşare a omului de idealurile lui metafizice și o fixare a lui exclusiv în imanent. Făcând o comparaţie între omul tributar moralei hedoniste şi utilitariste şi omul ce-şi rostuieşte viaţa la lumina harului ei, este demonstrat că statornicirea unei lumi mai bune nu se poate asigura

[1] Viorel Popa, „Societatea Academică «Credinţa Ortodoxă»”, în Rev. Renașterea, anul XXV, nr. 6, Cluj, 9 februarie 1947, p. 3.
[2] *Ibidem*, nr. 5, Cluj, 2 februarie 1947, p. 4.
[3] „Apel”, în *Ibidem*, nr. 7-8, Cluj, 16 februarie 1947, p. 3.

https://biblioteca-digitala.ro

decât prin promovarea celui din urmă. Omul este străbătut de chemarea asemănării cu Domnul. El îşi face întâi rânduială în compartimentul vieţii sale interioare, pentru ca de aici să se reflecte şi în afară, în societate. Studentul încadrat în «F.O.R.S.» această idee programatică trebuie s-o îmbrăţişeze, modelându-şi sufletul după îndreptarul binelui şi adevărului, adăugând la ştiinţă şi virtute"[4].

Protopopul Augustin Faur le-a transmis membrilor „F.O.R.S." binecuvântarea şi urările de bine ale P.S. Episcop Nicolae Colan, stăruind asupra importanţei pe care o are activitatea Societății în opera de spiritualizare a studenţimii. „Sub ea, studenţii vor face cu mult mai mult bine semenilor lor decât dacă s-ar dedica unei reci şi exclusiviste pregătiri ştiinţifice. Aprofundarea valorilor religios-morale ale ortodoxismului românesc și punerea lor în practică vor face ca studenţii să fie apreciați de neam şi Biserică. Biserica invocă harul divin asupra «F.O.R.S.», rugându-se pentru deplina ei reușită"[5].

Sâmbătă, 1 martie 1947, a avut loc o nouă şedinţă a Societății „F.O.R.S.", al cărei program cu caracter hristocentric a avut ca scop aducerea în conştiinţa tuturor a persoanei Mântuitorului. După rugăciunea de deschidere „Să se îndrepteze", a fost prezentată darea de seamă asupra Adunării Generale. În continuare, părintele V. Şortan, vicepreşedintele Societăţii, a făcut o evocare istoric-dogmatică a evenimentelor ce au instituit praznicul Duminicii Ortodoxiei. Arătând lupta ce s-a dus acum unsprezece veacuri împotriva cultului sfintelor icoane, părintele Şortan a evidenţiat motivele pentru care ea nu a izbândit, ci dimpotrivă, a consfinţit venerarea lor, așa cum vedem din Hotărârea celui de al VII-lea Sinod Ecumenic: „Cinstirea icoanei trece la original şi cel ce se închină icoanei se închină persoanei celui pictat". Amintirea birunței icoanelor este sărbătorită în prima duminică din Postul Mare, cunoscută de atunci sub numele de Duminica Ortodoxiei.

În continuarea programului, au fost recitate poezii de George Coşbuc, Octavian Goga, Lucian Blaga, Panait Cerna, Ion Pilat, Mihai Codreanu, un îndemn la contemplaţie şi rugăciune, pentru deplina apropiere de Mântuitorul Hristos, izvor de viaţă, har şi fericire pentru oricine. A urmat

[4] Ion Răileanu, „F.O.R.S.-ul în acţiune", în *Ibidem*, nr. 9, Cluj, 2 martie 1947, pp. 2-3.
[5] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

apoi poezia „Apocalipsa" a studentului Octavian Udrişte, un tablou zguduitor, un strigăt răscolitor, trezind conştiinţele la realitatea crudă a lipsei de Dumnezeu şi de suflet din lume. În încheiere, părintele duhovnic Ioan Bunea a expus, într-un scurt cuvânt, concluziile întâlnirii, iar în final toți cei adunați au intonat cu însuflețire cântarea „Cu noi este Dumnezeu"[6].

În cadrul Consiliului Eparhial din ziua de 26 martie, P.S. Episcop Nicolae Colan a anunțat că Prea Cuviosul Prof. Dr. Ioan Zăgrean a fost desemnat, în urma concursului ţinut la începutul lunii martie, ca titular la Catedra de Teologie practică a Academiei Teologice[7].

În tot cursul anului, studenții din Societatea „F.O.R.S." au fost cuprinși de un entuziasm debordant, având întâlniri săptămânale, toate calate în jurul modelului Iisus Hristos. Iată câteva din temele dezbătute: „Iisus în poezia cultă românească"; „Sensul suferinţei în creştinism". La dezbatere şi-au dat contribuţia: Aspasia Oţel, studentă la Litere („Iisus în poezia românească"), Octavian Udrişte, student la Medicină (interpretarea poeziei „Iisus" de M. R.); Zorica Laţcu (poezii originale: „Trezirea din Samaria", „Ghetsemani", „Tu eşti aici" şi „Golgota"); Ion Răileanu, student la Medicină („Meditaţie: Slujbă de seară"); D. Vatamanu, student la Litere („Interior", poezie originală), diaconul Ion Ienciu, student la Medicină („Crucea, simbol al suferinţei şi biruinţei creştine"); Donică Oprea, student la Teologie („Meditaţie") şi D. Păcurariu, student la Litere („Poem simplu", poezie originală)[8].

Şedinţa din data de 15 martie a fost onorată de prezenţa P.S. Episcop Nicolae Colan, prilej cu care Preasfinția sa a subliniat rolul credinţei în formarea şi echilibrarea sufletului tineresc. Activitatea „F.O.R.S." din luna martie a culminat cu „Săptămâna misionară" din perioada 22-30 martie, organizată cu scopul de a pregăti studenţimea pentru praznicul Învierii Domnului. Săptămâna misionară a început prin conferinţa părintelui Prof. Dr. Nicolae Mladin, de la Academia Teologică din Sibiu, cu subiectul: „Tineretul şi creştinismul". Esența conferinţei a reprezentat-o accentuarea de către creştinism a valorificării năzuinţelor înalte ale sufletului omenesc.

[6] Idem, „Activitatea F.O.R.S-ului", în *Ibidem*, nr. 11, Cluj, 16 martie 1947, p. 3.
[7] „Ședință plenară", în *Ibidem*, nr. 14-15, Cluj, 13 aprilie 1947, p. 6.
[8] „Răbojul F.O.R.S.-ului", în *Ibidem*, nr. 24-25, Cluj, 22 iunie 1947, pp. 2-3.

https://biblioteca-digitala.ro

„Singur creştinismul poate îndruma tineretul spre idealurile lui superioare, împărtăşindu-i darurile Aceluia ce a fost expresia purităţii şi desăvârşirii tinereşti”[9].

Duminică, 23 martie, părintele Prof. Nicolae Mladin a predicat la Catedrală despre „Iubirea divină şi nerecunoştinţa umană”. În aceeaşi zi, a conferenţiat, în cadrul Societăţii Ortodoxe Naţionale a Femeilor Române şi „F.O.R.S.”, Prof. Dr. Eugeniu Speranția despre „Comuniunea spirituală a omenirii”. Arătând semnificaţia deosebită a limbajului pentru omenire, mijlocindu-i comuniunea, conferenţiarul a făcut o nimerită legătură între rolul cuvântului în viaţa spirituală a omenirii şi „Cuvântul lui Dumnezeu”, prin care se realizează desăvârşirea morală a omenirii.

Luni, 24 martie, a vorbit părintele Prof. Dr. Grigorie T. Marca de la Academia Teologică din Sibiu, despre „Iisus-tânăr”, arătând că în persoana Lui se îmbină într-o unitate desăvârşită natura umană cu natura divină. Iisus, prin neprihana vieţii Lui, este prototipul moral al omenirii, deci demn de a fi imitat de tineretul însetat de ideal.

Marţi, 25 martie, de Bunavestire, la Catedrală a predicat părintele Prof. Dr. Nicolae Mladin despre „Sf. Fecioară Maria”. La orele 12.00, a conferenţiat Rectorul Academiei Teologice din Cluj, Dr. Liviu Galaction Munteanu, despre „Hristos în zilele noastre”. Înfăţişând şi combătând teoriile potrivnice existenţei istorice şi divinităţii lui Iisus, conferenţiarul a adus dovezi peremptorii în sprijinul fiinţei divino-umane a lui Iisus şi a conchis că prezenţa Lui e indispensabilă în viaţa zilelor noastre. Seara, la orele 18.00, părintele Prof. Dr. Nicolae Mladin a vorbit despre „Familia creştină”, scoţând în evidenţă înaltele şi sfintele ei rosturi în viaţa omenirii, punând accentul pe chemarea ce revine familiei creştine în desăvârşirea religios-morală a omului.

Miercuri, 26 martie seara, s-a slujit denie la Biserica din Deal. După slujbă, a vorbit studenţilor părintele Protopop Florea Mureşanu despre „Libertate şi păcat”, arătând că libertatea e un apanaj al omului şi misiunea ei este de a alege binele. Când omul se foloseşte rău de acest dar al libertăţii, pierde maiestatea fiinţei sale și devine rob al păcatului.

[9] Ibidem.

https://biblioteca-digitala.ro

Joi, 27 martie, a vorbit Părintele Prof. Gheorghe Noveanu despre: „Geneza mântuirii noastre". Plecând de la relativitatea şi unilateralitatea cercetărilor ştiinţifice, acesta a arătat că ieşirea omului la limanul izbăvirii este condiţionată de cunoaşterea adevărurilor eterne și de practicarea virtuților.

Vineri, 28 martie, după denie, la Biserica din Deal, părintele Prof. Petre Dumitreasa a ţinut o meditaţie cu subiectul „Slobozire din cătuşile păcatului", scoțând în relief zbuciumul sufletesc al celor ce s-au îndepărtat de Dumnezeu şi au căzut în mrejele păcatului, precum şi calea de redresare pe care le-o deschide creştinismul.

Sâmbătă, 29 martie, în sala „Simion Bărnuţiu" a Facultăţii de Drept din Cluj, a avut loc întâlnirea festivă, în prezenţa Preasfinţiei Sale Nicolae Colan, precum şi a unui numeros şi select public. Punctele programatice ale acestei înălţătoare şedinţe au fost susţinute de: studenţii Academiei Teologice clujene (Cor: „Tatăl nostru" de Ciprian Porumbescu şi „Nădejdea mea" de Vasile Petraşcu; Octavian Udrişte, student la Medicină (interpretarea poeziei „Golgota" de Donar Munteanu); Zorica Lațcu - „Prohodire", poezie originală; Aspasia Oţel - „Aşteptând învierea Lui", meditaţie; Ioan Păun, student la Medicină - „Religia şi viaţa, indisolubila lor legătură în cucerirea înălţimilor" şi Ion Răileanu - „Din nou", poezie originală. În cadrul acestei întâlniri, a vorbit părintele Prof. Ioan Bunea, duhovnicul universităţii, despre „Crucificare şi înviere", arătând îngemănarea ce-a existat întotdeauna între jertfa curată şi biruinţă. Creştinismul a consfinţit acest adevăr etern, valabil pe Golgota.

În încheiere, P.S. Episcop Nicolae Colan şi-a exprimat mulţumirea pentru reuşita săptămânii misionare, stăruind asupra însemnătăţii renaşterii spirituale ce trebuie să preocupe pe fiecare creştin în preajma praznicului Paştilor.

Duminică, 30 martie, s-a făcut mărturisirea şi împărtăşirea studenților la Biserica din Deal. Aceasta a fost ziua când studenţimea clujeană a dat dovadă că, practic, slujeşte nu numai idealurilor ştiinţifice sau literare, de care este legată prin preocupările cotidiene, ci şi idealului de a-L servi pe Dumnezeu, întruchiparea desăvârşită a valorilor spirituale.

În intervalul de la Paşti până la încheierea anului universitar, Societatea „Frăţia Ortodoxă Română Studenţească" din Cluj şi-a continuat cu

https://biblioteca-digitala.ro

asiduitate munca de îndrumare duhovnicească a studenţimii. Programul desfăşurat în această perioadă de timp a avut ca obiectiv formarea conştiinţei creştine a tineretului universitar. În acest sens, a vorbit părintele Prof. Ioan Bunea despre „Idealul creştin", arătând că idealul creştinului este de a-şi valorifica darurile lui naturale, miruindu-le cu untdelemn sfinţeniei, pentru a face saltul spre veşnicie. Tot acesta a tratat, în cadrul şedinţei festive de încheiere, subiectul „Morala laică şi morala religioasă", în care a făcut o paralelă între cele două sisteme de morală. A arătat relativismul moralei laice şi influenţa binefăcătoare a moralei religioase creştine în zidirea sufletească a omului.

Diaconul Vasile Şortan (student medicinist) a vorbit despre „Doctorii fără de arginţi" şi a înfăţişat dezideratul F.O.R.S."-ului în legătură cu obţinerea dreptului asupra bisericii Universităţii. Studentul în Medicină Radu Cărpinişanu, preşedintele „F.O.R.S.", a elaborat şi prezentat lucrările: „Religiile lumii" şi „Tinereţe creştină", stăruind asupra darului pe care-l are religia creştină, de înzdrăvenire a fiinţei umane. A urmat un alt student medicinist, Ioan Păun, care a dezbătut într-o conferinţă solid închegată „Problema crizei morale a tineretului", arătând dezaxarea pe care a adus-o flagelul războiului în sufletul omenirii, implicit al tineretului şi a conchis că panaceul eficace de redresare este întoarcerea la Acela „de la care vine tot darul cel bun şi toată darea desăvârşită".

Studenta Maria Arsin de la Facultatea de Litere a tratat subiectul „Idealul feminin – ideal creştin". Dezbaterea acestei probleme a trezit un viu interes în rândurile tinerimii universitare. Conferenţiara a demonstrat că, în pofida tuturor exibiţionismelor vremilor, chemarea femeii este de a fi soţie, mamă şi educatoare. De la aceeași Facultate, studenta Aspasia Oţel, în meditaţia „Rătăcire", a adâncit problema trăirii în Hristos, ca singurul reazem cinstit şi invincibil în viaţă. Aceleiaşi teme i-a consacrat o lucrare substanţială studentul teolog Silviu Iovan, intitulată „Trăirea creştină prin credinţă şi har". Au mai prezentat referate: Zorica Lațcu despre „Pateric", Ion Curescu (st. med.) despre „Eroism", Dina Teglariu (stud. litere) despre „Fecioara Maria", Polixenia Mihăescu (stud. med.) despre „Rolul mamei în apropierea de Domnul", Ioan Pârlea (stud. teol.) „Fragment din istoria unei bisericuţe" și Ion Răileanu - „Sfârșit de an forist".

https://biblioteca-digitala.ro

Au fost recitate poezii originale de către studenții de la Litere: Dimitrie Vatamanu - „Rugă de seară", „Tristeţe" şi „Troiţă"; Dimitrie Păcuraru - „Poeme simple"; Ioan Răileanu - „Înviere" şi „Vecernie" şi Zorica Laţcu - „Mama" şi „Danie".

Momentele muzicale au fost prezentate de: studenți medicinişti fraţii I. Rujdea şi N. Rujdea, care au interpretat „Melodie" de Haidel şi „Invenţiune" de Bach; Ion Dănilă (student teolog) - „La râul Babilonului"; Octav Udrişte (student medicinist) - „Psalmul 100" (compoziţie originală) şi corul studenţesc, dirijat de N. Tănăsescu (student medicinist).

Urmând linia tradiţiei, în bisericuţa din parcul sportiv al Universităţii s-a oficiat Sf. Liturghie, la care au dat răspunsurile studenţii teologi. Conferințele au fost ținute de pr. Prof. Ioan Bunea - „Misiunea femeii creştine şi valoarea credinţei"; pr. Prof. Petre Dumitreasa - „Setea de divinitate" şi Prot. Al. Svetlov - „Providenţa divină".

În şedinţa festivă din data de 31 mai, s-a redactat un memoriu, care a fost înaintat oficialităţilor şcolare şi bisericeşti, prin care s-a cerut intensificarea învăţământului religios în şcolile primare şi secundare, introducerea unui curs de problematică creştină în Universități şi înfiinţarea de posturi de duhovnici pentru toate centrele universitare[10].

Miercuri, 4 iunie, Capitala Ardealului a primit vizita Î.P.S. Alexei, Patriarhul Moscovei şi a toată Rusia[11]. Acesta a fost însoțit de Mitropolitul Grigore al Leningradului şi Arhiepiscopul Vitalie. Din partea Bisericii Ortodoxe Române au participat P.S. Iosif al Argeşului, P.S. Nicolae al Oradiei și Radu Roşculeţ, ministrul Cultelor. Aceștia au fost primiți de P.S. Episcop Nicolae Colan, care i-a salutat în numele Bisericii din Eparhie,

[10] „Răbojul F.O.R.S.-ului", în *Ibidem*, nr. 24-25, Cluj, 22 iunie 1947, pp. 2-3.

[11] Patriarhul Alexei s-a născut la 27 octombrie 1877, dintr-o familie de înalţi demnitari. De la tatăl său a moștenit o religiozitate profundă și un atașament deosebit față de Biserică. După terminarea cursurilor secundare, a studiat Dreptul şi Teologia la Moscova, urmând mai apoi şi câţiva ani de specializare la școlile înalte din Paris. În anul 1902, când era student în anul al II-lea de Teologie, a intrat în cinul monahal. În anul 1904, ieromonahul Alexei ajunge subdirector al Seminarului de Teologie din Tula, fiind ridicat la rangul de arhimandrit. În anul 1913, este hirotonit arhiereu-vicar al Nevgorodului. Războiul l-a aflat Mitropolit al Leningradului, unde a păstorit cu multă demnitate şi curaj până în 1945, când a urmat la cârma Bisericii ruseşti, după trecerea la cele veşnice a Patriarhului Serghie; *Ibidem,* nr. 22-13, Cluj, 8 iunie 1947, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro

arătându-şi bucuria ce o simte când ştie că distinsul oaspete poposeşte pe pământul Ardealului dezrobit de armatele eliberatoare româno-sovietice. În cuvântul său, rostit în limbile română şi rusă, Prof. Ion Petrovici, Rectorul Universităţii din Cluj, a amintit că din A.R.L.U.S., organizaţia pe care o reprezintă, fac parte membrii din toate confesiunile locale. De asemenea, nu a uitat să evidenţieze faptul că, odată cu venirea Î.P.S. Sale Patriarhul Alexei, se spulberă seria de calomnii aşa de des repetate cu privire la Biserica din Rusia Sovietică[12].

A urmat un „Te Deum", oficiat în Catedrală de P.S. Episcop Nicolae Colan, alături de un mare sobor de preoţi şi diaconi, răspunsurile fiind date de Corala „Cântarea Ardealului", condusă de Prof. Surlaşiu. La sfârşitul serviciului religios, P.S. Episcop Nicolae a rostit următoarea cuvântare: „Înalt Prea Sfinţia Voastră, dăm slavă şi mulţumită lui Dumnezeu că, după atâtea necazuri şi încercări, ne-a rânduit aceste zile de bucurie, în care Ţara Românească şi poporul ei drept-credincios sunt cercetate, cu frăţească dragoste în Hristos, de Înalt Preasfinţia Voastră, Patriarhul Moscovei şi al întregii Rusii. Înalta vizită cu care ne cinstiţi ne aduce aminte de legăturile strânse pe care Sfânta noastră Biserică le-a întreţinut de-a lungul veacurilor cu Sfânta Biserică Ortodoxă a Rusiei. Semnele adânci ale acestor legături au rămas în istorie și ele alcătuiesc una dintre cele mai scumpe comori ale sufletului nostru creştinesc. Ne-am dăruit frăţeşte şi ierarhi, şi învăţătură, şi avere, ca să fie între noi cum scrie la Scriptură: «Celui ce n-are să nu-i lipsească şi celui ce are să nu-i prisosească».

Înalt Preasfinţite, suntem destul de modeşti ca să recunoaştem că neamul nostru românesc are şi metehne, dar am fi nedrepţi dacă nu i-am recunoaşte cel puţin trei virtuţi: iubirea de lege, iubirea de limbă şi iubirea de pământ. Pentru aceste virtuţi, poporul nostru a suferit nespus de mult: şi prigoană, şi temniţă, şi moarte. Duşmanii au vrut să ne răpească mai ales legea drept-măritoare, care a fost şi a rămas temeiul unităţii şi tăriei noastre naţionale, mai ales pentru noi, românii din Transilvania. În lupta de rezistenţă împotriva asupritorilor, n-am avut ajutor, în afară de bunul Părinte ceresc, decât pe fraţii noştri de dincolo de Carpaţî şi pravoslavia marei Rusii. La Moscova s-a dus pentru ajutor, în anul 1645, Mitropolitul

[12] „Î.P.S. Sa Patriarhul Alexei la Cluj", în *Ibidem*, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro

Ardealului, Ilie Lorest, care, pe lângă nenumărate alte umiliri, a fost silit să îndure şi 9 luni de temniţă calvinească. Rusiei i-a cerut sprijin în 1668 Mitropolitul Ardealului, Sava Brancovci, cel ce pentru statornicia sa în legea ortodoxă şi pentru drumul făcut la Moscova, avea să fie izgonit din scaunul mitropolitan şi bătut în chip sălbatic cu vergi şi aruncat în închisoare, cu toate că era bolnav şi bătrân de aproape 80 de ani.

De la ţarevna Elisaveta Petrovna au primit întărire duhovnicească şi ajutoare băneşti Braşovenii şi Biserica «Sf. Nicolae» din Schei păstrează până azi, în slovele de deasupra intrării, semnul dărniciei pravoslavnicei împărătese. Şi aceeaşi credincioasă împărătească a luat sub ocrotirea sa Biserica noastră ardeleană în anul 1748, când, la cererea Protopopului Nicolae Pop din Balomir şi a mai multor preoţi şi mireni din părţile Sibiului, a făcut energice intervenţii diplomatice pe lângă Curtea din Viena, ca să înceteze silniciile catolice împotriva Bisericii Ortodoxe din Ardeal.

Prigoanele, oricât au fost de cumplite, le-am uitat, fiindcă suntem creştini. Dar, tot fiindcă suntem creştini, n-am uitat şi nu vom uita niciodată binefacerile ce ne-au venit de la Moscova pravoslavnică în cele mai înviforate clipe ale Bisericii și neamului nostru din Ardeal. După cum nu vom uita niciodată că, prin jertfa eroică a ostaşilor sovietici, al căror monument împodobeşte piaţa Catedralei noastre, jertfă înfrăţită cu a vitejilor noştri ostaşi, a fost eliberată şi întregită a doua oară Transilvania, în dreptele ei hotare.

Vizita Înalt Preasfinţiei Voastre leagă, în chip atât de plăcut inimilor noastre, prezentul cu trecutul. De aceea, după aceste mărturisiri, îngăduiţi-mi, Înalt Preasfinţite, să vă înfăţișez omagiile de recunoştinţă şi de respect ale clerului și poporului credincios din Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului, rugând pe bunul Dumnezeu să binecuvinteze cu roduri bogate ostenelile Înalt Preasfinţiei Voastre, spre slava Sfintei noastre Biserici şi spre fericirea popoarelor noastre pe care le povăţuieşte spre tot mai caldă frăţie”[13].

Luând cuvântul, Î.P.S. Patriarh Alexei şi-a exprimat bucuria că i s-a dat prilejul să poată rosti o rugăciune caldă în frumoasa Catedrală a Clujului, unde a venit să-i vadă pe români la ei acasă şi să le spună că cunoaşte tot

[13] „Î.P.S. Sa Patriarhul Alexei la Cluj”, în *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

trecutul zbuciumat al istoriei lor. „După cum în trecut Biserica Rusiei a înţeles să fie una cu Biserica Ortodoxă Română, sărindu-i în ajutor ori de câte ori ierarhii ei au înţeles să-i ceară ajutorul, la fel şi de aici încolo, unindu-ne în Hristos să ducem şi pe mai departe stindardul credinţei între fiii prea iubiţi ai patriei pe care îi păstorim". În încheiere, Î.P.S. Patriarh Alexei a binecuvântat mulţimea de credincioşi, după care a intrat în Altar, închinându-se cu evlavie. După încheierea recepției de la Episcopie, Î.P.S. Patriarh Alexei a plecat spre Sibiu, ca oaspete al Î.P.S Mitropolit Nicolae Bălan al Ardealului[14].

La data de 16 iulie, Consiliului Eparhial Cluj a anunțat condițiile de înscriere la Academia Teologică pentru anul şcolar 1947/1948. Cererile urmau să fie înaintate Consiliului Eparhial din Cluj, Piaţa Malinovschi, nr. 18, până la data de 20 august, iar dosarul trebuia să cuprindă următoarele acte în original: extrasul de botez de la Oficiul Parohial; diploma de bacalaureat sau diploma de absolvent al unei școli normale; certificat de bună purtare de la Oficiul Parohial; certificat medical.

Candidaţii declarați admiși urmau să se înscrie la Academie până la data de 29 septembrie, iar începerea cursurilor a fost fixată pentru data de 1 octombrie. Fiecare student urma să achite la Rectorat 100.000 lei taxă de înscriere şi 100.000 lei pentru Bibliotecă. Exista obligativitatea ca studenţii să fie interni, costul întreţinerii fiind de 10.500.000 lei anual, cu posibilitatea plății în trei rate. Pe lângă această taxă, fiecare student era obligat să aducă de acasă următoarele alimente și produse de igienă: 130 kg făină de pâine cernută, 20 kg făină zero, 15 kg făină de mălai cernută, 8 kg untură, 6 kg ulei, 6 kg brânză de oaie, 150 de ouă, 5 kg magiun, 150 kg cartofi, 15 kg fasole, 25 kg ceapă, 40 kg varză, 3 kg săpun de haine şi 2 ştergare pentru bucătărie. La acestea se adăugau două rânduri de haine de pat şi patru rânduri de albituri în stare bună, veselă şi tacâmuri. Pentru ținută, se specifica obligativitatea purtării vestei de culoare închisă. În afară de taxele de mai sus, fiecare student urma să mai achite 50.000 lei taxă de mobilier[15].

[14] *Ibidem*.

[15] „Concurs nr. 4662/1947", în *Ibidem*, nr. 30-31, Cluj, 3 august 1947, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

Pentru anul școlar 1947/1948, cursurile Academiei Teologice Ortodoxe Române din Cluj s-au deschis în ziua de joi, 9 octombrie[16]. O lună mai târziu, Episcopia Clujului intra în doliu, în urma trecerii la cele veșnice, în orașul Sibiu, a merituosului consilier eparhial, referent în retragere și fost redactor al Revistei Renaşterea, Dr. Sebastian Stanca. Acesta a fost fiul renumitului preot Avram Stanca din Petroşani, ctitor a șapte biserici și a tot atâtea parohii în creierul munților. De la tatăl său va fi moştenit fiul Sebastian dragostea mare de muncă şi dragostea mare faţă de aproapele. Acolo, la Petroşani, în mediul minerilor care îşi pun zilnic viaţa în mâinile Celui Atotputernic, şi-a câştigat şi adâncile sale convingeri religioase, care i-au îndreptat paşii spre preoţie şi Biserică, pe care le-a servit cu devotament neprecupeţit, ca preot în Vulcan, apoi în Sebeşul-Săsesc şi, începând cu anul 1922, în calitate de consilier referent al Secţiei bisericeşti la Consiliul Eparhial din Cluj şi ca preşedinte al Asociaţiei Clerului Eparhiei Clujului[17].

Defunctul a fost preocupat, până în ultima clipă a vârstei de 69 ani, de dorinţa nepotolită de a însemna cu sârguinţă toate faptele petrecute în cuprinsul Eparhiei, căreia i-a fost devotat până la mormânt, deşi vârsta de pensionar l-ar fi îndreptăţit la odihnă binemeritată. Pentru a da cea din urmă cinstire celui ce a fost sfetnicul apropiat al regretatului Episcop Nicolae Ivan şi a P.S Episcop Nicolae Colan, în numele Episcopiei Clujului a fost delegat Părintele consilier Pavel Șendrea pentru a prezenta, în numele Preasfinţiei Sale şi a Consiliului Eparhial, omagiile îndurerate.

Slujba prohodului a fost săvârşită la Catedrala din Sibiu de un sobor de şapte preoţi, în frunte cu P.S. Arhiereu Vicar Teodor Scorobeţ, răspunsurile fiind date de corul studenţilor Academiei Teologice „Andreiane". Cel dintâi cuvânt l-a rostit P.S. Arhiereu Vicar, dând glas durerii pricinuite de pierderea unui prieten devotat şi vrednic colaborator în ogorul Evangheliei Mântuitorului, arătând calităţile care i-au împodobit sufletul. La rândul său, delegatul Episcopiei Clujului, părintele consilier Pavel Șendrea, a rostit un cuvânt omagial: „Cu inima frântă de durere mă găsesc astăzi în faţa sicriului consilierului eparhial Prot. stavr. Dr. Sebastian Stanca, pentru a

[16] „Școlare", în *Ibidem*, nr. 40-41, Cluj, 12 octombrie 1947, p. 4.
[17] Vasile Sava, „† Dr. Sebastian Stanca", în *Ibidem*, nr. 46-47, Cluj, 23 noiembrie 1947, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro

reprezenta cu acest prilej pe Preasfinţitul Episcop Nicolae Colan, Consiliul Eparhial şi preoţimea din Eparhia Vadului, Feleacului şi Clujului, spre a spune cuvântul de omagiu şi durere pentru pierderea devotatului slujitor, care a luminat ca o făclie în viaţa tinerei noastre Episcopii... Zadarnic am încerca să încrestăm în puţinele clipe ale ceasului de faţă toată munca de organizator în multele slujbe cu care a fost cinstit în calitate de consilier, de locotenent al scaunului episcopal din Cluj, ca şi aceea de colaborator şi prim-sfetnic al regretatului Episcop Nicolae Ivan, precum şi a Prea Sfinţitului Episcop Nicolae Colan, sau ca deputat al Congresului Naţional Bisericesc, preşedinte al Asociaţiei Clerului «Andrei $aguna», secţia Cluj, ca ostenitor la organizarea Eparhiei Maramureşului. Toate acestea vor trebui arătate cu prilejul unei comemorări în cinstea acestui făclier care a luminat destinele Eparhiei Clujului. Anul 1940, prin graniţa nedreaptă care despărţea pe fraţii de acelaşi sânge şi lege, a frânt şi linia de continuitate a consilierului Sebastian Stanca, trebuind să ia drumul pribegiei, unde n-a contenit să-şi pună şi pe mai departe munca în slujba Bisericii şi neamului”[18]... Cuvinte omagiale a adresat și părintele Prof. Ioan Lupaş, arătând geniul şi munca neostenită a celui care a fost scriitorul și neobositul publicist Dr. Sebastian Stanca. Cortegiul funebru, format dintr-o numeroasă asistenţă, s-a îndreptat apoi spre cimitirul central din Sibiu, pentru a aşeza trupul neînsufleţit în lăcaşul de veşnică odihnă[19].

Societatea „Credinţa Ortodoxă” a studenţilor Academiei Teologice clujene şi-a ţinut prima întâlnire din noul an universitar în ziua de 17 noiembrie. După cuvântul de deschidere al studentului teolog T. Crăciun, colegul său Ioan Halic a recitat poezia „Iisus” de Panait Cerna, iar tânărul T. Durgheu a prezentat o „Mică bibliografie teologică”. Întrunirea s-a încheiat cu un mic concert de colinde[20].

[18] „La mormântul consilierului Dr. Sebastian Stanca”, în *Ibidem*, pp. 1-2

[19] *Ibidem*.

[20] „Școlare”, în *Ibidem*, nr. 48-49, Cluj, 7 decembrie 1947, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

29

Moartea Patriarhului Nicodim și instalarea Patriarhului Iustinian Marina

La începutul lunii martie 1948, la vârsta de 83 de ani, a trecut la cele veșnice Nicodim Munteanul, Patriarhul României. Acesta s-a născut în anul 1865, în comuna Pipirig, județul Neamţ. După absolvirea școlii primare în comuna natală, urmează cursurile Seminarului Teologic din Iaşi, de unde este trimis de către Î.P.S. Iosif Naniescu, Mitropolitul Moldovei, la Academia Spirituală din Kiev. În anul 1894, primeşte tunsura monahală, în anul 1895 devine predicator la Catedrala mitropolitană din Iaşi, iar în anul 1896 este ieromonah. Între anii 1898-1902 figurează ca arhimandrit vicar al Mitropoliei Moldovei, apoi vicar al Episcopiei Dunării de Jos (1902-1909). Între anii 1903-1909 funcţionează ca director la Seminarul Teologic din Galaţi. Devine apoi arhiereu vicar al Mitropoliei Moldovei (1909-1912), Episcop al Huşilor între anii 1912-1924, Arhiepiscop delegat al Chişinăului (1918-1919), stareţ la Mănăstirea Neamţu între anii 1924-1935. În anul 1935, ajunge Mitropolit al Moldovei şi Sucevei, până în anul 1939, când trece la București ca Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Patriarh al României.

Cărturar între cărturari, creştin între creştini, vlădică între vlădici, moştenirea Patriarhului Nicodim a fost o comoară de puteri mântuitoare pentru întreg poporul. Departe de frământarea oraşelor mari, magul culturii ortodoxe se retrăgea an de an la lavra Neamţului, unde muncea cu scrisul, cu îndemnul şi cu rugăciunea. Contemporanii l-au surprins desfă-

https://biblioteca-digitala.ro

șurând activități diverse, „de la planuri pentru alcătuirea unui joagăr pe vatra mănăstirii, până la comentarea unor texte anevoiase din clasicii ruşi, care începeau anevoie în vocalica noastră limbă latină. Atunci duhul lui se aprindea ca sub vraja unei dăruiri tainice, iar diavolul lenei sau a deznădejdii se ruşina totdeauna înaintea voinţei titanice de a birui pentru Hristos”[1].

După cum mărturisea singur, „Pentru mine, scrisul este o pasiune, o necesitate şi o recreaţie sufletească în acelaşi timp. Scrisul parcă mă fortifică, mă odihneşte...”[2]. A publicat peste douăzeci de lucrări teologice originale sau în colaborare, pastorale şi binecuvântări, memorii, lămuriri, prelucrări, traduceri, articole şi studii în numeroase reviste. O remarcă deosebită merită, „Mica Biblie”, „Biblia ilustrată” şi „Biblia întreagă”, apoi preţioasa colecţie „Ogorul Domnului” în 35 de volume, în care sunt redate în româneşte operele marilor scriitori Petr V. Stratilatov, Lev Tolstoi, Frederic William Farrar, Inocenţiu, Serghie Cetfericov, Evgheni Petrov, precum şi monumentala lucrare a lui A. P. Lopuhin: „Istoria Biblică”.

Ceremonia oficială de înmormântare a Patriarhului Nicodim s-a făcut joi, 4 martie. La ora 9.00, în Palatul Patriarhal a avut loc o şedinţă solemnă a Sf. Sinod pentru comemorarea Patriarhului decedat, la care au luat parte toți chiriarhii Bisericii Ortodoxe Române şi delegaţii Bisericilor Ortodoxe din ţările vecine. A fost citit de către Prof. Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor, Decretul Prezidiului Republicii Populare Române pentru convocarea Sf. Sinod în sesiune specială. A vorbit apoi Î.P.S. Justinian Marina, care a făcut elogiul Patriarhului Nicodim. Ministrul Stanciu Stoian, în numele guvernului, a elogiat de asemenea viaţa şi activitatea Patriarhului Nicodim. În numele Bisericii Ortodoxe din U. R. S. S., a luat cuvântul Î.P.S. Elefterie, reprezentantul Î.P.S. Alexei, Patriarh al Moscovei, care a prezentat condoleanţe pentru pierderea pe care a încercat-o Biserica Ortodoxă Română prin moartea conducătorului ei. În numele Bisericei Ortodoxe Bulgare şi al Î.P.S Exarh Ştefan, a vorbit P.S. Partenie. După şedinţa de comemorare, a avut loc în Catedrala Sfintei Patriarhii ceremonia oficială a înmormântării. Au luat parte: Prof. Dr. C. I. Parhon, preşedintele Prezidiului Republicii

[1] „Patriarhul neamului”, în Rev. Renașterea, anul XXVI, nr. 11-12, Cluj, 21 martie 1948, pp. 1-2.
[2] *Ibidem.*

https://biblioteca-digitala.ro

Populare Române, Mihail Sadoveanu, Ion Niculi şi Ştefan Voitec, membri ai Prezidiului Republicii Populare Române. Din partea guvernului au luat parte: Dr. Petru Groza, preşedintele Consiliului de Miniştri, Gheorghe Gheorghiu-Dej, Ministrul Industriei și Comerțului, Traian Săvulescu, Ministrul Agriculturii şi Domeniilor, Teohari Georgescu, Ministrul Afacerilor Interne, Emil Bodnăraş, Ministrul Apărării Naţionale, ing. N. Profiri, Ministrul Comunicaţiilor, Dr. Florica Bagdasar, Ministrul Sănătăţii, Th. Iordăchescu, Ministrul Lucrărilor Publice, Octav Livezeanu, Ministrul Informaţiilor, Ioan Pas, Ministrul Artelor, Romulus Zăroni, Ministrul Cooperației, Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor, Ion Popescu şi Grigore Geamănu, Miniştri subsecretari de Stat la Afacerile Interne.

Corpul Diplomatic a fost reprezentat de S. I. Kavtaradze, ambasadorul URSS, R. Golubovici, ambasadorul Jugoslaviei, D. Ganev, ambasadorul Bulgariei, P. Simansky, ambasadorul Poloniei, Patrik de Reutesward, ambasadorul Suediei.

Înaltul cler a fost reprezentat prin: Î.P.S. Justinian Marina, Î.P.S. Nicolae Bălan, Î.P.S. Vasile Lăzărescu, Î.P.S. Firmilian, P.S. Emilian Antal, P.S. Iosif al Argeşului, P.S. Chezarie al Constanței, P.S. Nicolae Colan al Clujului, P.S. Nicolae Popovici al Oradiei, P.S. Veniamin al Caransebeşului, P.S. Sebastian al Maramureşului, P.S. Grigore Leu al Huşilor şi P.S. Antim al Buzăului.

Delegaţiile clericale străine au fost reprezentate prin: Arhiereu Elefterie, reprezentantul Î.P.S. Alexei, Patriarhul Moscovei, însoțit de Protoiereul Marcov al Moscovei, P.S. Partenie, Vicarul Î.P.S. Exarh al Bisericii Bulgare, Ştefan, preot Meraitachis, reprezentând Patriarhia Ecumenică a Constantinopolului. De asemenea, au fost de faţă Arhiereii delegaţi ai Bisericii Catolice şi ai Cultului mozaic, preoţi din Capitală şi delegaţi ai preoţilor din provincie. Din Arhiepiscopia Timişoarei au participat părintele iconom stavrofor I. Crăciunel, vicar şi părintele diacon V. Perianu.

Slujba religioasă a înmormântării a fost oficiată de Î.P.S. Mitropoliţi Justinian al Moldovei, Nicolae al Ardealului şi Vasile al Banatului, de Episcopii prezenţi şi de un sobor de preoţi şi diaconi. În numele Sf. Sinod, a luat apoi cuvântul Î.P.S. Mitropolit Justinian Marina, locotenent patriarhal, care a amintit începuturile modeste ale Patriarhului Nicodim, pornit din

https://biblioteca-digitala.ro

mijlocul ţărănimii muncitoare. Schiţând cariera Patriarhului, a subliniat faptul că acesta şi-a făcut studiile în Rusia, dedicându-se tipăriturilor și devenind astfel cel mai rodnic ierarh al vremii[3].

La începutul Marelui Post din anul 1948, P.S. Episcop Nicolae Colan i-a îndemnat și binecuvântat pe profesorii Academiei Teologice „Sf. Nicolae" din Cluj să organizeze la vecerniile din sâmbetele Postului Paștilor un ciclu de meditaţii religioase. Acestea au avut ca temă centrală problema convertirii, aşa cum s-a dezvoltat ea istoric în sufletele marilor iniţiaţi ai creştinismului sau în poporul mântuit. Ciclul conferințelor a fost deschis de Păr. Prof. Dr. Isidor Todoran, titularul Catedrei de Dogmatică și Apologetică, care, intitulându-și prelegerea „Psihologia convertirii", a făcut o amplă privire asupra convertirii, în general, şi a convertirii creştine, în special. Cea de-a doua meditaţie, „Spovedania ca mijloc de convertire", a fost ţinută de tânărul pe atunci profesor al Academiei, Arhidiaconul Dr. Ioan Zăgrean, de la Catedra de Liturgică și Morală Creștină, care a aprofundat valoarea psihologică a mărturisirii ca mijloc de înnoire duhovnicească. A treia meditaţie, intitulată „Convertirea Sfântului Apostol Pavel", a fost expusă de „umblatul în scripturi Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu", Prorectorul Academiei Teologice. Cea de-a patra meditaţie, „Convertirea fariseului Nicodim", a fost expusă de Păr. Prof. Gheorghe Noveanu, duhovnicul Academiei Teologice. Încadrând pe Nicodim în culoarea locală a epocii, Prof. Gheorghe Noveanu a trasat procesul interior al acestui sinedrist, medic, cu studii şi cunoştinţe temeinice în cultura contemporană. Nemulţumirea lui faţă de materializarea ideii de Messia, care trebuia să vină pentru Israel şi numai pentru împărăţia lui, îl face să-L caute pe Hristos şi să-L cunoască. Conflictul normal dintre mentalitatea liberală a fariseului Nicodim şi egocentismul exclusivist al sinedriului, îl duce pe Nicodim, din curiozitate, din pasiune pentru adevăr şi dor de noutate, la convorbirea cu Mântuitorul (Ioan 3, 1-36). Convorbirea este hotărâtoare pentru mintea fariseului, dar convenienţele vieţii îl opresc să acţioneze. Momentul crucial al convertirii este însă luarea apărării lui Iisus când sinedriul trimite să-l prindă: „Au legea pedepseşte pe cineva înainte de a-l asculta şi a afla vina lui?" (loan 7, 51). Prin această faptă, Nicodim se

[3] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

situează pe treapta mărturisitorilor. Ultimul gest de participare cu toată compasiunea la punerea în mormânt a Domnului este concludentă pentru apartenenţa spirituală a lui Nicodim la creştinism. Consideraţiuni de natură onomastică ne dau indicii că Nicodim a fost socotit de contemporani ca un fiu al Bisericii şi prin păstrarea numelui lui în onomastica creştină, a fost considerat ca un convertit. Chiar dacă nu a fost un convertit ca Pavel, el poate fi considerat un mântuit prin harul lui Dumnezeu[4].

Continuându-se firul conferinţelor religioase începute în primăvara anului 1948 la Catedrală, în după-amiaza zilei de 3 aprilie, a conferențiat Protopopul Florea Mureșanu, dezvoltând subiectul „Convertirea Sf. Iustin Martirul", suflet de elită din lumea mare a gânditorilor vremii, care a încercat toate sistemele filosofice, rămânând însă nemulţumit. În urma unei viziuni, s-a încreștinat. De aici a început o viață nouă, hotărât mai degrabă să moară, decât să se lepede de Hristos. În ziua de 10 aprilie, a conferențiat Prof. Ioan Bunea despre „Convertirea fericitului Augustin", fire zbuciumată și închinată până la pasiune plăcerilor, care, simţind însă în suflet glasul tainic al harului, i-a urmat cu hotărâre, reuşind mai apoi ca tot talentul său să şi-l pună în slujba Bisericii. Un exemplu evident de tărie a harului și de biruinţă prin Hristos. În ziua de 17 aprilie, a conferenţiat Pr. Cons. Augustin Faur despre „Convertirea Sf. Veronica", femeia care a venit spre Mântuitorul Hristos îndemnată de suferință. Aflând mai multă înţelegere decât își închipuise și fiind, în final, vindecată, L-a urmat pe Mântuitor până la sfârşitul vieții. Sfânta tradiţie o identifică cu femeia care I-a dat Mântuitorului năframa capului să-și șteargă fața pe drumul calvarului. Prof. Emil Nicolescu a conferențiat în ziua de 24 aprilie despre „Convertirea Mariei Magdalena", femeia care, după o viață zbuciumată, în urma întâlnirii cu Mântuitorul în casa fariseului Simon, a devenit o făptură nouă în Hristos. Pilda vieții de mai târziu constituie un îndemn pentru fiecare persoană care conștientizează răutatea păcatului şi frumusețea morală după care râvneşte sufletul.

Conferințele inaugurate în primăvara anului 1948 de Episcopia Clujului au fost un început bun şi folositor, având darul să stârnească un viu interes în rândul credincioşilor din orașul Cluj[5].

---

[4] „Pentru întărirea dreptei credințe. Meditații religioase", în *Ibidem*, nr. 13-14, Cluj, 4 aprilie 1948, p. 2.

[5] „Pentru întărirea dreptei credințe", în *Ibidem*, nr. 15-18, Cluj, 2 mai 1948, p. 7.

https://biblioteca-digitala.ro

În ziua de 6 iunie 1948, a fost ales noul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, în persoana Î.P.S. Iustinian Marina. Acesta s-a născut la 22 februarie 1901 în satul Cermegeşti din judeţul Vâlcea, dintr-o familie de preoţi. În anul 1915, a intrat la Seminarul Teologic din Râmnicu Vâlcea, pe care l-a absolvit în anul 1923, obţinând diploma de învăţător. Și-a început activitatea în Parohia Băbeni, județul Vâlcea, fiind preot și învățător în același timp. Este remarcat de Episcopul Vartolomeu, care îl sfătuiește să se înscrie la Facultatea de Teologie din București, pe care o absolvă în anul 1929. Este numit preot în oraşul Râmnicu Vâlcea, la Parohia Sf. Gheorghe, la 1 noiembrie 1932 încredințându-i-se şi postul de director al Seminarului „Sf. Nicolae". Pentru meritele personale, în luna august 1945, a fost chemat de răposatul Mitropolit al Moldovei, Irineu Mihăilcescu, în postul de Vicar-Arhiereu la Iași. La 19 noiembrie 1947, Marele Colegiu Electoral Bisericesc l-a ales Mitropolit al Moldovei, iar după trecere la cele veşnice a Patriarhului Nicodim, a fost chemat ca Patriarh-Locotenent în treburile Bisericii Ortodoxe Române.

Învestirea noului Patriarh a avut loc în ziua de 6 iunie, într-un cadru solemn, în prezenţa membrilor Prezidiului Marii Adunări Naţionale, în frunte cu Prof. Dr. Constantin I. Parhon, a membrilor guvernului, în frunte cu prim-ministrul Dr. Petru Groza, a membrilor corpului diplomatic, precum şi a înaltelor personalităţi civile, militare şi bisericeşti. Solemnitatea citirii Decretului de confirmare a conducătorului Bisericii Ortodoxe Române s-a desfăşurat în Palatul Marii Adunări Naţionale. Au participat de asemenea delegaţiile Bisericilor Ortodoxe străine şi anume: delegaţia Bisericii Ortodoxe Ruse, compusă din Î.P.S. Nicolae Crutitschi, Mitropolitul Moscovei, P.S Arsenie, Episcopul Kalininului, P.C. Protoiereu Const. Rujitschi, Directorul Afacerilor particulare din Exarhatele întregii Ucraine, Serghie Ivanovici Filipov, secretarul particular al Î.P.S. Mitropolit Nicolae Crutitschi, precum şi delegaţia Bisericii Ortodoxe Bulgare, alcătuită din Î.P.S. Mitropolit Chiril al Plovdivului şi Arhiereul Partenie, vicarul Exarhatului Sofiei.

Solemnitatea s-a deschis prin intonarea Imnului Republicii Populare Române şi a imnului religios tradiţional la primirea noului Patriarh. Apoi Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor, a citit Decretul de confirmare a Î.PS.

https://biblioteca-digitala.ro

Patriarh Iustinian de către Prezidiul R. P. R., după care Prof. Dr. Constantin I. Parhon, preşedintele Prezidiului Marii Adunări Naţionale, a înmânat cu formula sacramentală cârja patriarhală Î.P.S. Iustinian Marina.

Noul Patriarh a rostit apoi un cald şi vibrant cuvânt, după care Prof. Constantin I. Parhon a subliniat semificaţia alegerii noului Patriarh al Bisericii şi misiunea pe care o are de îndeplinit. După celebrarea Sf. Liturghii, pr. Petre Vintilescu, directorul Sf. Sinod, a citit Gramata Sf. Sinod, prin care acest înalt for bisericesc a confirmat alegerea noului Patriah.

În numele Sf. Sinod, Î.P.S. Mitropolit Bălan al Ardealului i-a urat Patriarhului Iustinian Marina păstorie rodnică şi îndelungată. A urmat apoi la cuvânt Ministrului Cultelor, Stanciu Stoian, care cu acest prilej i-a înmânat Î.P.S. Iustinian Marina însemnul patriarhal. În numele delegației Bisericii Ortodoxe Ruse, Î.P.S. Mitropolitul Nicolae Crutitschi a rostit apoi o însufleţită cuvântare, citind tuturor scrisoarea Patriarhului Alexei al Moscovei. După aceasta, a rostit un cald cuvânt şi Î.P.S. Mitropolit Chiril al Plovdivului, în numele delegației Bisericii Ortodoxe Bulgare[6]. În final, noul Patriarh a rostit următorul discurs: „Înalt Preasfinţite Preşedinte, Înalt Prezidiu, Onorat Guvern, Mărit Colegiu, sunt adânc mişcat atât pentru dragostea, cinstea şi încrederea arătată prin votul Dv., faţă de umila mea persoană, cât şi pentru deplina conştiinţă a marilor şi grelelor răspunderi ce trebuie să-şi ia pe umeri acela care primeşte conducerea Bisericii Ortodoxe Române şi drept-credincioşilor ei şi cercetându-mă pe mine însumi, îmi zic ca şi Sf. Ioan Gură de Aur: «Eu îmi cunosc sufletul, slăbiciunea şi micimea lui; cunosc şi măreţia acestei slujiri şi cât de nespus de grea este înfăptuirea ei, căci mai multe sunt furtunile ce zguduie sufletul Episcopului decât vânturile care zbuciumă marea» (Despre preoţie, cartea 3, Cap. 8, v. 210-211).

Plecându-mi cu umilinţă grumazii, răspund Tatălui ceresc cu cuvintele Apostolului Pavel: «Dacă în Sulul cărţii scris este pentru mine aceasta, ca să fac voia Ta, Dumnezeule, iată, viu. Iată viu, ca să fac voia Ta. (Evrei X, 7, 9). Iată-mă deci ostaticul dragostei dv., prea venerabili şi iubiţi fraţi şi fii ai Bisericii, primind să merg pe calea plină de spini şi de greutăţi a Patriarhiei, purtând însă în suflet nădejdea cu care ne încurajează în asemenea clipe Apostolul Pavel, sfătuindu-ne: «Staţi (acolo), încingând mijlocul vostru cu

[6] „Alegerea noului Patriarh", în *Ibidem*, nr. 23-24, Cluj, 13 iunie 1948, p. 2-3.

https://biblioteca-digitala.ro

adevărul şi îmbrăcându-vă cu zaua dreptății și încălțându-vă picioarele întru gătirea Evangheliei păcii» (Efeseni XI, 14 16). Căci, după spusele psalmistului, «Dumnezeu este care pune o sarcină şi tot El este care ne ajută» (Ps. 68 v. 20) a o purta.

Biserica este chemată azi să purifice, să înnoiască şi să înnobileze viaţa omenească, propovăduind dreptate şi omenie, tuturor muncă paşnică, cinste şi ordine; este chemată să împuternicească sufletul poporului drept-credincios cu tăria iubirii, a solidarităţii şi a unirii. Pentru înfăptuirea acestor idealuri, cel dintâi şi cel mai de seamă lucru pe care îl voi avea de făcut în hotarul tradiţiilor bisericeşti este păstrarea credinţei, care în decursul istoriei s-a arătat a fi o piatră de temelie tare, înlăturând dureroasa spărtură provocată de duşmani acum 350 de ani, credinţa unitară ortodoxă va deveni «un chivot de mântuire şi izvor nesecat de fapte mari şi de propăşire duhovnicească şi morală pentru poporul nostru». Deoarece credinţa noastră ortodoxă, curăţită de orice nedesăvârşire omenească şi înfăţişată în forma ei adevărată, nu izbuteşte să fie în sânul poporului nostru vie, energică şi rodnică prin fapte de dragoste, de pace şi de sfinţenie, decât prin ajutorul unui cler pregătit, plin de demnitate şi ascultător, devotat cu suflet şi cu mintea chemării sale sfinte pentru lămurirea şi întoarcerea poporului drept-credincios, pregătirea cât mai bună a clerului va fi una dintre grijile de căpetenie ale sarcinii mele patriarhale.

Obiectivul misiunii Bisericii este omul, temelia patriei și societății. Înălțarea omului condiționează îmbunătățirea tuturor celorlalte realităţi ale vieţii omneşti. Formarea unui om nou, a unui om conştient de rosturile lui pe pământ, pătruns de nepieritoarele adevăruri ale dreptăţii şi păcii, iată o vastă lucrare la săvârşirea căreia este chemată să contribuie şi Biserica. Lăsată pradă tuturor rătăcirilor şi tuturor suferinţelor, omenirea strigă şi cere pace, înfrăţire şi dragoste. Biserica trebuie să răspundă acestei strigări şi să fie prezentă acolo unde se dă lupta. Slujitorilor Bisericii le revine toată datoria de a îndepărta din sufletele oamenilor toată zgura lăsată de păcatele trecutului şi de a-şi da şi viaţa pentru apărarea păcii şi libertăţii omenirii, după pilda dată nouă de Iisus”[7].

În luna iunie 1948, de ziua Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel, a fost prăznuită sărbătoarea instalării în scaunul episcopal, în urmă cu doisprezece

[7] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

ani, a P.S. Episcop Nicolae Colan. Referindu-se la eveniment, reporterul Revistei Renașterea scria: „Acum doisprezece ani, a poposit pe culmea Feleacului nădejdea cea nouă. Şi an de an, nădejdea s-a împlinit, rodind altele noi. Aşa am petrecut puţinele zile bune, dar mai ales multele zile de obidă. Episcopul Nicolae s-a arătat şi se arată mare atunci când vântul suflă mai puternic. Şi-a făcut din împlinirea datoriei lege şi din credinţă biruinţă nezdruncinată. Faptele i-au încununat numele cu o poreclă: «cel bun». La aceasta alţii au adăugat: «cel înţelept». Şi darnic, Cel de Sus a arătat că este mai ales «cel plin de dar»”[8]. Într-adevăr, P.S. Episcop Nicolae s-a dovedit „doctor necazurilor obşteşti”, „înţelept” pentru cei nevoiţi cu priceperea celor înalte, purtându-se după datina marilor vlădici prin puterea harului pe care i l-a sădit în suflet Mântuitorul Hristos. Considerat „fratele cel mare a norodului muncitor cu sapa, cu unealta sau cu pana”, Episcopul Nicolae a devenit „Părintele Nicolae”, care a păstorit turma prin exemplu şi câştigându-și dreptul de întâistătător prin muncă. „Ţăran între ţărani, înţelept între înţelepţi, vlădică între vlădici, Episcopul nostru drag duce făclia luminii şi mândria noastră de drept-credincioşi români din pragul Clujului până în cetatea Academiei Române. El ne vesteşte fiinţa şi ne apără nevoinţele de mai bine înaintea tuturora cu mărimea dragostei şi preţul jertfei personale. De aceea, îndatorirea noastră de a-l cinsti se transformă azi în entuziasm nemijlocit și spunem tuturor: «noi avem Vlădică aşa cum am dorit şi cum râvnesc alţii. Vlădicul nostru nu-i nici aur, nici sâmbrii. Este mai cu osebire altceva: este Părintele nostru şi Stăpânul nostru întru dreapta credinţă şi mântuire»”[9].

[8] „Sărbătoarea noastră”, în *Ibidem*, nr. 25-26, Cluj, 27 iunie 1948, p. 1.
[9] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

30

Transformarea Academiei clujene în Institut Teologic de rang universitar

În luna august 1948, a fost publicat în Monitorul Oficial Decretul nr. 178 cu privire la regimul general al cultelor religioase[1]. La Capitolul VI, intitulat „Învăţământul religios", se specifică:

„Art. 44. Cultele religioase sunt libere a-şi organiza învăţământul pentru pregătirea personalului cultului sub controlul Statului. Crearea şcolilor şi alcătuirea programelor şcolare se vor face de către organele competente ale cultelor religioase respective şi vor fi supuse spre aprobare Ministerului Cultelor.

Art. 45. Membrii Corpului didactic se numesc de organele statutare ale cultului religios respectiv, în conformitate cu statutul şi normele aprobate de minister, având pentru cei salarizaţi de Stat recunoaşterea prealabilă a ministerului, iar pentru cei plătiţi de cult confirmarea în termen de 15 zile de la numire. Ministerul Cultelor poate anula numirile făcute, când motive de ordine publică sau siguranţa Statului cer acest lucru.

Art. 46. Diplomele şi certificatele eliberate de către şcolile de învăţământ pentru pregătirea personalului cultului au valabilitatea numai în cuprinsul cultului respectiv. Echivalarea diplomelor şi certificatelor din străinătate, în ceea ce priveşte pregătirea religioasă, va fi stabilită de comisiuni speciale, recunoscute de Ministerul Cultelor.

[1] Monitorul Oficial, Nr. 178 din 4 august 1948.

https://biblioteca-digitala.ro

Art. 47. Cultele religioase sunt obligate a comunica Ministerului Cultelor toate datele cu privire la organizarea şi funcţionarea învăţământului pentru pregătirea personalului ecleziastic.

Art. 48. Cultele religioase pot organiza, cu aprobarea ministerului, pentru pregătirea deserveņților cultului, şcoli de cântăreţi şi şcoli pentru pregătirea cleruli. Şcolile de cântăreţi vor avea la bază cel puţin gimnaziul unic sau şapte clase primare (învăţământul elementar de şapte clase). Şcolile pentru pregătirea clerului mirean şi monahal pot fi seminarii teologice, având la bază gimnaziul unic sau şapte clase primare, institute teologice, având la bază absolvenţa liceului sau a şcolii normale (pedagogice) şi institute teologice de grad universitar, având la bază bacalaureatul sau diploma de şcoală normală (pedagogică). Fiecare cult îşi va avea pentru formarea clerului una dintre aceste forme de aşezământ şcolar. Pentru pregătirea monahilor, cultele pot organiza, cu aprobarea ministerului, seminarii speciale, cu bază de gimnaziu unic sau şcoală primară de şapte ani.

Art. 49. Cultul ortodox va putea avea, pentru pregătirea clerului, două institute teologice de grad universitar. Cultul catolic va putea avea un singur institut teologic de grad universitar, cu secţiile speciale necesare. Cultele protestante de asemenea vor putea avea un singur institut teologic de grad universitar, cu secţiile speciale necesare.

Art. 50. Cultele pot avea internate pentru elevii sau studenţii care urmează şcolile, respectiv institutele de pregătire a clerului, însă exclusiv pentru aceştia şi numai pe lângă şcoala sau institutul respectiv.

Art. 51. Jurisdicţia canonică şi învăţătura dogmatică în şcolile de cântăreţi, seminarii şi institute sunt pe seama cultului respectiv, iar controlul didactic şi administrativ aparţin Ministerului Cultelor, indiferent de felul şi gradul lor.

Art. 52. Încadrarea profesorilor actuali se va face prin decret, la propunerea Ministerului Cultelor.

Capitolul VII. Dispoziţiuni finale şi tranzitorii.

Art. 53. Actualele seminarii teologice, în care se predă şi cultura generală, se desfiinţează. Corpul didactic de specialităţi laice de la aceste seminarii, împreună cu prevederile bugetare respective, trec de la Ministerul Cultelor la Ministerul Învăţământului Public. Profesorii care intră în această

https://biblioteca-digitala.ro

categorie vor fi încadraţi, după posibiltăţi, la catedre de aceeaşi specialitate sau specialităţi înrudite. Absolvenţi cu diplomă ai seminariilor teologice şi care au obţinut această diplomă până la data apariţiei legii de faţă, se bucură de aceleaşi drepturi de a urma învăţământul teologic superior ca şi bacalaureaţi liceelor teoretice sau diplomaţii şcolilor normale (pedagogice).

Art. 54. Facultatea de Teologie din Bucureşti se transformă în Institut Teologic de grad universitar, iar personalul didactic şi administrativ, împreună cu prevederile bugetare respective, trec de la Ministerul învăţământului Public la Ministerul Culteler.

Art. 55. Toate chestiunile cu privire la împărţirea bunurilor între diferitele comunităţi religioase locale ale cultelor, nerezolvate încă, se vor rezolva potrivit dispoziţiunilor art 37 din legea de faţă"[2].

Legea pentru reforma învăţământului, intrată în vigoare la data de 3 august 1948, cuprindea şi un decret, care prevedeatrecerea în proprietatea statului a bunurilor bisericilor, congregaţiilor, comunităţilor sau particularilor ce au servit pentru funcţionarea şi întreţinerea instituţiilor de învăţământ general, tehnic sau profesional[3].

În virtutea noii legi, Comisia pentru reglementarea învăţământului religios de pe lângă Sfântul Sinod, din care făcea parte P.S. Episcop Nicolae Colan, a conceput un proiect de regulament, completat cu cererea de înfiinţare a încă două institute teologice, la Cluj şi Arad, pentru cultul ortodox. În memoriu se motiva că înființarea celor două institute teologice se justifică prin proporţia numerică a credincioşilor în raport cu numărul de institute, precum şi de nevoia de a putea plasa personalul educativ de grad universitar de la cele 5 Academii Teologice existente[4].

Spre sfârșitul anului 1948, Instituitul Teologic Ortodox de rang Universitar al Clujului a devenit o realitate. „Cine va comenta, cândva, istoria acestui eveniment va avea prilejul unei lungi adăstări asupra hrisoavelor zilelor noastre. Institutul Teologie Ortodox din Cluj este un act de dreptate și o răsplată legitimă, întârziată, ce se dă Clujului şi Ardealului. Cei ce au

[2] „Noul regim al Cultelor Religioase", în Rev. Renașterea, anul XXVI, nr. 31-34, Cluj, 29 august 1948, p. 4.

[3] „Reforma învăţământului", în *Ibidem*, p. 6.

[4] *Ibidem*, nr. 37-40, Cluj, 3 octombrie 1948, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

săvârşit acest act de dreptate se pot aştepta la răsplata întregii mase intelectuale româneşti şi pot fi siguri că hotărârea lor va fi încununată de roadele muncii tuturor factorilor: profesori şi studenţi de la Şcoala nou înfiinţată.

Dreptul Clujului de a avea un institut superior de cultură ortodoxă a fost neglijat voit de fostele stăpâniri, deși Academia Teologică ce funcţiona în Cluj a dat dovadă că pe ogorul restrâns, cu mijloace de-o sărăcie jalnică, a știut să realizeze momente culturale impresionante, cu larg răsunet în inimile poporului.

Acum, când putem face bilanţul Academiei Teologice Ortodoxe ce îşi încheie activitatea prin înfiinţarea Institutului (Facultății) de Teologie, dintre multele ei merite subliniem îndeosebi unul: Academia Teologică Ortodoxă din Cluj, înființată prin strădania și cu tot sprijinul Episcopului Nicolae Ivan, a păstrat şi înmulţit sufletul ortodox al Ardealului, reuşind să creeze în Cluj farul de lumină ortodoxă ce deslușea orizontul neamului din Munții Rodnei până în marginea Bălgradului. Aceeaşi Academie şi-a probat utilitatea și valoarea cultural-națională în anii lungii bejenii din 1940-1944 când, sub ascultarea P.S. Episcop Nicolae Colan, a devenit refugiul marelui suflet al Ardealului, căci Academia Ortodoxă din Cluj, sub regimul horthyst, a rămas unul din singurele institute de rang superior din Ardeal.

Prin înfiinţarea Institutului Ortodox de rang universitar, fosta Academie devine Facultate cu drepturile şi obligaţiile cuprinse în noua lege. Profesorii devind egali în drepturi și obligații cu profesori universitari şi studenţii nu vor mai avea de suportat starea de paria între colegii lor de la celelalte facultăţi", semnala presa vremii[5].

Având în vedere dispoziţiile art. 44-52 din Decretul Nr. 177 din 1948 pentru regimul general al cultelor religioase, în baza art. 7 din Decretul Nr. 178 din 1948 pentru organizarea Ministerului Cultelor, s-a decis ca „Profesorii facultăţilor şi centrelor de îndrumare pot căpăta, după necesităţi, prin senatul respectiv, în cadrul specialității lor și al Institutului, și alte însărcinări didactice, decât cele prevăzute în această decizie. Hotărârile senatelor în această privinţă trebuie să aibă încuviinţarea Bisericii şi

[5] G. N., „S-a împlinit!", în *Ibidem*, nr. 45-48, Cluj, 28 noiembrie 1948, pp. 1-2.

https://biblioteca-digitala.ro

aprobarea Ministerului. Durata de studii pentru licenţă va fi de 4 ani, iar durata de studii pentru doctorat va fi încă 3 ani”[6].

La Art. 13 se prevedea că în institutele de grad universitar ale cultului ortodox, materiile de învăţământ pentru licenţă la facultăţile de teologie se predau în 4 secţii: exegetică, istorică, sistematică, practică. Aceste secţii cuprindeau următoarele catedre, conferinţe, lectorate şi asistenţa:

Catedre: a) Studiul Vechiului Testament (introducerea în cărţile Vechiului Testament şi exegeza cărţilor respective, arheologia biblică); b) Studiul Noului Testament (introducerea în cărţile Noului Testament şi exegeza cărţilor respective); c) Istoria bisericească universală, cu noţiuni de artă creştină şi patrologie; d) Istoria Bisericii române, cu noţiuni despre arta şi literatura Bisericii române; e) Istoria religiilor şi teologia fundamentală; f) Teologia dogmatică, simbolică și îndrumări misionare; g) Teologia morală; h) Pastorală liturgică şi omiletică; i) Catehetică şi noţiuni de pedagogie modernă; j) Drept canonic şi administraţie bisericească.

Conferinţe: a) Limba slavo-rusă şi istoria literaturii teologice ruse; b) Muzica bisericească şi ritual.

Lectorate: a) Limba ebraică; b) Limba elină; c) Limba latină.

În cadrul celor trei institute, urmau să funcţioneze şi câte 4 asistenţi, unul pentru fiecare secţie. Facultatea de Teologie din Bucureşti conferea titlul de doctor în teologie. Pentru cursul de doctorat, se adăugau în plus trei catedre: a) Patrologia şi patristica; b) Teologia simbolică; c) Studiul comparat al religiilor, cu specială privire asupra celorlalte culte creştine.

La Art. 14 se preciza că Centrele de îndrumare ale clerului vor avea câte trei catedre: a) Teologia exegetică, sistematici şi istorică; b) Teologia practică; c) Probleme misionare şi de actualitate. Fiecare centru urma să aibă câte un asistent. Programa fiecărei catedre trebuia completată cu probleme indicate după necesităţi, iar programa fiecărei perioade de cursuri - aprobată de Ministerul Cultelor[7].

La sfârşitul anului 1948, Cetatea Clujului a avut prilejul unei duble sărbători: Consfinţirea unei înfrăţiri spirituale şi inaugurarea celui mai înalt Institut de Cultură Teologică Ortodoxă din Ardealul de Sus. În seara zilei

[6] „Deciziunea Ministrului Cultelor (Extras)”, în *Ibidem*, pp. 1-2.
[7] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

de 4 decembrie, a sosit la Cluj Ministrul Cultelor, Stanciu Stoian, însoţit de Dr. Petre Vintilescu, Rectorul Institutului Teologic din Bucureşti şi Directorul General Titus Ţifu, din Ministerul Cultelor. În sala de festivităţi a Episcopiei, oaspeţii au fost întâmpinaţi de P.S. Episcop Nicolae Colan, Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu, Rectorul Institutului Teologic din Cluj, de corpul profesoral al noului Institut și de preoțimea clujeană.

Ministrul Stanciu Stoian şi-a exprimat bucuria faţă de aleasa primire, spunând că a voit să fie de faţă la inaugurarea noului Institut pentru a cunoaşte oamenii şi a primi legământul de muncă de la cel mai îndepărtat far de lumină al ortodoxiei românești. „Nu eu sunt ctitorul acestui Institut, ci întreg Guvernul şi D-Voastră înşivă, care aţi avut dreptul acesta şi pe care Guvernul Republicii l-a împlinit în faptă”[8].

Duminică, 5 decembrie, la ora 10.30, în Catedrala Ortodoxă din Cluj a fost săvârșită Sf. Liturghie de către P.S. Episcop Nicolae Colan și P.S. Episcop Nicolae Popovici al Oradiei. În jurul prânzului, întreaga asistenţă s-a adunat în Sala festivă a Episcopiei, unde, după intonarea Imnului Republicii de către Corul Episcopiei, condus de Ioan Brie, şi după citirea deciziei Ministeriale de înfiinţare a Institutului de către părintele Titus Ţifu, Director în Ministerul Cultelor, solemnitatea inaugurării Institutului Teologic Ortodox de rang Universitar din Cluj, a fost deschisă prin cuvântarea P. S. Episcop Nicolae Colan: „Domnule Ministru, Domnilor şi fraţilor! Biserica Ortodoxă Română trece printr-o epocă de bucurii, cum rar i s-a dat să mai treacă în îndelungata şi zbucumata ei istorie. Căci iată, după însângerarea pricinuită acestei Biserici acum 250 de ani, de duşmanii neamului - Vaticanul şi Burgul împărătesc din Viena - ea se întregeşte din nou, prin revenirea fraţilor noştri uniţi la sânul cel cald și pururea ocrotitor al ortodoxiei strămoşeşti. De câteva săptămâni, fiii neamului românesc din Ardeal se închină iarăşi în aceeaşi Biserică drept-măritoare, iar părinţii lui duhovniceşti slujesc din nou la aceleaşi altare, plinind cuvântul Pslamistului: «Iată acum ce este bun sau ce este frumos fără numai a locui fraţii împreună» (Ps. 132, 1).

Sărbătoreasca noastră bucurie de astăzi este prilejuită de inagurarea Institutului Teologic Ortodox din Cluj, Institutul pe care-l reclamau

[8] „Sărbătoarea Clujului”, în *Ibidem*, nr. 49-52, Cluj, 25 decembrie 1948, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

credincioşii celor şase eparhii româneşti ce-au fiinţat până de curând pe teritoriul Ardealului de Sus, precum şi prestigiul cărturăresc al Capitalei acestui Ardeal reunit pe veci cu patria mamă, prin jertfa nebiruitei armate sovietice, înfrăţite cu jertfa ostaşilor noştri viteji. Dar întemeierea unei şcoli superioare de Teologie Ortodoxă la Cluj o reclamau şi alte multe nevoi ale vieţii noastre obşteşti. D-voastră, Domnule Ministru, ca profesor şi devotat om al culturii, aţi înţeles aceste nevoi şi le-aţi tratat cu o superioară bunăvoinţă. Aceeaşi superioară bunăvoinţă am găsit-o la Î.P.S. Patriarh Iustinian şi la toţi membrii onoratului Guvern din care faceţi parte. De aceea, îngăduiţi-ne să vă socotim ctitorul Institutului nostru Teologic de grad Universitar, ctitor pe care nu vom înceta să-l pomenim în rugăciunile noastre, ca pe un autentic binefăcător al Sfintei noastre Biserici. În aceste rugăciuni vă rugăm să primiți mulţumirile noastre și vă asigurăm că noi, cei de-aici, ne vom îngriji de noul Institut ca de cea mai scumpă instituţie bisericească din Ardeal. Suntem încredinţaţi că şi D-voastră îi veți acorda tot sprijinul necesar, ca să-și poată consolida cât mai temeinic existența și să-și poată împlini pe de-a-ntregul înalta chemare ortodoxă şi naţională pentru care a fost creată.

Care este această chemare? Să crească, prin studiu, rugăciune şi meditaţie, preoţi devotaţi pentru altarele Sfintei noastre Biserici, preoţi înzestraţi cu armele ştiinţei teologice şi cu inima încinsă de dragostea de Hristos şi de poporul lui drept-credincios. Din această şcoală trebuie să iasă preoţi care să înalţe în mijlocul poporului nu numai torța de lumină a vieţii de veci, ci și torța călăuzitoare spre o viață mai dreaptă, mai bună, mai fericită şi pe pământ. Din aceste două ţinte superioare ale năzuinţelor omeneşti, ei vor învăța poporul, cu cuvântul şi cu fapta, să asculte şi să plinească legile împărăţiei lui Dumnezeu şi legile Republicii Populare Române deopotrivă, dând astfel, după îndemnul Sfintei Scripturi, Cezarului ce este al Cezarului și lui Dumnezeu ce este a lui Dumnezeu.

Împlinirea poruncilor privitoare la mântuirea sufletului alcătuieşte esenţa firească a preocupărilor unui preot. Dar nici ascultarea de poruncile vieții cetățenești nu este o sarcină grea pentru preoţii noştri. Căci urmărind acest scop, ei nu sunt siliți să îndoaie Evanghelia Domnului, cu duhul ei democratic, nici nu trebuie să-şi scuture cine ştie ce poveri ancestrale sau

https://biblioteca-digitala.ro

să-şi învingă porniri pe care n-au de unde le avea. Pentru că cei mai mulţi din ucenicii Institutului nostru vor fi, ca şi în trecut, fii ai ţărănimii şi muncitorimii noastre harnice. Ei ies din popor pentru ca, după cei patru ani petrecuţi în şcoala preoţească, să se întoarcă iarăşi în mijlocul poporului, ca părinţi ai lui. Va fi ca în rugăciunea liturgică: «Ale Tale dintru ale Tale».

Iată cum vedem noi, Prea Stimate Domnule Ministru, perspectivele şi misiunea Institutului Teologic, a cărui inaugurare o prăznuim astăzi și suntem încredinţaţi că în cele spuse de noi am găcit măcar în parte şi gândurile D-voastre precum şi ale Guvernului pe care-l reprezentaţi la această solemnitate.

Acum, înainte da a termina, vă rog să-mi îngăduiţi un intermezzo învăluit într-un firesc sentiment de duioşie. Mă uit cu gândul înapoi şi îmbrăţişez cu iubirea mea trecutul de douăzeci şi patru de ani al fostei noastre Academii Teologice, în care şi-au dobândit buna creştere şi învăţătură trei pătrimi din vechii preoţi de astăzi ai Eparhiei noastre. Foştii ei dascăli şi învățăcei, unii trecuţi în lumea veşnicei, sunt de faţă şi ei cu gândul la praznicul nostru şi se bucură împrună cu noi, văzând cum școala lor dragă creşte, lărgindu-şi cadrele şi orizontul, cu vrerea lui Dumnezeu şi a oamenilor buni. În numele Bisericii, eu le aduc tuturora călduroasa mea mulţumită pentru jertfelnicia cu care au stat în slujba acestei vetre de lumină ortodoxă.

Mulţumind încă odată, din toată inima, Înalt Preasfinţitului Patriarh, întregului guvern şi îndeosebi D-voastre, Domnule Ministru, pentru istorica faptă ce-aţi săvârşit prin legiferarea Institutului nostru Teologic, rog pe bunul Dumnezeu să-și reverse darurile Sale peste munca științifică şi educativă a profesorilor acestui aşezământ, ca şi peste tinereasca strădanie a studenţilor lui. «Doamne, Doamne, caută din cer şi vezi şi cercetează via aceasta pe care a sădit-o dreapta Ta şi o desăvârşeşte pe ea!»”[9].

După cuvântarea P.S. Episcop Nicolae Colan, a luat cuvântul Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu, Rectorul Institutului Teologic, care, expunând situaţia şi deziderantele celor două Biserici unite, şi-a manifestat întreagă gratitudinea faţă de actul de dreptate săvârşit de guvern şi a asigurat pe Ministrul Stanciu Stoian de munca şi de împlinirea tuturor nădejdilor ce

[9] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

s-au pus în înaltul Institut de cultură ortodoxă. Rectorul a expus, de asemenea, Ministrului toate nevoile materiale ce se leagă de buna funcţionare a Institutului, rugându-l să se facă ctitorul deplin şi apărătorul intereselor acestei şcoli care îi va purta totdeauna recunoştinţa. A luat apoi cuvântul Dr. Alexandru Filipaşcu, Decanul Facultăţii Teologice din Cluj, care, arătând cum în trecut Biserica unită a fost una cu poporul, mărturisind aceeaşi Lege şi apărând acelaşi neam, „astăzi, când s-a descătuşat de puterea papală şi de legăturile Romei, se simte liber, iar frăţia de astăzi este prilej de bucurie deplină, poporul considerând-o un act de reparaţie istorică”[10].

În numele Institutului Teologic Ortodox Român din Bucureşti a luat cuvântul Părintele Prof. Dr. Petre Vintilescu, care, plecând de la cuvintele lui Petru Movilă, mlădiţă valahă crescută la Kiev, a adus salutul celui dintâi Institut Teologic din țară şi, ca delegat al Patriarhului, a adus binecuvântarea acestuia peste noul aşezământ ardelean. În numele Institutului Teologic din Sibiu şi în numele Î.P.S. Mitropolit Nicolae Bălan, a vorbit Pr. Prof. Dr. Nicolae Neaga, care a adus cuvântul de îndemn şi frăţeasca îmbrăţişare a Sibiului pentru noul Institut: „În această dimineaţă a muncii, noi, cei din Sibiu, ca şi fraţii din Cluj, muncim pentru binele poporului şi pentru mântuirea lui”. În numele Universităţii „Victor Babeş” din Cluj, cuvântul de bun-venit a fost adus de Dr. Ioan Tănăsescu, Prorectorul Universităţii: „Iubirea neprecupeţită a aproapelui şi dorinţa de a şti ne uneşte într-un frăţesc elan, deopotrivă”. Acesta a asigurat întreaga asistenţă de profunda preţuire şi de sprijinul factorului universitar faţă de noul Institut. În numele Biserici Reformate, a luat cuvântul Episcopul Vásárhelyi, care l-a asigurat pe P.S. Episcop şi pe Ministrul Stanciu Stoian de frăţeasca colaborare între cele două Biserici şi cele două naţiuni, spunând că, aşa cum în trecut între el şi P.S. Episcop Nicolae al Clujului a fost o bună vecinătate, pe viitor, prin aceeaşi strădanie a religiei, naţiunile conlocuitoare se vor înfrăţi spre fericirea lor şi a păcii.

Într-un mod elogios, Ministrul Stanciu Stoian a adus salutul Guvernului şi primului-ministru, Dr. Petru Groza, la această sărbătoare: „Această inaugurare nu este numai o sudare a unui fapt împlinit anterior, ci este în

[10] *Ibidem.*

https://biblioteca-digitala.ro

acelaş timp un prilej de mărturisire reciprocă a dezideratelor ce ne animă deopotrivă. Este un prilej de a avea un steag nou care să îmbrăţişeze amândouă Bisericile care acum una sunt, servind aceeaşi mântuire, al aceluiaşi neam. Institutul este făcut ca să cimenteze printr-un act istoric reîntregirea Bisericii româneşti”[11]. Făcând un lung expozeu, Ministrul Stanciu Stoian a constatat că în realitatea strictă a documentelor n-au existat niciodată două biserici pentru neamul românesc, ci doar „două strane prin care se invoca acelaşi Dumnezeu, pentru acelaşi neam. Înainte de-a se putea consolida democraţia şi binele public, poporul trebuia să se unească. Evenimentele de azi trebuiau să se petreacă, urmând un făgaş normal, încă din anul 1918, când unirea politică a românilor necesita şi unirea sufletească. Nu s-a putut face unirea deplină pentru că în anul 1918 s-a făcut doar unirea claselor priveligiate, iar dacă anul 1948 a săvârşit actul unirii sufleteşti, aceasta se datorează faptului că în 23 august 1944, poporul însuşi s-a descătuşat din lanţurile robiei şi a pornit pe calea împlinirii sale, pe calea democraţiei şi a Republicii.

Mai sunt şi acum oameni care nu vor sau nu pot înţelege sensul cuvântului de libertate. Libertatea este una singură, care porneşte de la popor, pentru popor. Dar sunt unii oameni care cred că libertatea înseamnă dreptul de exploatare, dreptul de a asupri. Acestora le răspundem că există o singură libertate: aceea a binelui poporului. Uniaţia a plecat dintr-un gând pur politic: dorinţa Burgului Vienei de a avea un partid pe temei religios în Ardealul cotropit. În anul 1918, interesele meschine ale claselor priveligiate au oprit sentimentul unanim de unire a poporului şi însăşi Regele Ferdinand cu guvernul de atunci, sub inspiraţia iezuiţilor, a oprit actul unirii. Ceea ce n-a putut realiza sau au oprit să se împlinească clasele conducătoare din anul 1918 a realizat astăzi poporul însuşi. Este nedrept să socotim că actul reîntregrii Bisericii s-a făcut la îndemnul Î. P. S. Mitropolit Bălan, prin cuvântarea de la 15 mai 1948, sau prin chemarea Î.P.S. Iustinian, făcută ceva mai târziu. Nu aceste cuvântări au determinat unirea. Poporul însuşi a dorit reîntregirea spirituală a sa. Noi am eliberat poporul şi el însuşi şi-a făcut unirea. Iniţiativa a plecat de la protopopii şi preoţii adunaţi în Cluj şi de aici poporul şi-a făcut dreptatea lui proprie. Actul unirii este

[11] *Ibidem,* pp. 4-5.

https://biblioteca-digitala.ro

un act popular făcut de poporul însuşi. Dacă se vorbeşte de o rezistenţă a unor rămăşiţe greco-catolice, acestea îşi au tâlcul lor. Episcopul greco-catolic dorea menţinerea situaţiei sale, pentru a-şi putea păstra latifundiile. Fiindcă la 12.000.000 de ortodocși existau în total 4000 hectare teren agricol, iar la 1.500.000 de uniţi existau 6000 de hectare. Fluviul neamului, pentru ca să-şi poată face curs nou şi temeinic în istorie, a trebuit să-şi unească astăzi forţele pentru ca astfel întărit să pornească la desăvârşirea sa. Institutul Teologic din Cluj este finalul acastui act de unire şi este piatra de încercare a ei”[12].

În continuare, Corul Catedralei a intonat un imn religios, după care întreaga asistenţă a luat parte la agapa oferită de P.S. Episcop Nicolae Colan. Cu acest prilej, Episcopul Clujului a toastat pentru guvern, pentru Patriarhul Iustinian şi pentru Prof. Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor. Asigurându-l pe Ministru de întreg devotamentul clerului şi profesorilor, de recunoştinţa poporului pentru actul de dreptate ce s-a făcut Clujului ortodox şi întregului Ardeal, Preasfinţia Sa a spus: „Coborând faptele la proporţia lor potrivită, voi zice prin glasul psalmistului «Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul, ca să ne bucurăm şi să ne veselim». Ţara şi Biserica s-au găsit şi se găsesc totdeauna laolaltă, aşa cum astăzi ne aflăm la un loc. Ne aflăm la un loc la sărbătoarea acestei fapte mari şi citim, prin perspectiva istorică, valoarea ei viitoare. Şi îmi fac o datorie dragă inimii mele să pomenesc cu acest prilej numele Excelenţei Sale Prof. Dr. I. Parhon, Preşedintele Prezidiumului, Domnului Prim Ministru, Dr. Petre Groza, Preşedintele Consiliului de Miniştri, al întâiului stătător al Sf. noastre Bisericii, Î.P.S. Patriarh Iustinian, pe care astăzi îl simţim între noi cu sufletul şi cu dorinţa de a vedea în lucrătorii acestui Institut pionerii înfrăţirii şi deşteptării poporului”[13].

[12] *Ibidem*, p. 5.
[13] *Ibidem*, pp. 4-5.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

31

Cursurile de îndrumare preoțească din anul 1949

Institutul Teologic Ortodox de grad universitar din Cluj și-a deschis cursurile în ziua de 8 ianuarie 1949, când au fost de faţă toţi studenţii şi întregul corp profesoral. Institutul a funcționat în localul din Piaţa Malinovschi, nr. 18, iar studenţii aveau aceleaşi drepturi şi îndatoriri ca și ceilalți studenți de la universitățile din țară[1].

În Duminica Ortodoxiei din 13 martie 1949, în bisericile din Cluj a început seria de meditaţii din Postul Mare. Meditaţiile au fost programate în cadrul Vecerniei, pe tot parcursul Marelui Post, fiind organizate sub auspiciile Societăţii Naţionale a Femeilor Ortodoxe. Seria prelegerilor a fost deschisă de Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu, Rectorul Institutului de Teologie, care a vorbit despre „Rugăciunea Arhierească". Plecând de la cuvintele Mântuitorului Hristos, „Sfinţeşte-i pe ei întru adevărul Tău; cuvântul Tău adevăr este" (Ioan 17, 17), acesta a arătat dragostea nemărginită a Părintelui Său faţă de Biserică şi toate bunele roade ce decurg din ea. Biserica, păstrătoarea întregului tezaur divin, reprezintă divinul pe pământ şi oricine simte în El nostalgia veşniciei nu va putea să se bucure de fericire dacă nu se va păstra în curăţenia morală şi dogmatică pe care ea o propovăduiește. Rămânând în cadrul Bisericii lui Hristos, credinciosul se menţine în „adevăr", de unde apoi creşte în har, ajungând la sfinţenia pe care Mântuitorul o doreşte tuturor[2]. Cea de-a doua meditaţie s-a ţinut în aceeași

[1] Rev. Renașterea, anul XXVII, nr. 49-52, Cluj, 25 decembrie 1948, p. 12.

[2] „Meditaţiile din Catedrală", în *Ibidem*, nr. 13-14, Cluj, 1 aprilie 1949, pp. 2-3.

https://biblioteca-digitala.ro

zi, tot în cadrul Vecerniei, la Biserica "Schimbarea la Faţă", unde a vorbit Prot. Augustin Faur despre „Unitatea credinţei". Conştient de locul unde vorbeşte, conferențiarul s-a străduit să arate că Mâniuitorul Hristos, întemeind Biserica, a avut de grijă să păzească în întregime învăţătura pe care a propovăduit-o, ferind-o de orice abateri ulterioare. De acelaşi crez au fost conduşi şi Apostolii Săi. De aceea, ori de câte ori au ajuns în situaţii care cereau o clarificare sigură, s-au întrunit în sinod spre a lămuri adevărul. Aşa au făcut Sf. Apostoli în Sinodul din Ierusalim şi aşa a făcut Biserica în primele opt veacuri, când ereziile au încercat să sfâșie unitatea dogmatică a Bisericii[3].

În duminica următoare, în cadrul Vecerniilor din Catedrala Episcopală și Biserica „Schimbarea la Faţă" din Cluj au conferențiat Dr. Dumitru Bodea de la Catedra de Liturgică și Prof. Dr. Petru Deheleanu, profesor de Noul Testament şi Sectologie de la Institutul Teologic Universitar din Cluj. Primul conferențiar a dezvoltat tema „Obârșia Sf. Liturghii", arătând originea divină a acesteia și insistând asupra actului mare care se petrece în cadrul ei. Prin Sf. Liturghie, Biserica continuă de fiecare dată drama de pe Golgota, aducându-ne sub forma pâinii şi a vinului trupul euharistic al Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Prof. Dr. Petru Deheleanu a prezentat o meditaţie pe marginea cuvintelor Domnului „Paşte oile mele", adresate Apostolului Petru. Conştient de greşeala făcută, Sf. Petru a „plâns cu amar". Lacrimile lui au fost ca cele ale lui Ieremia pe ruinele Ierusalimului sau ca ale fiului risipitor pe ruinele conștiinței sale zdruncinate. Lacrimile lui, ca orice lacrimi sincere, au fost mijlocul ce a deschis cerul ca să reverse ploaia de binecuvântare peste pământul vlăguit al inimii[4].

În duminica din 27 martie au conferențiat Dr. Ioan Zăgrean de la Catedra de Morală a Institutului Teologic şi Prof. I. Pop de la Institutul Teologic Universitar. Primul dintre vorbitori s-a referit la „Muncă şi rugăciune", un frumos imn înălţat Părintelui ceresc, care în bunătatea sa prin muncă şi rugăciune revarsă asupra noastră darurile materiale şi spirituale de care avem neapărată nevoie în zbuciumata viață pământeană.

[3] „Meditaţiile din Catedrală", în *Ibidem*, pp. 2-3.
[4] „Meditaţiile din Catedrală", în *Ibidem*, nr. 15-16, Cluj, 15 aprilie 1949, pp. 5, 7.

https://biblioteca-digitala.ro

Prof. I. Pop a vorbit despre „Biserică şi problemele sociale". Ca instituţie divină, Biserica întotdeauna s-a străduit să împace diferenţele ce s-au ivit între oameni, ca una ce are menirea să aducă pacea deplină pe pământ. În acest scop, conferențiarul a insistat asupra îndatoririi unei mai echitabile împărţiri a bunurilor materiale, asupra mamei şi asupra familiei. Pentru fiecare problemă aparte a precizat temeiurile legale care ne cer să fim cu înţelegere creştină şi umană, căci numai aşa pacea, după care însetează inimile noastre, va veni pe pământ[5].

În duminica din 3 aprilie, Prof. Dr. Isidor Todoran, de la Catedra de Dogmatică şi Apologetică a Institutului Teologic, a prezentat meditația intitulată „Cum ne mântuim", care i-a dat prilej să poarte auditoriul prin lumea plină de păcate în care, din slăbiciune, trăim cu toţii, pentru a arăta apoi felul în care mântuitorul Hristos a lucrat pentru a ne da posibilitate să fim fii ai Părintelui Său din ceruri. Prin Hristos ne împăcăm şi sfinţim, după cum tot prin El putem deveni fraţi ai Lui şi cetăţeni ai împărăţiei lui Dumnezeu. Cealaltă conferință a fost ținută de Prof. Dr. Nicolae Balcă, de la Catedra de Omiletică, Catehetică și Pedagogie, care a abordat subiectul „Tinerilor din Sf. Evanghelie", adresând tineretului un apel de ascultare și împlinire a cuvântului Evangheliei[6].

În data de 10 aprilie, programul meditaţiilor a suferit o uşoară modificare. Prof. Dr. Al. Filipescu fiind nevoit să plece din localitate din motive familiale, meditaţia a fost ţinută la Catedrala Episcopală de Părintele Prot. Augustin Faur, care a vorbit despre „Petru Movilă, Mitropolitul Kievului", mai precis despre situaţia Bisericii de Răsărit în a doua jumătate a sec. al XVI-lea şi prima jumătate a sec. al XVII-lea. La Biserica „Schimbarea la faţă", Prof. Ioan Bunea, Lector de Limba greacă la Institutul Teologic Universitar din Cluj, a vorbit despre „Dragostea lui Dumnezeu în opera mântuirii", arătând felul în care această dragoste s-a evidenţiat îndeosebi în sacrificiul Mântuitorului Hristos[7].

În Duminica Florilor, la Catedrala Episcopală, Pr. Prof. Dr. P. Suciu a conferențiat despre „Patimile Mântuitorului în lumina proorociilor mesianice",

[5] *Ibidem*, pp. 5, 7.
[6] *Ibidem*, pp. 5, 7.
[7] *Ibidem*, pp. 5, 7.

https://biblioteca-digitala.ro

cu referire la preludiul suferinţelor pe care fiecare creştin este îndatorat să le suporte cu resemnare, ştiind apoi că la capătul drumului îl aşteaptă învierea cea plină de mărire întru Domnul. La Catedrala „Schimbarea la faţă" a vorbit Prof. V. Rusu despre „Irmoasele Învierii", exemplificând cu pasaje din Canonul Sf. Paşti pentru a convinge auditoriul despre adevărul Învierii[8].

La sfârșitul lunii aprilie, Pr. Prof. Dr. Petru Deheleanu va lansa la Institutul Teologic Universitar din Cluj un „Manual de Sectologie", cu o prefață semnată de P.S. Dr. Andrei Magieru, Episcopul Aradului. „Manualul de Sectologie" se prezintă ca o operă bine închegată, în care se tratează într-un mod sistematic şi ştiinţific problema sectelor religioase[9].

În data de 22 mai 1949, în Duminica Samarinencei, a fost convocată Adunarea Eparhială a Clujului. Conform instrucțiunilor factorilor politici, au fost luate toate măsurile ca sesiunea să se desfăşoare într-o singură zi, în cadrul a două ședințe de dezbateri.

Evenimentul a început cu oficierea serviciului religios la Catedrala Episcopală de către P.S. Episcop Nicolae, înconjurat de un sobor compus din Dr. Vasile Sava, vicar pensionar, S. Truţia, vicar, I. Ruşdea, P. Şendrea, Dr. I. Moldovan - consilieri, Ax. Tomuş, precum şi diaconii Dr. Ioan Zăgrean şi Ștefan Călugăru. Răspunsurile au fost date de Corul Episcopiei, condus de Ioan Brie. Predica zilei a fost rostită de Părintele Prot. P. Şendrea, consilier eparhial.

Adunarea Eparhială s-a deschis în sala festivă a Episcopiei, unde, imediat după Sf. Liturghie, deputaţii eparhiali, clerici şi mireni au putut să se cunoască reciproc, să schimbe un cuvânt de circumstanţă şi să se familiarizeze în vederea dezbaterilor. Dezbaterile au început la ora 12.20, sub conducerea P.S. Episcop Nicolae și a celor doi vicari, Dr. Vasile Sava şi S. Truţia. Adresându-se cu salutul creştinesc „Hristos a înviat!", la care sala întreagă a răspuns deodată cu aceeaşi îndătinată bineţe cunoscută „Adevărat a înviat!", P.S. Episcop Nicolae a spus: „Ziua de lumină a Învierii Domnului ne învăluie şi astăzi în dulceaţa Praznicului, de aceea salutul meu nu putea să fie altul decât acela izvorât din strămoşeasca

[8] „Meditaţiile din Catedrală", în *Ibidem*, nr. 17-18, Cluj, 1 mai 1949, p. 6.
[9] „Bibliografie", în *Ibidem*, nr. 15-16, Cluj, 15 aprilie 1949, p. 7.

https://biblioteca-digitala.ro

noastră datină străbună. S-au scurs doi ani de când nu ne-am mai întâlnit, doi ani care pot să fie şi puţini, pot să fie şi mulţi. Puţini, pentru că doi ani în răstimpul unei vieţi se pot pierde uşor, dar pot să fie şi mulţi, pentru că zilele în care trăim noi, cei de azi, sunt aşa de bogate în înfăptuiri la toate nivelele de muncă, încât în alte împrejurări îţi trebuie un veac întreg să le înfăptuieşti. În acest interval de timp s-au săvârşit din viaţă deputaţii: Dr. Mihail Şerban, Inspectorul Ioan Ciupe şi savantul Profesor Universitar Dr. Emil Ţeposu. Chipul lor cel duhovnicesc îl păstrăm în mintea şi inima noastră.

Adunarea noastră Eparhială, în felul în care se prezintă acum, e nouă din mai multe privinţe: e nouă prin felul în care este alcătuită, prin numărul redus de membri, prin faptul că din rândurile ei fac parte astăzi şi reprezentanţi ai fostei Biserici Greco-Catolice din Eparhie şi prin împrejurarea că are între membrii ei reprezentanţi din toate clasele şi categoriile sociale. Adunarea Eparhială de astăzi este icoana fidelă a Sf. Apostol Pavel, care a spus credincioşilor săi «Voi sunteţi Biserica lui Dumnezeu celui viu», înţelegând prin Biserică nu numai clerul, ci şi poporul care o compune, formând astfel o unitate omogenă. În ortodoxie, de altfel, această unitate a fost întotdeauna, dându-ne astfel preţioase ajutoare pentru mai buna conducere a Bisericii prin valurile atâtor încercări prin care am trecut. Nemuritorul Mitropolit Andrei Şaguna, cuprinzând în Statutul Organic această legiuire, n-a făcut altceva decât a dat glas şi existenţă concretă unei convingeri care subzista şi până atunci în conştiinţele părinţilor noştri. O asemenea Adunare mă bucură pentru că ea îmi dă posibilitatea să văd înaintea ochilor poporul nostru întreg.

În cei doi ani ce s-au scurs de când nu ne-am văzut, mari evenimente s-au petrecut în viaţa internaţională, ca şi în viaţa internă a ţării noastre. Eu nu mă voi opri la cele întâmplate dincolo de graniţele patriei, căci avem evenimente mari la noi acasă. În cursul ultimilor doi ani, ţara şi-a pus bazele unei noi stăpâniri, devenind Republică Populară, a elaborat o nouă Constituţie, iar din punct de vedere bisericesc, înalta Stăpânire, prin onoratul Minister al Cultelor şi cu concursul Sf. Sinod, a promulgat noul Statut pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române. Ne bucurăm că şi acest Statut este clădit pe temelia Statutului Şagunian, care a intrat aşa de

https://biblioteca-digitala.ro

adânc în conştiinţa obştii noastre ardelene, încât până în ziua de astăzi bătrânii din Răşinarii Sibiului, când merg la Adunarea bisericească, poartă acest Statut în şerpar. Subliniez lucrul acesta, pentru că el vădeşte un ataşament faţă de legiuirea marelui Mitropolit ce-şi doarme somnul în cripta de la Răşinari.

În timpul acestor doi ani din urmă a trecut la cele veşnice şi fericitul întru pomenire Patriarhul Nicodim. Durerea din inimă însă a fost curmată prin aşezarea în scaunul patriarhal a Î.P.S. Iustinian Marina, om tânăr şi plin de îndreptăţite nădejdi. Sub cârmuirea Î.P.S. Sale, s-a votat noul Statut, iar Episcopia noastră a primit un Institut Teologic de grad Universitar în Cluj. Pentru unele ca acestea, suntem şi rămânem recunoscători atât Î.P.S. Patriarh, cât şi înaltei stăpâniri a tinerei noastre republici.

Pe teren bisericesc, viaţa noastră a stârnit un avânt deosebit. Acum doi ani, în 4 iunie, s-a primit la Cluj vizita Î.P.S. Patriarhul Alexei al Moscovei şi al întregii Rusii, care a venit la noi în ţară să reîntoarcă vizita fie-iertatului Patriarh Nicodim şi să ne cunoască la noi acasă. De asemenea, a stârnit interes marea serbare comemorativă a autocefaliei Bisericii Ruse, care în vara anului 1948 a împlinit frumoasa vârstă de o jumătate de mileniu de independenţă. Cu acest prilej, s-a ţinut la Moscova şi un mare sinod Panortodox. Pe lângă festivitățile și dezbaterile de acolo, acest sinod a avut şi marele merit de a apropia ierarhii ortodocşi din întreaga Biserică ecumenică, ce au avut prilejul să se cunoască și să se pună de acord pentru a strânge rândurile în vederea unei lupte comune pentru o mai bună consolidare a ecumenicităţii.

Pe plan intern, Biserica s-a întărit. Bucurându-se de încrederea stăpânirii, ea a mers şi merge înainte. Stând pe baza tradiţiei ei de veacuri, Biserica mărturiseşte cele două porunci ce au format piedestalul ei: Cezarul şi Dumnezeu. Prima ne spune că trăim pe pământ şi suntem obligaţi «să dăm stăpânirii ce este a stăpânirii», iar a doua ne aminteşte că suntem fiii lui Dumnezeu şi, prin urmare, cu ochii şi cu sufletul trebuie să fim îndreptaţi spre cer. Aşa am trăit şi aşa vom trăi. Această învăţătură ne-a fost hrana de fiecare zi a sufletului şi aceasta voim să o lăsăm şi generaţiilor viitoare”[10].

[10] Nicolae Colan, „Cuvântare rostită în deschiderea Adunării Eparhiale - 1949”, în Ibidem, nr. 21-22, Cluj, 1 iunie 1949, pp. 1-2.

https://biblioteca-digitala.ro

În cadrul lucrărilor, între dările de seamă asupra activității din ultimii doi ani a Eparhiei Clujului s-a numărat și cea a Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu, Rectorul Institutului Teologic Universitar, în calitate de raportor al Comisiei bisericești. Printre chestiunile amintite de acesta, un moment deosebit l-au reprezentat sublinierile Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu în legătură cu activitatea depusă de P.S. Episcop Nicolae în calitate de raportor al Sf. Sinod, pentru reorganizarea învăţământului teologic superior. „Datorită acestei strădanii, ca şi situaţiei care s-a creat Clujului prin acţiunea de revenire a fraţilor greco-catolici, avem astăzi la Cluj un Institut Teologic de grad Universitar, în care-şi primesc educaţia viitorii noştri preoţi”[11].

Nu a fost omisă nici „activitatea lăudabilă” a organizațiilor studențești „Credința Ortodoxă” și „Frăția Ortodoxă Română Studențească”, raportorul Comisiei culturale, Părintele Prot. S. Furdui din Câmpeni, amintind punctual manifestările organizate de cele două foruri în anii 1947 și 1948.

La rândul său, raportorul Comisiei economice, Alexandru Maghiaru, a prezentat bilanțul financiar aferent anilor 1947 și 1948 și a supus la vot proiectul de buget pentru anul 1949, întocmit în conformitate cu noile dispoziții ministeriale. Acesta a fost aprobat de Adunarea Eparhială, însumând la venituri şi cheltuieli suma de 9.855.000 de lei. De asemenea, a fost aprobat şi proiectul de buget al Institutului Teologic pentru anul 1949, în valoare de 1.684.000 de lei.

În final, P.S. Episcop Nicolae Colan a anunțat că în ziua de 29 iunie 1949 se vor inaugura la Cluj cursurile Centrului de îndrumare preoţească, în prezenţa Î.P.S. Patriarh Justinian și Prof. Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor[12]. „Aceste cursuri care se inaugurează la Cluj sunt ceva nou pentru Biserică. Ele vin ca să umple un gol adânc, reclamat pentru mai buna propășire religios-morală și socială a parohiilor. Cursanții vor putea veni în contact cu profesorii de Teologie de altădată sau cu alte înalte personalităţi din lumea ştiinţei şi a culturii teologice, precum și cu colegi din eparhie sau din alte eparhii. Urmând aceste cursuri, preoții vor putea să-și reîmprospăteze studiile teologice, să facă cunoştinţă cu ultimele cercetări ştiinţifice,

[11] Rev. Renașterea, anul XXVII, nr. 21-22, Cluj, 1 iunie 1949, p. 2.
[12] „Adunarea Eparhială”, în *Ibidem*, pp. 1-2.

https://biblioteca-digitala.ro

să înţeleagă lucrurile în lumina realităţilor de astăzi, să cunoască spiritul timpului, să-şi împărtăşească experienţele şi să învețe din experienţele altora, într-un cuvânt, preotul va avea prilejul să trăiască şase săptămâni degajat de grijile casei şi ale gospodăriei sale, numai în lumea senină şi înaltă a misiunii lui de adevărat păstor de suflete.

Oricâtă strădanie ar depune un preot, după ce a părăsit băncile școlii, nemaivenind în contact direct cu personalităţi culturale, cu biblioteci de specialitate şi cu colegi care să-i stimuleze energiile spirituale, încetul cu încetul focul devotamentului său va începe să se răcească până când, absorbit de grijile materiale şi gospodăreşti, va deveni un simplu slujitor care se va mulţumi cu îndeplinirea rituală a îndatoririlor sale. Ori pastoraţia adevărată nu constă numai în simple forme de cult. Preotul, mai întâi de toate, este duhovnic, părintele spiritual al credincioşilor săi şi în această înaltă ipostază este chemat să fie prezent oriunde interesele sufleteşti ale credincioșilor îl cer să fie prezent cu fiinţa sa, dar mai ales să fie prezent cu înţelepciunea şi sfatul său plin de tact şi calm duhovnicesc, spre a putea îndruma pe calea cea bună orice pornire a credincioşilor săi”[13].

Cursurile de îndrumare preoțească erau generale şi obligatorii pentru toţi preoţii din Patriarhia Română, alături de orașul Cluj, centre similare fiind organizate la Institutele Teologice din Sibiu și București. La finalul instruirii, cursanții urmau să susțină un examen de calificare[14].

Conform instrucțiunile primite, din Eparhia Clujului într-o primă serie au fost selectați să participe la aceste cursuri, cu o durată de 45 zile, un număr de 60 preoți. Participanţii trebuiau să aducă pentru întreținerea în căminul Institutului Teologic, unde urmau să fie cazați, 3 kg de slănină (untură) sau 4 l de ulei, 1 kg de săpun, lenjerie de pat și o saltea fără paie. Taxa pentru cazare a fost stabilită la 4500 de lei, taxa de înscriere la 1000 de lei, iar taxa pentru acoperirea cheltuielilor de întreținere la 600 de lei, cu posibilitatea recuperării a 50% din valoarea acestei contribuții de la parohia de care aparținea fiecare preot. Cheltuielile cu deplasarea urmau să fie suportate de cursanți.

[13] „Centrul de Îndrumare Preoţească”, în *Ibidem*, nr. 23-24, Cluj, 15 iunie 1949, p. 1.
[14] *Ibidem*, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro

Prima serie a preoților obligați să participe la cursurile Centrului de îndrumare preoțească a fost organizată astfel: *Protopopiatul Cluj* - Păr. Dr. Florea Mureşan, Cluj, Păr. Virgil Paşca, Gilău, Păr. Ioan Costea, Cluj II, Păr. Simion Curea, Cluj III; *Protopopiatul Cluj revenit:* Păr. Ilarie Deac, Cluj, Păr. Ioan Traica, Popeşti-Cluj, Păr. Vincenţiu Poruţiu, Cluj; *Protopopiatul Huedin:* Păr. Prot. Petru Pop, Huedin, Păr. Dumitru Potra, Fildul de Mijloc, Păr. Traian Man, Brăişor, Păr. Aciu Simion, Aghireş; *Protopopiatul Hida:* Păr. Ioan Pop, Jimbor, Păr. Leontin Florean, Almaş-Cluj; *Protopopiatul Gârbou:* Păr. Gavril Borz, Gârbou-Someş, Păr. Cornel Hossu, Cernuc-Someş; *Protopopiatul Ileanda:* Păr. Gheorghe Micu, Dolheni-Someş, Păr. Emil Filipan, Glod-Someş; *Protopopiatul Tg. Lăpuş:* Păr. Gheorghe Todea, Tg. Lăpuș, Păr. Pavel Picu, Dobric-Someş; *Protopopiatul Dej:* Păr. Dumitru Purdea, Dej, Păr. Romul Buda, Câţcău-Someş; *Protopopiatul Dej revenit:* Păr. Ioan Cătălinaș, Ocna Dejului, Păr. Emil Neagoş, Cetan-Someş; *Protopopiatul Reteag*: Păr. Alexandru Paul, Cuzdrioara-Someş, Păr. Liviu Marica, Canciu-Someş; *Protopopiatul Beclean:* Păr. Torna Bulea, Beclean, Păr. Ioan Maxim, Rusu de Jos-Someş, Păr. Adrian Peter, Căianul Mare; *Protopopiatul Gherla*: Păr. Ioan Galea, Stoiana-Someş, Păr. Iulian Pop, Ţop-Someş; *Protopopiatul Iclod:* Păr. Prot. Dr. Nicolae Costin, Iclod-Someş, Păr. Adrian Silaghi, Giula-Someş; *Protopopiatul Câmpia*: Păr. Ioan Fârtan, Sânicoară; *Protopopiatul Năsăud*: Păr. Petre Zagrai, Mititei-Năsăud; *Protopopiatul Bistriţa*: Păr. Gavril Relea, Prundu Bârgăului, Păr. Virgil Guţiu, Unirea (Aldorf), Păr. Vasile Deac, Simioneşti-Năsăud; *Protopopiatul Bistriţa II:* Păr. Gheorghe Zagrai, Bistriţa Bârgăului, Păr. Iuliu Drăgan, Corvineşti-Năsăud; *Protopopiatul Budac:* Păr. Ioan Fonogea, Bârla-Năsăud, Păr. Iustin Grigore, Budac-Năsăud; *Protopopiatul Luduş*: Păr. Ioan Todea, Valea Largă-Turda, Păr. Vasile Samoilă, Luduş-Turda, Păr. Ioan Fanea, Gherla-Turda; *Protopopiatul Lupșa (Baia de Arieş):* Păr. Prot. Vasile Loga, Baia de Arieş, Păr. Ifrim Bordea, Cioara de Sus - Turda; *Protopopiatul Câmpia Turzii*: Păr. Alexandru Căian, Câmpia Turzii, Păr. Gheorghe Urcan, Bărboşi-Turda; *Protopopiatul Turda I:* Păr. Prot. Aurel Gliga, Turda, Păr. Nicolae Radu, Mihai Viteazul, Păr. Viorel Stanciu, Gura Arieşului; *Protopopiatul Turda II*: Păr. Nicolae Pepene, Turda, Păr. Iuliu Crişan, Miceşti-Turda; *Protopopiatul Câmpeni*: Păr. Roman Răslog, Bistra - Turda, Păr. Dumitru Ciurea, Vidra-Medie Turda; *Protopopiatul Iara*: Păr.

https://biblioteca-digitala.ro

Aurel Dulău, Lita-Turda, Păr. Vasile Lupu, Şchiopi-Turda; *Centru:* Păr. Dr. Ioan Moldovan, Cluj, Păr. Prot. Pavel Şendrea, Cluj, Păr. Prot. Alexandru Svetlov"[15].

Serbarea de încheiere a anului universitar la Institutul Teologic din Cluj a fost fixată în data de 11 iunie, iar programarea examenelor anuale, în perioada 16-27 iunie. Sesiunea examenelor de licenţă s-a desfăşurat între 1 și 15 iulie[16].

În ziua Sf. Apostoli Petru şi Pavel, Clujul ortodox a trăit o zi de îndoită sărbătoare. Praznicul a fost prilejuit de închiderea cursurilor de la Institutul Teologic de grad Universitar şi solemnitatea inaugurării Centrului de îndrumare Preoţească din Cluj. La solemnitate au participat Prof. Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor şi P.S. Episcop Dr. Nicolae Popovici de la Oradea. La cuvântul cald de bun-venit, Ministrul Cultelor a răspuns că a venit la Cluj pentru a asista atât la solemnitatea de închidere a celui dintâi an de şcoală al Institutului Teologic, cât şi la deschiderea cursurilor Centrului, convins că strădania ce s-a depus şi se va depune este spre folosul Bisericii şi al Republicii.

A doua zi, Ministrul Cultelor a făcut o vizită Institutului Protestant, iar seara, după sosirea în localitate a Prof. N. Dogaru, Director General, şi a lui V. Ursucaş, Inspector General, a avut loc o consfătuire cu Dr. Liviu Galaction Munteanu, pentru a pune la punct programul conferinţelor.

Evenimentul a început în Catedrală cu oficierea Sf. Liturghii, slujită de P.S. Nicolae al Oradiei, înconjurat de marele sobor alcătuit din vicarii Dr. Vasile Sava şi Sabin Truţia, I. Ruşdea, Dr. Ioan Moldovan, Vasile Bogdan, Aurel Muşet, Cornel Sava, Dr. Isidor Todoran, Toma Bulea, Dr. Flore Mureşan, Ioan Pop şi Alexandru Fărcaş, precum și diaconii Leon Bândilă şi Paulin Popescu. La Sf. Liturghie au fost de față Ministrul Cultelor, Prof. Stanciu Stoian, P.S. Episcop Nicolae al Clujului, preoţii cursanți şi poporul drept-credincios. La sfârşitul Sf. Liturghii, P.S. Nicolae Popovici a rostit o vibrantă predică despre însemnătatea praznicului Sf. Apostoli Petru și Pavel, desprinzând îndeosebi două momente esențiale din viaţa lor: mărturisirea de credinţă a Sf. Apostol Petru din preajma Cezareei lui Filip

[15] „Deschiderea cursurilor de îndrumare preoţească - Comunicat", în *Ibidem*, p. 6.
[16] *Ibidem*, p. 6.

https://biblioteca-digitala.ro

şi mărturisirea vieţii Sf. Apostol Pavel. „Iisus Hristos s-a retras în părţile Cezareei lui Filip, unde stă de vorbă cu ucenicii Săi, întrebându-i: «Cine-mi zic oamenii că sunt?», primind felurite răspunsuri. Mântuitorul însă voia să audă de la Apostoli ce cred ei despre El şi-i întreabă: «Dar voi cine îmi ziceţi că sunt?» (Marcu 8, 29). Petru a răspuns în numele tuturora: «Tu eşti Mesia» (Mc. 8, 29), «Tu eşti Hristosul lui Dumnezeu» (Luca 9, 20).

Ce deosebire între mărturisirea lumii, care spune de Iisus că este Ioan Botezătorul, Ilie sau unul din proroci, şi mărturisirea Apostolului. Una era a judecăţii după aparența înşelătoare, alta sub influenţa Duhului Sfânt; una eroarea, cealaltă adevărul veşnic. Această mărturisire e temelia întregului apostolat. Nimeni nu este ucenic şi apostol al lui Hristos dacă nu crede în filiaţiunea metafizică a Mântuitorului. Acestei mărturisiri scurte Mântuitorul îi răspunde cu o altă mărturisire: «Tu, Petre, prin mărturisirea ta, te-ai săltat pe un plan atât de înalt, încât de acum nu te vei mai numi Simon, fiul lui Iona, ci Petru, tare ca piatra. Pe această mărturisire a ta voi zidi Biserica Mea şi porţile iadului nu o vor birui pe ea». Mântuitorul anunţă în Cezareea întemeierea Bisericii Sale, prin propovăduire, jertfă, iertare şi har.

Aceasta este mărturisirea lui Petru, mărturisirea în dumnezeirea lui Iisus Hristos. Ce crezi tu, preotule, despre Hristos, despre viaţa ta şi a păstoriţilor tăi? Ce crezi tu în momentele tale de tărie şi slăbiciune? Ai fost credincios întotdeauna mărturisirii tale? Credinţa în Iisus Hristos, Dumnezeul cel adevărat, aduce mântuirea. Filosofia şi înţelepciunea lumii acesteia nu pot atenua adevărul acestei mărturisiri. Şi pentru tine, preotule, Iisus Hristos nu poate fi decât Fiul lui Dumnezeu, prin El trăim, fără de El nimic nu putem face. Mărturisirea lui Petru să fie prilej de înviorare a activităţii noastre pastorale. Noi să ne întemeiem pe adevărul absolut al dumnezeirii lui Iisus Hristos. O exemplificare a acesteia o avem în viaţa Sf. Apostol Pavel. El a înţeles pe calea Damascului rătăcirea vieţii sale şi s-a întors la Hristos, pe care înainte L-a prigonit şi apoi a devenit cel mai desăvârşit Apostol al Său.

Ce a făcut el de a ajuns atât de slăvit? A înfrânt hotarele strâmte ale Ţării Sfinte, a descătuşat religia lui Iisus Hristos, dându-i sbor de vultur pe întinsul Imperiului Roman. El, bărbatul eroismului, al faptei pozitive, înfruntă un uriaş program de viaţă. Din Răsărit până în Spania duce pe

https://biblioteca-digitala.ro

Iisus, fiindcă în sufletul lui s-a revelat Iisus. El simte necesitatea de a-L duce pe Iisus tuturor popoarelor, limbilor şi straturilor sociale. Cea dintâi faptă mare a sa e universalismul religiei creştine, câştigat împotriva lui Petru, care era prins în mrejele iudaizanţilor. O uriaşă sforţare a depus el în propovăduirea sa, prin toate centrele mai de seamă ale Imperiului Roman, începând de la Antiohia şi până la Roma.

Pentru Sf. Apostol Pavel, credinţa în Iisus Hristos n-a fost numai un adevăr teoretic, ci ceva mai mult; este sâmbure de viaţă, izvor de viaţă. Adevărurile de credinţă au o singură valoare, când ele trăiesc în noi şi reformează dinlăuntru în afară viaţa noastră. El putea spune cu drept cuvânt: «Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăieşte în mine». Ce frumos este când poţi spune că eşti un alt Hristos. Un om al credinţei nezdruncinate este adevăratul ucenic. Apostolul Pavel a fost omul credinţei nezdruncinate, al muncii necurmate pentru câştigarea pâinii celei de toate zilele. Pe măsură ce ţesea corturi, ţesea şi istoria Bisericii creştine. Cu fiecare pas nou, cucereşte Imperiul Roman. Nu poate fi apostolat fără muncă, fără încredere, fără priveghere de dragul celor ce te înconjoară. Forţa lui Pavel a fost iubirea lui Hristos, o iubire căreia i-a cântat imnul fără de pereche, imnul dragostei creştine (I Cor. 13).

Esenţa creştinismului este iubire, fără de care nu este nimic. În numele iubirii, el a jertfit sănătate, libertate, muncă, osteneală, chinuri, bătăi şi viaţa sa. Cum e iubirea din sufletul tău, frate preot sau creştine? Se stinge? Suflă în ea cu suflarea rugăciunii. De Iisus Hristos te poţi apropia numai prin iubire, care creează istoria, ea este elementul ce încheagă lumea.

Apostolul Pavel a fost şi un mare organizator. A organizat întregul Imperiu Roman, însă succesele nu şi le atribuia sieşi, ci harului divin. Orice încercare de a ne bizui numai pe noi înşine duce la eşec. Pavel a fost şi un om al rugăciunii, îndemnând şi pe alţii la rugăciune pentru ei, ca şi pentru preoţi, ca ei să poată fi părinții nerătăciți ai mântuirii oamenilor. Pavel mai este omul Crucii, cu care se laudă, pe care a iubit-o, a și căutat-o. A fi Apostol al lui Hristos înseamnă a fi omul credinţei, omul Crucii, al suferinţei. Fie ca prăznuirea Sfinţilor Apostoli Petru şi Pavel să ne fie o reînviorare spirituală, iar viaţa lor să trezească sufletele noastre, trecându-le în actualitate, la un apostolat viu, social”[17].

[17] Nicolae Popovici, „Predică la praznicul Sf. Apostoli Petru și Pavel”, în *Ibidem*, nr. 25-26, Cluj, 1 iulie 1949, pp. 1-2.

https://biblioteca-digitala.ro

În continuare, în sala festivă a Episcopiei Clujului a fost organizată festivitatea încheierii primului an şcolar al Institutului Teologic Universitar şi a fost inaugurat primul curs al Centrului de îndrumare preoţească, prin cuvântarea P.S. Episcop Nicolae al Clujului: „Biserica Ortodoxă Română s-a integrat cu entuziastă sinceritate în uriaşa operă, silindu-se din răsputeri să-şi dea contribuţia cuvenită la rezidirea morală a patriei. Ea îşi înnoieşte pravila aşezămintelor sale şi-şi desăvârşeşte pregătirea slujitorilor săi spre cât mai buna împlinire a datoriilor lor faţă de Dumnezeu, faţă de Republica Populară Română şi faţă de poporul ei drept-credincios. De aceea, din când în când, Biserica prăznuieşte şi ea. De astă dată, Clujul ortodox este cel care se îmbracă în haina de lumină a prazniculuі. Cu praznicul de azi, angrenat în actualitate, sfârşim o lucrare şi începem alta. Încheiem primul an şcolar al Institutului nostru Teologic de grad Universitar şi inaugurăm primul curs de îndrumare preoţească pentru slujitorii altarelor noastre din cuprinsul Eparhiilor Clujului şi Oradiei. Cele două pricini ar fi şi ele îndestulătoare pentru a justifica adunarea norului de preoţi cu care ne privim faţă către faţă şi pentru a îndreptăţi bucuria noastră a tuturora. Totuşi, pricina pentru care Clujul ortodox trăieşte azi o zi mare trebuie căutată în împrejurarea că praznicul nostru e cinstit cu prezenţa Domnului Prof. Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor în Guvernul prezidat de Domnul Dr. Petru Groza.

Domnule Ministru, este pentru a doua oară în care ne daţi fericitul prilej de a vă bineventa în cetatea de reşedinţă a Eparhiei noastre şi să vă înfăţişăm omagiile deosebitei noastre preţuiri şi ale sentimentelor noastre de gratitudine pentru înţelepciunea cu care vegheaţi la desfăşurarea devotatei colaborări dintre Biserică şi stat şi pentru generozitatea cu care ajutaţi Biserica să-şi organizeze aşezămintele ei spre a-şi putea împlini înalta misiune în mijlocul poporului. Ci noi, clujenii, avem motive speciale pentru a vă ruga să credeţi în recunoştinţa şi stima noastră neprefăcută. Sunteţi cel ce aţi promovat fosta noastră Academie Teologică la treapta de Institut Universitar. Aţi stat lângă leagănul lui, i-aţi urmărit cu statornică grijă activitatea desfăşurată în primul an al existenţei lui, iar acum ne-aţi făcut deosebita bucurie şi onoare de a veni să prăznuim împreună cel dintâi seceriş al acestei activităţi.

https://biblioteca-digitala.ro

Domnule Ministru, noi vă mulţumim din toată inima şi de astă dată, pentru bunăvoinţa pe care aţi arătat-o faţă de trebuinţele bisericeşti ale Ardealului de Sus şi pentru aleasa grijă ce i-o purtaţi neîncetat. Şi vă rugăm respectuos să binevoiţi a împărtăşi întregului Guvern aceste sentimente ale noastre, asigurându-l că în Institutul nostru Teologic atât studenţii, cât şi preoţii cursişti primesc îndrumarea teoretică şi practică cerută de înaltele interese ale Sf. noastre Biserici şi ale Republicii Populare Române, deopotrivă.

Domnule Ministru, din cuvântarea Prea Cucernicului Părinte Rector veţi avea putinţa să dobândiţi măcar o sumară cunoştinţă despre cele ce s-au petrecut la Institutul nostru Teologic în anul şcolar 1948/1949. Eu mă mulţumesc să constat că dacă acest an şcolar, începând abia după Crăciun, a fost mai scurt decât se cuvenea în chip regulamentar, atât profesorii, cât şi studenţii s-au silit să răscumpere vremea ce-o aveau la dispoziţie, pentru a suplini pierderea din lunile de toamnă şi pentru a nu lăsa nicio lacună mai simţită în lucrarea didactică şi educativă pe care erau datori s-o ducă la bun sfârşit. Îndeosebi sarcina profesorilor a fost grea, ei trebuind în ultimele două luni să ţină cursuri şi la Centrul de îndrumare preoţească din Arad, unde au făcut naveta pe echipe, fiind suplinţi la Institut de colegii lor rămaşi acasă. În felul acesta, cu ajutorul lui Dumnezeu, cu împărţeală bună şi cu jertfelnicie, toate s-au putut împlini. Cât despre Episcopie, ea a fost bucuroasă să îndrume şi să sprijine bunele silinţe ale profesorilor şi studenţilor deopotrivă. Şi ea se va strădui şi de aici înainte să creeze condiţii spirituale şi materiale tot mai mulţumitoare pentru petrecerea studenţilor în internat, ca şi pentru cât mai temeinica lor instrucţie şi creştere preoţească. Ne vom sili mai ales să terminăm cât mai grabnic aripa nouă a localului Institutului. Şi credem că vom izbuti, fiindcă atât Înalt Prea Sfinţia Sa Patriarhul Iustinian, a cărui justificată lipsă de la această solemnitate o regretăm, cât şi D-voastră, Dle Ministru, ne-aţi dat dovada reală a celui mai generos concurs.

Acum, vă rog să-mi îngăduiţi să rostesc câteva cuvinte despre cursul de îndrumare preoţească. Acest curs este chemat să împrospăteze, să întregească şi să adâncească pregătirea ştiinţifică şi morală a preoţimii noastre pe măsura vremilor noi pe care le trăim. Prin el legiuitorul n-a vrut

https://biblioteca-digitala.ro

să împărtăşească preoţimii noastre atât învăţături noi, cât metode şi mijloace noi de lucrare în câmpul misionar şi să toarne în preoţime duh nou de jertfelnicie, care să rodească apoi în sufletul şi viaţa iubitului nostru popor credincios.

Desigur, Evanghelia ai cărei propovăduitori suntem este una, cum Unul este Hristos. Ea nu se schimbă cu vremea. Dar felul propovăduirii ei se schimbă după vremi şi împrejurări. Acest fel de propovăduire se cade să ni-l însuşim după trebuinţă, pentru ca lucrarea noastră să fie binecuvântată cu rodnicie. Trebuie mai ales să înfăţişăm problemele sociale în lumina Evangheliei şi problemele Evangheliei în lumina postulatelor sociale, cum spunea cu dreptate Dl Ministru Stanciu Stoian într-o consfătuire recentă. Împrejurările ne vor învăţa, apoi, să scoatem din Evanghelie, ca dintr-o vistierie neîmpuţinată, învăţături vechi şi noi, spre folosul celor ce voiesc să se mântuiască.

Acest devotament social însă nu-l dobândim numai prin ştiinţa învăţată, ci şi prin rugăciunea caldă, fie că o facem în particular, fie că o facem laolaltă, adunaţi în obştească frăţie, şi prin meditaţie şi participare activă la sfintele slujbe rânduite în cadrul acestor cursuri. Mai ales clipele petrecute în rugăciune şi meditaţie, sub bolta ortodoxă a aceluiaşi locaş de închinare, vor avea darul să unească sufletele cucernicilor noştri preoţi, vechi şi reveniţi, să le încălzească inimile şi să-i înfrăţească până la contopire în slujba aceluiaşi ideal: preamărirea lui Dumnezeu şi izbăvirea poporului. După discuţiile aprinse din ceasurile de seminar, discuţii în care se vor lămuri atâtea întrebări şi se vor risipi atâtea nedumeriri, clipele petrecute în rugăciune comună vor fi pentru preoţii cursişti ca o tainică liniştire a apelor sufleteşti. Învăţătura şi rugăciunea trăite intens de preoţimea noastră vor fructifica apoi, prin propovăduire cu vorba şi cu fapta, holda sufletească a poporului credincios.

Încă un cuvânt adresat tinerilor absolvenţi care, părăsind şcoala noastră, vor intra în viaţă şi preoţilor care, fără să părăsească viaţa obştească, intră pentru şase săptămâni din nou în şcoală. Cei dintâi vor zice: «Mulţumimu-ţi, Doamne, că am terminat», iar cei din urmă se vor ruga: «Doamne, ajută să începem». Aşa-i viaţa: tinerii termină şi bătrânii o iau de la capăt. Apoi se tot schimbă rolul, până ce toţi terminăm pentru totdea-

https://biblioteca-digitala.ro

una... Dar până la sfârşitul din urmă, eu le-aş pune la inimă tuturora o învăţătură. Iat-o: în cursul meu de exegeză a Noului Testament, pe care îl fac de 25 de ani fără întrerupere, m-am obișnuit să zăbovesc cu deosebită predilecție asupra unui verset din a doua Epistolă a Sf. Apostol Pavel către Timotei. Bătrânul Apostol era la apusul eroicei sale vieţi. Îşi aştepta chiar sfârşitul. Ştiţi ce-i scrie în această stare, printre altele, iubitul său ucenic? «Când vei veni la mine, să-mi aduci felonul pe care l-am lăsat în Troada la Carp şi cărţile, mai ales cele de piele» (II. Tim. 4, 13). Felonul, pe vremea Sf. Apostol Pavel, însemna manta. Astăzi, pentru noi, înseamnă o parte din odăjdii. Nici în preajma morţii nu se poate despărţi marele Apostol de cărţile sale dragi. Odăjdiile sunt simbolul preotului în rugăciune pentru sine şi pentru alţii, iar cărţile sunt simbolul preotului robit de statornica pasiune a desăvârşirii prin studiu, mai ales prin studiul Sf. Scripturi. Preoţii însufleţiţi de steagul acestor două simboluri vor fi socotiţi pe bună dreptate de către oameni «ca nişte slujitori ai lui Hristos şi ispravnici ai tainelor lui Dumnezeu»; ei vor fi cu adevărat «lumina lumii şi sarea pământului» (Matei 5, 13-14). Acesta este adevărul pe care vi-l împărtăşesc şi urarea ce v-o fac, iubiţi absolvenţi şi fraţi preoţi, ca oriunde vă veţi găsi să fiţi sarea pământului şi lumina lumii. Încrezător că părinteştile gânduri ce vi le-am împărtăşit în această zi de praznic vor afla ecoul dorit în inimile voastre şi salutând încă o dată, cu tot respectul şi cu toată dragostea, pe distinşii oaspeţi care ne-au cinstit popasul sărbătoresc cu prezenţa Dlor, declar deschis primul curs de îndrumare al preoţimii din Eparhiile Clujului şi Oradiei”[18].

Urmează la cuvânt Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu, Rectorul Institutului Teologic Universitar: „O problemă dintre cele mai importante pentru Biserica Ortodoxă Română, care demult se cerea soluţionată, era reorganizarea învăţământului teologic. Învăţământul nostru teologic de ieri avea o mulţime de lacune care, evident, se resimţeau în viaţa noastră bisericească. Era neunitar. Aveam trei tipuri de şcoli: Facultăţi, Academii şi Seminarii, moşteniri ale unor organizaţii bisericeşti determinate de stăpânirile politice în care a fost încadrat neamul nostru. Într-o ţară unitară, cu o Biserică naţională unitară, aceste tipuri erau un paradox. Legea Cultelor din

[18] Nicolae Colan, „Evanghelia și viața”, în *Ibidem*, nr. 27-28, Cluj, 15 iulie 1949, pp. 1-2.

https://biblioteca-digitala.ro

anul 1925 menţine acest paradox, cu toate că scopul ei este de a închega unitatea Bisericii. Rezultatul îl ştim. Unitatea este stabilită numai de formă, fiecare biserică provincială îşi continuă aparte viaţa el tradiţională. Sudura unităţii pe întreaga linie este imposibilă. Şcoli cu programe şi mentalităţi diferite formează un cler cu pregătire teologică şi conştiinţă misionară diferită. Era anchilozat în formele rigide ale trecutului. În răstimpul de la 1918 la 1948, acelaşi program de învăţământ, propriu fiecărui tip de şcoală, aceleaşi metode învechite de educaţie a clerului ca şi la începutul secolului al XX-lea. Pecetea Ortodoxiei era considerată drept o menţinere pe poziţia unui dogmatism rigid ca formă de cunoaştere şi o practică liturgică tradiţionalistă ca formă de trăire creştină. Şcoala noastră teologică nu voia să ţină pas cu marile prefaceri sociale pe care le-au actualizat cele două mari războaie ale secolului. Orice încercare de inovaţie era socotită drept o abatere de la linia cea dreaptă a Bisericii Ortodoxe. Era la discreţia regimurilor politice. Prin lege, Biserica Ortodoxă era autocefală, autonomă şi dominantă. Cuvinte goale. În autonomia ei, nu avea nici dreptul de a-şi forma clerul, nici cel de a se implica în programul de învăţământ al Facultăţilor şi Seminariilor. Singurul drept al Bisericii era de a accepta un cler pe care nu şi l-a pregătit ea.

Nu mai avea nicio răspundere viitoare pentru deficienţele unui cler atât de variat, în parte necorespunzător pregătit pentru a face faţă cerinţelor crescânde ale credincioşilor şi multiplelor probleme noi pe care le pune viaţa omenească în continuă prefacere. Mulţi absolvenţi, ajunşi preoţi în parohii, întrerupeau orice legătură cu şcoala, cu izvorul culturii teologice, din care neîntrerupt ar fi trebuit să se adape. Providenţa divină a voit ca atât ţara, cât şi Biserica noastră strămoşească să se smulgă din formele de viaţă perimată ale trecutului. Guvernul Republicii noastre, sprijinit de masele largi ale poporului muncitor, prin reforme cu adevărat revoluţionare, care marchează un început de epocă nouă în istoria trăirii noastre ca neam şi stat, a reuşit să se pună pe linia evoluţiei vieţii sociale internaţionale, plămădită în ultimul Război Mondial. Urmând aceleiaşi voinţe unanime de redresare a vieţii noastre religioase, Biserica noastră, cu înţelepciune condusă de Î.P.S. Patriarh Iustinian, în deplină înţelegere cu factorul politic, în toamna anului 1948 a împlinit reforma reorganizării ei.

https://biblioteca-digitala.ro

În cadrul acestei reforme, care pe principii curat democrate regimentează întreaga noastră viaţă religioasă, un loc de frunte îl ocupă învăţământul teologic. Azi, după aproape un an de aplicare practică a Statutului de reorganizare a Bisericii şi, în special, a dispoziţiilor privitoare la învăţământ, suntem în măsură a ne pronunţa asupra diferenţelor în bine faţă de legea veche şi asupra progresului realizat şi în perspectivă de a-l înfăptui mâine. Se părea la început că legea nu va putea fi aplicată, concesiunile necesare vor schimba structura ei fundamentală. Şi roadele n-au încetat a se arăta. Prestigiul Şcolii Teologice a crescut, valorile productive, împrăştiate ieri, azi sunt concentrate într-o strădanie bine susţinută de Biserică şi stat. Selecţionarea continuă, neînduplecată (mulţi sunt care aleargă în stadion, spune Apostolul Pavel, dar numai puţini sunt cei care dobândesc cununa). Ea, azi, nu mai e un mijloc de a sparge unitatea Bisericii, ci de a o promova. Ea face sudura vinovat întârziată în mijlocul clerului din toate părţile ţării. Ea sudează cultura teologică a micilor bisericuţe provinciale sau eparhiale în cultura generală a Bisericii Ortodoxe. Ea va da Bisericii un cler bine pregătit din punct de vedere ştiinţific, capabil a satisface nu numai nevoile religioase ale credincioşilor, ci şi capabil de a aduce un important aport în mijlocul maselor pentru promovarea unei vieţi mai bune, mai frumoase, mai prospere. De astă dată, ea îmbrăţişează nu numai problema formării clerului de mâine, ci şi a doua, cel puţin tot atât de importantă, a îndrumării, fortificării clerului activ de azi.

Mântuitorul ne spune că nimeni, punând mâna pe plug, nu se uită înapoi, ci numai înainte. Desigur, şi privirile noastre sunt îndreptate numai înainte. Azi, însă, pentru Institutul nostru este o zi de praznic, un popas cu priviri în trecut şi în viitor. Noi, în special, ne-am născut din paternitatea Dlui Ministru Stanciu Stoian şi am primit botezul Prea Fericitului Patriarh Iustinian. Gândul lor de preţuire pentru mult-încercata ortodoxie din Ardealul de Nord, înfrăţit cu gândul de răsplătire pentru eroica hotărâre a Bisericii surori, de a reveni la sânul mamei, ne-a chemat la fiinţă. Dar nu numai ne-a dat fiinţă, ci ne-a şi hrănit şi îngrijit cu dragostea părintelui îngrijorat de soarta fiului său. Clujului i-au încredinţat un talant scump, să-l păstreze chivernisindu-l şi fructificându-l. Iar azi, asemănându-se domnului din pilda Mântuitorului, au venit să-şi vadă talantul. Noi, ca slugi

https://biblioteca-digitala.ro

credincioase, avem să dăm socoteală. N-o facem cu vorbe. Faptele trebuie să vorbească. Ştiu cum eram în 5 decembrie 1948, când s-a inaugurat Institutul. Ne văd cum suntem azi. Atunci, un grup de câţiva profesori, conferenţiari şi asistenţi, câţiva funcţionari administrativi, jumătate vechi ortodocşi, jumătate reveniţi, recrutaţi de la toate Academiile din Transilvania şi Facultăţile din ţară, oameni de cultură teologică diferită, cu mentalitate diferită, un corp didactic şi administrativ complet lipsit de coeziune. Niciun regulament de funcţionare şi organizare, nici programă analitică, fără material didactic, o bibliotecă mică, de aproximativ 5000 de volume.

O mărturisesc, atunci ne-au susţinut numai cuvintele de încurajare şi gesturile nobile ale Prea Fericitului Patriarh, ale Domnului Ministru al Cultelor şi ale Prea Sfinţiei Sale Episcopul nostru. La Domniile lor am alergat de atâtea ori, ne-au înţeles, ne-au ajutat cu îndemnul şi fapta. Pe atunci era o problemă cum vom putea deschide cursurile cu un număr foarte limitat de studenţi, iar la a doua funcţiune a Institutului nici chip să ne gândim. Nu pot trece de la amintirea acelui greu început, fără ca în numele studenţilor, profesorilor şi Bisericii pe care o slujim să mulţumim Î.P.S. Patriarh, Domnului Ministru şi P.S. Episcop Nicolae pentru tot ajutorul dat. În rugăciunile noaste nu uităm să-L rugăm pe Dumnezeu să le dăruiască putere de muncă, sănătate şi viaţă lungă în slujba cea bună a ţării şi neamului.

Acum avem un corp profesoral compus din 8 titulari, 4 conferenţiari, 2 lectori, 4 asistenţi, personal administrativ corespunzător nevoilor, personal tehnic şi de serviciu suficient. O unitate de muncă disciplinată şi sudată, însufleţită de conştiinţa valorii şi puterii ei de acţiune. Cheagul ei netulburat şi neslăbit de nicio acţiune internă, cu tendinţe de fărâmiţare, un program de lucru bine pus la punct, regulament de funcţionare. 214 studenţi, dintre care 38 gata să fie puşi în slujba poporului credincios, recrutaţi din toate eparhiile ţării, fiii neamului de pretutindeni (până chiar şi de peste graniţe), înfrăţiţi în muncă şi ideal. Un local de învăţământ reparat, curăţat, cu 4 săli spaţioase de învăţământ, cu două săli de bibliotecă şi cu 4 săli de seminarii, bine întreţinut şi satisfăcător mobilat. O bibliotecă de 15.000 de volume, pusă în funcţiune, o sală pentru contabilitate şi alta pentru administraţie. Un internat cu 80 de paturi, al

https://biblioteca-digitala.ro

doilea în dezvoltare, cu 50 de paturi. O cantină pentru 100 de studenţi, funcţiunea a doua în plină desfăşurare.

Preoţimea din Mitropolia Banatului, concentrată în Centrul de îndrumare la Arad, în serii de câte 120. O primă serie şi-a şi încheiat satisfăcător cursurile, efectiv condusă de Î. P.S. Mitropolit al Banatului şi P.S. Episcop al Aradului, care pentru profesorii noştri conferenţiari nu au avut decât cuvinte de laudă. Preoţimea din Nordul Ardealului va fi concentrată la Cluj, în serii tot de câte 120. Azi inaugurăm deschiderea primului curs. Avem programate 6 serii anual: 3 la Arad şi 3 la Cluj, ambele misiuni ale Institutului funcţionând paralel şi neîntrerupt. Noi, administratorii talantului care ne-a fost încredinţat, începând cu P.S. Episcop Nicolae, care şi acum zăboveşte săptămânal o oră la Catedra de Noul Testament, şi sfârşind cu cel din urmă om de serviciu, avem conştiinţa că după puteri ne-am împlinit datoria. Trăim sub puternica constrângere a hotărârii de a da chip şi viaţă măreţelor idei şi nădejdi din care s-au plămădit Institutele Teologice ale Bisericii noastre, în general, şi din care s-a plămădit Institutul clujean, în special. Sunt sigur că această voinţă de a birui va grupa în juru-ne noi energii creatoare, strădania noastră va fi înţeleasă şi sprijinită cu largă bunăvoinţă şi ziua cea mare nu va fi prea departe.

Închei cuvântul mulţumind distinşilor oaspeţi, Excelenţei Sale Domnului Ministru al Cultelor, Prof. Stanciu Stoian, P.S. Episcop Nicolae Popoviciu al Oradiei, care prin prezenţa domniilor lor au ţinut să mărească bucuria noastră, la cules de pârgă promiţătoare”[19].

În numele preoţilor cursanți, a rostit o cuvântare Părintele Prot. Toma Bulea de la Beclean: „Nu puteam sta nepăsători întrebând în cruce de drumuri asupra noilor orizonturi care se plămădesc sub ochii noştri, ci chiar cu jertfe trebuia să ne desprindem din viaţa de toate zilele pentru a participa la acest curs de îndrumare a vieţii noi preoţeşti. «Înnoirile bune erau că le cinstea şi legea veche», spune stihul din 13 septembrie, «dar mai vârtos se cade să ne înnnoim», deci primenirea era necesară faţă de schimbările structurale şi deodată cu aceasta şi revizuirea metodelor

[19] Liviu Galaction Munteanu, „Cuvântare rostită cu prilejul deschiderii cursurilor de îndrumare preoțească”, în *Ibidem*, pp. 3-4.

https://biblioteca-digitala.ro

pastorale, aşa cum au preconizat mai marii noştri, în frunte cu Î.P.S. Patriarh şi Dl Ministru al Cultelor.

În sprijinul menirii de a fi preoţii poporului stă faptul că noi suntem aproape toţi fii crescuţi la coarnele plugului, ba personal sunt născut şi în sunet de ciocan şi nicovală, ocupaţia principală îmbinată cu agricultura a tatălui şi bunicului meu. În acelaşi timp, pe lângă acest concert al muncii, tatăl meu dirija în strana strămoşească a bisericii şi cântarea sfântă. M-am născut şi am crescut văzând această îmbinare a muncii cu rugăciunea. Asemenea, toţi fraţii au crescut în pilduitoare îmbinare de muncă şi rugă. Aici vom pricepe şi înţelege această sfântă conlucrare. Iisus Hristos a fost înconjurat de muncitori săraci şi a fost împotriva exploatatorilor, deci să nu ne mire faptul că în şcoala înnoirii vom proceda la cunoaşterea adevăratului înţeles şi la aplicarea lui. Va trebui să ne conformăm viaţa noastră în duhul adevăratei evanghelii. Coordonând învăţătura sfântă şi munca dreaptă şi cinstită, vom înţelege că oferta făcută de exploatatorul Zaheu, jumătatea din avere şi împătrita restituire, va progresa spre o comuniune dreaptă, încadrată în duhul adevăratei răsplăţi a muncii. Căci munca e o mândrie! Îmbrăcaţi în straie din popor, în muncă şi sudoare, generaţii de preoţi au crescut alte generaţii, contribuind în vremuri vitrege la înaintarea poporului, ţinând aprinsă flacăra dragostei în inimile lor, ştiindu-se că Dumnezeu dragoste este.

Însă ne-am abătut, ba chiar netrebnici ne-am făcut, nu era cine să facă dreptate... nu era până la unul. Am uitat că popa Laurenţiu, tras în ţeapă, a fost ars în anul 1414, aici, în Cluj, pentru popor, am uitat activitatea lui Popa Radu la 1848 de la Islaz şi multe alte pilde premergătoare mişcărilor din popor. Azi, prin ei va trebui să vedem adevăraţii conducători, tipul adevăratului preot de viitor aşa cum concepe Biserica înnoită, în ţara înnoită.

Muncă, fie cu mintea, fie cu braţul, încadrată în ritmul nou, iată porunca vremii şi ambele închinate prosperării poporului umilit, căci Dumnezeu dă dar acestora şi trufaşilor le stă împotrivă. Dreptatea doar aceasta este: cine nu lucrează, să nu mănânce. Căci mulţi au fost, Doamne, care au muncit şi n-au mâncat! În această notă a zilei începem cursurile, preoţii Bisericii Ortodoxe întregite, «corp întreg» şi nesfâşiat, căci ce este

https://biblioteca-digitala.ro

mai frumos decât a fi fraţii împreună. «Legea stând pe loc» - vorba blândului nostru Arhiereu - «doar cât ne-am regăsit fraţii în acelaşi ogor şi lucrători în via Domnului». Nici n-am fost şi nici nu suntem străini unii de alţii, doar alţii au încercat dezbinări dureroase şi nevrute de popor: Dumnezeu a creat şi soarele, deci şi răsăritul, şi apusul, şi acelaşi Dumnezeu a spus «Una să fiţi!» şi că ne-am unit e voia Domnului, căci fără Dumnezeu nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut. Mici accidente dispar în faţa supremei porunci de unitate. Unii bucovineni sau bănăţeni ortodocși ziceau «îndură-te», «spirit», Patriarhul Calistrat îşi zice «katolikos», alt patriarh «papă», în euhologiul[20] ultim era «miluieşte» şi «duh» etc., poporul păstrează însă unitatea în fond.

În faţa tuturor acestora ne angajăm solemn, Dle Ministru, P.S. Părinţi Episcopi, Prea Cucernice Părinte Rector şi stimați profesori, că vom folosi tot efortul şi prilejul pentru ca noua îndrumare să fie rodnică, conştienţi fiind de rolul nostru în Republica Populară Română. Trăiască Î.P.S. Patriarh şi P.S. Episcopi! Trăiască Guvernul şi Dl Ministru al Cultelor! Trăiască unitatea pe veci şi nedespărţită!”[21].

Cuvântul studenţimii este adus de tânărul Leonida Plămădeală, proaspăt absolvent al Institutului Teologic de grad Universitar din Cluj: „Reforma învăţământului de toate categoriile, din vara anului 1948, iniţiată cu scopul de a îndrepta învăţământul pe un drum mai realist, mai aproape de cerinţele concrete şi imediate ale ţării, a avut în vedere şi învăţământul nostru teologic superior şi ne găsim astăzi la sfârşitul primului an de muncă după noua îndrumare. Superioritatea învăţământului din Institut este evidentă, date fiind preocupările lui practice legate de rolul nostru viitor. S-a coborât din principialitate la realitate. Institutul pregăteşte preoţi şi îi pregăteşte conform cu cerinţele reale şi actuale ale misiunii. Teoria şi practica şi-au găsit în noua organizare o îmbinare fericită. Introducerea în program a Îndrumărilor Misionare, Sectologiei, Omileticii practice, Muzicii şi Ritualului, introducerea obligativităţii vieţii de internat cu regim seminarial de disciplină, cu îndeletniciri practice bisericeşti, cu meditaţii

[20] Moliftelnic.

[21] Toma Bulea, „Cuvântare rostită în nomele cursiştilor la deschiderea Cursului de îndrumare preoţească”, în Rev. Renașterea, anul XXVII, nr. 29-30, Cluj, 1 august 1949, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

religioase şi îndrumători spirituali arată cât de îndrăzneţ s-a păşit la armonizarea pregătirii cu activitatea preoţească. Şi mai mult decât până acum, se are în vedere şi pregătirea morală şi spirituală a preotului.

Din fostele Facultăţi de Teologie preotul ieşea adesea învăţat, dar când se vedea în faţa turmei, i se părea străină, cădea din idee la concretizarea ideii, ca şi cum n-ar fi crezut că există într-adevăr o concretizare. Trebuia să înveţe singur ceea ce nu-l învăţase Facultatea şi de multe ori avea de suferit neajunsuri pastorale timp îndelungat. Limitându-se numărul instituţiilor de învăţământ superior prin Reforma din august 1948, Institutele au adunat studenţi din toate părţile ţării, continuând în Ardeal, la Cluj şi Sibiu, fostele Academii din Ardeal şi Banat adunând studenţi şi de dincolo de munţi şi dând astfel Bisericii posibilitatea de a se suda ca unitate, de a se întinde peste ţară degetele unei singure mâini, să adune credincioşii în acelaşi chip sub aripa Bisericii, conducându-i la limanul mântuirii. Şi sarcina Institutelor, mai ales a Institutului nostru, a devenit cu atât mai importantă, cu cât prin revenirea fraţilor greco-catolici la spiritualitatea strămoşească ortodoxă, de care s-au rupt altădată prinşi în vălmăşeala unor interese străine, parte din foştii studenţi greco-catolici au venit în mijlocul nostru, spre marea noastră bucurie, pentru a învăţa adevărurile ortodoxe şi mijloacele de misiune ale Bisericii noastre, încadrându-se întru totul în ortodoxie.

Îndrumarea pe un făgaş de autenticitate şi spiritualitate a învăţământului Teologic superior se cerea de mult împlinită, dar parcă a lipsit curajul unei reînnoiri. Şi studenţii Institutului Teologic Universitar Ortodox din Cluj sunt fericiţi că aceasta s-a făcut sub păstoria, din iniţiativa şi sub directa supraveghere a Î.P.S. Patriarh Iustinian. Şi, în aceeaşi măsură, studenţii Institutului Teologic Universitar Ortodox din Cluj sunt fericiţi a exprima mulţumiri şi elogii Dlui Ministru al Cultelor, Prof. Stanciu Stoian, ca unuia care se situează printre ctitorii Institutului din Cluj, sprijinind într-o formă specială şi interesându-se îndeaproape de soarta acestui Institut şi, de asemenea, ca celui mai autentic reprezentant al ideii de conlucrare şi perfectă înţelegere între Guvernul R. P. R. şi Biserica strămoşească.

Pentru studenţii anului IV însă ziua de azi e o îndoită sărbătoare: sărbătoarea primirii conducătorilor noştri celor mai mari şi sărbătoarea sfârşitului anilor de şcoală. Coincidenţa praznicului nostru de încheiere a

https://biblioteca-digitala.ro

studiilor cu venirea Domniilor voastre în mijlocul nostru e pentru noi un prilej de bucurie în plus, de care ne vom aminti în toate zilele vieţii noastre. După ani de osteneală, de la 7 ani încoace, de azi încolo intrăm în viaţă. Şi intrăm aşa cum ne-au modelat învăţătorii, profesorii noştri de liceu sau de seminar şi mai ales dascălii noştri universitari, mijlocitorii dintre noi şi adevăr, factorii maturităţii noastre. Către toţi se îndreaptă gândurile noastre în această zi, către dascălii noştri universitari îndeosebi. Ne luăm rămas bun de la Institut, dar intrăm ca lucrători şi mijlocitori într-un Institut mai mare, în ogorul Bisericii luptătoare. Părinte Rector, Domnilor Profesori, Prea Cuvioşi Părinţi, plecăm azi spre a nu mai fi laolaltă cu trupul, dar oare se desparte vreodată învăţătorul de cel pe care îl învaţă? Niciodată! Cel ce învaţă are pururea în el pe învăţător, învăţăturile lui. De aceea, ne despărţim azi, spre a fi totuşi împreună toată viaţa noastră, dând şi noi altora ceea ce ne-aţi dat Dvs. nouă. Însă din daruri vom împărţi şi, de vom aduce pace şi mulţumire altora, iar aceia ne vor mulţumi nouă, Dvs. vă vor mulţumi! Şi vom face ca aceasta să ne fie în viitor mulţumirea grăitoare prin fapte, mai mult decât o aducem azi prin cuvinte, pentru îndelunga Dvs. osteneală.

Ne luăm rămas bun şi de la P.S. Nicolae Colan, de a cărui grijă şi îndrumare permanentă ne-am bucurat, şi promitem că aşa cum am fost învăţaţi aici, vom lucra în via Domnului în care vom intra ca învăţători sub păstoria P.S. Sale. Ştim că în faţă ne stau sarcini mari şi grele. Ştim că în misiunea noastră avem de condus turma pe o cale realistă la mântuire. Ştim că va trebui să învăţăm pe oameni viaţa de aici şi viaţa de dincolo, împăcându-le într-un tot armonios, să nu fim în vrajbă cu nimeni şi nici cu adevărul. Ştim şi nu vom pregeta niciun efort ca învăţăturile pe care le-am primit să le folosim spre bine. Institutul, în ultimul an, după reformă, ne-a învăţat cum să lucrăm în spiritul noilor vremi cu care noi, creştinii, avem cele mai multe aderenţe principiale şi vom lucra în așa fel încât misiunea noastră să se împletească cu cea a vremurilor, spre fericirea pământească şi cerească a credincioşilor.

Vom sprijini prin munca noastră marea acţiune întreprinsă de factorul vieţii noastre politice, pentru o mai bună orânduire socială, pentru o largă dreptate celor ce muncesc, cu un cuvânt, pentru înfăptuirea tuturor năzuinţelor mari, spre o viaţă mai bună. Să ne ajute Dumnezeu!”[22].

[22] Leonida Plămădeală, „Cuvântul studenţimii”, în *Ibidem*, nr. 27-28, Cluj, 15 iulie 1949, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

Luând cuvântul, Prof. Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor, îşi exprimă bucuria de a se găsi la această solemnitate, care constituie un prilej de cunoaştere al celui dintâi rod al Institutului Teologic Universitar din Cluj. „M-a interesat cuvântul reprezentantului studenţimii, căci dacă Institutul acesta a avut un rost, a fost şi un rost special. El era un simbol al înfrăţirii celor două strane ale Bisericii române din Ardeal, locul unde se plămădeşte această înfrăţire de nezdruncinat. Biserica strămoşească, întregită mulţumită poporului care a rămas la credinţa de la 1700 şi a clerului, mai ales cel de la sate, care a rămas lângă popor, îşi pune nădejdea în noii absolvenţi, care vor lucra pentru desăvârşirea înfrăţirii. Dar suntem adunaţi aici şi pentru un început: inaugurarea cursurilor de îndrumare a preoţilor din eparhiile Clujului şi Oradiei, seria I. Am ascultat cuvântarea P. S. Nicolae Colan, care arăta pe drept cuvânt că, deşi normal ar fi fost ca bătrânii să termine, iar tinerii să înceapă, de data aceasta tinerii termină şi bătrânii încep. E un semn al vremii. Dar este bine ca bătrânii să aibă prilejul de a-şi verifica cunoştinţele teologice primite şi bine este apoi ca ei să mai înveţe şi lucruri noi, căci învăţătura adevărată se dobândeşte din experienţa vieţii şi chiar din greşeli. Prezenţa lor aici e cu atât mai necesară acum, când ţara noastră se află în plină prefacere. În scurt timp s-au petrecut schimbări care altădată se realizau în decenii. Oamenii şi, odată cu ei, instituţiile, trebuie să ţină pas cu vremea, cu ritmul viu al transformărilor la care asistăm cu toţii.

Trăim sub semnul unei munci organizate pe plan economic, social şi cultural, sub semnul Planului economic de stat. Nu voi vorbi despre toate amănuntele primului nostru plan, ci vreau numai să reamintesc faptul că acesta este menit să pregătească planul de mai lungă durată, pentru ca astfel să ajungem la o viaţă mai dreaptă, la ridicarea nivelului de trai al celor ce muncesc, la construirea temeliilor socialismului în ţara noastră. Este firesc că Biserica trebuie să fie pretutindeni acolo unde sunt credincioşii săi şi să contribuie la înflorirea ţării noastre, în mersul ei către noua orânduire. Avem satisfacţia de a constata că importanţa acestui fapt nu a scăpat Bisericii Ortodoxe Române.

Din discuţiile pe care le-am avut în ultimele zile cu reprezentanţii instituţiilor bisericeşti, am constatat sincera dorinţă din partea tuturor pentru o strânsă colaborare a Bisericii cu statul. Şi sunt destule temeiuri de

https://biblioteca-digitala.ro

colaborare. Câteva au fost pomenite şi aici. Cel dintâi punct comun care trebuie să fie admis ca atare este munca. Munca stă la temelia regimului nostru de democraţie populară. Ea este predicată şi de Biserică. Este scris în Evanghelie că «acela care nu munceşte, nici să nu mănânce». Când Iisus Hristos întâlneşte pe tânărul bogat, care respecta Legea şi, totuşi, îl întreba sfios, ce să facă spre a moşteni viaţa veşnică, I-a răspuns: «Vinde tot ce ai, dă la săraci şi vei avea comoară în cer». Tânărul s-a întristat, auzind cuvintele lui Iisus şi «a plecat mâhnit de tot, căci avea multe avuţii». Cât de greu este omului care a trăit din munca altora să se lepede de privilegii şi să trăiască din sudoarea frunţii sale! Această învăţătură evanghelică se poate tălmăci şi laic. În lupta pentru dreptatea socială, cei privilegiaţi cu greu se lasă convinşi şi cu greu se resemnează la viaţa care li se deschide astăzi. Bogaţii, după cum a arătat Lenin, nu se simt bine atunci când li se cere să renunţe la raiul lor de aici de pe pământ. Slujitorii Bisericii nu pot, nu trebuie să fie însă alături de acei care nu vor să trăiască din munca lor. Ei au datoria să ajute puterea lumească, să scurteze acest drum, să facă să nu mai existe nimeni care să trăiască din munca altora. În felul acesta, ei vor fi folositori şi Bisericii, şi patriei. Prin aceasta, preoţii găsesc încă un temei de colaborare cu Statul: muncă şi luptă în serviciul patriei.

Ne găsim cu toții în slujba aceleiași patrii. Este patria celor ce muncesc cu braţele şi cu mintea, patria care convine tuturor celor ce trudesc. Se spunea în trecut: «Ubi bene, ibi patria». Acest proverb se potrivea clasei exploatatoare. Noi zicem astăzi: «Unde este patria, acolo trebuie să fie bine». Dacă este ceva care nu merge bine, noi trebuie să ne străduim şi să muncim să meargă bine. Trăind în spiritul muncii şi al dreptăţii, vom izbuti, fără îndoială, ca patria noastră să ajungă la înflorirea pe care o dorim şi pe care o construim prin munca noastră.

S-a vorbit aici şi despre pace. Iată încă un temei de colaborare. Iisus Hristos a propovăduit Apostolilor Săi pacea, pacea pe care El nu a avat-o, din pricina frământărilor Sale sufleteşti, a dat-o ucenicilor. Ţara noastră, cu regimul ei de democraţie populară, luptă de asemenea pentru pace, iar politica noastră este o politică pentru pace (...)

Pacea adevărată nu se poate concepe decât pe linia pe care o practică socialismul. Şi pacea aceasta este pacea pentru care trebuie să lupte şi

https://biblioteca-digitala.ro

Biserica. În lupta aceasta pentru pace, pe plan intern, pentru construirea unei societăţi fără clase şi pentru pacea pe plan extern, în spiritul unei conlucrări internaţionale, fără state exploatatoare şi popoare exploatate, Biserica nu are de ales, ea trebuie să meargă pe drumul păcii. Biserica Ortodoxă va fi pe drum bun, în măsura în care ca şi până acum, în ultima vreme, ştie să se alăture sincer şi statornic de popor, mergând laolaltă cu poporul, pentru asigurarea unui viitor mai bun.

Aceste învăţături asupra păcii sunt şi ale Bisericii, şi ale vieţii laice. Statul nu cere nimănui să-şi lepede credinţa. Statul respectă orice credinţă religioasă. Regimul actual şi în special forţa lui conducătoare, Partidul Muncitoresc Român, nu are a ascunde din acest punct de vedere opinia sa, ci o spune răspicat şi cinstit. Se citează din Karl Marx de obicei o cunoscută formulă cu privire la religie, dar această formulă este citată, după cum am arătat, fără contextul ei, care este hotărâtor în această privinţă. Iată, de pildă, un citat din Karl Marx: «Religia», spune el, «este suspinul creaturii umane, doborâtă de nenorocire, este sufletul unei lumi fără inimă, după cum este spiritul unei epoci fără spirit» Câtă deosebire între ceea ce se crede că este atitudinea marxistă faţă de religie şi spiritul care se degajează din acest citat al lui Marx.

Acesta este unul din principiile de bază ale politicii noastre în materie de religie, pe care îl găsim exprimat într-o cuvântare ţinută încă din toamna anului 1946 de Dl Gheorghe Gheorghiu-Dej, Secretar General al P. M. R. Cu acel prilej, D-sa spunea: «Noi facem o politică de realităţi şi Biserica este o realitate a poporului de care ţinem cont». Într-adevăr, Biserica înseamnă credincioşi, înseamnă obştea credincioşilor; câtă vreme vor fi credincioşi practicanţi, va exista şi religie, va exista şi Biserică. Este un lucru care nu poate să nu fie recunoscut şi negarea lui ar dovedi tocmai ceea ce spunea Dl. Gheorghe Gheorghiu-Dej: «A nu face politică de realităţi este în acelaşi timp şi o dezminţire cum nu se poate mai categorică, ceea ce se colportează despre Partidul Muncitoresc Român şi despre partidele muncitoreşti, în genere, că ele ar lupta împotriva Bisericii. La rândul ei, Biserica este datoare să aibă atenţia trează la rătăcirile de la adevărata credinţă, căci acestea sunt o sminteală şi pentru Biserică, şi pentru stat».

https://biblioteca-digitala.ro

Noi ştim astăzi că în drumul spre socialism, capitalismul nu se încadrează în mod paşnic în transformările care se petrec, așa cum au pretins și pretind încă unii. În această perioadă, dușmanii democrației populare şi duşmanii socialismului nu dorm. Ei pun la cale tot felul de acţiuni, pentru a împiedica mersul înainte al construcţiei socialismului. Una din armele reacțiunii pe această cale este și utilizarea religiei. Este semnificativ să vezi că astăzi, la noi, ca şi în ţările vecine de democraţie populară, apar semne şi minuni, care nu sunt pornite din convingeri religioase. Este cert că definiţia religioasă însăşi a minunilor înlătură ceea ce se petrece astăzi în unele părţi ale ţării. Se încearcă adică a se lansa impresia că astăzi apar semne, se fac minuni, ce vestesc nu ştiu ce evenimente viitoare, un război, poate o nenorocire, o întoarcere la vremurile de altădată sau o trecere spre vremuri apocaliptice, sfârşitul lumii. Am putea și dăm dreptate într-un fel acelora care vorbesc astfel, pentru că într-adevăr şi noi credem într-un fel că sunt totuşi semne care vestesc un sfârşit de lume, este însă vorba de o anumită lume, de sfârşitul lumii capitaliste. Biserica însă nu-şi poate lega soarta de aceia care naufragiază în mod iremediabil. Fiecare om are dreptul să creadă sau să nu creadă, dar nimănui nu-i este îngăduit a jigni credinţa cuiva. Acesta este, de asemenea, un principiu al nostru de guvernare.

Un corolar a ceea ce înseamnă astăzi libertate religioasă este faptul că nimeni nu poate fi urmărit pentru credinţele sale religioase. Marele Vladimir Ilici Lenin, într-un articol în care arată poziţia partidelor muncitoreşti faţă de problema religioasă, spune categoric: «Noi suntem contra celei mai mici injurii aduse convingerilor religioase». Aşa spune Lenin şi acelaşi lucru poate fi confirmat şi cu citate din lucrări ale Generalisimului Stalin, atât dinainte de Revoluţie, cât şi după Revoluţia din octombrie. În această problemă, atitudinea Partidului Muncitoresc Român a fost precizată de Dl Vasile Luca, Secretar al Partidului Muncitoresc Român şi vicepreşedinte al Consiliului de Miniştri, care a declarat încă înainte de alcătuirea Legii Cultelor: «În Republica Populară Română, nimeni nu e prigonit pentru religia sa».

Unii deservenţi ai cultelor au avut neplăceri atunci când au contravenit legilor şi rânduielilor Statului şi regimului nostru de democraţie populară sau atunci când au dovedit că nu înţeleg spiritul noului regim şi l-au

https://biblioteca-digitala.ro

sabotat. Au fost, desigur, ici şi colo, unele incidente şi noi nu le ignorăm şi nici nu le ascundem. Un articol din ziarul «Scânteia», publicat nu cu mult timp în urmă, arată că «(...) Elemente duşmănoase au căutat să provoace o frământare în mijlocul credincioşilor, lansând tot felul de minciuni şi dedându-se la acte provocatoare care jigneau sentimentele religioase ale credincioşilor. Oriunde oamenii muncii aduc la cunoştinţa Partidului şi a Guvernului asemenea acte, făptuitorii lor sunt şi vor fi pe viitor sancţionaţi cu toată asprimea».

În acest spirit trebuie să lucraţi şi la cursurile ce se deschid şi unde se vor trata teme despre învăţătura religioasă, o trecere în revistă a cunoştinţelor obţinute altădată şi apoi alte teme care privesc sensul reformelor sociale din prezent. Punându-vă de acord cu ele, nu vă abateţi de la învăţătura Bisericii, dar serviţi deopotrivă Biserica şi Republica Populară Română. Aşa cum Institutul Teologic Universitar din Cluj, la sfârşit de an, a adus roade şi speranţe îndreptăţite de viitor, tot astfel şi cursurile de îndrumare nădăjduim să dea roade bogate în efortul pentru un viitor mai bun şi pentru Biserică, şi pentru popor.

Mulțumesc în primul rând Î.P.S. Patriarh Iustinian, conducătorul Bisericii Ortodoxe Române, care, înţelegând spiritul vremii, a iniţiat cursurile de îndrumare, punând preoţimea în situaţia de a-şi da sprijinul la eforturile regimului de democraţie populară, pentru progresul şi fericirea ţării. Mulţumesc organizatorilor cursurilor de îndrumare a preoţilor, în special P.S. Episcop Nicolae Colan, în a cărui cuvântare a fost descris dramul luminos pe care-l deschid aceste cursuri, precum şi profesorilor, care în locul unei vacanţe bine-meritate pornesc la o muncă nouă, răsplata adevărată a activităţii lor fiind numai roada pe care munca depusă o va aduce. Mulţumesc și preoţilor pentru strădania lor de a părăsi parohiile şi a lua parte la cursurile de îndrumare, unde vor învăţa atât chestiuni bisericeşti, cât şi laice, deopotrivă de folositoare, contribuind astfel ca Republica noastră Populară să devină cu adevărat patria celor ce muncesc, patria dreptăţii”[23]. Înalţii oaspeţi, membrii Cosiliului Eparhial şi profesorii Institu-

[23] Stanciu Stoian, „Cuvântare rostită la deschiderea cursurilor de îndrumare preoțească”, în *Ibidem*, pp. 2-3.

https://biblioteca-digitala.ro

tului Teologic Universitar au fost invitați apoi la recepția oferită de P.S. Episcop Nicolae Colan[24].

Cu aceeași ocazie, a fost comunicat programul conferințelor preoțești: 1. Joi, 30 iunie: „Adevărata pietate după Noul Testament", Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu; 2. Vineri, 1 iulie: „Interpretarea progresistă a istoriei omenirii", Prof. Dr. Gheorghe Stănescu; 3. Vineri, 1 iulie: „Chipuri de clerici în războaie. Mişcări ţărăneşti şi revoluţii", Pr. Ioan Bunea; 4. Sâmbătă, 2 iulie: „Biserica Ortodoxă şi sectele religioase (agenţii ale imperialismului), Prof. Dr. Petru Deheleanu; 5. Sâmbătă, 2 iulie: „Ce este Statul. Statul de democraţie populară", Prof. Dr. Nicolae Balca; 6. Luni, 4 iulie: „Conferinţa Bisericească de la Moscova", P.S. Episcop Nicolae Colan; 7. Luni, 4 iulie: „Actul unirii privit prin prisma adevărului istoric", Prof. Dr. Alexandru Filipaşcu; 8. Marţi, 5 iulie: „Chipuri de ierarhi şi cărturari foşti greco-catolici care au luptat pentru unificare în ortodoxie şi pentru popor", Dr. Stănescu; 9. Marţi, 5 iulie: „Influenţe slave în literatura şi arta Bisericii Ortodoxe Române. Relaţiile bisericești româno-ruse", Prof. Dr. Alexandru Filipaşcu; 10. Miercuri, 6 iulie: „Rolul preoţimii în păstrarea monumentelor de artă şi istorie bisericească", Pr. Vasile Rusu; 11. Miercuri, 6 iulie: „Biserica Română a fost dintru început Biserica Ortodoxă", Prof. Dr. Alexandru Filipaşcu; 12. Joi, 7 iulie: „Factorul psihologic în pastoraţia religioasă", Prof. Dr. Nicolae Balca; 13. Vineri, 8 iulie: „Constituţia în R.P.R. Drepturile şi datoriile poporului muncitor în R.P.R", Prof. Dr. Tudoran; 14. Vineri, 8 iulie: „Organele principale ale Statului de democraţie populară, sfaturile, justiţia populară, armata populară, miliţia etc.", Dr. Dan Mihai; 15. Sâmbătă 9 Iulie: Structura socială economică a R.P.R. Alianţa între clasa muncitoare şi ţărănimea muncitoare, baza'regimwlui de democraţie populară, Dr. Dan Mihai; 16. Luni, 11 iulie: „Păstrarea unităţii în ritual şi cântarea bisericească la ortodocşi", Prof. Dr. Vasile Petraşcu; 17. Luni, 11 iulie: „Combaterea interpretărillor false asupra Apocalipsei", Prof. Dr. Petru Deheleanu; 18. Marţi, 12 iulie: „Principiile catehezei creştine şi personalitatea catehetului", Pr. V. Bondrea; 19. Marţi, 12 iulie: „Tradiţie şi progres în creştinism", Prof. Dr. Isidor Todoran; 20. Miercuri, 13 iulie:

[24] Orest Bucevschi, „Inaugurarea cursurilor de la Centrul de îndrumare preoţească din Cluj", în *Ibidem*, nr. 25-26, Cluj, 1 iulie 1949, pp. 1-2.

https://biblioteca-digitala.ro

„Metode pedagogice noi în formarea caracterului. Critica şi Autocritica", Prof. Dr. Nicolae Balca; 21. Miercuri, 13 iulie: „Folclor religios muzical", Pr. Prof. Vasile Rusu; 22. Joi, 14 iulie: „Noţiuni de administraţie bisericească şi contabilitate", Prof. Dr. Vasile Petraşcu; 2 3. Joi, 14 iulie: „Tehnica recitativului liturgic. Organizarea corului bisericesc". Prof. Dr. Vasile Petraşcu; 24. Vineri, 15 iulie: „Rolul istoric al U. R. S. S. în zdrobirea fascismului şi eliberarea popoarelor de sub jugul fascist", Prof. Dr. Vasile. Dehelean; 25. Vineri, 15 iulie: „Situaţia internaţională după cel de-al Doilea Război Imperialist", Pr. Prof. V. Bondrea; 26. Sâmbătă, 16 iulie: „Planul de stat 1949. Datoriile preotului pentru realizarea şi depăşirea lui", Prof. Dr. Nicolae Balca; 27. Luni, 18 iulie: „Probleme curente creştine actuale. Biserica Ortodoxă şi mişcarea ecumenistă", Prof. Dr. Nicolae Balca; 28. Luni, 18 iulie: „Problema catolică în R.P.R.", Prof. Dr. Gheorghe. Bârna; 29. Marţi, 19 iulie: „Biserica Ortodoxă şi sectele religioase în lumina evoluţiei vieţii sociale", Prof. Dr. Petru Deheleanu; 30. Marţi, 19 iulie: „Ierarhia bisericească (temeiuri biblice şi patristice)", Prof. Bârna; 31. Joi, 21 iulie: „Sensul Preoţiei la Sfinţii Părinţi", Prof. Dr. Dumitru Bodea; 32. Vineri, 22 iulie: „Democraţia Sovietică", Prof. Dr. Isidor Todoran; 33. Vineri, 22 iulie: „O. N. U. - Lupta Lagărului democratic pentru pace trainică în frunte U.R.S.S.", Pr. Prof. Ioan Bunea; 34. Sâmbătă, 23 iulie: „Problema naţională şi rezolvarea ei democratică în R.P.R. Rolul Bisericii în lupta contra şovinismului", Prof. Dr. Isidor Todoran; 35. Luni, 25 iulie: „Probleme sociale şi misionare" (I. Cor.), Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu; 36. Luni, 25 iulie: „Esenţa doctrinară a celor trei mari confesiuni creştine", Prof. Dr. Isidor Todoran; 37. Marţi, 26 iulie: „Principiile fundamentale ale omileticii", Prof. Dr. Dumitru Bodea; 38. Marţi, 26 iulie: „Funcţiunea catehetică a Liturgiei", Pr. Prof. Bondrea V.; 39. Miercuri, 27 iulie: „Patriarhul Serghie al Moscovei, un mare teolog al veacului nostru", Pr. Prof. Augustin Faur; 40. Miercuri, 27 iulie: „Drepturile fundamentale ale omului în creştinism. Exploatarea omului de către om, păcat strigător la cer", Prof. Dr. Ioan Zăgreanu; 41. Joi, 28 iunie: „Organizarea sinodală a Bisericii Ortodoxe în paralelă cu cezaro-papismul catolic", Pr. Prof. Augustin Faur; 42. Vineri, 29 iulie: „Congresul de la Wroclaw", Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu; 43. Vineri, 29 iulie: „Rolul social şi misionar al Bisericii Ortodoxe Române în

https://biblioteca-digitala.ro

R.P.R.", Pr. Prof. I. Pop; 44. Sâmbătă, 30 iulie: „Prelucrarea rezoluţiilor R.P.R. care au legătură cu activitatea preotului", Prof. Dr. Mihai Dan; 45. Luni, 1 august: „Religie, spiritism, teosofie, ocultism şi superstiţie", Prof. Dr. Petru Deheleanu; 46. Marţi, 2 august: „Sfintele Taine, temeiuri biblic-patristice", Dr. Sofian; 47. Marţi, 2 august: „Problema muncii în creștinism", Prof. Dr. Ioan Zăgrean; 48. Miercuri, 3 august: „Creştinism şi democraţie", Pr. Prof. Victor Ienciu; 49. Miercuri, 3 iunie: „Aspectul moral şi superioritatea orânduirii socialiste", Prof. Dr. Ioan Zăgrean; 50. Joi, 4 august: „Agricultura socialistă", Prof. Dr. Mihai Dan; 51. Vineri, 5 august: „Căile de dezvoltare ale agriculturii în R.P.R. Rolul GAS-ului și SMT-ului în cadrul planului de stat, 1949", Prof. Dr. Mihail Dan; 52. Vineri, 5 august: „Legea pentru regimul general al cultelor în R.P.R.", Pr. Prof. Victor Ienciu; 53. Sâmbătă, 6 august: „Procesul de dispariţie a contrastului dintre sat şi oraş în regimul de democaţie populară", Prof. Dr. Dan Mihai; 54. Sâmbătă, 6 august: „Statutul pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române", Pr. Prof. Victor Ienciu[25].

Duminică, 21 august, în sala festivă a Reşedinţei Episcopale din Cluj, Piaţa Malinovschi, nr. 18, a avut loc deschiderea cursurilor de îndrumare pentru cea de-a doua serie de preoţi din Eparhia Clujului. Solemnitatea a început în Catedrala Episcopală prin oficierea Sf. Liturghii și invocarea Sfântului Duh[26]. Preoții participanți au fost următorii:

Judeţul Cluj - Plasa Aghireş: Berindu, Bâltan Vasile; Plasa Apahida: Sânicoară, Matei Vasile, Someşeni, Cordoş Ioan; Plasa Borşa: Bădeşti, Gherman Vasile; Plasa Huedin: Hodiş, Bărboşii Traían, Valea Drăganului, Gall Marian; Plasa Cluj: Tăuţi, Popoviciu Iuliu. Iris, Suciu Augustin. Cluj III, Glodeanu Dumitru; Plasa Gilău: Muntele Rece, Şanta Ieremia. Măguri, Rădulescu Alexandru; Plasa Hida: Mierţa, Rusu Petre; Plasa Mociu: Mociu, Bodea Octavian. Petea, Cucu Vasile; Plasa Sărmaş: Silvaşul de Câmpie, Ţiboc Ioan.

Judeţul Năsăud - Plasa Bistriţa: Blăjenii de Jos, Pop Ioan, Şieu-Măgheruş, Lazăr Alexandru; Plasa Şieu: Şieuţ, Victor Olteanu, Neţeni, Buta Ioan; Plasa

[25] „Tabloul conferinţelor de la Centrul de îndrumare preoţească Cluj. Seria I", în *Ibidem*, p. 5.
[26] „Cursurile de îndrumare preoţească. Seria II Cluj", în *Ibidem*, nr. 29-30, Cluj, 1 august 1949, p. 6.

https://biblioteca-digitala.ro

Rodna: Rodna, Miulescu Gheorghe. Poiana Ilvei, Ilieş Ioan; Plasa Lechinţa: Chintelnic, Orăşan Ioan. Enciu, Prăhase Ioan; Plasa Bârgău: Tiha Bârgăului, Naghiu Vasile, Mijlocenii Bârgăului, Pop Augustin; Plasa Năsăud: Telciu, Henciu Valer, Mocod, Scridon Ioan.

Judeţul Someş - Plasa Lăpuş: Libotin, Petruţiu Gavril. Dobric, Iuga Augustin; Plasa Babdiu: Jichişul de Sus, Căienar Emil. Olpret, Cureu Ezechil; Plasa Beclean: Cociu, Avram Teodor. Cristeştii Ciceului, Meruţiu Victor; Plasa Ciceu: Mica, Rusu Ioan. Breaza, Giurgea Ştefan; Plasa Chiochiş: Sânboieni, Chezan Ioan; Plasa Gârbou: Escu, Pintea Ioan; Plasa Gherla: Nicula, Papiu Cornel. Iclod, Dr. Costin Nicolae; Plasa Ileanda: Poiana Blenchii, Munteanu Gheorghe.

Judeţul Turda - Plasa Baia de Arieş: Sarăş, Jina Silviu. Plasa Câmpeni: Arada, Oneţiu Gheorghe. Plasa Câmpia Turzii: Căianu Alexandru. Oprişani, Sinu Vasile; Plasa Iara: Filia de Jos, Totelecan Valer, Cacova Ierii, Roşu Ştefan; Plasa Luduş: Gheja, Fanea Ioan. Botez, Trâmbiţaş Grigorie; Plasa Mihai Viteazu: Unirea (Veres Mort), Cipăianu Gheorghe; Plasa Turda: Turda Fabrici, Anca Petru, Turda Penitenciar, Oneţiu Gheorghe[27].

Tot în luna august, Patriarhia Română transmite în teritoriu Adresa nr. 122.500 / 1949 a Marelui Stat Major, Secţia VII, cu referire la situaţia militară a studenţilor teologi: „Vă comunicăm că Dl. Ministru al Apărării Naţionale a aprobat ca tinerii studenţi teologi, care sunt cu studiile începute, să fie amânaţi de la încorporare, pentru continuarea de studii. Este necesar ca tinerii studenţi teologi, la data încorporării contigentului, să depună la Cercurile Teritoriale respective actele de amânare de studii. Referitor la repartizarea la unităţi a absolvenţilor Facultăţilor Teologice, vă comunicăm că după intrarea efectivă în cler, vor fi întrebuinţaţi la servicii sanitare, după nevoi". Potrivit dispozițiilor venite de la centru, înștiințarea urma să fie transmisă tuturor studenţilor teologi din Episcopia Clujului[28].

În luna august, Revista Renașterea publică un comentariu al preotului Roman Răzlog, cu referire la desfășurarea cursului de îndrumare preoțească: „În ziua inaugurării primei serii a Cursului de îndrumare preoţească, s-a serbat şi încheierea cursurilor Institutului Teologic, ocazie cu

[27] „Cursurile de îndrumare preoţească. Seria II Cluj", în *Ibidem*, p. 6.
[28] Comunicat nr. 5075/1949, ", în *Ibidem*, p. 6.

https://biblioteca-digitala.ro

care P.S. Episcop Nicolae a spus: «Tinerii termină şi bătrânii încep». Cuvintele acestea sunt semnificative pentru marile prefaceri sociale pe care le trăim. Într-adevăr, pentru a nu fi obstacol în acest iureş al progresului sau a nu apărea cu înfăţişarea unei fete îmbătrânite prinsă în hora tinereţii, preoţimea trebuie să-şi revizuiască viaţa, spre a fi folositoare cauzei lui Hristos în lumea de azi. Dar ca să-şi revizuiască viaţa înseamnă s-o ia de la început, clădindu-şi noul edificiu pe «piatra cea din capul unghiului», care este Hristos.

Viaţa preoţilor de azi este cunoscută ca având două aspecte: primul este cunoscut prin numirea atât de comună a profesiunii de preot. Denumirea aceasta este nesimpatică prin însăşi sunetul ei şi devine odioasă când i se urmează ad litteram înţelesul. Căci prin profesiune se înţelege exercitarea unei activităţi omeneşti pentru agonisirea mijloacelor de trai: profesiunea negustorului, de pildă. Ea are ca prim ţel satisfacerea interesului celui ce o exercită. Ori, prin preoţie nu se urmăreşte acest lucru, ci interesul celui căruia i se slujeşte, iar folosul propriu numai ca o consecinţă a muncii sale.

Ca o prelungire a primei chestiuni este şi a doua: adică lupta cu greutăţile vieţii. Din faptul că slujba apostoliei nu-i satisface exigenţile materiale, preotul se angajează la activitatea comună a celor ce urmăresc acelaşi ţel. Întrucât această activitate devine luptă, are ca urmare frământări, ciocniri de interese etc., care de multe ori rămân neobservate la oamenii de rând, dar cresc în ochii lumii când este amestecat preotul, după cum spune Sf. Ioan Gură de Aur: «Cât de mici lucruri ar greşi preotul, se arată mari în faţa tuturor, căci nu toţi judecă greşeala după faptă, ci deopotrivă cu treapta acelora».

Cu aceste caracteristici în viaţă, preotul nu poate servi Biserica în vremile de azi, iar ca să şi-o schimbe îi trebuie o întoarcere la origine: întoarcerea la Hristos! Călăuză de drum are rugăciunea, ca regeneratoare a puterilor sleite, a curajului şi a spiritului de jertfă. De asemenea, meditaţia. Oricât de murdară este o apă, dacă se linişteşte devine limpede. Dacă însă se şi filtrează se face cu totul pură. Întocmai aşa este şi sufletul omenesc: dacă se desface din tumultul vieţii devine mai liniştit, mai clar. Iar dacă gândurile lui sunt trase prin filtrul Evangheliei, devine cu totul simţitor şi curat. Cele mai mari prefaceri din viaţa omului se fac prin meditaţii

https://biblioteca-digitala.ro

interioare. Taina de sub smochin a fost hotărâtoare pentru Natanail, israeliteanul cel fără vicleşug, să devină din sceptic urmaş înfocat al Mântuitorului.

O meditaţie este şi retragerea noastră la aceste cursuri de îndrumare pe calea cea nouă a vieţii. Dar iată-ne aproape de Hristos. Mai avem o singură uşă de deschis: uşa dragostei! Cât de tulburătoare a fost pentru Simon întrebarea lui Iisus: «Mă iubeşti tu?». Dar cu cât mai tulburătoare ar apărea această întrebare dacă ni s-ar pune individual fiecăruia. Şi totuşi, iubirea lui Hristos este singura justificare a misiunii noastre. Este focul purificării noastre interioare. Prin ea, Hristos trăieşte permanent în noi, luptându-se în locul nostru cu patimile sufletului si poftele trupului, spre a ne dezbrăca de omul cel vechi şi a ne îmbrăca în omul cel nou, crescut ca o minune din revărsările de har ale iubirii. Evanghelia trebuie scuturată de praful intereselor şi aşezată la loc de cinste în viaţa noastră. Şi afirmând aceasta, îmi vine în minte un episod biblic în timpul decadenţei religioase a poporului evreu de sub Manasse, se pierduse cartea legii (Thora). Ea a fost găsită abia după 200 ani, în timpul domniei credinciosului restaurator Iosua, în următoarele împrejurări: Preotul Hilchia primise însărcinarea să restaureze templul. Şi deşertând aurul şi argintul din corvana, spre mirarea tuturor, a dat de cartea pierdută. Nepăsarea înaintaşilor aruncase aur şi argint deasupra ei şi a fost uitată odată cu respectarea poruncilor cuprinse în ea. Toţi se bucurară, dar înţeleptul rege se îngrozeşte spunând: «Mânia Domnului va să se abată asupra noastră, căci părinții noștri nu au respectat poruncile cărții acesteia» (2 Regi, 22).

Să-mi fie permis să asemăn simbolic această întâmplare cu vremea noastră. Căci şi noi închidem uneori Evanghelia şi dacă n-o uităm definitiv, e că îndatorirea ne cere s-o deschidem în anumite zile, ca apoi s-o închidem iarăşi, departe de viaţa noastră. Să trăim ceea ce propovăduim. «Sau învaţă cu fapta, sau nu învăţa», spune Sf. Ioan Damaschin, «ca nu cu cuvântul să chemi şi cu fapta să alungi». Numai astfel vom fi «sarea pământului», altfel devenim «stâlpi de sare» ca oarecând soţia lui Lot.

Preotul cel nou e preotul cel vechi al primelor veacuri creştine. Prefacerile spre bine din lume îl bucură, căci lucrarea lui e veşnica prefacere a sufletelor înspre viaţa fericită atât în lumea aceasta, cât şi în cea viitoare.

https://biblioteca-digitala.ro

Ca să prefacă lumea însă trebuie să se prefacă el însuşi. Iar modelul după care trebuie să se ia şi el, şi lumea este Iisus Hristos”[29].

În același ton, preotul Ifr. Bordea completează: „Centrul de îndrumare preoţească din Cluj, al cărui scop este reînprospătarea cunoştinţelor teologice şi aplicarea lor la viaţa socială de azi, aduce preoţimii noastre un nou suport de înviorare şi redresare la justa lor valoare, a prefacerilor prin care trece ţara noastră. Biserica noastră românească şi-a înţeles din vreme rostul ei, potrivit cuvintelor Mântuitorului Iisus Hristos - «Milă mi-e de popor», și nu încetează o clipă de a nu se încadra şi mai adânc de intimitatea şi înţelepciunea sufletului acestui popor, care se trezeşte la o nouă viaţă, o nouă structură, care să deschidă generaţiilor de azi şi de mâine un viitor mai bun, mai cu dreptate, unde exploatarea omului de către om să înceteze.

Lumea se află în progres. Dar nu un progres unilateral. Un progres social, în care omul devine slobod şi nu rob, iar averea pământească, un bun nu al câtorva vieţuitori, ci al poporului. Această revoluţie socială cu caracter epocal răstoarnă toate răstălmăcirile învechite, egoiste şi dornice de dominaţie a omului în societate, reîntorcându-ne cu gândul şi privirea la primele convieţuirii ale societăţii primitive.

Iisus Hristos a fost şi va fi pururea un mare revoluţionar spiritual, care a încercat să zdrobească sub cuvântul Său dumnezeiesc «înţelepciunea falsă a lumii» şi exploatarea săracilor de cei bogaţi. Ne-ar trebui pagini nenumărate să exemplificăm lupta şi biciuirea moravurilor omeneşti, duse de Iisus Hristos. Nouă însă, urmaşilor Lui prin Apostoli, ne revine o grea misiune socială şi sfântă faţă de scopul ei măreţ, să ştergem toată zgura vremilor, toată igrasia bolnăvicioasă a iubirii bunurilor materiale, mai mult decât aproapele nostru, decât nenorocitul şi de înfometatul de lângă noi. În lumina vremilor, preotul nu mai poate fi un slujbaş de monotonie rituală, de viaţă contemplativă sau un visător. «Ţineţi cu poporul, să nu greşiţi!», zicea mai ieri un mare bărbat al neamului nostru.

Iată de ce cursurile misionare ale corpului clerical s-au înfiinţat. Să refacă conştiinţa şi pregătirea ştiinţifică şi morală a preoţimei noastre potrivit vremurilor progresiste prin care trecem. Nu e vorba de o convertire,

[29] Roman Răzlog, „Preotul cel nou”, în *Ibidem*, nr. 31-32, Cluj, 15 august 1949, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro

cum încearcă unii să presupună, îndrumarea binevenită a clerului. E vorba de o lepădare de grija lumească a preotului. El rămâne pururea povăţuitor spiritual spre o lume mai bună, spre o viaţă şi o fericire veşnică. Iubirea de oameni, iubirea de muncă şi dreptate a poporului sunt comandamentele de căpetenie ale misionarismului social”[30].

Duminică, 21 august, a avut loc deschiderea celei de-a III-a serii a cursurilor de la Centrul de îndrumare preoțească. Festivitatea a început cu oficierea Sf. Liturghii de către P.S. Episcop Nicolae Colan și un sobor format din preoții Ioan Rujdea, Dr. Ioan Moldovan, Ioan Gligor, Ioan Buiu, Ioan Bunea, Axente Tomuş și diaconii Sever Suciu şi Ştefan Călugăru. Predica zilei a fost rostită de Păr. Prof. Ioan Bunea de la Institutul Teologic, care între altele a spus: „(...) Credinţa este dar de la Dumnezeu, dar şi rod al strădaniilor noastre. Lăsată în părăsire, nealimentată de strădania duhovnicească şi de ştiinţa teologică, ea se ofileşte şi, uneori, se cufundă în superstiţie. Înzdrăvenirea credinţei se impune în primul rând slujitorilor altarelor. De aceea, înaintestătătorii Bisericii v-au chemat, iubiţi fraţi, la aceste cursuri, unde prin împreuna lucrare cu profesorii veţi reîmprospăta temeiurile teologice ale credinţei şi vă veţi spori râvna pentru apostolatul sublim al preoţiei. Rostul acestor cursuri este apoi să vă documentaţi, cu maturitatea vârstei, asupra valorii morale şi sociale a credinţei, pentru ca s-o puneţi în slujba îmbunătăţirii vieţii credincioşilor pe care îi păstoriţi. Acesta este sublimul preoţiei, să valorifici comoara credinţei în folosul obştei. De la această îndatorire nu este îngăduit preotului să dezerteze. Dezertarea este păcat, este egală cu trădarea lui Hristos şi a Bisericii. Să rugăm pe Dumnezeu, în aceste clipe, să alăture ajutorul Său la strădaniile noastre. Să crească şi să îmbogăţească credinţa noastră: «Pentru că oricine este născut din Dumnezeu biruieşte lumea şi aceasta este biruinţa care a biruit lumea - credinţa noastră» (I Ioan, V, 4)”[31]. La sfârşitul Sf. Liturghii s-a săvârşit un parastas pentru pomenirea celei care a fost Ing. Didina Munteanu, fiica Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu, Rectorul Institutului Teologic, şi pentru Constantin Martinovici, fost profesor la Academia de Ştiinţe Agricole din Cluj.

[30] Ifr. Bordea, „Misionarism social”, în *Ibidem*, p. 5.

[31] Ioan Bunea, „Predica din Catedrală”, în *Ibidem*, nr. 33-34, Cluj, 1 septembrie 1949, pp. 2-3.

https://biblioteca-digitala.ro

Cu ocazia deschiderii cursurilor, P.S. Episcop Nicolae Colan, a rostit următoarele cuvinte: „Hristos în mijlocul nostru! Domnule Director General, Prea Cucernici Părinţi, fraţilor! O nouă bucurie îmi îmbujorează inima, văzându-vă că mă înconjuraţi astăzi cu dragoste fiască. V-aţi adunat aici ca slujitori ai Bisericii şi ai Patriei nu numai la o solemnitate, ci şi la începutul unei școli, în care înzestrându-vă cu mai multă ştiinţă şi credinţă să vă faceţi slujba şi mai bine. Suntem ostaşi ai lui Hristos. Ostaşul, înainte de a pleca la luptă, îşi face rânduială între arme. Şi noi se cuvine să ne rânduim din nou panoplia. Ea este bogată. Ne-am adunat armele de luptă în timpul anilor de studiu şi în timpul anilor de preoţie prin rugăciune, meditaţie şi experienţă, trăind în mijlocul poporului drept-credincios. Totuși, comandanții, constatând că unele din uneltele noastre cu care ne oştim împotriva celui rău sunt învechite sau ruginite, s-au gândit să ne dea prilejul să ni le înnoim şi să ni le curăţim, ca să luptăm cu mai mulţi sorţi de izbândă.

Acesta este rostul cursurilor de îndrumare, pe care le ţinem şi cu a treia serie de preoţi din cuprinsul Eparhiilor Clujului şi Oradiei. Este vorba deci de a ne reîmprospăta şi adânci cultura teologică prin studiu, de a ne lămuri şi întări credinţa prin rugăciune zilnică şi de a ne încălzi dragostea pentru Hristos şi pentru poporul credincios pe care-l păstorim, prin faptele de jertfă ale propovăduirii noastre devotate. Învăţăm din nou Evanghelia veche a Domnului şi Mântuitorului nostru Iisus Hristos, aşa cum o desprindem din paginile Scripturilor Sfinte şi din ale sfintei noastre Predanii. Nu învăţăm o Evanghelie nouă. Puterea şi tăria Evangheliei stă în obârşia ei dumnezeiască, în caracterul ei dumnezeiesc. Ea e veşnic stătătoare. Pretutindeni şi totdeauna e în stare să izbăvească pe cei ce-i ascultă şi-i plinesc poruncile. Dar va trebui să învăţăm mai ales meşteşugul de a o propovădui în graiul şi în împrejurările vremilor noi pe care le trăim. Că numai astfel cuvântul Domnului şi fapta care izvorăște din acesta va merge la inimă, va curaţi, va lumina şi va înnoi sufletul şi va sălăşlui în lume un nou duh de viaţă, zidind între oameni raporturi care nu vor mai îngădui ca frate să nedreptăţească şi să robească pe frate.

Prin cele de mai sus am atins măcar în treacăt şi problema dreptăţii sociale pe care suntem chemaţi noi, preoţii, s-o slujim cu credinţă, în

https://biblioteca-digitala.ro

spiritul Evangheliei, care ne îndeamnă nu să ne oştim într-olaltă, răpind cu vicleşug sau cu putere rodul muncii fratelui nostru, ci mai vârtos să purtăm sarcinile unii altora, că unul altuia ne suntem mădulare şi toţi la un loc trupul lui Hristos, Domnul păcii. Călăuzindu-ne la cursuri şi în viaţă de unele ca acestea, ne vom arăta ca nişte credincioşi slujitori ai păcii, după care însetează tot sufletul omenesc şi vom avea temei să aşteptăm ivirea minunatelor zori ale noului veac, văzut de Prorocul Isaia, în care «săbiile (luptătorilor) se vor preface în fiare de plug şi suliţele lor în seceri şi în care niciun neam nu va mai ridica sabia împotriva altuia şi nu vor mai învăţa să se bată» (Isaia, 2, 4). Pentru înfăptuirea acestei profetice viziuni, ne rugăm fierbinte, zilnic; pentru ea ne cheltuim ostenelile noastre preoţeşti. Pentru promovarea ei creştinească s-au rânduit şi aceste cursuri, asupra cărora rugăm şi de astă dată pe bunul Părinte ceresc să-şi reverse darurile Sale bogate. Şi ne mai rugăm ca mintea şi inima să ni se curăţească la aceste cursuri, ca să putem lupta pentru fericirea acestei vieţi de pe pământ şi să deschidem uşile împărăţiei cereşti pentru poporul nostru drept-credincios.

Deşi legea creştinească vizează viaţa veşnică, ea nu nesocoteşte nici viaţa cea de pe pământ, cu postulatele ei. Numai cei săraci ca duhul, numai cei prigoniţi pentru dreptate, numai cei curaţi cu inima aici pe pământ vor vedea pe Dumnezeu şi vor pătrunde în împărăţia Lui. Pentru a pătrunde acolo, aici trebuie să ducem o viaţă bine plăcută lui Dumnezeu şi, dacă se poate, şi oamenilor. Evanghelia este deci atât de prețioasă și pentru viața aceasta. Învăţăturile ei sunt atât de ziditoare de pace şi dreptate socială. Ea creează pace în suflete, de unde aceasta se împrăştie în afară. Fiecare creştin are două patrii. Aceasta, de pe pământ, în care luptăm, şi cea de dincolo. Căci după cuvântul Sf. Apostol Pavel, «nu avem aici cetate stătătoare, ci pe alta aşteptăm». Să slujim deci patriei noastre scumpe, R. P. R., şi poporului ei credincios. Să slujim şi patriei de dincolo, împărăţiei lui Dumnezeu. Trimiţând omagialele noastre simţăminte Întâistătătorului Sfintei noastre Biserici, Î.P.S. Patriarh Iustinian, rugăm pe bunul Părinte ceresc să-i rânduiască mulţi şi fericiţi ani, drept îndreptând cuvântul adevărului. În acelaşi timp, rugăm pe Domnul Director General I. Dobocan să binevoiască a transmite salutul nostru plin de respect şi iubire Dlui Prof. Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor. Binecuvântându-vă pe toţi cu toată dragostea mea

https://biblioteca-digitala.ro

părintească, declar deschis cel de-al treilea curs de îndrumare preoţească de pe lângă Institutul Teologic de grad Universitar din Cluj”[32].

În numele Institutului Teologic a vorbit Prof. Dr. Alexandru Filipaşcu: „Institutul Teologic a primit cu multă bucurie şi ca o cinste sarcina de a ţine cursurile de îndrumare preoţească şi datorită ajutoarelor şi bunăvoinţei P.S. Episcop Nicolae şi Onor. Minister al Cultelor, ne-am îndeplinit sarcina. Sunt convins că şi de data aceasta cursurile vor da un bun rezultat şi-mi iau angajamentul, în numele profesorilor de la Institutul Teologic, de a ne face datoria pe deplin, având ocazia de a depăşi planul de muncă, pentru o cauză folositoare, spre binele Bisericii şi a patriei noastre R. P. R”[33].

La rândul său, Păr. Ioan Gligor, Protopopul Tileagdului, a rostit o cuvântare în numele cursanților: „Chemaţi, potrivit cu îndatoririle statornicite prin noul Statut pentru organizarea şi funcţionarea Bisericii noastre, să venim pentru puţină vreme a ne adăpa de la izvorul curat al adevăratei învăţături creştine, spre a ne putea reîntoarce la sfintele altare preoţi conştienţi de misiunea noastră, iar în societate cetăţeni devotaţi statului şi poporului. În numele preoţilor veniţi la cursuri cu prilejul inaugurării cursurilor de îndrumare misionară, pentru seria a treia, ce se ţin în capitala Ardealului, exprim mulţumirea şi recunoştinţa noastră pentru posibilitatea ce ni s-a dat ca să ne putem îmbogăţi cunoştinţele teologice şi orienta în problemele pastorale şi ale apostolatului social, spre care suntem chemaţi tot mai stăruitor de imperativele vremii. Ne luăm angajamentul să primim de la distinşii noştri profesori de teologie luminile şi armele unui nou avânt apostolic, cu ajutorul cărora, la înapoierea în parohiile noastre, să putem zidi pe omul cel nou, pus în slujba societăţii, a păcii, a înfrăţirii, a dreptăţii, a egalităţii şi a libertăţii. De asemenea, suntem dornici ca la aceste cursuri de îndrumare să contribuim la înfăptuirea unităţii de credinţă a poporului nostru, prin cimentarea legăturii sufleteşti cu fraţii noştri, foşti greco-catolici, reveniţi pentru totdeauna la sânul matern al Bisericii noastre drept-măritoare. Cu aceste gânduri, cerând binecuvântarea harului ceresc asupra noastră, făgăduim că ne vom face toată datoria, spre slava sfintei noastre

[32] Nicolae Colan, „Cuvântare rostită cu prilejul deschiderii cursurilor de îndrumare preoțească. Seria a III-a”, în *Ibidem*, p. 1.

[33] Alexandru Filipașcu, „Cuvântul Rectorului”, în *Ibidem*, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro

Biserici şi prosperarea scumpei noastre Republici Populare”[34]. În final, Ioan Dobocan, Director al cadrelor în Ministerul Cultelor, a salutat participanții la cursuri, dorindu-le spor la muncă[35].

În ziua de 21 august 1949, Părintele Teofil Herineanu, noul Episcop al Romanului, a fost hirotonisit Arhiereu de către Î.P.S. Nicolae Bălan al Ardealului, Î.P.S. Firmilian al Craiovei şi P.S. Iosif al Râmnicului. Învestitura în scaunul episcopal s-a făcut în ziua de 25 august, în Palatul Prezidiului Marii Adunări Naţionale, de către Petre Constantinescu-Iaşi, vicepreşedintele Prezidiului, asistat de Marin Florea Ionescu şi de Prof. Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor, instalarea P.S. Sale având loc în ziua de 28 august[36]. Cu această ocazie, P.S. Episcop Nicolae Colan al Clujului îi transmite fratelui în credință următorul mesaj: „Prea Sfinţite întru Hristos iubite frate, după ce ca fiu de ţăran ți-ai dobândit, cu nu puţină osteneală şi trudă, pregătirea cărturărească şi după ce ca preot ai păstorit cu vrednicie o seamă de ani poporul credincios din trei sate, bunul Dumnezeu ți-a ajutat să treci cu bine legiuitele vămi duhovniceşti ale ierarhiei şi să te aşezi în slăvitul scaun de Episcop al Eparhiei Romanului şi Huşilor. Duci la Roman smerenia creştinească şi hărnicia tăcută a satului ardelenesc în care te-ai născut, ai crescut şi ți-ai risipit, prin vestirea Evangheliei lui Hristos, cei mai entuziaşti ani ai tinereţii. Asta-i o comoară de mare preț și, aşezându-te în fruntea de Dumnezeu păzitei Eparhii a Romanului, găseşti şi aici o comoară duhovnicească tot atât de preţioasă: evlavia, blândeţea şi statornicia în bunele predanii ortodoxe ale poporului moldovenesc. Ea îţi va îndulci viaţa cu multe mângâieri, uşurându-ţi sarcinile arhipăstoreşti. Sunt încredinţat că vei chivernisi aceste comori astfel încât, după cuvântul Sfântului Apostol Pavel, «celui ce are să nu-i prisosească, iar celui ce n-are să nu-i lipsească».

Noi, cei din Eparhia Vadului, Feleculi și Clujului pe care o păstorim, ți-am urmărit cu frățească dragoste toate ostenelile ce le voi cheltui în slujba Domnului și a poporului drept-credincios, bucurându-ne de izbânzile cu care-ți vei încununa strădaniile. Ajute-ţi Domnul puterilor ca să-ţi poţi face

[34] Ioan Gligor, „Cuvântul cursiștilor”, în *Ibidem*, p. 2.
[35] Rev. Renașterea, anul XXVII, nr. 33-34, Cluj, 1 septembrie 1949, p. 2.
[36] *Ibidem*, p. 6.

https://biblioteca-digitala.ro

slujba pe deplin, spre slava sfintei noastre Biserici şi spre înălţarea patriei noastre iubite. Cu frățească dragoste, Nicolae, Episcopul Clujului”[37].

La sfârșitul lunii august 1949, Institutul Teologic Universitar din Cluj a anunțat condițiile de studiu, înscriere și cazare în noul an universitar 1949/1950. Examenele restante cu studenţii anului IV, în vederea înscrierii la licenţă, precum și prezentarea tezelor de licență au fost programate în perioada 1-15 septembrie 1949. În zilele de 9 și 10 septembrie a fost fixat examenul de diferenţă pentru absolvenţii fostelor Academii Teologice, care aveau la baza studiilor universitare bacalaureatul, diploma de seminar, diploma de învăţător şi care doreau să-şi susțină licenţa, programată în intervalul 15 - 24 septembrie.

Perioada 26 septembrie - 8 octombrie a fost dedicată examenelor restante din anii I, II, III şi înscrierilor pentru anul nou şcolar, iar între 5 și 6 octombrie a fost fixat examenul de admitere în anul I la Institutul Teologic. Pentru admiterea la Teologie, candidaţii urmau să înainteze, până la 30 septembrie, la Secretariatul Institutului Teologic, o cerere, însoţită de următoarele documente: extras de naştere; extras de botez; certificat de cetăţenie; două fotografii 6/9; certificatul de absolvire a unei școli medii sau diploma de bacalaureat de Şcoală Normală sau Seminar; adeverinţa întreprinderii la care lucrează, indicând funcţia și salariul brut; un certificat eliberat de oficiul competent asupra averii şi irnpozitului părinţilor; certificat de sănătate; binecuvântarea arhierească din partea Episcopiei de care aparţine; dovada achitării taxei de 100 de lei pentru examenul de admitere.

La înscriere, fiecare student urma să achite, cu titlu provizoriu până la fixarea taxei pe baza fişei economice, drept acont din taxa de înscriere, suma de 1.000 de lei. Deschiderea solemnă a noului an universitar urma să se facă duminică, 9 octombrie 1949.

Toţi studenţii erau obligaţi să locuiască în Internatul Institutului, unde funcţiona şi o cantină pentru 100-150 studenţi. Costul întreţinerii urma să fie achitat în bani şi alimente astfel: 9.000 lei anual, sumă care trebuia achitată în trei rate egale, una la începutul anului, la intrarea în Internat, a doua după vacanţa de Crăciun şi a treia după vacanţa de Paşti. Alimentele pe care studenții erau obligați să le aducă de acasă erau următoarele: 80 kg

[37] Nicolae Colan, „Frate către frate”, în *Ibidem*, p. 2.

https://biblioteca-digitala.ro

de făină de grău cernută; 5 kg de grăsime de porc topită; 4 l de ulei; 4 kg de brânză de oaie; 4 kg de slănină afumată; 120 buc. de ouă; 120 kg de cartofi; 20 kg de ceapă; 15 kg de fasole albă; 15 kg de porumb uscat, boabe; 40 kg de varză. Alimentele trebuiau aduse în două rate, jumătate la intrarea în Internat şi jumătate după vacanţa de Crăciun. Tot la intrarea în Internat, fiecare student care lua masa la cantină urma să predea cartela „C" de alimente şi să aducă un ştergar pentru vase.

Studenţii din internat care nu luau masa la cantina Internatului urmau să achite suma de 5.000 de lei anual, din care 1.000 de lei la înscriere, iar restul, câte 500 de lei lunar. În această sumă erau cuprinse cazarea, iluminatul şi încălzirea. Toţi studenţii erau obligați să își aducă câte o saltea de paie, hainele de pat necesare şi cel puţin două rânduri de schimburi[38].

În data de 22 septembrie 1949, printr-un comunicat de presă se aduce la cunoștința tuturor preoților din Eparhia Clujului că sunt îndatoraţi „să execute întocmai" telegrama sosită de la Sfânta Patriarhie, cu următorul cuprins: „În vederea sărbătoririi zilei de 2 octombrie, socotită Zi internaţională a luptei pentru pace, vă transmitem rugămintea Înalt Prea Sfinţitului şi Prea Fericitului Patriarh Iustinian, de a da dispoziţiuni tuturor preoţilor din acea Eparhie ca, la 2 octombrie, la Sfânta Liturghie să se adauge rugăciunile de pace şi cele împotriva războiului aşa cum sunt în Liturghier. În loc de predică se va citi Apelul către creştinii din toată lumea, semnat de toţi Patriarhii şi Întâistătătorii Bisericii Ortodoxe, publicat în numărul 1/1949 al Revistei «Ortodoxia», trimisă tuturor parohiilor din ţară. Din ordinul Înalt Prea Sfinţitului Patriarh, semnează Vicar Patriarhal, Arhimandrit, Benedict"[39].

Prin adresa Ministerului Artelor nr. 27590/1949, se reamintește conținutul Decretului-Lege nr. 215, publicat în „Buletinul Oficial" nr. 32 /23 mai 1949, prin care acestui Minister îi revine sarcina „de a aviza, controla şi îndruma toate manifestările propagandistice precum: expoziţii, lucrări decorative, afişe, reproduceri etc., fie că sunt executate în cadrul instituţiei iniţiatoare, fie că sunt folosite de colective particulare"[40].

---

[38] „Înştiinţare nr. 1825/1949 despre începutul anului şcolar 1949/1950 la Institutul Teologic Universitar din Cluj", în *Ibidem*, p. 6.

[39] „Comunicat nr. 6184/1949", în *Ibidem*, nr. 37-38, Cluj, 1 octombrie 1949, p. 4.

[40] „Comunicat nr. 6481/1949", în *Ibidem*, nr. 39-40, Cluj, 15 octombrie 1949, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

Vineri, 21 octombrie, studenții Institutului Teologic Universitar din Cluj vor participa, în frunte cu P.S. Episcop Nicolae Colan, la Alba-Iulia, la aniversarea unui an de la „actul reîntregirii Bisericii româneşti din Ardeal". Cu acest prilej, P.S. Episcop Nicolae va rosti, în catedrala din Alba-Iulia, următoarea cuvântare: „Înalt Prea Sfinţiţi şi Prea Sfinţiţi Părinţi, Prea Cucernici Părinţi, iubiţi credincioşi! Ne-am adunat în cetatea de scaun a vechii noastre Mitropolii pentru a prăznui după cuviinţă împlinirea unui an de la istoricul act prin care s-a pecetluit, aici, reîntregirea Bisericii noastre strămoşeşti. Suntem strânşi sub măreaţa cupolă a acestui sfânt lăcaș de închinare ierarhi, protopopi, preoţi şi popor credincios din toate părţile Transilvaniei întregite iarăşi în dreptele ei hotare. Sunt de faţă la praznicul nostru şi cinstiţii soli ai Înalt Prea Sfinţitului Patriarh Iustinian şi ai Domnului Profesor Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor. Nu suntem aici numai cei ce ne vedem. Numărul nostru creşte cu «duhurile drepţilor celor ce s-au săvârşit» de-a lungul unui sfert de mileniu, aşteptând să se închidă rana deschisă în sufletul neamului la 1700. Căci şi ei sunt de faţă la sărbătoarea noastră, bucurându-se împreună cu noi. Sunt aici toţi fraţii noştri care au suferit prigoane, şi cazne, şi închisoare, şi moarte pentru credinţa lor ortodoxă. Sunt aici bravii fii ai sfintei noastre Biserici, care în apărarea credinţei lor au trecut munţii în Ţara Românească sau au bătătorit drumul Carloviţului şi al Moscovei, ca să ceară ajutor de la Rusia pravoslavnică împotriva Burgului de la Viena. Sunt aici femeile din Colun, cele bătute cu toiagul în piaţa Sibiului, pentru că și-au iubit credința. Sunt aici călugării Sofronie şi Visarion, care au aprins revoluţia de-a lungul şi de-a latul Ardealului, chemând poporul la luptă pentru apărarea credinţei ortodoxe, năpăstuite de agenţii catolicismului agresiv. Sunt aici popii şi mirenii care s-au stins, după zeci de ani de suferinţe negrăite, în temniţa din Kufstein, precum şi marea oaste a credincioșilor care s-au săvârşit din viaţă cu inima încinsă de durere, văzând cum li se răpesc bisericile zidite cu trudă sau cum li se pustiesc mănăstirile prin foc sau prin tunurile generalului Bucov.

Sunt aici slăvitul Voievod Mihai, care a adunat, măcar pe o clipă, pe toţi românii sub aceeaşi stăpânire şi a zidit aici, la Bălgrad, Mitropolie nouă; Patriarhul Dosoftei al Ierusalimului şi cuviosul Vlădică Teodosie Veştemea-

https://biblioteca-digitala.ro

nul, cel cu bun sfat pentru slăbănogul Atanasie Anghel, şi Cucernicul Voievod Constantin Brâncoveanu, ctitor de biserici şi mănăstiri în Ardeal.

Sunt aici și mucenicii fără număr și fără nume ai libertăţii şi dreptăţii. Toţi sunt de faţă, ca împreună cu noi să dea slavă şi mulţumită lui Dumnezeu, că după 250 de ani de dezbinare ne-a ajutat să fim iarăşi una şi să ne închinăm la aceleaşi altare ale Bisericii strămoşeşti. A fost voia Tatălui celui din ceruri ca în acelaşi veac în care ne-am cucerit unitatea noastră naţională să ne dobândim şi unitatea noastră bisericească. Totuşi, marile bucurii ale acestor două izbânzi nu ni le-a rânduit Dumnezeu deodată, ci în rate, ca să le putem purta fără trufie. Că trufia nu e niciodată sfetnic bun.

La acest praznic se cuvine să facem şi câteva constatări şi să tragem câteva concluzii. Iată-le! Unirea de acum 250 de ani a fost rodul politicii prozelitiste, duse de Vatican faţă de popoarele ortodoxe, cu concursul statornic şi devotat al împăratului din Viena. Prin unire, Papa voia să-şi sporească turma supusă, puterea lumească şi bănuţii Sf. Petru. Deci actul de la 1700 n-a avut nimic de-a face cu mântuirea sufletească a iobagilor valahi din Ardeal. Pe de altă parte, împăratul de la Viena era încredinţat că, rupându-i pe românii din Ardeal din comunitatea bisericească a fraţilor lor de peste Munţi şi a celorlalţi ortodocşi şi apropiindu-i, prin religie, de popoarele apusene, îi va putea stăpâni mai uşor.

La obârşia unirii sunt deci două gânduri păcătoase: unul al Vaticanului şi altul al Burgului împărătesc din Viena. În această obârşie păcătoasă trebuie căutată şi caducitatea unirii de acum 250 de ani. Apoi, unirea a fost impusă prin teroare şi silă de sus, n-a izvorât din vreo dorinţă sau trebuinţă lăuntrică a poporului sau a preoţimii. Nici nu era rezultatul vreunei convertiri cu mijloace duhovniceşti. De aceea, cu drept s-a spus că Biserica greco-catolică din Ardeal a fost întemeiată de tunurile generalului Bucov. O instituţie zidită cu asemenea mijloace nu putea dăinui. Mai departe, poporul nostru ortodox a refuzat legea catolică ori de câte ori i s-a îmbiat. Născut ortodox, acest popor a ţinut totdeauna ca la cea mai scumpă comoară la ortodoxia sa, fiind încredinţat că în ea îşi găseşte mângâierea şi lumina călăuzitoare pentru viaţa pământească și tot ea este în stare să deschidă, cu luminile ei dumnezeiești, porţile împărăţiei cerurilor. De aceea, chiar când a primit, formal, câteva «ponturi» din catolicism, le-a

https://biblioteca-digitala.ro

primit cu condiţia ca «toată legea (ortodoxă) să stea pe loc», iar dacă n-ar sta, nici peceţile unirii să nu aibă nicio tărie. Legea a şi stat pe loc, fraţii uniţi rămânând cu credinţa în ortodoxie. Niciodată nu au rostit crezul cu «Filioque», nu s-au cuminecat cu «hârtie» (ostie), ci cu «cuminecătură românească», purgatoriul nu le-a pricinuit insomnii, iar în «nesmântnicia» papei n-au crezut nici corifeii școlii latiniste de la Blaj, care, slavă Domnului, fuseseră şi la Roma! De aceea s-au rupt aşa de uşor peceţile unirii. Ele erau puse pe o hârtie care nu-i spunea credinciosului din popor nimic despre lucrurile credinţei. Actul unirii era pentru el, cum ar spune Răşinărenii, o ladă ferecată, în care, deschizând-o, nu afli decât libele găurite.

Pentru pricini ca cele de mai sus, poporul credincios a trăit în pace în toată bună vremea, îngrijindu-şi sufletul după vechile predanii ale Bisericii Ortodoxe. Uniaţia nu i-a tulburat niciodată adâncurile apelor lui sufleteşti. Pe teme confesionale nu se gâlceveau decât canonicii, care dăduseră pe la institutul «de propagada fide» din Roma. Iată pricina pentru care revenirea fraţilor uniţi la ortodoxie s-a putut face în aşa de scurtă vreme şi s-a putut desfăşura atât de neted. Totuşi, n-am fi slujitori ai adevărului dacă n-am recunoaşte că se mai fac unele greşeli. Pentru aceasta însă nu ortodoxia e vinovată, ci noi, oamenii, cu slăbiciunile noastre. Cu voia Domnului şi cu trecerea vremii, vor trece şi ele ori cel puţin se vor împuţina. Dar asta nu se va întâmpla decât cu silinţele noastre cele mai bune, cele mai curate, cele mai frăţeşti, îndreptarea se cuvine să înceapă şi aici cu o spovedanie creştinească: ne-am trufit cel puţin unii şi de o parte, şi de alta, ne-am grăit de rău pe alocuri, în loc să încercăm a ne înţelege unii pe alţii frăţeşte.

Praznicul de astăzi ne îmbie prilejul potrivit să ne legăm că vom trăi de aici înainte ca fiii cei buni ai aceleiaşi Biserici şi ai aceluiaşi Părinte ceresc. Asta-i şi porunca ceasului de faţă. Zidul ridicat de duşmanii credinţei noastre s-a prăbuşit, nu ne mai desparte nimic. Fiind una şi în ale credinţei, suntem mai tari. Câmpul lucrării noastre frăţeşti este deschis. Să ne arătăm lucrători vrednici în mijlocul poporului credincios, să fim «sarea pământului şi lumina lumii», cum ne vrea Hristos, Domnul şi Mântuitorul nostru, ca să luăm cununa vieţii. Să fim crainicii însufleţiţi ai păcii şi ai buneivoiri între oameni, afirmându-ne cu hotărâre această virtute împotriva tulburătorilor ei, oriunde s-ar ivi. Să ne arătăm pilde vii de zidire a Patriei

https://biblioteca-digitala.ro

noastre, R.P.R., prin dreptate şi iubire, prin pace harnică şi prin hărnicie paşnică. Pentru că numai aceasta este vieţuirea bine plăcută lui Dumnezeu şi oamenilor deopotrivă. Şi numai astfel vom dovedi urmaşilor noştri că am pus peceţi adevărate, nu mincinoase, pe frăţia noastră întru Hristos.

«Cele bune să s-adune, cele rele să se spele». Iată porunca praznicului de azi. Împlinind-o, ascultăm şi de îndemnul liturgic: «Să ne iubim unii pe alţii, ca într-un gând să mărturisim»! Şi tot prin împlinirea ei vom omagia după cuviinţă amintirea tuturor luptătorilor şi mucenicilor dreptei noastre credinţe şi vom cinsti fapta istorică a celor ce au cheltuit osteneală şi au adus jertfă pentru reîntregirea Bisericii strămoşeşti. «Doamne, Dumnezeul nostru, părintele îndurărilor, a cărui milă este nemăsurată şi iubire de oameni adânc neajunsă, la a Ta mărire căzând cu umilinţă, aducem acum mulţumire bunătăţii Tale pentru binefacerile ce le-ai revărsat asupra noastră. Cu osârdie îţi mulţumim, Stăpâne, că după 250 de ani de despărţire, ne-ai împreunat iarăşi în Sfânta Ta sobornicească şi apostolească Biserică, la altarele căreia acum cu un glas şi cu o simţire Te slăvim toţi. Binecuvintează, Doamne, această unire a noastră şi fă-o roditoare de fapte bune în sufletele noastre. Iar pe noi învredniceşte-ne a-ţi aduce totdeauna mulţumire şi a Te lăuda după cuviinţă ca pe Părintele nostru cel bun şi a Te binecuvânta împreună cu unul născut Fiul Tău şi prea sfântul, bunul şi de viaţă făcătorul Tău Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin”[41].

În dimineața zilei de 17 octombrie, după săvârşirea Sf. Liturghii, în timpul căreia preoții cursanți din Eparhiile Clujului și Oradiei, mărturisiți din ajun, s-au împărtăşit cu Sfintele Taine, a avut loc deschiderea oficială a celei de-a V-a serii a cursurilor de îndrumare preoțească. Cu această ocazie, P.S. Episcop Nicolae a spus: „Orice întâlnire este prilej de bucurie, fiindcă orice întâlnire a ierarhului cu preoțimea rodeşte în mijlocul poporului drept-credincios. Cursurile acestea de îndrumare preoţească au fost de curând legiuite. Dar ele nu înfăptuiesc o idee cu totul nouă, pentru că preoțimea s-a mai întrunit şi până acum în protopopiate şi chiar în eparhii, cu gândul de a-şi adânci cunoştinţele şi a-şi împrospăta metodele de pastoraţie, pentru ca roada muncii ei să sporească în popor. Totuși, aceste

[41] Nicolae Colan, „Cuvântare rostită cu prilejul aniversării unui an de la «actul reîntregirii Bisericii româneşti din Ardeal»”, în *Ibidem*, nr. 41-42, Cluj, 15 noiembrie 1949, pp. 1-2.

https://biblioteca-digitala.ro

întruniri au fost sporadice şi de scurtă durată. Ceea ce a fost sporadic şi de scurtă vreme se face acum, la aceste cursuri, sitematic şi într-un interval de timp în care dascălul şi elevul îşi pot face temeinic şi cu folos datoria. Cursurile acestea rememorează anumite cunoştinţe teologice, de care preoţii au nevoie în împrejurările de astăzi, pentru că apostolatul lor să fie încununat cu desăvârşită izbândă.

Cursurile au partea lor cea bună încă şi în aceea că ele nu sunt numai teoretice. Sunt şi seminarii la care veţi lua parte activă şi în care veţi lămuri, prin întrebări şi răspunsuri complementare, toate problemele ce se vor ridica, încât nimeni să nu plece de aici cu îndoieli. Această gimnastică a minţii vă va folosi şi Prea Cucerniciilor Voastre şi vă va aduce în situaţia de a putea construi cu ea şi în mijlocul poporului pe care îl păstoriţi. Se vor face zilnic rugăciuni în comun, meditaţii, discuţii, care vor fi preţioase accesorii ale cursurilor. Slujbele în sobor, de la Catedrală, ca şi de la celelalte biserici din Cluj, vă vor ajuta la completarea şi corectarea insuficienţelor liturgice. Aceste cursuri sunt foarte folositoare şi pentru înfrăţirea dintre preoţii vechi ortodocşi şi reveniţi. Sunt preoţi care nu s-au văzut deloc sau foarte rar. Nu v-aţi putut apropia şi înfrăţi. Aceste cursuri au o adâncă rezonanţă în sufletele noastre şi pentru că în săptămâna aceasta se împlineşte un an de la reîntregirea Sfintei noastre Biserici. Vinerea viitoare se vor aduna la Alba-Iulia toţi Ierarhii, vicarii, consilierii şi protopopii din Ardeal. Aşa se va face aniversarea acestui mare eveniment din viaţa Bisericii şi a neamului nostru. Bunul Dumnezeu să dea ca ceea ce s-a făcut anul trecut să nu se mai desfacă niciodată. Să ne ajute nouă tuturor ca să putem pune tot ce e mai bun în sufletul nostru în slujba înfrăţirii noastre religioase și naționale. Dumnezeu să reverse darurile Sale asupra dascălilor şl elevilor de la aceste cursuri, ca munca lor să dea roade îmbelşugate pentru popor”[42].

Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu, Rectorul Institutului Teologic, a ținut să adauge următoarele: „Pe planul vieţii sociale suntem la o răscruce de drumuri. Din frământarea celor două războaie, masele largi ale popoarelor au ajuns la conştiinţa drepturilor lor de a duce o viaţă mai bună. Ele vor o nouă ordine în care să nu mai fie deosebire de la om la om, în care să nu

[42] *Ibidem*, p. 2.

https://biblioteca-digitala.ro

mai fie exploatatori şi exploataţi. Această nouă ordine a pornit să se înfăptuiască pretutindeni, inclusiv în patria noastră. Biserica noastră nu poate rămâne în afara acestei revoluţii sociale. Nu poate rămâne pasivă. De aceea, preotul de astăzi trebuie să cunoască realităţile vieţii. Faceţi astăzi o jertfă, dar ea este în folosul Prea Cucerniciilor Voastre, al Bisericii şi al neamului. E greu, desigur, să-ţi laşi familia şi gospodăria acum, în vremea lucrului de toamnă, dar folosul ce-l veţi avea, ca şi binele Bisericii merită această jertfă.

Veţi asculta 48 de teme, dintre care două treimi teologice şi o treime politice. Mulţi preoţi au rupt contactul cu cartea odată cu terminarea teologiei, din pricina gospodăriei pe care au purtat-o, sau a necazurilor ce i-au copleşit, sau din pricina izolării în care au trăit. Aveţi cu toţii o bogată experienţă pastorală, care trebuie turnată în forme noi. Problemele sociale trebuie să le cunoaşteţi sub raportul ideologic, căci ele se pot pune de acord cu problemele Bisericii. Se pot împăca problemele sociale cu cele creştine fără a ceda nimic din învăţăturile noastre dogmatice. La aceste cursuri nu vor fi numai probleme teoretice, ci se vor discuta orice probleme ce le veţi pune, pentru a vă lămuri pe deplin asupra lor. Din experienţa cu celelalte serii, pot spune că unii preoţi au venit cu teamă la aceste cursuri, crezând că aici vor fi supuşi la munci grele, că vor fi triaţi în urma unor examene severe. Teama le-a dispărut însă curând şi toţi au fost mulţumiţi de aceste cursuri. Preoţii care au făcut aceste cursuri s-au descurcat mai uşor pe teren social. Examenul de la sfârşit va fi o convorbire, dar fiţi atenţi, luaţi însemnări, munciţi serios, căci veţi reveni la cursuri peste 2-3 ani şi vi se vor pune şi alte probleme!”[43]. Încheindu-şi cuvântarea, Rectorul Institutului Teologic Universitar a susţinut în continuare prima temă a cursurilor: „Idei sociale înnoitoare în Sf. Scriptură”.

Preoții din Eparhia Ortodoxă Română a Clujului convocați la aceste cursuri au fost următorii: 1. Plasa Aghireş: Pr. Vasile Bălţan, parohia Berindu, Pr. Vasile Fâşcu, parohia Aghireş. 2. Plasa Apahida: Pr. Vlaicu Cornel, parohia Bonţida. 3. Plasa Borşa: Pr. Gherman Vasile, parohia Bădeşti, Pr. Bucur Laurenţiu, parohia Feiurd-Pădureni. 4. Plasa Cluj: Pr.

[43] Liviu Galaction Munteanu, „Cuvântul Rectorului la deschiderea cursurilor Centrului de îndrumare preoţească. Seria a V-a”, în *Ibidem*, p. 2.

https://biblioteca-digitala.ro

Vasinca Simion, parohia Chinteni, Pr. Cârlan Vasile, parohia Coruş. 5. Plasa Gilău: Pr. Rădulescu Alexandru, parohia Măguri. 6. Plasa Hida: Pr. Varga Victor, parohia Sâncraiul Almaşului, Pr. Veniamin Pârvu, parohia Doi. 7. Plasa Huedin: Pr. Trandafir G. Ioan, parohia Bălceşti, Pr. Sima Valer, parohia Mesteacăn, Pr. Mocan Traian, parohia Dumbrava. 8. Plasa Mociu: Pr. Biriş Ambrozie, parohia Sâmboieni. 9. Plasa Sărmaş: Pr. Bucur Atanasie, parohia Răzoare, Pr. Raşca Emil, parohia Ţagu. 10. Plasa Bărgău: Pr. Naghiu Vasile, parohia Tiha Bârgăului.11. Plasa Bistriţa: Pr. Teodor Ţiboca, parohia Blăjenii de Sus, Pr. Pârţoc Ioan, parohia Unirea (Aldorf). 12. Plasa Năsăud: Pr. Petre Zagrai, parohia Mititei, Pr. Bulbuc Ioan, parohia Mintiul Bistriţei. 13. Plasa Rodna: Pr. Miulescu Gheorghe, parohia Rodna. 14. Plasa Şieu: Pr. Cueşdean Emil, parohia Ragla, Pr. Negrea Simion, parohia Ruştior. 15. Plasa Lechinţa: Pr. Drăgan Iuliu, parohia Corvineşti, Pr. Drăgutin Georgiu, parohia Dipşa (Galaţii Bistriţei. 16. Plasa Beclean: Pr. Rusu Liviu, parohia Figa. 17. Plasa Ciceu: Pr. Bodea Viorel, parohia Ocna Dej, Pr. Pop Simion parohia Pinticul Român. 18. Plasa Chiochiş: Pr. Cerghi Eugen, parohia Sântioana. 19. Plasa Băbdiu: Pr. Cureu Ezechil, parohia Olpret, Pr. Căenar Emil, parohia Jiebişul de Sus. 20. Plisa Gârbou: Pr. Varga Aurel, parohia Recea Cristur. 21. Plasa Gherla: Pr. Papiu Alexu, parohia Livada. 22. Plasa Ileanda, Pr. Perhaiţă Teodor, parohia Gâlgău, Pr. Filip. Mircea, parohia Mesteacăn-Someş. 23. Plasa Lăpuş: Pr. Man Augustin, parohia Rohia, Pr. Şuteu Petru, parohia Suciul de Jos. 24. Plasa Baia de Arieş: Pr. Volca Ioan, parohia Lunca-Turda. Pr. Gog Cornel, parohia Sălciua de Jos. 25. Plasa Câmpeni: Pr. Sădulescu Nicolae parohia, Garda de jos, Tomuş Constantin, parohia Vidra de Jos. 26. Plasa Câmpia Turzii: Pr. Ionescu Ernest, parohia Războieni-Cetate. 27. Plasa Iara: Pr. Ioan Cosma, parohia Şutu. 28. Plasa Luduş: Pr. Trâmbiţaş Grigore, parohia Botez, Pr. Ioan Fanea, parohia Gheja. 29. Plasa Mihai Viteazul: Pr. Cojocneanu Gheorghe, parohia Corneşti, 30. Plasa Turda: Pr. Vasile Lupu, parohia Şchiopi. 31. Centrul Eparhial: Pr. Haşcău Constantin[44].

Ziua de 7 decembrie a fost una de mare praznic pentru Eparhia Clujului, întrucât a primit vizita Prea Fericitului Patriarh Iustinian și a însoțitorilor săi. Alaiul a fost întâmpinat în faţa Catedralei Ortodoxe de P.S.

[44] „Comunicat nr. 6125/1949", în *Ibidem*, nr. 37-38, Cluj, 1 octombrie 1949, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

Episcop Nicolae, de clerul din Centrul Eparhial şi din parohii, de profesorii şi studenţii Institutului Teologic, precum şi de o mare mulţime a poporului credincios. În Catedrală a fost săvârşită Doxologia pentru sănătatea Î.P.S. Patriarh, după care P.S. Nicolae a rostit cuvântul de bun venit: „Înalt Prea Sfinţia Voastră, cu inimile îmbucurate ca în zilele marilor praznice, dăm slavă şi mulţumire Părintelui ceresc că am ajuns clipa în care putem sta, aici, faţă către faţă cu Înalt Prea Sfinţia Voastră, Întâistătătorul Sfintei noastre Biserici.

Clipa aceasta am aşteptat-o de mult şi ştim că numai pricini binecuvântate v-au făcut să amânaţi până acum înalta vizită cu care cinstiţi cetatea de reşedinţă a Eparhiei noastre. Cu cât aşteptarea noastră a fost mai îndelungată, cu atât bucuria împlinirii ei este mai mare. Abia a trecut o jumătate de an de când reprezentanţii clerului şi poporului din întreg cuprinsul ţării, adunaţi în Bucureşti, v-au omagiat după cuviinţă pentru multele înfăptuiri cu care v-aţi încununat în decursul unui an de şedere pe scaunul de Patriarh al R. P. R. Această aniversare, care a luat proporţiile unei solemnităţi obşteşti, a umplut de justificată bucurie şi inimile noastre. Noi, cei din Transilvania reîntregită în dreptele ei hotare, avem pricini deosebite pentru a vă aduce omagiile recunoştinţei noastre, fiindcă sub patriarhiceasca oblăduire a Înalt Prea Sfinţiei Voastre s-a înfăptuit istoricul act al reîntregirii Bisericii strămoşeşti, prin ruperea peceţilor mincinoase de la 1700 şi prin întoarcerea acasă a fraţilor pe care momeli şi prigoane vrăşmaşe i-au silit să treacă la legea împăratului habsburgic din Viena.

Tot cu sprijinul Înalt Prea Sfinţiei Voastre, al Sf. Sinod şi al Domnului Ministru Stanciu Stoian, s-a înfiinţat şi organizat Institutul nostru Teologic de grad universitar, chemat să crească pe viitorii slujitori ai altarelor strămoşeşti din Ardealul de Sus şi să desăvârşească pregătirea preoţilor noştri de azi, pe măsura vremii în care trăim. Înţelegând importanţa acestui aşezământ de cultură teologică şi cetăţenească, Înalt Prea Sfinţia Voastră l-aţi ajutat cu dărnicie, spre a-şi putea împlini binecuvântata misiune pentru care a fost înfiinţat. Pentru toate acestea şi pentru altele asemenea lor, vă rugăm, Înalt Prea Sfinţite, să primiţi asigurarea sentimentelor noastre de profundă gratitudine.

https://biblioteca-digitala.ro

Înalt Prea Sfinţia Voastră, cu toată rezonanţa istorică a titlului ei, Eparhia noastră, în alcătuirea ei de astăzi, este destul de tânără, abia are un trecut de trei decenii. Totuşi, ea este bine închegată şi slujitorii ei devotaţi se silesc să îndrume cu înţelepciune poporul credincios pe căile Evangheliei Domnului. Cât despre noi, cei din Centrul eparhial, ostenim cât putem întru împlinirea îndatoririlor noastre administrative şi întru buna păstorire a clerului şi poporului, prin tipărituri şi prin cuvântul viu rostit în misiunile ce le întreprindem, după putinţă, în toate părţile Eparhiei. Această lucrare nu s-a întrerupt nici în cei patru ani de stăpânire hortystă, căci cei ce am rămas dincoace de culmea însângerată a Feleacului am tipărit în aceşti ani peste 30 de cărţi şi broşuri cu cuprins religios şi o revistă de familie, răspândindu-le în multe mii de exemplare în mijlocul poporului însetat după cuvântul lui Dumnezeu şi după slovă românească. Suntem cei dintâi gata să încuviinţăm că n-am făcut cât a trebuit, ci numai cât am putut. Totuşi, n-am fi sinceri cu noi înşine dacă n-am mărturisi că conştiinţa datoriei împlinite a rămas bogăţia noastră. Că alta nu prea avem. Dar unde-i lipsa mai mare, acolo-i mai îmbelşugat şi darul lui Dumnezeu. Numai cu ajutorul Lui ne-am putut împlini măcar în parte datoria. Şi tot cu ajutorul Lui, trimis prin oamenii buni, nădăjduim să ducem la bun sfârşit şi lucrurile încă neterminate. Mă gândesc mai ales la această măreaţă, dar încă neîmpodobită Catedrală şi la aripa cea nouă a localului Institutului nostru Teologic şi să putem începe altele, spre slava numelui Lui şi spre fericirea iubitului nostru popor credincios.

În numele clerului şi poporului din cuprinsul Eparhiei Vadului, Feleacului şi Clujului şi al meu, îngăduiți-mi, Înalt Prea Sfinţite, să vă înfăţişez omagiul deosebitei noastre cinstiri şi al caldei noastre iubiri, mulţumindu-vă pentru bucuria zilei de azi şi rugându-vă să binevoiţi a ne împărtăşi tuturora binecuvântările Înalt Prea Sfinţiei Voastre. Întru mulți și fericiţi ani!”[45].

Patriarhul Iustinian s-a adresat clerului și credincioșilor cu următoarea cuvântare: „Prea Sfinţite Nicolae, iubiţii mei fii duhovniceşti, întâi de toate vă cer scuze pentru faptul că, din pricini binecuvântate, n-am putut să vin

[45] Nicolae Colan, „Cuvântare cu prilejul vizitei Î. P. S. Patriarh Iustinian la Cluj”, în *Ibidem*, nr. 47-52, Cluj, 15 decembrie 1949, p. 5.

https://biblioteca-digitala.ro

până acum la Cluj, pe care doream atât de mult să-l văd şi să vă văd, cu atât mai mult cu cât Clujul a intrat adânc în istoria Bisericii noastre româneşti, prin faptul că aici s-au întrunit, în ziua de 1 octombrie 1948, delegaţii celor 430 de preoţi greco-catolici, care au hotărât ruperea legăturilor cu Roma papală şi revenirea la sânul Bisericii strămoşeşti Ortodoxe. Sunt aşa de mulţumit când văd lângă P. S. Nicolae pe unul din iniţiatorii marelui act al revenirii, pe P.C. Vicar Sabin Trutia. Trecutului de neînţelegeri dintre greco-catolici şi ortodocşi i s-a pus capăt, iar dragostea de fraţi îşi face drum între slujitorii altarelor româneşti, spre binele şi propăşirea Bisericii Ortodoxe Române. Prea Sfinţite Nicolae, aceasta se datorează în primul rând P.S. Tale. Se datorează caracterului blând, drept şi bun cu care Te-a înzestrat Dumnezeu şi dragostei pe care o ai pentru Hristos şi Biserica Lui. Prea Sfinția Ta eşti un ierarh cu vederi largi, cu o cultură aleasă, cu o şcoală a disciplinei atât de trebuincioasă unei bune conduceri a Eparhiei şi mai eşti înzestrat de la Dumnezeu cu o sensibilitate sufletească faţă de învăţătura lui Hristos, care te face să trăieşti ceea ce propovăduieşti. Am văzut aceasta în timpul călătoriei noastre de la Moscova, Leningrad, Tiflis. Erai cel mai impresionat, până la lacrimi, dintre toţi participanţii, de credinţa pravoslavnicului popor rus. Această sensibilitate te face să treci cu uşurinţă peste greutăţile şi piedicile ce-ţi stau în calea muncii din Eparhie şi pentru consolidarea reîntregirii Bisericii noastre.

Iubiţi credincioşi, P. S. Nicolae a anunţat unele din înfăptuirile Bisericii Ortodoxe, săvârşite în ultimul an sub păstorirea noastră. Adevărul e că ele se datorează întregului Sfânt Sinod, în sânul căruia domneşte o desăvârşită înţelegere faţă de toate problemele Bisericii ortodoxe, precum şi faţă de noile metode de propovăduire a învăţăturii lui Hristos în mijlocul societăţii de azi. Am ajuns la convingerea că nu putem întări credinţa ortodoxă numai prin moliftă, ci este nevoie de însuşiri şi cunoştinţe teologice cât mai multe şi mai adânci, trebuie să cunoaştem temeinic Sf. Scriptură şi învăţătura Bisericii noastre. Noile institute teologice au misiunea de a face faţă acestor cerinţe, împreună cu întregul cler, care va fi chemat din 5 în 5 ani la cursurile de îndrumare misionară, pentru reîmprospătarea cunoștințelor și însușirea noilor metode misionare. Aceste cursuri s-au dovedit atât de folositoare după reîntregirea Bisericii noastre, mai ales aici, în Ardeal. La

https://biblioteca-digitala.ro

aceste cursuri, preoţii se cunosc şi se apropie sufleteşte şi sunt lămuriţi de profesorii Institutului Teologic asupra problemelor de ordin social, economic şi politic, asupra doctrinei pe care se reazemă instituţiile de stat din ţara noastră. Lămuriţi, preoţii vor fi în sate oameni de conducere, sfătuind poporul să se supună stăpânirii, dar să fie în acelaşi timp buni credincioşi ai Bisericii, pentru binele întregului popor. Aici, la Cluj, avem o pildă vie pe P.S. Nicolae, care a stat alături de popor şi în timpul celor mai grele suferinţe. P.S. Sa este ecoul acestui popor de aici, susţinând în faţa Sf. Sinod revendicările Bisericii şi poporului său. A cerut cu atâta căldură şi stăruinţă înfiinţarea Institutului Teologic pentru nevoile sufleteşti ale poporului. Ruga P.S. Sale a fost ascultată şi sunt foarte mulţumit când P.S. Sa ne comunică faptul că Institutul Teologic se dezvoltă şi dă roade bune.

Prea Sfinţite, îţi mulţumesc P.S. Tale şi poporului pentru frumoasa primire pe care ne-ați făcut-o. Vizita aceasta este colegială și intimă. Totuşi, constat cu deosebită bucurie că ne-a ieşit întru întâmpinare întreg clerul şi poporul din Cluj. Va rămâne această bucurie adânc săpată în inimile noastre şi ne vom aduce mereu aminte în rugăciunile noastre de P.S. Ta și de poporul drept-credincios de aici. Cunoaştem toate nevoile şi strădania pe care o depuneţi pentru luminarea, prin cuvânt şi scris, a poporului, precum şi greutăţile pe care le aveţi de întâmpinat, dar suntem cu nădejdea în Dumnezeu, care, atunci când lipsa e mai mare, prisoseşte darul Său.

Prea Sfinţite, porţi numele marelui Ierarh Nicolae şi te-ai străduit să urmezi întru totul acestui mare Ierarh. Dă-ne voie şi nouă ca împreună cu clerul şi poporul să Te felicităm de ziua numelui şi să-ţi urăm o păstorire din cele mai îndelungate şi cu roade alese. Să te învredniceşti de cât mai multe bucurii şi cât mai puţine necazuri.

Iubiţi credincioşi, cu prilejul acestei vizite, vreau să vă vorbesc şi de altceva. Cunoaştem cu toţii istoria Bisericii româneşti de aici, din Ardeal, suferinţele şi încercările ei. Cu toate atacurile statului politic papal, clerul şi poporul a rezistat timp de 250 de ani, aşa încât unitatea sufletească nu s-a știrbit. Vreau să dau o lămurire: când vorbim de statul politic papal, nu ne gândim la Biserica Romano-Catolică și la credincioșii ei, fiindcă noi nu urmărim să răpim credinţa altora, nu silim pe nimeni să-şi părăsească legea. Neamul nostru n-are pe conştiinţă niciun păcat de silnicie, Biserica

https://biblioteca-digitala.ro

Ortodoxă n-a râvnit la legea altora, ci doar şi-a apărat legea sa şi a cerut altora să i-o respecte, aşa cum o respectăm şi noi pe a altora. Dar noi ştim că duşmanul ortodoxiei, statul politic papal, organizează şi astăzi atacuri contra Bisericii Ortodoxe şi a ierarhilor ei, colportând zvonuri şi calomnii, mai ales de la reîntregirea Bisericii încoace. Fiindcă asemenea atacuri găsesc trestii bătute de vânt, mai ales în Nordul Ardealului, țin să vă atrag luarea aminte că noi cunoaștem atacurile și insinuările lor, dar vom da luptă deschisă cu statul politic papal, cu acel stat care a neglijat Evanghelia lui Hristos şi-a pus-o ca paravan, din dosul căruia luptă împotriva altor credinţe şi popoare. Suntem în luptă nu de astăzi, ci de peste 500 de ani. Noi nădăjduim că în scurtă vreme vom realiza multe din revendicările de veacuri ale Bisericii noastre. Cei ce aţi fost părtaşi la zvonuri să nu vă clătinaţi în credinţa ortodoxă şi în ierarhii Bisericii Ortodoxe. Noi înţelegem să întărim Biserica Ortodoxă şi credinţa noastră ortodoxă închegând neamul românesc, cu convingerea că punem la temelia R. P. R. cea mai puternică piatră.

Iubiţi credincioşi, Biserica Ortodoxă n-a avut revendicări politice, nu ne preocupă chestiunile politice, numai întrucât vin în atingere cu treburile noastre bisericeşti. Poporul, prin reprezentanţii săi, îşi rânduieşte treburile sale politice. Pe noi ne interesează dreapta noastră credinţă. Singura cetate ce trebuie să o cucerim este sufletul omului. Spre această cetate tinde toată strădania noastră. Când am cucerit pentru Dumnezeu sufletul unui om, am cucerit o cetate; când preotul a reuşit să câştige pentru Hristos sufletul unei parohii, a cucerit o comunitate; când Episcopul a câştigat sufletul Eparhiei, în acel moment el este domnul şi stăpânul acelei cetăţi. P.S. Episcop Nicolae este cuceritorul cetăţii Clujului. Faptele sale dovedesc acest lucru. Noi recunoaştem că între doctrina creştină şi doctrina marxistă există contradicţii, dar avem atâtea puncte de contact pe teren social, urmărind înfrăţirea oamenilor şi buna lor stare. Duşmanii noştri ar vrea să ne vadă în conflict cu conducerea statului, dar nu se va întâmpla aceasta.

V-am dat aceste lămuriri, căci aici sunt mulţi agenţi ai duşmanului, care urmăresc învrăjbirea noastră şi răscolirea rănilor sufleteşti. Trăim însă cu speranţa că toate se vor vindeca, cu toată dorinţa duşmanului de a sângera mai departe. Noi cunoaştem zvonurile şi uneltirile de care se

https://biblioteca-digitala.ro

servesc, dar suntem treji, ne apărăm credinţa, suntem gata să smulgem neghina pe care o seamănă duşmanul între noi, ca să nu mai fie cu putinţă o nouă spărtură în unitatea credinţei noastre. Vă fac un călduros apel, să convingeţi pe cei care caută să zădărnicească unitatea noastră religioasă că urzirea lor este zadarnică şi că sunt în slujba duşmanului neamului şi Bisericii noastre. Biserica Ortodoxă n-are acelaşi drum ca duşmanii patriei şi noi trebuie să ne străduim să păstrăm unitatea noastră creştinească şi românească. Vă rog să atrageţi luarea aminte celor ce se pun în calea întăririi Bisericii noastre, să se păzească, ca nu cumva la bătrâneţe să fie stigmatizaţi pentru acţiunea lor dăunătoare înfrăţirii tuturor românilor.

Vă mulţumesc că aţi venit să cunoaşteţi ce gândim noi în problemele religioase şi bisericeşti. Vă mulţumesc şi pentru munca de lămurire ce veţi întreprinde pentru aducerea tuturor fiilor neamului nostru sub acelaşi acoperământ al Bisericii noastre străbune. În nădejdea aceasta, vă binecuvântez din toată inima şi vă doresc să vi se împlinească rugăciunile înălţate către Domnul spre binele, fericirea şi mântuirea sufletelor voastre”[46].

În cea de-a doua zi a vizitei, Î.P.S. Patriarh, însoţit de P.S. Nicolae al Clujului şi Consilierii patriarhali Gheorghe Maior, Gheorghe Vintilescu, Alexandru Săvulescu, Atanasie Preda, Inspectorul patriarhal Alecu Ionescu, Secretarul patriarhal Niţişor Cazacu, Directorul Administraţiei Patriarhale I. Modoran, Consilierii Arhiepiscopiei Bucureştilor Dumitru Cristescu, Dr. Gheorghe Soare, Gheorghe Paşoi şi Simion Neaga, s-a deplasat la Mănăstirea Nicula din județul Someş, iar, ulterior, la întoarcerea în Cluj, a avut o întrevedere cu șefii cultelor din oraș. În jurul prânzului, Patriarhul a vizitat Institutul Teologic Universitar, fiind întâmpinat de profesori şi studenţi. Cuvântul de bun sosit a fost rostit de Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu, Rectorul instituției: „Î.P.S. Părinte Patriarh, P.S. Stăpâne, Prea Cucernici Părinţi, pentru Institutul nostru de la Cluj, atât de mult dorita şi aşteptata vizită a Î.P.S. Voastre imprimă zilei de azi caracterul unui praznic, iar pentru noi, personalul didactic, administrativ şi studenţi, un prilej de sinceră bucurie. Noi avem conştiinţa vie a paternităţii celor două figuri reprezentative ale vieţii noastre religioase şi politice, paternitatea Î.P.S. Patriarh Iustinian şi paternitatea Dlui Ministru al

[46] Iustinian Marina, „Cuvântare rostită la Cluj”, în *Ibidem*, pp. 6-7.

https://biblioteca-digitala.ro

Cultelor, Prof. Stanciu Stoian. Din voinţa lor a luat fiinţă Institutul din Cluj, vlăstar nou crescut din cenuşa celor patru Academii Teologice ortodoxe şi două unite. Acest dar al înţelepciunii părinteşti este pecetea marelui act istoric al revenirii fraţilor la sânul Bisericii strămoşeşti, cu mari rosturi de rodire în sudarea unirii, în intensificarea vieţii creştine pe plan doctrinal, moral şi social, în închegarea fraternităţii pe temeiul iubirii creştine dintre diferite naţionalităţi care conlucrează azi sub regimul de largă democraţie populară la consolidarea şi propăşirea Republicii noastre, în apărarea ortodoxiei la graniţa apuseană, unde se face contactul ortodoxiei cu cele două mari confesiuni creştine ale apusului, catolicismul şi protestantismul.

Nu ne este permis a trece cu vederea că în grija părintească pe care ne-aţi arătat-o a avut importanţă înţeleapta hotărâre a Î.P.S. Voastre, de a ne da ca tutore şi patron pe P.S. Episcop al Clujului, Episcopul profesor cunoscător al problemelor şcolare, care zi de zi ne-a sfătuit, încurajat şi îndemnat la muncă. Săptămânal, lăsându-şi îndatoririle oficiale de Arhiereu, a coborât în mijlocul studenţilor noştri la catedră, propovăduind cuvântul evanghelic. Datoria noastră azi, când ne vizitaţi la noi acasă, este să vă mulţumim cu recunoştinţă pentru toate jertfele făcute, pentru dragostea cu care ne-aţi îmbrăţişat, pentru încrederea pusă în noi. Văzându-ne realizările, să vă bucuraţi cu bucuria părintelui care constată că n-a trudit în zadar.

Cât privește cursurile de îndrumare preoțească, cu acestea am reuşit să spargem tradiţionalul separatism eparhial transilvănean, pornind o apropiere mai mare în rândurile preoţimii ardelene, crescută în atâtea Academii şi atâtea mentalităţi provinciale; am dat un impuls proaspăt misionarismului, care a început să fie activ pe dublu plan, religios şi social. Tot la aceste cursuri s-a continuat acţiunea de sudură în rândurile preoţimii, aducând la numitor comun cultura catolică cu cea ortodoxă. Centrul Cluj a concentrat preoţi noi şi vechi ortodocşi la paritate numerică.

Am urmărit îndeaproape ideea înfrăţirii popoarelor conlocuitoare şi conlucrătoare din iubita noastră ţară. Nicăieri aceasta problemă nu se pune atât de acut ca în Transilvania de Nord, pământul disputat atât de mult în trecut de cele două popoare majoritare care îl populează, din care pricină atâtea neînţelegeri, revolte şi vărsări de sânge. În propovăduirea înfrăţirii pe temeiul iubirii creştine, cele două popoare conlocuitoare trebuie

https://biblioteca-digitala.ro

apropiate. Am pornit acţiunea cu promiţătoare rezultate prin organizaţia sindicală a celor două Institute Teologice din Cluj, într-o unitate de străduinţe. Şi dacă unora li se părea în primele şedinţe ceva bizar, azi găsesc că este firesc şi normal. Am discutat la început probleme profesionale, naţionale şi politice în două limbi. Azi ne înţelegem într-o singură limbă. De la zi la zi, ne cunoaştem tot mai mult şi constatăm cu toţii că viaţa comună ne confruntă cu probleme comune, că fiecare, aparţinând altor neamuri, avem şi calităţi, şi defecte, ne împrumutăm calităţile şi luptăm împotriva defectelor, lucrăm pentru marea împărăţie a lui Dumnezeu, în care nu mai este elin, iudeu şi barbar, ci toţi una în râvna după mai bine. N-am uitat însă că suntem un bastion al culturii ortodoxe pe graniţa încrucişării culturii celor trei mari confesiuni creştine. Cuvântul nostru de învăţătură răsună puternic, de pe amvon şi catedră, în întruniri şi conferinţe, apărând patrimoniul genuin al ortodoxiei, moştenit direct de la Mântuitorul.

Am iniţiat un cerc de studii în care drept prim obiectiv ne-am fixat pregătirea şi editarea unui Lexicon Teologic Ortodox, o lucrare de care Biserica noastră simte cea mai mare nevoie, o lucrare de cultură ortodoxă care să stea la îndemâna oricui. Pe plan intern, am înaintat pas cu pas cu nevoile crescânde pretinse de dezvoltarea instituţiei. Serviciul nostru administrativ nu s-a lăsat nici el întrecut. Avem azi o bibliotecă cu 18.000 de volume şi care se îmbogăţeşte continuu. Prin ajutorul neprecupeţit al Dlui Ministru Stanciu Stoian, ne-am recuperat localul de învăţământ, l-am înzestrat cu cele necesare. Cu ajutorul Î.P.S. Voastre, vom face posibilă adăpostirea, în cel mai scurt timp, a încă 80 de studenţi şi preoţi cursanţi. Vă mulţumim pentru tot sprijinul dat şi vă asigurăm că ne vom face şi pe viitor datoria pe deplin”[47].

În cuvântul său, Î.P.S. Patriarh a spus: „Părintele Rector a avut bunăvoinţa să mă scutească de sfaturile pe care urma să vi le dau la această dintâi întâlnire a noastră. Îmi mărturisesc sincer surpriza constatând că aceleaşi gânduri şi preocupări de la celelalte Institute Teologice se cultivă şi la Cluj. Dar marea mea bucurie este auzind rostindu-se asigurările

[47] Liviu Galaction Munteanu, „Cuvântare cu prilejul vizitei Î.P.S. Patriarh Iustinian la Cluj”, în *Ibidem*, p. 7.

https://biblioteca-digitala.ro

Părintelui Rector că barierele care despărţeau eparhiile şi provinciile au dispărut. Acest lucru l-am avut în vedere când am dat Bisericii Ortodoxe o organizaţie unitară, când am creat aceste Institute. Sf. Sinod a hotărât să se termine odată cu aceste mici republici bisericeşti, care au existat în trecutul apropiat al Bisericii noastre. Poate că la aceasta au contribuit şi unele învăţăminte ale trecutului, dar şi noile orientări de viaţă socială, noile aşezări sociale şi noul Duh de viaţă, care cere mai multă dragoste între fiii aceleiaşi ţări.

Institutul Teologic din Cluj are un rol foarte important, fiind la graniţa de Vest. Aici, Institutul Teologic poate dovedi că înţelege spiritul cel adevărat al vremurilor şi că profesorii şi studenţii sunt puşi în faţa unor probleme grele, de a adânci sensul unor chemări mari pentru pacea şi buna înţelegerea dintre fiii Bisericii. În Institutul Teologic se formează misionarii păcii şi dragostei dintre toţi oamenii. Noi înţelegem să întărim şi să apărăm credinţa noastră, dar respectăm credinţele altora şi nutrim duhul frăţiei creştine. Mi-a plăcut mărturisirea Părintelui Rector, că în acest spirit sunt educaţi studenţii. Eu vă îndemn la o muncă şi mai încordată, fiindcă noi sarcini vă aşteaptă, şi anume să adânciţi şi mai mult cercetarea sufletului omenesc şi să răscoliţi până în adânc sufletul poporului, să distrugeţi buruienile care au făcut atâta rău neamului.

În toată munca noastră vom avea tot sprijinul guvernului, fiindcă atâta vreme cât suntem pe linia năzuinţele poporului nostru, vom avea toată înţelegerea. Cât priveşte Institutul Teologic, cunoscând munca ce o depun aici profesorii şi studenţii, vă veţi bucura de un sprijin şi mai larg atât din partea guvernului, cât şi a noastră. Binecuvântez roada muncii şi vă urez un spor şi mai mare, sănătate deplină şi înmulţirea acestor strădanii, pentru binele Bisericii şi patriei noastre”[48].

Înainte de Crăciun, Corul Catedralei Ortodoxe din Cluj a susţinut în seara zilei de 18 decembrie un reuşit concert de colinde, sub conducerea Părintelui Diacon Ioan Brie. Alături de P.S. Episcop Nicolae a participat „şi mulţime de popor credincios, dornic de a asculta frumoasele şi înălţătoarele colinde străvechi”. La mijlocul concertului, Păr. Gheorghe Noveanu a

[48] Iustinian Marina, „Cuvântare rostită la Institutul Teologic Universitar din Cluj”, în *Ibidem*, p. 7.

https://biblioteca-digitala.ro

vorbit celor prezenți despre frumusețea şi însemnătatea colindelor pentru viața noastră creştinească, ca şi pentru cercetarea trecutului nostru istoric şi cultural[49].

La sfârșitul lunii decembrie, Ministerul Cultelor transmite spre difuzare organelor parohiale Circulara nr. 15.930/1949: „În conformitate cu Decretul Nr. 37/1949, publicat în Monitorul Oficial nr. 30 din 8 februarie 1949, avem onoarea a vă face cunoscut că Ministerul Cultelor este autoritatea prin care Statul îşi exercită dreptul de a supraveghea şi controla patrimoniul artistic religios, de a supraveghea conservarea bunurilor religioase mobile şi imobile, monumente şi obiecte vechi şi noi, reprezentând o valoare artistică. Ca atare, vă rugăm să binevoiți a da dispoziţiuni organelor în subordine ca orice corespondenţă referitoare la cele arătate mai jos să fie trimisă Ministerului Cultelor şi anume: 1. Corespondenţă privind: proiecte, planuri, devize, caiete de sarcini pentru construcţii de biserici, case de rugăciuni, temple, sinagogi, geamii etc. 2. Corespondenţă privind proiecte, schiţe, devize, caiete de sarcini, planuri iconografice, contracte, licitaţii, concursuri pentru pictarea din nou, repararea, înregistrarea şi restaurarea picturilor vechi. 3. Corespondenţă privind măsurile ce urmează a fi luate pentru conservarea edificiilor (proiecte, planuri, devize, caiete de sarcini). 4. Proiecte şi propuneri pentru repararea şi restaurarea edificiilor religioase şi a dependinţelor lor, conservarea şi repararea icoanelor, a obiectelor de cult, a mobilierului, a cărţilor, a ţesăturilor de orice fel, care prezintă o valoare artistică. Eparhiile şi unităţile religioase ale tuturor cultelor, precum şi organele din subordine sunt datoare să pună la dispoziţia Ministerului Cultelor toate datele necesare pentru verificarea şi controlul celor de mai sus”[50].

[49] „Bisericești”, în Rev. Renașterea, anul XXVIII, nr. 1-2, Cluj, 1 ianuarie 1950, p. 6.
[50] Circulară nr. 15.930/1949, în Rev. Renașterea, anul XXVIII, nr. 3, Cluj, 15 ianuarie 1950, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

32

Biserica și prefacerile sociale ale vremii

La 11 ianuarie 1950, prin Circulara nr. 108/1950, se reaminteşte tuturor preoților parohi că, în conformitate cu legile şi deciziile Guvernului, în afară de salariul (pensia) ce primesc de la stat, veniturile stolare şi uzufructul sesiilor parohiale, preoților nu le este îngăduit să mai încaseze din bugetul parohiei nici o altfel de indemnizaţie, precum costul luminatului, încălzitului, hornărit, apă, canal, taxe comunale, salariul personal de cancelarie etc., toate acestea privindu-l pe paroh. De asemenea, toate impozitele către stat şi comună pentru sesiunea parohială folosită de preot vor fi suportate numai de beneficiar. În plus, începând cu data de 1 ianuarie 1949, toţi preoţii care locuiesc în case parohiale urmau să verse parohiei câte 8% din salariul brut drept chirie cuvenită parohiei, întrucât începând cu data de mai sus, prin noua salarizare se cuprinde şi cota de chirie, iar parohia va vărsa fiscului cota cuvenită ca impozit după chirie[1].

Ziua de duminică, 15 ianuarie 1950, a fost o zi de îndoit praznic pentru Eparhia Clujului. În primul rând cultural, căci împlinindu-se în această zi o sută de ani de la naşterea marelui poet Mihai Eminescu, P.S. Episcop Nicolae, împreună cu soborul preoţilor care au oficiat Sf. Liturghie în Catedrală au înălţat rugăciuni pentru odihna sufletului său zbuciumat. În cuvântarea de deschidere a Adunării Eparhiale, P.S. Nicolae a evocat figura măreaţă a aceluia care a fost uns de Domnul ca să fie poetul şi profetul

[1] „Circulară nr. 108/1950", în Rev. Renașterea, anul XXVIII, nr. 3, Cluj, 15 ianuarie 1950, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

neamului din care s-a ridicat, dorind ca viața lui de luptă şi de jertfă pentru cei mulţi să fie pentru audiență o şcoală a înţelepciunii.

În al doilea rând a fost zi de praznic bisericesc, prin deschiderea Adunării Eparhiale. Cu acest prilej s-au dezbătut şi rapoartele asupra activităţii bisericeşti desfăşurate de-a lungul anului 1949 în cuprinsul Eparhiei Clujului. S-a remarcat munca deosebită dusă pe teren administrativ, economic şi mai ales misionar de către P.S. Episcop Nicolae, Vicarul Sabin Truţia şi Consilierii eparhiali. Prin cercetarea a peste 125 de parohii, îndeosebi din cele revenite la ortodoxie, s-a făcut un deosebit progres în desăvârşirea unirii credinţei de către toţi fiii neamului românesc. Prezenţa aproape unanimă a membrilor Adunării, spiritul de colaborare şi atmosfera prietenească în care s-au desfăşurat lucrările au vădit dragostea şi ataşamentul deputaţilor eparhiali faţă de Biserică, Episcopia Clujului şi P.S. Episcop Nicolae.

Sf. Liturghie Arhierească a fost săvârşită de P.S. Nicolae, împreună cu Vicarul Sabin Truţia, Consilierii eparhiali Ioan Buiu, Gheorghe Zagrai, Dumitru Purdea, Alexandru Fărcaş, Florian Geomolean și diaconul Sever Suciu. Predica zilei a rostit-o Vicarul Sabin Truţia, vorbind despre vindecarea celor 10 leproşi şi evidenţiind faptul că pe cât de urât este trupul unui bolnav de lepră, pe atât de urâtă este şi înfăţişarea sufletului omenesc plin de păcat. Şi pe cât de întristătoare este purtarea celor nouă leproşi nerecunoscători, pe atât de pilduitoare este fapta unuia dintre cei zece vindecaţi, care se întoarce și mulțumește în genunchi Domnului pentru binefacere.

Deschiderea Adunării s-a făcut în sala festivă a Reşedinţei Episcopale, prin cuvântarea P.S. Nicolae: „(...) Cu sufletul înălţat de strălucirea praznicului abia trecut al Crăciunului şi cu bucuria de a vă vedea din nou, vă întâmpin pe toți cu frăţeasca salutare: Hristos în mijlocul nostru! Prin timpul în care se ţine, întrunirea noastră este extraordinară. Căci după datina şagunianã, ca şi după rânduiala noului Statut de organizare a Bisericii Ortodoxe Române, urma să ne adunăm abia în preajma Sfintelor Paşti din anul 1950, în care am intrat de curând.

Cum însă bugetul Episcopiei trebuia aprobat de Adunarea Eparhială înainte de a fi trimis Onoratului Minister al Cultelor, care ni l-a cerut urgent, să vă poftim la această adunare îndată după sărbătorile Naşterii

https://biblioteca-digitala.ro

Domnului. Pe de-o parte ca să nu vă luăm încă o dată de la îndeletnicirile D-voastră de acasă, pe de alta ca să nu mai facem o cheltuială Eparhiei, noi am alcătuit şi supunem actualei Adunări Eparhiale toate rapoartele menite să înfăţişeze icoana sumară, dar credincioasă, a vieţii bisericeşti desfăşurate de-a lungul anului 1949 în cuprinsul de Dumnezeu păzitei Eparhii a Vadului, Feleacului și Clujului. Astfel, privită în lumina programului său de lucru, Adunarea noastră de astăzi poate fi socotită cu tot dreptul ca o Adunare eparhială ordinară.

Prea Cucernici Părinţi, Domnilor Deputaţi, continuăm să vieţuim în mijlocul unor transformări sociale care echivalează ca o adevărată revoluţie paşnică şi oiţele noi le iau locul, însăşi atmosfera vieţii şi căile ei se înnoiesc în multe privinţe. În mijlocul acestei atmosfere noi şi în iureşul primenirilor de tot felul, Biserica a căutat să-şi potrivească metodele şi mijloacele de propovăduire în aşa fel ca lucrarea ei să aducă roade bune pentru suflete şi pentru întreaga obşte a zilelor noastre deopotrivă. Precizăm că e vorba numai de primenirea metodelor şi mijloacelor de propovăduire, Evanghelia însă rămânând aceeaşi. Ea rămâne ceea ce a fost totdeauna: puterea lui Dumnezeu spre mântuirea tururor celor ce cred. Această Evanghelie am propovăduit-o noi, slujitorii lui Hristos, şi anul trecut, îndemnând poporul credincios să vieţuiască în pace, în bună rânduială, în iubire şi creştinească frăţie, răscumpărând vremea în mod înțelept, ca să dobândească mulţumire aici, pe pământ, şi cu osteneli neîntrerupte să-şi deschidă drum neted şi către însoritele pajişti ale vieţii de dincolo.

Biserica caută astăzi să zidească suflete, să formeze caractere morale, să crească oameni întregi, care să nu-şi dezmintă, nici să nu facă de ruşine chipul după care au fost zidiţi de Tatăl dintru început. Ea cheamă pe creştini la necontenita înnoire a inimii şi a minţii lor, după chipul cel neajuns al Mântuitorului Iisus Hristos. Fiindcă ea ştie că cea mai scumpă comoară şi cea mai puternică armă a oricărui creştin este o inimă curată şi o minte luminată. Cea dintâi îi păstrează cinstea între semeni şi-i rânduieşte bucuria negrăită de a vedea pe Dumnezeu, iar a doua îi ajută să-şi croiască drum drept prin viaţă, fiindu-şi folositor sieşi, ca şi societăţii în mijlocul căreia trăieşte. Creştinul zidit pe temeliile nezdruncinate ale unei inimi curate şi ale unei minţi luminate este «aluatul cel bun» al obştii. El este

https://biblioteca-digitala.ro

îngerul păcii, ostaşul bunei învoiri între oameni, pilduitorul dascăl al muncii devotate. El este un dascăl bun al semenilor săi în orice stare sau chemare s-ar găsi. El învaţă pe alţii şi prin cuvânt, şi prin faptă. El învaţă cu toate ale sale, promovând nobleţea şi fericirea vieţii obşteşti. Întrucât ne priveşte pe noi, constatăm cu mulţumire că stăpânirea Republicii Populare Române acordă Bisericii ocrotirea legală şi sprijinul necesar pentru împlinirea înaltei ei misiuni, pricină pentru care şi slujitorii altarelor noastre sfinte înţeleg să împlinească porunca Evangheliei, dând Cezarului ce-i al Cezarului şi lui Dumnezeu ce-i al lui Dumnezeu. Cu alte cuvinte, ei înţeleg să-şi facă datoria şi ca îndrumători de suflete pentru cetăţenia împărăţiei lui Dumnezeu, şi ca cetăţeni ai statului care ocroteşte şi promovează bunăstarea ţării.

Aşa stând lucrurile, anul bisericesc 1949 care a încheiat prima jumătate a veacului al douăzecelea a trecut normal, cu bucurii şi cu necazuri, cum e viaţa peste tot. El s-a desfăşurat mai ales sub două semne: al aprigei lupte pentru pace şi al consolidării marelui act al reîntregirii Bisericii Ortodoxe Române, încadrarea Bisericii noastre în gigantica luptă pentru pace nu era decât firească. Fiindcă Biserica pentru pacea a toată lumea se roagă. Că numai făcătorii de pace se cheamă fiii lui Dumnezeu. Pentru pacea dreaptă dintre oameni şi neamuri se va ruga şi de aici înainte, plinind mesajul îngerilor din noaptea sfântă a Crăciunului, spre bucuria tuturor celor ce iubesc pe Hristos, Domnul păcii.

Tot atât de fireşti au fost silinţele preoţimii, ca şi ale celor mai buni credincioşi mireni, de a face totul pentru întărirea frăţiei ortodoxe întru care vieţuim de mai bine de-un an aproape toţi fiii neamului românesc. De-a lungul acestor năzuinţe, care n-au fost lipsite de piedici şi greutăţi, ne-am mângâiat cu vorba cea dulce a Psalmistului: «Frumos şi bun lucru este ca fraţii să locuiască împreună». Fie ca înţelepciunea şi frumuseţea acestui cuvânt biblic să înmoaie şi inima puţinilor fraţi care mai stau la cumpănă, înduplecându-i să se întoarcă acasă, spre a fi într-adevăr cu toţii una, cum ne vrea Domnul, cum ne vor strămoşii şi cum ne poruncesc marile interese de totdeauna ale neamului.

Onorată Adunare Eparhială, lăsând rapoartelor ce vi se vor prezenta sarcina unor mai ample informaţii asupra anului bisericesc 1949, nu pot

https://biblioteca-digitala.ro

încheia acest cuvânt sărbătoresc fără a cuprinde măcar în câteva vorbe o altă faţă a praznicului de azi. În biserica noastră catedrală am pomenit cu pietate numele celui ce a fost Mihail Eminescu, rugând pe bunul Părinte ceresc să-i rânduiască odihnă veşnică după atât de frământata viaţa ce-a trăit-o pe pământ. Facem şi aici cuvenita pomenire a nemuritorului poet, fiindcă simpla evocare a lui Eminescu, la împlinirea unui veac de la naşterea lui, ne va servi ca strălucită pildă pentru chipul în care se cade să ne închinăm viaţa, neamului şi înălţării lui.

Fiul căminarului Gheorghe Eminovici din Ipoteştii ţinutului Botoşani a fost poetul neamului din rândurile căruia s-a ridicat. Spre a-şi cunoaşte fraţii, a cutreierat din tinereţe toate provinciile locuite de români. A studiat cu dragoste şi râvnă toate comorile sufleteşti ale neamului, mai ales limba lui, în manifestările ei atât de bogate. Numai în felul acesta a putut ajunge Mihail Eminescu să cunoască şi să preţuiască adevărata valoare, bogăţie şi frumuseţe a graiului popular, cu ajutorul căruia şi-a făurit apoi limba sa pentru geniala creaţie literară cu care a îmbogăţit zestrea sufletească a neamului românesc. Şi tot cu ajutorul lui a izbutit să-şi tocmească minunata armă a înviforatei sale lupte pentru libertatea şi dreptatea celor asupriţi.

Oricum l-am privi pe Mihail Eminescu, ca poet, gazetar sau luptător, el rămâne cea mai strălucită întrupare a geniului românesc. Mihail Eminescu a zămislit şi câteva din cele mai gingaşe rugăciuni, în care puritatea simţirii creştineşti şi frumuseţea expresiei poetice sunt la fel de unice. Iată două exemple: «Răsai asupra mea lumină lină / Ca-n visul meu ceresc de-odinioară, / O, Maică Sfântă, pururea fecioară, / În noaptea gândurilor mele vină! / Speranţa mea tu n-o lăsa să moară, / Deși a fost adânc noian de vină, / Privirea Ta de lacrimi calde plină / Îndurătoare tu la min' coboară»; «Noi, cari din mila Sfântului / Ţinem umbră pământului / Rugămu-ne-ndurărilor / Luceafărului mărilor, / Din valul ce ne bântuie / Înalţă-ne, ne mântuie, / Privirea-ți adorată / Asupră-ne coboară, / O, Maică Preacurată / Şi pururea fecioară / Marie!».

Eminescu a avut o viaţă de zbucium eroic. A trăit în condiţii dintre cele mai vitrege, fiindcă oamenii vremii lui nu l-au înţeles şi nu l-au preţuit după cuviinţă. Poate de-aici şi împrejurările tragice în care s-a săvârşit din viaţă, în chip prematur. Viaţa lui este o viaţă de jertfă pentru cei mulţi. Aşa

https://biblioteca-digitala.ro

a fost şi viaţa lui Eminescu. Fie ea pentru noi o şcoală a înţelepciunii! Că darul de poeţi şi de profeţi nu-l putem râvni, el nefiind dat decât celor aleşi de Domnul. Fie amintirea lui Mihail Eminescu binecuvântată şi slăvită în mijlocul neamului nostru, acum şi pururea! După acest înălţător popas duhovnicesc, rugând pe bunul Dumnezeu să-şi reverse darurile Sale bogate asupra lucrărilor noastre, declar deschisă sesiunea din anul 1950 a Adunării noastre Eparhiale”[2].

Consilierul eparhial Prot. Pavel Şendrea anunță că Adunarea este legal constituită, fiind prezenți 26 deputați eparhiali din totalul de 30. În biroul de conducere au fost aleși P.S. Episcop Nicolae și Prot. Pavel Şendrea, iar ca secretari de şedinţă Dr. Lazăr Chirilă şi Dr. Mihail Fărcaş.

După o pauză de masă, lucrările ședinței au continuat cu prezentarea rapoartelor comisiilor de specialitate și cu expedierea unor telegrame omagiale Î.P.S. Patriarh Iustinian, Primului-Ministru, Dr. Petru Groza, şi Ministrului Cultelor, Prof. Stanciu Stoian. În semn de apreciere pentru activitatea desfășurată, P.S. Episcop Nicolae le-a conferit dreptul de a purta brâu roşu preoților: Dumitru Ciurea, Dumitru Biji, Alexandru Paul, Ioachim Groza, Vasile Naşcu, Olimpiu T. Bucin, Ioan Lazăr, Octavian Nicola, Ioan Bot, Petru Sabău, Vasile Stanciu, Dumitru Sângeorgean, Stoian Rusu, Gavril Relea, Ioan Ceuca, Alexandru Ruşdea, Alexandru Pop şi a dispus ridicarea la treapta de arhidiacon a Prof. Nicolae Balca, Titus Ţifu şi Sever Suciu. Raportorii comisiilor organizatorice, administrative-bisericești, culturale și economico-financiare au prezentat apoi, pe rând, activitatea desfășurată de reprezentanții Eparhiei Clujului în decursul anului precedent, fiind subliniate intensele preocupări duhovnicești din capitala Ardealului, cum au fost, de pildă, predicile ţinute în Catedrala Ortodoxă și în Biserica „Schimbarea la față” de profesorii Institutului Teologic şi de preoţii Centrului Eparhial ori meditaţiile din Postul Mare. Nu au trecut neobservate nici frumoasele rezultate obținute de studenții Institutului Teologic Universitar şi lăudabila inițiativă de editare a unui Lexicon Ortodox, necesar pentru activitatea pastorală. În tipografia eparhială au fost editate şi tipărite Revista Renaşterea, organul oficial al Episcopiei

[2] Nicolae Colan, „Cuvânt de deschidere a Adunării Eparhiale din anul 1950”, în *Ibidem*, nr. 4, Cluj, 22 ianuarie 1950, pp. 1-2.

https://biblioteca-digitala.ro

Vadului, Feleacului și Clujului, cartea de rugăciuni „Pâinea vieţii" şi Calendarul „Almanahul Ortodox" pentru anul 1950. În final, au fost prezentate câteva propuneri pentru bunul mers al lucrurilor, între care finalizarea lucrărilor la Iconostasul din Catedrală, sporirea activitaţii atelierului de lumânări, completarea depozitului eparhial cu cărţi teologice și de ritual, achiziţionarea unui autoturism necesar pentru misiunile în teren, precum și aprobarea bugetelor Consiliului Eparhial, Institutului Teologic şi al Centrului de Îndrumare Arad, aflat în administrarea Institutului. Ședința s-a încheiat într-o atmosferă prietenească, de colaborare[3].

În ziua de 24 ianuarie 1950, a fost condus „cu nespusă jale, la lăcașul de veci" Prot. Dr. Gheorghe Sofian, Duhovnicul Institutului Teologic Universitar din Cluj. Iată panegiricul pe care Revista Renașterea i-l dedică: „... Multe sunt prilejurile ce ne sunt date, din care putem scoate o învăţătură pentru viaţa noastră, dar, după cuvintele Eclesiastului, «mai bine este să te duci în casa de jălanie decât să mergi în casa de ospăţ, căci acolo se vede sfârşitul omului, şi cei ce sunt încă în viaţă îl pun la inimă» (7, 2), iar îndemnul de a ne aduce aminte de mai marii noştri, care ne-au grăit nouă cuvântul lui Dumnezeu, de a privi cu luare aminte cum şi-au încheiat viaţa şi de a le urma credinţa (Evrei 13, 7) e vrednic de urmat nu numai de studenţii teologi, pe care cu atâta dragoste i-a îndrumat pe calea vieţii duhovniceşti, ci și de toţi slujitorii lui Dumnezeu, care vor să fie cu adevărat luminători şi desăvârşitori ai celor încredinţaţi lor spre păstorie.

Prohodirea răposatului în Domnul s-a săvârşit în Catedrală de către P.S. Nicolae, înconjurat de un sobor de doisprezece preoţi şi patru diaconi, răspunsurile fiind date de corul teologilor. Primul cuvânt de omagiu îl rosteşte P. C. Rector al Institutului Teologic, Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu, înfăţişând mulţimii de prieteni şi cunoscuţi icoana duhovnicului Gheorghe Sofian, care «a învins prin optimismul, curajul, priceperea şi experienţa sa bogată toate greutăţile ce i-au stat în cale. A învins prin bunătatea, blândeţea şi cuminţenia lui. Ori de câte ori a fost vorba de o iniţiativă temerară, de hotărâre, de muncă neprecupeţită, Păr. Sofian era în primele rânduri. Era un exemplu pentru colegii lui şi o luminoasă pildă pentru studenţi. Niciodată nu l-am văzut nervos sau pripit în a judecata

[3] Olimpiu T. Bucin, „Adunarea Eparhială", în *Ibidem*, pp. 1-2.

https://biblioteca-digitala.ro

lucrurile. Niciodată n-a luat vreo măsură de care a doua zi să-i pară rău. Niciodată n-a pronunţat sentinţe definitive împotriva celor care se părea a fi fără lecuire morală. În oameni şi studenţii încredinţaţi educaţiei lui niciodată n-a căutat răul, ci numai binele. Acest bine, oricât de neînsemnat ar fi fost, îl cultiva, promovându-l cu toate mijloacele. Era un fanatic în convingerea că divinul din om trebuie să biruiască.

Armele lui de luptă nu au fost nici ameninţarea și nici pedeapsa, ci blândeţea plină de bunătate, cuminţenia și dragostea faţă de toţi. Cu o vorbă blajină în dulcele grai moldovenesc, cu sfaturi şi pilde înţelepte, cu dragoste părintească, plină de jertfelnicie, se apropia de fiecare. Cine ar fi putut rezista acestor mijloace? Cine nu-şi descărca sufletul împovărat în faţa lui? Cine nu-l socotea pe el duhovnic? Pe el nimeni nu l-a duşmănit. Un suflet mare, din alte lumi. Acesta a fost duhovnicul Gheorghe Sofian»[4].

În numele profesorilor şi al comitetului de redacţie al Revistei Renaşterea, al cărei apreciat colaborator a fost Păr. Gheorghe Sofian, a vorbit Prot. Augustin Faur, deplângând pe ziditorul de suflete noi, «care a ştiut că preoţia e o taină și pentru a putea reuşi în viaţă se cere preotului să aibă suflet călit în flacăra caldă a luminii lui Hristos. El s-a purtat în viaţă creştineşte, a vorbit creştineşte şi a educat pe alţii creştineşte, pentru că a simţit cu toată inima sa sensul adânc al Evangheliei şi al rostului ei între fiii Bisericii noastre»[5].

Duios a fost cuvântul de despărţire rostit deasupra gropii, în numele studenţilor teologi, de studentul Ioan Pricop, din anul IV, plângându-l pe acela care le-a fost drag şi, deşi prin depărtarea celor 47 ani, văd copilul ce răsărise pe acele meleaguri, cu făptura plăpândă de ghiocel, cu ochii senini ca cerul şi cu glasul plin de rezonanţe cristaline imprimându-i cucernicia acelor locuri. Încheind, se adresează colegilor: «Lăsaţi să cadă duioase lacrimi pe sicriul aceluia care a fost protoiereul Dr. Gheoghe Sofian, dar bucuraţi-vă toţi aceia care aţi fost vrednici de apostolatul său şi, cinstite părinte, dă-ne voie ca promoţia anului şcolar 1949/1950 de la Institutul Teologic de grad Universitar din Cluj să se poată numi «Promoţia Prot. Dr.

[4] Liviu Galaction Munteanu, „† Duhovnicul Prot. Dr. Gheorghe Sofian", în *Ibidem*, nr. 5-6, Cluj, 1 februarie 1950, pp. 2-3.

[5] Augustin Faur, „† Duhovnicul Prot. Dr. Gheorghe Sofian", în *Ibidem*, p. 3.

https://biblioteca-digitala.ro

Gheorghe Sofian», purtându-ţi cu vrednicie numele. În veci pomenirea ta, vrednice de fericire, mult iubite părinte al nostru»"[6].

În cadrul Vecerniei din duminicile Postului Mare au fost programate două serii de meditaţii religioase în Catedrala Episcopiei şi în Biserica „Schimbarea la faţă" din Cluj. În Catedrala Episcopală: 26 februarie: Prof. Dr. I. Todoran - „Hristos, izvorul credinţei noastre"; 5 martie: Prof. Gheorghe Barna - „Hristos, izvorul iubirii noastre"; 12 martie: Asist. I. V. Spiridon - „Hristos, izvorul nădejdii noastre"; 19 martie: Lect. I. Bunea - „Hristos, izvorul vieţii noastre"; 26 martie: Prof. I. Pop - „Hristos, izvorul păcii noastre"; 2 aprilie 1950: Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu - „Sângele lui Hristos, preţ de răscumpărare pentru păcatele noastre". În Biserica „Schimbarea la faţă": 26 februarie: Prof. Dr. Nicolae Balca - „Tatăl nostru carele eşti în cer, Sfinţească-se numele Tău"; 5 martie - Lect. Augustin Faur: „Vie împărăţia Ta, fie voia Ta, precum în cer, aşa şi pe pământ"; 12 martie: Prof. Dr. Ioan Zăgrean - „Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi"; 19 martie: Prof. V. Ienciu - „Şi ne iartă nouă greşalele noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri"; 26 martie: Lect. V . Rusu - „Şi nu ne duce pe noi în ispită, ci ne mântuieşte de cel rău"; 2 aprilie: Prof. Dr. Dumitru Bodea - „Sfânta Cuminecătură". Răspunsurile urmau să fie date de corul studenţilor teologi[7].

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române s-a întrunit în sesiune ordinară, pentru sărbătorirea a 25 de ani de la înfiinţarea Patriarhiei Române şi pentru rezolvarea chestiunilor bisericeşti curente. Lucrările s-au desfăşurat sub preşedinţia Î.P.S. Patriarh Iustinian Marina, prezenţi fiind toţi Mitropoliţii şi Episcopii ortodocşi din ţară (...). Au fost amintiţi şi cei care de-a lungul veacurilor s-au jertfit pentru binele poporului român şi pentru apărarea credinţei străbune, hotărându-se canonizarea lor după judecata cea fără de greşeală a pietăţii poporului, care de mult i-a socotit vrednici de cinste. Între aceşti martiri ai ortodoxiei româneşti se numără preoţi şi credincioşi din Ardeal, căzuţi sub fierul necruţător al prigonirilor Papei în veacul al XVIII-lea, cum au fost: Sofronie din Cioara, Nicolae Oprea, Moise Macinic, Ioan din Galeş şi alţii. Pe aceştia şi pe mulţi alţi

[6] Ioan Pricop, „† Duhovnicul Prot. Dr. Gheorghe Sofian", în *Ibidem*, p. 3.

[7] „Meditaţii religioase în Postul Mare", în *Ibidem*, nr. 7-8, Cluj, 15 februarie 1950, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

mucenici ai credinţei strămoşeşti, Sfântul Sinod i-a trecut în rândurile celor sfinţiţi prin viaţa şi jertfa lor.

Tot cu acest prilej, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a luat spre cercetare şi cazul fostului Mitropolit Visarion Puiu[8], „care a părăsit ţara fără nicio autorizaţie sau încuviinţare din partea Sfântului Sinod şi care a participat şi participă la acţiuni duşmănoase Statului şi poporului român”[9]. Potrivit lămuririlor date de cel mai vârstnic membru al Sfântului Sinod, „fostul mitropolit Visarion Puiu a fost tot timpul un duşman al Bisericii Ortodoxe, un agent al Vaticanului, strecurat cu abilitate în rândurile ierarhilor ortodocşi şi susţinut în permanenţă de cercurile reacţionare, aflate în slujba imperialismului străin. Visarion Puiu şi-a lepădat deseori masca făţarnică de ierarh ortodox şi a apărut în adevărata lui înfăţişare de trădător al credinţei străbune a poporului român. Încă de acum 25 de ani, el s-a arătat un duşman de moarte al înfiinţării Patriarhiei Române şi al consolidării autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române. Ascultând de ordinele stăpânilor săi, episcopul Visarion Puiu a publicat sub semnătura proprie în gazeta «Unirea»[10], organ al Mitropoliei greco-cotolice din Blaj, un lung memoriu plin de atacuri la adresa Bisericii Ortodoxe. Chiar în titlul memoriului, episcopul Visarion Puiu, spunea: «Crearea Patriarhiei Române nu este cu nimic justificată» şi «Singura Patriarhie bine întemeiată este aceea a Romei papale». Iar în cuprins el declară: «O singură Patriarhie în întreaga lume creştină întruneşte astăzi toate condiţiile pentru a exista şi aceea este Patriarhia Romei»[11].

---

[8] Visarion Puiu, pe numele de mirean *Victor Puiu*, (n. 27 februarie 1879, Pașcani - d. 10 august 1964, Franța). A fost: Episcop de Argeș (1921-1923); Episcop de Hotin (1923-1935); Mitropolit de Bucovina (1935-1940); Mitropolit de Transnistria la Odessa (16 noiembrie 1942 - 14 decembrie 1943); cârmuitor al Eparhiei românilor din străinătate, numită și Eparhia Ortodoxă Română din Europa Occidentală (1945-1958); Mitropolit al Bisericii Ortodoxe Române, care s-a refugiat în anul 1944 în Occident. A fost condamnat în anul 1946 la moarte în contumacie de Tribunalul Poporului din București, fiind excomunicat de Sfântul Sinod al BOR în anul 1950 și reabilitat post mortem de același for, pe 25 septembrie 1990. Nicolae Iorga l-a apreciat ca pe unul din „cei mai culți clerici ortodocși români din perioada interbelică”.

[9] „Hotărârile Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române”, în Rev. Renașterea, anul XXVIII, nr. 15-16, Cluj, 15 aprilie 1950, p. 5

[10] Ziarul „Unirea”, nr. 25, Blaj, 1925, p. 1.

[11] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

Aşa se cade oare să vorbească un om care se pretinde creştin ortodox şi ierarh după rânduiala Bisericii strămoşeşti? Desigur că nu. Astfel de cuvinte zugrăvesc în realitate un suflet pustiu, înstrăinat de credinţa cea adevărată şi de patrie, un trădător în inima şi cugetul său. Arătând toată ura și tot disprețul lui de slugă a papalității, față de ortodoxie Episcopul Visarion Puiu spunea în acelaşi articol, batjocorind Biserica poporului nostru: «Nu trebuie să înmulțim titlurile veștede de patriarh ca acelea din mult divizata biserică a Răsăritului»[12]. Pentru mintea trădătoare ca aceea a lui Visarion Puiu, autocefalia şi mândria naţională înseamnă divizare şi prilej de titluri veştede, pentru că veşted e sufletul de trădător. Lui îi plăceau din Biserica Ortodoxă numai veniturile şi viaţa de prinţ, pe care ştia să şi le asigure larg prin influenţe monarhice şi papistăşeşti.

Încă de acum un sfert de veac, deseori de-a lungul anilor, Visarion Puiu s-a arătat singur ca un alt Iuda, gata să-şi vândă pe arginţi sunători Biserica în care era Arhiereu. Sfântul Sinod a fost însă împiedicat de amestecul neîngăduit al monarhiei şi regimurilor trecute, manevrate din umbră de agenţii Papei, să îndepărteze din sânul Bisericii pe acest trădător al credinţei strămoşeşti. Astăzi, Sfântul Sinod, forul suprem de conducere al Bisericii Ortodoxe Române, a putut în deplină libertate să hotărască pedepsirea acestui vânzător al Bisericii lui Hristos. De aceea, Comisiunea canonică juridică, prezidată de Î.P.S. Nicolae Bălan, Mitropolitul Ardealului, a propus, iar Sfântul Sinod, prezidat de Înalt Prea Sfinţitul Patriarh Iustinian, s-a transformat în instanţă de judecată şi a hotărit, cu unanimitate de voturi, următoarele: «Sfântul Sinod, pe baza Canonului 84 apostolic şi 18 al Sinodului IV Ecumenic, aplică Mitropolitului Visarion Puiu pedeapsa caterisirii. Prin aceasta, el este dezbrăcat de demnitatea de Mitropolit şi Arhiereu, coborând în rândul mirenilor, iar acţiunile lui peste hotare sunt considerate nule şi neavenite. Această hotărâre a Sfântului Sinod prezintă tuturor creştinilor ortodocşi din lume, în adevărata lor lumină, uneltirile trădătorului de credinţă şi de patrie Visarion Puiu şi lămureşte prezenţa lui de astăzi în slujba imperialismului anglo-american, ca şi prezenţa lui de ieri în rândurile mercenarilor imperialismului hitlerist. În realitate, fostul Mitropolit Visarion Puiu nu a fost şi nu este decât un

[12] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

agent al papalităţii, care a slujit şi slujeşte pentru arginţi pe orice aliat sau stăpân al Vaticanului.

De aceea, Sfântul Sinod atrage luarea aminte creştinilor ortodocşi din întreaga lume să nu se lase ispitiţi de uneltirile lui Visarion Puiu şi să nu dea nicio ascultare îndemnurilor la rătăcire pe care le face acest vânzător al dreptei credinţe. Să se ferească a-l urma pe trădător, fiindcă alungarea lui Visarion Puiu din rândurile arhiereilor ortodocşi nu este decât alungarea lui Iuda dintre apostolii lui Hristos»”[13].

Cea de-a patra serie a Cursurilor Centrului de îndrumare preoţească de pe lângă Institutul Teologic de grad Universitar din Cluj s-a deschis în ziua de 17 aprilie 1950, la ora 8.00. Au fost convocaţi să se prezinte următorii preoți:

Judeţul Cluj: 1. Plasa Cluj: P. C. Păr. Vicar Sabin Truţia, Cluj. P. C. Păr. Dr. Ioan Moldovan consilier, Cluj. Păr. Florin Geomolean, Cluj. Păr. Suciu Gheorghe, Cluj. Păr. Diodor Todea, Baciu. Păr. Todea Romul, Sălicea. 2. Plasa Aghireş: Păr. Dancu Iuliu, Şard. 3. Plasa Apahida: Păr. Lupaş Virgil, Cojocna. Păr. Rusu Simion, Dezmir. 4. Plasa Borşa: Păr. Gherman Vasile, Bădeşti. 5. Plasa Hida: Păr. Răcăşan Victor, Aştileul-Mic. Păr. Varga Victor, Sâncraiul Almaşului. 6. Plasa Huedin: Păr. Roşca Aurel, Buteni. 7. Plasa Mociu: Păr. Ioan Aldea, Cătina. 8. Plasa Sărmaş: Pr. Micu Tertulian, Sărmăşel.

Judeţul Turda: 1. Plasa Turda: Păr. Anca Petru, Turda Fabrici. Păr. Mărginean Iacob, Turda Nouă. 2. Plasa Baia de Arieş: Păr. Ioan Voica, Lunca Arieşului. Păr. Gog Cornel, Sălciua de Sus. 3. Plasa Câmpeni: Prot. Furdui Sorin, Câmpeni. Păr. Simu Gheorghe, Bistra. 4. Plasa Câmpia Turzii: Păr. Andronic Lazăr, Urca. Păr. Herdea Vasile, Soporul de Câmpie. 5. Plasa Luduş: Păr. Vovea Nicolae, Valea Largă.

Judeţul Someş: 1. Plasa Băbdiu: Păr. Ciceu Nicolae, Băbdiu. Păr. Roman Ioan, Jichişul de Jos. 2. Plasa Beclean: Păr. Scridon Petru, Chiuza. Păr. Boca Grigore, Târlişua. 3. Plasa Ciceu: Păr. Sonea Florian, Reteag. 4. Plasa Gârbou: Păr. Gheorghe Pop, Poptelec. 5. Plasa Ileanda: Păr. Vaida Ştefar, Lozna. 6. Plasa Gherla: Păr. Dr. Costin Nicolae, Iclod. Pr. Ioan Rognean,

[13] „Hotărârile Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române”, în Rev. Renașterea, anul XXVIII, nr. 15-16, Cluj, 15 aprilie 1950, p. 5.

https://biblioteca-digitala.ro

Mintiul Gherlei. 7. Plasa Lăpuş: Păr. Gog Dionisie, Suciul de Sus. Păr. Alexandru Cotuţ, Regoz.

Judeţul Năsăud: 1. Plasa Năsăud: Păr. Chitul Iacob, Năsăud. 2. Plasa Rodna: Pr. Truţia Sabin, Sângeorz-Băi. 3. Plasa Lechinţa: Păr. Poenaru Alexandru, Mateiu. 4. Plasa Bârgău: Păr. Suciu Ioan, Bistriţa Bârgăului. 5. Plasa Şieu: Păr. Adace Teodor, Monor.

Judeţul Maramureş: 1. Protosinghel Codrea Nuţiu, Dragomireşti. 2. Păr. Petrovai Gheorghe, Rozavlia[14].

Sărbătoarea din data de 17 aprilie 1950 a fost cinstită cu prezenţa Prof. Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor, şi a P.S. Nicolae al Oradiei. Deschiderea cursurilor a prilejuit terminarea şi sfinţirea aripei noi a clădirii Institutului Teologic, care putea adăposti în cele trei săli mari preoţii cursanți. Din cuvântările rostite s-a vădit marea însemnătate a acestor cursuri pentru sporirea zestrei teologice a preoţimii şi pentru aşezarea ei pe făgaşul propăşirii obşteşti, prin cunoştinţele ce urmau a-i fi împărtăşite pe tărâmul social şi politic, de trebuinţă a fi cunoscute de orice cetăţean al țării.

Sf. Liturghie a fost săvârşită de Prot. Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu, Rectorul Institutului Teologic de grad Universitar, Prot. Dr. Petre Deheleanu, Prot. Dr. Petre Procopovici, noul duhovnic al studenților teologi, Prot. Augustin Faur, Pr. Alexandru Fărcaş şi Pr. Axente Tomuş și de diaconii Prof. Dr. Nicolae Balca şi Prof. Dr. Ioan Zegreanu. Predica zilei a fost rostită de Prot. Augustin Faur, care a vorbit despre chemarea preoţilor de a pregăti sufletele credincioşilor pentru câştigarea şi moştenirea împărăţiei lui Dumnezeu.

Sfinţirea aripii noi a Institutului Teologic s-a săvârşit de Prot. Dr. Izidor Todoran, Prot. Augustin Faur şi Prof. Ioan Pop, iar ca diaconi Ioan Zegreanu şi Leon Bândilă, în prezenţa Ministrului Cultelor, Prof. Stanciu Stoian şi a P.S. Episcopi, răspunsurile fiind date de Corul studenților teologi, condus de noul profesor suplinitor de cântări bisericeşti, diaconul Ioan Brie.

Deschiderea cursurilor s-a făcut la ora 9.30 în sala festivă a Episcopiei, prin cuvântarea P.S. Episcop Nicolae al Clujului: „Domnule Ministru, Prea Sfinţite Frate, Prea Cucernici Părinţi! Inaugurăm a IV-a Serie a Cursurilor

[14] „Comunicat nr. 2169/1950. Cursurile Centrului de îndrumare preoţească", în *Ibidem*, nr. 13-14, Cluj, 1 aprilie 1950, p. 8.

https://biblioteca-digitala.ro

de îndrumare preoţească pentru clerul drept-credincios din Eparhiile Clujului şi Oradiei. La drept vorbind, seria este a VIII-a, cu cele ce s-au ţinut tot de Institutul nostru Teologic, la Arad, pentru preoţimea din Mitropolia Banatului. Cu cât numărul seriilor de cursuri sporeşte, ne încredinţăm tot mai adânc cât de înţeleaptă a fost fapta legiuitorului acestor cursuri, faptă care sporeşte zestrea teologică a preoţimii şi o pune la curent cu marea mişcare socială din zilele noastre. Evanghelia Domnului are valenţe veşnice, căci Mântuitorul a spus: «Cerul şi pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece» (Mt. 24, 35). Nimic din marile adevăruri ale Evangheliei nu este de schimbat, căci ea e puterea lui Dumnezeu în stare să mântuiască pe om, în veacul acesta şi în cel care va să vină. Dar Evanghelia trebuie să o propovăduim pe pământ, în contingenţele istorice. Lucrarea trebuie să se facă deci ţinând seamă de oameni, de vremi, de curentele culturale şi sociale, de tot ce cuprinde cuvântul secular. De aceea, preoţimea trebuie să se adâncească şi în cultura veacului nostru. De altfel, Biserica noastră se uită totdeauna cu un ochi înapoi şi cu unul înainte. Ţine adică seama de tradiţie, dar dă ascultare şi cuvântul Domnului, că nimeni punând mâna pe coarnele plugului nu se uită înapoi, ci înainte.

Aceste cursuri pentru noi, cei din Ardeal, au încă o însemnătate: la ele se întâlnesc, se cunosc şi se înfrăţesc preoţii ortodocşi şi reveniţi. Este a doua oară când deschiderea cursurilor este cinstită de prezenţa Domnului Prof. Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor. De aceea, îngăduiţi-mi să-l salut cu toată dragostea şi cinstirea noastră preoţească, fiindcă în dragostea care leagă pe Dl Ministru de Cluj văd semnul bunelor raporturi care există între stat şi Biserică. În această colaborare, Biserica va putea fi de folos neamului şi va putea contribui şi la fericirea tuturor cetăţenilor din R. P. R. Îi mulţumesc din toată inima pentru bucuria ce ne-o face şi-l asigurăm că-i vom fi recunoscători. O dovadă a acestei recunoştinţe o dăm chiar astăzi, prin inaugurarea aripei celei noi a Institutului nostru Teologic. Mulţumesc celor ce au pus mâna, nu la figurat, ci la propriu, pentru terminarea lucrului şi, rugând pe Dumnezeu să-şi reverse darurile Sale bogate asupra dascălilor şi ucenicilor lor, a patra serie a cursurilor o declar deschisă”[15].

[15] Nicolae Colan, „Cuvântare rostită la deschiderea cursurilor Centrului de îndrumare preoţească - Seria a IV-a”, în *Ibidem*, nr. 17-18, Cluj, 1 mai 1950, p. 1.

https://biblioteca-digitala.ro

În continuare, a luat cuvântul Rectorul Institutului Teologic Universitar, Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu: „Domnule Ministru, Prea Sfinţiţi Părinţi, Prea Cucernici şi Cucernici Părinţi! Grea sarcină ne-am luat pe umerii noştri în momentul hirotoniei. Grea pentru terenul atât de dificil pe care avem să-l muncim; grea pentru nădejdile puse în noi; grea pentru piedicile pe care le întâmpinăm și grea pentru răspunderea pe care o avem. Tărâmul nostru de activitate este sufletul omenesc. Sufletul cu adâncurile lui atât de greu sondabile, cu infinitele lui variante de la om la om. El nu poate fi descifrat decât în măsura în care ni se deschide prin cuvânt şi faptă. Drumul spre el e întortocheat şi greu. Îl putem urma numai prin bunătate, dragoste, studiu îndelungat şi bună chibzuială, iar redresarea lui prin autoritatea care ţi-o dă ştiinţa, puterea şi căldura cuvântului înţelepciunii, exemplul viu de viaţă. Abia în momentul în care sufletul omenesc găseşte în cuvântul de învăţătură creştină răspunsul marilor probleme care-l preocupă, iar în viaţa celui care-l propovăduieşte, stilul de viaţă spre care-l mână năzuinţa lui ascunsă este aplicat să asculte şi să urmeze cu preţul sacrificiilor care i se cer.

În Hristos şi reprezentanţii Lui pe pământ, în Biserica Lui sunt puse toate nădejdile mântuirii. De la preot credinciosul aşteaptă lumina care să-l scoată la liman în cele mai grele împrejurări de viaţă; de la el aşteaptă ajutorul în suferinţe; de la el, în mijlocul unei vieţi pline de răutate, aşteaptă să fie bun, iertător şi iubitor; de la el, pilda celor mai grele jertfe. Singur preotului i se cere ca pentru el nimic să facă, ci totul pentru semeni. Pe preot vrea să-l vadă lumea urmând întâi drumul crucii lui Hristos. Pe lângă răspunderile în faţa conştiinţei proprii şi a societăţii, preotul are şi o răspundere specială în faţa lui Dumnezeu. El va trebui să dea seama nu numai de viaţa sa personală, ci şi de a tuturor acelora care i-au fost încredinţaţi lui. Având în vedere greutăţile ce le vor întâmpina, Mântuitorul atrage atenţiunea alor Săi, când ii trimite în misiune de probă, zicând: «Cel ce iubeşte pe tată ori pe mamă mai mult decât pe Mine, nu este vrednic de Mine; cela ce iubeşte pe fiu ori pe fiică mai mult decât pe Mine, nu este vrednic de Mine. Cine ţine la viaţa lui va pierde-o, iar cine-și pierde viaţa lui pentru Mine va găsi-o» (Matei 10, 37-38). Deci înţelepciune şi muncă plină de jertfelnicle din dragoste faţă de Hristos şi oameni.

https://biblioteca-digitala.ro

În sarcina preotului rămâne mai mult acumularea de învăţătură. El trebuie să pătrundă nu numai toată învăţătura propovăduită de Hristos, ci şi învăţătura adunată de oameni prin gândire şi experienţă. Şi de ce aceasta din urmă? El urmează să activeze între oameni, să clădească pe cultura pe care o au oamenii. Căci, iată, Ioan Botezătorul a fost trimis să pregătească drumul sufletesc al propovăduirii lui Hristos. Şi dacă Mântuitorul propovăduieşte numai în mijlocul neamului Său, are aceeaşi explicaţie: Acesta singur avea cultura sufletească pe care să poată clădi cu succes doctrina cea nouă. Dintre apostoli mai întâi este trimis în lumea elină Apostolul Pavel, ca unul care se adăpase la izvorul culturii eline, ca unul care, prin învăţătura sa, se putea apropia de sufletul popoarelor de cultură elină. De aceea spune Apostolul Pavel: «Tuturora m-am făcut de toate, ca pe toţi să-i pot câştiga».

Urmând acestor pilde, preotul nu poate privi nepăsător la evoluţia firească a culturii omeneşti, dezinteresându-se de tot ceea ce preocupă pe semeni într-o anumită epocă. O asemenea nepăsare îl exclude din societate, îi taie orice posibilitate de activitate misionară. Nu numai atât pe el trebuie să-l intereseze îndeaproape până chiar şi cultura specială a fiecărui credincios al său. Ori toată această cultură se câştigă numai prin învăţătură, prin străduanie de fiecare zi. Apostolii au urmat şcoala Mântuitorului trei ani de zile. Multă şcoală de specialitate pentru vremea lor. Au rămas cu atât? Nu. Toată viaţa lor este o continuă şcoală. Minunate exemple sunt Pavel şi Ioan. Scrierile lui Pavel, pe măsura ce sunt scrise mai aproape de sfârşitul vieţii, sunt superioare din punct de vedere al conţinutului şi formei, dovedesc şi o mai temeinică aprofundare a doctrinei creştine, dar şi o mai vastă cultură. Iar la Ioan, ce distanţă între ucenicul care sta la picioarele crucii lui Hristos, plângând ca un copil pentru părintele său iubit şi Ioan care scrie Sfânta Evanghelie. Dar Ucenicii apostolici ucenici rămân toată viaţa.

Timotei este Episcop, cu o şcoală de câteva decenii şi, totuşi, Apostolul Pavel îi dă atâtea îndrumări în epistolele sale. În şcoala lor nu este numai şcoală doctrinară creştină, ci şi şcoala culturii. Oare nu sesizează Pavel orice curent ideologic al vremii sale, fie că este prieten sau ostil misionarismului creştin? Orice ideologie prietenă şi-o asociază în faţa ideologiilor contrare, plin de tact se apără. Iudaismul şi anumite curente filosofice eline le

https://biblioteca-digitala.ro

foloseşte pentru clădirea creştinismului. În areopag se provoacă doar la statuia zeului necunoscut, o întruchipare a ideii filosofice că mintea omenească presupune existenţa unui singur Dumnezeu. Sesizează însă pericolul iudaizant al sincretismului fílosofieí alexandrine. La fel Ioan marchează începutul acţiunii gnostice. Cultura timpului este temelia pe care clădesc apostolii.

Azi, la această importantă răscruce de drumuri în evoluţia vieţii sociale umane, preoţimea noastră trebuie să răspundă cu argumente care dezmint chiar numai o simplă bănuială că n-ar fi încadrată perfect în viaţa socială a epocii. Iată de ce Sfântul Sinod al Bisericii noastre, voind să vindece rănile trecutului, voind să ridice nivelul cultural şi doctrinar al preoţimii noastre, punându-o în situaţia de a-şi da întreaga contribuţie pentru redresarea vieţii noastre sociale, pentru plămădirea unui suflet nou, detaşat de preocupările lumii de ieri, lume care a pregătit două războaie crunte cu întreg cortegiul lor de suferinţe, urmând exemplul stăpânirii noastre politice, de a reeduca toate categoriile de funcţionari ai Republicii noastre, a iniţiat şi legiferat Cursurile de îndrumare preoțească. Și trebuie să ne bucurăm și să fim recunoscători înaltului Guvern al Republicii şi, în special, Domnului Ministru al Cultelor, Prof. Stanciu Stoian, care nu numai că a îmbrăţişat cu căldură această idee, ci a dat Bisericii neprecupeţit sprijinul său, ca aceste cursuri să poată funcţiona neîntrerupt în condiţii optime. Acest sprijin este o dovadă de preţuire a Bisericii noastre, a preoţimii noastre, de preţuire a aportului pe care Biserica noastră poate să-l aducă în făurirea noii vieţi sociale, spre care sunt îndreptate toate eforturile ţării. Ea este un argument în plus împotriva tuturor acelora care vor să arunce sământa discordiei, anihilând orice strădanie spre mai bine.

Timp de 38 de zile veţi asculta un număr de 46 de teme cu obiecte teologice, sociale şi politice. În tot atâtea seminarii veţi fi puşi în situaţia, prin discuţii libere şi prieteneşti, să aprofundaţi problemele puse, să veniţi cu contribuţia experienţei D-voastre practice, pentru o cât mai bună îndrumare a misiunii noastre de mâine. Împreună, frăţeşte, să muncim cu sârguinţă şi interes, învăţându-ne unii pe alţii pentru binele Bisericii, patriei şi poporului pe care-l păstorim. Dumnezeu să ne ajute!

https://biblioteca-digitala.ro

În încheiere, ţin să mulţumesc în numele Institutului nostru de la Cluj, în numele Centrului de îndrumare preoţească din Cluj, Dlui Ministru Stanciu Stoian, care ştim că ne urmăreşte activitatea cu părintească dragoste şi interes şi care, de câte ori are posibilitatea, înfruntă osteneala drumului, pentru a coborî în mijlocul nostru. Prezenţa Domniei Sale întotdeauna ne aduce înviorare şi încurajare la muncă. Ea are darul ca, nu prin silă sau poruncă, ci prin cuvântul cald şi convingător de frăţesc îndemn, să ne întărească puterile în voinţa noastră de a birui răul, întunericul şi suferinţa. Îi suntem recunoscători pentru înviorătoarele vizite, asigurându-l că şi noi suntem alături în lupta pe care o duce D-sa, pentru triumful binelui în Republica noastră.

Mulţumesc P.S. Episcopi ai Clujului şi Oradiei pentru dragostea cu care îmbrăţişează toate problemele mari cu care este confruntată Biserica şi patria noastră, pentru dârzenia cu care stau întotdeauna în primele rânduri, pentru înţelegerea ce arată faţă de slăbiciunile noastre şi pentru sprijinul pe care ni-l dau în toate împrejurările. Îi asigurăm de dragostea noastră”[16].

Din partea preoţilor cursanți a vorbit apoi Părintele Prot. Sabin Truția, Vicar episcopal, salutându-l pe Ministrul Cultelor, „... a cărui prezenţă ne evocă înfăptuiri de mare însemnătate pentru popor şi Biserică, anume: unificarea bisericească din toamna anului 1948 şi înfiinţarea Institutului Teologic din Cluj, care sunt legate de numele Domnului Prof. Stanciu Stoian. Dacă preoţimea în problemele de credinţă nu va găsi la aceste cursuri ceva nou, dar şi le va reîmprospăta, va găsi în schimb ceva nou în problemele sociale şi politice ce-i vor fi expuse. Istoria nu se repetă, ci evoluează. Spiritul omului deschide orizonturi noi, tinzând spre socializare. Cunoaşterea problemelor politice şi sociale este necesară pentru preoţi, pentru ca să poată păstori cu demnitate şi cu rod.

Cu ochii privim spre cer, dar cu picioarele stăm pe pământ. Preoţii cursanți vor fi propovăduitori ai păcii constructive şi prin aceasta vor lucra la consolidarea R. P. R. Exprimăm cele mai calde mulţumire pentru dragostea arătată de Dl Ministru și făgăduim în numele cursiştilor o caldă recunoştinţă, prin împlinirea integrală a datoriei lor preoţeşti”[17].

---

[16] Liviu Galaction Munteanu, „Cuvânt la deschiderea cursurilor Centrului de îndrumare preoţească - Seria a IV-a”, în *Ibidem*, pp. 1-2.

[17] Sabin Truția, „Cuvânt la deschiderea cursurilor Centrului de îndrumare preoţească - Seria a IV-a”, în *Ibidem*, p. 2.

https://biblioteca-digitala.ro

Ministrul Cultelor, Prof. Stanciu Stoian, a spus: „Prea Sfinţiţi Episcopi, Prea Cucernice Părinte Vicar, Prea Cucernici şi Cucernici Părinţi! Fie-mi îngăduit să încep prin a face o rectificare la cele spuse de P.S. Episcop Nicolae Colan. Este adevărat că eu am luat parte până acum la două şedinţe inaugurale ale cursurilor pentru îndrumare preoţească; aceasta a arătat P.S. Nicolae Colan. Dar la aceste cursuri eu am mai fost o dată şi la închidere, după cum de asemenea la Arad am asistat la închiderea cursurilor primei serii. Aceasta înseamnă că, de fapt, am vizitat cursurile Institutului Teologic Universitar din Cluj de patru ori, nu de două ori. Poate că acest lucru ar trebui să-l spunem chiar în surdină, pentru ca celelalte centre de îndrumare să nu devină geloase.

Sunt bucuros să mă găsesc şi astăzi din nou aici, la inaugurarea cursurilor, şi sunt bucuros în primul rând să asist la această înfrăţire pe care am dorit-o între preoţii vechi ortodocşi şi cei reveniţi, pentru ca astfel să nu mai existe noi şi voi, ci unii şi alţii una să fie. Sunt bucuros, în sfârşit, dacă vreţi, şi pentru ceea ce îmi spunea P.S. Nicolae şi anume că venirea mea aici ar fi grăbit terminarea unor lucrări în aripa nouă a clădirii Institutului Teologic. Este cea mai puţin costisitoare contribuţie a Ministerului la această lucrare, deşi, de altfel, o lucrare scumpă. Bucuroşi trebuie să fiţi însă, credem, Prea Cucernici Părinţi în primul rând Dvs., nu atât de vizita noastră, cât mai ales de venirea Dvs. la aceste cursuri care sunt pornite din gândul bun la Bisericii Ortodoxe Române de a vă sta într-ajutor în munca Dvs. din parohii. Cursurile de aici, ca şi cele de la celelalte centre universitare, sunt îndrumate în spiritul dat de Sinodul Bisericii Ortodoxe Române şi de înalt Prea Sfinţitul Patriarh pe acea linie cuprinzătoare pe care Î.P.S. Patriarh o numeşte apostolat social. Niciodată poate Biserica Ortodoxă Română şi Bisericile, în general, nu au fost chemate la o operă mai de temelie ca aceasta. De unde vine necesitatea acestor cursuri? Nu este greu de răspuns la această întrebare. Astăzi lumea întreagă încearcă o mare prefacere. Ea se găseşte, aşa cum se obişnuieşte a se spune, la răscruce. Lumea se schimbă, lumea se preface şi dacă se schimbă ea, trebuie să se schimbe şi oamenii, trebuie să ne schimbăm şi noi. Nu e vorba aici de simple schimbări obişnuite, de mărirea cantităţii cunoştinţelor noastre, e vorba de o schimbare calitativă. Sunteţi chemaţi aici nu ca să ştiţi mai mult

https://biblioteca-digitala.ro

numai, ci pentru ca să ştiţi altceva. Se petrec în jurul nostru schimbări, trebuie să ne schimbăm şi noi pentru a le vedea.

P.S. Episcop a arătat în cuvântarea sa că Biserica Ortodoxă ţine cu hotărâre la învăţăturile ei, pe care nu le vrea schimbate în esenţa lor. Când noi vorbim de schimbare, nu e vorba de atins această învățătură a Bisericii Ortodoxe, e vorba, din contră, de a turna în timp această învăţătură, de a face legătura ei cu contingențele istorice şi sociale, de a face ceea ce însăşi învăţătura creştină admite când spune: «Și Cuvântul Trup s-a făcut... şi s-a făcut om». Nu spune oare, de asemenea, Biblia că Apostolul Pavel pentru ca să ducă mai departe învăţătura creştină «s-a făcut tuturor toate»? Cum este posibilă o astfel de transformare şi în ce direcţie trebuie să se facă ea? La această a doua întrebare răspunde programul cursurilor Dvs. O simplă aruncătură de ochi peste el ne poate lămuri asupra felurilor pe care acest program le urmăreşte.

Cel dintâi lucru care este evident pentru cine cercetează programa cursurilor este strădania Bisericii de a arăta slujitorilor ei şi credincioşilor că Biserica, în munca ei de propovăduire, trebuie să facă să se ţină în pas cu prefacerile sociale ale vremii. Ceva mai mult, Biserica Ortodoxă Română vrea să demonstreze aici, iar acest lucru este de mare importanţă, că învăţătura pe care ea doreşte să o dea preoţilor aici nu o primeşte impusă din afară, ci se găseşte de la început, dintotdeauna, în Scriptura ei. Astfel, unul din subiecte vorbeşte despre ideile sociale noi care pot fi scoase din Sf. Scriptură, altul de ideile noi care pot fi scoase din scrierile Sfinţilor Părinţi. Prin urmare, nu este de făcut altceva decât de a da la o parte zgura vremii, pentru ca să iasă la iveală ceea ce este valabil şi pentru astăzi. Biserica creştină a făcut doar, după cum ştim, primii săi paşi, ţinând seamă de nevoile celor mulţi. Aceasta este o tradiţie generoasă la care ea are dreptul să ţină.

Al doilea lucru care se desprinde din programă este faptul că Biserica Ortodoxă Română ţine să-şi precizeze o dată în plus care este poziţia sa faţă de unele curente religioase din ţară sau de peste graniţă, care s-au făcut, într-un fel, unelte ale duşmanilor poporului muncitor şi ale celor care aţâţă la războaie. Ea nu aderă la mişcări cu substrat de acest fel, cum sunt, de pildă, Mişcarea Ecumenică sau acţiunea subversivă şi duşmănoasă a Vaticanului. În schimb, Biserica Ortodoxă Română înţelege să strângă

https://biblioteca-digitala.ro

rândurile cu acele culte care văd interesele patriei şi ale poporului muncitor. În special, ştim că la aceste cursuri se va insista, aşa cum Biserica Ortodoxă Română a făcut-o şi în practică, asupra relaţiilor pe care ea trebuie să le aibă cu Bisericile legate de Republică şi de popor, precum şi cu Ortodoxia din lumea întreagă, cu care are asemănări de aspiraţii şi în primul rând cu marea Biserică Ortodoxă Rusă de care o leagă o veche tradiţie şi care împreună pot să lucreze alături de popoarele şi statele respective.

Programa cursurilor cuprinde apoi lucruri care privesc raporturile dintre Biserică şi Stat, precum şi acele noţiuni noi despre statul cel nou al nostru, Republica Populară Română, patria noastră scumpă. Republica Populară Română este o formă de dictatură a proletariatului şi preoţimea trebuie să cunoască ce înseamnă această dictatură; este nu dictatura celor puţini, ca până acum, împotriva celor mulţi, nu dictatura celor care exploatează împotriva celor ce muncesc; o astfel de dictatură este statul burghez. Republica Populară este dictatură a proletariatului, adică a celor care muncesc pentru el şi împotriva celor care vor să exploateze şi să stăpânească poporul prin exploatare. Republica Populară este, de asemenea, statul nou, instrumentul necesar pentru construirea socialismului. Munca şi lupta care se duce pentru clădirea statului nou, pentru construcţia socialismului, sunt munci şi lupte frumoase, dar şi grele. Lupta se duce în condiţiile ascuţirii contradicţiilor dintre lumea muncitoare şi lumea care a exploatat. Este, credem, de cel mai mare folos pentru slujitorii altarelor ca ei să înveţe şi vor învăţa ce trebuie să se înţeleagă prin aceste contradicţii în epoca de construire a socialismului, precum şi contribuţia pe care fiecare om cinstit trebuie să o aducă la această luptă pentru crearea unei vieţi mai fericite.

Un alt punct din programă, care trebuie să fie subliniat: raportul dintre poporul nostru şi celelalte popoare muncitoare, dintre statul nostru şi alte state. Pe drumul nou de organizare şi construire a socialismului, trebuie să ne cunoaştem prietenii şi adversarii. Prieteni nu ne pot fi decât aceia care, ca şi noi, construiesc o lume nouă: prieteni nu pot să ne fie decât cei care merg, ca şi noi, pe drumul construirii socialismului. Prieteni ne sunt toate popoarele muncitoare, toţi muncitorii acestor popoare, prieteni ne sunt

https://biblioteca-digitala.ro

republicile de democraţie populară şi prietenă mai ales ne este marea ţară a socialismului, care ne oferă învăţătura sa şi pildă experienţelor sale măreţe. Popoarele libere, descătuşate de robia exploatării sau care merg pe acest drum sunt călăuzite în calea lor de ideea luminoasă a internaţionalismului proletar. Republica Populară Română merge pe acest drum: «În frunte mereu muncitorul». Internaţionalismul proletar animă morala cea nouă, nouă şi superioară. Această morală înseamnă dragoste fierbinte pentru poporul tău, pentru munca şi năzuinţele lui. Această morală înseamnă respect pentru celelalte popoare şi naţionalităţi, respect pentru naţionalităţile conlocuitoare, ca şi pentru celelalte naţiuni. Popoarele şi statele care se inspiră din această învăţătură sunt animate de cel mai înalt şi curat patriotism, dar au deopotrivă în cel mai înalt grad respect pentru suveranitatea altor popoare. Nicăieri ca la aceste popoare şi în aceste state nu se duce o luptă mai hotărâtă împotriva încălcării suveranităţii popoarelor şi statelor, nicăieri şi niciodată nu s-a luptat cu mai multă ardoare împotriva cosmopolitismului, care vrea să anuleze graniţele şi specificul popoarelor, pentru că vrea să le contropească, să le subjuge, să le exploateze. Cosmopolitismul este arma cea mai potrivită a imperialismului contropitor; el nu este decât o altă faţă a luptei pe care imperialismul o duce pentru a anula în spirite rezistenţa pe care, în mod firesc şi îndreptăţit, popoarele o opun celor care vor să le subjuge. Internaţionalismul proletar, din contră, recunoscând fiecărui popor dreptul la viaţă şi manifestare, propovăduieşte în acelaşi timp strânsa colaborare între toate popoare muncitoare din lume, pentru a-şi apăra cuceririle democratice şi a şi asigura drum deschis pentru progres. Aceasta este învăţătura statului nou, a tuturor cetăţenilor săi cinstiţi, această învăţătură trebuie să ne-o însuşim toţi. Este datoria noastră, a tuturor, în momentul de faţă.

Dar momentul actual se caracterizează mai ales printr-o idee care trebuie să ne fie scumpă tuturor: este momentul luptei pentru pace. Ce înseamnă această luptă din punct de vedere practic nu este, credem, nevoie ca să demonstrăm îndelung. Mărturie stau în amintirea noastră a tuturor dezastrele pe care cele două Războaie Mondiale ni le-au oferit, dezastrele şi pustiirile pe care le-au adus atât din punct de vedere material, cât şi din punct de vedere moral. Ceea ce trebuie, poate, să demonstrăm mai mult

https://biblioteca-digitala.ro

acum este să cunoaştem rădăcina răului, să vedem cine sunt adevăraţii luptători pentru pace şi care sunt duşmanii păcii, chiar atunci când aceştia se declară în mod făţarnic şi ei pentru pace.

Cel dintâi lucru cu care trebuie să ne obişnuim gândirea noastră este că în lumea trecutului, în lumea plină de contradicţii a societăţii organizate pe clase sociale, pacea nu era posibilă. Acolo unde există exploatatori şi exploataţi, acolo există vrăşmăşie, acolo nu există posibilitate de pace. Pace nu poate exista decât acolo unde omul este cu adevărat împăcat, acolo unde este mulţumit cu ordinea socială. Cum poate să existe pace între şomerul căruia i se fură dreptul la muncă şi existenţă şi între cei care i-au creat această situaţie? Cum poate să fie pace între muncitorul exploatat până la sânge şi exploatatorul său? Cum poate să fie pace în sufletul colonialului exploatat de capitalul vagabond imperialist? Noi suntem de acord că Biserica atunci când ea cere să lupte pentru pacea sufletească a oamenilor, ca una din condiţiile necesare pentru pacea dintre popoare. Această pace sufletească trebuie să fie însă pregătită de motive de ordin real. Trebuie să înlăturăm toate condiţiile care fac ca oamenii să nu fie împăcaţi. Să înlăturăm toate motivele de nemulţumire. Atunci, într-adevăr se poate căpăta pacea sufletească în sufletul fiecărui om şi se vor crea condiţiile pentru pacea dintre oameni. Să înlăturăm din societate exploatarea omului de către om şi vom avea pacea internă în cuprinsul ţării. Să înlăturăm exploatarea unui popor de alt popor şi atunci vom avea create condiţiile unei părţi durabile între popoare. În lumea burgheză, lumea contradicţiilor, nu poate exista pace, pantru că nu poate exista pace într-un vulcan deasupra căruia vrei să aşezi o oprelişte; vulcanul până la urmă va izbucni cu atât mai puternic. Pacea, din contră, merge mână în mână cu înlăturarea nedreptăţilor sociale, merge mână în mână cu democraţia şi progresul. Iată ce trebuie să înţelegem prin lupta pentru pace. Iată ce deosebire este între această luptă și «pacifismul burghez».

Biserica vorbeşte adeseori despre pace şi anume despre pacea a toată lumea. Smulgând rădăcinile vrăjmăşiei, rădăcinile înrobirii omului de către om şi ale unui popor de alte popoare şi rădăcinile exploatării se poate ajunge, într-adevăr, şi numai aşa la răspândirea păcii în toată lumea. Lupta pentru pace găseşte astăzi lumea împărţită în două lagăre: pe de-o parte

https://biblioteca-digitala.ro

stau aceia care doresc sincer pacea și luptă pentru ea; pe de altă parte, stau aţâţătorii la război. Lagărul păcii a luat fiinţă odată cu apariţia primului stat socialist, a primului stat de care în mod organic este legată ideea de pace adevărată. Când a apărut el, era un lucru aşa de nou pentru marea majoritate a oamenilor, încât aceştia, mulţi dintre ei, abia dacă puteau crede în existenţa lui. Oamenii cinstiţi s-au minunat, iar duşmanii s-au repezit furioşi asupra lui. Când aceştia au văzut că toate forţele lor nu ajung pentru a opri un lucru să crească, acest lucru nou şi de aceea viguros, au stat şi s-au întrebat dacă aşa ceva este posibil. Pentru ei, aşa cum spune scriitorul sovietic D. Zaslavschi, ţara socialismului, Uniunea Sovietică, era o adevărată enigmă. Cum poate exista aşa ceva ? Cum poate exista un stat care să fie altfel construit decât sunt construite celelalte state? Aşa s-a întrebat şi lumea vechiului regim dinainte de Revoluţia din 1789, aşa se întrebau şi ei acum? Ei se prefăceau mai ales că se întreabă dacă statul cel nou este sau nu o democraţie, dacă cu drept cuvânt poate fi. Şi se mai întrebau dar dacă nu este o democraţie, ce este acest stat? Este oare o aristocraţie? Desigur că nu. Este o plutocrație? Nici aceasta. Dar ce este atunci această lume nouă care dăinuiește de mai bine de 30 de ani şi care se consolidează pe zi ce trece? Ei nu vor să răspundă, desigur, la această întrebare, pentru că egoimul lor nu-i lasă să răspundă. Putem însă răspunde noi. Lumea aceasta este lumea celor ce muncesc. A celor care aruncă lanțurile robiei, lumea care respinge exploatarea omului de către om. Lumea aceasta, împotriva tuturor piedicilor care i se pun, merge mereu înainte, tot înainte. După Primul Război Mondial, din lumea veche s-a despărţit a şasea parte a globului; după cel de-al Doilea Război Mondial, după această a doua teribilă probă de foc, care a fost acest război îndreptat împotriva Uniunii Sovietice, s-a desprins încă o şesime din globul pământesc. Lumea nouă cuprinde astăzi aproape o treime a pământului şi are alături de ea pe toţi cei care muncesc în lumea întreagă.

Iată ce este această lume nouă, care se găseşte în plin marş victorios şi care are astăzi cea mai nobilă dintre sarcinile istorice. Această lume este lumea din care facem şi noi parte, este lumea democraţiei, a progresului, a păcii adevărate. Noi suntem siguri că această lume va merge cu paşi hotărâţi împotriva tuturor greutăţilor şi le va învinge. Suntem siguri că ea

https://biblioteca-digitala.ro

va izbuti cu adevărat nu numai să cânte imnuri de slavă păcii, dar să și creeze condiții pentru a o înfăptui. Suntem cu atât mai siguri de acest lucru, cu cât popoare întregi sunt astăzi organizate în state care luptă pentru pacea adevărată, iar aceste popoare au în fruntea lor acest bastion puternic al păcii, care este Uniunea Sovietică, şi au drept conducător pe înţeleptul învăţător şi conducător al oamenilor muncii, Iosif Vissarionovici Stalin.

Popoarele, truditorii adevăraţi cu braţele şi cu mintea, au dorit întotdeauna pacea. În trecut însă, lupta pentru pace a celor de bună credinţă se mărginea la exprimarea unor dorinţe. Filosofii făceau planuri de pace eternă, iar poeţii închinau imnuri de slavă; în acelaşi timp însă, căpitanii de oşti urmau învăţătura lui Cezar: «Si vis pacem, para bellum», spre deosebire de ceea ce au făcut înaintaşii noştri în condiţii care nu erau prielnice luptei lor, luptătorii pentru pace de astăzi nu se mărginesc numai la planuri şi visuri, ei au coborât lupta pentru pace pe teren practic şi organizat. Ei alcătuiesc marea armată a partizanilor păcii şi marele front al păcii.

Ce cuprinde acest front? El cuprinde mai întâi o serie întreagă de state puternice şi bine organizate, Uniunea Sovietică cu statele de democraţie populară. El cuprinde apoi în lupta sa organizată pe toţi oamenii muncii din rostul lumii. Toţi cei care doresc astăzi sincer pacea nu mai stau cu mâinile încrucişate şi nu se mărginesc numai la simpla visare, ei sunt organizaţi, ei au în fruntea lor o conducere supremă, comitetul mondial pentru pace. Acest comitet a ţinut congrese şi reuniuni care i-au arătat amploarea şi forţa.

Ultimul său congres, congresul de la Stokholm, nu s-a mărginit numai la constatarea unor stări de lucruri care trebuie combătute, ci a lansat lumii un apel răsunător, precum și un avertisment pentru cei de rea-credință. Apelul pentru interzicerea armei atomice şi socotirea drept criminali de război a celor care primii vor utiliza-o au mobilizat şi mobilizează în fiecare zi milioane de oameni ai muncii în lupta activă pentru pace.

Ceva mai mult, frontul partizanilor păcii nu se mulţumeşte numai cu proteste, el înţelege să intervină activ şi în alt mod, într-un mod practic. Iată, de pildă, pe vrednicii muncitori din porturi, docuri din Franţa şi Italia, care refuză să descarce pe pământul patriei lor armele uciderii. Prin aceasta, ei dau un exemplu cu adevărat practic de modul cum trebuie

https://biblioteca-digitala.ro

fiecare din noi să participe la această luptă, refuzând orice participare cu bună conştiinţă la pregătirea unui nou măcel. Este datoria noastră, a tuturor, ca să le urmăm exemplul. Este datoria noastră, a tuturor, să strângem rândurile ori de câte ori ocazia ni se prezintă şi luând exemplul vrednicilor docheri, să refuzăm şi noi, intelectualii, descărcarea de idei nimicitoare, de idei putrede, de idei care pregătesc şi îndeamnă la război.

Să aruncăm ideile nesănătoase cu care ne îmbie cosmopolitismul ucigător de suflete şi să ne inspirăm din ideile sănătoase, din ceea ce are poporul mai bun, din aspiraţiile lui pentru o viaţă mai bună, paşnică şi democrată. Să răspundem mai ales cu toţii acum la apelul pe care l-a făcut Comitetul Permanent al Congresului Mondial al Partizanilor Păcii și Comitetul Permanent pentru Apărarea Păcii din Republica Populară Română, să semnăm apelul lor şi să îndemnăm şi pe alţii să o facă. Iar la aceste cursuri să căutăm să facem din ideea aceasta a păcii, privită în modul acesta democratic şi popular, laitmotivul întregii activități. În această lumină văd eu desfăşurându-se programa cursurilor de îndrumare preoţească şi în acest spirit vă urăm din toată inima spor la muncă!”[18].

În luna iunie 1950, Institutul Teologic Ortodox din Cluj a împlinit un sfert de veac de existenţă şi rodnică activitate religioasă. Ne amintim că în luna iunie 1925, o echipă de tineri absolvenţi, sfârşind studiile, se pregătea să îmbrace haina apostolică pentru a sluji la altarele Bisericii strămoşeşti. La glasul de chemare a ctitorului Eparhiei Vadului, Feleacului şi Clujului, răposatul vlădică Nicolae Ivan, s-au adunat de la toate Seminariile Teologice transilvane, cum se numeau pe atunci, pentru a-şi săvârşi învăţătura şi a sta sub oblănduirea vlădicului de care ţineau.

Sârguitorul vlădică punea pe atunci temelia aşezămintelor bisericeşti prin care trebuia să rodească viaţa bisericească şi religioasă din tânăra Eparhie. Între acestea, un loc de frunte trebuia să ocupe şi şcoala duhovnicească de învăţătură ortodoxă. În curgerea vremii, instituţia a crescut și s-a dezvoltat pe două planuri: duhovnicesc şi material. Pe primul plan: activând în capitala Transilvaniei, puternic centru universitar, echipa de profesori şi generaţiile de studenţi s-au străduit să fie la înălţimea cerinţelor

[18] Stanciu Stoian, „Discurs cu prilejul deschiderii solemne a cursurilor de îndrumare a clerului ortodox”, în *Ibidem*, pp. 2-3.

https://biblioteca-digitala.ro

culturale ale mediului. Serii întregi de studenţi teologi au avut fericirea de a-şi îmbogăţi sufletul cu luminile credinţei şi ale ştiinţei deopotrivă, așa cum nu era cu putinţă una ca aceasta în toate şcolile teologice. Ucenicii credinţei au putut pleca din Clujul cultural cu două experienţe bogate: meşteşugul de a spori viaţa sufletească a credincioşilor şi cu jertfelnicia de a pune temelie aşezămintelor duhovniceşti. Școala Teologică din Cluj a crescut şi pe plan material. Ce deosebire între modestul lăcaş de la început, din strada Nicolae Bălcescu, şi falnica clădire de astăzi a Institutului din curtea vlădiciei, aşezat anume sub ochii Ierarhului de azi, iubitor de frumuseţi duhovniceşti.

Cu toată creşterea şi vrednicia ei, instituţia teologică clujeană purta o umbră, nu era cinstită după locul şi rodul ei în centrul cultural al Ardealului. Umbra aceasta a fost înlăturată de regimul de democraţie populară, de Ministrul Cultelor, Prof. Stanciu Stoian, care a ridicat Institutul Teologic Ortodox la rang universitar. Încununat cu acest titlu, acest Institut își va putea împlini rostul său deplin.

În clipa aceasta să ne mai aducem aminte de mai marii noştri, care s-au străduit pentru buna sporire întru toate a acestui aşezământ duhovnicesc: P.S. Episcop Nicolae, cărturarul ostenitor întru creşterea şi înflorirea şcolii, de statornicul slujitor învăţat al instituţiei, Păr. Rector Dr. Liviu Galaction Munteanu, de ceata harnicilor profesori truditori vreme de 25 ani de ieri, de azi, care au ajutat buna propăşire a acestei şcoli. Dorinţa absolvenţilor de-acum 25 ani este ca Institutul să crească şi înflorească spre binele Bisericii şi al patriei[19].

În ziua de 29 iunie s-au împlinit trei decenii de când Î.P.S. Dr. Nicolae Bălan, Mitropolitul Ardealului, a condus cu pricepere, râvnă şi devotament destinele Bisericii româneşti de dincoace de Carpaţi. Cei 30 de ani de arhipăstorire sunt un drum de lumină, de măreţe realizări în domeniul adâncirii credinţei strămoşeşti, în domeniul lărgirii ei pe plaiurile ardelene, în domeniul organizării Bisericii, începând cu cel mai infim nucleu, parohia, şi în domeniul înzestrării ei cu toate mijloacele necesare pentru a-și ajunge scopul dat de Mântuitorul.

[19] L. David, „Douăzeci și cinci de ani”, în *Ibidem*, nr. 23-24, Cluj, 15 iunie 1950, p. 2.

https://biblioteca-digitala.ro

Praznicul a fost lipsit de fastul greoi şi formalist, în simplitatea lui potrivindu-se cu firea oamenilor mari. O sfântă Liturghie săvârşită de Î.P.S. Mitropolit, alături de un sobor de arhierei şi preoţi. Alături de marele sărbătorit a stat Î.P.S. Firmilian, Mitropolitul Olteniei, ca delegat al Patriarhiei, P.S. Episcop Nicolae al Oradiei, P.S. Veniamin Nistor şi P.S. Policarp Moruşca. Soborul preoţilor a fost format din fruntaşii preoţimii mitropolitane. Predica a fost rostită de P.S. Episcop Policarp Morușca, care a vorbit despre minunata putere divină care s-a pogorât peste Apostoli, putere care lucrează de atunci neîntrerupt prin Biserică la clădirea împărăţiei lui Dumnezeu în lume. Sub oblăduirea acestei puteri se desfăşoară şi azi activitatea tuturor propovăduitorilor Evangheliei lui Hristos în lume. Ea îşi imprimă pecetea ei supraomenească asupra realizărilor lor. Sub egida acestei puteri stă şi activitatea Î.P.S. Mitropolit Nicolae.

Semnificativă a fost deplasarea Î.P.S. Mitropolit Nicolae de la Catedrală până la reşedinţa mitropolitană. Fiecare credincios voia să-l vadă de aproape să-i sărute mâna sau cel puţin haina, să primească o binecuvântare. Un drum scurt, dar grăitor, care vorbea despre toate strădaniile păstorului de suflete, ce a câştigat atâta stimă şi dragoste. Recepția a fost scurtă, lipsită de discursuri. P.S. Arhiereu Teodor Scorobeţ i-a înmânat sărbătoritului un album cu realizările avute de-a lungul timpului. Î.P.S. Firmilian, într-o înţeleaptă împletitură de citate biblice, a arătat vrednicia Arhipăstorului şi a adus omagiul Sf. Sinod şi al Î.P.S. Patriarh. P.S. Episcopi Nicolae Colan al Clujului, Nicolae al Oradiei, Veniamin, Policarp Moruşca şi Prof. Nicolae Neaga, Rectorul Institutului Teologic din Sibiu, într-un singur citat au prezentat omagiul Episcopiilor lor. Răspunsul pentru toţi a fost un citat din Epistola Sf. Ap. Pavel: «Slavă lui Dumnezeu pentru tot ce am putut face pentru Biserica lui Hristos». O strângere de mână şi praznicul s-a încheiat cu o agapă frăţească ținută în cerc intim[20].

În Duminica Tuturor Sfinţilor, P.S. Episcop Nicolae a coborât în mijlocul poporului drept-credincios din fruntaşa parohie Cluj-Mănăştur I, ca să binecuvânteze munca strădalnică depusă pentru podoaba casei Domnului şi pentru ca să sfinţească măreţul monument ridicat în amintirea eroilor căzuţi pe câmpurile de luptă în cele două Războaie Mondiale.

[20] „Praznicul de la Sibiu", în *Ibidem*, nr. 23-24, Cluj, 15 iunie 1950, p. 3.

https://biblioteca-digitala.ro

Minunata cale ce duce la biserica din deal, luminişul ce s-a deschis în faţa sfântului lăcaş, în mijlocul căruia se înalţă monumentul, cruce a eroilor, au dovedit cu prisosinţă ce poate să înfăptuiască un preot vrednic, cum este Păr. Emil Mureşan, atunci când îşi înţelege chemarea de ostenitor în via Domnului şi când ştie să însufleţească pe toţi oamenii de bine., pentru lucruri măreţe.

P.S. Episcop Nicolae a fost întâmpinat în faţa bisericii de Protopopul judeţean Simion Curea, împreună cu un sobor de preoţi. La cuvintele de întâmpinare rostite de Păr. Emil Mureşan, răspunde P.S. Nicola: „Am venit cu bucurie să sfinţesc acest monument al eroilor, căci unde se ridică un astfel de monument, e o dovadă a iubirii de Dumnezeu şi a iubirii de frate. Vă felicit din inimă pentru dragostea de jertfă şi fapta înălţătoare pe care aţi săvârşit-o. Dumnezeu să vă ajute la fapte şi mai mari”[21].

Sfânta Liturghie a fost săvârşită în biserică, până la ieşirea cu Sf. Daruri, şi apoi în faţa bisericii de către P.S. Episcop Nicolae, înconjurat de Vicarul Sabin Truția, Prot. Simion Curea, Prot. Stavr. Alexandru Svetlov, Pr. Stoian Rusii, Pr. Emil Mureşan şi Pr. Olimpiu T. Bucin, iar ca diaconi: Ştefan Călugăru, Leonida Greabu şi Petra Toaxen. Răspunsurile au fost date de corul teologilor, condus de studentul I. Arsin. În cursul Sf. Liturghii a fost hirotonit întru preot diaconul Leonida Greabu. La sfârşitul Sf. Liturghii s-a săvârşit sfinţirea apei şi un parastas pentru pomenirea eroilor din Mănăştur, după care Păr. Vicar Sabin Truţia a rostit o înălţătoare predică despre pilduitoarea viaţă a sfinţilor, care trebuie să fie un model pentru toți creștinii: „Duminica întâi după Rusalii este Duminica Tuturor Sfinţilor, care prin viaţa şi, uneori, prin jertfa vieţii lor l-au mărturisit pe Iisus Hristos... Sfinţii sunt părtaşii vieţii veşnice; viaţa lor pământească a fost un imn de slavă la adresa lai Dumnezeu. Ei au mărturisit prin viaţa şi prin moartea lor pe Hristos.

În sufletul lor ardea zelul şi dragostea lui Hristos; suferinţele lor le priveau ca pe o fărâmă din suferinţa lui Hristos. Şi noi, creştinii, putem mărturisi pe Hristos, ca şi sfinţii, căci a mărturisi pe Hristos nu este un lucru atât de greu cum judecă oamenii. «Jugul Meu e plăcut şi sarcina Mea uşoară. Învăţaţi de la Mine, că Eu sunt blând şi smerit cu inima», zice însuşi

[21] Nicolae Colan, „Cuvânt rostit la praznicul din Mănăştur”, în *Ibidem*, p. 3.

https://biblioteca-digitala.ro

Domnul. Prin smerenie, ca şi prin orice faptă bună, noi mărturisim pe Hristos. Cuprind cu privirea pe toţi credincioşii prezenţi în faţa sf. lăcaş şi mă gândesc la cuvintele Evangheliei: «Tot cel ce Mă va mărturisi înaintea oamenilor îl voi mărturisi şi Eu înaintea Tatălui Meu care este în ceruri». Aceia care cercetează Biserica mărturisesc pe Hristos şi rugăciunea lor nu va rămâne deşartă. Să rămânem în dragostea lui Hristos şi El ne va face şi pe noi părtaşi ai bunătăţilor făgăduite acelora care îl mărturisesc pe El"[22].

P.S. Episcop Nicolae, deşi suferind după recenta operaţie, răspunzând la invitația Consiliului parohial, a venit în mijlocul credincioşilor din Mănăştur să binecuvânteze monumentul pe care credincioşii l-au ridicat prin obolul lor în amintirea eroilor. A ţinut să fie prezent la acest praznic plinind îndemnul Sf. Apostol Pavel, care zice: «Bucuraţi-vă cu cei ce să bucură şi plângeţi cu cei ce plâng». Câţi moşnegi nu-şi plâng astăzi feciorii, soţiile soţii, copiii părinţii pierduţi pe câmpurile de luptă! În sufletul nostru dăinueşte încă amintirea ultimului război, ale cărui răni nu s-au vindecat încă şi, totuşi, se găsesc unii care se gândesc la un nou război. Desigur, ideea unui nou război nu poate încolţi decât în mintea acelora care din suferinţa şi lacrimile celor mulţi vor să-şi adune noi bogăţii. Lumea celor ce muncesc doreşte linişte şi pacea pe care o propovăduieşte și Biserica Ortodoxă, după îndemnul Mântuitorului: «Pacea Mea dau vouă». Să fim şi noi propovăduitori ai păcii şi ai bunei învoiri între popoare, căci toţi suntem fiii lui Dumnezeu. Păstrând amintirea eroilor, să muncim pentru binele poporului nostru şi prin aceasta să ne arătăm vrednici de cei care şi-au jertfit viaţa pentru noi.

În final, P.S. Episcop Nicolae s-a adresat poporului credincios: „Nu mă rabdă inima să nu vă spun şi eu două vorbe, cu toate că în faţa monumentului e bine să fie rostite cât mai puţine cuvinte. Ce bine a rânduit Dumnezeu lucrurile! Mă gândesc că noi nu trăim numai din munca şi din jertfa celor de azi. Trăim mai mult din munca şi din jertfa înaintaşilor noştri. De aceea suntem atât de legaţi de ei, de aceea gândurile noastre cele mai curate sunt cele pe care le înălţăm către ei, tot astfel şi cuvintele noastre de recunoştinţă şi de laudă.

[22] Sabin Truția, „Predică la praznicul din Mănăştur", în *Ibidem*, p. 3.

https://biblioteca-digitala.ro

Dacă ei ne-au lăsat roadele jertfei lor, datori suntem nu numai să purtăm sarcinile noastre, ci şi sarcinile şi grija celor ce vor trăi mâine. Ce legătură mai sfântă ca aceasta poate fi între oameni? Noi suntem bucuroşi de jertfa celor de azi. Dar monumentul cu cruce aşa de frumos se ridică numai celor trecuţi în lumea veşniciei, în cinstea celor care şi-au dat viaţa ca urmaşii lor să trăiască în mai multă slobozenie, mai multă dreptate, mai multă fericire decât le-a fost dat lor. Sub acest monument nu sunt oseminte de eroi, dar recunoştinţa noastră îi adună pe toţi aici, ca toţi să ne bucurăm şi să plângem, iar plângând împreună, să ne uşurăm inima şi să ne umplem de nădejdea ca măcar de acum înainte să nu mai fie război, să nu mai rămână văduve, să nu mai rămână orfani, să nu se mai îndoaie sub povoară bătrânii, să nu mai fie durere şi întristare pe pământ.

Rugându-ne pentru cei ce s-au jertfit pentru libertate şi dreptate, cerem bunului Dumnezeu să le facă parte de bunătăţile vieţii celei veşnice, gătite celor aleşi ai Săi. Pe cei dispăruţi să-i adune Dumnezeu la casele lor, iar până la adunarea lor să le facă parte de paza Sa pe oriunde vor fi, dându-le sănătate, credinţă şi nădejde destulă ca să poată trece peste zilele grele pe care le trăiesc. Dumneavoastră, tuturor celor ce aţi adus o jertfă curată, să vă rânduiască Dumnezeu sănătate, învingerea greutăţilor vieţii, pentru ca aşa, cu dragostea şi bucuria datoriei şi jertfei împlinite astăzi, să petreceţi cealaltă parte a vieţii voastre. Cu aceste cuvinte laud şi eu fapta credincioşilor din parohia părintelui Emil Mureşan, ca şi frăţeasca conlucrare a conducătorilor organizaţiilor de mase din Mănăştur. Ei au dovedit că acolo unde se împreună inimile şi braţele frăţeşti, se zideşte un colţ al împărăţiei lui Dumnezeu, iar unde e vrajbă, se surpă în chip păcătos cărămidă cu cărămidă împărăţia pe care Dumnezeu o vrea înfăptuită şi pe pământ. Bunul Dumnezeu să binecuvinteze ostenelile celor ce s-au gândit să slăvească numele eroilor şi să aducă şi o podoabă curţii bisericii. Dumnezeu să vă mai ţină mulţi ani, ca să mai săvârşiţi şi alte lucruri bineplăcute lui Dumnezeu şi oamenilor”[23].

În ziua de 1 august 1950, au fost chemați să se prezinte la cursurile Centrului de îndrumare preoțească de pe lângă Institutul Teologic de grad Universitar din Cluj seria a V-a de preoți. Aceștia trebuiau să aibă asupra

[23] Olimpiu T. Bucin, „Praznicul de la Mănăștur”, în *Ibidem*, pp. 3-4.

https://biblioteca-digitala.ro

lor reverenda, Sf. Scriptură sau cel puțin Noul Testament, caiete pentru notițe, lenjerie de pat, pernă, saltea pentru paie şi cartela de alimente.

Au fost convocați următorii preoți:

Judeţul Cluj: 1. Centru: P. C. Păr. V. Bogdan, consilier, Cluj. 2. Plasa Cluj: Păr. Maxim Iuliu, Măcicaş, Păr. Haţegan Nicolae, Gheorgheni. 3. Plasa Aghireş: Păr. Mocanu Traian, Gârbou, Păr. Şerdean Vasile, Sânpaul. 4. Plasa Apahida: Păr. Apahidean Ioachim, Gădălin, Păr. Matei Vasile, Sânicoară. 5. Plasa Borşa: Păr. Oltean Cornel, Fodora.6. Plasa Gilău: Păr. Fodor Alexandru, Mărişelu. 7. Plasa Hida: Păr. Adalineanu Aurel, Aşchileul Mare. 8. Plasa Huedin: Păr. Pârţilă Vasile, Bociu, Păr. Romitan Vasile, Negreni. 9. Plasa Mociu: Păr. Bondor Romul, V. Cămăraş. 10. Plasa Sărmaş: Ierom. Sureanu Chezarie, Vişinelu.

Judeţul Năsăud: 1. Plasa Bistriţa: Păr. Lazăr Alexandru, Șieu-Măgheruş, Păr. Pârţoc Ioan, Unirea. 2. Plasa Bârgău: Păr. Coşbuc Victor, Tiha Bârgăului. 3. Plasa Lechinţa: Păr. Poenaru Alexandru, Matei. 4. Plasa Şieu: Păr. Pop Vasile, Gledin. 5. Plasa Năsăud: Păr. Bondane Ioan, Bichigiu, Pr. Pop Ioan, Romuli. 6. Plasa Rodna: Păr. Coruţiu Titus, Ilva Mare sat, Păr. Bulbuc Ovidiu, Măgura Ilvei.

Judeţul Someş: 1. Plasa Băbdiu; Păr. Roman Ioan, Jichişul de Jos. 2. Plasa Beclean: Păr. Oprea Teodor, Floreşti. 3. Plasa Chiochiş: Păr. Rusu Dumitru, Ţaga. 4. Plasa Ciceu: Păr. Sonea Florian, Reteag. 5. Plasa Gârbou: Păr. Pop Vasile, Elciu. 6. Plasa Gherla: Păr. Dr. Costin Nicolae, Iclod, Păr. Enghiş Nicolae, Petreşti. 7. Plasa Ileanda: Păr. Costin Teodor, Iapa, Păr. Muşte Emil, Poieniţa. 8. Plasa Lăpuş: Păr. Fucec Cornel, Băiuţ. Judeţul Turda: 1. Plasa Turda: Păr. Ghibu Vasile, Petreşti de Jos. 2. Plasa Baia de Arieş: Păr. Voica Ioan, Lunca Arieş, Păr. Ioaniciu Ioan, Ocoliş. 3. Plasa Câmpeni: Păr. Tomuş Constantin, Vidra de Jos, Pr. Palade Coriolan, Câmpeni II. 4. Plasa Câmpia Târzii: Pr. Lazăr Andronic, Urca. 5. Plasa Iara: Păr. Dulău Gheorghe, Săcel. 6. Plasa Luduş: Păr. Pop Florentin, Papiu Iiarian. 7. Plasa Mihai Viteazu: Păr. Sanislav Grigore, Unirea.

Judeţul Maramureş: 1. Plasa Sighet: Păr. Vasile Gojda Onceşti-Năneşti. 2. Plasa Iza: Păr. Vasile Dunca, Ieud. 3. Plasa Vişea: Pr. Vulpe Leonida, Vişeul de Jos[24].

[24] „Comunicat nr. 3798/1950. Cursurile Centrului de îndrumare preoţească", în *Ibidem*, p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

În anul universitar 1950-1951, Institutul Teologic de grad Universitar din Cluj avea înscriși 140 de studenți, dintre care 58 în anul I, 24 în anul II, 20 în anul III, 35 în anul IV. La sesiunea de licență, organizată în perioada 20-22 iunie 1950, au participat 21 de absolvenți, în sesiunea 19-20 septembrie - 9 absolvenți, iar în sesiunea 10-11 octombrie - 12 absolvenți[25].

În anul 1952, Episcopia Clujului este anunțată că Institutul Teologic de grad Universitar din Cluj a fost desființat. În Procesul-verbal al ședinței Consiliului Eparhial din Cluj, ținută în data de 25 iunie 1952, în localul reședinței episcopale, sub președinția P.S. Episcop Nicolae Colan, prezenți: P.C Vicar Sabin Trufia, consilierii V. Bogdan, S. I. Moldovan, P. Șendrea și I. Rușdea, se comunică hotărârea Sf. Sinod, potrivit căreia în locul Institutului Teologic se va înființa Școala de cântăreți bisericești. Conform dispozițiilor, absolvenții acesteia puteau urma ulterior Institutul Teologic[26].

P.S. Episcop Nicolae aduce la cunoștință că, în urma desființării Institutului Teologic, personalul existent trebuie plasat. În urma dispozițiilor Sf. Patriarhii, P.S. Sa comunică On. Minister următoarea hotărâre: „Bundrea V., Director; Huciu V., Fărcaș Alexandru, Băndilă Leon și Ioan Brie rămân profesori la Seminarul Teologic. La Serviciul Administrativ Ioan Bunea - secretar-casier, Nicola Octavian, contabil; Nicolae Hațoieganu, administrator Internat; Elena Leucă, magazioner; Florița Lupșa, bucătăreasă; Aurelia Ștefan, spălătoreasă. În postul de bibliotecar se numește Prof. Dr. I Stănescu, pentru care On. Minister a aprobat crearea unui post. Pentru postul de spiritual se propune Părintele Gheorghe Noveanu. Maica Arsenia se transferă cu data de 1 septembrie 1952 de la Institutul Teologic la Consiliul Eparhial, pe postul de serviciu bucătăreasă la Casa Arhierească, în locul lui Vești Raveca, care trece la Școala de cântăreți.

Părintele Prof. Ioan Pop se numește în postul de paroh la Bistrița I și Protopop în locul Părintelui Gheorghe Zagrai. Părintele Dr. Liviu Galaction Munteanu, Rector al Institutului Teologic, se numește în postul de preot la Bistrița II (fost preot Mureșanu), revenindu-se asupra numirii Pr. Dr. V.

---

[25] Alexandru Moraru, *Învățământul teologic universitar ortodox român din Cluj-Napoca*, Ed. Presa Universitară Clujeană, 2009, pp. 77-78.

[26] Arhiva Arhiepiscopiei Cluj-Napoca, *Vol. Procese-verbale ale Consiliului Eparhial din Cluj*, 1952, nr. 686, p. 99.

https://biblioteca-digitala.ro

Deac, care rămâne la Iad. Părintele Augustin Faur se numește în postul de preot la Turda I, în locul Părintelui Gliga Aurel. Părintele prof. Ioan Bunea se numește în postul de inspector la Centrul Eparhial[27].

Pentru a grăbi lucrurile, autoritățile îl presează pe Rectorul Liviu Galaction Munteanu să elibereze localul Institutului Teologic, pentru a putea fi organizată Școala de cântăreți. În acest sens, în data de 9 august 1952, acesta trimite Consiliului Eparhial următoarea adresă: „Întrucât neîntârziat trebuie să se organizeze în localul fostului Institut Teologic Ortodox noua instituție care ia ființă la Cluj, «Școala medie de cântăreți», și întrucât personalul administrativ al Institutului Teologic în bună parte este repartizat în alte funcțiuni sau chiar rămâne neîncadrat, este necesar să fie descărcat, făcându-se predarea inventarului și bibliotecii către Sfânta Episcopie, care în bună parte este proprietara acestui inventar și care la timpul său, după necesități, va atribui noii instituții inventarul corespunzător. În consecință, vă rugăm să binevoiți a delega o comisie care, împreună cu comsiunea noastră, să lucreze în zilele de 12 și 13 august a.c., orele 7.30, la preluarea inventarului, dându-se personalului nostru gestionar cuvenita descărcare”[28]. Pe colțul din dreapta al adresei există rezoluția dată de Î.P.S. Nicolae Colan: „Acest lucru se va face mai la sfârșitul lunii, întrucât încă nici un funcționar al Institutului nu este confirmat în noua sa funcție”. Ca răspuns, Consiliul Eparhial remite următoarea adresă: „Vă încunoștiințăm că pentru preluarea inventarului Institutului Teologic am fixat ziua de 1 septembrie 1952, când din partea Consiliului Eparhial vor fi de față Dl. Gheorghe Răceanu, șef contabil, și Pr. Ioan Moise, contabil, șeful inventarului”[29].

Datorită faptului că prin reforma învățământului din anul 1948, religia a fost scoasă din programa școlară, s-a creat un gol în rândul tinerilor și o nemulțumire în rândul părinților. Slujbele oficiale ale bisericii nu reușeau să completeze lipsa orelor de religie. Episcopul Teofil era nelimnițtit din cauza ofensivei neoprotestante, fapt pentru care „s-a pus problema unei conferințe cu preoții, în care să se dezbată marile probleme ale Episco-

[27] *Ibidem*, nr. 783, pp. 115-116.
[28] Idem, *Adresă nr. 897/1952*.
[29] *Ibidem.*

https://biblioteca-digitala.ro

piei”[30]. Așa s-a născut memorabila ședință din 28 august 1958, în care Vicarului Liviu Galaction Munteanu și Preotului Ioan Bunea de la Seminarul Teologic din Cluj le-a fost încredințată redactarea „Programei analitice a lecţiilor catehetice de la cursul primar pe anul şcolar 1958-1959”. Protopopii prezenți și-au declarat asentimentul față de această inițiativă, iar Episcopul Teofil și-a precizat ferm poziția: „Precum alții au dreptul să catehizeze pe copii, și noi avem acest drept... Faceți aceasta pe proprie-mi răspundere”[31]. Programa a fost scrisă la mașină și trimisă protopopiatelor, pentru ca apoi să ajungă la preoții din parohii și, începând cu luna septembrie, să poată fi pusă în aplicare. Autoritățile percep acțiunea de catehizare a elevilor ca pe o atitudine ostilă față de stat, fapt pentru care retrag Programa analitică. În cursul lunii noiembrie, Prof. Liviu Galaction Munteanu și Preotul Prof. Ioan Bunea sunt duși și anchetați la Securitate. Prin sentința nr. 193 din 6 mai 1959, cei doi sunt judecați pentru „redactarea Programei analitice și introducerea cursului de catehizare” de către Tribunalul Miliatr Cluj, fiind condamnați „la temniță grea”, 17 ani Liviu Galaction Munteanu și 12 ani Ioan Bunea[32].

[30] Gheorghe Dragoș Braica, „Din frământările Arhiepiscopului Teofil Herinenu”, în Revista Renașterea, anul VIII, nr. 11, 2007, p. 5.

[31] *Ibidem*.

[32] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

33

Demersuri pentru reînființarea Institutului Teologic Universitar din Cluj

În luna ianuarie 1990, Revista Renașterea, organul oficial al Eparhiei Ortodoxe Române a Vadului, Feleacului și Clujului, își reia apariția după o întrerupere de patruzeci de ani, întrerupere dictată de vicisitudini istorice mai presus de vrerea noastră.

Începutul publicației bisericești Renașterea coincide cu readucerea la viață a Episcopiilor Vadului și Feleacului, după Unirea cea mare, de data aceasta cu sediul la Cluj. Aceasta a apărut întâi în luna octombrie 1919, sub forma modestă a unei gazete oficiale, denumită „Foaia bisericească". Existența ei a fost de scurtă durată din cauza lipsei de fonduri. După șase numere, și-a sistat apariția. A reapărut, sub numele simbolic de „Renașterea", la 1 septembrie 1923, din inițiativa ctitorului și cârmaciului noii eparhii, episcopul Nicolae Ivan și cu sprijinul autorității de stat... În primul număr este schițat programul minimal al noii reviste bisericești din capitala Ardealului. Iată cum este stipulat acest program în articolul de fond; „Cu ajutorul lui Dumnezeu și al oamenilor înțelegători, reînviem gazeta noastră, pentru ca prin aceasta să putem comunica cu oficiile noastre parohiale în măsura corespunzătoare a vremilor de astăzi și să putem contribui cu scrisul nostru în această gazetă la ridicarea moralității publice, a înălțării neamului, la progresul binelui obștesc... Biserica noastră este una cu statul românesc și și-a dat cu drag tot sufletul său pentru întruparea idealului de veacuri al neamului... Ea va fi și în viitor singura instituție pe care patria noastră românească își va putea clădi credințele și aspirațiile sale cu deplină încredere și nădejde de succes... Credem că prin reînnoirea

https://biblioteca-digitala.ro

gazetei noastre și munca noastră neprihănită vom putea da și noi o modestă contribuție temeliilor statului nostru românesc."

De-a lungul existenței sale, din care cinci ani în refugiu la Alba-Iulia (1940-1945), în urma Dictatului de la Viena, Revista „Renașterea" n-a fost numai un organ oficial al eparhiei nou înființate, ci și o foaie de legătură duhovnicească, bisericească și națională între Centrul eparhial și protopopi, preoți și credincioși. În ea se oglindea atitudinea Bisericii în problemele vremii, în problemele de interes superior bisericesc și național, precum și activitatea preoțimii. Menirea ei era de formare a conștiinței preotului, de pilduitoare îndrumare pentru toți. Rev. Renașterea avea formatul împăturit în două, până în anul 1933, când a început să apară cu foi mai mari și cuprindea opt pagini. Conținutul ei era variat: în coloanele ei se publicau articole de informație privitoare la viața bisericească în parohii și la pastorația preotului. Cuprindea și material omiletic, explicarea evangheliilor, articole sau studii de înalt nivel teologic, retipărite apoi în volum. Politică, în sensul obișnuit al cuvântului, nu se făcea și nici confesionalismul nu era ațâțat în coloanele sale. Cine o va răsfoi, va afla pulsând în ea viața acestei eparhii istorice, în plin avânt creator[1].

În primăvara anului 1990, un grup de inițiativă format din Pr. Prof. Dr. Alexandru Moraru, Pr. Prof. Dr. Valer Bel, Pr. Prof. Dr. Stelian Tofană, Pr. Prof. Drd. Vasile Stanciu, cu binecuvântarea Arhiepiscopului Teofil Herineanu, concepe următorul memoriu către Patriarhia Română, în vederea obținerii aprobării de reînființare a Institutului Teologic Universitar din Cluj: „Școala a avut un rost important, esențial în viața societății umane. Ea și-a pregătit luminătorii popoarelor, temelia solidă a culturii omenirii. Același scop l-a avut învățământul teologic în Biserica Ortodoxă Română. Cu rădăcini adânci în istorie, învățământul teologic la noi s-a desfășurat în tinda bisericilor și a mănăstirilor, precum și în centrele eparhiale. Abia în secolul trecut și în primele decenii ale secolului nostru istoria consemnează un învățământ teologic bine organizat.

Între școlile teologice superioare din Biserica Ortodoxă Română se numără și Institutul Teologic din Cluj, care și-a deschis cursurile la 1

[1] Ioan Bunea, „«Renașterea» rediviva", în Revista Renașterea, nr. 1/ianuarie 1990, Cluj-Napoca, p. 7.

https://biblioteca-digitala.ro

octombrie 1924 din inițiativa vrednicului vlădică de la Cluj, Nicolae Ivan (1921-1936).

1. Scurt istoric al învățământului teologic la Cluj

Etapele prin care a trecut acest învățământ sunt:

a) Institut Teologic, cu durata cursurilor de trei ani (1924-1926);

b) Academia Teologică, cu durata cursurilor de patru ani (1926-1948);

c) Institut Teologic de grad Universitar, cu durata cursurilor de patru ani (1948-1952). În plină perioadă stalinistă, conducerea țării noastre de atunci a ordonat forurilor superioare bisericești desființarea Institutului Teologic de Grad Universitar din Cluj, motivele adevărate necunoscându-se până azi. Într-o ședință a Sfântului Sinod din prima jumătate a anului 1952 Mitropolitul Nicolae Bălan al Ardealului a fost forțat de șeful guvernului român, Dr. Petru Groza (prezent la acea ședință), să ceară desființarea Institutului Teologic din Cluj, sub pretextul că însăși Biserica solicită și dorește acest lucru. Cu voce tremurândă, Mitropolitul Bălan «a cerut» acest act inuman (el însuși fiind om de carte și renumit profesor de teologie). În urma acestei «cereri», Mitropolitul s-a prăbușit de durere și amărăciune în scaunul pe care-l ocupa în Sfântul Sinod. Era conștient că punerea în aplicare a acestei dispoziții se constituie într-o adevărată crimă împotriva învățământului teologic ortodox din Transilvania. Institutul Teologic de la Cluj își dobândise un real prestigiu prin ținuta și formația academică a profesorilor. Aici au predat teologia, printre alții: Pr. Prof. Dr. Andrei Buzdug, Diac. Prof. Dr. Orest Bucevschi, Pr. Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu, Prof. Dr. Gheorghe Stănescu, Prof. Dr. Vasile Petrașcu, Pr. Prof. Dr. Izidor Todoran, Episcopul Prof. Nicolae Colan, Diac. Prof. Dr. Nicolae Balca, Pr. Prof. Dr.Alexandru Filipașcu, Pr. Conf. Dr. Petru Deheleanu, Diac. Conf. Dr. Dumitru Bodea, Pr. Conf. Dr. Petru Procopovici ș.a.

Cu siguranță că unii dintre membrii actuali ai Sfântului Sinod, care au luat parte la acea ședință de tristă amintire, rememorează tragica dispoziție privitoare la desființarea Institutului Teologic Universitar din Cluj. Nici un membru al Sfântului Sinod nu s-a împotrivit și n-a obiectat, iar profesorii de atunci, dacă și-au exprimat indignarea și mâhnirea, au făcut-o tacit, ca și ierarhii, de altfel, datorită crudelor realități politice de factură stalinistă ce măcinau atunci țara. Dacă mitropolitul Nicolae Bălan nu ar fi cerut acest lucru, trebuia să demisioneze. Actul său de demisie era deja pregătit și «se odihnea» în buzunarul lui Petru Groza.

https://biblioteca-digitala.ro

La această «propunere», transformată deja în act formal, a răspuns Episcopul academician al Clujului, Nicolae Colan, arătând: «prin desființarea Institutului Teologic universitar din Cluj, s-a luat o cărămidă de la temelia Bisericii Ortodoxe Române. De acum înainte, celelalte cărămizi sunt ușor de luat, pentru ca întregul edificiu al învățământului din Transilvania să se dărâme». După aceste cuvinte s-a așezat pe scaun, consternat de hotărârea criminală a regimului stalinist-comunist din România. De menționat că nu există niciun act oficial al Sfântului Sinod sau al Ministerului Cultelor, prin care să se dovedească desființarea reală a Institutului Teologic Universitar din Cluj. Mai arătăm că Legea Cultelor din 1948 statuează dreptul B.O.R. de a avea trei Institute Teologice, implicit existența Institutului Teologic din Cluj, alături de cele din București și Sibiu. Legiunile B.O.R. din 1953 nu fac nicio mențiune privitoare la existența fostului Institut Teologic din Cluj, lăsând din punct de vedere juridic problema confuză și neelucidată.

d) Prin decizia nr. 12.152 din 21 august 1952, ministerul Cultelor a aprobat înființarea Școlii de Cântăreți Bisericești din Cluj, în locul și în localul fostului Institut Teologic de aici. Școala de Cântăreți Bisericești avea caracterul de școală medie, dintre absolvenții ei putându-se recruta viitorii studenți ai Institutelor noastre teologice. În primii doi ani școlari (1952-1953 și 1953-1954), durata cursurilor a fost de trei ani, în următorul an școlar (1954-1955), de patru ani (cu două cicluri a câte doi ani), cu denumirea de Școală de Cântăreți Biserici și ciclul II, de trei ani, Seminar Teologic. Din 1977, această școală rămâne Seminar Teologic, cu durata cursurilor de cinci ani.

2. Alte premise ale reînființării Institutului Teologic Universitar din Cluj

a) Clujul – centrul universitar al Transilvaniei

După o perioadă de peste 40 de ani de amorțire spirituală sau mai bine zis de ignoranță religioasă, viața universitară clujeană se trezește în fața unei tulburătoare întrebări: când va fi repus în drepturi învățământul teologic ortodox universitar clujean, menit să întregească corola învățământului universitar, caracteristică marilor centre universitare europene: Oxford, München, Tubingen, Heidelberg, Atena, Strassbourg ș.a. Întrebare firească, izvorâtă mai ales acum dintr-o necesitate a tinerilor studenți, care,

https://biblioteca-digitala.ro

lipsiți fiind de posibilitatea dobândirii unor noțiuni teologice, se simt handicapați în înțelegerea unor opere ale marilor gânditori, chiar dacă l-am numi doar pe Lucian Blaga, de la noi, iar după mărturia unor profesori, chiar neputința pătrunderii operelor Renașterii fără temeinice cunoștințe despre religie și creștinism.

Reînființarea Institutului Teologic Universitar de la Cluj ar oferi posibilitatea reală studenților altor facultăți de a audia sau a urma cursuri de teologie sau filosofie creștină.Acest lucru ne-ar întregi viziunea despre lume și viață, intoxicată de câteva decenii cu teoria materialistă ridicată la rang de cult în regimul comunist din țara noastră.

Aceasta este, de altfel, în momentul de față, și dorința multor studenți din Cluj-Napoca, dorință concretizată printr-o adeziune în scris ce s-a anexat acestui memoriu. Ce șansă extraordinară s-ar acorda tineretului de astăzi de a putea pătrunde măreția moralei creștine! Și cum ar folosi altfel acest lucru decât redând vieții universitare clujene ceea ce i-a fost luat în chip samavolnic.

Multă vreme creștinismul a fost identificat în mintea unora cu obscurantismul, superstițiile, ceea ce a creat confuzii cu urmări grave pentru spiritualitatea românească. Teologia ar contracara aceste tendințe de obscurantism religios și ar ajuta la renașterea spirituală și morală a poporului român din Transilvania.

b) Un institut Teologic Ortodox la Cluj, în contextul social cultural și religios din Transilvania. Revoluția din 22 decembrie 1989 creează un nou cadru social și cultural favorabil repunerii în drepturile firești multor valori naționale românești religioase. La acest proces de renaștere spirituală este chemat să-și aducă o contribuție importantă și Institutul nostru.

În Transilvania funcționează două Institute Teologice neortodoxe ale minorităților conlocuitoare: Institutul Teologic Unic de Grad Universitar de la Cluj cu două secții, secția germană la Sibiu și secția maghiară la Cluj; Institutul Teologic Romano-Catolic de la Alba-Iulia, care are o secție și la Iași și un singur Institut Teologic Ortodox la Sibiu. Se impune deci cu necesitate existența Institutului Teologic Ortodox la Cluj. Ar fi un act de dreptate făcut poporului român prin reînființarea Institutului Teologic Universitar de la Cluj, desființat în condițiile arătate prin abuz în 1952.

https://biblioteca-digitala.ro

c) Corpul profesoral, elevii Seminarului Teologic Ortodox din Cluj, unii studenți teologi ardeleni de la Institutul Teologic din Sibiu și București își manifestă arzătoarea dorință pentru a fi repusă în drepturi această instituție teologică universitară ortodoxă din Cluj, cât mai curând posibil. Reînființarea Institutului nu presupune desființarea Seminarului Teologic, pe care hotărâm să-l menținem în Cluj-Napoca, avându-și rolul său ca școală teologică de nivel mediu, din rândurile căreia vor putea fi recrutați viitorii studenți teologi.

În urma celor arătate mai sus, cerem în numele dreptății și adevărului reînființarea Institutului Teologic Universitar din Cluj începând cu data de 1 iulie 1990 ca un drept legal, luat prin abuz de vechiul regim comunist din România, dar pe care Istoria îl revendică.

Semnează: Pr. Prof. Dr. Alexandru Moraru, Pr. Prof. Dr. Valer Bel, Pr. Prof. Dr. Stelian Tofană, Pr. Prof. Drd. Vasile Stanciu"[2].

În zilele de 28-29 ianuarie 1990, din încredințarea Arhiepiscopului Teofil Herineanu, o delegație formată din Prot. Drd. Liviu Ștefan, Vicar administrativ, Pr. Prof. Dr. Valer Bel, Pr. Prof. Drd. Vasile Stanciu, Pr. Prof. Dr. Stelian Tofană a înaintat Memoriul Î.P.S. Arhiepiscop și Mitropolit Nicolae Corneanu, pentru a-l prezenta Sfântului Sinod. Un alt exemplar al Memoriului a fost înaintat Ministrului Cultelor, Prof. Dr. Nicolae Stoicescu. În data de 16 martie 1990, Cancelaria Sf. Sinod înaintează către Î.P.S. Arhiepiscop Teofil Herineanu Adresa nr. 766, prin care îl anunță că Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărât reînființarea Institutelor Teologice din Cluj-Napoca și Iași[3]. La sfârșitul lunii martie 1990, s-a primit răspuns favorabil și din partea Ministerului Cultelor[4]. După obținerea acestor aprobări, Pr. Prof. Dr. Alexandru Moraru, Directorul Seminarului Teologic Ortodox din Cluj-Napoca, a prezentat Permenenței Consiliului Eparhial propuneri cu privire la viitoarele cadre didactice pentru Institutul Teologic, recrutate dintre cadrele didactice ale Seminarului Teologic Ortodox: Pr. Prof. Dr. Alexandru Moraru, Pr. Prof. Dr. Valer Bel, Pr. Prof.

[2] „Memoriu pentru reînființarea Institutului Teologic Universitar din Cluj", în *Ibidem*, p. 7.

[3] Alexandru Moraru, *Învățământul Teologic Universitar Român din Cluj-Napoca*, Ed. Presa Universitară Clujeană, 2009, p. 84.

[4] *Cf.* Adresei Ministrului Cultelor nr. 1748/30 martie 1990 către Patriarhia Română.

https://biblioteca-digitala.ro

Drd. Vasile Stanciu, Pr. Prof. Drd. Stelian Tofană, Pr. Prof. Remus Lazăr, Pr. Prof. Ioan Chirilă, Pr. Prof. Drd. Dumitru Pintea, Prof. Drd. Mircea Ielciu. De la Institutul Teologic de grad Universitar din Sibiu au fost propuși: Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan, Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, Pr. Prof. Dr. Ilie Moldovan, Arhid. Prof. Dr. Ioan Floca, Diac. Asist. Dr. Ioan Vasile Leb. De la Seminarul Teologic Ortodox din București: Pr. Prof. Dr. Ștefan Alexe și Pr. Vasile Fluieraș, viitorul Episcop Vicar al Clujului[5]. Cu aceeași ocazie a fost solicitat spațiul pentru desfășurarea activităților didactice în cadrul clădirii Seminarului Teologic.

În luna aprilie 1990 a fost afișat concursul pentru ocuparea posturilor didactice ale noului Institut Teologic din Cluj-Napoca, precum și pentru alcătuirea statului de funcții al Institutului. Concursul a avut loc în perioada 18-25 iunie 1990, fiind validați de către Sinodul Mitropolitan al Ardealului următorii: Pr. Prof. Dr. Alexandru Moraru, Istoria Bisericii Române cu noțiuni de Paleografie; Diac. Conf. Dr. Ioan Vasile Leb, Istoria bisericească universală; Pr. Prof. Dr. Valer Bel - asistent la secția sistematică; Pr. Drd. Remus Lazăr - lector de limbi clasice (limba greacă și limba latină); Pr. Drd. Stelian Tofană - asistent la secția biblică; Pr. Drd. Ioan Mircea Ielciu - asistent la sectia istorică, transferat apoi la Institutul Teologic Universitar din Sibiu; Pr. Drd. Vasile Stanciu – asistent la Muzică bisericească și rituală; Drd. Irimie Marga – asistent la secția practică; Drd. Marius Jucan - lector pentru limbile engleză și germană; Rodica Leb - asistent suplinitor pentru limba rusă; Iuliana Molnar - asistent suplinitor pentru limba franceză; Pr. Asist. Ioan Chirilă și Pr. Asist. Vasile Fluieraș - Duhovnici. Cu aprobarea forurilor superioare bisericești și cu bunăvoința unor ierarhi și părinți profesori de la Institutul Teologic din Sibiu, trei catedre au fost suplinite de: P.S. Arhiereu Dr. Ioan Crișanul - Îndrumări misionare; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan - Vechiul Testament și limba ebraică și Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc - Noul Testament și Ermeneutică biblică. Cu data de 1 iulie 1990, a fost numit și personalul TESA de bază: Pr. Vasile Bancoș - Secretar-șef; Pr. Dorel Man - Director economic-gospodăresc; Ec. Vasile Vasoc –

[5] Alexandru Moraru, *op. cit.*, pp. 84-85.

https://biblioteca-digitala.ro

Contabil-șef; Ana Sechei - Contabil principal; Ana Bancoș - Casier; Elisabeta Șotropa - Dactilografă[6].

În data de 22 august 1990, Arhiepiscopul Teofil Herineanu a convocat prima ședință a Consiliului profesoral, care și-a ales următoarea conducere: Rector - Pr. Conf. Dr. Alexandru Moraru; Prorector - Diac. Conf. Dr. Ioan Vasile Leb; Duhovnici - Pr. Asist. Vasile Fluieraș și Pr. Asist. Ioan Chirilă. Examenul de admitere pentru gradul I s-a desfășurat la Institutul Teologic din Sibiu, în perioada 31 august - 5 septembrie 1990[7].

[6] Alexandru Moraru, „Reînființarea Institutului Teologic Ortodox Român din Cluj-Napoca", în Revista Renașterea, nr. 11/noiembrie 1990, Cluj-Napoca, pp. 3-4.

[7] Alexandru Moraru, *Învățământul Teologic Universitar Român din Cluj-Napoca*, Ed. Presa Universitară Clujeană, 2009, p. 90.

https://biblioteca-digitala.ro

34

Redeschiderea Institutului Teologic Universitar Ortodox Român din Cluj-Napoca

Într-un amplu articol publicat în Revista „Renașterea" din luna noiembrie 1990, Preotul Ioan Chirilă evocă sărbătorirea redeschiderii Institutului Teologic Universitar din Cluj-Napoca: „Aș propune atenției cititorilor noștri o realitate istorică prezisă, parcă profetic, de către episcopul Nicolae Colan, în ședința sinodală din 1952, în care, sub presiunea organelor de stat de atunci, se declara închiderea Institutului Teologic Ortodox de la Cluj; «… prin desființarea Institutului Teologic Ortodox din Cluj s-a luat o cărămidă de la temelia Bisericii Ortodoxe Române. De acum înainte celelalte cărămizi sunt ușor de luat, pentru ca întregul edificiu al învățământului teologic din Transilvania să se dărâme». Dacă nu s-au împlinit întru totul aceste cuvinte se cuvine mare mulțumire lui Dumnezeu, care i-a luminat pe unii întunecați și au lăsat să existe aici, în inima Transilvaniei, un Seminar Teologic cu o adevărată ținută academică, după cum afirma adeseori P.S. Sa Justinian Chira Maramureșanul.

Așadar, sărbătoarea consfințirii redeschiderii Institutului Teologic Universitar Ortodox Român din Cluj-Napoca este un act de consolidare a temeliei vieții religioase din patria noastră, iar pentru Transilvania este un act de dreptate făcut poporului român și episcopului Nicolae Ivan, care după susținute demersuri reușise să deschidă la 1 octombrie 1924 un Institut Teologic Ortodox la Cluj «pentru luminarea noroadelor prin Evanghelie».

https://biblioteca-digitala.ro

Dar pentru credincioșii transilvăneni sărbătoarea Intrării Maicii Domnului în Biserică (21 noiembrie 1990) a avut multiple semnificații, născute din evenimentele ce au marcat viața religioasă a Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului. Ne-am întâlnit păstorul spiritual al României și ne-am bucurat de slujirea lui pentru noi și de cuvintele sale ziditoare, căci a venit în această arhiepiscopie domnească, a lui Ștefan cel Sfânt, Prea Fericitul Părinte Teoctist Arăpașu, Patriarhul României.

Am însoțit un fiu afierosit Domnului ca să-l slujească pentru noi în cea mai înaltă treaptă a liturghisirii, ca arhiereu, și ne-am bucurat de actul cincizecimic al hirotonirii acestuia, a P.S. Sale Irineu Pop, ca Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului. Ne-am bucurat pentru înaintașii noștri care au plâns pentru închiderea Institutului Teologic de la Cluj, căci acum, sub oblăduirea Sf. Fecioare Maria, s-a redeschis acest Institut și ei, în Veșnicul Te-Deum ceresc, au trăit bucurie mare. Am primit mărturie pentru zidirea credinței noastre «că Dumnezeu nu ne-a părăsit pe noi», ci ne cercetează și ne întărește prin aleșii Săi ca noi toți să ne mântuim, slujind prin oameni tuturor și slujind lui Dumnezeu. «... Sub milostivirea ta scăpăm, Născătoare de Dumnezeu Fecioară».

După înălțătoarea Sfântă Liturghie săvârșită de Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul României, înconjurat de un mare sobor de mitropoliți, episcopi, preoți și diaconi, în cadrul căreia s-a oficiat Taina hirotoniei întru arhiereu a P.C. Ipopsifiu Irineu Pop și după agapa frățească ce a încheiat acest eveniment religios, în după-masa zilei de 21 noiembrie 1990, P.F. Sa însoțit de ceilalți ierarhi și de un grup de profesori de la Institutul Teologic și de la Seminarul Teologic au vizitat căminul studenților și elevilor teologi din cartierul Mănăștur. La încheierea acestei vizite, P.F. Sa a adresat profesorilor, studenților și elevilor teologi cuvinte de mulțumire pentru eforturile susținute depuse de aceștia pentru obținerea și amenajarea acestor spații. După cum afirma P.F. Sa, viața românului este strâns legată de serviciul liturghic. «Chiar actul existenței și activității noastre plinite ca pentru Dumnezeu, este un act liturgic al Liturghiei cosmice și fiecare faptă se umple de valoare mântuitoare când dobândește suflul haric ce izvorăște dintr-un sfânt locaș de închinare. De aceasta mă bucur când văd că, chiar în aceste condiții, ați ostenit să ridicați această catacombă de lângă cer, ca un Sion înalt pentru întărirea duhovnicească a frățiilor voastre, care este un

https://biblioteca-digitala.ro

izvor de liniște, mângâiere și întărire a dumneavoastră în munca de pregătire pentru a deveni slujitori vrednici ai Sfintelor Altare. Deci se impune ca de aici înainte, conștienți de menirea noastră, să redescoperim și să întrupăm trăirea duhovnicească care ne apropie și ne unește cu Dumnezeu care va plini cele ce nu sânt cu putință la oameni».

Prea Cucernicul Preot Traian Pânzaru, spiritualul Seminarului Teologic, a adresat cuvânt de mulțumire pentru cinstea pe care făcut-o P.F. Sa Clujului și îndeosebi așezămintelor teologice prin venirea Prea Fericirii Sale în mijlocul nostru. «Acest fapt se va constitui, cu siguranță, pentru elevii și studenții noștri într-un imbold eficient în procesul pregătirii lor duhovnicești și teologice.Va fi un moment de neuitat pentru noi toți».

A doua zi, 22 noiembrie 1990, după întâlnirea înalților ierarhi cu corpul didactic al celor două instituții teologice, în jurul orei 11.00, sub cupola ctitoriei episcopului Ivan s-a oficiat slujba Te Deumului cu ocazia sărbătoririi redeschiderii Institutului Teologic Universitar Ortodox Român din Cluj-Napoca, la care a slujit P.S. Irineu Pop Bistrițeanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, alcătuit din: Pr. Prof. Dr. Alexandru Moraru, Rectorul Institutului Teologic Universitar Ortodox Român din Cluj-Napoca, Pr. Prof. Dr. V. Mihoc, Pr. Răduleț - Vicar administrativ al Arhiepiscopiei Sibiului, Pr. Octavian Picu, Pr. I. Bizău, Iustin Tira, Ioan Chirilă - spiritualul Institutului, Arhid. Dr. C. Voicu - Rectorul Institutului Teologic Ortodox de grad Universitar din Sibiu, Arhid. Dr. Emilian Cornițescu, Diac. Dr. Ioan Vasile Leb - Prorectorul Institutului, Diac. Drd. V. Nemeș, Diac. I. Oprișanu, Diac. M. Meseșan.

La slujbă a asistat P.F. Părinte Teoctist - Pariarhul României, înconjurat de Î.P.S. Dr. Daniel Ciubotea - Arhiepisop și Mitropolit al Moldovei și Bucovinei, Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală - Arhiepiscop și Mitropolit al Ardealului, Î.P.S. Dr. Teofil Herineanu - Arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului, P.S. Justinian Chira - Episcop al Maramureșului, P.S. Dr. Serafim Joantă – Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, P.S. Dr. Ioan Mihălțan - Arhiereu Vicar al Oradiei, Prof. Szabo Arpad - Rectorul Institutului Teologic Protestant Unic de grad universitar din Cluj, alți invitați, preoți, studenți, elevi și un mare număr de credincioși.

https://biblioteca-digitala.ro

După oficierea slujbei de laudă adusă lui Dumnezeu pentru această binecuvântare ce vine să întregească bucuria generată de actul cincizecimic al zilei precedente, prin redeschiderea porților unui așezământ teologic, de pregătire a celor afierosiți slujirii Domnului prin slujirea oamenilor, ca rod al mijlocirilor Maicii noastre, Născătoare de Dumnezeu, a luat cuvântul Pr. Prof. Dr. Alexandru Moraru, Rectorul Institutului Teologic Ortodox Universitar din Cluj-Napoca. Acesta a arătat evoluția istorică a învățământului teologic din Cluj, care a luat ființă prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu și osârdia episcopului Nicolae Ivan, în anul 1924, dar care a fost desființat în anul 1952, deși ajunsese un așezământ teologic de valoare, lucru argumentat de numele profesorilor de marcă care au ostenit aici ca: Pr.Prof. Dr. Andrei Buzdug, Diac. Prof. Dr. Orest Bucevschi, Prof. Dr. Gheorghe Stănescu, Prof. Dr. Vasile Petrașcu, Pr. Prof. Dr. Izidor Todoran, Episcopul academician Nicolae Colan, Diac. Prof. Dr. Nicolae Balcă, Pr. Prof. Dr. Alexandru Filipașcu, Pr. Conf. Dr. Petru Deheleanu, Diac Conf. Dr. Dumitru Bodea, Pr. Conf. Dr. Petre Popovici, Pr. Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu (care a fost închis pentru că a îndrăznit să facă împreună cu Pr. Prof. Ioan Bunea, o programă analitică pentru catehizarea copiilor). Cu toate acestea, sub apăsarea amenințărilor guvernului, prin șeful acestuia, Dr. Petru Groza, Institutul a fost închis în anul 1952. «Dar după aproape 40 de ani de la această crimă săvârșită asupra învățământului teologic transilvănean», Revoluția din Decembrie 1989 a creat un nou cadru social și cultural favorabil repunerii în drepturile firești a mai multor valori naționale românești. La acest proces de renaștere spirituală a fost chemată și Biserica noastră.

În urma unui memoriu adresat Sfântului Sinod și Fostului Minister ala Cultelor, la începutul acestui an, a fost repus în drepturile sale învățământul teologic universitar ortodox din Cluj-Napoca, care și-a deschis porțile studenților săi în 15 octombrie 1990, cu doi ani de cursuri (din lipsă de spațiu) și cu un număr de 170 de studenți în anul I și 24 de studenți în anul II.

În continuare, Pr. Prof. Alexandru Moraru a subliniat rolul important pe care îl deține învățământul teologic în întărirea vocației și «dăltuirea de către profesori în studenți a profilului slujitorului autentical Sf. Altar. Școala este o a doua etapă care verifică, promovează și cultivă vocația pentru preoție. Mulțumim lui Dumnezeu că marea majoritate a studenților noștri pe care îi pregătim, în vederea primirii harului preoției sunt oameni

https://biblioteca-digitala.ro

de vocație, de caracter care vor deveni podoabe de mare preț ale Bisericii noastre străbune, stâlpi de temelie ai adevărului credinței noastre. Prin ei, flacăra credinței noastre va aprinde candelele sufletelor miilor de credincioși. Dar aceasta numai atâta vreme cât ei vor fi conștienți că preotul este un vas pentru un lucru sfânt.... un om deosebit de ceilalți, dar care suferă cu orice suferind, cu orice neputincios și se bucură de lucrarea sinceră a fiecărui credincios. El va da seama înaintea lui Dumnezeu pentru fiecare păstorit. El se va mântui sau se va pierde cu credincioșii săi. El este omul lui Dumnezeu între credincioși, el este „Lumina lumii" și „sarea pământului". El liturghisește împreună cu îngerii înaintea lui Dumnezeu și înduhovnicește pe credincioși spre mântuire „în numele, din harul și cu puterea lui Dumnezeu". Aceasta este adevărata preoție, pe aceasta să o urmați! Acestea sunt țelurile Institutului nostru și de aceea ne bucurăm în credință, nădăjduind în dragostea lui Dumnezeu care iată azi a trimis sobor de aleși ai Săi, pentru ca bucuria noastră să fie deplină».

Părintele Rector a adresat apoi cuvinte de mulțumire și adâncă prețuire Prea Fericitului Teoctist pentru onoarea făcută instituției noastre, pentru rugăciunile înălțate, pentru cuvintele de învățătură adresate și l-a asigurat că întreg corpul didactic se va sili să plinească cuvântul Mântuitorului de a naște slujitori ai tainelor și casnici ai lui Dumnezeu. A mulțumit apoi Î.P.S. Daniel pentru ajutorul acordat, pentru redeschiderea Institutului; Î.P.S. Antonie pentru părintească grijă ce ne-o poartă în calitate de conducător al școlilor teologice transilvănene, celorlalți ierarhi, invitaților și tuturor participanților care au contribuit prin rugăciunea lor fierbinte la înnobilarea acestui praznic al învățământului teologic universitar ortodox clujean.

Corul Seminarului, dirijat de Pr. Prof. Vasile Stanciu, a interpretat cântece închinate Maicii Domnului, după care Prea Fericitul Părinte a rostit un frumos cuvânt de învățătură: «Deși cursurile au început prin munca părinților profesori și a centrului eparhial, la 15 octombrie a.c. Institutul primește azi nimbul a trei semnificații ce nu trebuie să le uităm pentru că încă mai simțim pe trupul Bisericii ranele celor patru decenii de comunism și ateism.

Fiind în casa Tatălui meu se cuvine ca această redeschidere să fie nimbată de Altar de harul dumnezeiesc ce se revarsă în slujirea liturgică în care preotul adduce ofranda și se roagă lui Dumnezeu pentru Sfințirea chipului Său din noi. Aceasta este misiunea noastră, iar acum, după jertfa

https://biblioteca-digitala.ro

tinerilor, să ne unim gândurile în viitorul Sfintei Biserici, rămânând legați de Sfântul Altar care ne dă conștiința unității noastre în dragostea Unicului Dumnezeu. Căci astăzi avem cu noi și pe frații noștri protestanți, de aceea uniți în jurul altarului să gândim la viitorul evanghelic al Sf. Biserici și să plinim în noi înșine viitorul Evangheliei Semănătorului, care să fie pentru noi o temă de meditație de fiecare zi pentru zidirea noastră în Dumnezeu. Cugetând la acestea vom fi alții, vom simți altfel pe colegii noștri și din visteria inimilor noastre vom da lor spre mântuire acele valori prezentate de Sfântul Apostol Pavel, precum blândețea, înțelepciunea, milostenia, smerenia, dreptatea, care ne vor uni în dragostea lui Dumnezeu.

Vă rog să rețineți: Vă las ca pe un testament al Bisericii noastre, al ierarhilor și al Î.P.S. Sale Daniel al Moldovei și Bucovinei lui Ștefan cel Mare și Sfânt, că drumul din Moldova și Țara Românească spre Transilvania a fost deschis și bătătorit de cărturarii ce aduceau merinde duhovnicească în locul suferințelor. Mărturie ne stau ctitoriile voivodale care consfințesc unitatea Altarului român. Așa să rămână în veci.

Vă pun apoi la inima voastră de tineri viitori slujitori îndemnul părintesc că acum când ați dat curs chemării divine, să faceți din întreaga voastră pregătire o neîncetată liturghie. Cursurile, meditațiile, rugăciunile să le celebrați ca niște slujitori ai lui Hristos de acum. Învățați Sfânta Teologie care ne urcă la Dumnezeu. Să împletiți studiul cu rugăciunea, căci ea este semnul unității noastre cu Altarul și noi înșine suntem ceea ce suntem datorită rugăciunilor mamelor și bunicelor noastre. Deci să luăm aminte la lacrima rugăciunii din care ne-am zămislit noi pentru teologie și să înțelegem că nu există teolog fără rugăciune. Folosiți dârzenia pentru a fi pildă de slujire, adevărate Altare ale lui Hristos.

Al doilea nimb este cel al ocrotirii Maicii Domnului. Pentru preoți, călugări, ierarhi, Maica Domnului este totul, este Maica lui Dumnezeu care și-a încredințat toată ființa sa lui Dumnezeu. Deci redeschizând acest Institut, sub milostivirea Ta, Stăpână, să Te avem ca mărturie și scut, să privim la faptele ei și să înțelegem Evanghelia Sa, faceți ce vă va spune Mîntuitorul, să împlinim în noi înșine statornicia și chipul rugăciunii Sale, ca și în noi să se nască Hristos, să purtăm grija Bisericii Sale, fiind totdeauna acolo unde este nevoie de noi așa precum Maica Domnului a fost la toate evenimentele importante din planul mântuirii. Dragostea față de Ea

https://biblioteca-digitala.ro

să o manifestăm spre și prin mamele noastre care ne-au născut și ne-au crescut pentru Dumnezeu. Deschiderea Facultății sub axionul Maicii Domnului să se întipărească în chivotul ființei noastre ca o icoană și o mărturie a ajutorului și mijlocirii Sale pentru noi și așa ne vom bucura de lumina nimbului Sfințirii Sale.

Redeschiderea a avut loc ca la Rusalii, pentru că Sf. Duh s-a pogorât peste un nou Ierarh și acesta este mai mult decât un mesaj dumnezeiesc, pentru că temelia Bisericii, după Sființii Părinți este ierarhia. Deci al treilea nimb al sărbătorii de azi este conferit de părtășia prin noul Ierarh la temelia Bisericii lui Hristos care prin însuși Duhul Sfânt ce a sfințit va fi nouă mângâietor în desfășurarea activității noastre de pregătire și zidire teologică.

Să apelați la P.S. Sa Irineu ori de câte ori simțiți o povară, căci este fiu al Maramureșului, iar maramureșenii au cunoscut și cunosc, ca popor credincios, realitățile și năzuințele poporului lui Dumnezeu. Apelați la duhovnici, la părinții profesori. Priviți la chipul ierarhului statornic care este Î.P.S. Sa Teofil și învățați rugăciunea, sfătuiți-vă între voi ca prieteni adevărați, având model pe Sfinții Trei Ierarhi, mărturisiți-vă ca să fiți curați și întăriți în fața ispitelor și așa veți ajunge slujitori vrednici ai Tainelor lui Dumnezeu.

Iată cele trei lumini ce încununează acest praznic al așezământului teologic clujean. Să le aveți la inimă și să vedeți cât de liniștiți, de senini, de mulțumiți veți fi față de fiecare lucru ce-l veți săvârși. Fiți slujitori vrednici, râvniți spre cele înalte ale casei Domnului, căci așa veți fi mângâiere și mulțumire pentru păstoriți și bucurie pentru ierarhi. Nu uitați că preotul este marele vestitor al Sfintei Evanghelii, mare doctor, cunoscător al celor frământări, samaritean milostiv și atunci Hristos vă va răsplăti pentru că ați omorât egoismul din voi»[1].

În final, Prea Fericitul Părinte Teoctist a elogiat preoțimea Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, care la Patriarhia Română este luată ca pildă de statornicie și vrednică slujire întotdeauna. A salutat prezența în mijlocul nostru a invitaților protestanți și i-a asigurat de iubirea noastră frățească. A înălțat o rugăciune către milostivul Dumnezeu, ca să binecuvânteze acest început.

[1] Ioan Chirilă, „Un act de dreptate făcut poporului român – redeschiderea Institutului Teologic Universitar Ortodox Român din Cluj-Napoca – 22 noiembrie 1990", în Revista Renașterea, nr. 11 / noiembrie 1990, Cluj-Napoca, pp. 4-5.

https://biblioteca-digitala.ro

După înălțătorul cuvânt de învățătură rostit de P.F. Sa, soborul de ierarhi și preoți, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh, a ieșit din Catedrală, însoțit de credincioși, pentru a continua festivitatea de redeschidere în Sala de festivități a Seminarului Teologic, unde au luat cuvântul: Î.P.S Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului; Î.P.S. Dr. Daniel Ciubotea, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei;: P.S. Justinian Chira, Episcopul Maramureșului; Arhid. Prof. Dr. C. Voicu, Rectorul Institutului Teologic Ortodox de grad universitar din Sibiu și Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, Prorectorul Institutului Teologic Ortodox Român din București.În cuvântul său Î.P.S Antonie, Mitropolitul Ardealului, vorbind ca un fost absolvent și licențiat al acestui Institut – promoția 1949, a arătat că pentru el acesta este o «Alma mater» a pregătirii sale teologice și a accentuat necesitatea redeschiderii mai pronunțate a laturii de pregătire a studenților în teologia apologetică și în cadrul acesteia să se cultive rațiunea, amintind în acest sens un dicton pascalian: «Inima are rațiuni despre care mintea nu știe că le are». Ori descoperirea acestora nu se poate face decât prin însușirea celor două laturi pe care trebuie să le unească în sine teologul – rugăciunea și cultura, iar un om de cultură nu poate fi decât acela care trece peste programa analitică și pătrunde operele marilor scriitor, marilor oameni de cultură: Tolstoi, Dostoievschi, Dante, Balzac etc. Pentru că nu poți să elaborezi un stil propriu fără a cunoaște cele ce s-au validat, s-au înscris în cadrul artelor sau științei și se constituie în repere. Și a dat ca exemplu pictura lui Picasso.

Un bun teolog trebuie să cunoască filozofia chiar dacă Heideger spune că «ea descrie, dar nu soluționează nimic» sau chiar dacă P. Sartre spunea «cu mintea mea nu am creat nimic niciodată», căci aceasta nu este decât conștiința lui, zicem noi, că s-au plinit cuvintele scripturistice «i-a lăsat în voia minții lor» și au căzut depărtându-se de voia Lui. Pe lângă acestea trebuie să fie, ca un veșmânt luminat «argumentele credinței: postul, rugăciunea și nevoințele, prin care intrăm în spațiul iubirii lui Dumnezeu care este peste tot. Vina de a nu beneficia de iubirea Lui e a noastră (ne ascundem de soare, deși vrem să ne încălzim). Pentru a nu cădea în păcat este nevoie de osteneală. Dar trebuie să cunoaștem care osteneli sunt mântuitoare». În acest sens Î.P.S. a prezentat o istorie de la Sfinții Părinți: La Avva Mina vine un călugăr, Macarie, care i se destăinuie că de 30 de ani nu

https://biblioteca-digitala.ro

mănâncă carne, dar încă mai este stăpânit de ispita mâncării de carne. La care Avva îi zice: «Macarie, nu-mi spune mie că ai trăit 30 de ani fără carne, ci câte zile ai petrecut fără a spune un cuvânt rău despre fratele tău, fără vreo vorbă și judecată deșartă». La care Macarie înțelegând îi zice: «Roagă-te pentru mine, părinte, ca să încep din nou!».

Iată un eșec transformat în virtute. Prin ce? Prin îndelunga sfătuire care i-a arătat lui Macarie că ignorase postul gurii, al limbii. Poate că acel călugăr făcuse și post de citit, căci în Isaia 58 se vorbește de postul bineplăcut lui Dumnezeu. De aceea se cuvine nouă a înțelege să câștigăm vremea pricepând că textul: «nu ce intră pe gură spurcă pe om….» nu oprește postul, ci vine să ne atenționeze și să ne îndemne să plinim cu faptele lucrările care anulează păcatele minții ca să aibă valoare postul alimentar și timpul să nu fie irosit. Să luăm aminte!»

În cuvântul său, Î.P.S. Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, a dezvoltat tema «Teologia creștină, știința mântuirii și a slujirii Bisericii», în care a arătat că «Eșecul acestui călugăr, despre care a vorbit Î.P.S. Antonie, poate fi ispită chiar și pentru o Facultate de Teologie. Teologia actuală fiind suferindă de această ispită, iar aceasta pentru că teologia academică a uitat dimensiunea duhovnicească și mântuitoare. Cine cunoaște multe despre Dumnezeu după patru ani de teologie și nu se mântuiește nu a făcut nimic. Dar nu facem o prezentare istorică a despărțirii ei de spiritualitate și slujire, ci spunem că l-a lăsat în voia minții lor, deși vorbesc de Dumnezeu. Și văzând aceste realități, trebuie să urmărim ca teologia noastră să fie științifică și duhovnicească, să fie ca în timpul Sf. Apostoli, să fie apostolică, să aibă același duh cu ea, ca cea a Sf. Apostoli, să fie homousios cu experiența apostolică.

Unul dintre apostoli are numele de Teologul, Sf. Apostol și Evanghelist Ioan. Dacă privim asupra Evangheliei sale, observăm că el nu repetă pe sinoptici, ci îi completează și îi adâncește; nu repetă instituirea Tainei Sf. Euharistii, ci face teologia Sf. Euharistii (Ioan 6), care nu e doar o taină spre iertarea păcatelor, ci o taină pentru înviere, o taină a comuniunii veșnice cu Hristos cel Înviat. Și tot la Sf. Evanghelist Ioan găsim esența înțelesului apostolic al Teologiei (I Ioan 1, 1-3), loc în care ne arată de ce vorbește despre Dumnezeu și din care se desprindurmătoarele învățături: teologia este o experiență vie de comuniune cu Dumnezeu și teologia este o vestire a

https://biblioteca-digitala.ro

lui Dumnezeu altora pentru a lărgi comuniunea, Kinonia noastră cu Tatăl și cu Fiul. Înțelesul apostolic al teologiei este «a auzi, a vedea, a contempla cuvintele vieții, a-L atinge».

Noi avem această experiență în viața de rugăciune și în viața liturgică. Bulgakov spunea: «am aceste puteri din potir». Această realitate trebuie să o trăim noi pentru că teologul este un îndrăgostit de Hristos și de Biserică și prin aceasta se deosebește de ceilalți. De aceea poate atrage pe alții, el fiind un mădular viu al Bisericii, menit să întărească comuniunea eclesială. În contextul acestor afirmații, putem spune că teologia este o știință a mântuirii și a fericirii veșnice și că azi se deschide o facultate a bucuriei, a trăirii omului cu Dumnezeu.

Nietzsche a criticat creștinismul occidental că a pierdut bucuria și a devenit o religie a tristeții, a pierdut autenticul (pentru că la Nașterea Domnului bucuria a cuprins toată făptura fiindcă Hristos era în mijlocul lor; la Înălțare Apostolii s-au întors bucuroși, fiindcă El era în inimile lor), L-a pierdut pe Hristos. O teologie adevărată este o știință a bucuriei veșnice. Dacă teologia nu o va aduce, cu siguranță altă stiință nu va reuși. Moartea este cel din urmă dușman, nu ceva natural și nu poate fi învinsă prin natural. Concludem, așadar, că Teologia de care are nevoie Biserica trebuie: 1) să fie duhovnicească, importanța rugăciunii e primordială, ea înmulțește dragostea, când nu poți iubi pe cineva, pomenește-l în rugăciune; 2) să fie pastorală (care analizează problemele reale cu care se confruntă Biserica și dă soluții). A paște – a da hrană. Să știm ce hrană și vindecare dăm acum conștiințelor demolate, bolii culturii...., cum înlăturăm teroarea, minciuna, corupția, incompetența..., căci Hristos nu vrea alte mâini, picioare, buze și inteligențe decât pe cele ale credincioșilor pe care le împrumută ca să-i tâlcuim nepătrunsa lui înțelepciune; să fie misionară, să transmită credința primită generației următoare, să reînnoade dialogul credință–cultură, să arate tinerețea veșnică a ortodoxiei care constă în aceea că ea sfințește nu numai intelectul, ci și subconștientul, să arate și să conștientizeze despre dimensiunea cosmologică a slujirii pentru a fi înlăturate dezastrele ecologice, să fie o mărturie ecumenică.

Până acum am făcut ecumenism pentru că ne-am permis să respirăm, să trimitem la studii, acum să facem ecumenism pentru a prezenta experiența unui creștinism statornic răstignit de zece ori și înviat de zece ori, să arătăm că singura expansiune a Bisericii Ortodoxe este în sensul

https://biblioteca-digitala.ro

vertical, din suflet la cer. Am îndurat istoria prigonirii, să ne bucurăm. Avem un fond spiritual unic în Europa, să-l păstrăm și să-l dăm mărturie în toată lumea».

După încheierea cuvântării, Î.P.S. Sa a înmânat Pr. Prof. Dr. Alexandru Moraru Biblia în limba engleză cu pereții din lemn de măslin, tipărită cu binecuvântarea Ierusalimului, iar Paraclisul din Mănăștur un set de copii după icoane bizantine, prăznicarele.

A urmat la cuvânt Arhid. Prof. Dr. C. Voicu, Rectorul Institutului Teologic Ortodox de grad universitar Sibiu, care a transmis salutul frățesc al Institutului din Sibiu și a arătat strânsele relații ce s-au statornicit înainte și care vor fi de acum înainte între cele două institute prin cadrele lor. În anul 1952, cadrele universitare de la Cluj au mers la Sibiu, iar acum vin de la Sibiu la Cluj pentru ca să se împlinească urarea: «Vivat, crescat, floreat! Gloria academia teologia Napocensis».

În continuare, a vorbit Pr. Prof. Dumitru Radu, Prorectorul Institutului Teologic Ortodox Român București, care a arătat că redeschiderea unui institut teologic înseamnă un spor în cultură și învățătură teologică. De aceea se impun o serie de cerințe ce trebuie îndeplinite pentru bunul mers al școlii teologice și evoluției religioase din Transilvania. Este vorba de recitirea culturii și literaturii române pentru edificarea în unele probleme precum: Școala ardeleană, trecutul Bisericii din Transilvania (1698-1701) ș.a. Să fim apărători ai credinței străbune, pentru că «sunteți armata de geniu pentru apărarea unității românești și a ortodoxiei; să ne constituim într-un factor de coeziune între Universitate și Teologie pentru a înlesni dialogul cultură-credință». La final, i-a felicitat pe toți profesorii și studenții pentru munca depusă la redeschiderea acestui nou edificiu în cultura teologică.

În încheierea festivităților, a luat cuvântul P.S. Justinian Chira, Episcopul Maramureșului. Acesta și-a exprimat regretul că la aceste bogate și roditoare cuvinte duhovnicești nu au putut lua parte toți credincioșii pentru că ar fi fost un real sprijin și îndemn pentru ei. A mulțumit lui Dumnezeu că până la eliberare a existat aici un Seminar Teologic care datorită nivelului academic al profesorilor a ținut viu suflul înălțător și ziditor al creșterii noastre în Hristos prin învățarea teologiei și propovăduirea ei. P.S. Sa a mulțumit lui Dumnezeu pentru binecuvântarea care s-a pogorât peste noul Institut prin prezența Prea Fericirii Sale și a Înalților

https://biblioteca-digitala.ro

Mitropoliți. A cerut corpului profesoral să se ocupe de alcătuirea unei Istorii a Bisericii din Transilvania, să organizeze conferințe, pentru a putea fi spulberată necunoștința sau ignoranța unora dintre intelectuali cu privire la istoria Bisericii din trecut și de astăzi și pentru a se reînnoda dialogul cultură-credință.

În încheierea cuvântului său, P.S. a arătat că prezența sinodalilor în mijlocul credincioșilor este un element de reechilibrare a vieții sociale și a dat câteva sfaturi care să fie observate pentru bunul mers al unei școli teologice, să se preocupe foarte mult de viața duhovnicească și liturgică a studenților; să avem duhovnici destoinici și buni; pedagogii să fie iscusiți și să nu fie doar cu numele, ci să aibă ca model pe marele pedagog Hristos, pe care să-L urmeze; să studieze marile cărți de pedagogie; să acordăm sprijinul necesar conducerii celor două instituții pentru a crește slujitori buni ai sfintelor biserici, pentru că dacă vom neglija pregătirea lor, suntem cei mai de plâns din lume; să ne interesăm de problemele lor și să nu-i lăsăm să lupte singuri cu ispitele. Mulțumind celor care au onorat cu prezența, rugăciunea și învățătura lor, P.S. Sa a rostit o rugăciune de mulțumire lui Dumnezeu. Festivitățile s-au încheiat cu cântarea «Doamne al puterilor, fii cu noi» și cu binecuvântarea Prea Fericirii Sale”[2].

După îndelungate demersuri la autoritățile locale și ale puterii de stat, conducerea noului Institut a obținut un cămin studențesc în cartierul Mănăștur din Cluj-Napoca, care a necesitat însă reparații capitale. Cu toate greutățile materiale și financiare întâmpinate, cursurile Institutului Teologic au început la data de 15 octombrie 1990, când s-a oficiat Slujba Sfințirii Apei și Te- Deumul, de către P.S. Arhiereu Ioan Crișanul, înconjurat de un sobor de preoți, format din profesorii Institutului Teologic din Cluj-Napoca.

Din lipsă de spațiu și personal didactic, cursurile au început numai cu doi ani de studiu: anul I (170) și anul II (24), studenții aparținând Eparhiilor Clujului, Oradiei și Maramureșului. Au existat și studenți care au aparținut de Eparhiiile Alba Iulia și Râmnic. Ca o noutate, în Institut au fost admise în fete, care urmau să devină profesoare de religie[3].

[2] *Ibidem*, pp. 4-5.

[3] Alexandru Moraru, „Reînființarea Institutului Teologic Ortodox Român din Cluj-Napoca”, în *Ibidem*, pp. 3-4.

https://biblioteca-digitala.ro

35

Un an de aniversări și comemorări

La data de 8 martie 1992, s-au împlinit 70 de ani de la înființarea Corului Arhiepiscopiei Clujului, prilej cu care Arhidiaconul Ioan Brie, dirijor de peste șase decenii al acestui Cor, îi prezintă istoricul într-un amplu articol publicat în Revista Renașterea: „Ziua de 8 martie 1922 consemnează actul de constituire a uniunii corale «Corul bărbătesc» al Episcopiei Ortodoxe Române a Vadului, Feleacului și Clujului. Adunarea generală de constituire a avut loc în clădirea din str. Iuliu Maniu, nr. 31, reședința de atunci a Episcopiei. Ideea organizării corului s-a născut odată cu reînființarea Episcopiei Ortodoxe Române a Vadului, Feleacului și Clujului și alegerea primului ei Episcop, la 28 septembrie 1921, în persoana distinsului ierarh Nicolae Ivan.

Fondatorii corului au fost un număr restrâns de entuziaști, 30-35 la număr, în frunte cu organizatorul și dirijorul Prof. Vasile Petrașcu. În dorința lor sinceră și avântată de afirmare și promovare a valorilor spirituale românești, cărora vitregia vremurilor le-a fost mereu ostilă, în foarte scurt timp, chiar din timpul repetițiilor, Corul Episcopiei își începe activitatea. Și de atunci, deci de 70 de ani, în mod neîntrerupt, cu mențiunea că în anul 1925 Corul bărbătesc al Episcopiei se transformă în Cor mixt, prezența sa este nelipsită duminică de duminică și în sărbătorile mari, dând răspunsurile la Sf. Liturghie și organizând concerte de colinde religioase în fiecare an. În acest fel, împreună cu slujitorii altarului, preoți, diaconi, cântăreți și ierarhi, contribuind la cultivarea sentimentului de unitate spirituală, duhovnicească și românească a credincioșilor și poporului nostru din capitala Transilvaniei, și nu numai.

https://biblioteca-digitala.ro

Până în anul 1933, anul sfințirii actualei Catedrale Arhiepiscopale, Corul bărbătesc, și apoi Corul mixt al Episcopiei, timp de 11 ani a cântat în biserica cu hramul «Sfânta Treime» de pe strada Bisericii Ortodoxe din Cluj, această bisericuță fiind «catedrala Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului din această perioadă».

Activitatea corului în decursul celor 70 de ani poate fi urmărită în trei etape distincte, etape cauzate de situația social-politico-istorică căreia poporul român a trebuit să-i facă față, astfel: 1. Activitatea corului de la înființare, 1922 până în anul 1940, anul nefast al anexării Ardealului de Nord și a Clujului Ungariei hortyste. 2. Perioada de ocupație hortystă (1940-1945) și 3. Perioada comunistă în România, 1945-1989. În fiecare din aceste etape, și în special în ultimele două, 1940-1989, Corul Episcopiei, prin participarea activă la săvârșirea rânduielii bisericești, prin concertele de colinde și religioase, a avut un rol deosebit în păstrarea și cultivarea spiritualității românești, a unității bisericii strămoșești și a speranței într-un viitor al dreptății și libertății. În timpul ocupației maghiaro-hortyste, singura manifestație românească publică posibilă era participarea la serviciile divine și la concertele de colinde și la cele religioase susținute de Corul Episcopiei Ortodoxe în Catedrală. Aceeași situație, în epoca comunistă, de îngrădire a afirmării valorilor spirituale și duhovnicești specifice Bisericii strămoșești și poporului român.

Între anii 1922-1940, pe lângă obligațiile din duminici și sărbători, corul a participat, prin concerte și activități culturale, și în alte orașe ale țării la manifestările inițiate după Primul Război Mondial pentru emanciparea spirituală, culturală și națională a poporului român de pretutindeni. Corul, în trecut și în prezent, a fost și este format din aceleași elemente talentate, cu diferite rosturi în societate, între care și membrii corului Operei Române și Filarmonicii de Stat, soliști ai Operei Române, studenți ai Academiei de muzică «Gheorghe Dima». În privința repertoriului liturgic și religios, sunt promovate cu deosebire lucrările și creațiile inspirate din muzica noastră românească de strană.

În cei 70 de ani, corul a avut șase dirijori, care prin abnegația și priceperea lor au contribuit la promovarea și consolidarea valorii artistice și interpretative, potrivit conținutului expresiv liturgic, valoare recunoscută și

https://biblioteca-digitala.ro

apreciată: 1. Vasile Petrașcu, profesor de muzică bisericească și ritual la Academia Teologică Ortodoxă Română din Cluj, 3 ani (8.III.1922 - 15.X.1925), 2. Sava Columba, profesor de muzică la școlile secundare din Cluj, 4 ani (15.X.1925 - 3.XI.1929), 3. Patriciu Curea, preot profesor de religie la școlile secundare din Cluj, 3 luni (3.IX.1929 - 1.II.1930), 4. Augustin Bena, Rectorul Academiei de Muzică și Artă dramatică din Cluj, 10 ani (1.II.1930 - 1.IX.1940), 5. Laurențiu Curea, Protopop Stavrofor, consilier cultural la Episcopia Ortodoxă Română a Vadului, Feleacului și Clujului, 6 ani (1.IX.1940 - 24.V.1946) și 6. Ioan Brie, Arhidiacon profesor de muzică bisericească și ritual la Academia Teologică Ortodoxă Română și Seminarul Teologic Ortodox Român din Cluj, 60 de ani (din 24.V.1946 până în anul 2006, s.n.).

După 70 de ani atât de frământați pentru poporul român, pentru credincioșii bisericii noastre strămoșești, în care Corul Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Vadului, Feleacului și Clujului a avut un rol nu lipsit de importanță spirituală, duhovnicească și națională, aducem un pios omagiu celor ce nu mai sunt, recunoștință și considerație celor ce s-au retras din diferite motive, iar pentru cei ce fac parte acum din acest ansamblu coral, cele mai sincere sentimente de apreciere și stimă și dorim să fie încredințați că prin activitatea și aportul lor, ca și înaintașii, se numără printre aceia ce contribuie la zidirea sufletească și de neam a poporului nostru, faptă plăcută lui Dumnezeu și oamenilor, faptă trecută în cartea de aur a istoriei și a credinței noastre”[1].

În ziua de 28 august 1992, unul dintre absolvenții primelor promoții ale Academiei Teologice din Cluj, un „vrednic slujitor al altarului Bisericii străbune”, părintele Ioan Buiu de la Catedrala Episcopală din Cluj, a împlinit venerabila vârstă de 85 de ani. Cu această ocazie, Părintele Vicar Iustin Tira mărturisește în paginile Revistei Renașterea: „Pentru familia sfinției sale, ca și pentru cei mai apropiați care au cunoscut acest eveniment a fost prilej de bucurie sinceră și curată. Intenția noastră a fost ca să punctăm acest popas aniversar printr-un interviu, dar modestia creștinească de care părintele Ioan Buiu nu s-a despărțit niciodată în viața sa a zădărnicit planul nostru. Din sentimente de prețuire sinceră și respect

[1] Ioan Brie, „70 de ani de la înființarea Corului Arhiepiscopiei Clujului (8 martie 1922 - 8 martie 1992)”, în Revista Renașterea, anul III, nr. 3-4, martie-aprilie 1992, p. 7.

https://biblioteca-digitala.ro

pentru felul în care a înțeles să-și îndeplinească misiunea sacră la care a fost chemat de Hristos în toți cei 52 de ani de activitate preoțească, dorim să încrestăm acest eveniment pe răbojul istoriei vieții bisericești a Eparhiei Clujului atât pentru credincioșii Bisericii noastre, cât mai ales pentru frații preoți cărora părintele Ioan Buiu le poate servi drept pildă oricând, deși biografia sa nu are nimic senzațional, nimic spectacular, nimic ieșit din comun.

Și totuși... Faptul că și astăzi, după 60 de ani, vin credincioși din Dângăul Mic, unde părintele Ioan Buiu și-a început slujirea preoțească la 15 noiembrie 1931, și întreabă cu dragoste de sfinția sa spune multe; faptul că cei din Rîpa de Jos, pe care i-a slujit din 1934 până în 1942, îl caută cu drag și astăzi însemnează că a lăsat urme adânci în sufletele lor; faptul că cei din Cojocna nu uită nici astăzi că într-o perioadă deosebit de grea și tulbure de care au avut și ei parte, între anii 1942-1946 l-au avut ca duhovnic înțelept, sfătuitor și ajutător pe părintele Ioan Buiu este deosebit de grăitor; faptul că mulți dintre credincioșii Bisericii «Schimbarea la Față» și mulți dintre cei ai Catedralei noastre și astăzi, după aproape 10 ani de la pensionarea sa, îl cercetează, se mărturisesc la dânsul și îi caută și acum ajutorul în rugăciunile sale însemnează că a făcut într-adevăr lucru de adevărat slujitor al lui Hristos.

De altfel, Catedrala, unde a slujit mai bine de jumătate din anii preoției, ni se pare că rămâne emblema preoției părintelui Ioan Buiu și nu numai, pentru că aici și-a încheiat activitatea pastorală. Sutele de preoți din Eparhia Clujului și din alte Eparhii, care au slujit la altarul Catedralei, fie în practica liturgică, fie cu alte prilejuri, au avut posibilitatea să ia pildă de slujire și atitudine preoțească. Și cei mai mulți au luat. De aceea, îl cinstesc și îi pomenesc numele cu respect.

Este binecunoscută patima părintelui Ioan Buiu pentru carte. Miile de volume care alcătuiesc biblioteca sa stau mărturie despre aceasta. Obsesia de care nu a scăpat niciodată era și este și acum aceea de a nu pierde vreo carte bună din cele nou apărute. Se înțelege, cărțile nu le-a cumpărat numai spre această îndeletnicire; îi îndeamna pe toți tinerii preoți, pentru că știa valoarea prieteniei cărții, ca și roadele acestei prietenii.

https://biblioteca-digitala.ro

Vreme de aproape 15 ani, între anii 1946-1959, într-o perioadă deosebit de grea pentru poporul român și Biserica sa, a îndeplinit funcții de răspundere în conducerea Centrului eparhial al Clujului. Prin răbdare, bunătate, cumpătare în vorbă și faptă, așezate toate pe temelia iubirii de Dumnezeu și de semeni, și-a adus o contribuție importantă la continuarea vieții bisericești a Eparhiei. De aceea, i s-au acordat toate distincțiile bisericești care le poate primi un preot de mir: iconom, cu dreptul de a purta brâu roșu (1943), crucea patriarhală (1958) și iconom stavrofor (1959). Dar peste toate aceste distincții, părintele Ioan Buiu a rămas în memoria ierarhilor, preoților și credincioșilor ca unul care s-a silit - și în bună măsură a reușit - ca slujba să și-o facă deplin, aceasta fiind, de fapt, cea mai valoroasă distincție. Noi îl rugăm pe milostivul Dumnezeu, pe care l-a slujit cu iubire și credincioșie, să-l binecuvânteze cu sănătate și bucurii duhovnicești"[2].

Noul an universitar 1991/1992 la Institutul Teologic Ortodox din Cluj-Napoca, la care s-au înscris în cadrul cursurilor zi și fără frecvență 480 de studenți, a început la data de 1 octombrie 1991, cu slujba Sfințirii Apei de către un sobor de preoți-profesori. Trăind solemnitatea momentului, Pr. Dr. Ioan Chirilă consemna în Revista Renașterea: „Acest eveniment ne duce cu gândul la curățirea și la nașterea din apă și din duh pentru că «harul și binecuvântarea Iordanului» prezente aici ne fac sau ne îndeamnă (cel puțin) să ne revărsăm «izvoarele de apă vie» ale ființei noastre în «izvorul vieții – Hristos» și să ne zidim astfel «zidirea nouă». De aceea, putem afirma că începutul anului școlar este un «din nou pentru Nou» sau că este o clipă în care privim existența potențială în afirmarea sa imperativă: Vreau să Te cunosc, ajută-mă! Și El ne stropește din «ploaia harului de sus», ca să devenim izvor «al belșugului pe pământ», îmbogățindu-ne în Dumnezeu"[3].

Deschiderea festivă a avut loc câteva zile mai târziu, în data de 7 octombrie 1991, când P.S. Dr. Irineu Pop Bistrițeanul, înconjurat de studenți și de corpul profesoral, a asistat la săvârșirea Te-Deumului în Paraclisul Institutului, la care au oficiat: Pr. Lector Remus Lazăr, Pr. Dr. Valer Bel, Pr.

---

[2] Iustin Tira, „Părintele Ioan Buiu la 85 de ani", în Revista Renașterea, anul III, nr. 9-10 / septembrie-octombrie 1992, p. 6.

[3] Ioan Chirilă, „Festivitatea de deschidere a noului an universitar 1991/1992 la Institutul Teologic Universitar Ortodox Român din Cluj-Napoca", în Revista Renașterea, nr. 9-10 / septembrie-octombrie 1991, p. 7.

https://biblioteca-digitala.ro

Asist. Vasile Coția, Diac. Prof. Dr. Ioan-Vasile Leb. Festivitățile au continuat în Aula Institutului, unde Pr. Dr. Valer Bel a susținut conferința „Ortodoxia românească și responsabilitatea teologiei pentru viața bisericească și pentru progresul ei spiritual". Corul Institutului, condus de Pr. Prof. Vasile Stanciu, a interpretat partituri corale teologice și laice. În continuare, Pr. Prof. Dr. Alexandru Moraru, Rectorul Institutului, a prezentat activitatea anului școlar precedent, subliniind greutățile prin care a trecut instituția, fapt care nu i-a împiedicat însă pe reprezentanții acesteia să își facă simțită prezența în viața socială, culturală și bisericească a Clujului. Privind retrospectiv, Rectorul și-a exprimat nădejdea „unei realizări totale a chemării și mandatului pe care profesorii și studenții l-au primit prin chemarea divină"[4].

În încheiere, a luat cuvântul Episcopul Vicar Dr. Irineu Pop Bistrițeanul, care a vorbit despre realitățile societății, care revendică din partea tuturor o mai obiectivă privire și implicare în actualitate „pentru a răscumpăra vremea, căci zilele sunt rele". Acesta a subliniat rolul și legătura strânsă dintre cultură și credință, cele două elemente înnoitoare ale lumii, rememorând clipele evanghelice fericite ale plimbării Mântuitorului cu ucenicii pe țărmul Tiberiadei, clipe pe care teologii cu vocație le pot trăi, având bucuria de a fi „chemați dintre cei mulți ca să beneficieze de polenizarea harului în vederea bunei înmiresmări a întunericului veacului acestuia"[5].

Ziua de 3 noiembrie 1992 a fost una de doliu pentru Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului, prin plecarea la cele veșnice a Arhiepiscopului Dr. Teofil Herineanu. Acesta s-a născut la 11 noiembrie 1909, în localitatea Arcalia, județul Bistrița-Năsăud. După terminarea școlii primare în Lemniu, județul Sălaj, urmează cursurile medii la Liceul „Gheorghe Barițiu" din Cluj (1921-1928). Din panegiricul făcut de Pr. Prof. Dr. Alexandru Moraru în Revista Renașterea[6] aflăm: „... De mic copil având o vocație aleasă pentru preoție, Teofil Herineanu s-a înscris la Academia Teologică Română Unită din Cluj-Gherla (1928-1932). În cadrul acestei

[4] *Ibidem*

[5] *Ibidem*

[6] Alexandru Moraru, „Înalt Prea Sfântului Părinte Arhiepiscop, Dr. H.C. Teofil Herineanu al Vadului, Feleacului și Clujului (1909 - 1992)", în Revista Renașterea, anul III, nr. 11 / noiembrie 1992, p. 7.

https://biblioteca-digitala.ro

pregătiri a fost trimis la Paris, în anul universitar 1929-1930, pentru studii de specializare. După ce s-a reîntors în țară, s-a dedicat misiunii preoțești ca preot celib, timp de 17 ani, păstorind în parohiile Ceaba, Băbuțiu și Panticeu, din fosta Eparhie Unită de Cluj-Gherla, cu deosebite rezultate pastorale. În această perioadă de timp, pe lângă activitatea pastorală și studiul intens al Sfintei Scripturi, a publicat articole, predici și meditații în diferite perioade bisericești; a tradus și publicat cartea lui Dom Jean Baptiste Chautard, «The Soul of The Apostolate» (Sufletul apostolatului).

Pentru calitățile alese dovedite în activitatea pastorală, precum și «pentru modul în care a înțeles să răspundă la istoricul act al unificării bisericești din 1948», la 8 iunie 1949, Teofil Herineanu a fost ales Episcop titular la Eparhia Romanului și Hușilor, de către Colegiul Electoral al Bisericii Ortodoxe Române. După tunderea în monahism din 20 iulie 1949, Părintele Teofil Herineanu a fost hirotonit Arhiereu, la 21 august 1949, la Schitul Dragoslavele (Muscel). Slujba a fost săvârșită de Mitropolitul Nicolae Bălan al Ardealului, Mitropolitul Firmilian al Olteniei, Episcopul Iosif Gafton al Râmnicului și Argeșului, înconjurați de un sobor de preoți și diaconi, în prezența Patriarhului Justinian Marina, a membrilor Sfântului Sinod și a unei numeroase asistențe.

Solemnitatea înscăunării Prea Sfințitului Teofil a avut loc la Roman, în data de 28 august 1949, în Catedrala Episcopiei Romanului și Hușilor, de față fiind Patriarhul Justinian Marina, Mitropolitul Sebastian Rusan al Moldovei, Episcopul Antim Nica, locotenent al Eparhiei Galaților, precum și numeroși clerici și credincioși. În cuvântul de instalare, Prea Sfințitul Episcop Teofil arăta următoarele: «Sunt stăpânit de o profundă emoție, când mă văd în fața scaunului încărcat de glorie al atâtor înaintași vrednici, care s-au distins unii prin realizările lor, alții prin cucernicia și bunătatea lor». După ce a pomenit de unele figuri de mari ierarhi, care au păstorit la Roman (ex. Episcopii cărturari Macarie, Dosoftei, Veniamin Costachi, Melchisedec Ștefănescu și Lucian Triteanu), Prea Sfințitul Episcop Teofil a afirmat: «În drumul pe care pășesc astăzi, în misiunea pe care o am de îndeplinit, ochii gândului meu se vor îndrepta și la predecesorii mei. Viața lor curată, munca lor fără preget vor fi pentru mine îndemn la activitate asiduă în ogorul Domnului și al poporului românesc».

https://biblioteca-digitala.ro

Traducând în faptă acest angajament, Prea Sfințitul Părinte Episcop Teofil Herineanu a păstorit cu roade bogate pe credincioșii din binecuvântata episcopie a Romanului și Hușilor timp de opt ani și jumătate.

Prin ridicarea învățatului vlădică Nicolae Colan în treapta de Mitropolit al Ardealului, scaunul eparhial de la Cluj a rămas vacant. Pe acest scaun, Colegiul Electoral Bisericesc l-a ales la 19 decembrie 1957 pe Prea Sfințitul Episcop Teofil Herineanu. Solemnitatea înmânării cârjei noului ales în fruntea eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului a avut loc în 21 decembrie 1957, în sala sinodală din Palatul Patriarhiei Române. Erau de față membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu patriarhul Justinian Marina, vicari, consilieri, profesori de teologie, protopopi, preoți studenți, numeroși invitați, precum și reprezentanți ai autorităților de stat. În cuvântul de mulțumire față de cei prezenți, P.S. Episcop Teofil a rostit, între altele, un adevărat legământ: «Cunoscând... greaua obligație de supraveghetor și învățător ce apasă pe umerii păstorului sufletesc, vă promit solemn să nu uit de porunca Apostolului Pavel către episcopul Timotei, când scrie: *Propovăduiește cuvântul, stăruiește cu timp și fără timp, mustră, ceartă, îndeamnă cu toată îndelunga răbdare și dând necontenit învățătura* (II Timotei 4,2). Pentru a-i îndupleca pe păstoriții mei să fugă de primejdia pierzării veșnice, pentru a-i îndupleca să se lupte contra păcatului și să se opintească a săvârși fapte bune, mă voi folosi cu preferință de argumentele Sfintei Scripturi, ele fiind cele mai convingătoare. În osârdia mea pastorală, nu mă voi mărgini să le vorbesc mereu păstoriților mei despre Dumnezeu, ci voi grăi și lui Dumnezeu adeseori despre păstoriții mei, în rugăciune. Rugăciunea și predica vor fi principalele mele preocupări chiriarhale...».

La 22 decembrie 1957 a avut loc în bătrâna și, totuși, mereu tânăra cetate a culturii de pe malurile Someșului - Cluj, în Catedrala ortodoxă română de aici, solemnitatea instalării Prea Sfinției Sale în scaunul Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului, în prezența patriarhului Justinian Marina, a membrilor Sfântului Sinod al Bisericii noastre și a reprezentanților autorităților de stat. În cuvântul de instalare, P.S. Episcop Teofil Herineanu încredința, între altele, pe cei prezenți: «Făgăduiesc solemn să le fiu iubiților mei păstoriți pildă de atașament integral față de credința strămoșească, față de unitatea sufletească a poporului nostru, ca să le pot spune cu

https://biblioteca-digitala.ro

deplină îndreptățire: iubiții mei, fiți următori, pășiți pe urmele mele; precum și eu pășesc pe urmele marilor și vrednicilor mei înaintași, Episcopul Nicolae Ivan, cel de-al doilea ctitor al acestei istorice vlădicii și distinsul nostru Arhipăstor de astăzi, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae Colan».

Trecând anii, în ziua de 19 iunie 1973, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, luând în considerare vechimea și importanța istorică a Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului, a hotărât ridicarea ei la rang de Arhiepiscopie, iar pe titularul ei, P.S. Episcop Teofil Herineanu, la rang de Arhiepiscop. Festivitățile bisericești prilejuite de ridicarea Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului la rang de Arhiepiscopie au avut loc în Catedrala Ortodoxă Română din Cluj, la 9 septembrie 1973, zi în care a fost hirotonit întru Arhiereu Prea Cuviosul Arhimandrit Justinian Chira de la Mănăstirea Rohia; Prea Sfinția Sa a fost numit Episcop Vicar al acestei Eparhii, cu titlul de «Maramureșanul».

În cele peste trei decenii de arhipăstorire a Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului, Î.P.S. Arhiepiscop Teofil s-a dovedit a fi bun cunoscător al problemelor vieții bisericești de aici, preocupându-se îndeaproape de o rezolvare a lor cât mai fericită. În tot ceea ce era de înfăptuit, Î.P.S. Sa premergea cu exemplul personal model de slujire și trăire duhovnicească; și-a împletit grija pentru bunul mers al Bisericii cu interesele și năzuințele neamului nostru românesc, pentru aceste două idealuri de slujire fiind cu totală dăruire.

Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teofil s-a dovedit un bun gospodar al acestei Eparhii. Sub Î.P.S. Sa s-au înfăptuit o serie întreagă de lucruri; în curtea Centrului Eparhial a fost ridicată o clădire nouă în care se află fabrica de lumânări; căminul preoțesc și biblioteca eparhială; s-a înălțat o nouă aripă pentru Seminarul Teologic din Cluj-Napoca, în cadrul căreia se află un frumos paraclis pentru elevii și studenții Școlilor Teologice de aici; s-a amenajat un interesant muzeu eparhial, s-au renovat clădirile Arhiepiscopiei.

În toată activitatea de arhipăstor, Î.P.S. Arhiepiscop Teofil s-a dovedit a fi un «adevărat model de virtute, de evlavie adâncă», de rugător statornic către Dumnezeu și de ales cunoscător și tâlcuitor al Sfintei Scripturi.

https://biblioteca-digitala.ro

Roadele stăruințelor Î.P.S. Sale în tălmăcirea «Cărții vieții» le găsim în minunatele Pastorale de Crăciun și Paști, publicate într-un frumos volum, cu titlul «Tâlcuri din Sfânta Scriptură», precum și în articolele din periodicele noastre bisericești. La zestrea duhovnicească și culturală a Eparhiei noastre în perioada păstoririi Î.P.S. Teofil se adaugă: «Darurile Bisericii» și «Viața Maicii Domnului», alcătuite de Prea Sfințitul Episcop-Vicar Justinian Chira Maramureșanul; «Îndrumătorul bisericesc, misionar și patriotic», ce se editează începând cu anul 1978; «Monumentele Istorice și de artă religioasă din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului», «Episcopul Nicolae Ivan - ctitorul reînviatei Eparhii a Vadului, Feleacului și Clujului» - monografie; «Cărțile de predici» ale Pr. Prof. Ioan Bunea; mai multe ediții a cărții de rugăciuni și altele.

Î.P.S. Arhiepiscop Teofil în cursul arhipăstoririi Sale a înțeles să stea în legătură nemijlocită și permanentă cu preocupările și frământările păstoriților și să răspundă tuturor solicitărilor venite din partea conducerii noastre bisericești. De asemenea, a dus la îndeplinire toate hotărârile Sfântului Sinod privitoare la anumite probleme de interes general. Î.P.S. Sa a lucrat neîntrerupt cu dragoste și răbdare, cu tact și înțelepciune la zidirea mărețului edificiu al păcii, înfrățirii și unității tuturor românilor. Conștient de misiunea încredințată, Î.P.S. Arhiepiscop Teofil Herineanu, pe lângă îndeplinirea îndatoririi de păstor sufletesc și a celei de cetățean devotat Patriei, a desfășurat și o bogată activitate ecumenistă. Pe plan extern, a făcut parte din anumite delegații ale Bisericii Ortodoxe surori (în U.R.S.S., Jugoslavia, Bulgaria, Siria, Locurile Sfinte). Pe plan intern, a participat la numeroase întruniri ecumeniste, iar la Cluj a întreținut relații frățești cu reprezentanții Bisericilor izvorâte din Reformă (calvină, luterană și unitară), întinzându-le o «mână caldă» și «lucrând în colaborare, în adevărat spirit ecumenist...». De fiecare dată când a avut prilejul să se întâlnească cu conducătorii celorlalte culte, îndeosebi în cadrul Institutului Teologic Protestant de grad universitar din Cluj-Napoca, și-a spus cuvântul de prietenie si colaborare «pentru așezarea unui climat de pace și înțelegere cu toate cultele care se bucură de libertate deplină în Patria noastră». Ca semn de înaltă apreciere și prețuire a acestei activități ecumeniste, Institutul Teologic Protestant din Cluj-Napoca i-a conferit Î.P.S. Arhiepiscop Teofil înaltul titlu academic de Doctor honoris causa în data de 13 mai 1974.

https://biblioteca-digitala.ro

Î.P.S. Sa s-a dovedit a fi gazdă ospitalieră și pentru numeroșii reprezentanți și multele delegații din diferite Biserici creștine și necreștine ale lumii. Tuturor le-a dat pildă «cu cuvântul și cu fapta» de un real ecumenism local, de înfrățire sinceră a naționalităților conlocuitoare de aici”[7].

La catafalcul celui plecat în eternitate, și-au exprimat regretul reprezentanți ai autorităților locale, frați întru Hristos și numeroși credincioși. Cel dintâi a luat cuvântul Grigore Zanc, Prefectul județului Cluj: „Îndoliată asistență, vă rog să-mi îngăduiți ca în nume propriu și în numele Prefecturii județului Cluj să aduc, în acest cadru îndoliat, un pios omagiu celui care a fost Înalt Prea Sfinția Sa Arhiepiscopul Teofil Herineanu. Personalitatea Înalt Prea Sfinției Sale a reprezentat, nu numai pentru Biserica Ortodoxă, ci și pentru instituțiile laice și pentru aproapele și pentru departele întru credință, o pildă și un sfetnic de mângâiere, de înțelegere și moralitate. A făcut-o prin cuvântul și fapta puse în slujba apropierii și iubirii dintre oameni, a păstrării credinței strămoșești ca suport al unității neamului. Om al păcii, al virtuții, stăruind fără patimă pentru înțelegere și conlucrare, Î.P.S. Sa va rămâne în memoria noastră ca unul din spiritele cele mai luminate. Fie să se odihnească de-a dreapta Tatălui!”[8].

Un cuvânt omagial a rostit și Gheorghe Funar, Primarul municipiului Cluj-Napoca: „Îndoliată adunare, stingerea din viață a Înalt Prea Sfinției Sale Dr. Teofil Herineanu constituie o mare pierdere atât pentru Biserica Ortodoxă Română, cât și pentru locuitorii municipiului Cluj-Napoca. În ultimele sale luni de viață am apelat la Înalt Prea Sfinția Sa pentru a găsi căile potrivite spre a se ajunge la o împăcare între cele două Biserici surori ale neamului românesc și pentru ca toți credincioșii clujeni să poată intra la slujbe în biserică. Sfaturile Înalt Prea Sfinției Sale sper să fie urmate de către conducătorii Episcopiilor Ortodoxă și Greco-Catolică spre binele neamului românesc. Din partea Primăriei municipiului Cluj-Napoca transmitem condoleanțe familiei, Patriarhiei Române și Sfântului Sinod. Dumnezeu să-l odihnească în pace!”[9].

---

[7] *Ibidem*, p. 7.

[8] „Cuvântarea domnului Grigore Zanc, Prefectul Județului Cluj”, în *Ibidem*, p. 6.

[9] „Cuvântarea domnului Gheorghe Funar, Primarul municipiului Cluj-Napoca”, în *Ibidem*, p. 6.

https://biblioteca-digitala.ro

A urmat cuvântul Pr. Prof. Dr. Alexandru Moraru, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca: „Școlile Teologice Ortodoxe din Municipiul Cluj-Napoca aduc, în aceste clipe, un pios omagiu Înalt Prea Sfințitului Părinte Arhiepiscop Teofil Herineanu, Ierarhului binecuvântat de Dumnezeu cu viață aleasă. Pentru noi, dascăli, elevi și studenți, Înalt Prea Sfinția Sa a fost un adevărat model de slujire, rugăciune, evlavie, cunoaștere și propovăduire a Sfintei Scripturi. Slujbele săvârșite de Înalt Prea Sfinția Sa imprimau în sufletele noastre duhul sfințeniei, al reculegerii profunde și al comuniunii cu Dumnezeu. Prin rugăciunile Î.P.S. Sale vorbea cu noi și cu Dumnezeu despre noi, cerându-I să ne ocrotească mai ales în vremi de mare restriște. Când ne propovăduia Cuvântul lui Dumnezeu, îl fundamenta pe temeinice texte biblice. A fost un sfătuitor permanent al corpului profesoral de la Seminarul Teologic din Cluj-Napoca, îngrijindu-se ca toate catedrele de la această școală teologică să fie completate cu profesori competenți și de vocație.

De asemenea, Î.P.S. Sa s-a interesat îndeaproape de situația la învățătură și purtare a studenților de la Institutul Teologic din Sibiu, unde vreme îndelungată a avut tineri din cuprinsul Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, participând la examenele de licență ale acestora, pentru a-i cunoaște cât mai bine, în scopul numirii în parohii corespunzătoare pregătirii lor.

După Revoluția din Decembrie 1989, a îmbrățișat ideea reînființării Institutului Teologic Ortodox din Cluj-Napoca, conștient de importanța unei școli teologice superioare în cetatea de frunte a culturii transilvănene. S-a preocupat mereu de baza materială a Seminarului Teologic de aici, mărindu-i localul. De asemenea, în incinta acestuia s-a amenajat o frumoasă capelă, unde se fac slujbe religioase pentru elevii seminariști și studenții teologi. Datorită acestei strădanii, prin Școlile teologice pomenite, Î.P.S. Sa a reușit să micșoreze numărul parohiilor vacante din Eparhia noastră. Pentru zestrea materială și spirituală lăsată de Î.P.S. Sa școlilor noastre teologice, rugăm pe bunul Dumnezeu să-i facă parte cu aleșii în Împărăția Sa. Domnul să-l ierte și să-l odihnească!”[10].

[10] „Cuvântarea P.C. Pr. Prof. Dr. Alexandru Moraru, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă”, în *Ibidem*, p. 6.

https://biblioteca-digitala.ro

În final a vorbit Eminența Sa Dr. Kovács Lajos, Episcopul Bisericii Unitariene: „Prea Fericirea Voastră, îndoliată adunare, din partea Bisericii Unitariene, împreună cu curatorul general Jenei Dezsö, stăm zguduiți lângă acest catafalc și luăm la cunoștință că, după un peregrinaj pe această lume de 83 de ani, s-au terminat zilele celui care a fost Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului, Înalt Prea Sfințitul Dr. Teofil Herineanu, unul dintre cei mai de seamă conducători ai Bisericii Ortodoxe Române.

I-a sosit ceasul ca din voința lui Dumnezeu să treacă din această viață pământească, vizibilă, efemeră, în lumea invizibilă, veșnică. Cu această ocazie tristă, doresc să iau rămas bun de la Înalt Prea Sfinția Sa nu numai în numele Bisericii Unitariene. Am sarcina de a transmite întreaga compasiune și din partea celorlalte două Biserici protestante, a Eminenței Sale Dr. Csiha Kálmán, Episcop reformat, și a Eminenței sale Mózes Arpád, Episcop lutheran, împreună cu credincioșii lor.

În anul 1957 am avut cinstea ca împreună cu domnul Woude, Secretarul general al asociației noastre mondiale, care ne-a vizitat țara, și cu răposatul Episcop Unitarian Dr. Kiss Elek, în urma invitației primite din partea Patriarhului Iustinian, trecut de asemenea la cele veșnice, să particip în calitatea mea de Vicar episcopal la ședința Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în cadrul căruia, din scaunul episcopal al Romanului și Hușilor, Înalt Prea Sfinția Sa a fost ales Episcop al Vadului, Feleacului și Clujului. De atunci, relațiile mele cu Înalt Prea Sfinția Sa, devenit în 1973 Arhiepiscop, în calitatea mea de Vicar, iar apoi în ultimii 20 de ani ca Episcop, au fost totdeauna foarte cordiale. Și pot să mărturisesc cu gratitudine sinceră, la această tristă ocazie, că în ultimele patru decenii Biserica noastră, împreună cu celelalte biserici protestante, a beneficiat în continuu de aportul binevoitor al conducătorilor superiori ai Bisericii Ortodoxe Române și mai îndeaproape al mult regretatului Arhiepiscop Teofil Herineanu. Dat fiind că trăim în același oraș, relațiile noastre s-au întărit și s-au îmbogățit an de an. Aș vrea să arăt că, în calitatea mea de fost profesor al Noului Testament, am apreciat întotdeauna cunoștințele Înalt Prea Sfinției Sale, de care a dat dovadă în domeniul Noului Testament, fiind un exeget eminent al acestuia. Mulțumim lui Dumnezeu că l-a dăruit pe Prea Sfinția Sa Bisericii sale și nouă tuturor ca pe o sfântă binecuvântare. Păstrăm amintirea lui cu pietate”[11].

[11] „Cuvântarea Eminenței Sale Dr. Kovacs Lajos, Episcopul Bisericii Unitariene”, în *Ibidem*, p. 6.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

36

Noul Arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului

Începând cu data de 3 noiembrie 1992, prin trecerea la cele veșnice a vrednicului de pomenire Arhiepiscop Teofil Herineanu, scaunul arhiepiscopal din Cluj a rămas vacant. În perioada vacanței, locotenența Eparhiei Clujului a fost încredințată Î.P.S. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului.

În ziua de 21 ianuarie 1993, Colegiul Electoral Bisericesc s-a întrunit pentru alegerea noului Arhiepiscop al Clujului. Prin vot secret, cu o majoritate covârșitoare de voturi, în primul tur de scrutin a fost ales Prea Cuviosul Arhimandrit Bartolomeu Anania, cunoscut teolog, poet și dramaturg, care în acel moment se afla la mănăstirea Văratec, unde lucra intens la traducerea Bibliei cu note și comentarii. A fost anunțat despre alegerea sa la mănăstirea Văratec și a fost chemat în Sf. Sinod la București, unde a sosit în seara acelei zile.

După validarea din partea Comisiei canonice sinodale, Prea Cuviosul Arhimandrit Bartolomeu a fost prezentat sinodalilor de P.F. Părinte Patriarh Teoctist și Î.P.S. Mitropolit Antonie, care și-au exprimat marea bucurie de a-l avea ca membru în cel mai înalt for de conducere a Bisericii Ortodoxe Române.

Serbările de instalare ale noului Arhiepiscop al Clujului s-au desfășurat în zilele de 6-7 februarie 1993. Înainte de săvârșirea Sf. Liturghii s-a oficiat slujba; „Cercării și desemnării ipopsifiului" în cadrul căreia ipopsifiul (candidatul la arhierie) rostește mărturisirile de credință.

https://biblioteca-digitala.ro

La Sf. Liturghie au slujit următorii: P.F.Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Î.P.S. Daniel, mitropolitul Moldovei și al Bucovinei, Î.P.S. Antonie, mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului, P.S. Gherasim, episcopul Râmnicului, P.S. Andrei, episcopul Alba-Iuliei, P.S. Calinic episcopul Argeșului, P.S. Timotei, episcopul Aradului, P.S. Ioan episcopul Oradiei, P.S. Justinian episcopul Maramureșului și Sătmarului, P.S. Teofan Sinaitul, episcop-vicar patriarhal, P.S. Gherasim Putneanul, episcop-vicar al Ariepiscopiei Sucevei și Rădăuților, P.S. Irineu Bistrițeanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, P.S. Emilian Arădeanul, arhiereu vicar al Episcopiei Aradului, înconjurați de un impresionant sobor de arhimandriți, preoți și diaconi.

În cadrul Sf. Liturghii, după imnul Sfinte Dumnezeule, a avut loc hirotonirea întru arhiereu a P.C. Arhimandrit Bartolomeu, care din acel moment a luat protia Sf. Liturghii până la sfârșit. După Sf. Liturghie, Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, decanul Facultății de Teologie din Sibiu, a dat citire Gramatei mitropolitane de instalare, iar D-l Victor Opaschi, consilier prezidențial, a dat citire Decretului prezidențial privind recunoașterea Î.P.S. Bartolomeu în scaunul arhiepiscopal. Î.P.S. Mitropolit Antonie în fața credincioșilor a dat mantia noului arhiepiscop și i-a înmânat toiagul arhieresc. Cuvântul de învățătură a fost rostit de P.F. Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române: „Iubiții mei, Ziua de ieri, ca și cea de astăzi sunt zile însemnate nu numai pentru mine personal, ci și pentru noi toți cei ce am avut bucuria de a ne afla lângă noul Arhipăstor al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului. Sânt zile sărbătorești pentru întreaga Biserică Ortodoxă Română, căci noi, Ierarhii prezenți aici ne-am împărtășit din aceeași bucurie și l-am înconjurat cu aceeași dragoste pe arhipăstorul ales în scaunul de la Cluj, pentru a înnoi nădejdea în mai bine a dreptmăritorilor creștini de pe aceste binecuvântate meleaguri românești. De altfel, de pe fețele tuturor credincioșilor prezenți la sfintele rugăciuni în această măreață catedrală am putut descifra bucuria duhovnicească prilejuită de hirotonirea și instalarea noului ierarh, și aceeași sinceră participare la bucuria noastră am simțit-o și din partea conducătorilor celorlalte biserici din Cluj-Napoca, fapt ce ne îndreptățește speranțele în continuarea relațiilor ecumenice frățești care au caracterizat mereu viața locuitorilor acestei părți a țării.

https://biblioteca-digitala.ro

Neîndoios că și pentru noul ierarh hirotonit și instalat azi, pentru Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu, această zi constituie un popas sărbătoresc însemnat, un prilej de aleasă bucurie spirituală, dar și prilej de reflecție asupra imensei responsabilități ce și-a asumat-o, așa cum am făcut toți ierarhii, în fața Bisericii, a credincioșilor, și mai ales în fața lui Dumnezeu. Căci în fața lui Dumnezeu, în fața Părintelui nostru ceresc, avem de dat socoteală de cum am gândit, ce am făptuit și mai ales ce învățătură și pildă am dat noi turmei celei încredințate nouă spre păstorire. Acest sentiment al imensei răspunderi păstorești îl are fiecare ierarh, în orice moment, în orice clipă a vieții sale și mai ales când se află în fața oamenilor și în fața Sf. Altar. În spiritul mărturisirii drepte a credinței ortodoxe strămoșești, mărturisire auzită astăzi din gura noului ierarh al Bisericii noastre, și-a desfășurat, își desfășoară și își va desfășura misiunea Biserica noastră românească, pururi drept învățând pe poporul cel însetat de apa vie a Evangheliei lui Hristos.

Alegerea ca înalt arhipăstor la Cluj a Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu subliniază dorința Duhului Sfânt de înnoire, de primenire în sânul Bisericii, precum și faptul că cei chemați de Duhul Sfânt la slujire trebuie să se supună acestei chemări, căci Duhul suflă unde vrea și merge unde vrea. Pot personal depune mărturie că Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu a fost chemat în urmă cu mulți ani la cele mai înalte slujiri ale Sf. noastre Biserici, încă de acum 44 de ani, când amândoi ne găseam sub ascultarea vrednicului de pomenire Partiarh Iustinian Marina. Atunci, în anul 1949, smerenia și profunda viață interioară l-au ținut pe tânărul părinte Bartolomeu Anania în locuri cu răspundere mai modestă, dar iată că azi se împlinește cuvântul Mântuitorului Hristos că Dumnezeu pe cei smeriți îi înalță, iar înălțarea este, așa cum am amintit mai înainte, legată de cele mai copleșitoare răspunderi.

Bucuria duhovnicească pe care o trăim acum se împletește oarecum cu o nuanță de nostalgie, de tristețe chiar, pentru faptul că nu toți slujim la același Sf. Altar, că nu sântem una, așa cum S-a rugat pentru noi Mântuitorul Hristos în Ghetsimani, că nu ne împărtășim cu toții din același Sf. Potir. Știm că Biserica este una, sfântă, sobornicească și apostolească, că Hristos este capul unui singur trup și toți ierarhii creștini ar trebui să aparținem unei singure comunități creștine. Realitatea este însă alta, dureroasă, sfâșietoare chiar când ne gândim că nu putem să ne strângem laolaltă nici

https://biblioteca-digitala.ro

chiar noi, ierarhii români, ci stăm departe unul de altul, despărțiți și împărțiți. Evenimentul de astăzi, sfintele rugăciuni înălțate către cer, Sf. Liturghie ce s-a săvârșit aici ar trebui să fie pentru noi niște mesaje sfinte, permanente, niște îndemnuri adresate de Dumnezeu nouă tuturor, clerului, credincioșilor, oamenilor de cultură, tineretului, de a milita și lucra neâncetat pentru întâlnirea noastră într-o singură comunitate creștină. Idealul unității Bisericii la care Mântuitorul Hristos ne cheamă stăruitor nu trebuie să-l uităm niciodată pe tot parcursul vieții noastre.

Ne găsim într-un loc minunat, în Transilvania, într-un colț de țară românească unde fiecare efort, fiecare cuvânt și fiecare act îndreptat spre dragoste, înțelegere și împreună lucrare este prețuit la adevărata sa valoare. Aceeași tendință de colaborare trebuie să ne ducă pe toți spre conlucrarea adevărului, a acelui adevăr evanghelic care să ne facă vii, după cuvântul Sf. Ap. Pavel, și de care nu ne putem despărți nici o clipă.

Ce aș putea să-i spun mai mult Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu, decât să mă fac mesagerul iubirii și prețuirii tuturor ierarhilor Bisericii noastre pentru Î.P.S. Sa, a credincioșilor, a tineretului nostru și a oamenilor de artă care și-au pus toate talentele și resursele sufletești în slujba lui Dumnezeu și a frumosului material și spiritual. Reînnodăm azi un fir scump al Bisericii noastre, acela de a avea în soborul ierarhilor noștri un cărturar, urmaș al lui Dosoftei, al Mitropolitului Simion Ștefan de la Bălgrad, al Mitropolitilui Varlaam de la Iași.

Cred din toată inima că Dumnezeu călăuzește viața Bisericii noastre și a fiecăruia din noi în parte. Sunteți, Înalt Prea Sfințite Bartolomeu, acasă aici la Cluj, așa după cum vi s-a spus, purtând în persoana voastră bucuriile și tristețile, versurile mioritice măiestrite, precum și amintirea suferințelor anilor ce au trecut. Iar suferințele pe care le-ați încercat în viață n-au fost nici mici, nici puține și trecând ieri prin Aiud v-am simțit fiorul și vibrația stărilor sufletești care v-au copleșit la amintirea anilor grei de temniță petrecuți în acel oraș. Dar vicisitudinile vieții nu v-au doborât, ci mai vârtos v-au călit și au rodit împliniri deosebite pe tărâm literar și duhovnicesc, culminând cu împlinirea la care azi sântem martori. Avem ferma nădejde că Sfântul Duh a așezat în acest scaun al Clujului pe cel de-al patrulea Arhipăstor, un om cu inima trează, pururi veghetoare, un suflet cuprinzător, un om luminat care va lucra neâncetat pentru binele Bisericii noastre și al neamului nostru.

https://biblioteca-digitala.ro

Îmi exprim recunoștința mea deosebită față de conducătorii celorlalte biserici care au binevoit a participa la sărbătoarea noastră, precum și față de autoritățile de stat care prin prezența lor au dat dovadă de dragoste și prețuire față de Biserica Ortodoxă, mama poporului românesc, cum o numea cel mai mare poet al nostru. Să vă ajute bunul Dumnezeu!"[1].

În încheiere Î.P.S. Bartolomeu Anania, noul arhiepiscop al Clujului, a spus: „Protocolul prevede ca, într-o asemenea împrejurare, noul ales hirotonit și instalat să rostească o cuvântare scrisă, pe care și-a pregătit-o dinainte; voiam să fac acest lucru, și l-am făcut. Cer însă de la Dumnezeu îngăduință să vă vorbesc față către față, pentru ca să ne privim în ochi; în măsura în care ochiul este oglinda sufletului, să ne privim în suflete. Este începutul cel bun, pe care va trebui să-l facem totdeauna de acum înainte; să ne privim adânc în suflet. Numai așa se statornicește relația dintre păstor și turmă. Noi, Biserica Ortodoxă, vorbim însă de o «turmă cuvântătoare», ceea ce înseamnă că, cel puțin în anumite arii care privesc viața ei directă și felul ei de a se manifesta, turma are și ea câte ceva de spus, în timp ce noi, păstorii, trebuie să fim cu ochii și urechile țintă la ea. Să nu uităm că noi, românii, mai mult ca alte popoare, avem în folclorul nostru acea nestemată baladă care se cheamă Miorița și în care oaia năzdrăvană dialoghează cu păstorul, un păstor al cărui destin nu-i este indiferent. Este duhul din care marele Andrei Șaguna și-a inspirat statutul după care Biserica noastră se călăuzește și astăzi (și care a fost aplicat și la alegerea mea), anume participarea mirenilor la viața Bisericii; faptul că marele Colegiu Electoral Bisericesc, care îi alege pe episcopi, mitropoliți și patriarhi, este alcătuit din două treimi mireni și o treime clerici. Va trebui deci să comunicăm unii cu alții pentru că din această comunicare să se nască adevărata comuniune; turma să-și recunoască păstorul, prin glasul lui, iar păstorul să-și recunoască turma, prin glasul ei.

Așadar, săvârșitu-s-a!

Cuvine-se deci ca în ceasul acesta să-I mulțumesc mai întâi Atotputernicului și Milostivului Dumnezeu, Cel Care-n marea Sa bunătate mi-a trecut cu vederea neîmplinirile vredniciei și, prin Biserica Hristosului Său, m-a chemat la plinătatea slujirii.

---

[1] Cuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist rostită în Catedrală, în Revista Renașterea, anul IV, serie nouă, nr. 1-3, Cluj, ianuarie-martie 1993, pp. 1, 4.

https://biblioteca-digitala.ro

Cuvine-se ca în ceasul acesta să-mi aduc aminte, cu duioșie și recunoștință, de părinții mei după trup; de tatăl meu Vasile Anania, cel născut în Bozul Sibiului, ai cărui strămoși m-au chemat și ei, de acolo, din pământul și văzduhul transilvan; de maica mea Ana, fiica preotului Ion Mărgăritescu din Amărăștii Vâlcii, cea care de mic m-a îndrumat la icoane și pentru prima oară mi-a dus la frunte cele trei degete cu care, mai târziu, aveam să țin și condeiul.

Cuvine-se ca în ceasul acesta să-mi aduc aminte de părinții mei duhovnicești, cei ce nu o dată mi-au primenit sufletul, chiar și atunci când acesta nu era în stare de lacrimă.

Cuvine-se ca în ceasul acesta să-mi aduc aminte de dascălii mei cărturari, din toate școlile prin care am trudit, și nu în ultimul rând de cei ai Academiei Teologice din Cluj, dintre care îl pomenesc cu cutremur pe admirabilul profesor de exegeză a Noului Testament, preotul Liviu Munteanu, schingiuit apoi și martirizat în temnițele comuniste.

Cuvine-se ca în ceasul acesta să-mi aduc aminte de ctitorii și descălecătorii acestei eparhii; de binecredinciosul voievod Ștefan cel Mare și Sfânt; de cei patru arhiepiscopi și mitropoliți ai Transilvaniei cu sediul la Feleac, de-a lungul a șapte decenii de comuniune cu Țara din Miazăzi a Basarabilor și cea din Răsărit a Mușatinilor; de cei zece episcopi ai Vadului, de la Ioan și Anastasie până la Eftimie, cei ce au umplut aici un secol de sfințenie românească; de primul episcop al Clujului, Nicolae Ivan, ctitorul acestei mărețe catedrale; de episcopul și mai apoi mitropolitul Nicolae Colan, mare ierarh și cărturar, diortositor al Noului Testament, membru al Academiei Române, român care-n vremi de grea cumpănă n-a știut ce e frica; de predecesorul meu imediat, bunul și blândul arhiepiscop Teofil, a cărui loialitate față de Ortodoxia românească e pecetluită de însăși moartea sa.

Cuvine-se ca-n ceasul acesta să rostesc un cuvânt de sfântă mulțumire Prea Fericitului Părinte Teoctist, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Înalt Prea Sfințitul Antonie, Mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului, prin rugăciunea și mâinile cărora am primit astăzi arhieria în succesiune apostolică. Iată încă o taină a credinței noastre celei drepte; sentimentul și certitudinea că asupra noastră, cei de acum, operează unul și același Duh Sfânt care s-a pogorât atunci, illo tempore, în vremea aceea, la Cincizecime,

https://biblioteca-digitala.ro

peste ucenicii Domnului, că prin unul și același Duh Sfânt noi devenim contemporani cu apostolii și apostolii cu noi. Timpul fizic se contractă, istoria ni se deschide în evantai, și iată-ne împreună cu Cel ce este, în același timp, Alfa și Omega!

Cuvine-se ca-n ceasul acesta să-mi aduc aminte nu numai de cele ce au fost, ci și de cele ce vor fi. Da, noi ortodocșii suntem în posesia unui bun de care vorbim mai rar; o teologie a amintirii viitorului. O amintire care se întemeiază pe totala noastră credință în puternicia și bunătatea lui Dumnezeu. Citățm, în mod curent, cuvintele Mântuitorului: „Pe toate câte le cereți rugându-vă, să credeți că le veți primi și le veți avea". Există însă la Marcu un text extraordinar, în traducere corectă, care sună așa; „Pe toate câte le cereți rugându-vă, să credeți că le-ați și primit, și le veți avea" (Mc. 11,24). Este opera credinței noastre în acel Dumnezeu care „pe cele ce nu sunt le cheamă ca și cum ar fi", în acel Dumnezeu pentru care virtualul devine realitate în chiar clipa în care l-a gândit; credința care nu e altceva decât „ființarea celor nădăjduite, dovada lucrurilor celor nevăzute" (Evr. 11, 1), credința în virtutea căreia cele viitoare capătă substanță, iar cele invizibile devin palpabile.

Operând cu o astfel de credință, rugăciunea noastră încetează, de fapt, să mai fie cerere și devine o neîncetată mulțumire. Înainte de a-l învia pe Lazăr, Domnul se afla în Betania, își ridică ochii la cer și rostește: Îți mulțumesc, Părinte, că m-ai ascultat!" (In 11, 41). Mulțumirea precede minunea, ca și cum aceasta s-ar fi petrecut. În rugăciunea euharistică noi Îi mulțumim lui Dumnezeu nu numai pentru binefacerile Sale cele arătate și nearătate, pentru cele știute și neștiute, ci și pentru că El ne-a dăruit "împărăția ce va să vină". Da, Îi mulțumim pentru ceea ce încă nu avem în virtutea nădejdii, dar pentru ceea ce deja avem în virtutea credinței. Iar într-o altă rugăciune liturgică ne aducem aminte nu numai de groapa, de învierea, de înălțarea Domnului și de ședederea Sa de-a dreapta Tatălui, dar și (rețineți, ne amintim!) de cea de a doua Sa venire. Iată-ne deci astăzi contemporani nu numai cu apostolii Cincizecimii, dar și cu apostolii celor douăsprezece tronuri din preajma Dreptului Judecător! A ne trăi plenar creștinismul înseamnă a gusta încă de pe-acum din deliciile propriei noastre eternități.

https://biblioteca-digitala.ro

Așadar, dacă într-adevăr avem o astfel de credință și dacă într-adevăr ne întemeiem pe ea, noi încă de pe-acum Îi putem mulțumi lui Dumnezeu pentru tot ceea ce-I cerem și vom primi. El este cel ce ne știe trebuințele, dar și noi ni le cunoaștem. Noi știm că poporul român a trebuit să străbată patru decenii de dictatură atee comunistă, un drum străbătut cu jertfe, dar și cu poticniri. Noi știm că, în ciuda materialismului său, ateismul comunist ne-a cerut cu precădere tocmai sufletul în care pretindea că nu crede, spre a ne răpi tocmai veșnicia despre care pretindea că nu există. El, ateismul, știa ceea ce știe și Satana, anume că omul nu poate fi cucerit decât din propriul său interior, din cetatea inimii cea cu metereze multe. Aceasta este aria în care s-a dat adevărata luptă; nu asaltul frontal, nu încercuirea spectaculoasă, ci substituirea unor planuri prin care anormalitatea să pară normală la capătul unor succesive și perseverente răsturnări în ierarhia valorilor morale. A ne face să trăim zilnic anormalul ca normalitate, iată marea performanță a comunismului ateu, grefată pe un strat mai vechi de zguri fanariote, o somnolență din care iată ne-a trezit superba răzmeriță și magnifica jertfă a tinerilor noştri din Decembrie 1989.

Noi știm, așadar, că poporul roman – fără să fie un popor bolnav, așa cum încă se mai spune uneori – are nevoie să se regenereze pe sine însuși, să renască, precum pasărea Pheonix, din propria-i cenușă. Mai știm că această regenerare trebuie să înceapă dinlăuntru, din cetatea cea de mijloc, încă bântuită de umbre. Și mai știm că ea nu se poate face decât prin restaurarea ierarhiei valorilor morale; primatul adevărului asupra minciunii, al încrederii asupra îndoielii, al curajului asupra lașității, al hărniciei asupra delăsării, al cinstei asupra corupției, al sincerității asupra ambiguității, al demnității asupra servilismului și, într-o cuprindere mai largă, primatul spiritului asupra materiei.

Ei bine, acest proces de regenerare morală nu se poate face decât prin conlucrarea a doi factori: religia și cultura, ambele alcătuind un singur front și amândouă fiind puse în slujba individului, a familiei și a societății. Cultura e menită să-i confere religiei acea deschidere spre setea de universalitate a sufletului omenesc; religia, la rândul ei, e chemată să-i confere culturii dimensiunea interioară a sensului ei absolut, fără de care ea, cultura, ar rămâne un vast, dar simplu laborator. „Căutați mai întâi împărăția

https://biblioteca-digitala.ro

lui Dumnezeu și dreptatea Lui, și toate celelalte vi se vor adăuga" (Matei 6,33). Suntem cu desăvârșire încredințați că sănătatea morală a poporului român, odată redobândită, va atrage după sine și rezolvarea celor două mari deziderate ale ceasului de față: normalizarea stării economice și pacea vieții sociale.

Iată de ce Biserica – și în primul rând cea ortodoxă, ca mamă spirituală a poporului român și modelatoare prin veacuri a sufletului nostru național – iată de ce Biserica este astăzi chemată să-și reactiveze vocația slujirii și să-și asume răspunderea pentru tot ceea ce poporul român este îndreptățit să aștepte de la ea. Și iată de ce aici, în Transilvania mai mult decât în celelalte provincii românești, Bisericile sunt chemate să-și refacă duhul comuniunii creștine, dar nu prin ambiguitatea unui ecumenism rău înțeles și rău practicat, a tendințelor de amalgamare doctrinară, ci prin redescoperirea și reafirmarea identităților proprii. Primul pas către comuniune e comunicarea; primul pas al comunicării e dialogul; iar dialogul real nu e posibil decât între două identități clare.

În ceea ce o privește, Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului, ca eparhie a Bisericii Ortodoxe Române, se declară gata să reia sau să deschidă dialogul cu unitățile eparhiale ale celorlalte Biserici creștine, și în primul rând cu cea de a doua Biserică românească, Greco-Catolică. Știm și unii, și alții că multe răni sunt încă deschise și că încă nu s-au găsit leacuri pentru vindecarea lor. Leacul cel mare nu poate veni decât de la dumnezeiescul Doctor al sufletelor și trupurilor noastre, pe care va trebui ca mai întâi să-L rugăm, împreună, să ne ajute, dacă însă ne vom ajuta și noi. Deocamdată vreau să le mulțumesc pentru întâmpinarea pe care mi-au făcut-o ieri dimineață prin presa locală. E timpul să mărturisesc că fac parte din generația universitară pe care o numesc „Cluj 46", un tineret universitar în care existau două asociații religioase: Frăția Ortodoxă Română Studențească (FORS) și Asociația Studenților Români Uniți (ASTRU).

Vreau să le spun celor ce nu știu, dar și celor ce știu, din care mulți sunt de față, că cele două asociații trăiau în perfectă armonie, că ne consultam reciproc, căutam să evităm punctele care ne separă și să le așezăm în față pe cele ce ne unesc, și că noi, ambele societăți, în ziua de 25 Martie 1946, la Bunavestire, am ținut în sala Colegiului Academic o

https://biblioteca-digitala.ro

„Adunare Generală a Studenților Creștini", când nu ne-am mai spus nici ortodocși, nici catolici, o adunare de suflet la care au participat, ca patroni, cei doi episcopi locali, Nicolae Colan și Iuliu Hossu. Și pentru că s-a făcut aici amintire de episcopul Nicolae Colan, aș vrea să o întregesc printr-o mărturie din vremea când eram președintele-delegat al Centrului Studențesc „Petru Maior". Era înaintea conferinței de pace de la Paris, care, după cum știți, s-a ținut în 1947. Ei bine, în primăvara lui 1946, îndată după Paști, posturile de radio au anunțat că marile puteri, într-o conferință preliminară, au ajuns la concluzia că Ardealul de Nord îi aparține și-i va aparține-ntotdeauna României. În acea clipă, întreaga studențime a ieșit în stradă. În piața lui Matei Corvin ne-am încolonat și am venit aici, în fața acestei catedrale și a Teatrului Național. Preot al acestei catedrale era părintele Laurențiu Curea, care a ieșit, împreună cu doi diaconi, și ne-a binecuvântat pe noi toți, cărora ni se adăugaseră mii de clujeni. Am îngenunchiat, am cântat „Hristos a înviat", după care am venit aici, sub balconul episcopului Nicolae Colan, ca să-i aducem omagiul tinerimii române pentru suferințele la care fusese supus sub stăpânirea hortiștilor. Tot noi, în frunte cu mine, călugărul de 25 de ani, ortodox, am plecat pe Calea Moților, la reședința Episcopului Iuliu Hossu, și l-am rugat să iasă în balcon; iar eu, cu o mică delegație, am urcat și i-am spus: Prea Sfințite, studențimea noastră a venit să șteargă scuipatul unguresc de pe obrazul Episcopului Hossu!

Și i-am sărutat fața și i-am sărutat mâna.

A fost generația care a făcut greva academică din iunie 1946, cea prin care s-a rostit ultima zvâcnire a demnității românești înainte de înstăpânirea jugului comunist asupra poporului nostru. Această generație încă mai trăiește și, iată, după peste patru decenii s-a întâlnit cu cea din 1989, prin care demnitatea românească s-a rostit din nou, scuturând jugul.

Dacă noi, cei din prima generație, am trăit plenar sentimentul solidarității românești, celor de acum le vine greu să priceapă de ce s-au certat părinții lor. Fac apel la aceste două generații academice și la inelul lor de logodnă. Dacă Dumnezeu a îngăduit și dacă istoria ne-a obligat să stăm în două străni, cuvine-se cel puțin să refacem văzduhul duhovnicesc al uneia și aceleiași Biserici Românești. Noi, românii, am avut și avem prea mulți

https://biblioteca-digitala.ro

dușmani pentru ca noi, românii, să nu stăm laolaltă, începând cu Biserica. Și dacă noi vom sta împreună, atunci și cei ce nu ne iubesc vor fi obligați să priceapă că oamenii care trăiesc pe aceeași planetă, pe același continent și, cu atât mai mult, în aceeași patrie, nu au decât o singură întreită soluție; dialogul, conviețuirea, pacea.

Mulțumesc Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, Înalt Prea Sfințitului Antonie și Prea Sfințitului Irineu Pop Bistrițeanul pentru cuvintele calde pe care mi le-au rostit. Îi mulțumesc Înalt Prea Sfințitului Mitropolit pentru Gramata de instalare. Îi mulțumesc Președintelui României pentru Decretul de recunoaștere. Mulțumesc celor ce sunt de față, mitropoliți, episcopi, arhierei, preoți, călugări și credincioși. Vă mulțumesc Dumneavoastră, tuturor, din toată inima, și-L rog pe Dumnezeu ca acesta să fie un început bun; dăruiască-vă sănătate, lumină în viață, bucurii duhovnicești, dăruiască-vă deschiderea largă a porților către viața viitoare, întru revărsarea Sfântului Duh. AMIN!"[2].

Cântările Sf. Liturghii au fost executate cu măiestrie de Corul mixt al Catedralei Arhiepiscopale, dirijat de Arhid. Prof. Ioan Brie[3].

La agapa oferită invitaților, Î.P.S. Bartolomeu a ținut următorul toast: „Onorați Comeseni, Ceasul fiind târziu, mă voi mărgini la numai câteva cuvinte. Spunea părintele Galeriu că astăzi m-am născut din nou, și are dreptate. În același timp însă, mai cu seamă în astă-seară, mi se părea că am și murit; pentru că numai despre morți se vorbește doar de bine... Se știe că timp de câteva decenii am rezistat ispitei de a intra în Sfântul Sinod. Deseori am fost întrebat: „Totuși de ce te opui?" De câteva ori am răspuns mai în glumă, mai în serios: „Cred că funcționează în mine instinctul de conservare morală..."

Cu cât urci mai mult pe scara socială și te umpli de glorie, cu atât în jurul tău se înmulțesc laudele și, practic, te depersonalizezi; începi să crezi că totul e adevărat. Eu le mulțumesc tuturor pentru vorbele bune pe care mi le-au spus astăzi. Aș vrea însă să le atrag atenția celor care, începând de

---

[2] Bartolomeu Anania, „Începutul cel bun", Cuvânt rostit în Catedrala Arhiepiscopală din Cluj-Napoca duminică, 7 februarie 1993, cu prilejul hirotonirii și instalării în vrednicia de Arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului, în *Ibidem*, pp. 2-3.

[3] Vasile Nemeș, Arhid., Inspector eparhial, „Binecuvântarea lui Dumnezeu pentru Eparhia Clujului", în *Ibidem*, pp. 1, 8.

https://biblioteca-digitala.ro

mâine, îmi vor fi colaboratori în subordine; este pentru prima și ultima dată când vi le admit! Dacă va fi să pedepsesc pe cineva din subordinea mea, îl voi pedepsi pe acela care va încerca să-mi strecoare o laudă. În calitate de scriitor, prefer să fiu desființat de un critic de meserie decât consacrat de laudele subalternilor mei... Pe oamenii politici însă trebuie să-i cred, măcar cât de cât... Le mulțumesc din inimă, din puțina smerenie care mi-a mai rămas. Domniilor lor, oameni politici, demnitari, reprezentanți ai puterii de stat, le mulțumesc și pentru promisiunile de a ne sprijini în tot ceea ce le vom cere!

Sunt bucuros de faptul că o bună parte din laude m-au ocolit pe mine și s-au îndreptat către Prea Fericitul Teoctist care, iată, împlinește vârsta frumoasă, splendidă, de 78 de ani. Încă mulți și rodnici, Prea Fericite! Imaginați-vă că, însă, chiar Prea Fericirea Sa a luptat să obțină - și a obținut – monopolul Bisericii asupra produselor proprii...

Le mulțumesc fraților din celelalte culte religioase! Am avut emoția să constat că dintre aceștia, cu câțiva, chiar maghiari fiind, am întâmpinat și am împărtășit niște lacrimi și suferințe. De bine, de rău, ele au trecut, și iată-ne că suntem aici, nu numai supraviețuitori, dar și destul de voioși și nu îndeajuns de slabi ca să stârnim compătimire. Le mulțumesc mult tinerilor teologi și profesorului lor, care ne-au încântat cu cântecele lor religioase și patriotice, inclusiv imnul de la început... pe care vă rog însă să nu-l mai cântați. Știți că imnul arhieresc are formula lui consacrată și, cu excepția celui patriarhal, este nenominal. Pentru momentul festiv să admitem însă că e binevenit.

În final, vreau să vă spun că sânt foarte mândru de societatea în mijlocul căreia mă aflu. Regăsesc Clujul academic de altădată, adunat în jurul a ceea ce numeam și vom numi întotdeauna ALMA MATER. Sunt încântat de duhul academic, de universitarii ce se află aici și care-i reprezintă pe cei ce nu se află. Cred că vom avea împreună de lucru în aria aceasta, în special a tineretului. În legătură cu aceasta, permiteți-mi să vă fac o mărturisire, care nici măcar nu este a mea, ci doar o reproduc pe a altcuiva . Pe la începutul lui decembrie a anului trecut am fost invitat să țin una din conferințele de care amintea Înalt prea Sfințitul Daniel – conferințe însoțite de dialog public cu tinerii, în special universitari, dar și școlari – la Alba Iulia. Am călătorit în tren cu o avocată din București, care mergea la

https://biblioteca-digitala.ro

Alba Iulia pentru un oarecare interes profesional. Ne-am întors tot împreună. În tren mi-a spus: „Părinte Anania, vă cunosc, v-am citit niște cărți, am venit la conferință. Nu vreau să vă spun nimic, nici ce ați vorbit, nici cum ați vorbit, pentru că nu aceasta interesează. M-am uitat în sală și am văzut sala arhiplină (și era vorba de Sala de Cultură a Sindicatelor, cel mai mare amfiteatru public din oraș) în special cu tineret, cu tineri și foarte tineri. M-am uitat în ochii lor, în sufletele lor, și mi-am dat seama că n-au venit doar din curiozitate, să vadă pe cineva din capitală, care vrea să le vorbească, ci au ascultat cu participare. Vreau să vă mărturisesc că până aseară eu am fost destul de sceptică în ceea ce privește puterea noastră de a ne redresa moralicește ca popor. Dar, începând de aseară, mi-am recăpătat încrederea; sunt convinsă că suntem în stare să ne regenerăm ca popor român". A fost cel mai mare elogiu pe care l-a primit nu părintele Anania, ci tineretul nostru, tineretul cu care va trebui să lucrăm, această țarină care nu așteaptă decât plugul și sămânța pentru ca să rodească. Eu sunt foarte optimist în acest ceas.

Nu aș încheia fără a vă mărturisi una din cele mai puternice emoții, poate mai puternică decât aceea a hirotoniei și instalării de astăzi. Iertați-mă că repet ceea ce am mai spus cu ocazia alegerii mele. O fac și cu destulă sfială, pentru că nu aș vrea să vedeți în mine un erou; este știut însă că, în calitate de președinte al Centrului Studențesc „Petru Maior", am condus acea grevă studențească din iunie 1946, în urma căreia am fost exmatriculat din Universitate, pentru ca apoi să iau drumul pușcăriilor. O primă și o a doua arestare în Cluj au fost urmate de expulzări. Am încercat pentru a treia oară să reiau tratativele cu autoritățile politice și universitare, pentru a-mi relua studiile (fusesem exmatriculat din Facultatea de Medicină, care îmi căzuse dragă). Am fost din nou arestat, ținut la „neagra", apoi dus în biroul unui ofițer de siguranță – securitate - care mi-a spus ritos: „Te-am trimite cu plăcere la pușcărie, dar deocamdată nu avem suficiente probe ca să-ți încheiem un dosar pentru Procuratură. Vei fi expulzat din Cluj, dar de data aceasta cu un cuvânt de ordine din partea noastră, a puterii: Nu mai calci în acest oraș, cel puțin atâta vreme cât va trăi generația care te-a cunoscut. Înțelege că ne deranjezi prin simpla dumitale prezență pe stradă. Eu i-am răspuns doar atât: „Domnule anchetator, dvs, puternicii de astăzi,

https://biblioteca-digitala.ro

vă faceți un titlu de glorie din a fi desființat granița de pe Feleac. Constat cu tristețe și cu imensă mâhnire că, cel puțin pentru un cetățean al acestei țări, Feleacul continuă să rămână graniță". Și am plecat, însoțit de un agent, care m-a predat jandarmeriei (al cărei sediu se găsea pe Calea Moților), pentru ca de acolo, a doua zi, pe o ploaie măruntă și rece de toamnă, să părăsesc Clujul sub escorta a doi jandarmi până la Apahida, apoi escortat de câte unul, tot pe jos, trecând prin Reghin, până la mănăstirea Toplița, unde îmi aveam atunci domiciliul. Mărturiseam la București că votul Colegiului Electoral Bisericesc îl consider ca semnificând, pentru mine, deschiderea granițelor spre Cluj. Acum însă aș vrea să vă spun că, venind de la București în același automobil cu Prea Fericitul Părinte Patriarh, după ce am trecut prin Aiud, cu acele frământări lăuntrice pe care Prea Fericirea Sa le-a simțit de-alături, mare mi-a fost emoția când, ajunși pe vârful Feleacului, am văzut că ne așteptau reprezentanții eparhiei, o seamă de consilieri, inspectorul eparhial, secretarul, aceștia avându-i în frunte pe Înalt Prea Sfințitul Daniel al Moldovei și Antonie al Ardealului, precum și pe Prea Sfințitul Episcop vicar Irineu Bistrițeanul. Unul din preoții de la centrul eparhial a venit la mine când mă dădeam jos din mașină și mi-a spus dându-mi o floare: „Am venit să vă deschidem granița de pe Feleac". Vă mărturisesc că acesta este cel mai frumos moment pe care mi l-a oferit Clujul.

Aș vrea să spun, iubiți Clujeni de toate vârstele, de toate credințele, de toate categoriile sociale și politice, că dacă mai există între noi granițe asemenea Feleacului, să venim fiecare către celălalt cu o floare și să le desființăm. Atunci, într-adevăr, vom putea să știm, să simțim și să fim convinși că suntem laolaltă și că împreună, și numai împreună, sub ocrotirea lui Dumnezeu, reprezentăm o putere. Dacă vom ști să ne depășim pe noi înșine, vom putea să desființăm și granițele care ne-au mai rămas. Nu uitați că în Decembrie 1989 tinerii noștri au venit cu flori în fața tancurilor, a mitralierelor și a tunurilor și au spus: „Voi cu arme, noi cu flori". Ei bine, în acea confruntare nu au învins armele, ci florile. Cu florile vom învinge și noi. Vă mulțumesc!"[4].

[4] Bartolomeu Anania, *Cuvântare rostită la masa festivă de instalare*, în *Ibidem*, p. 6.

https://biblioteca-digitala.ro

37

Diortosirea Bibliei

În ziua de 3 decembrie 2002, Facultatea de Teologie Ortodoxă din cadrul UBB Cluj-Napoca a organizat, la grădina Colegiului Pedagogic „Piramida", lansarea „Bibliei sau Sfintei Scripturi" – Versiune diortosită după Septuaginta, redactată, adnotată şi tipărită de Bartolomeu Valeriu Anania (Ediţie jubiliară a Sfântului Sinod, Bucureşti, 2001). Această ediție a Sfintei Scripturi a reprezentat rezultatul strădaniei de peste un deceniu a Arhiepiscopului și omului de litere Bartolomeu Valeriu Anania. Alături de autor, la eveniment au fost prezenți Prof. Dr. Ioan-Vasile Leb, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă, Prof. Univ. Dr. Andrei Marga, Rectorul UBB Cluj-Napoca, profesori, studenți și un numeros public.

Manifestarea a continuat în Aula Magna a UBB cu sesiunea științifică „Monumentala traducere a Bibliei în limba română", în cadrul căreia au susținut comunicări Prof. Dr. Stelian Tofană, Prof. Dr. Vasile Mihoc, Prof. Dr. Mircea Muthu, Prof. Dr. Ioan Chirilă, Prof. Dr. Aurel Sasu, Prof. Dr. Doina Curticăpeanu ș.a. Evenimentul a fost deschis de Pr. Prof. Dr. Ioan-Vasile Leb, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă: „Rare sunt ocaziile cu o încărcătură emoţională şi spirituală ca aceasta de astăzi, când Clujul întreg freamătă de bucuria unei neasemuite comuniuni. Aş îndrăzni să afirm că este un privilegiu dat numai nouă de către Dumnezeu, care ne-a trimis pe bărbatul providenţial într-o vreme când avem cea mai mare nevoie de limpezire. O limpezire spirituală, care să aducă cu ea şi o prosperitate materială.

Şi cine altul ne poate oferi această limpezire dacă nu Dumnezeu prin Cuvântul Său! Iar El Şi-a găsit alesul care să-l poată transpune în dulcele

https://biblioteca-digitala.ro

grai românesc, în persoana Î.P.S. Bartolomeu Anania, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului şi Clujului. De unsprezece ani, suflarea românească, şi nu numai ea, aştepta momentul acesta. Nu puţini au fost aceia care întrebau cu nerăbdare când se va întâmpla marele eveniment. Şi iată, cu puţin înainte de Sfântul Nicolae, Î.P.S. Sa ne aduce în dar *Biblia sau Sfânta Scriptură*. Ediţie jubiliară a Sfântului Sinod, «versiune diortosită după Septuaginta, redactată şi adnotată, sprijinit pe numeroase alte osteneli», cum spune Î.P.S. Sa. Noi i-am zis «monumentala traducere a Bibliei» şi credem că nu greşim. Căci avem în faţă mai mult decât o simplă revizuire a traducerilor în româneşte a acestor texte tipărite pe parcursul ultimelor trei secole, începând cu Biblia de la Bucureşti, din 1688 şi sfârşind cu ediţia din 1983, la a cărei apariţie fostul editor Valeriu Anania a contribuit din plin - ca şi la apariţia altor cărţi editate pe când era director la Editura Institutului Biblic şi de Misiune al BOR[1].

Avem de-a face aici cu un adevărat spirit creator, cu o grijă deosebită pentru redarea precisă a originalului «într-o haină românească de o claritate şi frumuseţe fără pereche... «Este – spune unul dintre cei mai avizaţi biblişti ai noştri – cea mai bună versiune românească a textului biblic. Exprimarea românească literară îşi afirmă drepturile în mod consecvent, astfel încât inerţiile de orice fel sunt depăşite»[2]. Şi aceasta, graţie pregătirii de excepţie a ostenitorului, în persoana căruia teologul stă la un boieresc taifas spiritual cu literatul, cu istoricul, cu filosoful, cu medicul, cu pedagogul, fiind, pe scurt, cărturarul prin excelenţă, din creştet până-n tălpi. Sunt calităţi care i-au putut permite să-şi ia asupra sa această nobilă, dar dificilă povară.

Folosind metoda comparativă, confruntând peste tot vechile traduceri cu cele mai noi şi făcând apel la cele mai bune rezultate ale ştiinţei exegetice contemporane, dar şi prin introducerile şi comentariile cărţilor biblice, Î.P.S. Sa a reuşit să rezolve «obscurităţile textului, mijlocind cititorului o înţele-

[1] George Muntean, *Noul Testament, tipărit cu binecuvântarea şi prefaţa P.F. Părinte Teoctist, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Versiune revizuită, redactată şi comentată de Bartolomeu Valeriu Anania, sprijinit pe numeroase alte osteneli*, Bucureşti, Editura Institutului Biblic și de Misiune al BOR, 1993, 470 p., în „Limbă şi literatură", vol. III-IV/1994, p. 136.

[2] Pr. prof. Vasile Mihoc, *Pentateuhul comentat*, în „Iisus Biruitorul", august 1997, p. 5.

https://biblioteca-digitala.ro

gere superioară a mesajului cuvântului inspirat»[3]. A reuşit, de asemenea, aşa cum şi-a propus, să restaureze prezenţa şi autoritatea Septuagintei în tradiţia biblică ortodoxă. Se întâlneşte aici, pe undele spiritului, cu un Paul Ricoeur şi cu alţi mari savanţi ai lumii, preocupaţi de traducerea şi interpretarea textului sacru. Vorbind despre interpretarea şi traducerea Sfintei Scripturi, savantul francez, de pildă, considera că «traducerea greacească merită să fie considerată ca un adevărat eveniment de gândire», întrucât verbul grecesc *einai* şi apoi cel latinesc *esse*, folosite de traducătorii textului ebraic, «aduceau în lumea traducerii o importantă istorie conceptuală, provenită în primul rând din filosofia lui Platon şi din cea a lui Aristotel, deci dintr-o gândire anterioară Septuagintei. Iar această istorie a sensului a continuat, împletită cu cea a Bibliei ebraice şi creştine, trecând prin Patristica greacă şi latină, apoi prin marea scolastică şi giganţii ei (Bonaventura, Toma de Aquino, Duns Scotus), trecând şi prin Descartes şi cartezieni, până la Kant şi după el - adică până la noi, cititori ai Bibliei la capătul acestei frământate istorii a relaţiilor dintre Dumnezeu şi Fiinţă»[4].

Multiple sunt posibilităţile de abordare a acestei noi traduceri a Bibliei, însă lăsăm pe seama specialiştilor biblişti să le aprofundeze şi care se vor pronunţa chiar şi astăzi, în cadrul simpozionului ale cărui lucrări se vor desfăşura peste câteva minute în Aula Magna a UBB şi, cu siguranţă, şi în viitor. Îndrăznim, totuşi, să exemplificăm profunzimea de idei, ca şi precisa formaţie şi informaţie teologică, spirituală, dar şi istorică-filologică a traducătorului, prin câteva note de subsol. Iată, de pildă, la Ieşirea 3, 14, pentru: «Eu sunt Cel ce este», într-o notă scurtă se spune: «Text fundamental pentru modul în care Dumnezeu Se defineşte pe Sine. Definiţia e concentrată în celebra tetragramă YHWH (care se poate citi IAHVÉ sau, mai rar, IEHOVA), al cărui nucleu e verbul «a fi». Textul ebraic are câteva variante de traduceri: «Eu sunt Cel ce sunt» (misterul lui Dumnezeu Care refuză să-Şi dezvăluie numele); «Eu sunt ceea ce sunt» (fiinţa prin ea însăşi); «Eu sunt Cel ce voi fi» (TOB) (Cel pe Care oamenii Îl vor percepe prin revelaţii succesive). Septuaginta preferă sensul «Eu sunt Cel ce este»

[3] *Ibidem*

[4] André La Cocque; Paul Ricoeur, *Cum să înţelegem Biblia*, trad. de Maria Carpov, Polirom, Iaşi, 2002, p. 287.

https://biblioteca-digitala.ro

(Dumnezeu este existenţa în sine, singura realitate adevărată şi cauza unică a tuturor realităţilor); aşa traduce şi Biblia de Ierusalim, revendicându-şi aplicarea unei riguroase sintaxe ebraice». Apoi, la p. 1599, pentru versetul din FA 11,30, unde se vorbeşte despre «preoţii» care au primit darurile aduse de Saul şi Barnaba, la nota c) avem o adevărată demonstraţie argumentativă care, în cuvinte puţine, aduce o limpezire totală asupra unui loc foarte controversat din Noul Testament. Iată ce se spune despre «preoţii» de aici: «Literal: bătrâni, prezbiteri. Bărbaţi mai în vârstă decât diaconii, rânduiţi de apostoli în cea de a doua treaptă harică a Bisericii, după episcopi. Primeau harul prin punerea mâinilor (FA 14, 23) şi îndeplineau funcţii liturgice, pastorale, didactice şi administrative. Traducerea lui *presbýteros* (bătrân) prin «preot» e un procedeu filologic absolut normal, echivalarea în limba receptoare făcându-se în funcţie de conţinutul semantic al cuvântului original, conţinut prin care o noţiune generală se particularizează. Câteva exemple mai la îndemână: Acelaşi cuvânt *basiléus* (suveran) e tradus prin «rege», dacă demnitarul conduce un regat, dar va fi tradus prin «împărat» din clipa în care acelaşi personaj a primit coroana unui imperiu. Din momentul sfinţirii, «apa» devine «aghiazmă». Un militar poartă denumirea generică de «ostaş», dar de îndată ce a primit unul sau mai multe grade el se va numi «sergent», «locotenent», «colonel» ş.a.m.d., continuând, totuşi, să rămână «ostaş». În funcţie de treapta binecuvântării, aceeaşi «pâine» se va numi «artos», «prescură», «anaforă» sau «cuminecătură», după cum o «casă» sfinţită pentru cult devine «biserică». În acelaşi fel, un bătrân hirotonit se va numi «preot», spre deosebire de ceilalţi bătrâni care nu au hirotonie».

O scurtă, dar pertinentă precizare o aflăm la p. 1464, nota d), cu referire la Matei 5, 3, despre fericiri, unde se spune: «Cei săraci cu duhul» (în nici un caz: Cei săraci cu intelectul!) are două înţelesuri, ambele duhovniceşti: 1). Săracul care şi-a asumat lăuntric starea de sărăcie şi o îndură cu demnitate umană şi nădejde cerească; bogatul care nu e dependent de propria sa bogăţie şi care, atunci când o pierde, parţial sau total, rămâne un om liber. 2). Pornind de la antropologia paulină, mistica răsăriteană postulează că duhul omului este partea superioară – fină, inefabilă – a sufletului (fără a fi altceva decât acesta), prin care omul poate intra în

https://biblioteca-digitala.ro

contact direct (entaz) cu Duhul Sfânt. Pentru ca această experienţă să fie posibilă, e nevoie ca duhul omului să devină «sărac» de orice patimi sau impurităţi; astfel eliberat, duhul devine disponibil pentru înduhovnicire şi, în consecinţă, pentru împărăţia cerurilor. Pe de altă parte, în limbajul evanghelic termenul «sărac» poate însemna şi «smerit», «umil», «supus», «ascultător», având totdeauna o conotaţie pozitivă. Sensul este înrudit cu acela al versetului 8: «Fericiţi cei curaţi cu inima». La aceeaşi pagină, pentru textul de la Matei 4, 10, vorbind despre ispitirea lui Iisus, după ce acesta I-a zis: «Mergi înapoia Mea, Satano, că scris este: Domnului Dumnezeului tău să I te închini şi numai Lui să-I slujeşti!», la versetul 11 spune: «Atunci diavolul L-a lăsat; şi iată, îngerii s-au apropiat de El şi-I slujeau». La nota a) de la subsol, Î.P.S. spune: «Diavolul îi făcuse o întreită ofertă: pâinea, miracolul, puterea. Acest episod îi va inspira lui Dostoievski celebra *Legendă a Marelui Inchizitor*, din romanul *Fraţii Karamazov*». La p. 1480, la Matei 16, 25: «...şi cel ce vrea să-şi scape viaţa, o va pierde; dar cel ce-şi pierde viaţa pentru Mine, o va afla», în nota c) de la subsol se spun următoarele: «Bogat în conţinut, cuvântul grecesc *psyché* însumează înţelesurile de: *suflet, viaţă, persoană*. Ca şi în textul din 10, 39 (vezi nota: joc semantic între viaţa biologică trecătoare şi viaţa veşnică a sufletului), sensul cuvântului *viaţă* este aici dublu, ceea ce s-ar traduce astfel: Cel ce ţine cu orice preţ să-şi salveze viaţa, acela îşi va pierde sufletul; iar cel ce-şi va pierde viaţa pentru Mine, acela îşi va salva (mântui) sufletul. În această lumină trebuie înţeles versetul următor, concluziv. (În literatura română, sintagma eminesciană «viaţa sufletului meu» nu este un pleonasm; Cartea Facerii (2, 7) îl defineşte pe omul creat de Dumnezeu *eis psyché zõosan*, adică «întru suflet viu», persoană unică şi irepetabilă, dotată cu conştiinţă de sine)».

Iată şi câteva explicaţii pertinente la două locuri din Apocalipsă, şi anume: La p. 1765, pentru Apocalipsă 13, 18, despre numărul 666, în notă, se spune: «Pe seama acestui număr s-au făcut numeroase speculaţii, fiecare în funcţie de alfabetul şi maniera în care se operează calculul. Cea mai probabilă rămâne aceea care, în valorile numerice ale alfabetului ebraic, îl indică pe Caesar Neron, împăratul Romei, primul mare persecutor al creştinilor:

QSR = 100+60+200; NRON = 50+200+6+50; total: 666. Semnificaţia poate fi însă şi de ordin general: cifra 7 (simbolul perfecţiunii) minus 1= simbolul

https://biblioteca-digitala.ro

imperfecţiunii, repetată de trei ori în 666; acest număr îl poate desemna pe omul total imperfect, pe cel ce întruchipează tot ce este mai rău. În cazul lui Nero (sau Neron), el poate fi persoana istorică reală, dar şi arhetipul celor ca el de-a lungul istoriei». Apoi, la p. 1771, la Apocalipsă 20, 8, unde se spune că «...Satana va fi dezlegat din închisoare - Şi va ieşi să amăgească neamurile care sunt în cele patru colţuri ale pământului, pe Gog şi pe Magog şi să le adune la război...», la nota a), despre Gog şi Magog se spune: «nume preluate din Iezechiel, capitolele 38-39; cei doi regi de miazănoapte care au purtat un război de vârf împotriva lui Dumnezeu, dar care-n cele din urmă au fost înfrânţi de armiile lui Israel. Transferaţi în simbol, ei reprezintă împărăţiile lumii care se ridică împotriva împărăţiei lui Dumnezeu. Ca şi în cazul numărului 666 = QSRNRON (vezi 13, 18 şi nota), n-au lipsit încercările de a se face pe seama lor identificări istorice şi geografice concrete. Luând ca bază expresia din Iezechiel 38, 2: «Gog din ţara lui Magog, regele (ţinuturilor) *Roos şi Mosoh*» (în redactarea şi grafia Septuagintei), unii au speculat cele două denumiri geografice apropiindu-le de Rusia şi Moscova. Oricum, în literatura apocaliptică şi rabinică, numele celor doi sunt asociate cu sfârşitul lumii, când toate vrăjmăşiile organizate împotriva lui Dumnezeu se vor ridica şi vor fi zdrobite».

Încheiem această scurtă prezentare preluând un fragment de o rară frumuseţe, aflat în *Cuvântul lămuritor* la Sfânta Scriptură, unde Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu vorbeşte despre cunoaşterea pe dinlăuntru a acesteia. După ce arată că Scriptura poate fi citită din simplă curiozitate, apoi ca lectură animată de o curiozitate literară, sau critică, sau ştiinţifică, sau ştiinţific-teologică, Î.P.S. Sa spune: «Dar dacă, pentru nevoia de a cunoaşte, te vei deprinde s-o citeşti nu atât pe dinafară, cât mai ales pe dinlăuntru, dacă sufletul ţi se va aprinde în văpaia celor ce se înaripează cu dumnezeiescul dor, atunci dorul acesta îţi va descoperi că, de vreme ce toate cărţile acestei Cărţi au fost scrise de dragul unui singur personaj, Iisus Hristos, prevestindu-L şi vestindu-L, şi de vreme ce Iisus Hristos a venit în lume de dragul unei singure făpturi, omul, înseamnă că toată Cartea se îndreaptă spre o singură fiinţă, care eşti tu, cititorule. Dacă o ocoleai, ar fi fost să treci pe-alături de propria ta viaţă; dar fiindcă ţi-ai asumat-o, a fost să te descoperi pe tine sieţi. Acum, ajutat de Sfinţii Părinţi ai Bisericii şi, la

https://biblioteca-digitala.ro

nevoie, de însemnările din josul paginii, vei pătrunde în adevărurile de credinţă şi în sensurile adânci ale Scripturii, adică în lumina lecturii ei duhovniceşti, singura care te ridică deasupra lui *a şti* şi deasupra lui *a înţelege*, anume în văzduhul lui *a cunoaşte*, acolo unde cuvintele redevin Cuvânt şi eternitatea te îmbie la Viaţă; căci «viaţa veşnică aceasta este: să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, şi pe Iisus Hristos, pe Care L-ai trimis». Odată ajuns aici, nu-ţi mai rămâne decât Bucuria»[5]. Este acest Cuvânt înainte un adevărat imn închinat CUVÂNTULUI şi celui ce se apleacă asupra Scripturii, spre a se adăpa din izvorul nesecat al înţelepciunii divine.

Nouă nu ne rămâne decât să spunem, împreună cu George Muntean, că «transpunerea propusă de experimentatul Bartolomeu Valeriu Anania reprezintă o nouă victorie a spiritului naţional, a limbii noastre extrem de generoasă şi flexibilă, a culturii şi, fără nici o îndoială, a înfăptuitorului ei»[6].

Înalt Prea Sfinţia Voastră, ştim că sunteţi omul lucrului rotund, complet, bine făcut. Biblia lui Bartolomeu, ca şi întreaga activitate a Î.P.S. Voastre, o demonstrează cu prisosinţă. Mai ştim, însă, că sunteţi bărbatul dinamic, deschizător de drumuri şi a punerii de noi temeluiri. De aceea, aş aminti aici doar două priorităţi clujene care aşteaptă acţiunea ctitorului: sărbătorirea a 130 de ani de la trecerea la Domnul a veşnicului de pomenire Mitropolit Andrei Şaguna şi o nouă clădire pentru Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca. Aşteptăm momentul în care să puteţi sfinţi piatra de temelie şi apoi noul locaş de învăţământ teologic clujean. Bunul Dumnezeu să vă dea zile multe, cu sănătate, întru mulţi si fericiţi ani!»[7].

În continuare, a luat cuvântul Prof. Univ. Dr. Andrei Marga, Rectorul UBB Cluj-Napoca: „Creștinismul românesc a înregistrat, în timp, cum bine se știe, diferite traduceri ale *Noului Testament* sau ale *Bibliei* în întregime. Şirul se întinde de la traducerea din 1688, trecând prin traducerea Bob din anul 1795, la ediţia autorizată - singura autorizată de Sfântul Sinod - din 1914, la traducerea Nicodim Munteanu, Gala Galaction, Vasile Radu, din 1938, apoi la traducerea Nicodim Munteanu din 1944, la mai cunoscuta

[5] *Biblia*, Ediţia Bartolomeu, pp. 7-8.

[6] G. Muntean, *loc. cit*.

[7] Ioan-Vasile Leb, „Laudă Cuvântului, laudă Cititorului", în *Primele mărturii despre Biblia Jubiliară 2001 - Versiunea Arhiepiscopului Bartolomeu Valeriu Anania*, Ediție îmgrijită de Arhid. Ștefan Iloaie, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2003, pp. 59-67.

https://biblioteca-digitala.ro

(pentru generaţiile active astăzi) traducere Corniţescu şi grupul, din 1979, reluată în 1983. Arhiepiscopul Bartolomeu Anania şi-a asumat sarcina, efectiv copleşitoare, de a transpune în româneşte *Vechiul Testament* şi *Noul Testament*, întreprinderea este efectiv istorică şi aparţine de acum, cu siguranţă, istoriei: istoriei Bisericii Ortodoxe Române, istoriei creştinismului, istoriei culturii române, culturii europene, culturii pur şi simplu.

Din capul locului, Arhiepiscopul Bartolomeu Anania s-a aşezat în poziţia cu adevărat contemporană în traducerea Bibliei, refuzând - cum foarte oportun arată, în nota sa la *Cartea profetului Daniel şi ale celor doisprezece profeţi mici* (2000) - atât literaturizarea, cât şi juxtaliniaritatea, care fac frecvent ca traduceri ale *Bibliei* să nu fie fiabile, şi urmărind o traducere fidelă, inteligibilă oamenilor de astăzi. Ca urmare, graţia muzicală a teologiei - aşa cum exact o constată în *Psalmii* lui David şi în diferite locuri din cărţile lui Moise, dar şi în evangheliile lui Marcu şi Matei - este preluată, dar şi inclusă organic în viziune.

Deschis dialogului privind înţelegerea *Bibliei*, Arhiepiscopul Bartolomeu Anania pune în evidenţă felul în care tradiţiile o preiau: iudaismul recunoaşte 39 de cărţi canonice din cele 56 ale Vechiului Testament, Biserica Ortodoxă le recunoaşte pe aceleaşi 39 de cărţi drept canonice, Biserica Catolică recunoaşte 56 de cărţi canonice, iar Bisericile Protestante recunosc 39 de cărţi canonice. Vechiul Testament este recunoscut de Biserica Ortodoxă şi de Biserica Catolică cu 27 de cărţi canonice, încă de la Sinodul din Laodiceea, din anul 360. Arhiepiscopul Bartolomeu Anania semnalează câmpul de cercetare ce revine specialiştilor în Biblie. Ideea sa călăuzitoare duce în profunzimea *Bibliei* şi a culturii din care ea s-a înălţat şi se impune a fi citată, din cuvântul lămuritor la Pentateuh: «*Adevărata lectură şi dreapta tălmăcire a Bibliei se fac numai prin relaţia text-context, adică citind şi gândind textul (versetul) în funcţie de ceea ce se spune înainte şi după el, ca şi în funcţie de legăturile lui asemănătoare foarte îndepărtate*».

Avem aşadar, privilegiul, ca şi clujeni, de a fi contemporani cu realizarea unuia din monumentele culturale din istoria României: noua traducere a *Bibliei*. Nu este nevoie - pentru a înţelege acest gând - să amintim cu exemple (acestea fiind prea cunoscute) la ce altitudine culturală trebuie să fi ajuns cel ce se încumetă să traducă Biblia şi cât de rare sunt momentele în

https://biblioteca-digitala.ro

care se obţine o traducere a Bibliei. Arhiepiscopul Bartolomeu Anania şi-a luat pe umeri, după mulţi ani de pregătire în laboratorul personal, răspunderea pe care puţini în istoria noastră - ca, de altfel, în istoria oricărei alte culturi - şi-au luat-o: aceea a tălmăcirii cărţii fondatoare a lumii civilizate.

Universitatea clujeană se mândreşte cu izbânzile de talie universală înregistrate în istoria locului. De aici a plecat iniţiativa bisericii unitariene, cu efecte în istoria şi filosofia americană, de aici a plecat fondatorul nominalismului american, aici a apărut prima revistă de literatură comparată din lume, aici s-au pus bazele logicii interogaţiilor pe plan mondial, aici s-a fundamentat zborul cosmic, aici s-a descoperit telefonia multiplă, de aici a pornit proiectul ce a fondat istoria ştiinţei ca disciplină, aici a luat startul speologia ca ştiinţă. Prin grandoarea întreprinderii, prin performanţele intrinseci, traducerea Bibliei de către Arhiepiscopul Bartolomeu Anania se aşază în rândul marilor iniţiative culturale legate de Cluj, care contribuie la sporirea importanţei acestor locuri.

În *Cuvântul lămuritor asupra Sfintei Scripturi*, cu care se deschide *Pentateuhul*, Arhiepiscopul Bartolomeu Anania evoca treptele pe care poate urca cel ce citeşte Biblia: începând cu lectura Bibliei din curiozitate sau deprindere, pentru a şti; înaintând la lectura din interes lingvistic; mergând mai departe la lectura unei opere literare; trecând apoi la lectura ce confruntă viziunile asupra lumii. Se poate urca însă mult mai sus pe aceste trepte, ne previne Arhiepiscopul Bartolomeu Anania: spre o lectură comparatistă, singura capabilă să dezvăluie înţelesurile din spatele cuvintelor şi să ne facă accesibilă acea lectură pe dinăuntru care, dezvăluindu-ne sensul adânc al exemplului cristic, ne redă nouă înşine. Aceasta este - cum bine se subliniază în *Cuvânt lămuritor* deja citat - «calea către întreaga cultură europeană, în tot ce are ea mai înalt şi mai frumos de-a lungul ultimului mileniu».

Atunci când a fost instalat ca Arhiepiscop, Înalt Prea Sfinţitul Bartolomeu mărturisea preocuparea de a reafirma legătura intimă dintre credinţă şi cultură ca obiectiv al apostolatului său. Astăzi putem observa efecte, inclusiv în ceea ce priveşte studiile teologice pe care Universitatea «Babeş-Bolyai» le-a dezvoltat într-o manieră singulară, în ţara noastră şi pe continent. Aş vrea să stărui însă asupra altui aspect al legăturii dintre credinţa şi cultură, aflat astăzi în centrul controverselor intelectuale: impactul viziunilor religioase asupra ştiinţelor şi istoriei contemporane.

https://biblioteca-digitala.ro

Nu revin aici asupra interpretărilor mai noi care arată că străpungerea opacităţii lumii şi, deci, optica abordării raţionale a naturii şi relaţiilor umane datorează impulsul iniţial religiei. Credinţa într-un Dumnezeu unic a indus o nouă perspectivă, încât natura a început să fie reprezentată ca domeniu regizat de legi, iar societatea drept comunitate a oamenilor responsabili călăuziţi de reguli. Mai mult, cel puţin în Occident, creştinismul a fost viziunea ce a generat motivaţiile primilor întreprinzători. În sfârşit, universalismul egalitar al viziunii iudeo-creştine, etica iudaică a dreptăţii şi etica creştină a iubirii aproapelui au fost terenul emergenţei ideilor libertăţii, autonomiei personale, drepturilor omului, democraţiei. Nu revin aici asupra a ceea ce Heinz Gollwitzer remarca, în *Europabild und Europagedanke* (1964), anume că Europa datorează creştinismului idealitatea ce o caracterizează: «numai creştinismul a fost în situaţia de a promova o comuniune ideală. Împrejurarea că Occidentul şi Europa au devenit o comunitate spirituală, o idee, s-a petrecut abia atunci când *homo europaeus* a recunoscut ideea lui *homo christianus*». Nu revin asupra recuperării triunghiului Ierusalim - Atena - Roma atunci când se consideră sursele istorice ale Europei civilizate. Asupra acestora m-am pronunţat altădată.

Mă opresc doar asupra câtorva relaţii din acest triunghi. Nu există alternativă la doctrina drepturilor şi libertăţilor cetăţeneşti, cu rădăcini în dreptul roman. Ştiinţa şi filosofia, înrădăcinate în Atena antică, sunt ca atare numai explicând imanent fenomenele lumii. Religia înrădăcinată în Ierusalim nu se lasă depăşită nici de ştiinţă (cum năzuia uneori Comte), nici de filosofie (cum spera Hegel), nici de emancipare (cum credea Marx). Această religie - cum bine a observat cel care a semnalat o nouă epocă culturală, Karl Rosenzweig - a trecut «dincoace» de pragurile modernităţii. În sfârşit, în raport cu religiile împărtăşite se profilează culturile ce au o relevanţă astăzi cu mult mai mult decât culturală. Este acum sigur că autorul *Conflictului civilizaţiilor* (1993) nu poate indica corespondenţe univoce între religii şi politici, dar este evident că Samuel Huntington a sesizat noua pondere a religiilor în viaţa oamenilor şi împrejurarea că pe terenul înţelegerii Bibliei se joacă de fapt, astăzi, în mod semnificativ, soarta oamenilor. Iar pe acest teren noi trebuie, în aceste vremuri, cel puţin ca intelectuali, să găsim soluţii.

https://biblioteca-digitala.ro

Iau în considerare doar două exemple: privirea lui Avraam în *Vechiul Testament*, în *Noul Testament* şi în *Koran* şi privirea lui Iisus din Nazaret în creştinism şi în iudaism.

Ştim, din Biblie, că Dumnezeu i-a vorbit lui Avraam şi că acesta este tatăl lui Isaac (născut de Sara) şi al lui Ismail (născut de sclava Sarei, pe nume Agar). Ştim că Dumnezeul lui Avraam este unic, personal şi cosmic, că Dumnezeu S-a revelat şi că Dumnezeul lui Avraam va fi şi Dumnezeul lui Isaac, Dumnezeul lui Iacob, Dumnezeul lui Iisus, Dumnezeul lui Mohamed. Mai ştim că cele «trei religii ale credinţei» (diferite de «religiile indice ale unităţii» şi «religiile chineze ale înţelepciunii») - aşadar iudaismul, creştinismul şi islamismul - pleacă de la monoteismul lui Avraam, dar pe Avraam îl văd sensibil diferit. *Talmudul* îl consideră drept fiinţă umană cu însuşiri precum modestia, mila, prietenia şi ca părinte al evreilor. În *Noul Testament*, mai ales la Apostolul Pavel, Avraam apare drept «părinte» al tuturor credincioşilor şi, prin consecinţă, al tuturor oamenilor (după ce s-a acceptat argumentul lui Ioan Botezătorul, conform căruia a fi descendentul lui Avraam nu este garanţia graţiei divine, fiind necesară şi o devoţiune spirituală faţă de Avraam). În *Koran*, Avraam este considerat monoteist (deci *muslim*), care a practicat cel dintâi supunerea necondiţionată faţă de voinţa lui Dumnezeu (adică *islamul*). El ar fi fost ales de Dumnezeu înainte de scrierea *Torei* şi a *Evangheliilor*. Acestea rămân, desigur, sfinte, dar nu ar fi găsit adevăratul drum deschis de Avraam, ce ar fi meritul lui Mohamed.

Este clar că în dreptul lui Avraam se joacă identitatea celor trei religii. Iudaismul, creştinismul şi islamul sunt în divergenţă sub multe aspecte importante, dar - aşa cum a arătat John Masbaum în *Happiness outside the State: Judaism, Christianity, Islam. Three ways to God* (Stockfield, 1980) - religiile amintite au şansa de a începe un dialog tocmai în dreptul lui Avraam. De pildă, *Evangheliile lui Luca* şi *Matei* îl prezintă pe Iisus din Nazaret ca om din spiţa lui Avraam. Dumnezeul lui Avraam a rămas şi Dumnezeul lui Iisus şi al lui Mohamed. Isaac şi Ismail au acelaşi tată. Şi iudaismul, şi creştinismul, şi islamismul întemeiază etica în relaţia omului cu Dumnezeu. Iar similitudinile pot fi prelungite.

În 1980, episcopatul german a dat vestita *Erklärung über das Verhältnis der Kirche zum Judentum,* care a consemnat o stare de fapt şi a prefigurat o evoluţie. Aici s-a scris: «astăzi descoperă şi autorii evrei pe evreul Iisus», iar

https://biblioteca-digitala.ro

«cine îl întâlneşte pe Iisus, întâlneşte iudaismul». Relaţia istorică şi în acelaşi timp firească a lui Iisus din Nazaret cu grandioasa spiritualitate a Ierusalimului este, desigur, complexă. Cine vrea să îşi facă astăzi o părere sprijinită pe date are la dispoziţie cercetări fundamentale precum Shlomo Ben-Chorin, *Bruder Jesus. Der Nazarener in judischer Sicht* (1967) sau Pinhas Lapide, *Ist das nich Josephs Sohn? Jesus in heutigen Judentum* (1976), de partea iudaismului, ori John H. Charlesworth, *Jesus within Judaism* (1988) sau Hans Kung, *Das Christentum* (1994), de partea creştinismului. Suntem, în orice caz, astăzi, în viaţa intelectuală cea mai elaborată, în mijlocul unei expansiuni a cercetărilor de bună calitate consacrate biografiei istorice a lui Iisus Hristos. Rămân, desigur, diferenţe între iudaism şi creştinism în privinţa lui Iisus din Nazaret, dar este de acum împărtăşită tot mai mult, de ambele părţi, constatarea că numai urmărindu-L pe Iisus în acţiunea Sa pământeană (deci numai prin istorie) vom putea identifica relevanţa experienţei, ideilor şi sacrificiului Său ca moment de cotitură în istoria lumii şi ca referinţă crucială pentru prezent. Iar a-L urmări pe Iisus din Nazaret pe calea care L-a transformat în Iisus Hristos înseamnă a citi *Biblia*.

Se pot aduce în dezbatere, se ştie, foarte multe interogaţii ce privesc inepuizabila bogăţie a *Bibliei*. Mă opresc la acestea două pentru a sugera nu doar cât de semnificativă pentru viaţa oamenilor de astăzi a devenit înţelegerea Bibliei şi câte implicaţii au diferenţele de interpretare, ci mai ales pentru a semnala cât de instructivă este mereu reluata lectură a Bibliei. După cum am menţionat, Arhiepiscopul Bartolomeu Anania şi-a pus în faţă să restabilească legătura dintre credinţă şi cultură. Cu siguranţă - ca scriitor, ca ierarh, ca cetăţean, ca personalitate publică - Înalt Prea Sfinţia Sa a gândit sub multe laturi această legătură. Pot să îi confirm că traducerea *Bibliei* pe care a izbutit-o şi ediţia impunătoare pe care o pune la dispoziţia cititorului oferă celui ce citeşte *Biblia* în româneşte şansa unei profunde culturi, prin adâncirea şi cunoaşterea precisă a unei mari dezbateri spirituale din care, ca oameni, nu putem să nu facem parte. Cu alte cuvinte, avem încă o treaptă a lecturii *Bibliei* - ce se alătură celor menţionate - iar aceasta este lectura din perspectiva interogaţiilor de astăzi privind relaţia culturilor”[8].

[8] Andrei Marga, „Monumentala traducere a Bibliei”, în *Primele mărturii despre Biblia Jubiliară 2001 - Versiunea Arhiepiscopului Bartolomeu Valeriu Anania*, Ediție îmgrijită de Arhid. Ștefan Iloaie, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2003, pp. 73-80.

https://biblioteca-digitala.ro

38

Revista Tabor și Fundația Bartolomeu Anania

În data de 26 iunie 2007, a avut loc lansarea „Tabor, Revistă lunară de cultură şi spiritualitate românească. Tradiţie şi Actualitate în Biserica Ortodoxă Română", editată de Mitropolia Clujului, Albei, Crişanei şi Maramureşului. Evenimentul a avut loc în Foaierul Colegiului Academic de pe strada Mihail Kogălniceanu nr. 3 din Cluj-Napoca, în prezenţa fondatorului acestei reviste, Î.P.S. Mitropolit Bartolomeu Anania, a Prof. Univ. Dr. Nicolae Bocşan, Rectorul Universităţii „Babeş-Bolyai", a Părintelui Ioan Chirilă, Decanul Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, a profesorilor universitari Mircea Muthu şi Aurel Sasu. Moderatorul întâlnirii a fost Pr. Ştefan Iloaie, consilierul cultural al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, consultant al revistei, care a marcat dintru început ţinta propusă de aceasta, aceea de a se constitui într-o tribună a dialogului între intelectualii din Biserică, deziderat formulat de Î.P.S. Bartolomeu Anania în editorialul programatic din primul număr.

Profesorul Nicolae Bocşan, iniţiatorul şi gazda lansării, a subliniat în cuvântul de întâmpinare importanţa evenimentului editorial şi cultural reprezentat de această apariţie editorială „atât pentru cetatea Clujului, cât şi pentru Universitatea «Babeş-Bolyai» şi pentru cultura românească, în general".

Primul dintre vorbitori a fost profesorul Mircea Muthu, care a salutat profilul revistei şi scara sa valorică, propusă şi impusă deja din primele

https://biblioteca-digitala.ro

numere în mentalul receptării colective, precum şi statutul de „releu" al acesteia, care trece cu succes proba continuităţii culturale într-un context inter- şi trans-disciplinar. A mai fost evidenţiat echilibrul traducerilor şi al recenziilor, care oglindesc deschiderea Ortodoxiei şi care încheagă un dialog cu alte spaţii culturale, echilibrul dintre generaţiile de autori care se regăsesc în paginile revistei, dintre temele abordate, dar şi dintre text şi imagine, a căror rezonanţă ţine de sfera esteticii aplicate. Profesorul Mircea Muthu a pus în evidenţă faptul că succesul revistei se datorează în mod deosebit efortului susţinut depus de către redactorul-şef, Părintele Cătălin Pălimaru, şi în acelaşi timp şi-a asumat, în numele colegiului redacţional al revistei, responsabilitatea de a contribui la menţinerea continuităţii şi a nivelului ei valoric ridicat.

Alocuţiunile au continuat cu intervenţia profesorului Aurel Sasu, care a insistat asupra rolului şi locului pe care îl ocupă revista TABOR în topografia publicistică clujeană, asupra generosului şi dificilului său program de sorginte interbelică, care, purtând marca personalităţii fondatorului, militează pentru cultivarea identităţii valorilor creştine pe plan naţional, reînnoite din propria substanţă. Domnia sa a semnalat premisa şi şansa pe care o constituie, în termenii lui Mircea Eliade, „ieşirea din economia luciferică", reprezentată de apariţia acestei reviste situate sub semnul „adamismului culturii române", sub semnul „schimbării la faţă a României", în termenii folosiţi adesea de către Nichifor Crainic şi regăsiţi la Emil Cioran, ca şi sub semnul „împăcării României cu Dumnezeu", conform nobilului punct al programului generaţiei 1927, enunţat de Mircea Eliade.

Următorul vorbitor, Părintele Ioan Chirilă, a propus o interpretare inedită privind înţelegerea momentului transfigurării Mântuitorului de pe Muntele Tabor, în sensul schimbării capacităţii oamenilor de identificare şi oglindire în creuzetul revistei a diversităţii elementelor structurale de valoare, axiologice ale existenţei, şi aşezarea lor în unitatea revelaţională. S-a supus atenţiei relansarea în paginile revistei a mesajului patristic şi prezenţa în registrul cronicii a unei identităţi ortodoxe bine conturate, singura care face posibil dialogul autentic.

https://biblioteca-digitala.ro

În cuvântul rostit la finalul evenimentului, Î.P.S. Mitropolit Bartolomeu Anania a precizat că revista este o tribună a dialogului interior și, în același timp, public al Bisericii, un spațiu al întâlnirii academice, transdisciplinare dintre teologie, filosofie, științele exacte, naturale, umaniste și politice, un loc al întâlnirii dintre colaboratori din țară și străinătate, ortodocși și prieteni ai acestora, creștini și necreștini cu deschidere ecumenică. Hotărârea înființării acestei reviste a fost luată în prima şedinţă a Sinodului Mitropolitan, pornind de la principiul că fiecare Mitropolie are o revistă a ei, mai elevată şi mai consistentă, cum ar fi „Revista Teologică" de la Sibiu sau „Mitropolia Olteniei" de la Craiova, fapt care asigură şi baza ei materială prin dotarea bibliotecilor parohiale. Pornind de la constatarea unei frecvente negări reciproce dintre tradiţie şi actualitate în mediile culturale, fondatorul revistei a reafirmat miza ei, aceea de a fi un punct de contact, o arenă de întâlnire între generaţii, între tradiţie şi actualitate; după cum Taborul însuşi reprezintă dialogul dintre vechi, prin Moise şi Ilie, şi nou, prin Iisus Hristos, care îl invocă pe Moise, dar îl şi amendează pe alocuri. Un alt deziderat al revistei este realizarea unui dialog în Biserică, între clerici, ca slujitori direcţi ai Bisericii, şi mireni, care cel puţin prin Botez şi Mirungere aparţin Bisericii, iar nu dintre intelectuali şi Biserică, ca entităţi separate. În final, Înalt Preasfinţia Sa a amintit de ecourile pozitive pe care le-a primit la adresa revistei, inclusiv din partea Preafericitului Părinte Patriarh Teoctist[1], şi a mulţumit tuturor celor care, sub diferite chipuri, se ostenesc pentru dăinuirea acestei publicaţii[2].

---

[1] „Înalt Preasfinția voastră, Am primit cu multă bucurie primul număr al periodicului „Tabor, Revistă lunară de cultură și spiritualitate românească, editată de Mitropolia Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului", pe care ni l-ați oferit. Vă felicităm, înainte de toate, pentru inițiative fondării unei tribune a dialogului, atât de necesar între intelectuali în Biserică, a «sfatului intrabisericesc», după cum subliniați în cuvântul de prezentare. Apreciem, de asemenea, înalta ținută grafică a revistei și, mai ales, diversitatea și valoarea materialelor publicate. Dorim ani mulți și buni Revistei Tabor, nădăjduind că paginile acesteia vor umple de lumină inimile și chipurile celor care urcă, în credință, muntele acestei vieți. Cu frățească dragoste, Vă îmbrățișăm în Hristos Iisus, Domnul nostru. Semnează Teoctist, Arhiepiscopul Bucureștilor, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române", în Rev. Renașterea, anul XVIII, nr. 6. iunie 2007, p. 2.

[2] „Lansare Revistei Tabor", în Rev. Renașterea, anul XVIII, serie nouă, nr. 7-8, iulie-august 2007, p. 2.

https://biblioteca-digitala.ro

Dintre colaboratorii primelor trei numere au făcut parte Arhid. Ioan Ică Jr., Ierom. Rafail Noica, Pr. Patriciu Vlaicu, Mircea Platon, Petre Guran, Dan Ciachir, Bogdan Tătaru-Cazaban, Doina Curticăpeanu, Aurel Sasu ș.a. Această prezență editorială reprezintă o mărturie vie a unității în diversitate, a aspirațiilor umane și a preocupărilor academice reunite în tinda Bisericii[3].

Duminică, 3 februarie 2008, în sala Teatrului Naţional „Lucian Blaga" din Cluj-Napoca a avut loc Gala inaugurală a Fundaţiei „Mitropolitul Bartolomeu". La acest eveniment cultural au fost prezenți intelectuali de marcă ai Clujului, personalităţi din lumea medicală, reprezentanţi ai autorităţilor locale şi ai presei, precum şi toţi cei care au dorit să cunoască şi să sprijine proiectul Fundaţiei.

Alături de Î.P.S. Mitropolit Bartolomeu s-au aflat Acad. Ionel Haiduc, Preşedintele Academiei Române, Rectorii principalelor Universităţi clujene: Prof. Andrei Marga - UBB, Marius Bojiţă - UMF, Radu Munteanu - UTCN, Ion Sbârciu - UAD, Arhimandritul Dumitru Cobzaru, D-l Virgil Ardelean. În luările de cuvânt, cu toții au vorbit despre importanţa, generozitatea şi miza unui astfel de proiect, care are ca scop principal educaţia tinerilor, precum și faptul că, dincolo de miza formării elitelor, Fundaţia „Mitropolitul Bartolomeu" se dorește a deveni premiza refacerii vechii legături dintre Biserica Ortodoxă, intelectualitatea ardeleană și elita financiară, în jurul unor proiecte intelectuale și culturale majore[4].

În cuvântarea intitulată „Istoria și sufletul unei Fundații", Î.P.S. Bartolomeu Anania a făcut celor prezenți următoarea mărturisire: „Acum vreo treizeci de ani, lucrând încă la Patriarhie ca Arhimandrit şi Director al Institutului Biblic, am cedat insistenţelor şi argumentelor fratelui meu şi, folosindu-mi economiile de la CEC, provenite din drepturile mele de autor, mi-am cumpărat o garsonieră în plin centru al Capitalei, ca să am la bătrâneţe un adăpost de refugiu pentru eventualitatea că, incomod cum

[3] „Tabor - Tradiție și actualitate în Biserica Ortodoxă Română", în Rev. Renașterea, anul XVII, nr. 6, iunie 2007, p. 2.

[4] Bogdan Ivanon, Pr., „O Fundație pentru formarea elitelor", în Rev. Renașterea, anul XIX, serie nouă, nr. 2 (214), februarie 2008, Cluj-Napoca, p. 2.

https://biblioteca-digitala.ro

sunt, mi s-ar refuza o chilie într-o aşezare monahală. Evident, pe vremea aceea nici nu visam că voi deveni Arhiepiscop şi Mitropolit.

Personal, am folosit-o foarte puţin, preferând Mănăstirea Văratec, din Moldova, unde mă retrăsesem după pensionarea din 1982. Am pus-o însă la dispoziţia fratelui meu, devenit victima unei suferinţe care l-a chinuit vreme de unsprezece ani. După decesul său, în ianuarie 2006, nemaiavând trebuinţă de garsonieră, am pus-o în vânzare prin intermediar. Nu ştiam că valoarea ei crescuse de patru ori, aşa că m-am pomenit în posesia nesperatei sume de 40.000 de euro, transferată de către cumpărător în contul meu din Banca Transilvania.

Tot gândindu-mă cum aş putea-o folosi, mi-am adus aminte de copilul care, în 1933, intra ca elev în Seminarul Central din Bucureşti, fără ca părinţii lui, decăzuţi într-o stare de criză economică vecină cu sărăcia, să-i poată oferi un minimum din necesar. Dacă fiecare din cei treizeci şi şase de elevi ai clasei întâi intrau în internat cu toate cele rânduite de regulament, adică cu două costume de haine noi, două perechi de încălţăminte, lenjeria completă de corp şi de pat, el intra cu o pereche de pantaloni-burlan, un veston scâlciat, o pereche de tenişi, cu faţa de pânză şi talpa de cauciuc prinsă cu aţă şi cu o scoarţă ţărănească, aşternută pe salteaua goală, cu care se învelea. Nu l-au dat afară doar pentru că fusese admis cu medie mare şi se menţinea printre premianţi, deşi, neavând bani să-şi cumpere manualele, învăţa după acelea ale colegului de bancă. Ceasuri întregi am depănat amintirile acelui copil care trăise nu doar drama sărăciei, dar şi pe aceea de a şti că trei sute şaizeci de elevi ai şcolii, îmbrăcaţi frumos, cu pantalonii călcaţi şi pantofii lustruiţi, merseseră la capelă în prima Duminică a Postului Mare, unde se împărtăşeau sărbătoreşte, în timp ce el se încuiase într-un closet şi plângea înăbuşit, umilit de moarte.

Din aceste amintiri s-a născut ideea «Fundaţiei Mitropolitul Bartolomeu», al cărei principal obiectiv este acela de a oferi burse tinerilor merituoşi şi cu mijloace materiale reduse, pentru ca ei, selecţionaţi prin concurs, să poată studia la orice nivel, liceal, universitar şi postuniversiar, în ţară sau străinătate, în orice domeniu umanist sau ştiinţific, fără să treacă prin ceea ce am trecut eu în primele patru clase de internat sau în vremea Studenţiei

https://biblioteca-digitala.ro

de la Cluj, în 1946, când la o cină trebuia să mă mulţumesc cu mămăligă rece şi prune uscate.

Am socotit de cuviinţă că forul conducător al Fundaţiei trebuie să aibă în componenţă, pe lângă Arhiepiscopul Clujului, pe Rectorul Universităţii «Babeş-Bolyai» şi pe stareţul Mănăstirii Nicula, aşa încât de la bun început s-au raliat domnul Profesor Nicolae Bocşan, urmat de domnul Profesor Andrei Marga, succesorul său la Rectorat, precum şi părintele stareţ Dumitru Cobzaru, cărora le aduc mulţumirile mele.

După ce toate procedurile au fost îndeplinite şi Fundaţia a devenit persoană juridică, am transferat suma de 40.000 de euro din contul meu în contul acesteia, constuindu-se astfel ceea ce se cheamă în Statut capital patrimonial. Desigur, îmi dădeam seama că, devreme ce bursele vor fi alimentate numai din dobânzile acestui capital, el rămânând intangibil, cei 40.000 de euro nu înseamnă aproape nimic pentru un program atât de vast, la scară naţională. Aşadar, porţile Fundaţiei vor trebui deschise către toţi cei care ar dori să contribuie cu ceva la mărirea capitalului patrimonial, începând cu oamenii de afaceri şi terminând cu banul văduvei.

Cum însă eu, practic, nu am nicio legătură cu prima categorie, mă întrebam la cine aş putea apela să mă ajute. În acest context, l-am întâlnit pe domnul Virgil Ardelean, un foarte bun enoriaş al parohiei «Sfântul Toma» din Cluj, căruia i-am dezvăluit proiectul şi care s-a oferit imediat să se implice activ, fiind convins că profilul filantropic al Fundaţiei va deschide multe inimi. În foarte scurt timp, mi s-au anunţat întreprinzători care doresc să devină membri fondatori asociaţi prin donarea unei sume echivalente sau superioare celei iniţiale. Îi aşteptăm şi pe alţii, cu contribuţii mai mici, care vor dori să devină membri aderenţi.

Creştineşte vorbind, fiecăruia se făgăduieşte, în schimb, o comoară în cer, ceea ce, desigur, nu e puţin. Nu este însă numai atât. O bursă de studii nu e un fel de pomană menită doar să ajute la formarea şi cariera unui tânăr. Păstrând proporţiile, ne vom aminti că bursele Fundaţiei Gojdu i-au dat ştiinţei şi culturii româneşti un inventator de talia lui Traian Vuia, un poet şi filosof de profilul lui Lucian Blaga, un teolog de valoarea lui Dumitru Stăniloae.

https://biblioteca-digitala.ro

Există însă şi o altă dimensiune a participării la obictivele Fundaţiei, aceea a unei investiţii cu profit personal, directă sau indirectă, iar pentru înţelegerea acesteia vă voi spune, în final, o istorie adevărată, petrecută în secolul trecut. În Scoţia trăia un ţăran sărac, care se numea Fleming. Într-o zi, aflându-se la lucru pe câmp ca să-şi câştige pâinea, a auzit un strigăt de ajutor, a alergat în direcţia de unde venea şi a dat peste un copilandru care căzuse în cursa unei mlaştini şi începuse să se scufunde. L-a tras afară, l-a spălat şi i-a dat drumul.

A doua zi, s-a pomenit la uşa casei cu un nobil englez.

- Sunt tatăl copilului pe care l-ai salvat de la moarte şi am venit să te recompensez.

- Sire, eu nu am făcut-o pentru vreo răsplată şi nici nu am de gând s-o accept. Dumnezeu a vrut ca fiul dumneavoastră să strige, iar eu să fiu aproape.

- Acesta e băiatul dumitale?, a întrebat nobilul, cu ochii pe tinerelul care tocmai îşi făcuse apariţia şi care era cam de aceeaşi vârstă cu copilul său.

- Da, e fiul meu, a răspuns ţăranul.

- În cazul acesta, îmi dai voie să-i ofer copilului dumitale nivelul de educaţie pe care i l-aş da fiului meu?

Ţăranul s-a învoit bucuros, tânărul a făcut studii strălucite, pe care şi le-a desăvârşit la celebra Facultate de Medicină «Holy Cross Hospital» din Londra şi a devenit savantul Alexander Fleming, cel care a descoperit penicilina şi a fost apoi încununat cu Premiul Nobel. Între timp, fiul nobilului s-a îmbolnăvit de o gravă pneumonie şi a scăpat cu viaţă în urma unui tratament cu penicilină. Numele nobilului care l-a întreţinut la studii pe Fleming este Randolph Churchill, iar fiul său, salvat de la moarte prin penicilina lui Fleming, a intrat în istoria glorioasă a Marii Britanii sub numele de Winston Churchill. Ceea ce înseamnă că o binefacere se poate revărsa oricând asupra binefăcătorului, chiar şi aici, pe pământ”[5].

[5] Bartolomeu Anania, „Istoria și sufletul unei fundații”, în Rev. Renașterea, anul XIX, serie nouă, nr. 2 (214), februarie 2008, Cluj-Napoca, pp. 1-2.

https://biblioteca-digitala.ro

În încheierea evenimentului, „Cvartetul Transilvan" al Filarmonicii clujene, cu Gabriel Croitoru, vioară, Nicuşor Silaghi, vioară solo, Marius Suărăşan, violă şi Vasile Jucan, violoncel, a susţinut un recital de piese din repertoriul clasic şi selecţii din celebrele Suite Româneşti. Alături de Cvartet a participat şi Corala de cameră „Psalmodia Transylvanica" a Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj, dirijată de Pr. Prof. Vasile Stanciu. Au recitat actorii Ioan Besoiu şi Dorel Vişan[6].

[6] Bogdan Ivanon, *art. cit.,* p. 2.

https://biblioteca-digitala.ro

39

Constituirea corpului de Doctor Honoris Causa

La propunerea profesorilor de la Facultatea de Teologie Ortodoxă, UBB Cluj-Napoca, titlul de „Doctor Honoris Causa" a fost acordat unor personalități recunoscute de lumea academică internațională. Constituirea corpului de Doctores Honoris Causa a început în anul 1997, prin acordarea onorantei distincții Părintelui Profesor Tomáš Špidlik de la Institutul Pontifical Oriental al Universității Gregoriene din Roma. Au urmat, în ordine cronologică, Părintele Profesor Episcop Kallistos Ware de la Universitatea Oxford (1998); Prof. Univ. Dr. Adolf Martin Ritter de la Universitatea „Karl Rupprecht", Heidelberg (2000); Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu Valeriu Anania de la Universitatea „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca (2001); Prof. Dr. Theodor Nikolaou de la Universitatea „Ludivig-Maximilian" din München (2002); Prof. Dr. Boris Bobrinskoy de la Institutul „Saint Serge" din Paris (2002); Părintele John Breck de la Institutul „Saint Serge" din Paris (2003); Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I, Arhiepiscopul Constantinopolului (2004); Prof. Dr. Ulrich Luz de la Universitatea din Berna (2006); Prof. Univ. Dr. Constantin Scouteris de la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității Athena, Grecia (2006); Prof. Dr. Gunther Wenz de la Universitatea din München (2009); Prof. Univ. Dr. Felix Unger, Președintele Academiei Europene de Științe și Arte din Salzburg (2013); Pr. Prof. Univ Dr. Jean-Paul Durand, Decan de onoare al Facultății de Drept Canonic din cadrul Institutului Catolic din Paris (2013).

Redăm în continuare o suită de „Laudatio" pe care profesorii Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj le-au rostit în timpul ceremoniilor de decernare a titlului academic.

https://biblioteca-digitala.ro

LAUDATIO

În onoarea Părintelui Profesor Tomáš Špidlik de la Institutul Pontifical Oriental, Universitatea Gregoriană din Roma, rostit de Pr. Prof. Dr. Ioan Icã, Decanul Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, în ziua de 29 mai 1997

Ilustrissime Părinte Profesor,

Desemnarea distinsei Dumneavoastre personalităţi ca Doctor Honoris Causa al Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca e pentru noi toţi o mare bucurie şi onoare. Este expresia cea mai înaltă a omagiului pe care comunitatea noastră academică îl aduce eminentei voastre personalităţi, contribuţiei Dumneavoastră de prestigiu la studiul teologiei şi spiritualităţii răsăritene, precum şi actualităţii spiritului care o animă în ceasul de astăzi al Europei.

Este o mare onoare pentru mine să prezint astăzi, în faţa unui public de elită, parcursul Dvs. spiritual. Exemplar din mai multe puncte de vedere, el ne relevă un spirit vizionar, de mare anvergură, înzestrat cu o uimitoare capacitate de muncă şi sinteză. Iată, aşadar, foarte succint, etapele unei cariere strălucite, a cărei constantă metodologică a fost, pe lângă o imensă erudiţie, identificarea empatetică cu obiectul studiului Dvs.: spiritualitatea Răsăritului creştin şi relevanţa ei actuală.

V-aţi născut la 17 decembrie la Boskovice, în Moravia, astăzi în Cehia, într-o Europă devastată de ravagiile Primului Război Mondial şi în care începeau să câştige teren ideologiile totalitare. Dar locul naşterii voastre are o semnificaţie deosebită, ce echivalează cu o predestinare simbolică: în Moravia este vie şi astăzi memoria activităţii misionare a Sfinţilor Chiril şi Metodie, apostolii slavilor, plecaţi în secolul al IX-lea din Bizanţ într-un ultim efort de a realiza unitatea simfonică a Bisericii în diversitatea limbilor şi a riturilor, în cea mai generoasă viziune asupra Europei creştine din primul mileniu.

Şcoala primară şi liceul le-aţi urmat la Boskovice, iar în toamna anului 1938 vă înscriaţi la Universitatea din Brno ca student la filosofie şi litere.

https://biblioteca-digitala.ro

Dar istoria vă ajunge din urmă: ca urmare a pactului de la München (24 septembrie 1938), Moravia şi Boemia sunt invadate de naziştii germani care le anexează Reich-ului hitlerist, Universitatea este închisă şi studenţii sunt ameninţaţi de perspectiva deportării. Aici, în aceste împrejurări, când teroarea istoriei s-a dezlănţuit şi va răvăşi faţa Europei aproape o jumătate de secol, aţi găsit şi una din soluţiile ieşirii din această teroare: reculegerea spirituală, concentrarea interioară, care vă vor aduce la hotărârea de intra în monahism şi în slujba Bisericii. În 23 septembrie 1940 intraţi aşadar în noviciatul iezuit de la Benesevo (lângă Praga), mutat la scurt timp din cauza invaziei naziste la Velehrad - un orăşel mai puţin cunoscut, dar în a cărui catedrală se află mormântul Sfântului Metodie (+885), un alt semn premonitoriu al întâlnirii dintre Răsăritul şi Apusul creştin, sub al cărui semn va sta întreaga Dvs. viaţă şi operă. Aici, la Velehrad, în plin război, veţi depune voturile monahale, veţi urma ciclul celor trei ani de filosofie şi veţi îndura rigorile muncii forţate impuse de trupele naziste şi tot aici veţi trăi bucuria eliberării oraşului de către armata română, având prima întâlnire cu românii.

Pentru studiile de teologie veţi fi trimis la Şcoala superioară de la Maastricht (Olanda), la absolvirea căreia, în 1949, veţi fi hirotonit preot, încheind în 1951 cel de „al treilea an de probă" la Florenţa, în Italia. Întrucât, între timp, în ţara natală, locul ocupantului nazist este luat de cel sovietic, aţi fost chemat la Roma, unde aţi vorbit ani în şir, în fiecare duminică, la „Radio Vatican", pentru creştinii din Cehoslovacia, întreţinând legături strânse cu emigraţia şi disidenţa din ţară.

În 1951 v-aţi înscris la cursurile de doctorat la Institutul Pontifical Oriental, ca discipol al vestitului Profesor Irenée Hausherr, cel care, printr-o serie de studii şi lucrări de referinţă, a pus bazele ştiinţifice ale studiului spiritualităţii răsăritene la Institutul amintit. Aţi fost promovat doctor în teologie în 1955, cu o teză despre Iosif Volokolamski, o importantă figură a spiritualităţii ruse din secolul al XV-lea. De la acea dată şi până în 1990, veţi fi docent şi ulterior profesor la Institutul Pontifical Oriental. Aţi predat şi la Universitatea Gregoriană, precum şi la alte instituţii academice şi spirituale din Roma, contribuind, de-a lungul unei prestigioase cariere universitare, la promovarea teologiei spirituale patristice răsăritene, prin formarea a

https://biblioteca-digitala.ro

numeroşi doctoranzi în spiritul dragostei pentru valorile creştinismului răsăritean, unii dintre aceştia înscriindu-se deja cu importante contribuţii în domeniu, în toată această perioadă de aproape o jumătate de veac, continuând eforturile profesorilor Irenée Hausherr (+ 1978) şi Ivan Kologriov (+ 1955), dar depăşind viziunea uniformizantă a acestuia din urmă, care insista pe identitatea spiritualităţii creştine din Răsărit şi Apus, v-aţi definit propria metodă şi viziune în tratarea temelor teologiei şi spiritualităţii răsăritene, în care sunt valorizate adecvat rolul particularităţilor naţionale şi culturale în îmbogăţirea identităţii spirituale creştine comune.

Anticipând deschiderile Conciliului Vatican II, aţi pus în operă metoda abordării „congeniale", pozitive, a spiritualităţii răsăritene în duhul ei propriu, în spiritul unei perfecte adaptări la „obiect", al unei maxime obiectivităţi şi onestităţi.

Înainte de marea Dvs. sinteză, aţi aplicat această metodă într-o serie de studii şi monografii consacrate unor teme definitorii pentru patru autori duhovniceşti diferiţi şi reprezentativi, doi greci şi doi ruşi, doi Părinţi ai Bisericii, unul medieval şi unul modern. Aţi abordat teme noi şi îndrăzneţe pentru acea epocă. În teza de doctorat (1955) consacrată Sfântului Iosif Volokolamski (+ 1514) aţi reuşit o reabilitare a imaginii marelui reformator al monahismului rus de la sfârşitul secolului al XV-lea. Investigaţiile s-au prelungit în chip firesc în monografia consacrată în 1961 temei înţelepciunii (sofiologiei) la Sfântul Vasile cel Mare (+ 379). Şi aici aţi reuşit să demontaţi un vechi clişeu, potrivit căruia, spre deosebire de „misticul" Grigorie al Nyssei, Sfântul Vasile cel Mare ar fi un spirit preponderent „practic". Aţi demonstrat convingător şi definitiv că „regulile" monahale vasiliene se înscriu într-o vastă viziune cosmică şi antropologică dominată de motivul înţelepciunii divine în scopul armonizării sofianice a întregii existenţe. În 1965 aţi consacrat o amplă monografie „doctrinei spirituale a Sfântului Teofan Zăvorâtul" (+ 1895), un mare autor spiritual rus din secolul trecut, insistând asupra rolului inimii şi al Duhului în rugăciune şi experienţa duhovnicească. În fine, în 1971 publicaţi o a patra monografie consacrată doctrinei spirituale a Sfântului Grigorie de Nazianz, în care aţi demonstrat intersectarea în sinteza teologică a marelui capadocian a două curente spirituale, unul ebraic, orientat spre „practica" morală a poruncilor, şi altul

https://biblioteca-digitala.ro

elenic, orientat spre „teoria" sau contemplarea realităţilor dumnezeieşti, într-un urcuş necontenit.

Aceste monografii au fost tot atâtea trepte spre monumentala sinteză care v-a adus o binemeritată celebritate: Spiritualitatea Răsăritului creştin. Concepută ca o tetralogie, aceasta este, indiscutabil, cea mai vastă expunere de până acum a spiritualităţii răsăritene, o veritabilă „summa" teologică realizată pe baza unei documentaţii aproape exhaustive, din întreaga literatură spirituală răsăriteană. În primul volum, intitulat „Manual sistematic", apărut în 1978 şi tradus recent în româneşte, spiritualitatea răsăriteană creştină e înţeleasă în primul rând teologic, într-un sens trinitar, ca viaţă în Hristos prin Duhul Sfânt, ca participare a omului la viaţa de comuniune a Sfintei Treimi. Această viaţă supranaturală, harică, nu rămâne însă suspendată în eter. Ea este apoi prezentată atât în concretizările ei naturale sub forma unei antropologii, cosmologii şi sociologii spirituale, cât şi în dinamica ei ascendentă, plecând de la practica ascetică a lepădării, purificării şi dobândirii virtuţilor, şi până la contemplarea prin rugăciune.

Volumul II al tetralogiei, apărut în 1988, l-aţi consacrat în exclusivitate „Rugăciunii", prin care se realizează unirea şi dialogul între Dumnezeu şi om. Şi aici viziunea este una integratoare. Dialogul divino-uman îl vedeţi realizat în acelaşi timp, în suflet şi în trup individual şi comunitar, practic şi contemplativ, culminând în isihasm, ca mistică a inimii şi luminării.

Dedicat „Monahismului răsăritean", în configuraţiile lui istorice şi constantele lui fenomenologice, volumul III este în curs de finalizare. În fine, volumul IV, apărut recent, în 1994, l-aţi consacrat „Ideii ruse", respectiv spiritualităţii creştine ruse înţelese într-un sens larg ca „o altă viziune despre lume şi om". În personalismul comunitar generat de teologia răsăriteană şi elaborat filosofic de marii gânditori ruşi din ultimele secole, vedeţi o alternativă spirituală la impasurile mentalităţii scindate, tehnicizate şi secularizate din teologia occidentală şi cultura modernă.

Pe lângă aceste titluri de referinţă, impresionanta Dvs. bibliografie mai cuprinde două antologii de texte comentate din spiritualitatea răsăriteană, foarte apreciate: *Breviar patristic. Întoarcerea la izvoare. Înţelepciune de ieri pentru lumea de azi* (1971) şi *Marii mistici ruşi* (1977), un volum de cuvântări şi conferinţe intitulat: *Izvoarele luminii*. *Tratat de spiritualitate creştină* (1977),

https://biblioteca-digitala.ro

apărut recent în limba română, precum şi un număr impresionant de alte 40 de lucrări, 580 de studii şi 250 de recenzii publicate în dicţionare şi reviste de specialitate.

Cărţile Dvs. au fost şi sunt traduse în limbi de circulaţie: engleză, franceză, italiană, germană, dar şi în limbi naţionale, cum sunt în cehă, poloneză şi română, bucurându-se de o unanimă apreciere şi o tot mai largă recunoaştere atât în Apus, cât şi în Răsărit.

În 1995 aţi fost invitat să ţineţi o serie de meditaţii spirituale în Postul Mare în faţa Papei Ioan Paul al II-lea şi a Curiei şi pe care le-aţi reunit în volumul *Calea spiritului*, recent tradus şi el în româneşte. Ele sunt un excelent rezumat al filosofiei Dvs. spirituale, inspirată de Sfinţii Părinţi ai Răsăritului şi ai Apusului, ca răspuns la problemele omului de astăzi.

Ideile Dvs. au început să câştige tot mai mult teren, reuşind să se impună în declaraţiile oficiale şi să inspire eforturile ecumenice actuale ale Vaticanului, promovate cu energie de actualul pontif, Papa Ioan Paul II. În viziunea Dvs., aceste eforturi inspirate de generoasa viziune a filosofiei religioase a lui Vladimir Soloviov sunt susţinute de convingerea că Biserica mileniului trei nu poate fi decât una a unităţii reconciliante între Apus şi Răsărit, sub semnul divino-umanităţii realizate obiectiv în Iisus Hristos, dar şi actual în istorie.

Sub înalta Dvs. autoritate spirituală şi intelectuală, din 1991 funcţionează la Roma, pe lângă Institutul Pontifical Oriental, Centrul de studii şi cercetări „Ezio Aletti". Constituit din discipolii Dvs., în frunte cu Părintele Marko Ivan Rupnik, el îşi propune să promoveze discursul teologic şi cultural între Est şi Vest, menit să ducă la o Europă creştină reconciliată. Ţinuta publicaţiilor apărute până acum la editura Centrului vorbeşte de la sine despre forţa mesajului Dvs. spiritual, continuat cu energie de foştii Dvs. studenţi.

Distincţiile care vi s-au conferit în ultimii ani atestă şi ele recunoaşterea internaţională crescândă a activităţii şi operei Dvs. Aţi fost desemnat „Omul anului 1990" de către revista Institutului bibliografic american din Raleigh (Carolina de Nord) şi membru de onoare a diferite societăţi ştiinţifice.

Ilustrissime Părinte Profesor, aţi traversat senin şi încrezător acest întunecat secol XX şi aţi anticipat vizionar lumina de la capătul lui. Fără

https://biblioteca-digitala.ro

ostentaţie, aţi învăţat că singură lecţia iubirii de celălalt, care te face să te identifici cu el, „să devii altul", cum spune N. Steinhardt, poate duce la reconcilierea Bisericilor şi tradiţiilor. Iar a-l iubi pe celălalt (în speţă pe răsăritean, pe ortodox) înseamnă a te adecva spiritual şi intelectual paradigmei sale spirituale, într-o hermeneutică pozitivă, de identificare, inspirată de o iubire lucidă.

Aţi învăţat că ecumenismul, pentru a fi autentic, trebuie să fie teologic şi spiritual, având ca punct ferm Tradiţia şi filosofia patristică în care, reancorându-se, Răsăritul şi Apusul se vor putea reconcilia.

Acordându-vă această înaltă distincţie academică, Răsăritul vrea, în sfârşit, să vă mulţumească, iubite Părinte Profesor, cum s-ar fi cuvenit de mult, pentru faptul că, timp de patru decenii, înfruntând prejudecăţi culturale etnocentrice şi confesionale redutabile, aţi fost ambasadorul cel mai avizat al spiritualităţii lui în Occident şi unul dintre vizionarii unităţii spirituale a Europei, în diversitatea reconciliată a tradiţiilor sale, orientală, şi occidentală. Ne-aţi arătat în mod concret, teoretic şi practic prin erudiţie şi smerenie, cu patos şi luciditate, cu gravitate şi umor, un exemplu viu de savant şi monah, de profesor şi părinte spiritual, de intelectual, de slav şi european, de răsăritean şi occidental, de minte unită cu inima în experienţa Duhului. Vedem în Dvs. vizionarul unei figuri generoase şi stimulatoare a prezenţei teologice în Europa mileniului trei şi care nu poate fi decât expresia actualizată divino-umană a misterului vieţii de comuniune a Sfintei Treimi, sursa şi modelul interpersonal paradigmatic spre care aspiră asimptotic întreaga istorie umană şi în primul rând cultura europeană.

Primiţi aşadar omagiul meu personal, al Facultăţi noastre de Teologie Ortodoxă şi al întregii noastre comunităţi universitare, pentru întreaga Dvs. activitate şi operă. Sunt fericit şi vă declar că, cel puţin aici în România - în punctul de contact simetric Moraviei de confluenţă a Orientului şi Occidentului, al Ortodoxiei şi latinităţii, - v-am simţit dintotdeauna unul de-al nostru şi că, la rândul Dvs. venind aici, sunteţi acasă[1].

[1] Ioan Ică, „Laudatio în onoarea Părintelui Profesor Tomáš Špidlik de la Institutul Pontifical Oriental, Universitatea Gregoriană din Roma", în *Doctores Honoris Causa. Testimonia Oecumenica,* vol. coord. de Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Chirilă, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2011, pp. 29-33.

https://biblioteca-digitala.ro

LAUDATIO

În onoarea Excelenţei Sale Prea Sfinţitului Părinte Profesor Episcop Kallistos Ware de la Universitatea din Oxford, rostit de Pr. Prof. Dr. Ioan Ică, Decanul Facultăţii de Teologie Ortodoxă, în ziua de 5 noiembrie 1998

Prea Sfinţite Părinte Episcop şi Profesor,

Desemnarea distinsei Dv. personalităţi ca Doctor Honoris Causa al Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca e un moment deosebit în viaţa comunităţii noastre academice. Este o expresie supremă a omagiului pe care înţelegem să-l aducem eminentei voastre personalităţi ştiinţifice şi spirituale în acelaşi timp, contribuţiei ştiinţifice remarcabile pe care aţi adus-o la studiul teologiei spiritualităţii răsăritene, şi mărturiei exemplare pe care o daţi în ce priveşte sensul mărturiei şi revelaţiei prezenţei ortodoxe în lumea contemporană, acum în pragul celui de-al treilea mileniu al erei creştine.

Este o deosebită bucurie şi onoare pentru mine să prezint astăzi în faţa unui public de elită parcursul Dv. spiritual, liniile principale ale operei Dv ştiinţifice, precum şi semnificaţiile ce se desprind din ele pentru noi toţi în ceasul de azi al Europei şi al lumii.

V-aţi născut în Bath, Anglia, în 1934, şi v-aţi format intelectual în şcoli celebre, cum sunt Westminster School (Londra) şi Magdalen College (Oxford). La universitate aţi studiat limbile clasice, filozofia şi teologia, devenind licenţiat în studii clasice (1956) şi teologie (1958), iar doctor în teologie la Oxford cu o teză despre Scrierile ascetice ale lui Marcu Ascetul. Din punct de vedere academic, cariera Dv. s-a prelungit firesc în sânul faimoasei Universităţi din Oxford, unde în 1966 aţi devenit profesor de studii ortodoxe răsăritene la Facultatea de Teologie (Spalding Lecturer), funcţie pe care o ocupaţi până în ziua de astăzi, iar din 1970 sunteţi şi Fellow al Colegiului Pembroke din aceeaşi citadelă universitară oxfordiană. Aţi avut deci o carieră academică împlinită, la o universitate prestigioasă, carieră recunoscută în plan internaţional prin sutele de conferinţe susţinute în întreaga lume. Aţi format zeci şi sute de doctoranzi în spiritul cunoaşterii şi dragostei faţă de valorile spirituale ale Răsăritului ortodox. Aţi făcut

https://biblioteca-digitala.ro

cunoscute în zeci de articole de erudiţie sau popularizare temele şi personalităţile centrale ale spiritualităţii bizantine în reviste de specialitate. Ediţia lor, aşteptată cu larg interes de publicul interesat din întreaga lume, aflată în pregătire la editura Seminarului Teologic Sfântul Vladimir, Crestwood - New York, le va reuni în patru volume. Aţi scris introduceri capitale la versiunile engleze ale unor opere fundamentale din patrimoniul spiritual al Răsăritului ortodox, cum ar fi la scrierile despre rugăciune ale Egumenului Hariton (1966), ale Sfântului Ignati Brianceaninov (1970) sau Lev Gillet (1987), la faimoasa Scară a Sfântului Ioan Scărarul (1982), la operele spirituale ale lui Marcu Ascetul (1985) sau la Omiliile duhovniceşti ale lui Macarie (1992) şi, nu în cele din urmă, o excelentă introducere la traducerea americană a Dogmaticii Părintelui Dumitru Stăniloae ca „teologie a experienţei lui Dumnezeu" (1994). Cu teologia Părintelui Dumitru Stăniloae, al cărui demers spiritual l-aţi prelungit în lumea anglo-saxonă, v-aţi mărturisit, de altfel, în repetate rânduri afinităţi majore. Aţi participat astfel la realizarea unei versiuni engleze, într-o limbă aleasă, a principalelor cărţi liturgice din patrimoniul creştinismului ortodox: *Mineiul praznicelor* (1969), *Triodul* (1978) şi, mai ales, *Filocalia engleză*, proiect monumental din care au apărut până acum, începând din 1979, patru volume. Despre spiritualitatea filocalică aţi scris câteva studii fundamentale, precum şi prezentarea de sinteză cuprinsă în lucrarea standard care e monumentalul *Dictionnaire de Spiritualité* (XII, 1984). Chiar şi numai această enumerare e de ajuns pentru a sugera specificul abordării teologiei şi valorilor Răsăritului ortodox în gândirea şi opera Dv. Este vorba de un demers concret empiric, tipic englezesc - aş putea spune, departe de orice ideologie şi doctrinalism abstract şi steril. Acest simţ al concretului şi empiricului explică şi justifică accentul pus pe spiritualitate în receptarea şi difuzarea creştinismului ortodox pe care aţi practicat-o şi o practicaţi de decenii cu rigoare ştiinţifică, dar şi cu o mare competenţă spirituală. Fiindcă demersul Dv. ştiinţific n-a vizat şi nu vizează o analiză teoretică abstractă la capătul şi în prelungirea firească a unui itinerar spiritual personal, care v-a condus spre Biserica Ortodoxă.

Aţi descoperit Ortodoxia nu prin cărţi, ci prin Liturghie, prin rugăciunea lui Iisus şi în întâlnirea personală cu personalităţi teologice şi spiri-

https://biblioteca-digitala.ro

tuale din diaspora rusă, ce activau la Oxford, cum au fost Părintele Vasili Krivoşein (monah athonit devenit paroh la Oxford şi ulterior Arhiepiscop de Bruxelles, editor critic şi cel mai bun specialist ortodox în Sfântul Simeon Noul Teolog), Părintele Lev Gillet şi Profesorul Nikolai Zernov, căruia i-aţi şi urmat la catedra din Oxford. În 1958 aţi fost primit în Biserica Ortodoxă Greacă de sub jurisdicţia Patriarhiei Ecumenice din Constantinopol. Aţi scris şi publicat în 1963 o excelentă prezentare sintetică istorico-teologică a „Ortodoxiei" ca „Biserică a celor şapte Sinoade Ecumenice", devenită rapid o lucrare de iniţiere standard. După o serie de călătorii şi experienţe în lumea ortodoxă a diasporei ruse şi în Grecia, în 1965 sunteţi hirotonit diacon şi, după o şedere de un an de zile la faimoasa Mănăstire „Sfântul Ioan Evanghelistul" din Patmos, deveniţi monah ortodox cu numele Kallistos, iar in 1966 sunteţi hirotonit preot, înfiinţând prima parohie ortodoxă greacă din Oxford, pe care o slujiţi până astăzi. În 1982 aţi acceptat să deveniţi Episcop vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Greceşti din Marea Britanie, pe seama scaunului istoric al Diokleei (Asia Mică).

Aţi desfăşurat astfel o activitate prodigioasă pe multiple planuri: ştiinţific, eclezial, dar şi publicistic şi ecumenic. Sunteţi coeditor al revistei „Sobornost", jurnalul faimoasei Fellowship of St. Alban and St. Sergius, asociaţie înfiinţată la Oxford, încă în perioada dintre cele două Războaie Mondiale, cu scopul de a promova cunoaşterea reciprocă dintre anglicani şi ortodocşi. Între 1973-1984 aţi fost membru al comisiei de dialog teologic anglicano-ortodox, iar între 1992-1996 aţi fost copreşedinte al comitetului pregătitor pentru dialogul internaţional ortodox-metodist.

Există câteva constante şi idei-forţă majore ce susţin întreaga Dvs. prodigioasă activitate, făcând-o exemplară şi extrem de actuală în lumea contemporană, şi pe care aş dori să le menţionez succint în finalul acestei prezentări. O primă idee, de fapt convingere, legată de abordarea concretă a Ortodoxiei, prin intermediul spiritualităţii, iar nu al doctrinei, este aceea că Ortodoxia e în chip fundamental o experienţă şi o cale spirituală. În esenţa lui cea mai profundă, creştinismul răsăritean nu este un sistem ideologic, valabil în abstract, ci o „cale" spirituală - articulată dogmatic şi jalonată liturgic în Biserică - al cărei scop e acela de a ne conduce prin rugăciune şi contemplaţie spre spaţiul interior al inimii, „spre împărăţia

https://biblioteca-digitala.ro

dinăuntru", iar de aici spre veşnicia dumnezeiască. Ortodoxia adevărată e o cale a vieţii în Hristos, în lume, în slujba lui Dumnezeu, deschisă tuturor oamenilor, sursa unei „învieri permanente" aici şi acum, nu o simplă transmitere a unor formule sau datini populare, ce pot fi confiscate şi manipulate mult prea uşor de state, ideologii sau naţionalisme. Ortodoxia e chemată să răspundă în primul rând setei enorme de spiritual din inimile oamenilor de azi.

În lumina acestei convingeri fundamentale, v-aţi înţeles vocaţia ca fiind aceea a unui constructor de punţi între diversele tradiţii culturale şi religioase ale lumii contemporane, evidenţiind pozitiv forţa sintetică şi reconciliatoare a Ortodoxiei spirituale autentice. Exemplar este demersul prin care aţi arătat cum se pot concilia practic şi teoretic, pe de o parte diversele tradiţii culturale ortodoxe: greacă, rusă şi românească (admirând în opera Părintelui Stăniloae tocmai geniul sintezei, propriu adevăratei Ortodoxii româneşti), iar pe de altă parte între tradiţia religioasă ortodoxă răsăriteană şi creştinismul occidental şi cultura modernă. Îmi permit să vă citez în acest sens: „Lumea are nevoie astăzi nu de o Ortodoxie zgribulită, exclusivă, acuzatoare şi închisă în ea însăşi, ci îndrăzneaţă, primitoare, tolerantă şi generoasă. Şi putem fi aceasta fără a fi obligaţi să ne diluăm Tradiţia. În acest sens, nimic nu e mai întristător ca atitudinea negativistă pe care o au numeroşi ortodocşi faţă de Occident şi modernitate. După mine, este o deviere, căci Ortodoxia este în mod fundamental o afirmaţie şi nu o negaţie. Din nefericire, trebuie să recunoaştem că astăzi Ortodoxia este adeseori inspirată de teamă. Frica este cea care ne închide unii faţă de alţii şi faţă de Occident. Să nu ne fie teamă. Întâlnirea cu Occidentul ne poate ajuta să ne înţelegem mai bine şi să ne aprofundam Ortodoxia. Să avem smerenia să recunoaştem că avem multe probleme nerezolvate la care Occidentul cu tradiţia lui culturală ne poate ajuta să găsim soluţii".

Depăşind regretabilele blocaje în antiintelectualism, anticulturalism şi antioccidentalism şi fixaţiile obsesionale pe idiomatic şi celebrarea identitară, adevărata Ortodoxie este, aşa cum ne-aţi arătat-o, deschisă pe deplin lumii, culturii şi valorilor ei tocmai fiindcă este deschisă la maxim în spiritualitatea lui Dumnezeu. Ea trebuie să vorbească lumii de azi despre Dumnezeu şi să arate inimilor şi societăţii calea spirituală spre El, iar teoria

https://biblioteca-digitala.ro

şi practica ei misionară trebuie să fie cea a dialogului şi sintezei, nu a fanatismelor şi excluziunilor faciale. Tradiţională, dar senină şi decrispată, fermă dogmatic, dar niciodată polemică, perfect dialogică, Ortodoxia spirituală, dar şi culturală, filocalică şi deschisă social, şi mai presus de orice pozitivă, Ortodoxia pe care o întrupaţi cu smerenie este Ortodoxia mileniului viitor şi prin aceasta o lecţie exemplară şi un veritabil program pentru noi toţi.

Prea Sfinţite Părinte Episcop şi Profesor, în numele meu personal, al teologiei ortodoxe româneşti, în calitate de discipol şi continuator al suflului filocalic şi neopatristic introdus în Biserica noastră de veneratul nostru maestru, Părintele Dumitru Stăniloae - în a cărui gândire v-aţi regăsit explicit în mai multe rânduri -, în numele întregii noastre comunităţi universitare, sunt fericit să pot exprima şi aici recunoştinţa şi omagiul care se cuvin unei opere teologice de excepţie şi spiritului generos şi vizionar prin care aţi ştiut şi veţi şti în continuare să întrupaţi şi iradiaţi în lumea noastră caratele spirituale ale unei Ortodoxii care este, de fapt (cum spunea un monah român), firea adevărată a omului[2].

[2] Idem, „Laudatio în onoarea Excelenţei Sale Prea Sfinţitului Părinte Profesor Episcop Kallistos Ware de la Universitatea din Oxford", în *Ibidem*, pp. 47-51.

https://biblioteca-digitala.ro

LAUDATIO

Pentru conferirea titlului de Doctor Honoris Causa Prof. Univ. Dr. Adolf Martin Ritter, de la Universitatea Karl Rupprecht, Heidelberg, rostită de Pr. Prof. Dr. Ioan-Vasile Leb, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca, în ziua de 3 septembrie 2000

Profesorul Adolf Martin Ritter este una din cele mai distinse personalităţi din teologia istorică, patristică şi ecumenică din zilele noastre. S-a născut la 23 noiembrie 1933, la Schwarzenborn am Knüll, în Flessen, ca al şaselea copil al pastorului Walter Ritter şi al soţiei sale Ilise, născută Suabedissen.

Şcoala primară a făcut-o la Münchhausen, districtul Marburg/Lahn, unde tatăl său a fost transferat în toamna lui 1937 (din aprilie 1945 acesta este socotit dispărut). A urmat apoi cursurile Gimnaziului de Stat „Philippinum" din Marburg, unde şi-a luat şi diploma de absolvire în martie 1953. După aceasta a studiat câte trei semestre la Facultăţile de Teologie Evanghelică din Marburg, Heidelberg şi Göttingen, unde şi-a luat şi diploma de absolvire în februarie 1958 (1.Theol. Examen).

După un nou semestru petrecut la Heidelberg, unde şi-a pregătit Disertaţia teologică sub îndrumarea vestitului profesor Hans Frhr. von Campenhausen, A. M. Ritter a studiat timp de un an (1958-1959) la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universităţii din Atena (Grecia), ca bursier al Consiliului Ecumenic al Bisericilor. Aici s-a perfecţionat în limba greacă şi cunoaşterea Sfinţilor Părinţi greci, având posibilitatea de a lua contact direct cu izvoarele spiritualităţii răsăritene.

În continuare, după perioada de studiu din Grecia, a funcţionat doi ani ca asistent al profesorilor Adam şi Ans la Şcoala teologică din Bethel. În acest timp, cu toate că era angajat în serviciul social şi al predicii în cadrul aşezămintelor de la Bethel, a reuşit să întocmească Disertaţia privind Sinodul din Constantinopol (381), în baza căreia A. M. Ritter a fost declarat doctor în teologie, la Heidelberg, în noiembrie 1962.

https://biblioteca-digitala.ro

Între timp, şi-a început şi cursurile de pregătire în teologia practică, organizate de Biserica Landului Kurrhessen-Waldeck, căreia îi aparţinea ca fiu duhovnicesc şi pe care le-a încheiat în septembrie 1962 cu cel de-al doilea examen teologic. Şi-a continuat apoi activitatea ca pastor în Kirchspiel Kleinenglis bei Fritzlar în Niederhessen, unde şi-a încheiat şi vicariatul. Din octombrie 1963 a activat în cadrul Facultăţii de Teologie din Göttingen, la secţia de Teologie patristică, fiind asistent al profesorului Andressen. La 6 noiembrie 1970 şi-a dobândit habilitarea în baza lucrării „Harisma în concepţia lui Ioan Hrisostom şi a vremii sale". A urmat apoi numirea sa ca profesor asociat, la 13 martie 1974, iar la 4 iulie 1978, în urma invitaţiei făcute de a deveni profesor pentru Istoria Bisericii la Universitatea „Philipp" din Marburg, a primit statutul de funcţionar şi numit profesor pe viaţă. În urma invitaţiei din 8 iulie 1980, de a ocupa un post din grupa C 4 pentru Teologia istorică (Patristică) la Universitatea Ruprecht-Karl din Heidelberg, la 27 martie 1981 a urmat şi numirea corespunzătoare.

Timp de 12 ani, A. M. Ritter a făcut parte din Comitetul executiv al Asociaţiei Internaţionale de Studii Patristice, din care 8 ani a fost preşedinte al acesteia. Ani de-a rândul, a funcţionat ca vicepreşedinte şi apoi ca preşedinte al secţiei pentru Istoria Bisericii în cadrul Asociaţiei Ştiinţifice de Teologic (în majoritate evanghelică) şi al secţiei pentru Istoria Bisericii (evanghelic-catolică), din cadrul Societăţii Istoricilor Germani. Din anul 1982 a condus, ca urmaş al Prof. Friedrich Heyer, Seminarul Teologic Sud-Est European, care se întruneşte tot la doi ani sub auspiciile Facultăţii de Teologie din Heidelberg şi al Societăţii Sud-Est Europene, filiala Mannheim-Heidelberg. În perioada 1987-1997 a deţinut postul de predicator al Bisericii Sf. Petru din Heidelberg, care este biserica studenţilor de aici. În 1992 a devenit profesor asociat (Visiting Fellowship) la Peterhouse din Cambridge, fiind tot atunci ales în Comisia de Patristică a Academiei Germane de Ştiinţe, al cărei preşedinte a devenit începând cu toamna anului 1996. De asemenea, este co-preşedintele Comisiei Teologice mixte pentru dialogul ortodoxo-luteran, a cărei ultimă întrunire a avut loc la Bucureşti, la începutul lunii octombrie 1998.

Aşa cum am amintit mai sus, Prof. A. M. Ritter este un apropiat prieten al Bisericii noastre şi, în special, al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-

https://biblioteca-digitala.ro

Napoca, pe care a vizitat-o aproape anual, începând din 1990, anul redeschiderii acestui aşezământ teologic. Merită să reţinem cu această ocazie participarea Domniei sale la conferinţele teologice internaţionale organizate la Cluj, precum şi demararea unei colaborări în cadrul programului internaţional SOCRATES, susţinând deja cursuri şi seminarii în luna octombrie 1998, 1999, urmând să continuăm acest program şi în anul 2000.

Iată, pe scurt, biografia celui căruia Universitatea „Babeş-Bolyai" îi conferă astăzi titlul de Doctor Honoris Causa, o personalitate de prim rang a cercetării istorice bisericeşti actuale. De-ar fi să amintim numai cele zece pagini de bibliografie sau numărul de 165 de titluri de cărţi, studii şi recenzii, şi tot este îndreptăţită acordarea acestui titlu Domnului Profesor A. M. Ritter. Cărţile şi studiile sale constituie însă lucrări de referinţă în domeniu, bazate pe o cercetare aprofundată a izvoarelor pe care nu numai că le cunoaşte foarte bine, ci le-a şi publicat, punându-le la îndemâna cercetătorilor şi studenţilor. Valoarea acestora a fost recunoscută de cele mai de seamă personalităţi în acest domeniu, ca: Ep.Wolfgang Huber, profesorii Bernd Moeller, Henry Chadwick, Ernst Dassmann, Gerd Haendler, Alfred Schindler, Gottfried Seebass, Andrew Louth, Hermann J. Vogt şi mulţi alţii. Nu este lipsit de interes să se ştie că aceste lucrări au fost recenzate laudativ în cele mai importante reviste de specialitate, din care amintim doar: Theologische Quartalschrift, Byzantinische Zeitschrift, Theologische Revue, Theologische Literaturzeitung, Religious Studies Review şi altele. Rigoarea ştiinţifică se îmbină însă cu umanismul profesorului care ştie să îndrume cu cea mai înală competenţă sufletele tinerilor studioşi. Nu este întâmplător faptul că ani de-a rândul Domnia sa a condus şi conduce încă slujbele divine în Biserica studenţilor. Aşa cum nu este întâmplător nici faptul că este urmaşul Domnului Profesor Friedrich Heyer. Prin talentul său de a organiza întrunirile Seminarului Teologic Sud-Est European din Heidelberg, Domnia Sa a reuşit să strângă în jurul său o seamă de personalităţi din fostele ţări comuniste, într-o vreme când ieşirile peste graniţe erau o raritate. Heidelbergul devenise locul unde aceşti oameni s-au putut întâlni, s-au putut cunoaşte, au putut lega prietenii statornice şi, mai ales, au putut duce cu ei cărţi şi fotocopii ale studiilor de specialitate imposibil de găsit acasă. Amintesc aici şi strădaniile depuse în

https://biblioteca-digitala.ro

dezvoltarea relaţiilor dintre istoricii bisericeşti din cele două Germanii, în cadrul aşa numitelor «Palmarum Treffen» din Berlinul de Răsărit, dar mai ales sprijinul continuu acordat nouă, românilor şi, în mod special, facultăţii noastre. Aş sublinia, pe lângă cele arătate mai sus, solicitudinea cu care a răspuns dorinţei noastre de a-l avea la noi ca profesor, pentru a preda cursuri şi seminarii şi, iată, anul acesta vine pentru a treia oară la Cluj. Prin aceasta, studenţii noştri au de câştigat enorm, atât sub aspectul metodologiei predării, cât şi sub acela al informării.

Evident că se pot spune încă multe lucruri despre Domnul Profesor A.M. Ritter. Noi ne oprim aici, exprimându-ne bucuria de a-l avea printre noi şi felicităm Universitatea „Babeş-Bolyai" pentru înţeleapta hotărâre de a-i acorda titlul de DOCTOR HONORIS CAUSA[3].

[3] Ioan-Vasile Leb, „Laudatio pentru conferirea titlului de Doctor Honoris Causa Prof. Univ. Dr. Adolf Martin Ritter, Universitatea Karl Rupprecht, Heidelberg", în *Ibidem*, pp. 84-87

https://biblioteca-digitala.ro

LAUDATIO

Înalt Preasfinţitului Arhiepiscop Bartolomeu Valeriu Anania cu prilejul acordării titlului de Doctor Honoris Causa al Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca, rostit de Pr. Prof. Univ. Dr Ioan-Vasile Leb, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, în ziua de 11.04.2001

Magnificus Rector,

Înalt Prea Sfinţite Părinte Arhiepiscop,

Onorată asistenţă,

Rânduit-a Domnul ca acum, la început de cireşar, să ne unim în cuget şi-n simţire spre a împlini un ritual ce aştepta de mult să fie săvârşit. Cum însă omul este sub vremi şi nu invers, ne bucurăm că, iată, acum a sosit ceasul sorocit, acela de a împleti în cununa marilor personalităţi ale Universităţii „Babeş-Bolyai" numele arhiereului, teologului și cărturarului Bartolomeu-Valeriu Anania, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului, pe care-l întâmpinăm cu cuvintele Scripturii: „Binecuvântat cel ce vine întru numele Domnului".

Personalitate recunoscută atât pe plan naţional, cât şi pe plan internaţional, Î.P.S. Sa nu ar mai avea nevoie de o prezentare înaintea Domniilor Voastre, fie şi numai pentru simplul fapt că orice încercare de acest fel ar fi insuficientă, întrucât cuvintele nu vor reuşi niciodată să spună totul despre omul, arhiereul, teologul, dramaturgul, poetul şi prozatorul Bartolomeu Valeriu Anania. Cum însă rigoarea universitară impune un astfel de demers, vă rog să-mi permiteţi să vă prezint doar o schiţă de portret a sărbătoritului nostru de astăzi.

Născut la 18 martie 1921 în localitatea Glăvile, din judeţul Vâlcea, ca fiu al lui Vasile şi al Anei, născută Mărgăritărescu, Valeriu Anania va topi în fiinţa sa, ca într-un creuzet, atât trăsăturile „aşezate" ale transilvăneanului, venite dinspre tată, cât şi vulcanul inspiraţiilor şi aspiraţiilor înalte moştenite de la mama sa. Şi nu este deloc întâmplător faptul că figura centrală a copilăriei sale este mama. Prin ea, care era „o bogată vistiernică a

https://biblioteca-digitala.ro

folclorului oltenesc", tânărul Anania va face cunoştinţă cu acel filon de aur al spiritualităţii româneşti pe care mai târziu îl va valorifica în creaţiile sale literare. Pe bună dreptate, va mărturisi mai târziu: „Folclorul îl am în sânge, îndeosebi de la maică-mea, care era un adevărat tezaur".

Începuturile sale poetice s-au făcut văzute de timpuriu, pe când era încă elev în satul natal (1927-1933). Avea doar zece ani, fiind în clasa a III-a, când primea felicitările învăţătorului Nae Bădiţă pentru o poezie pe o temă istorică legată de lupta de la Călugăreni, dar şi îndemnul de a continua să scrie, întrucât prevestea naşterea unui talent poetic aparte. Şi dascălul nu s-a înşelat, căci talantul acesta al său, care este slujire a cuvântului, nu va fi acoperit în ţărână, ci va spori înmiit. Curând însă, tânărul Valeriu îşi va descoperi un nou talant, o nouă slujire: aceea a lui Dumnezeu. Şi tot mama era „unealta Domnului" care, la cei 12 ani pe care îi avea acesta, l-a luat de mânuţă şi l-a dus la Bucureşti, înscriindu-l la examenul de admitere de la Seminarul Central, ale cărui cursuri le va urma între anii 1933-1941. Era pasul hotărâtor în viaţa viitorului preot şi poet. Aici îşi va face debutul poetic, în anul 1935, în revista „Ortodoxia", cu versurile „Pământ şi cer". Doi ani mai târziu, în 1937, îşi va face debutul publicistic, cu articolul „Camaradul Anton", în revista „Vremea", pentru ca, în 1938 să-şi facă debutul în dramaturgie, cu scenariul radiofofonic „Jocul fulgilor". Între 1942-1943 va urma cursuri de diferenţă şi-şi va lua apoi bacalaureatul la Liceele „Dimitrie Cantemir" şi, respectiv, „Mihai Viteazul", despre care îşi va aminti cu o deosebită duioşie în scrierile sale de mai târziu. Amintindu-şi, de pildă, de Anton Holban, care preda limba română şi limba franceză, Valeriu Anania nu uită să puncteze rostul adevăratului profesor: „Profesorul care a ştiut numai să înveţe, păstrându-se, cu toate acestea, departe de sufletul copiilor, nu şi-a îndeplinit decât pe jumătate din menirea sa pedagogică; căci, orice s-ar zice, un profesor nu este pus numai să instruiască de la înălţimea catedrei, ci are şi frumosul scop de a desăvârşi sufletele, de a face să crească în elevi spiritul dragostei şi al puterii de muncă. Şi, pentru că profesorul Holban avea toate aceste calităţi, noi îl iubeam. Da, îl iubeam".

Un eveniment deosebit din viaţa sa se va petrece la 15 februarie 1942, când a fost hirotonit ierodiacon, după ce a fost tuns în monahism la mănăs-

https://biblioteca-digitala.ro

tirea Antim din Bucureşti, primind numele Bartolomeu, deşi nu avea încă studiile încheiate. Începuse studiile superioare în anul 1941, la Facultatea de Teologie din Bucureşti, însă paşii îl vor purta mai departe, la Cluj şi Sibiu, între timp, în iunie 1942, „Părintele Valeriu Anania" făcea cunoştinţă cu marele Arghezi, de a cărui prietenie se va bucura până la dispariţia poetului „cuvintelor potrivite", o prietenie trainică, din care tânărul poet s-a îmbogăţit şi format în ale scrisului, mărturisind fără ocoliş că este ucenicul vrăjitorului de la Mărţişor.

Însă în toamna aceluiaşi an 1942, în urma unui conflict cu autoritatea bisericească imediată, părintele Anania părăsea Antimul şi studiile teologice, strămutându-se la Polovragi. Se gândea să se înscrie la Facultatea de Medicină din Bucureşti, însă întâlnirea lui Victor Papilian, Decanul Facultăţii de Medicină din Cluj, îi va îndrepta paşii spre capitala spirituală a Transilvaniei. „Întâlnirea cu Papilian - mărturiseşte autorul *Rotondei plopilor aprinşi* - căpăta dimensiunile unei răscruci a destinului. Viaţa mea îşi deschidea o nouă valenţă. Astăzi, privind înapoi, nu cred că era vorba doar de rezolvarea unei crize sufleteşti, deşi aceasta atârna cel mai greu în cumpăna acelor zile. La douăzeci şi doi de ani trebuia, oricum, să-mi pun problema unei definiri a propriei mele personalităţi, din perspectiva devenirii. Orice tânăr năzuieşte către o culme, dar întâi ea se cere aleasă, iar drumul către ea căutat şi găsit. Nu se poate merge pe bâjbâite. La viaţa socială renunţasem. Înlăuntrul tagmei mele, nici atunci şi nici mai târziu, nu m-am socotit că port în raniţă bastonul de mareşal".

La Cluj, tânărul student medicinist, cu plete lungi şi anteriu, se va remarca prin dorinţa de a cunoaşte, prin caracterul său ferm, dar şi prin aplecarea sa către literatură. Paralel făcea şi studii de muzică instrumentală. Va fi însă cucerit de marele profesor Grigore Benetato care-l preţuia, „plăcându-i să vadă în mine un viitor asistent". Nu i-a fost dat să-şi vadă visul cu ochii, întrucât anul 1946 va aduce cu el o nouă încercare pentru părintele Anania. Era, pe vremea aceea, preşedinte al Centrului studenţesc „Petru Maior", calitate în care va conduce greva studenţească antirevizionistă şi anticomunistă. Ziua de 1 iunie 1946 va rămâne în Analele Universităţii Clujene ca ziua în care lozinca „Să te superi când vrei tu, nu când vrea altul", a electrizat nu numai pe studenţii clujeni, ci şi pe cei din

https://biblioteca-digitala.ro

Braşov, Iaşi, Timişoara, şi alte centre universitare, care s-au solidarizat cu aceştia. Greva a reuşit, însă „Micul Căpitan al Daciei Superioare", exmatriculat, a trebuit să părăsească Clujul, urmărit de siguranţă, care-l va aresta în numeroase rânduri. După o scurtă stăreţie la Mănăstirea Topliţa (1947), în toamna lui 1948 ajunge la Mănăstirea Bistriţa. Aici, destinul îi va scoate în cale pe Patriarhul Justinian Marina, care-l va lua la Bucureşti, făcându-l intendent al palatului patriarhal (1948-1949) şi apoi inspector pentru învăţământul bisericesc (1949-1950). Între timp, îşi luase diploma de Licenţiat în Teologie, la Sibiu, unde l-a întâlnit pe profesorul Nicolae Mladin, viitorul Mitropolit al Ardealului, despre care mărturiseşte: „Când, după ce mi-am trecut examenele de licenţă şi am jurat solemn, cu mâna pe Sfânta Evanghelie, să-mi păstrez, neştirbită, credinţa ortodoxă, profesorul Mladin m-a luat de-o parte şi mi-a spus: «Bag samă că ai dar la cuvânt şi la condei. Pune-le, pe amândouă, în slujba Bisericii şi Neamului». Era un testament sufletesc pe care mă simt dator să-l mărturisesc la ceasul de acum, când fostul meu dascăl e chemat la treapta apostoliei înalte".

La 5 octombrie 1950 părea că viaţa părintelui Anania intră pe o matcă mai liniştită: fusese numit asistent al profesorului Teodor M. Popescu, la Catedra de Istorie Bisericească Universală din cadrul Institutului Teologic Universitar din Bucureşti. „Teodor M. Popescu - mărturiseşte fostul său asistent - a fost unul dintre cei mai mari profesori ai anilor '40, din care fac şi eu parte, îl numeam «Domnul Tudor», sau, chiar mai simplu, «Tudor», cu acea respectuoasă familiaritate cu care se spune «Regele». Era admirat şi iubit, dar şi foarte temut... Ca orice istoric, era doldora de cifre, dar, spre deosebire de mulţi alţii, datele şi memorarea lor nu erau un scop în sine, ci reperele necesare pentru a cunoaşte istoria nu numai în curgerile ei cronologice, dar şi - mai cu seamă - în semnificaţiile ei de adâncime, acelea în care poate fi descifrată amprenta lui Dumnezeu. Istoricul era dublat de patrolog. Ani de-a rândul le-a predat pe amândouă disciplinele, până când Patrologia a devenit catedră de sine stătătoare". Sub bagheta unui astfel de dascăl, tânărul asistent începuse să îndrăgească această disciplină. Începuse să-şi facă fişe pentru aprofundarea Sfinţilor Părinţi şi a problemelor de specialitate, cu alte cuvinte, s-a pus serios pe treabă, studiind, predând, dar şi folosindu-şi talentul literar în activităţi extraşcolare. „La vremea când eram

https://biblioteca-digitala.ro

asistent la Teologie - îşi aminteşte Bartolomeu Anania - împreună cu studenţii mei dădeam în fiecare an serbare de Crăciun cu Irozii sau Vicleimul lui Victor Ioan Popa, autor interzis pe vremea aceea, aflat în catalogul indexului partidului comunist, dar pe care noi, totuşi, îl jucam la Institutul Teologic, precum şi colonzile pe un scenariu făcut de mine. Şi după ce am pregătit totul cu studenţii, m-am dus la Patriarh să-I spun că am bătut la toate uşile să obţin aprobare şi că toţi ne refuză: Cultele ne trimit la Cultură, Cultura la Culte; atunci Patriarhul spune: «O daţi pe barba mea!»; şi pe barba lui am făcut serbările de Crăciun, ani de zile, până în 1958, când eu am fost arestat". Asistenţia sa nu va dura însă, căci la 1 octombrie 1951, Patriarhul îl va numi Decan al Centrului de îndrumări Misionare şi Sociale de la Curtea de Argeş, unde va preda cursuri de Istorie bisericească şi de Teologie omiletică. Aşadar, vechea sa pasiune pentru istoria bisericească a rămas, aceasta simţindu-se în multe din creaţiile sale ulterioare, fie ele teologice, fie literare. Ceea ce a contat nespus de mult pentru teolog şi literat a fost funcţia de bibliotecar-şef al Bibliotecii Patriarhiei, funcţie deţinută paralel cu alte ascultări, între anii 1954-1958, perioadă în care relaţiile sale cu Arghezi şi cu alţi oameni de cultură din Bucureşti şi din alte localităţi, acum desăvârşindu-şi ucenicia.

A venit însă anul 1958, când scutul patriarhal nu l-a mai putut apăra, fiind condamnat politic la 25 de ani de muncă silnică, trecând prin închisorile din Jilava, Piteşti şi Aiud, unde a cunoscut toate ororile temniţelor comuniste. Nu era singur, căci toată spuma intelectualităţii româneşti fusese programată la exterminare fie în închisori, fie la canal. Singurul lor reazem le-a rămas exersarea spiritului, care le-a menţinut bruma de forţă ce le-a mai rămas. În aceste condiţii, pe când se afla la Jilava, s-a zămislit ceea ce va deveni apoi „*Amintirile peregrinului Apter*". Şi tot acolo a fost povestit şi poemul dramatic „*Mioriţa*", capodoperă a dramaturgiei române, care exista în manuscris de peste şapte ani. Şi nu numai acestea, ci multe altele s-au plămădit „sub pământ", cum spune autorul, care a revăzut lumina soarelui după şase ani şi două luni când, în 1964, a fost emis decretul general de graţiere.

Cu această povară uriaşă, Bartolomeu Anania s-a reîntors la cel care-i acordase şi mai înainte întreaga sa încredere, la Patriarhul Justinian, care

https://biblioteca-digitala.ro

nu numai că-l primeşte, dar îi şi încredinţează una din responsabilităţile deosebite, pentru care avea nevoie de un om destoinic, credincios Bisericii şi, mai ales, fidel întâistătătorului acestei instituţii fundamentale pentru neamul românesc. Aşa se face că între anii 1965-1976, Bartolomeu Anania funcţionează, în cadrul Arhiepiscopiei Misionare Ortodoxe Române din America şi Canada, ca Director al Cancelariei eparhiale, redactor al revistei şi almanahului „Credinţa", al casetei de literatură „Noi", ca Director al Departamentului Publicaţiilor şi reprezentant al relaţiilor interbisericeşti. Este membru în două comisii ale Conferinţei Permanente a Episcopilor Ortodocşi din America de Nord şi de Sud: Comisia Ecumenică şi Comisia de Studii şi Proiecte. Patriarhul nu s-a înşelat când l-a trimis dincolo de ocean, căci ucenicul nu uitase cuvintele fostlui său dascăl de la Sibiu, ci şi-a pus atât cunoştinţele teologice, cât şi măiastra-i pană în slujba Bisericii şi a neamului. Unele din studiile şi articolele sale vor fi publicate în 1995 sub titlul: *Pledoarie pentru Biserica Neamului*, în prefaţa căreia autorul mărturiseşte: „Altele (articole, n.n.), nu puţine, au apărut de-a lungul celor unsprezece ani cât m-am aflat în slujba Arhiepiscopiei noastre din America şi Canada, instituţie care, în contextul unui exil împărţit, rău informat şi nu totdeauna bine reprezentat, s-a văzut obligată să adopte în presă tonuri tăioase, deloc lipsite de temperamentul unui polemist ce pretinde că se formase la şcoala lui Arghezi". Ajuns, în 1970, la cel de-al zecelea număr al Almanahului, autorul mărturiseşte că din acest număr nimeni „nu va fi în stare să citeze măcar o frază; e un număr în alb, o tăcere prin care îndepărtatul scriitor îşi propunea să protesteze împotriva «tezelor de la Mangalia», cele ce aveau să readucă literatura română în chingile realismului socialist". Revenit în ţară şi dispunând de o solidă cultură teologică şi laică, dar şi de o serioasă experienţă administrativă, Bartolomeu Anania, care, între timp fusese hirotonit preot (1967), acordându-i-se apoi rangul de Arhimandrit, a fost numit Directorul Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, funcţie deţinută până în anul 1982, când se pensionează. A fost una din epocile cele mai fecunde ale acestei instituţii care, în acest timp, va edita lucrări fundamentale pentru teologia românească, ca şi pentru teologie, în general. Datorită personalităţii directorului său, Institutul Biblic reuşeşte nu numai să tipărească *Biblia* sau să revizu-

https://biblioteca-digitala.ro

iască aproape toate cărţile de cult, ci să dea la lumină cărţi ale marilor noştri profesori de teologie: Dumitru Stăniloae, Dumitru Fecioru, cel care i-a lăsat cu legământ sarcina de a face o nouă traducere *Bibliei*, Ene Branişte, Ioan G. Coman şi alţii. Tot acum s-a început tipărirea majorităţii manualelor pentru şcolile teologice şi, mai ales, acum s-a început publicarea monumentalei colecţii de texte patristice în limba română: „*Părinţi şi Scriitori bisericeşti*", continuând vechea colecţie „*Izvoarele Ortodoxiei*", sistată de puterea comunistă.

Retras la Văratec pentru a se consacra scrisului, în special traducerii *Bibliei*, Arhimandritul Bartolomeu Anania a fost chemat din nou „sub drapel" şi instalat, la 7 februarie 1993, ca al patrulea întâistătător al Arhiepiscopiei Vadului şi Clujului. Bastonul de mareşal fusese tot timpul în raniţa sa. Iar Clujul care în acea lună a lui cireşar l-a îndepărtat, l-a reprimit cu braţele deschise. Îl aşteptase, fiindcă era nevoie de el aici. Iar el s-a dovedit a fi din nou omul potrivit la locul potrivit, punând rânduială în toate, începând de la administraţie până la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universităţii „Babeş-Bolyai", din care fusese exmatriculat cu 55 de ani în urmă.

Omul şi ierarhul providenţial venea însă încărcat de bogatele roade ale talanţilor pe care i-a pus în lucrare în ogorul teologiei şi al culturii româneşti. Căci, „în Bartolomeu Valeriu Anania, Arhiepiscop al Clujului, dar şi membru al Uniunii Scriitorilor, îşi dau întâlnire în mod fericit cele două ipostaze: de om al Bisericii şi de om al culturii. Autor a peste cincizeci de volume de poezie, teatru şi proză, teolog atras de fascinaţia simbolului şi a icoanei, sârguitor în atelierul biblic pentru o nouă mlădiere a limbii române în contactul acesteia cu textele scripturistice, Înalt Prea Sfinţitul Bartolomeu este o sinteză la nivel biobibliografic a ceea ce pe scurt poate fi numit cultura ortodoxă" (R. Preda). El „asociază în chip impresionant erudiţia cu capacitatea iniţiativei şi acţiunii, ataşamentul la tradiţia profundă cu disponibilitatea la spirit critic şi la înnoire, viziunea teologică cu cunoaşterea vieţii efective a oamenilor, angajarea principiilor cu exigenţa faţă de sine" (A. Marga). Om al cuvântului şi al faptei, membru al Comisiei Sinodale pentru învăţământul Teologic, Î.P.S. Sa nu s-a sfiit să protesteze până când a reprimit unul din imobilele confiscate de comunişti (unii dintre ziarişti vorbind despre „Greva foamei" făcută de arhiereu), spaţiu în care acum se

https://biblioteca-digitala.ro

ţin cursurile Facultăţii noastre, învăţământul nostru teologic având în Î.P.S. Sa un îndrumător drept şi cunoscător, dar şi un sprijin părintesc îmbinat cu exigenţele celui care, cu ani înainte, fusese el însuşi dascăl universitar. Pe de altă parte, bun cunoscător al problemelor şi necesităţilor medicale, ca şi grija neîntreruptă pentru sănătatea sufletească şi trupească a păstoriţilor săi, nu a pregetat să dea binecuvântarea sa Centrului de Transplant Renal din Cluj, condus de vestitul Prof. Dr. Mihai Lucan. Şi ar mai fi multe de adăugat. Cum ar fi, de pildă, dimensiunea ecumenică a ierarhului nostru, care a realizat un unicat în acest domeniu: parteneriatul cu Biserica Evanghelică din landul Baden-Würtenberg, în cadrul căruia s-a făcut deja un schimb de experienţă şi cu ajutorul căreia a fost înfiinţat la Cluj de acum bine cunoscutul studiou de radio „Renaşterea".

Una din dominantele caracterului său este aceea de scriitor, de ostenitor în ogorul cuvântului. De la Arghezi, Maestrul său, la care-i plăcea „discreţia muncii literare", Bartolomeu Anania a învăţat că a face literatură nu este un lucru simplu şi nu-i este dat oricui. „Îndemnul lui deschis şi repetat - va mărturisi ucenicul - era să scrii o pagină pe zi, indiferent dacă ai de gând sau nu să o publici. Să fie. Scrisul e un meşteşug, condeiul e o unealtă, măiestria se capătă şi se păstrează prin exerciţiu". Şi a respectat acest îndemn, neînghesuindu-se să publice orice şi oricând, dimpotrivă, aşteptând ca poezia sau romanul ori piesa de teatru să devină rotundă şi bună ca pâinea caldă. Este cazul, de pildă, cu poemul dramatic „*Mioriţa*" care, deşi fusese început în 1950, a aşteptat în sertar până în anul 1966. În prefaţa pe care i-a făcut-o, însuşi Tudor Arghezi remarca valoare indiscutabilă a poemului. Iată ce scria el atunci: „Autorul «*Mioriţei*», poetul Valeriu Anania, e călugăr. Nu ştiu câte trepte a trecut peste vârsta de 40 de ani. Oricum puţine. El stăpâneşte versul şi limba magistral şi măiestriile lui cresc înalt, sporite de un talent desfăşurat în sus. Nimeni nu-l aştepta să vie şi el a venit, de unde, de ne-unde, aşa cum s-a ivit zvâcnind, din fulgere şi piatră, fără să fie pus, printre şoimi şi piscuri, bradul la tulpina căruia se înşiră şi notele de creion acestea. Mă uit peste o sută de văi şi ceruri şi inchid manuscrisul poetului, împăcat... Îl cunosc şi-l preţuiesc, nu de azi. Îi citesc de ani de zile versurile, cu emoţie şi bucurie. Nu e scriitor grăbit. În literatura poeziei e nou, ca o efigie de aur, scoasă din pământul oltenesc".

https://biblioteca-digitala.ro

Şi, mai departe, „«*Mioriţa*» nu-i un poem de la o zi la alta şi de la o săptămână la alta. Încă destul de tânăr, autorul ei se învecineşte cu clasicul adevărat". Aceeaşi ne-grabă a avut de îndurat şi „*Meşterul Manole*" (1968), „*Steaua Zimbrului*" (1971), „*Greul pământului*" (1982), „*Hoţul de mărgăritare*" (1993), „*Rotonda plopilor aprinşi*" (1983), „*Din spumele mării*" (1995), „*De dincolo de ape*" (2000), ori „*Amintirile peregrinului Apter*" (1990 şi 2000) și altele, bine cunoscute publicului larg. Toate s-au bucurat de elogiile unora dintre cei mai de seamă critici şi literaţi români, ca: Şerban Cioculescu, Alexandru Piru, Constantin Ciopraga, Ion Negoiţescu, Vasile Voiculescu, Sorin Titel, Mihai Ungheanu, Ion Vartic şi mulţi alţii. De pildă, referindu-se la „*Rotonda plopilor aprinşi*", Şerban Cioculescu scria scurt şi expresiv: „E, la drept vorbind, extraordinară. Ce vrei? Cartea unui poet şi dramaturg de talent. Găseşti în ea sensibilitate lirică şi dialoguri dintre cele mai vii". Iar Mihai Ungheanu scria: „Dincolo de toate acestea, «*Rotonda plopilor aprinşi*» este o lucrare artistică în sine, care poate fi citată dincolo de orice consideraţii istorice sau particulare. Sunt în ea pagini de proză curată pe care autorul le strecoară în şirul amintirilor... «*Rotonda plopilor aprinși*» este una din inspiratele cărţi de memorialistică ale literaturii române". O prezentare foarte expresivă o va face însă Sandu Frunză, în Postfaţa cărţii „*Pledoarie pentru Biserica Neamului*", unde spune, între altele: „Valeriu Anania nu face parte dintr-o generaţie anume, deşi cei cu destin dureros ca al său au fost numiţi de critica literară «promoţia amânată». De asemenea, el nu face parte din vreun curent literar anume, ferindu-se întotdeauna să facă din modă un model. Am putea cu multă uşurinţă să-l considerăm un continuator al celebrului program al Daciei literare, însă o scurtă privire asupra cosmosului în care autorul se iveşte în lume este de ajuns pentru a înţelege afirmaţia sa: «mitul românesc, folclorul şi sufletul meu sunt congenitale. Restul este meşteşug»... Versificator de o înaltă iscusinţă, Valeriu Anania scrie simplu, deoarece îşi propune să convingă cititorii să-i recitească poezia nu doar pentru a o înţelege, ci pentru a se bucura de voluptatea lecturii. Virtuos al stihuirii, el îşi propune să valorifice limbajul nu doar la nivelul rostirii, ci mai ales la cel al semnificaţiilor, care sunt cu atât mai profunde, cu cât «cultivă o poezie a limpezimii»... Întreaga sa operă cred că e singura oglindă care dezvăluie chipul prezenţei". Datorită valorii deose-

https://biblioteca-digitala.ro

bite a operei sale, Bartolomeu Valeriu Anania şi-a câştigat locul bine meritat în Uniunea Scriitorilor Români, precum şi o serie de premii naţionale pentru literatură.

Ceea ce însă trebuie să evidenţiem în mod special este îngemănarea teologului cu literatul, pe care, oricât ai voi să-i desparţi, nu vei reuşi, căci ei coexistă nu numai teoretic, ci fiinţial, aşa cum au coexistat de-a lungul timpului Val şi Bart din „*Cerurile Oltului*". Căci, dacă „pentalogia mitului românesc" din „*Greul pământului*" îl consacră pe scriitorul Valeriu Anania ca o voce distinctă, inconfundabil în concertul literaturii române contemporane, „*Cerurile Oltului*" sunt de ajuns spre a-l impune pe Arhiereul Bartolomeu Anania drept un gânditor nepereche în peisajul teologic ortodox contemporan. Artistul şi teologul se întâlnesc în paginile acestei lucrări admirabile pentru a interpreta un fenomen care se refuză oricărei abordări unilaterale: iconografia ortodoxă românească aşa cum s-a cristalizat aceasta în mănăstirile Olteniei. Demers recuperativ şi totodată profund vizionar, hermeneutica teologică aplicată aici iconografiei este nu doar un act de dreptate făcut artei sacre româneşti medievale, ci un alt fel de a face teologie, departe de crispările uneori exasperante ale discursului academic tot mai inadecvat prin tehnicismul şi rigiditatea sa pseudo-ştiinţifică fenomenului religios. Elegant şi precis formulate, etalând pe lângă rafinament intelectual o autentică discreţie monahală şi simţire duhovnicească, „scoliile" dialogate din acest admirabil volum alcătuiesc una din marile şi puţinele cărţi originale de teologie românească ale epocii noastre care vin să regăsească şi să ne repropună coerenţa mirabilă a faptului teologic şi a celui artistic.

Scris sub forma unui dialog între cele două ipostaze fundamentale, scriitorul şi teologul, ce alcătuiesc simfonic personalitatea Arhiereului Bartolomeu Anania, lucrarea este ea însăşi alcătuită ca un dialog de profunzime şi de mare erudiţie cu întreg evantaiul ştiinţelor care s-au aplecat asupra fenomenului iconografic, mergând de la istoria religiilor, folclor, literatură, trecând prin istoria naţională şi istoria artelor şi până la teologie. Deplină reuşită în plan literar, cartea este o izbândă unică în felul ei şi în planul hermeneuticii iconografice inedite pe care o dezvoltă şi care a impus-o ca o lucrare fundamentală în literatura de specialitate. Ca istoria şi

https://biblioteca-digitala.ro

mitologia pentru dramaturg, este limpede că pentru „scoliast" icoana este un „un lucru mult prea serios pentru a fi lăsat pe seama specialiştilor". Accesul la nivelul matricial al semnificaţiilor arhetipale este unul intuitiv, obţinut prin implicare, fuziune cu esenţele spirituale ale fenomenelor interpretate. În loc de a le aborda „obiectiv" dinspre periferie spre centru, interpretul, care îl invocă deopotrivă pe scriitor şi pe teolog, se transpune congenial în interiorul acestui spaţiu simbolic (trans-obiectiv şi trans-subiectiv în acelaşi timp), în care se reface coerenţa ideală a obiectului estetic.

Fascinat de actul de întemeiere într-un veac al destructurărilor şi al unei epoci istorice ieşite aberant din minţi, cartea (al cărei manuscris fusese încheiat pe 30 martie 1988) a fost şi o reacţie evidentă, aproape ostentativă, la delirantele tentative ale regimului ceauşist vizând „sistematizarea" istoriei şi a identităţii româneşti, ce au culminat în avalanşa distrugerilor de biserici monumente istorice, în deceniul 9. Nihilismului istoric şi ideologic al comunismului, cartea îi contrapunea mărturisitor un efort programatic de reasumare a temeiurilor spirituale ale existenţei şi identităţii româneşti. Aflate în pericol de a fi distruse, întruchipările concrete ale acestor temeiuri trebuiau salvate cultural printr-o interpretare creatoare. Întreaga operă a lui Valeriu Bartolomeu Anania se înscria de decenii în linia rezistenţei culturale la „teroarea istoriei" reprezentată de comunism, linie susţinută activ în cultura postbelică remânească de un Mircea Eliade sau Constantin Noica.

Spre deosebire de aceştia însă, demersul susţinut de Valeriu Bartolomeu Anania se distinge printr-un mai acut simţ al ireductibilităţii sferelor vieţii spirituale în interiorul culturii şi prin reabilitarea modelului tradiţional al unei viziuni creştine cu adevărat teandrice în care divinul şi umanul, teologicul şi antropologicul se deschid şi luminează reciproc. Se putea afirma cu suficiente temeiuri că întreaga operă a lui Valeriu Bartolomeu Anania este o replică şi o versiune românească, riguros creştin-ortodoxă, a demersului hermeneutic modern cantonat în Occident, dar şi la noi, de un Eliade ori Noica într-un plan strict cultural şi antropocentric. Dacă am încerca să determinăm locul „hermeneuticii" (evident implicite, neteoretizate ca atare) a lui Valeriu Bartolomeu Anania în cultura românească post-

https://biblioteca-digitala.ro

belică, acesta s-ar situa integrator undeva la intersecţia hermeneuticii pur antropologice a lui M. Eliade, faţă de care are avantajul perspectivei teologice clar asumate, cu cea predominant (dar nu exclusiv) teologică a părintelui Dumitru Stăniloae, de ale cărui orizonturi şi deschideri neopatristice a profitat, îngrijind ca editor o parte a operei sale în anii 1976-1982, dar de care se demarca prin asumarea estetică a mitului şi creativităţii. Delimitându-se explicit de hermeneutica ideilor religioase practicată de M. Eliade, pledoaria fundamentală pusă în joc de „*Cerurile Oltului*", veritabil principiu interpretativ, este următoarea: înţelegerea autentică a artei arhitecturale şi picturale a vechilor mănăstiri româneşti trebuie să plece de la sesizarea exactă a finalităţii lor spirituale. Aceasta este sfinţenia întâlnirii personale a omului cu Dumnezeu în rugăciune. Ctitorii aşezămintelor monahale medievale, deci, nu le-au văzut nici ca „aşezări încântătoare" pentru „turiştii" secolului XX, nici ca „documente" istorice sau artistice pentru istoricii şi esteţii veacurilor anterioare, ci ca vetre de sfinţenie. Atribut al lui Dumnezeu ca Persoană Iubitoare, „sfinţenia însă este altceva şi mult mai mult decât sacrul", învestitură cu caracter ambivalent (benefic sau malefic, pozitiv sau distructiv) a realităţii cosmice şi istorice în conştiinţa umană. Exprimată „lucrător" în rugăciunea personală şi practicată comunitar în ritualul liturgic, sfinţenia întâlnirii omului cu Dumnezeu reclamă şi un spaţiu simbolic al sfinţeniei Bisericii, însă există ca participare la sfinţenia lui Iisus Hristos şi la figura exemplară ce exprimă misterul întâlnirii dintre Dumnezeu şi om: Crucea. Intersecţie între verticala cerului şi orizontala pământului, Crucea „întrupează în sine întreita antinomie divino-umană: suferinţă-bucurie, înfrângere-biruinţă, moarte-înviere". Legătura dintre misterul Bisericii şi misterul Crucii este imprimat simbolic în însăşi arhitectura spaţiului eclezial ortodox pentru că „toată viaţa liturgică se petrece între aceste două cruci: cea de la temelie, culcată, și cea de pe turlă, veghetoare", navigaţia istorică a Bisericii spre eshaton fiind transpusă în verticalitatea „zborului" spre cer.

Un alt aspect remarcabil îl reprezintă consideraţiile de ordin principial, veritabile contribuţii la o teorie a artei sacre, despre dubla dimensiune, teologică şi estetică, a iconografiei ortodoxe. Întrucât e vorba de „o artă sfântă cu funcţie teofanică şi finalitate soteriologică", „rolul ei adevărat nu este cel

https://biblioteca-digitala.ro

decorativ, pedagogic sau psihologic, ci este eminamente liturgic". Icoana, ne readuce aminte scriitorul şi teologul Bartolomeu Valeriu Anania, nu este simplă ilustraţie ori tablou, nici biserica nu este o simplă şcoală ori sală de expoziţie, ci locaş de cult în care arta are o funcţie mistagogică, adresându-se unor credincioşi instruiţi teologic. Arta iconografică şi dogmatica ortodoxă îşi dovedesc încă o dată, în interpretarea de mare profunzime a teologului Bartolomeu Anania, convergenţa şi unitatea lor substanţială.

Dacă până acum teologii s-au mulţumit să facă teologie asupra icoanei, prin „*Cerurile Oltului*" şi prin celelalte lucrări ale Arhiereului nostru, teologia românească se află, de fapt, înaintea primei încercări de a face efectiv o teologie a icoanei plecând de la o interpretare integrală a fenomenului iconografic în el însuşi, exploatat magistral pe linie teologică. Pe lângă această premieră metodologică şi hermeneutică, contribuţia decisivă a Î.P.S. Sale face dreptate unui capitol nescris (dar pictat!) al teologiei româneşti care în secolele de înflorire ale Evului Mediu românesc nu a fost atât o teologie a scrisului, cât una a artei: o teologie pictată cu penelul sfinţeniei şi dalta exegezei în sufletele şi trupurile sfinţilor, sau zugrăvită în culori vii pe icoanele şi frescele acelor miracole de frumos care sunt vechile biserici româneşti şi pe care verbul inspirat al scriitorului Bartolomeu şi ştiinţa duhovnicească a teologului şi monahului Bartolomeu ni le restituie într-o nouă şi exemplară prospeţime (I. Ică jr.).

Peste toate, în efortul său de recuperare a legăturii intime dintre cunoaştere şi credinţă (A. Marga), Î.P.S. Sa a pornit cu un avânt tineresc, dublat de migala înţeleptului profund cunoscător a Sfintelor Scripturi, la realizarea unei noi traduceri a *Bibliei*, la care, pentru prima oară în limba română, se pun şi note explicative, adevărate jaloane pentru oricine se apleacă asupra textului inspirat. Titanica întreprindere, care este aproape încheiată, este considerată de specialişti ca un eveniment istoric, aparţinând nu numai Bisericii Ortodoxe Române, ci chiar istoriei creştinismului românesc, istoriei culturii române, culturii europene, culturii pur şi simplu (A. Marga). Biblişti de seamă ca: N. Neaga, V. Mihoc, C. Coman, St. Tofană, I. Chirilă şi mulţi alţii. Nu vom insista asupra acestei întreprinderi monumentale, despre care se va mai scrie mult şi consistent. Ne declarăm însă de acord cu Părintele Profesor V. Mihoc de la Facultatea de Teologie

https://biblioteca-digitala.ro

din Sibiu, că „Versiunea Bartolomeu Valeriu Anania posedă - deopotrivă - acurateţe şi claritate, frumuseţe şi demnitate. Ea aduce cititorilor, cu fiecare pagină și, uneori, cu fiecare verset, un spor de înţelegere a mesajului divin al Scripturii. Ca atare, este o traducere de care noi, românii, aveam stringentă nevoie. Dar acest spor de înţelegere este însoţit şi de o calitate literar-artistică aparte. Ceea ce face textul pe atâta de frumos şi de atrăgător, pe cât i se cuvine Scripturii celei de Dumnezeu insuflate". Prin această versiune, Î.P.S. Sa reuşeşte, de asemenea, „o mult aşteptată întâlnire a Bisericii cu cultura, a bisericescului cu culturalul, refăcând însoţirea lor dintru începuturi şi foarte firească şi constituindu-se într-o incitantă dublă invitaţie către oamenii de cultură, ca aceştia să-şi redescopere propriul limbaj, limba literară românească cea nedespuiată de ţesala cenzurii ateiste, şi către oamenii Bisericii, pentru ca aceştia să-şi redescopere vocaţia culturală, asumându-şi toate rigorile şi exigenţele unei astfel de vocaţii".

Aşa cum spuneam la început, cuvintele, oricât de „potrivite" ar fi, nu pot reda decât în parte personalitatea covârşitoare a Î.P.S. Bartolomeu, arhipăstor înţelept, teolog profund şi ales cărturar. De aceea, noi ne oprim aici, felicitând Universitatea „Babeş-Bolyai" şi pe Domnul Rector Andrei Marga pentru înţeleapta hotărâre de a-i acorda titlul de DOCTOR HONORIS CAUSA, iar sărbătoritului îi dorim să rămână mereu tânăr, „întreg, cinstit, sănătos, îndelungat în zile şi drept învăţând cuvântul Adevărului"[4].

[4] Ioan-Vasile Leb, „Laudatio Înalt Prea Sfinţitului Arhiepiscop Bartolomeu Valeriu Anania cu prilejul acordării titlului de Doctor Honoris Causa al Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca", în *Ibidem*, pp. 121-132.

https://biblioteca-digitala.ro

LAUDATIO

Privind acordarea titlului de Doctor Honoris Causa Prof. Dr. Theodor Nikolaou, de la Universitatea „Ludivig-Maximilian" din München, rostită de Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan-Vasile Leb, Decanul Facultăţii de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca, în ziua de 13.03.2002

Stimate domnule Rector,

Onorată asistenţă,

După cum bine se ştie, şi în armonie cu Charta Universităţii „Babeş-Bolyai", acordarea înaltului titlu de Doctor Honoris Causa este o cinste de care se bucură doar marile personalităţi universitare ce s-au remarcat în mod deosebit sau excepţional într-un anumit domeniu de cercetare sau sunt creatori autentici de şcoală universitară, cu rezultate marcante în domeniul respectiv. În ceea ce o priveşte, Universitatea noastră pune mai presus de orice principiul valoric în acordarea acestui râvnit titlu academic, nefăcând rabat la capitolul principal care oferă posibilitatea ca un profesor de la altă universitate să devină membru al corpului academic clujean. Şi întrucât una din condiţiile fundamentale pentru primirea titlului de Doctor Honoris Causa este aceea a recunoaşterii internaţionale, facultatea noastră a propus, şi de data aceasta, pe unul dintre renumiţii profesori ortodocşi care întrunesc toate cerinţele acordării titlului academic amintit. Este vorba de Prof. Dr. Theodor Nikolaou de la Universitatea „Ludwig-Maximilian" din München.

Domnul Profesor Dr. Theodor Nikolaou de la Institutul pentru Teologie Ortodoxă a Universităţii din München este o personalitate distinsă a teologiei ortodoxe patristice şi ecumenice actuale. Născut la 24 martie 1942 în Anavra - Magnesia, Grecia, ca fiu al agricultorilor Stamatios şi Athanasia, a absolvit Seminarul bisericesc din Lamia în anul 1961.

Între anii 1961-1965 a studiat, ca bursier al Patriarhiei Ecumenice, teologia ortodoxă, la Facultatea de Teologie din Chalki - Constantinopol, la care a primit in 1965 licenţa în teologie, cu calificativul „excepţional". În acelaşi an a primit titlul de „Magistru în teologie ortodoxă" de la Patriarhul ecumenic Athenagoras I, tema lucrării fiind „Mărturia Faptelor Apostolilor despre Iisus Hristos".

https://biblioteca-digitala.ro

Între anii 1965-1968 a studiat, la propunerea Patriarhiei Ecumenice, cu o bursă din partea Bisericii Catolice din Germania, la Facultatea de Teologie Catolică şi la Facultatea de Filosofie din Bonn, obţinând în anul 1968 titlul de Doctor în filosofie, cu calificativul „Magna cum laude". Tema lucrării de doctorat a fost: „Invidia la Ioan Hrisostom, în contextul filosofiei greceşti".

Pentru obţinerea doctoratului în filosofie a avut ca specializare principală Filosofia Greacă antică, iar ca specializări secundare Filosofia, Noul Testament şi Literatura creştină primară.

După satisfacerea serviciului militar (1969-1970) în armata Greciei, a funcţionat între anii 1971-1979 ca asistent la Seminarul de Teologie vechi-catolică a Universităţii din Bonn. În anul 1972 a primit Premiul Academiei de Ştiinţe din Atena pentru lucrarea „Viziunea lui Georgios Gemistos Plethon despre Stat şi drept". Cu această lucrare s-a abilitat la Facultatea Creştin-Catolică a Universităţii din Berna, primind în noiembrie 1975 *Venia Docendi* pentru specializarea principală în domeniul teologiei ortodoxe: *Patristica greacă şi Istoria spiritualităţii bizantine*. În februarie 1976 i s-a transferat această abilitate la universitatea din Bonn, unde a fost numit cadru didactic privat - privatdozent - pentru aceeaşi disciplină. În Bonn îndeplinea deja în toamna anului 1972 o misiune didactică pentru prelegeri de teologie ortodoxă. În decembrie 1978 a fost numit profesor pentru prelegeri în afara planului de învăţământ, iar în iulie 1979, la propunerea Senatului Academic, a fost desemnat asistent superior. În aprilie 1981 a obţinut titlul de Doctor în teologie la Facultatea de Teologie a Universităţii Aristoteles din Tesalonic, cu calificativul „excepţional". Tema acestei lucrări de doctorat a fost „*Libertatea voinţei şi însuşirile sufletului după Clement al Alexandriei*". Doctoratul i-a fost recunoscut în aprilie 1982 de Ministerul pentru Ştiinţă şi Cercetare al Landului Nordrheim-Westfalen.

La 16 iulie 1981, Senatul Universităţii din Bonn a hotărât în unanimitate înfiinţarea unui post ştiinţific de „Teologie ortodoxă", iar la 12 octombrie preluarea domnului Theodor Nikolaou ca „profesor cu statut de funcţionar public pe viaţă". Necesitatea acestui post a fost semnalată de către Facultatea de Teologie Catolică, Facultatea de Teologie Evanghelică şi de către Facultatea de Filosofie. În mai 1982, Ministerul pentru Ştiinţă şi Cercetare al Landului Nordrhein-Westfalen a respins însă atât înfiinţarea postului, cât şi numirea unui profesor, pe motivul că nu sunt necesare.

https://biblioteca-digitala.ro

La 1 noiembrie 1984, domnul Theodor Nikolaou a fost numit profesor titular pentru „Teologie ortodoxă" la Facultatea de Teologie Catolică a Universităţii Ludwig-Maximilian din München. La cererea domnului profesor Theodor Nikolaou, în urma propunerii Senatului academic al Universităţii, Ministerul Învăţământului şi Culturii al Landului Bayern a înfiinţat la 20 februarie 1985 „Institutul pentru Teologie ortodoxă" în cadrul Universităţii din München şi a numit pe domnul profesor Theodor Nikolaou în funcţia de Director al noului institut, care în felul său este unic în întreaga Europă Occidentală.

Din 1994, domnul profesor Theodor Nikolaou s-a dedicat consolidării programului de studii pentru Teologie ortodoxă la Universitatea Ludwing-Maximilian din München. Institutul pentru Teologie ortodoxă a devenit sub conducerea domniei sale a treia „facultate" de teologie care îşi împlineşte misiunea sa în cadrul Universităţii din München. Institutul este condus, în locul unui consiliu de specialitate, de către o Comisie interfacultativă din mai 1997, sub preşedinţia Domnului Profesor Theodor Nikolaou. Comisia comună a numit patru profesori titulari (câte unul pentru fiecare din cele patru secţii de specialitate ale teologiei), aşa încât de la 1 martie 2000 Institutul a intrat într-o nouă fază de consolidare şi dezvoltare. Pe lângă licenţa în Teologie ortodoxă, Institutul a acordat deja şi titlul de Doctor în teologie, dreptul de abilitare fiind rezervat Senatului academic al Universităţii.

Atât la Universitatea din Bonn, cât şi la Universitatea din München, Domnul Profesor Theodor Nikolaou a organizat susţinerea de prelegeri de către teologi ortodocşi de renume ca Mitropolit Damaskinos Papandreou, Pr. Prof. Dumitru Stăniloae etc. În semestrul de vară al anului 1995 a fost visiting professor la Facultatea de Teologie Catolică a Universităţii din Salzburg. A susţinut numeroase conferinţe teologice ştiinţifice la diferite congrese şi simpozioane internaţionale la mai multe universităţi, la întruniri ecumenice, la Institutul ecumenic din Bossey - Geneva, la Institutul pentru cercetare ecumenică a Federaţiei Luterane Mondiale din Strasburg etc.

De la mijlocul anilor '90 este coorganizator al programului de schimb academic universitar cu Facultatea de Teologie a Universităţii Aristoteles din Tesalonic, iar din semestrul de vară al anului 2000 este coorganizator şi

https://biblioteca-digitala.ro

participă la programul de schimb de studenţi şi de cadre universitare cu Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universităţii „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca, în cadrul Programului Erasmus-Socrates al Uniunii Europene.

Pe lângă activitatea didactică universitară, domnia sa este membru şi consilier în diferite comisii ecumenice şi reprezentant al Mitropoliei Ortodoxe Greceşti din Germania. Este membru al Consiliului mitropolitan, al „Comisiei comune de dialog ortodoxo-romano catolice", al „Comisiei pentru relaţii interbisericeşti", al „Comisiei pentru asistenţa studenţilor" etc.

În acelaşi timp, stă la dispoziţia Patriarhiei Ecumenice din Constantinopol, pe care o reprezintă în diferite ocazii. Din 1971 este membru al Comisiei oficiale a Patriarhiei Ecumenice pentru dialogul teologic bilateral cu Biserica Evanghelică din Germania, între 1973-1979 a fost consilier teologic al Comisiei ortodoxe internaţionale pentru dialogul cu Biserica Veche-Catolică, între 1977-1997 a fost unul din cei doi reprezentanţi ai Patriarhiei ecumenice, membru al Comisiei teologice ortodoxe internaţionale pentru dialogul teologic oficial cu Federaţia Luterană Mondială. A fost delegat al Patriarhiei Ecumenice la simpozioanele ortodoxo-romano catolice din Regensburg, precum şi la alte simpozioane ale Bisericii Romano-Catolice. Aşa a participat de exemplu, în noiembrie 2000, la al treilea Congres mondial al catolicilor laici de la Roma, ca delegat oficial al Patriarhiei Ecumenice. Domnul profesor Theodor Nikolaou este în acelaşi timp membru al unor diferite asociaţii şi comisii ştiinţifice: din 1991 este membru ordinar al Academiei Europene de Ştiinţe şi Arte (Slazburg-Viena); membru al Societăţii Sud-Est Europene; al Asociaţiei medieviştilor din Germania; al „Societăţii - Görres"; al Asociaţiei bizantiniştilor germani, al Asociaţiei pentru cercetări est şi sud-est europene a Universităţii Ludivig-Maximilian din München.

Pentru activitatea teologică ştiinţifică şi ecumenică, Domnul Profesor Theodor Nikolaou a fost distins cu „Premiul Academiei de Ştiinţe" din Atena (1972), „Medalia de onoare Apostolul Marcu" a Patriarhiei Alexandriei (1992) şi cu titlul de Doctor Honoris Causa al Universităţii „Sf. Chiril şi Metodiu" din Veliko Târnovo - Bulgaria. Opera ştiinţifică în domeniul teologiei istorice, patristice şi bizantine precum şi cel al teologiei ecumenice este concretizată în peste 250 de publicaţii.

https://biblioteca-digitala.ro

Onorată asistenţă, o operă atât de vastă ca cea a Domnului Prof. Teodor Nikolaou nu este uşor de caracterizat doer în câteva minute. Cu toate acestea, din cele prezentate până acum se pot vedea, fie şi succint, câteva din direcţiile de cercetare ale dascălului nostru. Şi anume, o primă constatare este aceea a consecvenţei cu care Domnia sa a urmărit planul de cercetare a domeniului în care s-a specializat: Istoria Bisericească Universală, cu accent pe Patristică şi pe Literatura Bisericii Primare, alături de Filosofia greacă. De aceea, nu este deloc întâmplător că şi-a luat doctoratul în Filosofic tocmai cu o lucrare interdisciplinară: Invidia la Sfântul Ioan Hrisostom în contextul filosofiei greceşti. Scopul pentru care a realizat această cercetare a fost, după cum mărturiseşte Domnia sa, „acela de a strânge laolaltă toate expresiile Sfântului Ioan Hrisostom despre invidie, răspândite în bogata sa operă, de a le sistematiza şi ordona, precum şi de a le comenta. Şi tocmai ordonarea acestora creează dificultăţi deosebite, întrucât materialul existent este foarte eterogen, căci, pe de o parte noţiunile de Phthonos şi Baskania se găsesc în contexte foarte diferite iar, pe de altă parte, deseori se găsesc fără nicio nuanţă specială". În acelaşi timp, autorul a indicat şi acele locuri din filosofia greacă, ce conţin expresii paralele sau asemănătoare celor aflate la Sfântul Ioan. Scopul declarat pentru care s-a făcut apel la textele filosofice este tocmai acela de a sublinia părţile comune şi de a evidenţia noutatea discursului hrisostomic. Pe bună dreptate, se subliniază faptul că Sfântul Ioan Hrisostom cheamă neîncetat la combaterea invidiei. „Aceasta corespunde faptului că invidia este «cel mai amar» afect şi că aceasta are urmări catastrofale. Iar indicaţiile terapeutice sunt privite mereu din unul şi acelaşi punct de vedere: ele stau *sub specie aeternitatis*. Prin tot ceea ce facem, trebuie să ne pregătim pentru eshaton", iar această pregătire trebuie făcută în cadrul Bisericii. „În viaţa bisericească a creştinului, spune autorul, se află nu numai realizarea adevăratei filosofii ci, dincolo de aceasta se mai găsesc şi alte mijloace pentru îndepărtarea invidiei. Între acestea se află ascultarea Cuvântului Sfintei Scripturi, postul, mărturisirea păcatelor, participarea la Sfânta Euharistie şi teama faţă de judecata de pe urmă". În cele din urmă se precizează că „atât toate direcţiile filosofice, cât şi Ioan Hrisostom sunt de acord în combaterea invidiei. Însă ei se deosebesc în fundamentarea acestei combateri. Platon şi Aristotel împreună cu ucenicii lor resping invidia mai ales din motive de ordin

https://biblioteca-digitala.ro

moral, stoicii o condamnă în special din motive intelectuale şi psihologice, pe când Ioan Hrisostom o combate în primul rând din motive utilitariste. El respinge invidia datorită urmărilor sale atât asupra vieţii personale a invidiosului, cât şi asupra vieţii sociale şi mai ales datorită urmărilor sale asupra vieţii de dincolo, în ceea ce priveşte mântuirea invidiosului. Şi acesta este momentul cel mai important, întrucât creştinul este destinat vieţii de dincolo".

Problema relaţiei dintre creştinism şi filozofie este, de fapt, una din temele predilecte ale D-lui Prof. Nikolaou, care încearcă mereu să evidenţieze rolul deosebit al filosofiei eline în interpretarea şi înţelegerea învăţăturii creştine. Întrucât numărul titlurilor care se ocupă cu această problemă sunt numeroase, noi amintim aici doar o singură lucrare ce se află sub tipar aici, la Cluj, în traducere română: *Teologie şi cultură*. Capitolele ei sunt edificatoare pentru orientarea autorului: *Rolul filosofiei în Patristica greacă; Liberul arbitru la Clement Alexandrinul; Omul ca „fiinţă politică" la Sfântul Vasile cel Mare; Arta şi valoarea ei educativă la Sfinţii trei Ierarhi*. Evidenţiind în acest context valoarea unor renumiţi teologi ca Florovsky, Vl. Lossky, John Meyendorff ş.a., Prof. Nikolaou precizează cu limpezime conţinutul expresiei „înapoi, la Părinţii Bisericii". După Domnia sa, expresia înapoi, la Părinţii Bisericii, „reprezintă pentru teologie, în general, şi pentru teologia ortodoxă în special, în primul rând legătura cu Tradiţia credinţei lor. Tradiţia este numită pe drept principiul însuşi al teologiei. Dar tocmai această denumire a Tradiţiei arată cât de puţin înţeleasă este teologia ortodoxă, atunci când acesteia i se impută cu uşurinţă un anume tradiţionalism, de către autori ca Adolf von Harnack şi Friedrich Loofs, până la Hans Kueng. Amintire şi referirea constantă de către teologia ortodoxă la Tradiţia patristică este însă o poziţie teologică extrem de importantă şi de neînlocuit. Acest lucru nu înseamnă că teologia ortodoxă trebuie să considere scrierile patristice literă de lege... Ceea ce se înţelege, de fapt, prin aceasta este că interpretarea Scripturii de către Părinţii bisericii arată calea cea bună. Raportarea la trecut şi întoarcerea la Părinţi reprezintă un pas înainte în aceeaşi direcţie bună. Trebuie să aprindem lumânările credinţei şi teologiei noastre la scânteia credinţei patristice, întoarcerea la Tradiţia patristică înseamnă asumarea dinamicii gândirii patristice".

https://biblioteca-digitala.ro

Subliniind rolul pe care cultura greco-creştină l-a avut în dezvoltarea spirituală a bătrânei Europe, Dl. Prof. Nikolaou arată că tocmai această cultură „ar oferi Europei de azi baza de unire latentă, dar căzută în uitare". Şi aceasta pentru că „puterea care face să se nască o comuniune culturală între popoarele care-şi au propria lor cultură este, înainte de toate, religia. În cazul Europei, această putere unificatoare este religia creştină, o formă universală, aşa cum apare ea în urma contopirii cu elenismul în scrierile Părinţilor Bisericii. Ortodoxia a păstrat cel mai fidel această formă. Deci, îi revine obligaţia să depună mărturie pentru aceasta şi să dea astfel un impuls important în procesul înţelegerii şi unificării umanităţii".

S-ar putea întreba cineva unde este istoricul Theodor Nikolaou! Ca răspuns, l-aş invita să citească paginile unor reviste de cel mai înalt rang: *Revue des Études Sud-Est Européennes, Eastern Churches Review, Revue des Études Byzantines, Byzantinische Zeitschrift, Byzantine Studies, Theologia, Oekumenische Rundschau* ş.a., sau să caute vestitul *Meyers Enzyklopaedisches Lexikon*, unde Dl. Prof. Nikolaou a publicat numeroase articole în volumele 7-23 sau importantul *Oekumene Lexikon*. *Kirchen-Religionen-Bewegungen*, Frankfurt, 1983. Va avea atunci bucuria de a întâlni aici titluri ca: *Ektesis-ul lui Heraklie, Ghenadie I (Patriarhul Constantinopolului), Ghenadie al II-lea Scholarios, Gherman I, Goar Jacques, Gelzer Heinrich, Gregorios II, Kyprios, Heinrich von Flandern, Heraklios (împărat bizantin), Irina, împărătească a Bizanţului, Ioan al VII-lea şi Ioan al VIII-lea, Iustinian*, alţi împăraţi şi multe alte personalităţi, instituţii sau evenimente istorice, tratate cu o reală competenţă.

Teologul Theodor Nikolaou se remarcă atât prin profunzimea cercetării, cât şi prin acribia ştiinţifică, ambele puse în slujba Bisericii. Probleme ca cele referitoare la mistica lui Nicolae Cabasila, unitatea Bisericii, importanţa Sfintelor Icoane pentru Biserică, teologia Sinoadelor ecumenice, dimensiunea socială a spiritualităţii ortodoxe sunt doar câteva din temele aprofundate de Domnia sa. Toate acestea însă nu sunt abordate doar de dragul cercetării, ci, ecumenist cu o bogată experienţă câştigată în discuţiile purtate la dialogurile la care a participat ca membru al diferitelor comisii, Dl. Theodor Nikolaou le-a cercetat în speranţa găsirii punctelor comune care să poată contribui la apropierea dintre Biserici. Amintim aici doar un simplu exemplu: lucrarea *Askese, Moenchtum und Mystik in der Orthodoxen*

https://biblioteca-digitala.ro

Kirche, EOS Verlag-Abtei St. Otilien, 1995, în care autorul evidenţiază rolul de punte între Orient şi Occident, pe care l-ar putea juca monahismul celor două Biserici surori: Ortodoxă şi Romano-Catolică. Modelul propus aici pentru realizarea unității Bisericilor este tocmai comuniunea rezultată din trăirea virtuţilor monahale fundamentale (ascultare, sărăcie şi feciorie), ca şi a virtuţilor cardinale creştine.

Şi pentru ca cercetarea să nu rămână fără a fi cunoscută, Prof. Theodor Nikolaou a început, din 1987, să editeze revista *Orthodoxes Forum*, o adevărată tribună a dezbaterilor teologice, precum şi o colecţie, *Veroeffentlichungen des Instituts fuer Orthodoxe Theologie*, în care au apărut lucrări de o importanţă deosebită. Amintim doar lucrarea lui Alexander Schmemann, *Die Grosse Fastenzeit. Askese und Liturgic in der Orthodoxen Kirche*, tradusă din engleză de Elmar Kalthoff, München, 1994.

Onorată asistenţă, evident că s-ar mai putea spune încă multe lucruri care să îmbogăţească sumarul portret schiţat aici de noi. Credem însă că cele spuse mai sus sunt argumente suficiente în sprijinul propunerii Facultăţii noastre de Teologie Ortodoxă, ca Universitatea „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca să acorde Domnului Prof. Dr. Theodor Nikolaou titlul de „Doctor Honoris Causa", în semn de preţuire şi recunoaştere a unei opere ştiinţifice remarcabile, a unui devotament exemplar în promovarea studiilor istorice, patristice şi ecumenice. Actul acesta ar contribui o dată în plus, la consolidarea relaţiilor dintre Universitatea noastră şi Universitatea din München, precum şi la intensificarea schimburilor academice şi ecumenice internaţionale. Cinstind astfel pe marii profesori, universitatea noastră se cinsteşte pe sine însăşi[5].

[5] Ioan-Vasile Leb, „Laudatio privind acordarea titlului de Doctor Honoris Causa Domnului Profesor Dr. Theodor Nikolaou, de la Universitatea «Ludivig-Maximilian» din München", în *Ibidem*, pp. 171-177.

https://biblioteca-digitala.ro

LAUDATIO

Privind acordarea titlului de Doctor Honoris Causa Prea Cucernicului Părinte Prof. Dr. Boris Bobrinskoy de la Institutul „Saint Serge" din Paris, rostită de Pr. Prof. Univ. Dr. Vasile Stanciu, Decanul Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, în ziua de 4.02.2002

Distinsă asistenţă,

Pentru Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universităţii „Babeş-Bolyai" Cluj-Napoca, propunerea de acordare a titlului de Doctor Honoris Causa Părintelui Profesor Boris Bobrinskoy reprezintă un moment de referinţă pentru teologia românească în ansamblul ei, dar şi un eveniment de raportare calitativă asupra unei personalităţi complexe, inconfundabile, aşa cum este privit şi receptat eminentul teolog în spiritualitatea ortodoxă şi în lumea academică teologică contemporană.

Dogmatist, omilet, liturgist şi preot, părintele Boris Bobrinskoy se va distinge treptat ca un teolog de sinteză şi analiză, ce-i conferă pe drept cuvânt accesibilitatea şi comunicarea, devenite note distincte ale unei activităţi şi opere dominante de interdisciplinaritate teologică modernă. Înainte de a încerca o definire şi o succintă analiză a operei şi activităţii sale, vă rog să-mi permiteţi a face o incursiune în biografia părintelui Boris Bobrinskoy.

Provine dintr-o familie nobilă din Saint Petersburg, al cărei arbore genealogic poate fi urmărit până către sfârşitul secolului al XVIII-lea. În timpul Revoluţiei bolşevice din 1917, părinţii săi vor părăsi Rusia, refugiindu-se la Paris, unde la 25 februarie 1925 se va naşte Boris, al cincilea copil al familiei Bobrinskoy[6]. De mic copil va cunoaşte greutăţile vieţii de

[6] Vezi: Rév. Père Prof. Boris Bobrinskoy, „Docteur honoris causa à la Faculté de théologie de l'université de Fribourg". 15 nov. 2001, în: „Repères oecuméniques-ökumenische Wegzeichner, Nr. 9, mai, 2001, apud Pr. Ioan Bizău, *Incursiuni în biografia spirituală şi teologică a părintelui Boris Bobrinskoy,* Cluj-Napoca, 2002, 27 p. ms. dactil; vezi şi Pr. Prof. Ioan-Vasile Leb, Referat privind propunerea de acordare a titlului de Doctor honoris causa Pr. Prof. Univ Dr. Boris Bobrinskoy, de la Institutul Teologic Ortodox „Saint Serge" din Paris, ms. dact. Cluj-Napoca, 2002.

https://biblioteca-digitala.ro

exil, dar şi dureri sufleteşti nemărturisite, dar trăite, prin moartea mamei sale, atunci când abia împlinise 10 ani. Îşi începe studiile primare la o şcoală fondată de călugării iezuiţi belgieni, pentru ocrotirea familiilor ruse refugiate în vestul Europei. Puţin mai târziu, în timpul celui de-al II-lea Război Mondial, va fi hirotonit ipodiacon la Catedrala Sf. Alexandru Nevsky din Paris. Aici, îl va cunoaşte pe viitorul său duhovnic, părintele Kiprian Kern, profesor de teologie ortodoxă la Institutul Teologic Ortodox „Saint-Serge" din Paris. În urma bacalaureatului, în 1944, tânărul Boris devine student al Institutului Teologic „Saint-Serge", şcoală teologică de referinţă, devenită atât de cunoscută prin numele iluştrilor ei profesori: George Florovsky, Leon Zander, Nicolae Afanassief, Sergiu Bulgakov, Jean Meyendorff, Alexander Schmemann, Nicolae Lossky, Olivier Clement, Nicolae Ozolin[7] ş.a.

Studentul Boris Bobrinskoy se va bucura de prezenţa profesorilor Antonie Kartachev, Vasile Zenkovsky, Leon Zander, a episcopului Cassian Bezobradov, Jean Meyendorff, Alexander Schmemann, prin a căror contribuţie, părintele Boris va pătrunde în cunoaşterea teologiei răsăritene şi-şi va forma un caracter şi o ţinută duhovnicească după profilul ireproşabil al dascălilor săi. Iată ce spunea părintele Boris la adresa profesorilor: „Evident, toate personalităţile m-au marcat. Îi datorez mult mai ales părintelui Serghei Bulgakov, al cărui spirit este încă foarte prezent la «Saint Serge». Orice am crede despre concepţia sa sofiologică - de care eu însumi m-am distanţat foarte curând, după un prim moment de entuziasm - trebuie să recunoaştem că gândirea sa teologică, adăpată din izvoarele liturgice, este foarte vie şi stimulatoare"[8]. Ca student devine şi membru al Micii Fraternităţi a Mântuitorului Hristos, ce-l avea ca mentor pe Alexandru Schmemann şi care avea ca idee centrală regăsirea trupului comun al Bisericii celei una, din Răsărit şi din Apus, prin înlăturarea resentimentelor reciproce ce duc la dezbinare şi prin deschiderea ecumenică, bazată pe respectul culturii celuilalt. Va participa la prima

[7] Cf. *L'Institut de Théologie Orthodoxe Saint-Serge. 70 ans de Théologie Ortodoxe à Paris*, Editions Hervas, Paris, 1997, p. 5-17.

[8] M. Egger, „Vers la transparence à la Saint Trinité. Vie et oevres du Père Boris Bobrinskoy", introd. la: Boris Bobrinskoy, *La compassion du Père*, Les Editions du Cerf, Paris - le sel de la Terre, Pully, 2000, p. 11-12, apud Pr. Ioan Bizău, *op. cit.* p. 2-3.

https://biblioteca-digitala.ro

Adunare Generală a Consililului Ecumenic al Bisericilor de la Amsterdam, din 1948. În 1949 îşi va lua licenţa în teologie, având ca temă *Taina Mirungerii la Părinţii Răsăriteni din secolul al IV-lea*, lucrare alcătuită sub îndrumarea ştiinţifică a prof. George Florovsky.

Între anii 1949-1451, părintele Boris Bobrinskoy va studia la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Atena, unde va frecventa cursurile de Teologie dogmatică şi de Liturgică şi Paleografie. Studiile din Grecia au fost posibile datorită susţinerii financiare a C.E.B. şi a bunului său profesor George Florovsky. Ele au deschis pentru părintele Boris porţile cercetării izvoarelor teologiei răsăritene în marile centre mănăstireşti din complexul Meteora sau Muntele Athos şi unde va aprofunda manuscrisele Sf. Grigorie Palama, depozitate în mănăstirea Sf. Panteliomon. Va întocmi o clasificare a manuscriselor palamite, fiind printre primii teologi ce vor aborda acest gen de cercetare. Acum va pregăti şi cele *Două Tratate Apodictice ale Sf. Grigorie Palama despre Purcederea Duhului Sfânt numai de la Tatăl*, precum şi alte studii legate de opera lui Nicolae Cabasila şi de isihasm[9].

În 1951 se reîntoarce la Paris şi este numit inspector la Institutul Teologic „Saint-Serge", ocupându-se de îndrumarea studenţilor, încredinţându-i-se şi predarea disciplinei „Istoria Orientului Antic". În 1954, prin plecarea în America a Prof. Serghei Verkhovskoy, urmaşul lui Serghie Bulgakov şi al lui Alexis Kniazev, părintele Boris Bobrinskoy devine titularul catedrei de Teologie Dogmatică, post didactic pe care îl deţine şi azi.

Între anii 1952-1961 participă la Adunările Mondiale ale organizaţiei „Credinţă şi Constituţie" de la Montreal şi Lund şi ale CEB de la Evanston şi New Delhi, care i-a rămas unul dintre cele mai dragi. Un alt moment important în biografia sa a fost căsătoria cu Elena Jurevna Distendu, în 1957, căsătorie binecuvântată cu venirea pe lume a 3 copii. În 1959 este hirotonit diacon, apoi preot, şi va sluji la biserica Institutului Teologic „Saint-Serge".

Pregătirea profesională şi-o va perfecţiona la Facultatea de Teologie Protestantă din Neuchâtel, între anii 1965-1967, în calitate de doctorand, având ca temă de cercetare *Structurile treimice ale Tainei Euharistiei în secolul al IV-lea*, sub îndrumarea renumitului profesor Jean Louis Leuba. Din 1968

[9] Apud Pr. Ioan Bizău, *op. cit.*, p. 5.

https://biblioteca-digitala.ro

părintele Boris Bobrinskoy este numit preot la parohia francofonă „Sf. Treime", din cripta Catedralei „Sf. Alexandru Nevski" din Paris. În 1987 obţine titlul de Doctor în teologie la Institutul „Saint-Serge", cu teza *Odihna Duhului în Hristos*. Din 1993 este şi Decanul Institutului „Saint-Serge", iar în 15 noiembrie 2000, Universitatea din Fribourg i-a acordat titlul de Doctor Honoris Causa.

Distinsă asistenţă! În cele ce urmează vom evidenţia profilul teologic al personalităţii părintelui Boris Bobrinskoy. Aşa cum am arătat la începutul acestui discurs, părintele Profesor Boris Bobrinskoy se va distinge în teologia ortodoxă contemporană prin plurispecializarea sa în mai multe direcţii de cercetare a acestei teologii. Opera sa teologică şi publicistică însumează aproape 260 de titluri, între care 4 cărţi: *Communion du Saint-Esprit, La Compassion du Père, La Vie Liturgique* şi *Le Mystère de la Trinité*, 4 broşuri, o antologie teologică, peste 100 de studii tipărite în reviste teologice de prestigiu, alte câteva zeci de studii în curs de apariţie, peste 100 de articole, eseuri, reportaje. Câteva dintre acestea au fost traduse şi în româneşte.

Aşadar, ne găsim în faţa unei personalităţi teologice de excepţie, nu atât prin cantitatea materialului publicat, cât prin calitatea şi mesajul lui. Aceste atribute ale creaţiei sale sunt dublate de ineditul şi profunzimea gândirii sale teologice. Deşi rus de origine, cu o puternică pecete a genelor etnice, părintele Boris, născut, crescut şi educat în disciplina Europei de Vest, va gândi ca un oriental, dar va acţiona şi va întrupa gândirea sa ca un occidental. Acest stigmat sfânt al profilului său teologic transpare în întreaga sa operă dogmatică, liturgică şi omiletică. Nici nu putem disocia paletele formării sale teologice. În *Le mystère de la Trinité* sau în *Împărtăşirea Sf. Duh* intuim formaţia sa de teolog liturgist, după cum în lucrarea *La vie liturgique* (Viaţa liturgică) întrezărim pe dogmatistul Boris Bobrinskoy. Cele două aspecte ale formării sale teologice îşi găsesc reflexul în opera sa pastorală şi omiletică. Toate poartă însă pecetea unei cercetări bazate pe acribie şi onestitate, atribute ce întregesc dimensiunea de gânditor teolog rus trăitor în Occident, a părintelui Boris Bobrinskoy. Pilda formării sale profesionale nu este singulară. Pentru a înţelege mai profund rolul educaţiei şi disciplinei occidentale în culturile răsăritului Europei, să ne

https://biblioteca-digitala.ro

gândim doar la exemplul culturii muzicale din şcoala italiană sau germană de compoziţie, ce şi-a pus amprenta decisiv asupra creaţiei unui Rahmaninov sau Prokofiev, Arhanghelsky sau Bortneansky, a unui Gh. Dima, A. Bena sau Sigismund Toduţă, la români.

1. În Teologia Dogmatică, lucrarea *Taina Sfintei Treimi* reprezintă nu numai o reflecţie teologică, ci şi un efort duhovnicesc, ca expresie a persoanei în integralitatea sa de a pătrunde şi desluşi misterul cel de nepătruns şi negrăit. Este preocupat de taina primei Persoane din Treime, de taina Tatălui despre care spune că este mai greu să vorbeşti decât despre taina Fiului sau a Duhului Sfânt. „Ce este Tatăl dacă nu o revărsare de iubire? Dar, oare, îl simţim noi astfel? Cum trăim această relaţie filială cu Tatăl? Cunoaştem noi cu adevărat sensul, nu doar cel pur uman şi pământenesc, al paternităţii, fără de care această relaţie cu Tatăl nu mai are niciun sens? Putem oare înţelege şi trăi ceea ce semnifică şi implică adâncurile milostivirii și iubirii delicate a Tatălui? Ce incidenţă au toate acestea în conştiinţa şi în existenţa noastră? Acestea sunt întrebări pe care le pun şi mi le pun cu voce tare. Întrebări pe care Duhul Sfânt însuşi le pune în noi înşine, incitându-ne să căutăm a conştientiza mai mult ce înseamnă pentru noi Taina Persoanei Tatălui. Căci Tatăl nu este doar un simplu nume, ci este o Persoană vie. O Persoană cu care trebuie să intrăm, prin Hristos, într-o relaţie vie şi personală. Cum să devenim fii şi fiice ale Tatălui, fii ai lumii? Unde este, în experienţa credinţei noastre personale şi eclesiale, această rugăciune duhovnicească ce strigă întru noi: „Avva, Părinte? Ne amintim noi oare ceea ce spunea Sf. Ignatie Teoforul în Epistola către Romani: «o apă vie murmură în mine şi-mi spune dinlăuntrul meu: vino, la Tatăl”?[10].

Dacă ar fi să evocăm doar acest pasaj, putem realiza profunzimea gândirii părintelui Boris Bobrinskoy, care, după părerea mea, încearcă să orienteze taina Persoanei Tatălui într-un act de misiune şi de mărturisire creştină în raport cu propria persoană, dar şi în raport de comuniune cu întreaga Biserică, aşa cum preotul exclamă la Sf. Liturghie: „Să ne iubim unii pe alţii, ca într-un gând să mărturisim”, iar poporul cântă, adăugând: „Pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfântul Duh, Treimea cea de o fiinţă şi nedespărţită”.

[10] *Ibidem*, p. 20.

https://biblioteca-digitala.ro

O altă contribuţie majoră a părintelui Boris o constituie felul în care P.C. Sa vede oarecum rezolvată problema lui „Filioque". Potrivit aprecierilor sale, nu este suficient ca Biserica Romano-Catolică să excludă adausul „Filioque" din Crez, pentru a apropia şi mai mult cele două culturi eclesiale despărţite de atâta timp, ci intuieşte că „rezolvarea conflictului provocat de «Filioque» este inseparabil de conflictul eclesial, adică acela al primatului roman faţa de sinodalitatea ortodoxă"[11].

În eclesiologie, părintele Boris Bobrinskoy reinserează nevoia de transparenţă, într-o tonalitate optimistă, angajată în viaţa şi misiunea Bisericii. Vorbind despre nevoia de transparenţă în viaţa şi misiunea Bisericii, îşi permite să analizeze structurile umane ale Bisericii şi invită la o deschidere a acestora spre lume. Iată ce afirmă dânsul: „Nu trebuie să ne vină greu a recunoaşte că avem prea mult tendinţa de a ne închide în comunităţile noastre, în particularismul nostru ortodox, uitând că avem în faţă o lume imensă, o lume care-şi ignoră taina ce o poartă în sine însăşi, o lume a cărei inimă tânjeşte fără să ştie spre ce, dar care în mod fundamental, se află în căutarea lui Dumnezeu. O lume care ar vrea să-L cunoască, să trăiască întru El. Noi, creştinii, avem o imensă responsabilitate faţă de acea lume. Mi se pare că dacă suntem plini de Duhul Sfânt, nu mai putem rămâne la căldură în noi înşine, închişi în frumoasele, marile şi luminoasele noastre comunităţi euharistice. Căci oriunde îi este cu putinţă, Biserica trebuie să ducă spre cei săraci, spre ce goi, spre cei desconsideraţi, ceea ce a primit, adică cuvântul şi iubirea lui Dumnezeu"[12].

2. A doua lucrare de profunzime dogmatică, în care părintele Boris ni se revelează şi ca un teolog al Liturgicii, profund ancorat în eclesiologie, este *Communion du Saint-Esprit* (Comuniunea sau împărtăţirea Duhului Sfânt), lucrare tradusă şi în limba română, tipărită sub egida Editurii Institutului Biblic şi de Misiune al B.O.R. şi prefaţată de binecunoscutul teolog Olivier Clement. Bazat pe scrierile patristice ale Sfântului Vasile cel Mare sau Nicolae Cabasila, părintele Boris se dovedeşte a fi deopotrivă

[11] „Les chemins de la révélation trinitaire", în SOP, supl. nr. 156, 1991, p. 8-9, apud. Pr. Ioan Bizău, *op. cit*. p. 22.

[12] „Omilia la Duminica I-a din Postul Mare", în: *Les cieux ouverts*. Monastère Notre-Dame de Toute-Protection, Bussy-en-Othe, Automne, 2000, p. 42, apud. Pr. Ioan Bizău, *op. cit*. p. 24.

https://biblioteca-digitala.ro

original şi profund ancorat în Tradiţie, citându-l frecvent pe Pr. Pavel Florensky, „un înnoitor ancorat în Tradiţie", după expresia lui Oliver Clement. Originalitatea lui Boris Bobrinskoy, după Olivier Clement, constă aşadar „în adânca cunoaştere pe care o are nu numai despre elenismul creştin, ci şi despre ceea ce s-ar putea numi, schematizând, semitismul creştin şi rădăcinile sale biblice"[13].

Dogmatizarea adevărurilor despre Duhul Sfânt, bazată pe Revelaţia biblică a Vechiului Testament şi a Noului Testament, este trecută printr-o abordare liturgic-pastorală, nedespărţită de „un mod de viaţă eclesial şi, în acelaşi timp, mai presus de temeri şi de polemici, deschis frământărilor şi intuiţiilor lumii moderne"[14]. Potrivit analizei lui Olivier Clement pe marginea acestui tratat de pnevmatologie, părintele Boris dezvoltă o amplă teologie a epiclezei euharistice în care, asemeni lui Al. Schmemann în lucrarea „*Euharistia-Taina Împărăţiei*", afirmă că „Biserica este însufleţită de o epicleză permanentă, care nu face decât să prelungească, să actualizeze mijlocirea lui Hristos înălţat de-a dreapta Tatălui; epicleză întemeietoare, s-ar putea spune, care face posibilă Cincizecimea, o Cincizecime niciodată încheiată, tinzând către plenitudinea eshatologică"[15]. Şi aici se întrevede clar tenta de angajare misionară a Bisericii, care, animată de o Euharistie plenară, impregnată de epicleză unei Cincizecimi continue, transformă pe membrii ei, asemeni Apostolilor, în „pescari de oameni", chemaţi să dea mărturie despre bucuria trăirii în Dumnezeu, prin Fiul şi Duhul Sfânt. Biserica, aşadar, iese în lume, vestind faptele şi minunile lui Dumnezeu.

Liturghia, Euharistia, dobândesc o dimensiune diaconală, dar şi mărturisitoare. Părintele Boris afirmă adeseori că există un „înainte" al cultului şi un „după" al lui. „Înainte" - înseamnă pregătirea, mersul către Altar, care implică o asceză pregătitoare, de pocăinţă, de muncă, de lepădare de sine, de post, de aşteptare, de dorinţă intensă după Hristos, care se înscrie în cursul săptămânii"[16]. Acest „înainte" este indispensabil unirii cu Hristosul euharistic şi „el" ne face să simţim cu adevărat că „bun este Domnul", aşa

[13] Pr. Prof. Boris Bobrinskoy, *Împărtăşirea Duhului Sfânt*, Ed. Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti 1999, p. 5.
[14] *Ibidem*, p. 6.
[15] *Ibidem*, p. 9.
[16] Apud Pr. Ioan Bizău, *op. cit*, p. 16.

https://biblioteca-digitala.ro

cum cântăm la Liturghia Darurilor mai înainte sfinţite: „Gustaţi şi vedeţi că bun este Domnul". „Iar, «după» al cultului, este întoarcerea în lume, când, după participarea la Euharistie, noi suntem plini de adevărata lumină pe care am văzut-o, (văzut-am lumina cea adevărată, am primit Duhul cel ceresc, am aflat credinţa cea adevărată, nedespărţitei Sfintei Treimi închinându-ne, că Aceasta ne-a mântuit pe noi) devenind primitori ai Duhului Sfânt, ai bucuriei, ai păcii sale, pe care trebuie să le păstrăm şi să le răspândim în căminul nostru, în munca noastră, în viaţa noastră din lume"[17]. Aşa înţelege părintele Boris aşa-numita „Liturghie de după Liturghie", pe care Sf. Ioan Gură de Aur a numit-o „taina săracului" sau „taina fratelui"[18].

3. O altă dimensiune pilduitoare a teologului şi profesorului Boris Bobrinskoy este cea de preot, predicator şi părinte duhovnicesc. Afirma părintele Boris adeseori că toată cultura sa teologică şi contribuţiile ştiinţifice în cercetarea izvoarelor n-ar fi avut aceeaşi relevanţă, dacă n-ar fi fost dublate de slujirea implicit sacerdotală şi mărturisitoare. Spunea dânsul aşa: „Un punct de referinţă al vieţii mele este legătura şi unitatea ce trebuie resimţite, regăsite, trăite, între preoţie şi cunoaşterea teologică". Oricare ar fi calitatea mea de dascăl de teologie, ea a constituit pentru mine o nepreţuită îmbogăţire, luminându-mi misiunea, inspirând şi structurând predica, dând o mai mare consistenţă întregii mele activităţi pastorale"[19]. De aceea și convinge părintele Boris, cum de aceea au şi convins majoritatea teologilor sacerdoţi.

Cunoaşterea şi aprofundarea teologică constituie o treaptă calitativ superioară în formarea sacerdotului în întregul evantai al activităţii sale, după cum experienţa liturgică, omiletică şi pastorală face credibilă exprimarea teologică. Mă întreb, cum ar fi fost receptată opera teologică, de cercetare a părintelui Boris fără experienţa şi trăirea cu şi în Dumnezeul treimic, prezent în acea epicleză continuă a Cincizecimii din întreg cultul divin ortodox? Probabil, făcând o comparaţie, sper relevantă, cu aceea a unui savant în medicină, care pune la îndemâna ucenicilor un tratat de chirurgie, el nepunând niciodată mâna pe bisturiu.

---

[17] *Ibidem*.

[18] *Ibidem.*

[19] *Expérience pastorale dans l'Eglise orthodoxe aujourd'hui*. p. 20, apud Pr. Ioan Bizău, *op. cit*., p. 12.

https://biblioteca-digitala.ro

Ca preot, „părintele Boris nu-şi poate închipui slujirea sacerdotală fără a predica, fapt pentru care în cei peste treizeci de ani de slujire, a realizat o considerabilă operă omiletică”[20]. Vocaţia de duhovnic, de părinte duhovnicesc, a încununat-o prin aceea că a devenit sfătuitorul multor ucenici. Prin experienţa acumulată ca preot slujitor căsătorit, confruntat el însuşi cu greutăţi şi lipsuri familiale, s-a dovedit a fi un duhovnic al zilelor noastre, capabil să modeleze orice conştiinţă rătăcită sau dezorientată, dornică de progres duhovnicesc. În acest sens, părintele Boris spune: „Primirea tuturor celor care vin la mine, cu suferinţele, cu greutăţile, cu păcatele, cu frământările lor, ca şi însoţirea, îndrumarea lor către şi cu Dumnezeu, toate acestea reprezintă un aspect foarte important al vieţii mele, pe care îl trăiesc profund”[21]. A fi duhovnic, spune părintele Boris, înseamnă „a ajuta persoana umană să se nască la viaţă, să crească, să ajungă la vârsta lui Hristos, «la starea bărbatului desăvârşit, la măsura vârstei deplinătăţii lui Hristos» (Efeseni 4,13), pentru ca în final să poată deveni ea-însăşi tată sau mamă. Aceasta seamănă puţin cu o moaşă sau cu o doică, de a-L ajuta adică pe Dumnezeu, să nască fii şi fiice, de a participa la renaşterea lor şi la convertirea inimii lor. În fiecare convorbire duhovnicească, simt cum împreună cu cel aflat în suferinţă şi care a venit să mă caute, încercăm să ne întâlnim, să ne înţelegem. Desigur, uneori suntem neputincioşi când este vorba de probleme grave, însă important este ca noi să fim aici, împreună, în faţa Domnului. Convorbirea duhovnicească n-are sens decât dacă este un moment privilegiat de rugăciune, căci fără această rugăciune care ne leagă pe amândoi de Dumnezeu, toate cuvintele noastre nu vor fi decât vorbe goale, formale, exterioare. Încerc să trăiesc această relaţie de paternitate duhovnicească în sensul respectului reciproc, al libertăţii şi al rigorii spirituale, fără a impune ceva şi fără a împovăra persoana, dar ajutând-o să discearnă calea cu toate exigenţele acesteia”[22]. Regăsim aici coordonatele sau punctele cardinale ale unui proiect de tratat sistematic de duhovnicie.

[20] Cf. Pr. Ioan Bizău, *op. cit*. p, 12, vezi şi Père Boris Bobrinskoy, *Les cieux ouverts, op. cit*. O culegere a predicilor sale urmează a fi publicată în editurile Cerf şi Le sel de la Terre.

[21] Apud Pr. Ioan Bizău, *op. cit*. p. 13.

[22] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

4. Ipostazele activităţii şi lucrării mărturisitoare ale părintelui Boris Bobrinskoy l-au făcut să-şi descopere o altă vocaţie şi anume aceea de *om providenţial al dialogului ecumenic*, mai ales între Biserica Ortodoxă şi cea Romano-Catolică, dar şi aceea de „adevărat element de cristalizare a dialogului interortodox”[23]. Mânat de cele mai nobile şi sincere gânduri de consolidare a unităţii ortodoxiei se implică activ în „Frăţia ortodoxă” din Europa occidentală, precum şi în înfiinţarea comitetului inter-episcopal, devenit astăzi *Adunarea episcopilor ortodocşi din Franţa.* În dialogul ortodoxo-romano-catolic se doreşte a fi un element activ, el însuşi tânjind după refacerea unităţii de credinţă şi euharistie între cele două Biserici, fiind totodată teologul care în problema Filioque „a spus ceva cu adevărat important”[24]. Este respectat şi preţuit în egală măsură de catolici, anglicani şi protestanţi, lucru atât de benefic pentru imaginea Ortodoxiei în lume.

Onorată asistenţă! Am încercat în câteva cuvinte să creez o imagine cât mai reală şi convingătoare a unuia dintre exponenţii cei mai avizaţi ai Ortodoxiei, în plenara ei exprimare în Occidentul Europei şi în lume. Mă consider un privilegiat şi fericit totodată că mi s-a încredinţat din partea Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca misiunea de a rosti Laudatio pentru Părintele Profesor Pr. Boris Bobrinskoy, de la Institutul Teologic Ortodox „Saint-Serge” din Paris. Parcurgerea datelor din biografia dânsului şi aducerea în memorie a câtorva crâmpeie din opera sa ne-au oferit posibilitatea să pătrundem într-un univers de cunoaştere teologică şi trăire ortodoxă de mare calitate. Ce poate fi mai onorant pentru o Biserică, pentru o Universitate, pentru o şcoală teologică, decât faptul de a-l avea printre noi pe părintele Boris Bobrinskoy.

Conferirea titlului academic de Doctor Honoris Causa ilustrului preot şi profesor Boris Bobrinskoy este semnul palpabil al preţuirii de care se bucură din partea noastră, fiind o cinste atât pentru sărbătorit, cât şi pentru Universitatea „Babeş-Bolyai”. Credem că acest moment festiv, încărcat de sacralitate liturgică şi impregnat de epicleza Cincizecimii, va lega noi punţi de comuniune între noi[25].

---

[23] Pr. Prof. Dr. Ioan-Vasile Leb, *art. cit*, p. 3.

[24] Apud Pr. Ioan Bizău, *op. cit*., p. 11.

[25] Vasile Stanciu, „Laudatio privind acordarea titlului de Doctor Honoris Causa Prea Cucernicului Părinte Prof. Dr. Boris Bobrinskoy de la Institutul «Saint Serge» din Paris”, în *Ibidem,* pp. 216-224.

https://biblioteca-digitala.ro

LAUDATIO

În onoarea Părintelui John Breck, de la Institutul Teologic „Saint Serge" din Paris, rostit de Pr. Prof. Univ. Dr. Stelian Tofană, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca, în ziua de 30.09.2003

Toată evoluţia din registrul doctrinar şi liturgic al vieţii Bisericii - credinţa şi cultul - încununate în relaţia directă cu Iisus, în plan mental, prin „Rugăciunea inimii", iar de comuniune ontologică, în sacramentul euharistic - se întemeiază pe cuvântul sfânt al Scripturii revelate.

Părintele John Breck, identificat deplin cu Iisus în sacralitatea sacerdoţiului său, nu putea fi altul decât un teolog al Verbului cuvântător, descoperit, în exprimarea Sa către lume, în Sfintele Scripturii. Prilejul oferit azi de Universitatea „Babeş-Bolyai" este acela de a omagia, aşadar, un „teolog al Scripturii". Când spun „teolog al Scripturii" nu mă refer la cel ce a teologhisit despre Dumnezeu din cele ce mărturisesc acestea despre El, adică la cel ce a vorbit şi vorbeşte despre Dumnezeu, din ceea ce a citit despre El, ci din ceea ce a trăit şi simţit el, personal, din relaţia cu Stăpânul vieţii şi al lumii, după ce L-a descoperit în cuvântul Său. Aşadar, Părintele John Breck este reprezentantul unei teologii înţeleasă ca experienţă personală cu Dumnezeu, ca întâlnire directă cu El atât în cuvânt, cât şi în sacramentul liturgic. Din acest punct de vedere, Prof. John Breck trebuie recunoscut nu sub numele teologului care vorbeşte despre Dumnezeu, ci sub al aceluia care Îl trăieşte, Întâlnindu-L pe Acesta, mai întâi, pe verticala contemplării mistice şi apoi făcându-L cunoscut lumii pe orizontala discursului teologic.

Personalitate arhicunoscută în lumea teologiei de catedră şi nu numai, Părintele John Breck nu ar mai avea nevoie de o prezentare în faţa dumneavoastră, mai ales dacă ne gândim şi la faptul că niciodată cuvântul scris sau vorbit nu poate să cuprindă întreg universul de gândire şi cugetare a persoanei, înveşnicită în slova inspirată a operei sale şi cu care se identifică. Cum însă rigoarea universitară impune un astfel de demers, într-un astfel de moment festiv, permiteţi-mi să prezint doar o schiţă de portret a sărbătoritului de azi.

https://biblioteca-digitala.ro

Date biografice: Părintele John Breck s-a născut în anul 1939, fiind educat într-o familie de americani protestanţi. Studiază mai întâi în America, la Brown University, unde obţine în anul 1960 titlul de High Honors in Religious Studies. În 1965 primeşte, din partea Universităţii „Yale Divine School", bursa „Two Brothers Fellowship" pentru studii doctorale în străinătate. Astfel, vine cu familia în Europa, studiind la Ruprecht-Karl Universität, din Heidelberg, unde a obţinut şi doctoratul, în anul 1972, în domeniul exegezei biblice.

Între anii 1973-1975 studiază teologia ortodoxă la Institutul Teologic „Saint Serge" din Paris. Perioada studiilor din Franţa coincide şi cu îmbrăţişarea credinţei ortodoxe, în anul 1973. În anul 1977 în viaţa Părintelui John Breck se produce o mutare ontologică, fiind hirotonit preot ortodox. Aşadar, ceea ce a caracterizat perioada studiilor sale a fost faptul de a fi descoperit şi îmbrăţişat Ortodoxia.

Cariera didactică şi chemarea preoţească îi poartă paşii şi spre alte instituţii de cultură şi spiritualitate creştină. Prezentăm în cele ce urmează o scurtă trecere în revistă a activităţii profesionale, post doctorale, a Părintelui John Breck: între 1972-1975 funcţionează ca Director al Programului de Educaţie Continuă pentru pastorii Bisericii reformate din Elveţia, Neuchatel. Între 1975-1978 activează timp de 3 ani ca profesor pentru Studiul Noului Testament şi Patristică la St. Herman's Orthodox Theological Seminarv, Kodiak, Alaska. Între 1978-1984 funcţionează ca profesor de Noul Testament şi Director de Studii teologice la Institutul Theologic Ortodox „St. Serge" din Paris. Între 1984-1996 îşi desfăşoară activitatea ca Profesor de Studiul Noului Testament şi Etica creştină la St. Vladimir's Othodox Theological Seminary, Creswood, New York. Din 1995 până în prezent a funcţionat ca: Director, St. Silouan Retreat, Wadmalaw, Island; Profesor de Exegeză biblică şi etică creştină la Institutul Teologic Ortodox „St. Serge" din Paris; Preşedinte al Asociaţiei Ortodoxe de studii Bioetice (Association Orthodox d'Etudes Bioethiques) - Franţa.

Aşadar, după cum s-a putut observa, timp de aproximativ 12 ani Părintele John Breck îşi desfăşoară activitatea didactică la Academia Teologică „Sfântul Vladimir" din New York, alături de mari personalităţi ale lumii teologice precum John Meyendorff şi Alexander Schmemann,

https://biblioteca-digitala.ro

predând Studiul Noului Testament şi Etica creştină. În acest timp, Părintele John Breck este şi editorul prestigioasei reviste „St. Vladimir's Theological Quarterly".

Demn de a fi remarcată este şi activitatea de Profesor Visiting la mai multe Colegii şi Facultăţi de Teologie din străinătate, precum şi din România. Dintre acestea amintim: The Institute for Orthodox Christian Studies, Cambridge - octombrie 1999; Facultatea de Teologie Ortodoxă „Andrei Şaguna" din Sibiu, mai 2000; Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, februarie - martie 2001.

Portretul teologului:

a) Activitatea ştiinţifică: Activitatea publicistică şi de cercetare ştiinţifică a Prof. John Breck este monumentală. Dintre lucrările de referinţă publicate aş aminti pe cele mai reprezentative: *Serve the Lord with Gladness*, New York, 1990; *The Power of the Word,* New York 1986. Lucrarea a fost tradusă şi în franceză sub titlul: *La puissance de la Parol*, Paris, Edition du Cerf, 1996 şi în limba română: *Puterea Cuvântului în Biserica Dreptmăritoare*, Bucureşti, Editura Institutului Biblic, 1999; *The Spirit of Truth*, vol. I: *The Origins of Johannine Pneumatology*, New York 1991; *The Shape of Biblical Language. Chiasmus in the Scriptures aud Beyond*, New York 1994 (în curs de publicare şi în limba română); *The Sacred Gift of Life. Orthodox Christianity and Bioethics*, New York 1998. Lucrarea a fost tradusă şi în limba română sub titlul: *Darul sacru al vieţii*, Cluj-Napoca, 2001. Cartea a mai fost tradusă şi în bulgară şi este în curs de publicare şi în limbile rusă şi franceză. *Scripture aud Tradition. The Bible and its Interpretation in the Orthodox Church*, New York, 2001. Recent lucrarea a apărut şi în limba română sub titlul: *Sfânta Scriptură in Tradiţia Bisericii*, Cluj-Napoca 2003. *The Theology of Illnes*, New York, 2002; *God with us. Critical Issues in Christian Life and Faith*, New York 2003.

Dimensiunea operei sale ştiinţifice este însă conturată deplin numai dacă se analizează şi rezultatele cercetării sale de specialitate, concretizate în peste 100 de studii şi articole publicate. Redăm în cele ce urmează doar câteva din cele mai reprezentative titluri: *Theoria and Orthodox Hermeneutics*, St. Vladimir's Seminary Press, 1990; *Exegese et interpretation*, Contacts, nr.118, Paris 1982, p. 126-147; *Parole et Sacrement*, în *Parole et Pain*, nr 62, Paris 1983, 77-89; *La Bible dans l'Eglise: ecoute de la Parole de Dieu et priere*,

https://biblioteca-digitala.ro

SOP, nr.87, paris 1984, p. 18-20; *Biblical Chiasmus: Exploring Structure for meaning*, Biblical Theology Bulletin, 2, 1987, 70-74; *L'Ortodoxie et la Bible aujourd'hui*, S.O.P. supplement, 143 A, 1989; *L'interpretation orthodoxe de l'Ecriture Sainte*, S.O.P. nr. 146, Paris 1990, 30-34; *La vision spirituelle dans l'hermeneutique orthodoxe*, S.O.P. nr 209, Paris 1996, 32-34; *The Relevanee of Nicene Christology*, SVTQ, 31/1, 1987, 41-64; *The Problem of Chalcedonian Christology*, SVTQ 33/2, 1989, 147-157; *The Lord is the Spirit: an Essay in Christological Pneumatology*, The Ecumenical Review, 42/2, 1990, 114-121; *Mary in the New Testament*, Pro Ecclesia, 2/4, 1993, 460-472; *Mary, Mother of Believers, Mother of God*, Pro Ecclesia, 4/1, 1995, 105-111; *Procreation and Beginning of the Life*, SVTQ 39/3, 1995, 215-232; *Euthanasia and the Quality of Life Debate*, Christian Bioethics 1/3, 1995, 322-337; *Bioethical Dilemmas and Orthodoxy*, Sourozh. A Journal of orthodox Life and Thought, (publication of Russian Patriarchal Diocese of Western Europe, nr. 71, 1998, 1-12), Reprinted in SVTQ 42/2, 1998, 171-187; *Dilemele Bioetice şi Ortodoxia*, în Revista Teologică, 1, 80, Sibiu, 1998, 3-13; *Bioethical Challenges in the New Millennium*, SVTQ 46-4, 2002, 315-329.

b) Dimensiunea și particularitatea teologică a operei ştiinţifice

O analiză atentă a operei ştiinţifice a părintelui John Breck descoperă şi liniile mari directoare care caracterizează activitatea sa de cercetare şi care marchează şi conturul specialităţii savantului. Dacă direcţiile sale de cercetare pot fi identificate rapid chiar şi numai în urma unei sumare incursiuni în opera sa, trebuie să fim atunci absolut conştienţi de faptul că această facilitate este dată de conştiinţa profesională cu care autorul a lucrat, convins fiind de faptul că dacă opera cuiva, care se pretinde specialist, nu poate fi jalonată pe direcţii de specializare, acela nu este specialist şi nici nu are şansa de a ajunge vreodată un punct de referinţă în domeniul său de cercetare.

Aşadar, compartimentele mari de cercetare ale operei Părintelui John Breck şi în care poate fi identificat savantul teolog, înţeles deopotrivă atât de omul de ştiinţă, cât şi de simplul creştin al Bisericii, ar fi următoarele: *Exegeza şi hermeneutica textului revelat, cu referiri la viziunea patristică asupra Scripturii; Perspectiva hristologiei şi pnevmatologiei ortodoxe; Mariologia Noului Testament; Bioetica şi problematica ei din perspectiva teologiei contemporane. Evaluări, critici, perspective.*

https://biblioteca-digitala.ro

Dimensiunea teologică şi anvergura ştiinţifică a operei sale dau şi poziţia pe care se situează autorul ei în confruntarea teologiei cu interpelările lumii contemporane. Din această perspectivă, Părintele John Breck se arată a fi un teolog vizionar, care a intuit, încă de mult, necesitatea ca teologia să fie cea care să iasă în întâmpinarea problemelor unei societăţi, aflate în pragul unei secularizări totale, şi nu invers, ca societatea modernă să interpeleze teologia, provocând-o. O astfel de viziune conferă teologiei rolul profilactic al implicării ei în dilemele unei lumi naufragiind, tot mai evident, în derivă. Acesta este statutul pe care teologia trebuie să şi-l asume, dacă vrea ca lumea modernă, de azi, să ia act de prezenţa ei, simţindu-i utilitatea. Altfel, teologia va deveni o „ancilla societate", rămasă între limitele propriei autosuficienţe, obsedată sau acuzată constant de anacronism.

Din punctul de vedere a unei astfel de perspective a teologiei, Părintele John Breck a excelat în domeniul de cercetare al Bioeticii şi a implicaţiilor acesteia, din perspectivă teologic-revelaţională în preîntâmpinarea unui declin moral total al lumii contemporane. Nu voi intra în amănunte, în acest sens, lăsând loc specialiştilor să se pronunţe. Lucrările dânsului: „*Darul sacru al vieţii*", Cluj-Napoca 2001, „*Bioethical Challenges in the New Millennium*" (SVTQ 46-4, 2002, 315-329), „*Les fondements theologiques de l'éthique chrétienne*", (S.O.P., nr. 247, 2000, 29-33), sunt de referinţă în acest sens.

Cât priveşte abordarea şi studiul Scripturii din perspectiva definirii rolului ei în facilitarea de soluţii cititorului modern, dar şi teologului, în confruntarea cu dilemele prozaicului cotidian, dar şi cu cele puse de conştiinţa depăşirii metafizice a condiţiei umane, Părintele John Breck se impune ca un teolog reformist. În cartea sa, *Sfânta Scriptură în Tradiţia Bisericii*, Părintele Profesor avea să afirme că, în ultimii câţiva ani, interesul şi atenţia sa în predare s-au îndepărtat de analiza biblică istorico-critică, narativă, la modă în special în ţările tradiţional ortodoxe (Grecia, Rusia, România), dar şi în Apus, şi care nu transmitea mesajul spiritual al textului sfânt, maniera analitică, raţională de abordare a sa, lăsându-l adesea pe cititor sau ascultător într-o confuzie care poate stârni îndoieli şi scepticism în legătură cu elementele fundamentale de credinţă.

Conştientizând această stare de fapt a exegezei biblice, Părintele John Breck vede utilitatea şi noutatea exegezei moderne, în mod paradoxal, în

https://biblioteca-digitala.ro

redescoperirea sensului imprimat textului sfânt de hermeneutica Părinţilor Bisericii, care prin trăire şi contemplaţie au dobândit harul şi puterea de a discerne straturi multiple de semnificaţii ale cuvântului revelat. „Redescoperind pe Sfinţii Părinţi - avea să spună Părintele J. Breck - mi-am restructurat cursurile consacrate Scripturii, abordând textul prin ceea ce este în mod esenţial o hermeneutică patristică. Este o poziţie sau o atitudine ce urmăreşte să descopere în scrierile biblice atât semnificaţia literal-istorică (care nu trebuie părăsită, n.n.), aşa cum a înţeles-o autorul, cât şi un nivel «spiritual» de semnificaţie, care se adresează direct situaţiei de viaţă a cititorului”[26].

Aşadar, cele două niveluri de semnificaţie trebuie să fie într-o coeziune, numai că dimensiunea spirituală a textului trebuie azi redescoperită. În acest sens, Prof. John Breck mai spunea: „Trebuie făcut un pas înainte în procesul hermeneutic, şi anume transpunerea rezultatelor exegezei într-o mărturie vie şi dătătoare de viaţă pentru oamenii de azi. Cu alte cuvinte, studiul biblic ar trebui să ne ducă de la sensul literar la cel spiritual; de la semnificaţia originară a fragmentului la semnificaţia lui spirituală, de Cuvânt al lui Dumnezeu pentru mântuirea celor care îl primesc cu credinţă”[27].

Întoarcerea la Părinţii Bisericii nu înseamnă, în concepţia Profesorului John Breck, un regres în progresul teologic, în sensul de a ne întoarce în trecut, fără să păşim în viitor. Nu, ci este vorba doar de descoperirea acelei viziuni patristice asupra textului sfânt, pierdută în mare parte azi, care „sesizează prezenţa şi activitatea lui Dumnezeu în fiecare aspect din istoria umanităţii şi în fiecare dimensiune a vieţii Bisericii”[28].

În cazul lor, această viziune era una inspirată, o înţelegere dată de Dumnezeu, pe care au numit-o *Theoria*. Iată cum definea Părintele John Breck acest principiu al *Theoriei* într-unul din multele sale studii consacrate acestei probleme cu care hermeneutica contemporană trebuie să se confrunte, dacă doreşte să mai transmită lumii vreun mesaj, care o implice în raportul cu divinitatea: „Ce qui rend le principe de la *theoria* pertinent á l'ètude critique contemporaine de la Bible, c'est l'accent mis sur l'action

[26] John Breck, *Sfânta Scriptură în tradiţia Bisericii*, Ed. Patmos, Cluj-Napoca, 2003, p. 11.
[27] *Ibidem*.
[28] *Ibidem*, p. 15.

https://biblioteca-digitala.ro

inspiratrice continue de l'Esprit, non seulement en Israël et dans la communauté apostolique, mais dans la vie de l'Eglise aujourd'hui. L'esprit accorde une vision inspirée de la realite ou de la vérité divine practiquement à tous les stades de l'histoire du salut... enfin, dans chaque génération succesive, certaines personnes reçoivent cette mente «vision théorétique» de la vérité, leur permettant d'interpreter et de communiquer la revelation de Dieu à ceux qui ont des oreilles pour entendre «ce que l'Esprit dit aux eglises»"[29].

Această viziune le-a permis Părinţilor înţelegerea semnificaţiei mai adânci a mesajului biblic şi interpretarea acestei semnificaţii pentru creştinii veacului lor. „Evitând capcana «infailibilităţii verbale» - spune Părintele John Breck - ei ştiau că fiecare cuvânt al textului a fost creat prin sinergie, un efort reciproc între autorul uman şi Sfântul Duh". Fără această abordare de înţelegere şi explicare a textului, exegeza rămâne sterilă, pur informaţională şi adesea confuză, cufundată între axiome şi concluzii raţionaliste. Nu acesta este viitorul exegezei biblice în încercarea ei de a da mărturie credibilă lumii contemporane de prezenţa vie a lui Dumnezeu, în mijlocul ei, prin puterea cuvântului Său.

O altă dimensiune a actualităţii viziunii de cercetător biblist a Părintelui John Breck este aceea a concepţiei sale vizavi de raportul dintre Scriptură şi Tradiţie, aşa cum astăzi este adesea greşit abordat în teologia comparatistă contemporană. Concepţia cea mai răspândită în teologia modernă susţine că Sfânta Tradiţie este fie o completare a Scripturii, fie o alternativă la ea. „O perspectivă simplistă - afirmă Părintele John Breck - a unei laturi a teologiei occidentale vede aici doi «stâlpi» care susţin Biserica: Scriptura şi Tradiţia, cu accent asupra celui de-al doilea. O alta, la fel de unilaterală, respinge Tradiţia în totalitate, considerând-o nefericită întreprindere ce aşează interpretarea omenească înaintea Cuvântului lui Dumnezeu"[30]. Deşi schiţate doar, acestea reflectă cu exactitate o anumită dihotomie, chiar o tensiune severă între Scriptură şi Sf. Tradiţie şi care a existat în creştinătatea apuseană dinaintea secolului al XVI-lea. Pentru un observator din exterior este ca şi cum această tensiune a dus la două extreme: pe de-o parte, Magisterium-ul; pe de alta, Sola Scriptura.

---

[29] John Breck, „L'Orthodoxie et la Bible aujourd'hui", în SOP - Service orthodoxe de Presse- nr.143, decembre 1989, p. 9.

[30] *Ibidem*, p. 16.

https://biblioteca-digitala.ro

Părintele John Breck arată că poziţia unitară a teologiei contemporane, referitoare la raportul dintre Scriptură şi Sf. Tradiţie, ar trebui să fie cea a Părinţilor Bisericii din vechime, în special ai Bisericii Răsăritene, care subliniază faptul că Biblia nu există *sui generis*, ea luând naştere şi formă într-o comunitate de credinţă[31]. Influenţa primă în alcătuirea canonului Noului Testament nu a fost, aşa cum se crede frecvent, factorul negativ al luptei Bisericii împotriva ereziei. Era mai degrabă experienţa Dumnezeului viu care se revelează şi acţionează permanent în creaţia Sa.

Această experienţă a fost gândită, formulată şi transmisă iniţial sub forma tradiţiei orale. Treptat, aspecte alese din acest corp al tradiţiei au luat formă scrisă, apărând majoritatea ca scrisori ocazionale care se adresau, cu anumite probleme doctrinare şi pastorale, diferitelor comunităţi bisericeşti, ori ca interpretări teologice ale vieţii, învăţăturii şi a întregii misiuni a lui Iisus şi care au alcătuit apoi o mare varietate de evanghelii. Selecţia ulterioară - considerată a fi călăuzită de Duhul Sfânt - a dus încet la crearea unui „canon" sau opus de scrieri normative ce păstrează regula veritas: credinţele fundamentale ce-i păstrează şi unesc pe creştini într-un singur Trup eclezial[32].

Aşadar, Scriptura a prins formă în matricea Tradiţiei orale a Bisericii primare. Fără să vedem Tradiţia şi Scriptura - mai este de părere Părintele John Breck - complementare sau reciproc exclusive, trebuie să le analizăm numai din perspectiva evoluţiei lor istorice. „Ortodoxia vede relaţia dintre cele două într-o manieră ce poate fi descrisă nu prin Scriptură sau Tradiţie, nici prin Scriptură şi Tradiţie, ci Sfânta Scriptură în Tradiţia Bisericii, şi aceasta pentru că Scriptura este Tradiţie, în sensul că scrierile Noului Testament sunt o parte a Tradiţiei şi constituie elementul său normativ"[33].

Prin urmare, supraevaluarea uneia în detrimentul alteia creează un gen de exegeză particulară care a pierdut relaţia cu principiile hermeneuticii patristice exprimate în *Theoria* revelatoare a sensului şi semnificaţiei spirituale a textului sfânt, singurul mod de interpretare a Cuvântului, în care lumea se poate regăsi şi simţi influenţată. Aceasta trebuie să fie preocu-

[31] *Ibidem*.
[32] *Ibidem*
[33] *Ibidem*, p. 17.

https://biblioteca-digitala.ro

parea preponderentă a bibliştilor în încercarea de a da o nouă dimensiune şi relevanţă provocatoare teologiei contemporane. Aceasta este viziunea înnoitoare de sens a Părintelui John Breck, prin care se remarcă profilul său de teolog vizionar şi actual şi care încearcă să facă din teologia cuvântului un fundament pe care să se clădească sensul culturii lumii actuale.

Acestea ar fi câteva modeste consideraţii analitice prin care am încercat să creionăm, doar dintr-o singură perspectivă, cea a biblistului sau teologului Scripturii, portretul unui teolog actual care încă n-a spus totul în încercarea de reconstituire şi reînnoire a teologiei, în general, şi a hermeneuticii biblice, în special[34].

[34] Stelian Tofană, „Părintele John Breck - Teolog al Scripturii sau Liturghisitor al Cuvântului - Laudatio", în *Doctores Honores Causa. Testimonia Oecumenica,* vol. coord. de Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Chirilă, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2011, pp. 242-249

https://biblioteca-digitala.ro

LAUDATIO

În onoarea Patriarhului Ecumenic Bartolomeu I, Arhiepiscopul Constantinopolului, rostită de Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Chirilă, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca, în ziua de 15.10.2004

Domnule Președinte, Domnule Rector, Eminența Voastră, Alteță, Distinși reprezentanți ai autorităților locale și de stat, Sanctitatea Voastră Bartolomeu I - Arhiepiscop al Constantinopolului - Noua Romă - și Patriarh Ecumenic! Comunitatea academică din Cluj trăiește astăzi, prin noi, în cadrele etosului euharistic al Bisericii timpurii. Vizita Sanctităţii Voastre ne permite să trăim din nou în pulsația ritmului de viață a martiriului Sfântului Andrei, precum a crescut credința creștină aici și în zona Constantinopolului prin predica Sf. Andrei. Această vizită pastorală și academică are scopul de a ne transpune în lumea Sinodului (sobornicitate) prin care lucrează Duhul Sfânt, prin înfrângerea și eliminarea stereotipiei moderne, care generează păcatul de auto-suficiență. Prezența Patriarhului Bartolomeu aici, la Cluj-Napoca, ne arată că Biserica se îndreaptă spre „repunerea în lanţ", pentru ca ortodoxia românească și mediul cultural românesc să devină „tip" de unitate primară, unitatea din epoca apostolică, prin primirea celui de-al 270-lea descendent al Sfântului Andrei, Apostolul.

Sanctitatea Sa s-a născut pe 29 februarie 1940, în Sfântul Teodor pe insula Imbros (Turcia), care poartă numele de Dimitrios Archondonis. El a avut „o copilărie ortodoxă într-un moment crucial", insula a fost locuită în principal de greci, până în 1964, atunci când configurația etnică a fost schimbată forțat. Tânărul Dimitrios a urmat școala primară în satul său, apoi, sub protectia Eminenţei Sale Arhiepiscopul Meliton (care a devenit mai târziu Mitropolit de Calcedon și prieten apropiat cu Patriarhul Atenagora), a urmat liceul în Panagia (capitala insulei). În 1961 a luat diploma în teologie la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Halkis. În același an a fost hirotonit diacon și a devenit călugăr cu numele de Bartolomeu. Între 1961 și 1963, a făcut serviciul militar în armata Turciei, devenind ofițer în rezervă.

https://biblioteca-digitala.ro

Între 1963 și 1968, Diaconul Bartolomeu, ale cărui calități intelectuale și morale deosebite au impresionat pe Mitropolitul Meliton și Patriarhul Atenagora, a fost trimis la celebrele universități occidentale: Institutul Gregorian din Roma, Institutul Ecumenic de la Bossey - Elveția, la Universitatea din München. El a obţinut doctoratul la Institutul Gregorian de Teologie din Roma, cu teza: „Codificarea sfintelor canoane și instituția canonică în Biserica Ortodoxă", publicată în 1970, în Salonic.

El vorbeşte şase limbi moderne: greacă, turcă, franceză, italiană, engleză şi germană. Când a devenit secretar personal al Patriarhului Dimitrios din Constantinopol, a vizitat multe ţări şi a cunoscut multe personalităţi din lumea bisericească şi politică. În 25 decembrie 1973, a fost ales Mitropolit de Philadelphia şi în 14 ianuarie 1990, Mitropolit al Calcedonului, devenind astfel Protopop al Sfântului Sinod. În acelaşi timp, angajamentul său în mişcarea ecumenică devine evident. Timp de 8 ani este membru, apoi vice-preşedinte al Consiliului Ecumenic al Bisericilor „Credință și Constituție". Patriarhul Bartolomeu a participat la Adunările Generale ale Consiliului. În Canberra, în anul 1991, a fost ales membru în Comitetul Central al Consiliului Ecumenic şi în octombrie, în acelaşi an, a devenit Patriarh Ecumenic. În discursul susţinut cu această ocazie solemnă, Sanctitatea Sa a declarat că a privit alegerea Sa ca „un act istoric, cu implicaţii profunde în slujirea şi propovăduirea ortodoxiei, consolidând unitatea credinţei" prin „luarea Sfintei Cruci de la Sfântul Andrei, primul chemat de Domnul nostru, urmând calea către dealul Golgota, pentru a fi răstignit în Domnul nostru și în Biserica Sa și răspândind astfel lumina învierii în întreaga lume".

Munca sa în calitate de Patriarh Ecumenic este o răspândire perpetuă a Sfintei Scripturi, o căutare a culturii şi sensului lucrurilor pentru a stabili comuniunea, koinonia, cu toţi cei ce participă la sărbătoarea creaţiei, prin liturghie.

Activitatea sa stiinţifică este, de asemenea, foarte bogată. Patriarhul Bartolomeu a publicat 25 de lucrări şi multe alte articole în diferite reviste: *Patriarhia Ecumenică și Facultatea de Teologie din Halkis*, în Revista Comunității Teologice din Halkis, Atena, 1980; *Caracterul ecumenic și misiunea apostolică a Patriarhiei Ecumenice*, Atena, 1991; *Patriarhia Ecumenică și relațiile sale*

https://biblioteca-digitala.ro

cu Roma, în „Biserică şi Teologie", 7-8 (1986-1987), 635-638 p.; *Patriarhia Ecumenică și rolul în lumea creștină* - interviu în publicația periodică „Il Messagero di Sant'Antonio", în italiană; *Die Beziehungen zwischen der Römisch-Katholischen der Kirche Deutschlands und dem Ökumenischen Patriarchat während der letzten 20 Jahren, at Hubert Wilschowitz*, „Deutschsprachige Katholische Gemeinde in der Turkei 1954-1979", Istanbul, 1979; *Vancouver und die Orthodoxen*, în „Una sancta", 38 (1983) 295-299; *Despre sistematizarea Sfintelor Canoane și a ceremonialului canonic în Biserica Ortodoxă*, Thesalonic, 1970; *Cei Trei Sfinţi Ierarhi şi omul*, Stahis, 1974; *Biserica Catolică şi Biserica din Constantinopol*, Stahis, 1975; *Ortodoxia. Tradiţie şi mărturie*. „Episkepsis" 7 (1976); *La verité vous rendra libre*, Ed. Of Oliver Clement, Desclee de Brouwer, 1996; în română: *Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I. Adevăr şi libertate. Ortodoxia în zilele noastre*, Deisis, Sibiu, 1997, 240 p.; *Biserica și problemele lumii contemporane. Vocația universală a Bisericii*, Trinitas, Iaşi-România, 1997, 239 p.

Întreaga activitate a Sanctităţii Sale se desfășoară pe trei coordonate care pot fi exprimate prin următoarele:

Ortodoxia – imaginea Sfintei Biserici – consolidarea şi expresia unităţii ortodoxiei, astfel încât, unită, poate depune mărturie într-un mod eficient în mijlocul „unei lumi rupte în bucăți, care încă aspiră la unitate și reconciliere acum, poate mai mult decât oricând". Credinţa sa cea mai mare este aceea că „ortodoxia poate da mai mult oamenilor de astăzi". Cu acest scop, a vizitat Bisericile Ortodoxe şi a susţinut două Consilii ale liderilor ortodocşi, primul în 1992, la Constantinopol, și al doilea în 1995, pe insula Patmos, militând în favoarea aplicării corecte a legilor bisericeşti şi rezolvării problemei diasporei ortodoxe. În calitate de Părinte al Bisericii Ortodoxe, a interveenit în criza estoniană, reuşind să o rezolve deocamdată, dar deteriorând relaţia cu Patriarhul rus. Prin studierea profundă a acestei situaţii, Sanctitatea Sa a arătat că lumea trebuie să se debaraseze de stereotipurile diferite, cum ar fi cele potrivit cărora Biserica a fost instrumentul statului sau că ortodoxia nu este compatibilă cu democraţia pentru că istoria a dovedit că Biserica a fost şi trebuie să fie o autoritate morală, care aduce în societate pacea lui Hristos şi că în multe cazuri a susţinut democraţia. Biserica Ortodoxă, precum şi Sanctitatea Sa, trebuie să abordeze

https://biblioteca-digitala.ro

problemele omenirii într-un limbaj adecvat. Intervenţiile sale referitoare la faptul că Freud nu a spus tot, despre SIDA, droguri şi unde ne dă un exemplu clar despre ceea ce înseamnă să ne slujim aproapele cu sacrificii, ne sunt sugestive. Renunţând la putere şi constrângere, creştinii trebuie să devină servitori umili şi paşnici faţă de Dumnezeu cel răstignit, care redă libertatea omului.

Vocaţia universală a ortodoxiei - anagajamentul ecumenic: Timp de 8 ani a fost vice-preşedinte al comitetului CEB „Credinţă şi Constituţie", apoi vice-preşedinte al comitetului care a publicat documentul BEM (Baptism, Eucharist şi Ministerium), una dintre cele mai importante sinteze ecumenice din zilele noastre. În anul 1991, la Canberra, a fost ales membru al Comitetului Central în cadrul Consiliului General CEB, astfel încât, în calitate de Patriarh Ecumenic, a primit Misiunile Federației Luterane Mondiale şi cele ale Romei. În 1995 i-a făcut o vizită lui Papa Ioan Paul II şi, într-un document comun, au afirmat modurile şi mijloacele unei abordări realiste între cele două Biserici. Pentru Bartolomeu I, mişcarea ecumenică nu este un lux, ci o datorie, care trebuie să se bazeze pe realismul experimental al salvării. Tezaurul spiritual al ortodoxiei este al tuturor. Ortodoxia simte că ar trebui să aducă un nou spirit Europei care se construieşte acum într-o perspectivă a luminii divine. Întâlnirea ecumenică cu estul ortodox poate aduce un nou înţeles.

Koinonia şi globalizarea - despre Uniunea Europeană, nu se bazează doar pe unitatea economică şi militară, ci în special, pe unitatea culturii şi spiritului. În acest fel, Patriarhul Bartolomeu a prezentat ortodoxia la Consiliul European, la CEB, şi în faţa multor conferinţe europene şi forumuri internaţionale, accentuând importanţa eforturilor depuse de Bisericile Ortodoxe pentru construirea unei Europe unite. „Europa unită nu poate fi doar un plan pentru o dezvoltare economică generală şi o strategie politică. Trebuie să aibă de asemenea o politică socială generală bazată pe o relaţie paşnică şi rodnică între europeni. Există de asemenea o nevoie de relaţie interumană şi o cerere de relaţii între diferite culturi". „Unitatea politică, fără civilizaţie, adică fără sensul fundamental al relaţiei umane, nu poate să obţină unirea Europei. Unirea dorită de naţiunile europene poate fi stabilită doar ca o unitate de comuniune, pentru sensul comun al vieţii şi un scop unic între relaţiile umane. Este uimitor că structura realmente

https://biblioteca-digitala.ro

democratică a Bisericii Ortodoxe – cu gradul ridicat de autonomie administrativă şi puterea pe care o au episcopii locali, patriarhii şi bisericile locale, dar, în acelaşi timp, cu unitatea euharistică a credinţei - este prototipul recent adoptat de Uniunea Europenă sub expresia „principiu secundar", ca fiind cea mai eficientă cale pentru a se alătura puterii. Mai mult, Sanctitatea Sa declară faptul că „Ortodoxia se află la baza culturii şi civilizaţiei europene occidentale, iar dacă Europa Occidentală doreşte să rezolve anumite probleme spirituale trebuie sa restabilească legătura cu rădăcinile sale, unde armonia dintre om şi Dumnezeu se întâmplă cu adevărat în locul aroganţei umane". În final, luând în considerare unificarea Europei, Patriarhul Ecumenic spune urmatoarele: „Credem că este evident faptul că membrii actuali ai Uniunii Europene vor extinde organizaţia până la graniţele naturale ale continentului, inclusiv Munţii Urali. Ca urmare a ceea ce a fost deja decis (obligaţia noilor membrii de a se supune deciziilor fundamentale luate de primii membrii, printre care se află respectul pentru individualităţile culturale), nu este nicio discriminare a ortodoxiei sau a altei religii, la drept vorbind, în statutul legal al Uniunii Europene".

Patriarhul Bartolomeu promovează şi un dialog inter-confesional şi inter-religios pentru a încheia conflictele religioase, condamnând fanatismul care unește voința de putere și desăvârşirea psihologică a religiei. Patriarhul se opune urii religioase, care este, de fapt, ura împotriva religiei, cum a numit-o în „Declaraţia de la Bosfor", în 1994, iubirea de Hristos: „Nu lăsa răul să te învingă, dar învinge răul cu binele". Cu acest scop, a devenit membru al Asociaţiei Mondiale „Religie şi Pace". Iată ce spune Sanctitatea Sa despre dialogul dintre creştini şi evrei: „Creştini şi evrei, ne întâlnim în aşteptare, în obligaţia comună a unei escatologii active şi creative. Aşteaptă sosirea, noi aşteptăm cea de-a doua venire a lui Mesia: dar El învie, autentificând Lumea Israelului, dându-i puterea de a învinge moartea!".

Sărbătoarea creaţiei - Patriarhul Bartolomeu I militează în favoarea conservării creaţiei, arătând ca problema ecologică cu care ne confruntăm astăzi dă o noua imagine cosmologiei. „Există o nouă interpretare a lumii, o nouă atitudine faţă de mediu, din perespectiva modului în care aceste bunuri materiale au venit şi modul în care vom folosi schimbările acestora". Prin iniţiativa Patriarhatului Ecumenic, s-a decis că la 1 septembrie, de fiecare dată, va fi o zi de rugăciune pentru creaţie şi meditare asupra acesteia.

https://biblioteca-digitala.ro

Patriarhul Bartolomeu I a inaugurat, la un congres internaţional în Creta, un curs de prelegeri teologice referitoare la această problemă.

Munca spirituală şi ştiinţifică a Sanctităţii Sale Bartolomeu I a fost apreciată peste tot în lume şi prin acordarea titlului de Doctor Honoris Causa de către instituţii educaţionale prestigioase din întreaga lume: Academia Teologică din Moscova, 18 iulie, 1993; City University, Londra, 31 mai, 1994; Aegean University, 27 octombrie, 1994; Institutul Teologic „Saint Serge" din Paris, 4 noiembrie, 1995; Facultatea de Teologie Bucureşti, 25 octombrie, 1995; Aix-en-Provence University, 7 noiembrie, 1995; Edinburgh University, iulie, 1996; Louvain University, 2 februarie, 1996; Flinders's University, Australia, 11 noiembrie, 1996; Universitatea „Al. Ioan Cuza" Iaşi, 1997; Şcoala grec-ortodoxă de teologie Sfânta Cruce, Boston; University of Vienna; Boston College, Boston; Yale University, New Haven, Connecticut; University of Salonic; University of Graz, Austria.

În ceea ce priveşte Biserica Ortodoxă Română, Patriarhul Bartolomeu este primul Patriarh Ecumenic care a enumerat în faţa unui public fundaţiile române din Muntele Athos, arătând contribuţia Bisericii Ortodoxe Române în sprijinirea ortodoxiei universale. Pe bună dreptate, marele teolog Olivier Clement a spus despre Sanctitatea Sa: „Bartolomeu I cunoaşte din interior estul şi vestul, estul din declaraţia spirituală şi vestul prin negare, dar de asemenea prin cercetare. Astfel poate exprima înţelepciunea celei dintâi, prin limbajul celei din urmă, exprimând în modul Său punctul de vedere al unei creştinătăţi necunoscute privind marile probleme ale societăţii, care au tendinţa de a deveni probleme serioase ale planetei şi privind şi religiile non-creştine care au împânzit noua noastră eră.

Având în vedere activitatea Sa ecumenică, dezvoltarea legăturilor cu Biserica Ortodoxă Română şi implicarea Sa în sprijinirea ortodoxiei, precum şi dialogul cu alte confesiuni şi religii, credem că acordarea titlului de „Doctor Honoris Causa" din partea Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca Sanctităţii Sale Bartolomeu I este un act de distincţie bine meritat deoarece, precum Olivier Clement a spus: „În aceste timpuri de nevoie ridicolă, dar mai ales spirituală, lumea Patriarhului uneşte în sine ceea ce este mai original cu ceea ce este mai actualizat şi merită să ascultăm"[35].

[35] Ioan Chirilă, „Laudatio", în *Ibidem*, pp. 265-270.

https://biblioteca-digitala.ro

LAUDATIO

În onoarea Prof. Dr. Ulrich Luz, de la Universitatea din Berna – Christkatholische und Evanghelische Theologische Facultät, rostit de Pr. Prof. Univ. Dr. Stelian Tofană de la Facultatea de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca, în ziua de 2.10.2006.

În învăţământul teologic clujean, studiile biblice au ocupat un loc aparte, fiind reprezentate de personalităţi care au rămas de referinţă în acest domeniu. Este suficient să amintim, în acest sens, pe profesorul martir Liviu Galactiou Muuteauu, a cărui operă a pendulat, din necesităţi istorice, între spaţiul de cercetare vechi şi nou testamentar, acoperind aria isagogică, exegetică sau portretistic-biblică. Nu trebuie, apoi, trecut cu vederea momentul istoric care se cheamă Nicolae Colan, membru al Academiei Române, Episcopul de la Cluj şi apoi Mitropolit al Ardealului, de numele căruia se leagă ediţia critică a *Noului Testament*, prima din 1942, şi a doua din 1945, sau a celui contemporan cu noi, Mitropolitul Bartolomeu Anania, care a realizat o bună îndreptare a textului *Bibliei* care îi poartă numele, devenită jubiliară.

Ducând mai departe această remarcabilă tradiţie, Facultatea de Teologie Ortodoxă are conştiinţa că poate fi un factor esenţial într-un efort, a cărui stringentă necesitate este astăzi adânc resimţită, de relansare la un nou nivel a studiilor biblice în ţara noastră şi, în general, în lumea ortodoxă. În acest sens, la Facultatea de Teologie Ortodoxă, prin profesorii de specialitate, se încearcă acum crearea unei Şcoli biblice. Un factor de iniţiativă în acest sens şi de recunoaştere a valorii şi importanţei amintitei iniţiative este şi evenimentul de astăzi, când prof. Ulrich Luz a acceptat propunerea de a intra în familia noastră academică, prin titlul care i se va conferi.

1. Date biografice şi activitatea didactică

Profesorul Ulrich Luz s-a născut la 23 februarie 1938 în Männedorf, Elveţia. Între anii 1957-1962, după studii liceale la Zürich, studiază Teologia, în acelaşi oraş, apoi la Göttingen şi Basel, avându-i, printre alţii, ca profesori, pe marii Hans Connzelmann şi Eduard Schweizer cărora le şi

https://biblioteca-digitala.ro

dedică, de altfel, formaţia sa teologică. În 1962, îşi ia examenul de stat (licenţa). În 1963, după examenul de teologie practică, a fost hirotonit (ordiniert). În 1967, obţine titlul de doctor în Teologie, avându-l ca îndrumător pe vestitul profesor Eduard Schweizer, cel care-i tăiase jumătate din Disertaţia cu titlul *Geschichtsverständnis des Paulus*, fiind prea lungă, spunându-i că-i mai rămâne ceva şi pentru viitoare abilitări. Acest fapt se şi întâmplă în 1968, puţin înainte de a împlini vârsta de 30 de ani, când îşi ia docenţa pentru Noul Testament la Facultatea de Teologie Evanghelică din Zürich.

Între 1963-1968, activează ca Asistent la această facultate, apoi pastor la Zürich Seebach între 1968-1969. Între 1969-1971, desfăşoară o activitate didactică, în calitate de profesor invitat, la Universitatea Internaţională Creştină din Tokyo şi la Universitatea «Aoyama Gakuin» din Tokyo. Între 1972-1980, activează ca profesor titular de Noul Testament la Facultatea de Teologie Evanghelică din Göttingen. Între 1980-2003, este professor titular la Facultatea de Teologie a Universităţii din Berna. Din 2003 - professor emeritus, Berna.

Ca un semn al recunoaşterii a prestigioasei sale activităţi ştiinţifice, Profesorul Ulrich Luz a fost invitat, în calitate de *gast-professor*, pentru prelegeri şi cursuri, la Universităţi renumite din mai multe ţări, dintre care amintim: Pretoria (UNISA-Africa de Sud), Roma (Univ. Pontific. Gregoriană), Kwansai Gakuin University, Nishinomia, Japonia, Cehia, Germania, Franţa, Anglia, Scoţia, Finlanda, Italia, Austria, Grecia, Ungaria, România, Rusia, Belarus, Suedia, Letonia, Slovacia, USA etc.

Profesorul Ulrich Luz a fost şi este membru în diferite Comisii sau Comitete a mai multor Organizaţii sau Asociaţii de specialitate, pentru multe dintre ele fiind chiar fondator, şi anume: *Theological Commission of the Federation of the Swiss Reformed Churches* 1982-1995 (President: 1988-1995); *Kuratorium der Forschungsstätte der Evangelien Studiengemeinschaft in Heidelberg* (1976-1992, vice-president) (Institute for Fundamental Interdisziplinary Research of the Protestant Churches in Germany); *Studiorurm Novi Testamenti Societas*, membru al Commitetului Executiv al acesteia 1987-1989; Preşedinte al Comitetului Executiv al Societăţii 1995-1999; Preşedinte al Societăţii Studiorum Novi Testamenti Societas 1997-1998; *Committee for*

https://biblioteca-digitala.ro

Eastern Europe, SNTS, 1996 - (preşedinte); *Commission for Research*, University of Bern (1994-2003).

Anvergura activităţii sale ştiinţifice este reflectată, cât se poate de bine, şi de faptul că distinsul nostru oaspete, Profesorul Ulrich Luz, este, de asemenea, Doctor Honoris Causa al mai multor Universităţi de prestigiu, dintre care amintim: Dr. h.c, Leipzig, 1993; Dr. h.c, Karoly Gaspar University Budapest, 1996; Dr. h.c, Sibiu, Facultatea de Teologie Ortodoxă, 1998; Dr. h.c, Universite de Lausanne, 2004; Dr. h.c, Charles University, Praga, 2004; Dr. h.c. Kwansei Gakuin University, Nishinomiya, Japonia, 2005; Dr. h.c. Uppsala University, 2006; Comenius Medaille, Theological Faculty, Praha, 1998.

Profesorului Ulrich Luz nu-i este secundară nici responsabilitatea editorială, astfel că el este Editor-şef sau Co-editor al unor Ediţii de Comentariu biblic sau reviste de referinţă internaţională, precum: *Judaica* (Coeditor, 1983-1998); *Evangelische Theologie*, Gütersloh (Coeditor - 1986, Chief-editor - 1992-1999, coeditor - 2000); *Evangelisch-katholischer Kommentar*, Neukirchen - Düsseldorf (coeditor 1995); *New Testament Studies*, Cambridge (coeditor 1995-1999).

Încheiem această parte de biografie, amintind şi faptul că Prof. Ulrich Luz este căsătorit, din 1968, cu Salome Keller (social worker) şi că are 3 copii: Johannes Martin (n. 1973); Christine Elisabeth (n. 1975) şi Magdalena Renata (n. 1977).

2. Anvergura ştiinţifică a activităţii publicistice a Prof. Ulrich Luz

Prof. Ulrich Luz este, aşa cum se poate vedea din rezumativa prezentare de mai jos, de departe un jalon al cercetării biblice contemporane, un nume de referinţă care a dat noi dimensiuni cadrului ştiinţific al abordărilor noutestamentare, de ultră specialitate, din ultimele decenii. Aş vrea să fac referire doar la 3-4 domenii care definesc opera sa ştiinţifică şi care pot oferi o imagine a calibrului de biblicist a Prof. Ulrich Luz, fără a avea aici spaţiul necesar trecerii în revistă a celor peste 100 de titluri de publicaţii, unele fără egal, cel puţin până acum.

a) „Domeniul Mateean"

Spaţiul de cercetare pe Evanghelia după Matei se poate afirma fără echivoc, rămâne pentru o bună perioadă de timp, de acum înainte, marcat

https://biblioteca-digitala.ro

şi dominat de anvergura operei ştiinţifice a Prof. Ulrich Luz, concretizată în următoarele volume: *Das Evangelium nach Matthäus* (Mt 1-7), EKK1/1, Neukirchen-Düsseldorf, 1997; *Das Evangelium nach Matthäus* (Mt 8-17), EKK 1/2, Neukirchen-Düsseldorf, 1999; *Das Evangelium nach Matthäus* (Mt 18-25), EKK 1/3, Neukirchen-Düsseldorf, 2002; *Das Evangelium nach Matthäus* (Mt 26-28), EKK 1/4, Neukirchen-Düsseldorf, 2002.

Cele 4 volume de Comentariu la Evanghelia după Matei, însumând peste 2000 de pagini, publicate în prestigioasa şi, poate, cea mai valoroasă colecţie de comentariu interconfesional din cercetarea biblică contemporană - EKK (Evanghelisch-Katholischer Kommentar) - sunt apreciate astăzi, de marea majoritate a specialiştilor, ca fiind o capodoperă hermeneutică în literatura de specialitate. Cuvintele autorului din volumul IV sunt mai mult decât relevante în ceea ce priveşte efortul pe care l-a dedicat acestei capodopere şi care spun atât de mult, multora dintre noi, despre modul în care se pregăteşte o operă: „*Fünftzen jahre sind seit dem Erscheineu des erstens Bandes vergangen!... Der Kommentar ist zum halben Lebenswerk geworden*"[36].

În vol. IV, unde tratează patima lui Iisus, vorbind de experienţa trăită în lumea secularizată a Occidentului şi care a stat la baza determinării sale spre o astfel de muncă, Prof. U. Luz trage parcă semnale de alarmă exegeţilor contemporani în motivarea abordărilor lor. Iată ce scria el: „Als Schweizer lebe ich in einem säkular, multikulturell und postchristlich gewordenen Land. Für die meisten Menschen, unt denen ich zusamenlebe, ist die Passionsgeschichte etwas Exotisches und Verstaubes geworden. Auch am Karfreitag und am Ostern werden die Kirchen zunehmend leerer. Die Mehrzahl der Menschen bei uns begegnet der Passion jesu im Kunstmuseum, in den zu touristischen Sehenswürdigkeiten gewordenen Kircheuräumen nud vielleicht in Karfreitagnachmittagskonzert... Bis hinein in die Auslegungsgeschichte der Passion Jesu im 20. Jahrhundert hat sich das ausgewirkt: Jesus wird zum Prototyp des leidenden Menschen schlechthin, von dem sich Gott abgewandt zu haben scheint (Mt. 27,46). Die Erfahrung der Gottferne und der Gottverlassenheit ist eine der Grunderfahrungen des zu Ende gegangenen Jahrhunderts. Sie ist der wichtigste

[36] Ulrich Luz, *Das Evangelium nach Matthäus (Mt. 26-28),* Bând IV, EKK, Benziger-Neukirchener, Düsseldorf-Zürich, 2002, p. VII.

https://biblioteca-digitala.ro

Erfahrungshintergrund, der mich selbst umtreibt"[37]. Iată cam ce experienţă ar trebui să determine exegeţii contemporani la muncă. De fapt, U. Luz redefineşte, prin aceste cuvinte, istoria lui „Wirkungsgeschichte" în termenii provocărilor care stau în faţa exegezei contemporane.

Aşadar, orice abordare pertinentă a textului primei Evanghelii din canonul noutestamentar trebuie să înceapă cu Ulrich Luz: „Matthew - spune autorul - has accompanied me for more than half my life"[38]. Sunt cuvinte care definesc conturul adevăratului specialist. Acela este specialist care dedică jumătate din viaţa sa problematicii căreia i s-a dedicat. Iată „actualitatea-mesaj" a prof. U. Luz şi a capodoperei sale!

Explorarea spaţiului exegetic mateean s-a materializat, de asemenea, într-o mulţime de alte lucrări asupra Evangheliei de la Matei, dintre care amintim doar câteva: *Studies in Matthew*, Grand Rapids, Michigan-Cambridge, 2005, 385 pp.: W.B. Eerdmans Publishing Company (= collected papers, transl. by Rosemary Selle); *Matthäus und Q*, în: R. Hoppe-U. Busse (editor), Von Jesus zum Christus Christologische, Studien (FS P. Hoffmann) (BZNW 93), 1998, 201-215; *Zum Problem der Übersetzung der matthäischeu „Autijudaismen"*, in: EFII TO ATTO (FSP. Pokorny), 246-256, Praha Zankapfel Bibel (cf. 1992); *Das Matthäusevangelium - eine neue oder eine neu redigierte Jesusgeschichte?*, în: S. Chapman / C. Helmer / C. Landmesser (editor), Biblischer Text und theologische Theoriebildung, Neukirchen (BThSt 44), 2001, 53-76; *Has Matthew abandoned the Jews?*, în: J. Adna / H. Kvalbein (Eds.), The Mission of the Early Church to Jews and Gentiles, WUNT 127, Tübingen, 2000, 63-68; *Das Matthäusevangelium und die Perspektive einer biblischen Theologie*, in: „Gesetz" als Thema biblischer Theologie, JBTh 4, Neukirchen, 1989, 233-248; *Die Jünger im Matthäusevangelium*, ZNW 62, 141-171, Nachdruck: J. Lange (Hg.), Das Matthäusevangelium, WdF 525, Darmstadt 1980, 377-415.

b) „Efectul cuvântului" - preocuparea Bisericii în propovăduirea lui

Un loc central în opera exegetică a profesorului Luz îl ocupă ideea a ceea ce se numeşte „Wirkungsgeschichte", după care interpretarea Sfintei Scripturi nu este ceva pur obiectiv, nici ceva ce ţine pur şi simplu de dome-

[37] *Ibidem*.

[38] Idem, *Studies in Matthew,* Grand Rapids, Michigan-Cambridge, 2005, p. VII.

https://biblioteca-digitala.ro

niul istoriei. Biblia, conform acestei înţelegeri, vorbeşte întotdeauna pentru noi şi noi trăim într-un spaţiu ecleziastic şi cultural în care suntem deja formaţi de către Biblie. Ideea lui „Wirkungsgeschichte" este, deci, aceea de a explora „spaţiul" în care trăim sau ceea ce noi datorăm Bibliei, care ne este familiară încă înainte de a începe să o citim.

Conceptul de „Wirkungsgeschichte" este, de fapt, aşa cum şi autorul afirmă, unul netraductibil[39]. El poate fi tradus în engleză cu „history of effects of the Bible" sau şi mai bine, este de părere autorul, citându-l pe Wilhelm Linss, cu „history of influence". Pornind de la acest concept, Prof. U. Luz afirmă că viitoarele serii de comentarii trebuie să încerce să demonstreze şi să analizeze rolul pe care textele biblice l-au avut în procesul diversificării confesionale a Bisericilor[40]. De aici, trebuie trasă concluzia că exegeza viitorului va trebui să fie doar aceea care va zidi viaţa Bisericilor, influenţând-o pozitiv, şi nu negativ. În acest sens, vorbind despre preocuparea sa exegetică, prof. U. Luz spunea: „My concern in the commentary is twofold: I seek to interpret the biblical text in the light of its reception history and at the same time to reflect on the position of the interpreter in the light of this reception history"[41]. Aşadar, efectul pe care cuvântul sfânt îl are în viaţa omenirii trebuie să fie principala preocupare a propovăduirii Bisericii şi a strădaniilor exegeţilor. Istoria influenţei textului sfânt asupra omenirii nu mai poate fi, deci, indiferentă astăzi Bisericilor.

Dintre lucrările autorului în acest domeniu de cercetare amintim: *Matthew in History. Interpretation, Influence, Effects*, Grand Rapids, Michigan-Cambridge, 2005; *Însemnătatea Părinţilor Bisericii pentru interpretarea Bibliei. O viziune protestantă occidentală*, în: „Interpretarea Sfintei Scripturi din perspectivă ortodoxă şi apuseană" (ed. J.D.G. Dunn, H. Klein, U. Luz, V. Mihoc), Sibiu, 2000, Teofania, 57-88; *Wirkungsgeschichtliche Hermeneutik und kirchliche Auslegung der Schrift*, in: M. Mayordomo (hrsg.), Die prägende Kraft der Texte. Hermeneutik und Wirkungsgeschichte des Neuen Testaments (Ein Symposion zu Ehren von Ulrich Luz), SBS 199, Stuttgart,

[39] Cf. Ulrich Luz, *Matthew in History. Interpretation, influence and effects,* Fortrress Press, Minneapolis, 1994, p. 3.

[40] *Ibidem*.

[41] Idem, *Studies in Matthew,* p. VII.

https://biblioteca-digitala.ro

2005, Verlag kath. Bibelwerk, 15-37; *Wirkungsgeschichtlihe Exegese*, Berliner Theol. Zeitschrift 2 (1985), 18-32; *Vom Sinn biblischer Texte*, in: Worin besteht der Sinn des Lebens?, hrsg. H.G. Pöhlmann, Gütersloh, 1985, 81-90; *Erwägungen zur sachgemässen Interpretation neutestamentlicher Texte*, EvTh 42, 1982, 493-517.

c) Istoricitatea persoanei lui Iisus şi raportul cu iudaismul

Vasta sa operă ştiinţifică acoperă şi domenii complementare cercetării nou testamentare, ca, spre exemplu, cea referitoare la istoricitatea persoanei lui Iisus Hristos, privită şi analizată, în special, din perspectiva interferenţelor iudeo-creştine, dar şi iudeo-creştine-necreştine. Este suficient să amintim doar câteva din contribuţiile sale, în acest domeniu, pentru a ne putea face o imagine vizavi de actualitatea şi nevoia abordării unei astfel de tematici în contextul promovării unui dialog între marile religii şi care să scoată în prim-plan ceea ce le este comun: ideea transcederii imanentului imediat şi a ancorării într-un plan existenţial dincolo de finitudinea actuală. Redăm câteva dintre studiile care l-au consacrat în acest domeniu: *Die Jesusgeschichte des Matthäus*, Neukirchen - Vluyn, 1993, 181 p.; *Le problème historique et théologique de l'antijudaisme dans l'évangile de Matthieu*, in: D. Marguerat (Hg.), Le déchirement. Juifs et chrétiens au premier siècle, Le monde de la Bible, Genève: Labor et Fides, 1996, 127-150 (frz. von 1993); *La storia di Gesù in Matteo*, Studi biblici 134, Brescia: Paideia, 2002, 191 p. (Übers. v. 1993); *Das Auseinandergehen der Wege*, in: W. Dietrich / M. George / U. Luz (Hg.), Antijudaismus - christliche Erblast, Stuttgart: W. Kohlhammer, 1999, 56-73; *Der Antijudaismus des Matthäusevangeliums als historisches und theologisches Problem*, EvTh 53, 1993, 310-328; *Jesus der Menschensohn zwischen Iuden und Christen*, in: Israel und Kirche heute (FS E.L. Ehrlich), hrsg. M. Marcus, E. Stegemann, E. Zenger, Freiburg-Basel-Wien,1991, 212-223; *Anspruch und Leben Jesu von Nazareth*, in: Studientexte zum Funkkolleg Religion, Weinheim 1986, 182-197; *Israel und sein Land - aus der Sicht des Neuen Testaments*, in: L. Vischer (Hg.), Israel und Palästina, Polis, Basel, 1983, 145-156, DDR-Ausgabe in ZdZ 1985; *Vom Urchristentum zu Jesus* (FS J. Gnilka), hrsg. v. H. Frankemolle und K. Kertelge, Freiburg-Basel-Wien, 1989, 154-171; - *Jesus iu two Perspectives* (zus. mit P. Lapide), Minneapolis, 1984 (übers. von 1979); *Jesus und die Pharisäer*, Judaica 38, 1982, 229-246;

https://biblioteca-digitala.ro

Jesus und die Tora, EE 34, 1982, 111-125; *Mitte der Schrift? Ein jüdisch-christliches Gespräch*. Texte des Berner Symposions vom 6-12 Januar 1985, hrsg. von M. Klopfenstein, U. Luz, S. Talmon, E. Tov. JeC 11, Bern, 1987; *Zur Erneuerung des Verhältnisses von Christen und Iudeu. Bemerkungen zur Diskussion über die Rheinländer Synodalbeschlüsse*, Judaica 37, 195-211-Nachpaulinisches Christentum und pagane Gesellschaft (zus. mit P. Lampe). În: Die Anfänge des Christentums, hrsg. J. Becker u.a., Stuttgart, 1981, 217-254.

d) Raportul dintre creştinism şi budism

Experienţa profesorului U. Luz în Japonia, unde a predat 2 ani (1971-1972) la Aoyama Gakuin Universität şi la International Christian University in Tokyo, s-a concretizat într-o serie de studii care vin să definească raportul dintre creştinism şi budism la graniţa dintre convergenţe şi divergenţe, insistându-se cu precădere asupra istoriei creştinismului. Dintre contribuţiile pe această temă amintim câteva: *Einführung* in: S. Yagi, Die Front-Struktur als Brücke vom buddhi-stischen zum christlichen Denken, ÖEh 3, München, 1973, 7-19; *Jesus oder Buddha*, München, 2002 (together with Axel Michaels); *Zwischen Christentum und Buddhismus: Seiichi Yagi*, in: H. Waldenfels (Hg.), Theologen der dritten Welt, München, 1982, 161-178; *Das Ich bei Jesus. Gespräch mit Seiichi Yagi*, in: Mitten im Tod - vom Leben umfangen (Gedenkschrift für W. Kohler). hrsg. J. Hesse, Stud. zur interkult. Geschichte des Christentums 48, Bern, 1988, 49-58; *Das Geschichtsverständnis des Paulus*, 1968 (Hrsg. mit S. Yagi), Gott in Japan, Anstösse zum Gespräch mit japanischen Philosophen, Theologen, Schriftstellern, München, 1972; *Japanische Studenten und christlicher Glaube*, EvTh 32, 1972, 70-92.

e) Dezvoltări şi contribuţii în isagogia şi teologia marcană (Evanghelia după Marcu)

În spaţiul cercetării sinoptice, Prof. U. Luz s-a ocupat, de asemenea, şi de Evanghelia după Marcu, insistând cu precădere asupra teologiei acesteia, marcată de aşa-zisul „secret mesianic" al propovăduirii lui Iisus. Amintim câteva studii, în acest sens: *Das Markusevangelium*, WdE 411, Darmstadt 1979, 211-237; *Das Geheimnismotiv und die markinische Christologie*, ZNW 56, 1965, 9-31, Nachdruck: R. Pesch (Hg.); *Das Jesusbild der vormarkinischen Tradition*, în: G. Strecker (Hg.), Jesus Christus in Historie

https://biblioteca-digitala.ro

und Theologie (FS. H. Conzelmann), Tübingen, 1975, 374-urm.; *The Secrecy-Motif and Marcan Christology*, in: C. Tuckett (Hg.), The Messianic Secret, Philadelphia-London, 1975, 75-96 (engl. von 1965).

f) Traducerea operei în alte limbi

Dimensiunea valorică a operei ştiinţifice a Prof. U. Luz rezultă şi din varietatea de interes teologic reflectată în traducerea unei bune părţi din ea şi în alte limbi. Iată, spre exemplu: traduceri în engleză - *Matthew 1-7. A Commentary*, Minneapolis, 1989 (Continental Commentaries); *Matthew 8-20*, Minneapolis, 2001 (Hermeneia); *Matthew 21-28*, Minneapolis, 2005 (Hermeneia); traduceri în franceză, japoneză, maghiară: *Die Jesusgeschichte des Matthäus*, Neukirchen, 1993; japoneză, engleză, maghiară, italiană, coreană, portugheză, rusă: *Matthew in history*, Minneapolis, 1994; maghiară, română (continuă): *Jesus oder Buddha*, München, 2002 (together with Axel Michaels); *Matthew in History*, Minneapolis, 1994; *Predica de pe Munte* (Mt.5-7) - în curs de traducere şi publicare în colecţia „Seria Biblica" a Centrului de Studii Biblice, Cluj-Napoca; rusă, engleză (forthcoming): *Studies in Matthew*, Grand Rapids, 2005.

3. Dimensiunea ecumenică a activităţii ştiinţifice

O preocupare deloc neînsemnată a vieţii şi activităţii didactico-ştiinţifice a profesorului U. Luz o constituie ecumenismul. Această dimensiune a operei şi activităţii sale exprimă, în primul rând, convingerea sa profundă că Bisericile au nevoie unele de altele. Într-o lucrare scrisă în colaborare (C. Link, U. Luz, L. Vischer) şi intitulată *Sie aber hielten fest an der Gemein-schaft. Einheit der Kirche als Prozess im Neuen Testament und heute*, Basel-Zürich, 1988, Prof. U. Luz dezvoltă tema unităţii Bisericii, reflectată în *Noul Testament*, ideea centrală fiind aceea a unităţii creştine, înţeleasă ca fiind rezultatul unui proces dinamic, de angajament continuu, al tuturor creştinilor, în efortul lor de a înţelege creştinismul ca fiind o mare comunitate căreia ei îi aparţin ca membri deplini, indiferent de nuanţele de exprimare a crezului lor religios.

Ţările europene de dincoace de „cortina de fier" au fost de multă vreme o „afecţiune" aparte a profesorului Luz, care a şi căutat mereu să depăşească frontiera artificială trasată prin mijlocul Europei. Înainte de 1989, a vizitat aproape în fiecare an Germania de Est. În anii din urmă, fiind

https://biblioteca-digitala.ro

în conducerea Societăţii biblice „*Studiorum Novi Testamenti Societas*", a căutat să contribuie la dezvoltarea studiilor biblice în ţările fost comuniste. Din iniţiativa şi prin eforturile deosebite ale Domniei Sale, au fost create şi continuă să fie întreţinute şi îmbogăţite două valoroase biblioteci biblice, la Sankt Petersburg şi Sofia şi la care se adaugă acum şi cea a Centrului de Studii Biblice a Universităţii noastre.

Am bucuria să adaug la această prezentare menţionarea iniţiativei şi a rolului deosebit pe care Profesorul Luz l-a avut la organizarea şi reuşita Simpozionului Est-Vest a specialiştilor ortodocşi şi neortodocşi de Noul Testament, care a avut loc la Seminarul de la Mănăstirea Neamţ, între 5-11 septembrie 1998, dar şi la concretizarea propunerii profesorilor din România, membri ai SNTS, pentru organizarea celei de-a 62-a Adunări Generale SNTS la Sibiu, în anul 2007, precum şi a Simpozionului Est-Vest a bibliştilor ortodocşi şi neortodocşi, care va avea loc la mănăstirea Sâmbăta, anul viitor, imediat după Adunarea Generală SNTS.

4. Sprijinul acordat Universităţii „Babeş-Bolyai", Facultăţii de Teologie Ortodoxă în dinamica relaţiilor lor internaţionale şi Centrului de Studii Biblice

Decernarea titlului de Doctor Honoris Causa Prof. Ulrich Luz se înscrie şi ca o latură care caracterizează dinamica relaţiilor internaţionale atât a Facultăţii de Teologie Ortodoxă, cât şi a Universităţii „Babeş-Bolyai". Aducerea Prof. Ulrich Luz între membrii familiei academice a Universităţii noastre înseamnă încă o pagină scrisă în anvergura deschiderii ei ecumenice înspre sfera cercetării teologice de referinţă, dar şi a efortului depus în vederea creşterii prestigiului ei ştiinţific între marile Universităţi din Europa, şi nu numai. În plus, decernarea, de către Universitatea „Babeş-Bolyai", la propunerea Facultăţii de Teologie Ortodoxă, a acestui prestigios titlu profesorului U. Luz, de la Universitatea din Berna, este şi un act de recunoştinţă arătat teologului amintit pentru sprijinul acordat de Domnia Sa atât Universităţii, cât şi Facultăţii de Teologie Ortodoxă. Amintesc, în acest sens, câteva din contribuţiile Prof. U. Luz, care au făcut şi fac simţită prezenţa sa în spaţiul nostru academic: Centrul de Studii Biblice (CSB) al Universităţii „Babeş-Bolyai" a primit, ca donaţie, prin intervenţia şi cu contribuţia Prof. U. Luz, aprox. 2600 volume, în anii universitari 2004-2006, de la Universităţile din Mainz şi Zürich. Din acest

https://biblioteca-digitala.ro

punct de vedere, profesorul U. Luz este unul din fondatorii Bibliotecii Biblice a Centrului de Studii Biblice. Tot prin contribuţia sa, Centrul de Studii Biblice (CSB) urmează a primi, ca donaţie, de la Prof. Dr. Peter Weigandt (teolog pensionar), din Nürnberg, o parte însemnată din colecţia de reviste biblice: Revue Biblique, New Testament Studies, Biblica, Judaica etc. Prof. U. Luz a donat Bibliotecii CSB întrega colecţie a Comentariului Biblic EKK, fiind a doua Bibliotecă din ţară care posedă această prestigioasă colecţie de carte biblică. Prof. U. Luz este membru în Advisory Board al revistei CSB - „Sacra Scripta" şi unul din colaboratorii apropiaţi ai Centrului de Studii Biblice. A participat la Simpozionul internaţional al CSB, organizat în noiembrie 2004, contribuind la apariţia primelor 3 numere ale revistei „Sacra Scripta", fiind mentorul principal al Colectivului de redacţie al acesteia.

Facultatea de Teologie Ortodoxă a fost şi ea beneficiara ajutorului Prof. U. Luz: Prof. U. Luz a ţinut o serie de prelegeri studenţilor, masteranzilor şi doctoranzilor de la Facultatea noastră în anul universitar 2004-2005. A mijlocit o Bursă de studii la Universitatea din Berna pentru un doctorand al Facultăţii noastre. A propus şi susţinut accederea în Organizaţia Internaţională a Bibliştilor (SNTS) a unui profesor de la Facultatea noastră (Stelian Tofană), cu statut de membru deplin.

Aşadar, toate aceste iniţiative şi ajutoare efective, oferite de Prof. Ulrich Luz Universităţii noastre şi Facultăţii de Telogie Ortodoxă justifică acordarea titlului de „Doctor Honoris Causa" a Universităţii „Babeş-Bolyai" omului de ştiinţă şi teologului de anvergură, Profesorul Ulrich Luz[42].

[42] Stelian Tofană, „Laudatio Prof. Dr. Ulrich Luz, Universitatea din Berna, Christkatholische und Evanghelische Theologische Facultät", în *Ibidem,* pp. 290-300.

https://biblioteca-digitala.ro

LAUDATIO

În cinstea Prof. Univ. Dr. Constantin Scouteris de la Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea Athena – Grecia, rostit de Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Chirilă, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă, UBB Cluj-Napoca, în Ziua Cuvioasei Praschiva - 14.10.2006.

Este o mare onoare pentru noi ca astăzi să putem omagia munca de o viaţă a ilustrului nostru frate de la Athena, Prof. Univ. Dr. Constantin Scouteris. Mai întâi îi voi mulţumi lui Dumnezeu pentru faptul de a ne fi revărsat binecuvântarea Sa ca, prin gesturi umile, să relansăm în contemporaneitatea noastră fărâme ce încă mărturisesc despre unitatea dintotdeauna a creştinătăţii, mă refer la ceea ce vedem azi: un ortodox şi un protestant sunt omagiaţi de Facultatea noastră de Teologie Ortodoxă într-un mediu academic laic de stat.

D-le preşedinte, Înalt Preasfinţia Voastră, Domnule Rector, Domnilor Prorectori, Decani şi Profesori, Stimaţi invitaţi, studenţi şi studente, D-le profesor Constantin Scouteris, Doamnelor şi domnilor! Câmpul mărturisirii ortodoxe ni se pare multora ca fiind foarte vast, alcătuit parcă din axiome dogmatice care transcend raţiunea şi care nu lasă loc discuţiilor sau abordărilor contemporane, ni se pare a fi un sectorial rezervat privilegiaţilor. Nu este aşa. Chintesenţa mărturiei creştine este foarte bine exprimată în Evanghelii atunci când se spune: „Să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, şi pe Iisus Hristos pe care L-ai trimis" (In. 17,3) sau „Cine M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl", „cine are urechi de auzit să audă" - a cunoaşte, a vedea, a auzi. Nu este, aşadar, un câmp al privilegiaţilor, ci trebuie să fie receptat ca o privelişte adresată tuturor. De aceea, prima dominantă a teologhisirii Profesorului Constantin Scouteris, pe care doresc să o identific şi să v-o prezint ca „summa theologiae suae", este cea hristologică, o hristologie care pleacă totdeauna din sferele tematice ale unirii ipostatice ori, în cazul acestei teme, poţi să te regăseşti cu multă uşurinţă în mediul teandric al eclesiei dreptmăritoare, pe care domnia sa o slujeşte cu multă abnegaţie.

https://biblioteca-digitala.ro

Profesorul Constantin Scouteris s-a născut la Athena în anul 1939, a urmat cursurile Facultăţii de Teologie a Universităţii din Athena, după care a intrat într-o sferă post-universitară de excepţie, urmând cursuri doctorale la: Athena, Oxford, Bonn, Tübingen, Strasbourg, obţinând titlul de doctor în teologie în 1969, la Atena, şi de doctor în ştiinţe religioase la Strasbourg, în acelaşi an.

Activitatea de cercetare şi predare a debutat imediat după accederea la catedra de Istoria dogmelor, mai întâi ca asistent (1973) şi din 1975 ca profesor. Domnia sa a fost ales ca profesor titular pentru Istoria dogmelor, Teologie simbolică şi ecumenică în anul 1981, a fost preşedinte al Facultăţii de la Athena 1989-1991 şi 1995-1997; Decan 2001-2004.

Profesorul Constantin Scouteris a reprezentat Biserica ortodoxă în multe comitete şi consilii Internaţionale: la *Consiliul European al Bisericilor* (C.E.C), în *Comitetul de planificare* şi în *Comitetul de prezentare al documentului oficial al adunării generale a Sinodului european al Bisericilor de la Praga*; în *Comitetul de pregătire a documentului oficial al Adunării generale a Sinodului Bisericilor de la Trontheim* (Norvegia); în *Primul Comitet mondial al Bisericilor pentru educaţia teologică ecumenică*; în *Comitetul împotriva rasismului*; în *Comitetul special privind participarea ortodoxă la Consiliul mondial al Bisericilor* etc.

Din anul 1974, Prof. Scouteris a reprezentat Biserica Greciei la *Comisia Internaţională pentru Dialogul Ortodox - Anglican*, servind de asemenea o perioadă ca reprezentant ortodox în Comitetul Ecumenic Anglican. El este membru al câtorva societăţi academice internaţionale: în *Societatea de Istorie Eclesiastică*, în *Academia Medievală a Americii,* în *Academia Ştiinţifică de la New York*, în *Societatea Internaţională de Studii Patristice*, din anul 2001 a fost ales membru al *Academiei Internaţionele de Studii Religioase*. Dr. Scouteris a activat ca membru al *Consiliului Administrativ al Institutului Ecumenic de la Bossey*, din Geneva (1991-1998), care este sub autoritatea *Comitetului Mondial al Bisericilor* şi lucrează în colaborare cu Univ. din Geneva.

Din anul 1986, a predat istoria doctrinei (dogmaticii), ca profesor temporar la Şcoala Teologică a Univ. din Balamand, Liban. De asemenea, a predat ca profesor temporar la Şcoala Teologică a „Sf. Cruci" din Boston (1984-1985); în timpul anului academic 2001-2002, a participat la un program de predare la Şcoala Teologică a Univ. din Geneva. A fost temporar ca cercetător

https://biblioteca-digitala.ro

la Univ. din Harvard (Şcoala Divinităţii) şi este invitat cu multe ocazii să susţină cursuri sau să activeze în comisii de alegere a profesorilor, precum şi a celor de examinare a tezelor de doctorate din următoarele instituţii: Boston, Institutul Ortodox de Studii Creştine, Cambridge Univ., Univ. din München, Univ. din Paris, Univ. din Tesalonic, Creta, Patra, Strasbourg, Bucureşti, Oradea, Craiova, Cluj-Napoca, Târgovişte, Alba Iulia, Academia Teologică din Moscova, Univ. Umanitară „Sf. Tihon" din Moscova şi Univ din Jarolslav.

Dr. Scouteris este unul din cei şase membri ai *Consiliului Ecumenic al Institutului Ortodox Postuniversitar Teologic al Centrului Patriarhal din Chambesy*, Geneva. Institutul activează şi colaborează cu şcolile teologice de la Geneva şi Friburg şi oferă studenţilor prilejul de a face studii pentru Master şi Grade Doctorale. El este, de asemenea, membru în *Consiliul de Conducere al Centrului Patriarhal de la Chambesy* din Geneva.

A fost invitat temporar în SUA de către *Fundaţia Alexander Onassis*, ca profesor emerit de ştiinţă, să susţină cursuri la universităţile din: Berkely, Institutul Ortodox Patriarhul Athenagoras, Univ din Florida de Sud, Seminarul Teologic Ortodox „Sf. Tikhon" şi Inst. „Sf. Cruce" a Şcolii Teologice Ortodoxe din Massachusetts.

Dr. Scouteris este membru al *Comitetului Sf. Sinod al Bisericii din Grecia pentru Relaţii Interortodoxe şi Intercreştine* şi în *Comitetul Sinodal al Bioeticii*. Adesea, reprezintă Patriarhiile Ortodoxe din Alexandria, Antiohia, Ierusalim şi a Bisericii Greciei, în unele dintre Conferinţele Mondiale Interortodoxe şi Intercreştine. I s-a decernat titlul de Dr. Honoris Causa în anul 2005 la Academia Teologică din Moscova. I-a fost decernat titlul de Înalt Comandant al Patriarhiei din Antiohia şi Ierusalim. De asemenea, a primit titlul onorific din partea Patriarhiei Ecumenice (Panaghia Pammakaristos).

O biografie extrem de bogată, ce atestă nivelul ridicat de implicare a celui mai mare istoric al dogmelor în viaţa concretă a Bisericii, adică dincolo de ceea ce pare tărâm al axiomelor, iar acest fapt se explică prin chiar punctul de la care am plecat noi în definirea summei sale teologice, în conştiinţa şi cunoştinţa limpede a aspectului teandric al Bisericii. El ne arată că trebuie să transcendem teoreticul prin theoria în contextul ortho praxisului contemporan, ne învaţă că toţi cei care reuşesc să se întâlnească în Hristos, în El se înţeleg şi de aici în El împreună liturghisesc, săvârşesc o Liturghie a contemplativităţii şi a ştiinţei.

https://biblioteca-digitala.ro

Omagiem astăzi, cu precădere, pe omul de ştiinţă religioasă, profesorul, tutorele multori tineri în excursul lor paideic în ale teologiei. De aceea, vă rog să-mi permiteţi să vă prezint o excepţională activitate de cercetare şi prezentare-prezenţă teologică. Contribuţiile Domniei Sale pe tărâmul Istoriei Dogmatice şi al Teologiei Simbolice sunt reprezentate de mai multe cărţi şi de numeroase articole publicate şi traduse în mai multe limbi. Dintre cărţile al căror autor este, amintim: 1. *Eclesiologia Sfântului Grigorie de Nyssa*; 2. *Locul Hirotoniei în teologia sacramentală a lui Simeon al Tesalonicului*; 3. *Consecinţele căderii în păcat şi fondul Restaurării* (cu referire la antropologia Sfântului Grigorie de Nyssa); 4. *Înţelesul termenilor „teologie", „a teologhisi" şi „teolog" în învăţătura Părinţilor Greci până la Capadocieni*; 5. *Cele 39 de articole ale Bisericii Angliei în lumina Tradiţiei Simbolice Ortodoxe*; 6. *Denominaţiunile timpurii ale Bisericilor Engleze Independente*; 7. *Istoria dogmelor*, vol. I: *Tradiţia doctrinară ortodoxă şi denaturarea ei de-a lungul primelor trei secole creştine*; 8. *Istoria dogmelor*, vol. II: *Învăţătura doctrinară ortodoxă şi falsificarea ei de la începutul secolului al IV-lea până la al treilea Sinod Ecumenic*; 9. *Avva Dorotei, învăţătură practică cu privire la viaţa creştină*; 10. *Fiinţa eclesială. Contribuţii la dialogul teologic.*

Din tematica foarte generoasă a cărţilor domniei sale se pot distinge câteva teme majore, cum ar fi: *Hristologie şi eclesiologie patristică; Restaurare şi ierarhie de instituire divină; Dogmă, tradiţie şi ecumenicitate*. Deşi aceste cuvinte sunt prea sărăcăcioase faţă de amplitudinea şi implicaţiile inter/ U. Luz (Hg.), Antijudaismus - christliche Erblast, Stuttgart: W. Kohlhammer naţionale ale teologhisirii domniei sale, voiesc, totuşi, să marchez aspectele specifice ale gândirii dogmatice ale profesorului Scouteris.

Pentru mulţi teologi contemporani, termenii hristologie şi eclesiologie sunt atât de apropiaţi, încât se vorbeşte chiar despre o zonă a tautologiei. Acelaşi lucru poate reieşi din discursul profesorului Scouteris. Atunci când lansează cele două teme, pleacă, în chip inevitabil, din sfera dogmei unirii ipostatice, din zona exprimării teandricităţii persoanei şi a Eclesiei. Acest fapt este foarte bine reprezentat în gândirea patristică a perioadei de aur a Bisericii, perioadă pe care domnia sa o stăpâneşte foarte bine şi din care în studiile sale a venit cu texte inedite, pe care le-a transpus în neogreacă, tocmai pentru a le releva perenitatea mesajului. Aspectul capital al acestei învăţături rezidă în aceea că, odată pronunţată în acest mod, nu mai

https://biblioteca-digitala.ro

permite separările scolastice ale componentelor teandriei şi astfel menţine conştiinţa tainicului liturgic al omului şi a creaţiei. În acest context ideatic trebuie circumscris faptul că rămânerea în câmpul hotărârilor dogmatice ale Sinoadelor ecumenice generează liniile de exprimare *a fortiori* a însăşi ecumenicităţii creştinismului primar, dar nu ca discurs teoretic sau ca aporie, ci ca fapt concret de teologhisire. Diversitatea de opinii, încrederea excesivă în tehnica discursivităţii şi în posibilitatea acesteia de a exprima în chip suficient teologia sunt generate tocmai de faptul diminuării uneia din componentele teandriei, cel divin, şi de exultarea componentei umane. Câtă vreme încerci să menţii discursul teologic în relevanţa sa teandrică, nu poţi să nu observi cât de mică, în raport cu suma revelaţiilor divine, este exercitarea discursivităţii raţiunii tale. Ori, tocmai acest lucru ne învaţă domnia sa, modul său de prezentare fiind unul care te introduce într-o evidentă succesiune a kerigmei apostolice, ce vine în dinamica sa prin Tradiţie la noi ca ceva al nostru şi, totuşi, transmis, adică auzit spre a fi făcut văzut.

Tema restaurării şi a ierarhiei de instituire divină îmbină secole de trăire (contemporanii spun de cugetare, e bun şi acesta) duhovnicească în adevăr. Şi spun aceasta pentru că domnia sa pleacă de la apologeţi, face o forte aplicaţie pe capadocieni şi ne aduce până la Simeon al Tesalonicului. Magistrala operă a lui Simeon al Tesalonicului îi oferă posibilitatea de a ne transmite ceva despre compunerea liturgică a existenţei prin simbolul liturgic epuizat ca semn în Liturghie, în Taina creştină receptată ca modus vivend, ca trăire şi ca martirie. A vorbi despre cădere şi restaurare fără a dezvolta centralitatea mediatorului şi extensiunea sa concretă în social însemnează a te plasa într-un ex-ecclesia, într-un mediu al vociferării şi nu al verbalizării. Lucrările domniei sale din acest areal tematic ne arată, vezi studiile privitoare la anglicanism, că totul trebuie să pivoteze în jurul unei teologii ce se dezvoltă în teologhisire atunci când eşti cu adevărat teolog, cuvânt al lui Dumnezeu întrupat. Iar în acest moment aş sublinia o nuanţă secundară de prezentare, și anume faptul că profesorul Scouteris a înţeles şi ne transmite înţelegerea faptului că unicul model autentic de urmat este sfântul, el oprindu-se cu precădere asupra Avvei Dorotei, Neofit Introvertitul, Grigorie al Nyssei, Capadocieni, având ca centralitate şi ca izvor al sfinţeniei ce subliniază în chip clar acţiunea şi voinţa personală pe Theotokos - Fecioara Maria.

https://biblioteca-digitala.ro

Cu toate cele enunţate, pentru mulţi dintre cei care-l cunosc, profesorul C. Scouteris rămâne ca cel mai mare istoric al dogmelor. Cele două volume, pe care le am prin generozitatea sa, depăşesc o mie de pagini, dar nu aceasta este nota care certifică valoarea lucrării, ci acurateţea şi obiectivitatea cercetării. Nu sunt nişte simple expuneri sau naraţiuni istorice, lucrările domniei sale surprind ceea ce am expus eu în rezumarea temei a treia: dogma, tradiţia şi ecumenicitatea, la care se poate adăuga dialogul cu ştiinţa, cultura şi deschiderea faţă de celelalte credinţe. Nu putem aici să dezvoltăm totul, numai prezentarea cuprinsului celor două volume ar spulbera farmecul acestei sărbători prin rămânerea, ar zice mulţi, în sfera axiomaticului, al limbajului, totuşi, comun şi, totuşi, atât de străin comunităţii. De aceea, mă voi rezuma la a marca valoarea lor prin ceea ce consider că este capital în dezvoltarea activităţii sale teologice. Mulţi scriu cărţi pentru a răspunde unei rigori regulamentare, alţii ca să umple un gol, nu este adevărat acest fapt şi în cazul domniei sale. Aceste volume apar după o lungă perioadă de decantare. După o vreme în care a cunoscut mediul ştiinţei, al Bisericilor istorice, al mişcării ecumenice. Ele sunt ca un credo, ca o convingere personală a autorului: dogma este încununarea Sfintei Tradiţii cu simplitatea rostirii lui Hristos şi singurul punct în care orice credinţă are posibilitatea să intersecteze ecumenicitatea creştinismului primar. Prea se crede azi că ecumenismul este un fel de las eu - pui tu şi mergem împreună. Ecumenicitatea este relansarea în chip obiectiv a fermităţii de mărturisire a Sinoadelor ecumenice, a fermităţii lui Hristos, a apostolilor şi a sfinţilor. Când înţelegi aceasta, vii şi înspre cultură, vii şi înspre bioetică, etică şi morală ca înspre ceva ce îşi aduce în chip conştient aportul la dezvoltarea revelaţiei naturale şi la trăirea în înţelegerea unităţii primordiale şi eshatologice a creaţiei. Acestea sunt câteva din ideile de forţă pe care le-am decantat din mulţimea de pagini publicate în greacă, engleză, franceză, germană, română, italiană, portugheză, realizate de domnia sa.

Ceea ce ne transmite cel care a fost vissiting profesor în unele din cele mai celebre universităţi ale lumii este farul de a sluji celorlalţi şi nu de a fi slujit, ori astăzi el se pune în slujirea noastră prin înţelepciunea pe care i-a dăruit-o Dumnezeu şi pentru care noi, înţelegându-o, îl propunem spre a fi învestit ca Doctor Honoris Causa a Universităţii noastre[43].

[43] Ioan Chirilă, „Laudatio Prof. Univ. Dr. Constantin Scouteris, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea Athena - Grecia", în *Ibidem,* pp. 315-320.

https://biblioteca-digitala.ro

LAUDATIO

Pentru Prof. Dr. Gunther Wenz de la Universitatea din München, rostit de Pr. Prof. Dr. Ioan-Vasile Leb, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă, UBB Cluj-Napoca, în ziua de 25.03.2009.

Magnifice Rectore, Preasfinţia Voastră, Doamnelor şi Domnilor! Acordarea titlului de Doctor Honoris Causa este, întotdeauna, o adevărată sărbătoare spirituală pentru societatea academică clujeană şi aceasta pentru simplul motiv că este un moment de comuniune întru bucuria prilejuită de cei aleşi. O bucurie împărtăşită atât de către cel care primeşte această onoare, cât şi de cei care se onorează prin acordarea acestui titlu. Este ceea ce se petrece astăzi, în urma hotărârii Senatului UBB de a acorda titlul de Doctor Honoris Causa uneia dintre cele mai distinse personalităţi ale teologiei sistematice şi ecumenice ale Bisericii Evanghelice din Germania, Profesorul Dr. Gunther Wenz. Că hotărârea Senatului este una îndreptăţită şi bine fondată o dovedeşte activitatea deosebit de bogată şi valoroasă a sărbătoritului nostru de astăzi. Iată doar câteva jaloane care vin în sprijinul celor afirmate mai sus:

Născut la 18 august 1949 în Weissenburg/Bayern, Domnia sa a urmat cursurile Şcolii primare şi apoi ale Gimnaziului din localitate, încheiate cu obţinerea bacalaureatului în anul 1968. A studiat apoi Teologia Evanghelică la universităţile din Neuendettelsau, München şi Erlangen, pentru ca, în anul 1973, să promoveze examenul teologic al Bisericii Evanghelice din Bayern (Theologische Aufnahmeprüfung der Evangelisch-Lutherischen Kirche in Bayern). În anul 1976, Domnia sa a obţinut doctoratul în Teologie la Facultatea de Teologie Evanghelică a Universităţii Ludwig-Maximilian din München, iar între anii 1976-1978, a funcţionat ca vicar al comunităţii Sfântul Andrei din Nürnberg. În anul 1978, a promovat examenul teologic de angajare în cadrul Bisericii Evanghelice-Lutherane, fiind instalat în anul 1979. Un an mai târziu, 1980, Gunther Wenz a obţinut habilitarea la Facultatea de Teologie Evanghelică a Universităţii din München, prezentând lucrarea „Istoria învăţăturii despre îndreptare în teologia evanghelică

https://biblioteca-digitala.ro

în epoca modernă", lucrare publicată în două volume, în anii 1984 şi 1986. Până atunci, Gunther Wenz se făcuse cunoscut printr-o lucrare deosebit de interesantă, intitulată „*Subiect şi fiinţare* (Subjekt und Sein). *Dezvoltarea teologiei lui Paul Tillich*", München, 1979, precum şi prin alte câteva studii de înaltă ţinută, care anunţau deja pe unul dintre cei mai productivi reprezentanţi ai teologiei sistematice müncheneze. Nu este lipsit de importanţă faptul că aceste lucrări apăreau cu girul unui teolog de talia lui Wolfhart Pannenberg, mentorul şi îndrumătorul tânărului teolog evanghelic. Cunoscut deja ca un teolog cu reale calităţi didactice şi de cercetător, Gunther Wenz a fost numit, în anul 1984, profesor pentru Teologie Sistematică în domeniul studiilor interconfesionale de la Universitatea Ludwig-Maximilian din München. Se va despărţi de München pentru câţiva ani, întrucât, între anii 1987-1995, a funcţionat ca profesor titular (ordinarius) pentru Teologie evanghelică, specialitatea Teologie Sistematică şi problemele teologice contemporane, la Universitatea din Augsburg. În anul 1992, a refuzat două importante profesuri, una la Institutul pentru cercetare ecumenică din Strassbourg, iar cealaltă pentru Teologie Sistematică, la Universitatea din Kiel. Acest cursus honorum va atinge punctul culminant în anul 1995, când a devenit succesorul mentorului să, renumitul teolog Prof. Dr. Wolfhart Pannenberg (şi el DHC al UBB), la catedra de Teologie Sistematică I, la Facultatea de Teologie Evanghelică a Universităţii Ludwig-Maximilian din München şi directorul Institutului pentru Teologie fundamentală şi Ecumenism. Din anul 1976 este căsătorit cu Sigrid Wenz şi împreună au două fete: Katharina (n. 1985) şi Clara (n. 1998).

Opera teologică şi ecumenică a D-lui Prof. Gunther Wenz este de-a dreptul impresionantă. La un bilanţ foarte succint, putem aminti un număr de 18 lucrări monografice, ca unic autor, multe dintre ele fiind alcătuite din două volume, 233 de studii publicate în reviste de specialitate şi în volume colective, 25 de articole în lexicoane şi enciclopedii, 175 de recenzii la cărţi de teologie sistematică şi ecumenică şi rapoarte de cercetare, editarea a 17 volume între anii 1988-2008 (în total 558 de titluri). De o importanţă deosebită este monumentalul său proiect de a publica o Teologie Sistematică în 10 volume, preluat de către prestigioasa editură Vandenhoeck & Ruprecht din Göttingen, primele 5 volume fiind deja apărute, iar al şaselea fiind pre-

https://biblioteca-digitala.ro

gătit pentru tipar. Cele 10 volume poartă titluri semnificative, şi anume: Vol. 1. *Religia. Aspecte ale conceptului ei şi ale teoriei ei în epoca modernă*, 2005, 279 p.; Vol. 2. *Revelaţia. Orizonturi ale teologiei evanghelice moderne*, 2005, 285 p.; Vol 3. *Biserica. Perspective ale eclesiologiei reformatorice in intenţia ecumenică*, 2005, 284 p.; Vol. 4. *Dumnezeu - implicite premise ale teologiei creştine*, 2007, 320 p. Celelalte volume sunt: Vol. 5. *Hristos*; Vol. 6. *Duhul Sfânt*; Vol. 7. *Creaţia*; Vol. 8. *Păcatul*; Vol. 9. *Împăcarea* şi Vol. 10. *Desăvârşirea*. Toate acestea nu fac altceva decât să exemplifice anvergura operei sale de o importanţă de excepţie.

Încă de la apariţia primelor trei volume, Gerson Raabe afirma[44], pe bună dreptate, că avem în faţă un proiect monumental. Prin activitatea sa de cercetare, de învăţământ, de consiliere şi cea de referent ştiinţific, autorul a strâns un material de o imensă bogăţie, pe care-l oferă cititorilor interesaţi, fie ei studenţi, mireni, preoţi, dascăli etc, întrucât sunt prezentate fundamentele învăţăturii creştine prin prisma exegezei reformate. În volumul întâi, de pildă, *Religia*, Gunther Wenz împleteşte diagnozele cercetării contemporane cu analizele istorico-noţionale şi cu interpretări privind istoria problemelor enunţate. În toate volumele publicate până acum, autorul oferă nu numai o vastă literatură prin care se realizează atât o privire de ansamblu asupra stadiului actual al cercetării şi al discuţiilor, ci propune noi orientări privind dezvoltarea pe mai departe a modului de prezentare şi de argumentare. Avem aici un enorm volum de probleme şi întrebări cărora autorul le oferă cea mai limpede şi mai precisă soluţie posibilă. De pildă, pentru capitolul privitor la *Critica metafizicii raţionale,* autorul realizează o adevărată Istorie a filosofiei, pe cat de concentrată, pe atât de clară. Sunt prezentaţi, în acest context, Descartes, Locke, Hume, Voltaire, Rousseau, Leibniz, Wolff, Spinoza şi, în sfârşit, pe larg, Kant, cel căruia Prof. Wenz îi acordă circa jumătate din spaţiul dedicat acestui capitol. Este un indiciu că teologul münchenez îl consideră pe filosoful din Königsberg drept unul dintre garanţii săi principali. De aceea, în capitolul imediat următor, va fi dezvoltată teoria religiei (Religionstheorie) la Kant. Un al doilea garant al său va fi Hegel, la care face apel pentru a prezenta

[44] Gerson Raabe, *Gunther Wenz, Studium Systematische Theologie,* în Rev. *Nachrichten,* 2/2006, p. 62.

https://biblioteca-digitala.ro

idealismul german, precum şi capitolul privitor la *Estetică şi Religie*. În sfârşit, cel de-al treilea garant al său este Schleiermacher, căruia îi este dedicat capitolul *Dincolo de metafizică şi de morală* (Jenseits von Metaphzsik und Moral). El descrie, însă, şi situaţia religioasă actuală, prezentând, între altele, şi teza lui Hermann Lübbes potrivit căreia „Religia îşi are propriul ei loc şi funcţiune dincolo de acţiune şi de ştiinţă". Gunther Wenz nu se sfieşte nici să se confrunte cu mai noile curente critice la adresa religiei susţinute de un Ludwig Feuerbach, Karl Marx sau Friedrich Nietzsche. O atenţie deosebită i se acordă lui Sigmund Freud, care considera religia drept o satisfacere iluzionară a dorinţei şi o nevroză coercitivă colectivă[45].

În ultimele două capitole ale acestui volum, Gunther Wenz discută poziţiile tradiţionale şi actuale privitoare la raportul dintre Religie şi Revelaţie, făcând astfel trecerea organică la cel de-al doilea volum intitulat chiar aşa: *Revelaţia*. Semnificativ este şi titlul primului capitol: *Despre istoria teologiei Evanghelice mai noi din Germania*, care, după spusele aceluiaşi Gerson Raabe[46], poate fi, de fapt, parte a titlului întregii lucrări. Ca şi în volumul precedent, autorul aprofundează cercetarea mai nouă privind noţiunea de revelaţie. După o incursiune istorică asupra secolului al 19-lea, este expusă apoi dezvoltarea noţiunii de păcat, pentru a încheia cu cercetarea a ceea ce însemna în acea epocă noţiunea de fiinţare (Sein) şi sinteza culturală protestantă. Pentru noi, un interes deosebit prezintă şi partea a doua a volumului, în care este prezentată problematica secolului al 20-lea, în speţă, teologia dialectică. Două capitole sunt alocate analizei crizei interne şi depăşirii acesteia. Se ştie că încă din timpul elaborării lucrării de doctorat, Gunther Wenz a fost preocupat în mod deosebit de teologia lui Paul Tillich[47]. El reia expunerea acestei acesteia în penultimul capitol intitulat: *Interogaţia existenţială şi curajul de a fi,* pentru a încheia cu *Tendinţele de dezvoltare ale teologiei post-dialectice începând cu anul 1945*.

Ecumenistul Gunther Wenz apare într-o lumină deosebită în volumul al treilea: *Biserica*. Perspective ale eclesiologiei reformatorice în intenţia

[45] Bernd Deininger, *Gunther Wenz. Worauf sich christlicher Glaube gründet,* în *Nürnberger Zeitung*, Dienstag, 27 Dezember 2005, p. 12.

[46] Gerson Raabe, *op. cit*., p. 63.

[47] Titlul tezei era: *Subjekt und Sein. Die Entwicklung der Theologie Paul Tillichs,* München, 1979.

https://biblioteca-digitala.ro

ecumenică, unde sunt etalate bogatele cunoştinţe în materie ale profesorului pentru Teologie Fundamentală şi Ecumenism. Sunt prezentate aici, cu lux de amănunte, Scindarea confesională, Relaţia dintre Biserică şi Stat, şi se precizează cu claritate, din punct de vedere reformat, noţiunea de Biserică. Se poate observa foarte uşor că avem de-a face cu autorul celor două volume publicate în 1996 şi 1998, sub titlul: „*Teologia Mărturisirilor de credinţă ale Bisericii Evaughelice-Lutherane. O introducere istorică şi sistematică în Cartea Concordiei*"[48]. Rămâne un lucru bine stabilit că, la ora aceasta, Gunther Wenz este cel mai bun cunoscător atât al istoriei, cât şi al teologiei Mărturisirilor de credinţă lutherane şi al problemelor eclesiologice actuale, ceea ce-i permite să se implice cu cea mai mare seninătate în controversele teologice actuale şi în dialogurile pe care Biserica Evanghelică le are cu Biserica Ortodoxă şi cu cea Romano-Catolică. Vocea sa se aude, pe cât de limpede, pe atât de convingătoare în asemenea împrejurări. Fie că se referă la problema Preoţiei, fie la cea a Bisericii văzute sau nevăzute, ori la cea a hirotoniei, Gunther Wenz are în vedere mereu Mărturisirile de credinţă lutherane, de la care porneşte în demersul său teologic. Interesantă în acest volum este teza că preoţia generală şi ministeriul legat de ordinaţiune trebuie să fie considerate ca având o origine simultană. Căci, zice Profesorul Wenz, fără o ordinaţiune specială a ministeriului... preoţia generală nu se poate realiza. Credem că o dezbatere pe această temă, avându-se în vedere tocmai *Mărturisirile*, ar aduce un rod ecumenic important în înţelegerea comună a Tainei Preoţiei.

În cel de-al patrulea volum: *Dumnezeu - implicite premise ale teologiei creştine*, apărut în 2007, în 15 capitole, G. Wenz îl prezintă pe Dumnezeu ca pe Cel Cunoscut şi ca pe Cel Ce urmează a fi cunoscut. Mai întâi în Israel: *1. Ierusalimul şi Atena; 2. Deosebirea mozaică; Prolegomena la istoria lui Israel; 3. Politeismul si monolatria lui Jahwe în Israelul preexilic; 4. Criza exilului lui Israel şi monoteismul iudaic; 5. Tora ca centru interior al Scripturilor lui Israel; 6. Dreptatea lui Dumnezeu şi acţiunea şi starea umană; 7. De la Antiochus IV Epifanes la Titus: istoria iudaică în perspectiva apocalipsei vremurilor de pe urmă;*

[48] Gunther Wenz, *Theologie der Bekenntnisschriften der evangelisch-lutherischen Kirche. Eine historische und systematische Einführung in dus Konkordienbuch,* Berlin/New York, Bd. I, 1996; Bd. 2, 1998.

https://biblioteca-digitala.ro

8. Iudaismul în timpul lui Iisus şi 9. *Aspecte ale culturii religioase greco-romane în mediul creştinismului primar*. Profesorul G. Wenz prezintă aici cercetările marilor învăţaţi Julius Wellhausen, Adolf Schlatter, Emil Schürer, Gerhard von Rad, precum şi pe cele ale iudaiştilor şi exegeţilor contemporani. Elenismul, în general, şi elinizarea iudaismului, în special, sunt socotite ca fiind o Praeparatio Evangelica (p. 210). Aici, după spusele lui Karl-Friedrich Wiggermann, Wenz scria o strălucită expunere a credinţei israelite-iudaicc, care desfăşoară marile conexiuni[49]. Capitolele următoare sunt dedicate grecilor: *10. Cotitura socratică; 11. Presocraticii; 12. Socrates şi Platon; 13. Platon şi Aristotel; 14. Stoicismul şi raportul său cu filosofia epicureilor* şi *15. Eclecticismul şi neoplatonismul*. Pentru ilustrarea ideilor sale, prof. G. Wenz face apel aici la marii filologi şi filosofi ai clasicismului: Sören Kirkegaard, Ulrich von Wilamowitz-Moelendorff, Wolfgang Schadewaldt, Werner Jaeger, Carl Friedrich von Weizsäcker, Kurt Flasch, precum şi cercetători contemporani. Se vede clar şi aici, ca şi în alte locuri, solida pregătire filosofică a Prof. Wenz. Folosind o mulţime de detalii, el merge pe urma ideii monoteiste aşa cum s-a fondat ea la Avraam, Isac şi Iacob, purtându-şi cititorii până la sfârşitul secolului al cincilea după Hristos. Se poate spune că lucrarea cuprinde, pe lângă o teologie profundă, şi o lume a istoriei culturale, care - zice Bernd Deininger - pune o nouă piatră de temelie la gândirea actuală în privinţa dezbaterii referitoare la monoteism[50]. Nu este lipsit de importanţă faptul că aceste volume s-au bucurat de o foarte bună primire din partea criticii de specialitate, fiindu-le dedicate recenzii nu numai în mediul german, ci chiar şi în cel catolic italian. De pildă, Alfonso Valescchi, în recenzia publicată în revista *Teologia*, consideră că, în scrierile sale, Wenz asumă o interpretare a gândirii barthiane[51]. Nu trebuie însă uitat faptul că tânărul teolog Gunther Wenz s-a format sub îndrumarea marelui Pannenberg, ceea ce nu a rămas fără urmări. Ca un fidel ucenic al acestuia, în anul 2003 el a publicat o importantă lucrare dedicată tocmai profesorului şi înaintaşului său la catedră: *Ecologia sistematică a lui Wolfhart Pannenberg. O*

[49] Dr. Karl-Friedrich Wiggermanns Rezension im: *Kirchliches Amtsblatt der Evangelischen Kirche von Westfalen* - Nr. 1 vom 31 januar 2008, p. 30.

[50] Bernd Deininger, *Gunther Wenz und der Gottesbegriff. An der Wiege des Monoteismus*, în: NZ *Nürnberger Zeitung* 204.Jg./Nr. 277:30.11.2007, p. 28.

[51] Cf. *Teologia*, 32 (2007), 261.

https://biblioteca-digitala.ro

expunere introductivă. Este o lucrare de mare folos pentru cei ce doresc să cunoască teologia acestui mare profesor münchenez, dar şi un gest cu adânci reverberaţii spirituale.

Între marile probleme care l-au preocupat pe Prof. G. Wenz, trebuie amintită şi aceea a identităţii lutherane, căreia i-a dedicat o lucrare în două volume deosebit de importante. Titlul este şi el sugestiv: *„Identitatea lutherană. Studii privind moştenirea Reformei de la Wittenberg"*[52]. Lucrarea era cu atât mai necesară, cu cât între Biserica Evanghelică şi cea Romano-Catolică din Germania s-a ajuns la semnarea unui document de convergenţă în privinţa Răscumpărării, problemă teologică maximă importanţă pentru un creştin. În acest context, era nevoie de o lămurire a lucrurilor pentru ca poporul credincios să ştie exact ce trebuie să înţeleagă din acest demers interbisericesc. Este discutată aici confesionalizarea Apusului prin scindarea dintre catolicism şi protestantism, probleme de eclesiologie, de teologie a justificării sau despre Sfânta Euharistie. Nu este uitată nici spinoasa problemă a ministeriului petrin şi a învăţăturii privind episcopatul, ocazionat de Documentul de la Porvoo şi bazându-se pe Confessio Augustana, cartea de căpătâi a lutheranilor, după Sfânta Scriptură, în discuţiile ecumenice ale acestora[53]. De altfel, problema ministeriului petrin va fi discutată de către Prof. G. Wenz în mai multe locuri, având în vedere şi angajamentul său ecumenic, fără însă a renunţa la vechea concepţie protestantă în această problemă. De pildă, în culegera de studii intitulată: *„Probleme fundamentale de teologie ecumenică"*[54], Prof. G. Wenz consideră că, „din partea catholică, primatul papei ar trebui definit în primul rând ca slujire pastorală".

Desigur, despre teologia Prof. Wenz se poate discuta mult şi cu folos. Noi am sublinia doar în câteva rânduri activitatea sa ecumenică, de mare importanţă. Şi aceasta nu doar pentru faptul că ani la rând Domnia Sa a fost membru în Comisia pentru Credinţă şi Constituţie a Consiliului Ecumenic al Bisericilor cu sediul la Geneva, ci, mai ales, pentru angajamentul său

[52] Gunther Wenz, *Lutherische Identität. Studien zum Erbeder Wittenberger Reformation,* Hannover, Lutherisches Verlagshaus, Bd. 1, 2000; Bd. 2, 2002.

[53] Frederike Nüssel, recenzie in *Thelogische Literaturzeitung,* 128 (2003), 12, 1343-1344.

[54] Gunther Wenz, *Grundfragen ökumenischer Theologie. Gesammelte Aufsätze,* Band 1, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 1999.

https://biblioteca-digitala.ro

practic în acest domeniu. Căci, începând cu anul 1990, Prof. Wenz este coeditor, iar din 1998 redactor al revistei *Kerigma und Dogma*[55], una dintre cele mai importante reviste de teologie evanghelică din Germania şi în care a publicat o serie de studii de Teologie dogmatică sau altele pe teme ecumenice. Îi mulţumim, cu această ocazie, pentru că a oferit o parte din această colecţie Bibliotecii Centrului de Studii Ecumenice şi Interreligioase al UBB. Din anul 2002, Gunther Wenz este coeditor al binecunoscutei reviste ecumenice *Una Sancta*, în care se publică studii de cel mai înalt nivel teologic. Ea este, dacă vreţi, un adevărat barometru al situaţiei ecumenice contemporane. De asemenea, este colaborator la multe alte publicaţii de valoare, fie evanghelice, catolice sau ortodoxe, cum ar fi *Orthodoxes Forum*, de la München, *Ökumenisches Forum*, de la Graz, *Anuarul Facultăţii de Teologie „Andrei Şaguna"* de la Sibiu şi, de ce nu, *Estudios Teológicos*, din São Leopoldo/Brazilia. Cea mai bogată activitate ecumenică o desfăşoară, însă, în cadrul Centrului pentru Cercetarea Ecumenică, din cadrul Universităţii Ludwig-Maximilian din München, pe care l-a fondat împreună cu doi colegi din aceeaşi universitate: Pr. Prof. Peter Neuner, fost Decan al Facultăţii de Teologie Catolică, şi Dl. Prof. Theodor Nikolaou, fost Director al Institutului de Teologie Ortodoxă, actualmente DHC al Universităţii „Babeş-Bolyai" din Cluj-Napoca. Este demn de amintit faptul că aceşti trei profesori au început o colaborare deosebit de fructuoasă pe plan ecumenic, organizând conferinţe la Centrul Ecumenic, dar şi seminarii pe teme de comun acord, la care participă studenţi din cele trei facultăţi, dar şi alţi interesaţi de problemele abordate. De la un timp, acest cerc de specialişti s-a lărgit prin cooptarea profesorilor Anastasios Vletsis şi Konstantinos Nikolakopoulos, actualul director al Departamentului pentru Teologie Ortodoxă. Din colaborarea lor cu alţi specialişti, s-au născut o serie de volume deosebit de importante, unele editate de Centrul Ecumenic, cum ar fi: „*Eclesiologie şi Constituţia Bisericii*"[56] sau „*Schisma dintre Biserica din*

[55] *Kerigma und Dogma. Zeitschrift für theologische Forschung and kirchliehe Lehre.*

[56] Peter Neuner, Theodor Nikolaou, Gunther Wenz, *Ekklesiologie und Kirchenverfassung,* în: *Beiträge aus dem Zentrum für ökumenische Forschung München,* Bd. I, LIT Verlag Münster, Hamburg, Berlin, London, 2003.

https://biblioteca-digitala.ro

Răsărit şi din Apus după 950, respectiv 800 de ani"[57]. Din aceeaşi excelentă colaborare s-au născut şi alte volume, dintre care amintim doar câteva: un volum care cuprinde ciclul de conferinţe *Ringvorlesungen*, dedicate papei Benedict al XVI-lea, editat în anul 2008, de către prof. Konstantin Nikolakopoulos[58] şi, mai ales, cele două volume publicate în anul 2002 împreună cu Pr. Prof. Peter Neuner: *Teologi ai secolului al 19-lea*[59], şi, cel de-al doilea: *Teologi ai secolului al XX-lea*[60], unde sunt prezentaţi cei mai importanţi teologi ai celor două secole: Harnack, Troeltsch, Bultmann, Guardini, Tillich, Barth, Rahner, Congar, Balthasar şi Segundo. Alături de aceştia sunt prezenţi şi doi ortodocşi: Nissiotis şi Stăniloae, studiul dedicat celui din urmă fiind o colaborare a doi teologi ortodocşi clujeni.

În sfârşit, era de aşteptat ca un teolog de talia D-lui Prof. Gunther Wenz să fie solicitat să colaboreze şi la dicţionarele şi lexicoanele de specialitate. Aşa se face că Domnia Sa a publicat un număr considerabil de articole în: *Theologische Real Lexikon, Lexikon für Theologie und Kirche, Religion in Geschichte und Gegenwart, Evangelisches Kirchen Lexikon, Ökumene Lexikon* şi altele. Iată şi câteva titluri: *Antitrinitarii; Harul în concepţia evanghelică; Tillich; Calvinismul; Reforma; Lutheranismul; Thomas Münzer; Sacramentele; Biserică şi confesiune; Sola scriptura* şi multe altele. De aceea, nu este de mirare că Prof. G. Wenz este membru în multe asociaţii de specialitate. De pildă, el este membru al *Academiei de Ştiinţe din Bavaria*, Secţia Filosofie-lstorie; membru al *Academiei Internaţionale de Ştiinţe Religioase* (Bruxelles); membru al *Academiei Europene pentru Ştiinţe şi Arte*; membru al *Sinodului General al Bisericilor Evanghelice Lutherane Unite din Germania*, membru al *Comisiei Internaţionale a Uniunii Lutherane Mondiale şi a Secretariatului Papal pentru Unitate*; membru al *Comisiei pentru Credinţă şi Constituţie a Consiliului Ecumenic al Bisericilor*, cu sediul la Geneva, şi enumerarea ar putea continua.

---

[57] Idem, *Das Schisma zwischen Ost - und Westkirche, 950 bzw. 800 Jahre danach (1054 und 1204),* în: *Beiträge...,* Bd.2, 2004.

[58] Konstantin Nikolakopoulos (ed.), *Benedikt XVI. Und die Orthodoxe Kirche. Bestandsaufnahme, Erwartungen, Perspektiven, EOS Verlag, St. Otillien, 2008.*

[59] Peter Neuner & Gunther Wenz (hrg), *Theologen des 19. Jahrhunderts. Eine Einführung,* Darmstadt 2002.

[60] Idem, *Theologen des 20. Jahrhunderts. Eine Einführung* Darmstadt 2002.

https://biblioteca-digitala.ro

În ceea ce priveşte relaţia sa cu România, trebuie spus că Domnia Sa a vizitat cu ani în urmă ţara noastră, începând cu Sibiul, unde a fost de mai multe ori, şi venind apoi la Cluj, unde a participat la mai multe conferinţe internaţionale organizate de către Facultatea de Teologie Ortodoxă. După organizarea, în cadrul UBB, a Centrului de Studii Ecumenice şi Interreligioase, Domnia Sa ne-a vizitat în câteva rânduri, împreună cu un grup de studenţi de la München şi ne-a sprijinit atât moral, cât şi material în organizarea Bibliotecii Ecumenice, pe care o dorim cât mai bogată. De asemenea, se implică în promovarea activităţii ecumenice şi a studiilor de teologie sistematică, fiind mereu deschis pentru un dialog constructiv.

Având în vedere toate cele spuse mai sus, credem că Senatul UBB a luat o hotărâre matură şi înţeleaptă de a-i acorda titlul de Doctor Honoris Causa Domnului Profesor Gunther Wenz, pe care îl felicităm călduros cu acest prilej[61].

[61] Ioan Vasile-Leb, „Laudatio pentru Prof. Dr. Gunther Wenz", în *Ibidem*, pp. 364-372.

https://biblioteca-digitala.ro

LAUDATIO

În onoarea Părintelui Profesor Jean-Paul Durand, Decan de onoare al Facultății de Drept Canonic din cadrul Institutului Catolic din Paris, rostit de Pr. Prof. Dr. Ioan-Vasile Leb, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă, UBB Cluj-Napoca, în ziua de 11 octombrie 2013.

Acordarea titlului de mai sus nu este deloc un lucru simplu, întrucât gestul acesta incumbă o mare responsabilitate ambelor părţi. Pe de o parte, cel care acordă acest titlu, Universitatea, este obligată să ţină cât mai sus ştacheta calităţii universitare, ştiut fiind faptul că doar aşa se poate respecta pe sine şi se poate menţine în rândul instituţiilor universitare de valoare. De cealaltă parte, primitorul trebuie să întrunească standardele cerute de Senatul UBB, fiind o personalitate deosebită în domeniul său de activitate, cu contribuţii importante în domeniul specialităţii sale şi cu o recunoaştere internaţională impusă tocmai de valoarea scrierilor şi activităţii sale în comunitatea academică.

Toate aceste condiţii cerute sunt îndeplinite cu vârf şi îndesat de Pr. Prof. Jean-Paul Durand de la Facultatea de Drept Canonic a Institutului Catolic din Paris, instituţie cu care Facultatea de Teologie Ortodoxă desfăşoară un Program Erasmus încă din anii '90 şi un Program Erasmus-Gratianus începând cu anul 2000. Întrucât activitatea celui propus să primească acest titlu este una de excepţie, vom oferi doar câteva jaloane care să susţină această propunere.

Prof. Jean-Paul Durand s-a născut în localitatea Baccarat (Lorraine), în Franţa, la data de 2 aprilie 1949, într-o familie de intelectuali, tatăl fiind medic chirurg-dentist, iar mama profesoară de religie, ambii acum pensionari. Sora sa, Beatrice, este profesoară de germană la Nancy. După încheierea studiilor primare şi gimnaziale, în 1968, a obţinut diploma de licenţă în *Ştiinţele naturale*, la facultatea din Nancy, iar în anul 1973, pe cea de master în *Dreptul francez*, tot la Universitate Nancy II. Între anii 1970-1974, a urmat cursurile de teologie, pentru ca în 1975 să obţină diploma în Studii Superioare de Ştiinţe Politice, la Universitatea Nancy II. Anul 1976

https://biblioteca-digitala.ro

este unul de răscruce, întrucât tânărul Jean-Paul a fost primit în rândul călugărilor dominicani, fiind apoi hirotonit întru preot în anul 1981. În bună tradiţie dominicană, Jean-Paul şi-a continuat studiile, devenind licenţiat în filosofie, la Universitatea Lyon III, în anul 1978, şi apoi licenţiat în teologie, în 1979, la Institutul Catolic din Lyon. Între 1979-1981, a urmat cursurile de doctorat în teologie la Facultatea de Teologie din cadrul Institutului Catolic din Paris, unde a obţinut şi diploma de licenţă (1982), urmată de diploma de habilitaţiune (1983) în *Dreptul canonic,* la aceeaşi facultate. În anul 1983, Jean-Paul obţinea diploma de *Studii aprofundate în dreptul canonic*, la Universitatea Paris Sud-XI şi certificatul privind Programul ERASMUS-GRATIANUS organizat de Universitatea Paris Sud-XI în colaborare cu Institutul Catolic din Paris (1984). În anul 1992, a obţinut doctoratul în Drept, la Universitatea Paris Sud-XI, în acelaşi an (1992) devenind şi doctor în dreptul canonic la Institutul Catolic din Paris. Un an mai târziu (1993), Jean-Paul a obţinut dreptul de a conduce şi procese civile (Habilité à diriger les recherches civiles) la Paris Sud-XI. Datorită activităţii deosebite pe care a desfăşurat-o, la scurt timp a devenit laureat al Institutului Franţei, la cererea Academiei de Ştiinţe Morale şi Politice (2001), pentru ca în anul 2004 să primească decoraţia de Cavaler al Ordinului Naţional de Merit, la cererea Primului Ministru francez, Dl. Jean-Pierre Raffarin.

Dintre responsabilităţile avut până acum, amintim următoarele: Responsabil pentru *Tineretul studios creştin din Meurthe şi Mosela (1967-1968);* Responsabil pentru *Tineretul studios creştin din Alsacia şi Lorena (1969-1971);* Fondator şi animator al *Dialogului filosofic şi spiritual dintre creştini şi militanţii politici comunişti, socialişti şi gaullişti de stânga din Franţa (1997-1980);* Membru al echipei permanente a *Centrului Thomas More pentru ştiinţele umane ale religiilor din Eveaux/L'Arbresle (1976-1981)*; Fondator şi animator al *Comitetului din Arbresle, privind condiţiile de acces la Securitatea socială* şi în biroul *Biserică şi Intendenţă (1977-1978) ş.a.*

Începând cu anul 1983, Jean-Paul Durand este *Profesor la Facultatea de Drept Canonic a Institutului Catolic din Paris*, în acelaşi an devenind şi *Director şi co-director al Éditions du Cerf* pentru colecţiile: *„Cercetări de morală - Recherches morales"*, *„Istoria moralei - Histoire de la morale"*, *„Drept canonic –*

https://biblioteca-digitala.ro

Droit canonique" ş.a., iar la *Éditions Cujas* pentru colecţia *„Etică şi Societate – Éthique et société"*. Între anii 1993-2004 a fost, tot la *Éditions du Cerf*, directorul *Revistei de etică şi de teologie morală „Suplimentul"*, unde, ca şi-n celelalte colecţii, a publicat studii de morală şi drept, cu ample implicaţii în realităţile actuale ale Bisericii şi societăţii contemporane.

Cum era şi de aşteptat, datorită activităţii şi, mai ales, a competenţei sale ştiinţifice, Jean-Paul Durand a fost ales Prodecan (1990-1992) şi apoi Decan al Facultăţii de Drept Canonic, în două rânduri (1992-2001 şi 2004-2007), fiind, în acelaşi timp, şi Director pentru ciclul al III-lea (2001-2004 şi 2007-2009), iar începând cu anul 2007, este Director pentru ciclul al III-lea al FASSE.

Este bine cunoscut faptul că Prof. Durand este un om al colaborării, al legăturilor cu celelalte facultăţi şi instituţii franceze specializate în domeniul Moralei şi al Dreptului. De aceea, nu este de mirare faptul că, împreună cu D-na Brigitte Basdevant-Gaudemet, profesoară de Drept la Facultatea „Jean Monnet" de la Universitatea Paris XI, au fondat *Centrul „Drept şi societăţi religioase" (DSR)*, fiind şi codirector al acestuia (1992-2008). Între anii 1992-2011, Jean Paul Durand este fondatorul, în cadrul DSR, al *Programului privind cercetările asupra noţiunii de „Biserică naţională"*, program care este încă în desfăşurare şi în cadrul căruia activează şi două cadre didactice de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca (Pr. Dr. Patriciu-Dorin Vlaicu şi Pr. Ioan-Vasile Leb). În anul 1995, Jean-Paul Durand a fost ales membru în Consiliul de Administraţie al Comitetului Francez de Radio şi Televiziune şi, în acelaşi an (1995), a devenit fondator şi, până la 7 ianuarie 2010, delegat general al Consorţium-ului internaţional *Drept şi cultură (CIDCC)*, Centrul de Cercetări pentru ciclul al III-lea, la Facultatea de Drept Canonic a Institutului Catolic din Paris. Fiindu-i recunoscute meritele şi valoarea în domeniul Dreptului Canonic, începând din anul 1996, Jean Paul Durand este membru consultant al Consiliului Pontifical privind textele legislative ale Vaticanului. La 1 mai 2003, profesorul Durand a devenit membru fondator al *Agenţiei Internaţionale pentru Diplomaţie şi Opinie Publică*, din Paris, pentru ca în 2006 să devină fondator al programului de cercetare şi formare Nr. 2 al *AIDOP*, cu tema *Violenţa şi religia*, fiind şi directorul acestuia până în anul 2010, când a

https://biblioteca-digitala.ro

devenit programul *Tranzacţiile conflictuale ale religiilor*. Tot începând din 2006, Prof. Durand este fondatorul şi preşedintele Seminarului specializat *AIDOP*: Naturalismul şi religiile. În sfârşit, din 2007, profesorul francez este co-fondatorul Programului de Cercetare al Departamentului pentru „Bisericile Orientale" al *CIDCC: Ajutorarea diecezană sau eparhială a creştinilor refugiaţi şi migranţi*. Nu este lipsit de interes faptul că Prof. Durand organizează sau participă la numeroase colocvii sau întruniri ştiinţifice în Franţa şi în străinătate, una din coordonatele activităţii sale fiind şi colaborarea cu teologi, oameni de cultură sau din lumea ştiinţelor politice sau a ştiinţelor exacte. În ceea ce priveşte facultatea noastră, putem aminti faptul că în cadrul Agenţiei AIDOP au fost cooptaţi Pr. Ioan-Vasile Leb şi Patriciu-Dorin Vlaicu, singurii din România.

O altă latură a personalităţii Prof. Durand este cea artistică. Teolog profund, dar şi artist creştin, PC Sa este fondatorul Atelierului de Creaţie Cinematografică *Jean-Jacques Boildieu*, care şi-a deschis porţile încă din 1999, multe din expoziţiile sale fiind organizate în sala Sertillange a Mănăstirii dominicane Saint Jacques din Paris.

Întrucât PC Sa este, prin definiţie, profesor de drept canonic, trebuie amintit faptul că a predat cursuri, între altele, la universităţile catolice din Yaounde, Camerun, Lateran, Roma, la Facultatea de Drept Canonic de la Veneţia şi altele, ţinând şi conferinţe în limbi străine ca germana, italiana sau engleza.

Actualmente, Prof. Jean Paul Durand este Decan Onorific al Facultăţii de Drept Canonic a Institutului Catolic din Paris (ICP) şi preot al Fraţilor Predicatori din Mănăstirea Diminicană „Saint Jacques" din Paris, aparţinătoare provinciei Dominicane a Franţei. Teolog canonist şi moralist de elită, este, mai departe, consultant al Consiliului Pontifical privind Textele legislative ale Sfântului Scaun, din Roma, precum şi co-director de studii al programului Erasmus-Socrates-Gratianus, în legătură cu programul Gratianus al Facultăţii de Drept „Jean Monnet" a Universităţii Paris Sud-XI. De asemenea, este director de teze doctorale la Facultatea de Drept Canonic a Institutului Catolic din Paris şi la Facultatea de Drept „Jean Monnet" a Universităţii Paris Sud-XI, fiind şi director al programului *DSR de cercetare a noţiunii de „Biserică naţională"*. Este, de ani mulţi, director al colecţiilor

https://biblioteca-digitala.ro

„Istoria moralei", „Dreptul şi societăţile religioase" (DSR), „Dreptul internaţional al libertăţii religioase şi a religiei", „Drept canonic şi drept civil bisericesc", „Drept civil bisericesc", toate părţi constitutive ale renumitei Edituri parisiene Cerf. Şi enumerarea lor ar putea continua, însă ne oprim aici pentru a sublinia nu numai contribuţia sa în domeniul teologiei catolice, ci şi pe tărâmul cooperării intercreştine şi interreligioase, lucru care se vede cu uşurinţă din colaborările cu teologi ortodocşi, anglicani sau reformaţi, atât în cadrul proiectelor ştiinţifice conduse de PC Sa, cât şi din paginile unor reviste pe care le coordonează: *L'année canonique (*Paris*), Oasis (*Veneţia*) sau Forum canonicum* (Lisabona). Pentru meritele sale, Prof. Jean Paul Durand a fost ales membru al Academiei Catolice din Franţa, titlu cu care puţini teologi se pot mândri.

În ceea ce priveşte aportul PC Sale la dezvoltarea relaţiilor franco-române din cadrul UBB, amintim, între altele, susţinerea unor teologi ortodocşi români la studii în cadrul ICP, fie ca doctoranzi, fie la studii post-doctorale. Amintim aici doctoratul încheiat cu obţinerea titlului academic de „doctor în teologie" de către Pr. Patriciu Vlaicu, dar şi cooptarea în programul „Gratianus" a celui amintit şi a Pr. Ioan-Vasile Leb. Din cele zece colocvii organizate pe tema „Bisericile Naţionale", cel de-al treilea, din 2002, s-a ţinut la UBB şi la Mitropolia Ortodoxă din Cluj, sub patronajul regretatului Mitropolit Bartolomeu, cu participarea multor personalităţi bisericeşti şi laice, dintre care amintim doar pe Mons. Jean Claude Perisset, fostul nunţiu papal la Bucureşti. Actele colocviului au fost publicate în volum, sub titlul: *Cultele şi Statul în România*, Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2005, şi în franceză, în *L'année canonique*, Paris, 2004. Colaborarea începută încă din anul 2000 este în desfăşurare, atât prin participare la conferinţe, cât şi prin ţinerea de cursuri, de-o parte şi de cealaltă, sau prin publicarea de studii în revistele noastre. Şi sperăm ca această colaborare benefică să continue şi în viitor, acordarea titlului de „Doctor Honoris Causa" merituosului profesor Jean Paul Durand fiind doar un moment – evident cu o semnificaţie deosebită – pe traseul conlucrării dintre cele două prestigioase instituţii universitare.

https://biblioteca-digitala.ro

LAUDATIO

În onoarea Prof. Univ. Dr. Felix Unger, Președintele Academiei Europene de Științe și Arte din Salzburg, rostit de Prof. Univ. Dr. † Ioan Andrei Andreicuţ, Mitropolitul Clujului, în ziua de 10 octombrie 2013.

„Un erudit om de ştiinţă, misionar al spiritualităţii şi al comuniunii creştine într-o Europă secularizată şi fragmentată”

Se vorbeşte tot mai des de secularizare. Cei mai mulţi dintre oamenii titraţi, chiar dacă au o viaţă spirituală, nu şi-o afişează. Consideră că preocupările religioase sunt un lucru prea intim şi nu e nevoie să-l facă cunoscut. Mai mult, poate că-şi tăinuiesc viaţa lor duhovnicească, pentru a nu fi persiflaţi şi marginalizaţi.

Sunt însă şi excepţii vrednice de admirat. O asemenea excepţie, după cum am putut recepta eu, este Profesorul Universitar Dr. Dr. h.c. Felix Unger, savant de renume mondial. Domnia Sa, dimpreună cu Cardinalul Franz König, Arhiepiscopul Vienei, şi cu Profesorul Nikolaus Lobkowicz, au fondat, în 1990, Academia Scientiarum et Artium Europaea, al cărui preşedinte și este. Sediul instituției este la Salzburg.

Această Academie nu are profil eclezial, dar, prin modul în care se manifestă şi prin componenţa sa, dovedește o serioasă orientare creştină. În rândurile ei, pe lângă eruditi oameni de ştiinţă, pe lângă reprezentanţi de seamă ai culturii contemporane, pe lângă notabili oameni de stat, se numără şi cunoscuţi prelaţi ai Bisericilor Catolice, Ortodoxe şi Protestante. Îl amintim doar pe Sanctitatea Sa, Papa Benedict al XVI (Joseph Ratzinger).

Gândindu-te la greutatea oamenilor ce alcătuiesc acest for ştiinţific, îţi poţi pune întrebarea: de ce nu vor fi consimțit cei din staful european să insereze în proiectata constituţie a Uniunii Europene că Europa are rădăcini creştine?

Părintele Nicolae Steinhardt, evreu convertit la creştinism şi pătimitor în temniţele comuniste, va fi în stare, datorită erudiţiei sale, să admire sublimitatea creştinismului: „Nefiind botezat în pruncie, ci în deplină maturitate, am putut experimenta botezul totodată ca Sfântă Taină şi taina,

https://biblioteca-digitala.ro

ca moarte şi înviere, ca izvor nesecat de apă vie şi de senzaţională fericire. Covârşitoarea majoritate a creştinilor n-au cum şti ce simte cel botezat şi ce este în adevăr actul acela fulgerător, dar cei aflaţi în situaţia mea ştiu cum nu se poate mai limpede că nu e formă, un ritual, o ceremonie, un simbol; e o lucrare directă a Dumnezeului celui viu”[62].

Într-o lume care ar avea o viaţă spirituală normală, oamenii ar simţi această lucrare directă a lui Dumnezeu. Dar cu mulţi se petrece un proces de înstrăinare care a fost foarte bine surprins de către Octavian Goga: „Şi acum, iartă-mă şi nu te supăra pe mine, pune el o întrebare retorică, dacă, fără a-ţi cere răspuns, stau şi mă întreb, care este credinţa dumneatale, mult lăudat intelectual al naţiei mele? Când ai pornit de acolo din căsuţa de la ţară şi te-au dus la şcoală... Mai ziceai «Tatăl nostru» seara şi visai cu iele şi pricolici. Duceai în suflet moştenirea din bătrâni: o candelă, care licărea în taină şi-ţi lumina drumul. Dar ţi s-a risipit moştenirea asta. S-a spulberat zi de zi şi s-a fărâmiţat în calea ta. Şi fără să vreau, îmi vine în minte o problemă atât de mare şi atât de nebăgată în seamă a vremii noastre frământate de patimi mici: educaţia religioasă a cărturărimii noastre”[63].

Încet, încet, intelectualul devine indiferent din punct de vedere religios. Nu are o viaţă de creştin practicant. Şi mai rău decât atât, poate deveni potrivnic Bisericii. Şi ne punem întrebarea: care o fi pricina unor asemenea atitudini anticreştine? Duhul anticristic strecurat subtil în sufletele oamenilor? Un mimetism intelectual care cere ca europenistul să fie distanţat faţă de o viaţă religioasă activă? Aversiunea faţă de conflictul ce a existat sute de ani între secular şi religios? Moştenirea duhului revoluţiei franceze?

Oricare ar fi obârşia unor asemenea atitudini, ne mângâie sufletul faptul că sunt şi oameni de ştiinţă cu mare greutate care au şi o viaţă creştină normală. Unul dintre ei este Profesorul Dr. Dr. h.c. Felix Unger, personalitate recunoscută pe plan internaţional ca om consacrat cercetărilor ştiinţifice, în special în domeniul chirurgiei cardiovasculare.

Este cunoscută activitatea sa în întreg spațiul euroatlantic prin valoroasele contribuții pe care le-a adus în zona chirurgiei cardiovasculare,

---

[62] Nicolae Steinhardt, *Dăruind vei dobândi,* Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2000, p. 14.
[63] Octavian Goga, *Pe urmele unui trecător,* Arad, 1911, p. 32.

https://biblioteca-digitala.ro

prin participarea la numeroase întruniri și congrese internaționale, fiind membru în numeroase comisii științifice.

Profesorul Felix Unger este Președintele Academiei Europene de Științe și Arte din Salzburg, Academie ce își propune să lărgească sfera de cunoaștere și educație. După cum a mărturisit Domnia Sa, spiritul Academiei pune la bază interdisciplinaritatea ca esență a colaborărilor, care sunt transnaționale. Academia a fost întemeiată în anul 1990 la Salzburg, în Austria, de către Prof. Dr. Felix Unger, alături de cardinalul Vienei, Franz Köning, și filosoful Nikolaus Lobkowicz.

Profesorul Dr. Dr.h.c. Felix Unger s-a născut pe data de 2 martie 1946 în Klagenfurt, Austria, și este căsătorit cu Monika von Fioreschy, având doi copii: Stephan și Mattäus. Urmează Liceul Francez din Viena, iar între 1965-1971, Facultatea de Medicină a Universității din Viena, pe care o absolvă cu M.D. După obținerea licenței, activează ca rezident la Clinica de Cardiologie a Universității din Viena, iar din 1972, la Clinica de Chirurgie a Universității din Viena.

În anul 1974, petrece șapte luni în Statele Unite ale Americii împreună cu Denton A. Cooley, la Houston/Texas, cu Yukihiko Nose, la Cleveland/ Ohio și cu Dr. Willem Kolff, în Salt Lake City/Utah.

Revenind în Europa, se consacră pregătirii în domeniul chirurgiei. Devine, în anul 1978, Asistent Universitar la Universitatea din Viena și, din același an, asociat al Clinicii Universitare de Chirurgie din Innsbruck. În anul 1983, devine Profesor de Chirurgie și conduce, între 1983-2011, Clinica Universitară pentru Chirurgie cardiovasculară din Salzburg.

Principala preocupare o constituie chirurgia cardiovasculară, iar în domeniul științific a fost preocupat de circulația asistată și inima artificială. A inventat inima elipsoidală pentru circulația asistată. Din anul 1977, a realizat 22 de implanturi clinice, 20 dintre ele fiind dispozitive de asistare ventriculară stângă, iar două au fost implanturi de cord artificial. În martie 1986, a realizat în premieră primul transplant cu inimă artificială din Europa.

Profesorul Felix Unger este autor și co-autor a mai mult de 400 de publicații, a condus sesiunile unor numeroase conferințe internaționale și are peste 60 de prezentări științifice. A editat mai multe cărți, reprezentative fiind *Circulația asistată, Circulația asistată II, Circulația asistată III* și

https://biblioteca-digitala.ro

Chirurgia arterei coronare. A prezidat 9 întâlniri științifice în Innsbruck și Salzburg.

În anul 1985 a coordonat un workshop Internațional în Salzburg cu tema *Chirurgia arterei coronare pentru nonagenari*, fiind sprijinit de Societatea Europeană pentru Cardiologie, Societatea Europeană pentru Chirurgia Cardiacă și Organizația Mondială pentru Sănătate, oficiul regional pentru Europa. În anul 1993, a prezidat cea de-a treia Adunare Anuală a Societății Internaționale a Chirurgilor Cardio-Toracici din Salzburg.

Profesorul Unger a ocupat numeroase funcții de conducere în stafurile instituțiilor medicale și nu numai, dintre care amintim: Director al Institutului European al Inimii, din anul 1990 până în prezent; Director al Institutului European pentru Sănătate, din anul 2001 până în prezent; Ambasador al Crucii Roșii în Austria.

Mai multe țări au beneficiat de erudiția sa, fiind în colaborare cu Academiile de Știință din SUA, Slovacia, Serbia, Rusia, Ungaria, Georgia, Macedonia. De asemenea, a fost membru a mai multor organizații și instituții dintre care amintim: Societatea pentru Chirurgie din Austria și Germania; Societatea Europeană pentru Chirurgie Cardiacă; Societatea Internațională pentru Organe Artificiale; Societatea Americană pentru Chirurgie Toracică. A fost Președintele Societății Internaționale a Chirurgilor Cardio-Toracici.

Este, datorită performanțelor sale cunoscute și recunoscute, Doctor Honoris Causa al Universităților din: Budapesta (1994), Timișoara (1994), Tokyo (1994), Marburg (2002), Riga (2003). A primit multe alte premii și diplome.

Însă ceea ce-l face foarte cunoscut este faptul că, din 1990, este Președintele Academiei Europene de Științe și Arte, al cărei co-fondator și este. Această Academie întrunește oameni deosebiți din toate domeniile științifice și din numeroase confesiuni creștine. Unii dintre aceștia ocupă și pe tărâm administrativ-politic poziții importante, alții sunt personalități eclesiastice. Sunt prezenți aici câțiva șefi de stat, fostul suveran pontif, precum și laureați ai Premiului Nobel și mai mulți savanți ai lumii.

Datorită tuturor acestor realități, considerăm că este justificată propunerea Facultății de Teologie și, în consecință, recomandăm cu toată căldura

https://biblioteca-digitala.ro

acordarea titlului de Doctor Honoris Causa al Universității „Babeș-Bolyai" Profesorului Universitar Dr. Dr.h.c. Felix Unger.

Universitatea noastră este una de prestigiu şi între multele ei facultăţi se numără şi cele patru de teologie: teologie ortodoxă, teologie romano-catolică, teologie greco-catolică şi teologie protestantă. Acest spirit ecumenic este tocmai cel pe care-l promovează şi Academia Europeană de Ştiinţe şi Arte din Salzburg. Iar preocupările spirituale prezente, atât în Academia Europeană de Ştiinţe şi Arte, cât şi în Universitatea „Babeş-Bolyai", sunt o mărturie că între ştiinţă şi credinţă nu există un conflict real. Dar, după cum afirma Nichifor Crainic, fantoma conflictului trebuie agitată pentru a pregăti o generaţie străină de Hristos şi duşmănoasă faţă de Biserică[64]. Cei ce fac lucrul acesta îl fac în numele unei culturi laice şi eliberată din chingile gândirii creştine. Din păcate, această cultură, după afirmaţia părintelui Rafail Noica, este o cultură smintită. Cultura este orişice cultivăm. Şi cultivarea pământului este o cultură. Şi cultivarea păcatului este o cultură, smintită, dar cultură. Dumnezeu ne cheamă să cultivăm în noi cele ce sunt ale vieţii[65].

Profesorul Dr. Dr.h.c. Felix Unger cultivă cele ale vieţii, iar prezenţa Domniei Sale în rândurile comunităţii noastre academice ne face bucurie şi ne onorează.

Ad multos annos vivas Profesore!

[64] Nichifor Crainic, *Nostalgia Paradisului*, Editura Moldova, Iaşi, 1994, p. 14

[65] Rafail Noica, *Cultura Duhului,* Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2000, p. 15.

https://biblioteca-digitala.ro

40

Întronizarea Î.P.S. Andrei Andreicuț în scaunul de Arhiepiscop și Mitropolit al Clujului

Întrunit în şedinţă de lucru în Sala Sinodală din Reşedinţa patriarhală, în ziua de 18 martie 2011, sub preşedinţia Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române l-a ales prin vot secret pe Înalt Preasfinţitul Părinte Andrei Andreicuţ în scaunul vacant de Arhiepiscop al Vadului, Feleacului şi Clujului şi Mitropolit al Clujului, Albei, Crişanei şi Maramureşului.

Întronizarea Î.P.S. Andrei Andreicuţ a avut loc cu ocazia Praznicului Bunei Vestiri din ziua de vineri, 25 martie 2011. Evenimentul s-a desfăşurat în Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca, la cinci ani de la înfiinţarea Mitropoliei clujene şi de la întronizarea Mitropolitului Bartolomeu Anania.

Liturghia Arhierească a început în jurul orei 9.00, fiind oficiată de 24 de ierarhi, în frunte cu Preafericitul Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Au fost de față Mitropoliţii: Î.P.S. Teofan Savu, al Moldovei, Î.P.S. Laurenţiu Streza, al Ardealului, Î.P.S. Iosif Pop, al Parisului, Î.P.S. Irineu al Olteniei; Arhiepiscopii Î.P.S. Iustinian, al Maramureşului şi Sătmarului, Î.P.S. Teodosie, al Tomisului, Î.P.S. Calinic al Argeşului; Episcopii-vicari ai Clujului, Irineu Pop-Bistriţeanul şi Vasile Someşanul. În faţa Catedralei s-au adunat mii de credincioşi, iar lăcaşul de cult a fost arhiplin.

https://biblioteca-digitala.ro

În jurul orei 12.20, Î.P.S. Andrei Andreicuţ a fost aşezat în scaunul de arhiepiscop şi mitropolit al Clujului. Acesta a primit din mâinile Patriarhului Daniel însemnele specifice Arhiepiscopului şi Mitropolitului Clujului şi a fost înscăunat pe tronul arhieresc din Catedrala mitropolitană din Cluj-Napoca.

În cuvântarea sa, Patriarhul Daniel a declarat că activitatea Î.P.S. Andrei, timp de 21 de ani, la Alba Iulia, îi va fi de folos pentru misiunea pe care o va avea la Cluj. Acesta a precizat că, la Cluj, nevoia de reprezentare a Bisericii este mare, iar posibilităţile de lucrare misionară, foarte multe. În continuare, a fost citit mesajul preşedintelui României, Traian Băsescu, care a subliniat atât rolul Bisericii în societatea românească, cât și convingerea că meritele de la Alba ale Î.P.S. Andrei sunt incontestabile, fiind convins că acestea vor continua şi la Cluj.

În încheiere, noul Arhiepiscop și Mitropolit al Clujului s-a adresat asistenței cu următoarele cuvinte: „Preafericite Părinte Patriarh, Înalt Preasfinţiile şi Preasfinţiile Voastre, Excelenţele Voastre, conducători ai celorlalte confesiune creştine, Domnilor miniştri, Domnilor Parlamentari, Distinşi membri ai corpului academic clujean, Onorate oficialităţi centrale şi locale, Preacuvioşi şi Preacucernici Părinţi, Preacuvioase maici şi iubiţi fraţi şi surori! În aceste momente solemne, cu smerenie, dau slavă Preasfintei Treimi pentru lucrarea ei minunată dintotdeauna, săvârşită în Biserica Sa. Apoi, cu recunoştinţă, mulţumesc Preafericitului Părinte Patriarh Daniel şi Sfântului Sinod, care m-au chemat la această slujire plină de responsabilitate; pe de o parte, această slujire îmi aduce mângâierea continuării misiunii în slujba lui Hristos, în calitate de mitropolit, pe de altă parte, îmi oferă o cruce în plus.

Mitropolitul este şi el episcop, doar că, din punct de vedere pastoral şi administrativ, are responsabilităţi mai mari. Referitor la slujirea episcopală, Părintele Dumitru Stăniloae scrie că «*episcopii sunt ramurile care, pornind din aceeaşi tulpină apostolică, extind harul şi conţinutul vieţii apostolice, în toate rămurelele care sunt preoţii şi în toate frunzele sau rodurile care sunt credincioşii. Mai bine zis, aceeaşi sevă care este Hristos se extinde prin episcopi şi preoţi în tot pomul Bisericii, aflându-se în mod nemijlocit în fiecare mădular al ei. Fără harul succesiunii apostolice a ierarhiei şi fără învăţătura apostolică transmisă odată cu el,*

https://biblioteca-digitala.ro

n-ar fi creştini botezaţi, nu s-ar împărtăşi creştinii cu Hristos în Euharistie, nu L-ar cunoaşte pe Hristos în lucrarea Lui în ei aşa cum a fost şi cum a lucrat în tot trecutul»[1].

Convins de această realitate, în misiunea mea, mai întâi de toate în acţiunile ce le voi demara, mă voi consulta cu Preafericitul Părinte Patriarh şi voi fi în deplină ascultare faţă de hotărârile Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. În comuniune cu episcopatul ortodox al Bisericii noastre, cu tot episcopatul Bisericii Ortodoxe Universale, mă voi strădui să-L slujesc pe Hristos cu dăruire şi cu credincioşie.

Ştiu că această slujire este înălţătoare şi sublimă, dar, în acelaşi timp, grea, încărcată cu multe sarcini şi griji, pentru că pe ierarh trebuie să-l întristeze şi să-l doară tot ce-l poate întrista şi durea pe Mântuitorul. Plecând de la persoana noastră, de la cei apropiaţi, de la cei pe care-i păstorim, de la oraşul nostru, de la Eparhia noastră, de la Mitropolia noastră, de la țara noastră, de la lumea în care trăim, observăm cât de multe sunt necazurile şi problemele cu care se confruntă oamenii şi cât de cumplit este păcatul în diferitele lui ipostaze. Toate acestea-L dor pe Mântuitorul şi trebuie să ne doară şi pe noi!

În testamentul pe care ni l-a lăsat înaintaşul nostru, vrednicul de pomenire Mitropolit Bartolomeu, luând în calcul situaţia complexă de astăzi, a scris: «*La cârma Mitropoliei îmi doresc un urmaş vrednic şi demn, credincios Bisericii Ortodoxe, responsabil, integru, adversar al corupţiei de orice fel şi sub orice formă, care să continue şi să desăvârşească ceea ce am început eu*». Ne vom strădui să împlinim şi să continuăm misiunea pastorală transmisă nouă. În misiunea noastră, aşa cum specificam, vom fi în deplină conlucrare cu Episcopii Sinodului Mitropolitan al Clujului, Albei, Crişanei şi Maramureşului. Dar, în acelaşi timp, vom fi în conlucrare cu ierarhii din Sinodul Mitropoliei Ardealului. Şi, aşa cum ne-a sfătuit Părintele Patriarh Daniel, şi cum a hotărât Sfântul Sinod, pentru problemele de importanţă comună, ne vom întâlni în sinaxă de două ori pe an, pentru că formăm o singură Transilvanie. Iar pe Episcopii vicari ai Arhiepiscopiei Clujului îi încredinţez de toată dragostea şi buna conlucrare.

[1] Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. al III-lea, Bucureşti, 1978, p. 163.

https://biblioteca-digitala.ro

În ceea ce priveşte misiunea mea pastorală şi administrativă, în relaţiile cu preoţii şi credincioşii, mă voi călăuzi după câteva principii: a) Atât cât îmi va permite timpul, îi voi primi pe toţi preoţii şi credincioşii cu bucuriile, cu necazurile şi cu problemele lor. Toţi laolaltă formăm Biserica lui Dumnezeu, iar drumul spre mântuire îl facem împreună. b) La Sfânta Liturghie şi în rugăciunile particulare, ei toţi vor fi în inima mea. În acest sens, Sfântul Apostol Pavel ne îndeamnă «*să facem cereri, rugăciuni, mijlociri, pentru toţi oamenii… că acesta este lucru bun şi primit înaintea lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru, care voieşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină*» (1 Timotei 2,1-4). c) Pe lângă disponibilitatea de a-i primi, asculta şi de a mă ruga pentru dânşii, mă voi strădui să-i ajut, după puterile mele, potrivit tot îndemnului Sfântului Apostol Pavel, care zice: «*purtaţi-vă sarcinile unii altora şi aşa veţi împlini legea lui Hristos*» (Galateni 6,2). Am pomenit aici doar aceste trei principii, întrucât le-am considerat mai importante.

În acelaşi timp, sufletul meu aşteaptă şi din partea frăţiilor lor aceeaşi deschidere. Am nevoie de duhovnicescul ataşament al clerului, al cinului monahal şi al credincioşilor. Am nevoie de rugăciunile, dragostea şi ascultarea lor. Acelaşi Sfânt Apostol Pavel zice: «*Ascultaţi pe mai-marii noştri şi vă supuneţi lor, fiindcă ei priveghează pentru sufletele voastre, având să dea de ele seamă, ca să facă aceasta cu bucurie şi nu suspinând, căci aceasta nu v-ar fi de folos*» (Evrei, 13,17).

Mă voi opri acum la o altă importantă dimensiune a misiunii mele: şi anume, relaţiile cu Universitatea şi cu toate instituţiile din Cluj şi din Mitropolie. Intelectualii au un rol covârşitor în ceea ce priveşte progresul României de astăzi şi de mâine. Ei îi formează pe tinerii noştri. Lor le spune Înţeleptul Solomon: «*Deprinde pe tânăr cu purtarea pe care trebuie s-o aibă, şi chiar când va îmbătrâni, nu se va abate de la ea*» (Pilde 22,6). Cu gândul la această lucrare de maximă importanţă pe care o desfăşoară, îi asigur de preţuirea, dragostea, conlucrarea şi ataşamentul meu.

Intelectualitatea noastră nu-i scutită nici de ispite. Obiectivi fiind, ne dăm seama că intelectualitatea trăieşte de mult timp într-o lume secularizată şi secularizantă. De aceea, în cele ce urmează, vă voi reda o întrebare retorică a lui Octavian Goga: «*Şi acum, fără a-ţi cere un răspuns,*

https://biblioteca-digitala.ro

stau şi mă întreb: Care este credinţa dumneatale, intelectual al naţiei mele? Când ai pornit de acolo, din căsuţa de la ţară, şi te-ai dus la şcoală, mai ziceai «Tatăl nostru» seara şi visai cu iele şi pricolici. Duceai în suflet moştenirea din bătrâni: o candelă care licărea în taină şi-ţi lumina drumul. Dar ţi s-a risipit moştenirea asta. S-a spulberat zi de zi şi s-a fărâmiţat în calea ta. Şi, fără să vreau, îmi vine în minte o problemă atât de mare şi atât de nebăgată în seamă a vremii noastre frământate de patimi mici: educaţia religioasă a cărturărimii noastre. Nu găsiţi că ar trebui făcut ceva pentru a ne salva tineretul, dându-i dascăli luminaţi, cari în şcolile secundare să-l înveţe credinţa în Dumnezeu, şi preoţi cu guri de aur cari să cuvânteze acolo, în centrele studenţimii noastre universitare? Fiindcă, aşa cum suntem astăzi, noi nu ştim ce vrem şi nu ştim unde mergem»[2]. În mare măsură, cele afirmate de Goga atunci se potrivesc şi astăzi.

Plecând de la această idee, îmi mărturisesc intenţia, aşa cum a făcut înaintaşul meu, să mă ocup de tineri. De fapt, voi continua lucrarea de la Alba Iulia, unde am înfiinţat două şcoli teologice, Facultatea de Teologie şi Seminarul Teologic, care au o aşezare duhovnicească bună şi pe care-o doresc şi aici, la Cluj. În acest sens, tinerii au deschisă poarta sufletului meu şi le voi răspunde, după posibilităţi, solicitărilor. ASCOR-ul şi celelalte organizaţii de tineret vor fi tratate cu multă solicitudine. Iar proiectul catehetic «Hristos împărtăşit copiilor», început de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, va fi implementat în toată Mitropolia. Punctual, la Catedrala Mitropolitană, duminică seara, se va derula proiectul catehetic «*O seară cu Domnul Hristos şi cu Preasfânta Sa Maică*». Postul de Radio «*Renaşterea*», pe care Mitropolitul Bartolomeu, prin testament, ni-l lasă în grijă, va fi în atenţia noastră. El va colabora cu mijloacele media ale Sfintei Patriarhii, iar revistele «*Renaşterea*» *şi «Tabor»* vom încerca să le menţinem la înălţimea cuvenită.

O altă lucrare importantă a Bisericii este cea socială. În perioada de început a creştinismului, două preocupări erau pe primul plan: participarea la Liturghie şi filantropia. De fapt, criteriul Judecăţii Universale îl vor constitui faptele milei sufleteşti şi trupeşti. «*Flămând am fost, şi Mi-aţi dat să mănânc; însetat am fost, şi Mi-aţi dat să beau; străin am fost, şi M-aţi primit; gol am fost, şi M-aţi îmbrăcat; bolnav am fost, şi M-aţi cercetat; în temniţă am fost, şi*

[2] Octavian Goga, *Pe urmele unui trecător*, Arad, 1901, p. 32.

https://biblioteca-digitala.ro

aţi venit la Mine» (Matei 25,35-36), ne va spune Mântuitorul. Astfel, implicarea socială, într-o lume cu atât de mulţi oameni necăjiţi, copii abandonaţi, bătrâni singuri, bolnavi de toate felurile, va fi o preocupare de suflet.

Avem în acest sens experienţa conlucrării cu administraţiile judeţene şi locale din Arhiepiscopia Alba Iuliei, obţinând adesea rezultate bune, peste aşteptări. Cu atât mai mult sperăm la rezultate remarcabile în Cluj, unde instituţiile medicale sunt «de primă mână», iar posibilităţile administraţiilor locale sunt mult mai mari.

Clujul, metropolă a Transilvaniei, nu este locuit numai de români ortodocşi, ci şi de alte etnii şi confesiuni. Toţi însă vieţuim prin harul şi iubirea lui Dumnezeu. De aceea, în spirit ecumenic, fără a face rabat doctrinar, le deschidem braţele celorlalte confesiuni, începând cu greco-catolicii, continuând cu romano-catolicii şi protestanţii, urmând îndemnului Sfântului Apostol Pavel, care zice: «*Îngăduiţi-vă unii pe alţii în iubire, silindu-vă să păziţi unitatea Duhului, întru legătura păcii*» (Romani 4,2-3).

Preafericirea Voastră, Onorată asistenţă! În aceste momente sfinte, gândul îmi merge departe, «la obârşie, la izvor»[3], la satul Oarţa de Sus din Maramureş, la Părinţii Andrei şi Elena, la minunata mea bunică, Iuliana, a cărei credinţă o râvnesc şi acum. Preotul copilăriei mele a fost un intelectual cu o cultură temeinică, pe nume Ioan Mihali. Minunata dăscăliţa Margareta Chira mi-a pus creionul în mână, când eram copil, iar liceul l-am urmat în Cehul Silvaniei. După ce am absolvit Facultatea de Construcţii Căi Ferate am ajuns aici, în Cluj, la Întreprinderea de Construcţii Căi Ferate. În devenirea mea, din acea vreme, rămân în altarul sufletului, la loc de mare cinste, trei duhovnici: Părintele George Teodorescu de la Schitul Darvari din Bucureşti, Părintele Paisie Olaru de la Sihla (judeţul Neamţ) şi, mai apoi, Părintele Arsenie Papacioc de la Techirghiol.

După ce am studiat la Institutul Teologic Universitar de la Sibiu, la 25 august 1978, în această Catedrală, mult rugătorul Arhiepiscop Teofil Herineanu m-a hirotonit diacon, iar pe 27 august 1978, la Apahida, preot. Au urmat şapte ani de misiune pastorală în oraşul Turda. Am întâlnit acolo oameni deosebiţi, pe care, când a venit timpul să plec, i-am părăsit cu greu. Vrednicul de pomenire Arhiepiscop Teofil, gândindu-se că aş putea împlini

[3] Lucian Blaga, *Poezii*, Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1966, p. 416.

https://biblioteca-digitala.ro

o misiune mai mare, m-a transferat la Parohia «Iris» din Cluj, transfer care n-a fost recunoscut de către Departamentul Cultelor niciodată, Arhiepiscopul fiind nevoit să cedeze. Dar toate s-au petrecut cu îngăduința lui Dumnezeu, chiar și încercările care au mai urmat.

În 1985, Vrednicul de pomenire Episcop Emilian Birdaș al Alba Iuliei m-a solicitat să mă transfer la Alba Iulia, ca preot slujitor, și am acceptat. Cinci ani am fost preot paroh la «Maieri I» în Alba Iulia; iar apoi, 21 de ani, chiriarhul Arhiepiscopiei Alba Iuliei. Soborul de ierarhi care m-au hirotonit Episcop în ziua de 25 februarie 1990 l-a avut protos pe Mitropolitul cărturar Antonie Plămădeală. Iar părinte duhovnicesc mi-a fost blândul Episcop Ioan Mihălțan, până s-a mutat la Domnul (2008).

Cu mila și binecuvântarea lui Dumnezeu, legăturile duhovnicești cu oameni iubitori de cele sfinte au fost multe, iar lucrarea pastorală a fost rodnică. Acum, când Preafericirea Voastră și Sfântul Sinod m-ați chemat la această înaltă slujire, de a-i urma în scaun vrednicului Mitropolit Bartolomeu, mă gândesc cum a rodit lucrarea pastorală prin cele două școli teologice înființate și îndrumate la Alba Iulia, prin cele 43 de vetre monahale noi, prin multele așezăminte de asistență socială înființate și organizate, prin postul de radio Reîntregirea și, mai ales, prin jertfelnicia preoților și credincioșilor noștri dragi, pe care i-am păstorit 21 de ani (1990-2011).

Tuturor le mulțumesc din suflet și vă asigur, pe Preafericirea Voastră, Sfântul Sinod, Sinodul Mitropolitan, clerul și credincioșii acestei Mitropolii, că voi sluji Domnului Hristos cu râvnă și dăruire. Așa să-mi ajute Dumnezeu! Amin!”.

Slujba de întronizare s-a terminat în jurul orei 13.00, iar noul Mitropolit al Clujului, Î.P.S. Andrei, a ieșit din Catedrală și a transmis un mesaj de binecuvântare credincioșilor.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

41

Sfințirea pietrei de temelie a Campusului Teologic „Nicolae Ivan”

Luni, 23 mai 2011, Î.P.S. Andrei, Arhiepiscopul şi Mitropolitul Clujului, a sfinţit piatra de temelie a Campusului Teologic „Nicolae Ivan”, situat pe un teren de 5.000 mp, de pe strada Coastei, pus la dispoziţie de Primăria şi Consiliul Local Cluj-Napoca, ce urma să includă noul sediu al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca şi un centru social. La slujba care a fost oficiată de la ora 12.00, chiar pe locul altarului Paraclisului viitoarei instituţii de învăţământ, a asistat P.S. Vasile Someşanul, Episcop-vicar pe sectorul misionar-social al Arhiepiscopiei Clujului, profesorii Facultății de Teologie, în frunte cu Decanul, Pr. Prof. Ioan Chirilă, și protopopii din Eparhie. Alături de aceștia, au fost de faţă o mulțime de studenţi ai Facultăţii, însoţiţi de dascălii lor, precum și autoritățile locale.

Cu acest prilej, Î.P.S. Mitropolit Andrei a rostit un cuvânt de învățătură, prin care a încercat să argumenteze construcția acestui complex studențesc, format din săli de curs, două cămine cu 400 de locuri, unul pentru fete şi altul pentru băieţi, o bibliotecă, un centru social cu diverse servicii, parking subteran. „Cel ce va face şi va învăţa «mare» se va chema în împărăţia Cerurilor. Noi, cei care avem o anumită vârstă, suntem datori să-i formăm pe cei tineri. Şi pentru o lume mai bună, mai echilibrată, o lume care nu se secularizează, nu se face rea, egoistă, ci o lume mai duhovnicească, mai altruistă, mai milostivă, e nevoie ca oamenii să fie apropiaţi de Dumnezeu. Or, lucrul acesta îl fac slujitorii Bisericii, iar pentru

https://biblioteca-digitala.ro

ca aici să se poată pregăti bine, e nevoie de o Facultate de Teologie modernă”[1].

În unanimitate s-a stabilit ca viitorul Campus teologic să poarte numele vrednicului de pomenire Episcop Nicolae Ivan, de numele căruia se leagă înființarea învățământului teologic ortodox clujean.

Cu această ocazie, Î.P.S. Mitropolit Andrei a reamintit asistenței importantele realizări ale Episcopului Nicolae Ivan: „Numele patronului pe care l-am ales este cunoscut, e vorba de Episcopul-ctitor Nicolae Ivan, care, atunci când a venit în Cluj, a făcut şi Catedrala, a făcut şi Biserica «Sfântul Nicolae», a întemeiat şi Seminarul Teologic, şi tipografia, toate acestea au fost scrise în cartea eternităţii, dar e o mare virtute şi recunoştinţă a noastră, a urmaşilor, care ne aducem aminte de înaintaşi ca, așa cum spune Sfântul Apostol Pavel, să le urmăm credinţa.

Imediat după hirotonirea întru Arhiereu la Cluj, Episcopul Nicolae Ivan s-a angajat într-un ambiţios proiect de rectitorire. În cei 15 ani de arhierie, în fruntea noii Episcopii pe care a zidit-o din temelii, a ridicat Catedrala Eparhială din Cluj-Napoca, a întemeiat Academia Teologică Ortodoxă, cu un local propriu şi cu un corp profesoral de elită, a obţinut actuala reşedinţă, un orfelinat şi un cămin preoţesc, a întemeiat o tipografie şi a scos la lumină foaia eparhială «Renaşterea». Episcopul Nicolae Ivan a trecut la cele veşnice în 3 februarie 1936, fiind înmormântat într-o criptă din subsolul Catedralei din Cluj-Napoca...”[2].

În luna mai, Facultatea de Teologie Ortodoxă UBB Cluj-Napoca și Spitalul Județean de Urgență Bistrița au organizat, în municipiul Bistrița, al X-lea Seminar Ortodox de Medicină şi Teologie, cu tema „Medicină şi spiritualitate creștină în abordarea pacientului terminal”. În cuvântul de învățătură, intitulat „Sfârșit creștinesc, fără durere, neînfruntat, în pace...”, Î.P.S. Andrei le-a adresat celor prezenți următoarele cuvinte: „În amurg de seară, la slujba vecerniei, auzim mereu această cerere. Ni s-ar părea că e o incantaţie rituală, fără un înţeles prea adânc. Lucrurile stau însă altfel. Nimic în această lume nu-i mai solemn precum este clipa trecerii în

[1] „Punerea pietrei de temelie la Campusul Teologic «Nicolae Ivan» din Cluj-Napoca”, în Rev. Renașterea, anul XXII, serie nouă, nr. 6 (242), iunie 2011, Cluj-Napoca, p. 10.

[2] *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

eternitate. De aceea, în faţa «*marii treceri*», mai toţi oamenii sunt cuprinşi de un fior. Lucian Blaga, care avea condei, i se adresa astfel lui Dumnezeu: «*Opreşte trecerea. Ştiu că unde nu e moarte nu e nici iubire, - şi, totuşi, te rog: opreşte, Doamne, ceasornicul cu care ne măsori destrămarea*». Ceasornicul nu poate fi oprit. Şi atunci ce ne rămâne? Să facem cât mai duhovnicească şi mai decentă «*marea trecere*».

Gândindu-ne că toţi suntem muritori, în faţa mutării pe celălalt tărâm, avem nevoie de îmbărbătarea pe care ne-o dă credinţa noastră creştină, dacă ar fi să-l ascultăm doar pe Sfântul Apostol Pavel: «*Dacă acest cort, locuinţa noastră pământească, se va strica, avem zidire de la Dumnezeu, casă nefăcută de mână, veşnică, în ceruri*» (2 Corinteni 5,1). Sperăm că acest Seminar de Medicină şi Teologie să continue şi-n anii viitori"[3]. În continuare, Prof. Dr. Mircea Gelu Buta, inițiatorul și gazda manifestării, a rostit următoarea alocuțiune: „La Slujba arhierească de Sfântă Marie Mică, din anul 2005, de la Mănăstirea Piatra Fântânele, vrednicul de pomenire Î.P.S. Bartolomeu Anania le spunea credincioşilor: «*Biserica Ortodoxă Română nu are o viziune clară asupra colaborării între medic şi preot. De aceea, acum patru ani de zile am iniţiat la Bistriţa, împreună cu prietenul meu, Dr. Mircea Gelu Buta, un simpozion unde medicii şi preoţii, împreună cu numeroşi alţi specialişti să studieze din toate punctele de vedere importanţa, rolul şi roadele acestei colaborări*».

Sunt zece ani de dezbateri, iar interogaţiile par să nu se mai sfârşească. Iată câteva dintre ele: Etica medicală are vocaţia să domine bioetica? Bioetica rămâne în continuare o afacere a specialiştilor? Reprezintă ea singurul cadru instituţional în care specialităţile se pot confrunta între ele? Are ea vocaţia de a face dreptate acolo unde biologia creează breşe în arsenalul juridic? Reprezintă bioetica naşterea unei noi morale sau, din contră, calea de revenire la morala religioasă? Care dintre specialişti ar trebui să-şi revendice statutul de bioeticieni?

Dacă privim cu corectitudine lucrurile, constatăm că, în acest început de veac, nu există o singură naraţiune morală general acceptată, înlăuntrul căreia să putem localiza societatea. Nu există un singur discurs moral, general acceptat, prin care societatea să-şi poată plasa în chip plauzibil

[3] † Andrei Andreicuț, „Sfârșit creștinesc, fără durere, neînfruntat, în pace...", în *Medicii și Biserica*, vol. X, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2012, pp. 5-6.

https://biblioteca-digitala.ro

membrii în interiorul unei singure comunităţi morale. Aceasta nu înseamnă însă a pretinde că nu poate exista o comunicare de-a curmezişul comunităţii morale.

Din nou, oamenii pot diferi numai în cazul în care ierarhizează diferit valorile fundamentale. Chiar dacă suntem cu totul dedicaţi unei viziuni morale particulare cu conţinut, cred că îi putem înţelege pe cei pe care-i recunoaştem străini din punct de vedere moral, în parte prin identificarea a ceea ce socotim a fi stranietatea ierarhiei valorilor şi principiilor lor morale.

Problema bioeticienilor contemporani se referă la limbajul pe care trebuie să-l aleagă pentru a se face înţeleşi. Majoritatea oamenilor de astăzi nu mai au cultură creştină. Deşi animaţi de o dorinţă de viaţă spirituală, ei nu se raportează la creştinism, pe care nu îl cunosc în profunzime şi care le pare fie sociologic, fie coercitiv. Ei se îndreaptă spre alte limbaje, adesea foarte simpliste. În această situaţie, datoria noastră, credem, este aceea de a fi prezenţi în realitate, străduindu-ne să trăim pentru Adevăr. Este vorba de o luptă care se dovedeşte a fi, adesea, foarte grea”[4].

În cursul Seminarului, au prezentat lucrări: Pr. Prof. Ioan Chirilă, Președintele Senatului UBB Cluj-Napoca; Prof. Dr. Vasile Astărăstoae, Rectorul UMF „Gr. T. Popa” Iaşi; Prof. Dr. Mircea Gelu Buta; Pr. Prof. Valer Bel; Pr. Prof. Stelian Tofană; Pr. Conf. Ştefan Iloaie de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca; Prof. Dr. Dan L. Dumitrașcu, Conf. Dr. Cristian Bârsu; Conf. Iustinian Lupu; Prof. Dr. Dan Perju Dumbravă de la UMF „Iuliu Haţieganu”, Cluj-Napoca; Prof. Dr. Pavel Chirilă; Prof. Heinrich Schnatmann – Internationales Bildungs und Sozialwerk.e.V., Germania; Av. Mircea Pârvu – Baroul de Avocaţi Bucureşti ș.a.

În ziua a doua a Seminarului de Medicină și Teologie, Î.P.S. Andrei Andreicuț şi P.S. Vasile Someşanul au sfinţit Biserica „Sfinţii Doctori fără de Arginţi Cosma și Damian” din incinta Spitalului de Pneumoftiziologie din Bistrița (strada Ghinzii, nr. 11). Mitropolitul Andrei Andreicuţ a rostit cuvântul de învăţătură la „Duminica slăbănogului” şi a vorbit despre venirea suferinţei şi a morţii în lume, ca urmare a păcatului. Înalt Preasfinţia Sa a tălmăcit pentru cei prezenţi modul cum Iisus l-a vindecat pe slăbănogul care aştepta de 38 de ani să intre în scăldătoarea a cărei apă

[4] Mircea Gelu Buta, „Alocuțiune”, în *Ibidem*, pp. 7-8.

https://biblioteca-digitala.ro

tulburată de îngerul Domnului îl vindeca pe primul bolnav care intra. Iisus nu l-a mai dus la apă, ci i-a poruncit: *„Ia-ţi patul tău şi umblă!"*, vindecându-l cu acele cuvinte, fapt care i-a scandalizat pe evreii păzitori ai legii vechi, deoarece minunea s-a întâmplat într-o sâmbătă, ziua sabatului. Î.P.S. Andrei a subliniat cuvintele Evangheliei: *„Iată că te-ai făcut sănătos: de acum să nu mai greşeşti, ca să nu-ţi fie ţie ceva mai rău"* (Ioan 5, 14), îndemnând să înţelegem că multe suferinţe ne vin de la păcatele pe care le facem. S-a făcut aici, la spital, o biserică frumoasă, dar domnul director Mircea Gelu Buta este preocupat şi teoretic de legătura dintre trup şi suflet, dintre medicină şi teologie. Aşa se face că, de 10 ani, la Bistriţa au loc aceste întâlniri minunate dintre medici şi teologi, oameni pricepuţi, care încearcă să găsească rezolvarea multor neputinţe pe care le au oamenii. E mare lucru ca, atunci când este cineva bolnav, să-i acordăm şi asistenţă trupească, şi asistenţă sufletească"[5].

Întreaga rugăciune s-a desfăşurat într-o atmosferă de vibraţie duhovnicească, prezenţa mitropolitului Andrei în mijlocul credincioşilor fiind întăritoare sufleteşte[6].

La invitația Î.P.S. Andrei, ctitorul noului lăcaș de cult, Prof. Dr. Mircea Gelu Buta, s-a adresat celor prezenți cu următoarele cuvinte: „Înalt Preasfinția Voastră Andrei Andreicuţ, Preasfinția Voastră Vasile Someşanul, Prea cucernici părinţi, Iubiţi credincioşi! Voi începe intervenţia mea prin a evoca o discuţie deschisă în perioada interbelică, mai precis în anul 1937, în revista de critică teologică «Predania». Polemica se referea la oportunitatea transmiterii la radio, duminica, a Sfintei Liturghii, respectiv, dacă este bine să fie trimişi în spitale, pe post de personal auxiliar, călugări şi călugăriţe. În acest fel, se dorea ca şi Biserica noastră să copieze prin mimetism, la indigo, unele practici catolice şi protestante.

Pe bună dreptate, redactorii şi colaboratorii «Predaniei» au încercat să respingă cu fermitate smulgerea monahilor din mănăstirile în care se retrăseseră să se roage şi reîntoarcerea lor în lume pe post de felceri şi brancardieri.

---

[5] „Mitropolitul Andrei a sfinţit biserica Spitalului de Pneumologie din Bistriţa", în Rev. Renașterea, anul XXII, serie nouă, nr. 6 (242), iunie 2011, Cluj-Napoca, p. 10.

[6] Victor Știr, „Mitropolitul Andrei a târnosit Biserica «Sfinţii Doctori fără de arginţi» din Bistriţa", în Mesagerul de Bistrița-Năsăud, luni, 16 mai, 2011.

https://biblioteca-digitala.ro

Ca şi creştin mărturisitor ortodox, am intuit întotdeauna în socializarea Evangheliei o formă de alterare, de edulcolare şi de laicizare a mesajului Mântuitorului, pentru că în creştinism, caritatea şi acţiunea caritativă sunt parte din întreg, sunt înduhovnicite. Ele nu se pot substitui vetrei liturgice, Sf. Euharistii şi Sfintelor Taine, după cum nu pot constitui o undiţă prozelitistă, aşa cum se întâmplă adesea la neoprotestanţi, care caută să atragă credincioşi din alte biserici prin «prestaţii» caritative ori prin forme de ajutorare socială.

Vindecarea sau ameliorarea bolilor trebuie să se facă mai întâi duhovniceşte, întrucât sufletul comandă trupul şi nu invers. Unii se întrebă, poate pe bună dreptate, dacă banii alocaţi construirii acestui lăcaş de cult nu ar fi fost mai folositori pentru renovarea unor spaţii medicale sau achiziţionarea de aparatură. În răspunsul pe care doresc să-l dau, mă voi folosi de un episod din Evanghelii, pe care creştinii îl cunosc sub numele de «*Ungerea din Betania*»: Cu şase zile înainte de Paşti, Iisus a sosit în Betania, pentru a-l vizita pe Lazăr, cel pe care Îl înviase din morţi. În timp ce şedeau la masă, o credincioasă pe nume Maria unge picioarele lui Iisus cu mir de nard curat, a cărui valoare se ridica la trei sute de dinari. Unul dintre ucenicii Săi, pe nume Iuda a lui Simon Iscarioteanul, considerând gestul excesiv, pune Mântuitorului următoarea întrebare: «*De ce s-a făcut această risipă de mir? Căci mirul acesta putea să fie vândut cu peste trei sute de dinari şi să li se dea săracilor*». Desigur, reacţia lui Iuda este cât se poate de socială. Dar după cum se ştie, Apostolul nu era o persoană miloasă. El invocă principiul moral doar ca pe un paravan, în spatele căruia îşi putea exercita imoralitatea. Fiind casierul Colegiului apostolic, acesta era interesat să încaseze cât mai mulţi bani în numele săracilor, astfel încât veniturile sale personale să fie mai mari.

Iată de ce Mântuitorul dă următorul răspuns: «*Pe săraci îi aveţi pururea cu voi, dar pe Mine nu Mă aveţi pururea*». Într-adevăr nu există nimic mai de preţ ca prezenţa Mântuitorului, tot aşa cum, potrivit unui alt copleşitor episod evanghelic, «*Al drumului spre Emaus*», nimic nu poate egala prezenţa printre noi a Hristosului Euharistic.

De aceea, cred că medicul de suflete, preotul - fie el preot de mir sau ieromonah, nu poate fi coborât la treapta de auxiliar al medicinei fizice şi

https://biblioteca-digitala.ro

nici nu poate fi substituit medicului profesionist. Pentru aceasta nu este suficientă prezenţa preotului în spitale. Este necesar paraclisul sau mica biserică spitalicească. Păstrez şi acum în suflet bucuria de a fi participat, în primăvara anului 1999, la sfinţirea primului paraclis din incinta Spitalul Judeţean din Bistriţa şi apoi la celebrarea Sfintei Liturghii, de către Î.P.S. Bartolomeu Anania, în mijlocul a mii de credincioşi.

Iată că această Biserică de spital este sfinţită tot de un Episcop, ceea ce denotă importanţa pe care Biserica o acordă bolnavilor. Mulţumim Î.P.S. Arhiepiscop Andrei Andreicuţ şi P.S. Vasile Someşanul, părinţii noştri spirituali, pentru bunăvoinţa şi cinstea pe care ne-o faceţi, de a fi alături de noi, atât în momentele de cumpănă, cât şi de bucurie a poporului preacurat din ţinutul Bistriţei şi Năsăudului. Mulţumim prea cucernicilor preoţi şi vouă, iubiţi credincioşi, pentru gestul că aţi înţeles că această comuniune se împlineşte în dragostea persoanelor una pentru alta şi în dragostea tuturor pentru Dumnezeu. Dumnezeu să binecuvânteze această lucrare!"[7].

În perioada 2-5 noiembrie 2011, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca a organizat, în Aula Magna a UBB Cluj-Napoca, Simpozionul Internaţional „Familia creştină între tradiţie şi modernitate", eveniment inclus în suita de manifestări ştiinţifice internaţionale, dedicate proclamării, de către Patriarhia Română, a anului 2011 drept „An omagial al Sfântului Botez şi al Sfintei Cununii". În deschiderea simpozionului, Î.P.S. Mitropolit Andrei Andreicuț a oficiat o rugăciune de binecuvântare și a adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură cu referire la valoarea familiei creștine. În continuare, Pr. Prof. Dr. Ioan Chirilă, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, a susținut lucrarea „Căsătorie și circumciziune, prevederi legislative, ritual liturgic și funcția prefigurativă". Au prezentat lucrări: Pr. Prof. Dr. Stelian Tofană, „Și vor fi amândoi un trup…, iar femeia să se teamă de bărbat" (Efes 5, 31-33). Un paradox familial biblic?"; „Prof. Dr. Ulrich Heckel, „Botezul din perspectivă evanghelică – botezul ca bază a familiei creştine"; Pr. Prof. Univ. Dr. Vasile Stanciu, „Cântări la Taina Sfintei Cununii în tradiția muzicală românească"; Prof. Univ. Dr. Mircea Gelu Buta, „Familia creștină și vulnerabilitatea copilului abandonat"; Pr.

[7] Mircea Gelu Buta, „Cuvânt de întâmpinare", în Mesagerul de Bistrița-Năsăud, luni, 16 mai 2011.

https://biblioteca-digitala.ro

Prof. Univ. Dr. Alexandru Moraru, „Familia creștină în pastoralele Arhiepiscopului și Mitropolitului Bartolomeu Anania”; Pr. Prof. Dr. Emil Jurcan, „Sacralitatea familiei într-o viziune comparată”; Pr. Prof. Univ. Dr. Nicu Dumitraşcu, „Un exerciţiu de admiraţie patristică despre valorile morale ale familiei”; Pr. Conf. Univ. Dr. Ștefan Iloaie, „Provocări morale și sociale la adresa familiei creștine”; Pr. Lect. Dr. Gabriel Gârdan, „Familia creștină între canoanele Bisericii și legislația civilă din România”; Pr. Asist. Dr. Cristian Sonea, „Declinul demografic în România secolului al XXI-lea din perspectivă teologică. Diagnoză, prognoză, remedii”; Pr. Prof. Univ. Dr. Valer Bel, „Taina Nunții ca dar și misiune, temelia familiei creștine”; Dr. Dacian But-Căpușan, „Sf. Taină a Cununiei – aspecte interconfesionale”; Lect. Dr. Marcel Munteanu, „Sfânta Familie în iconografia răsăriteană și apuseană. Studiu de caz”; Prof. Dr. Constantin Măruțoiu, „Sfânta Familie în iconografia familiilor din Gorj” ș.a.

https://biblioteca-digitala.ro

42

Medicină și Teologie

În zilele de 12-13 mai 2013, sub patronajul Arhiepiscopiei Ortodoxe a Vadului, Feleacului și Clujului, Facultății de Teologie Ortodoxă, UBB Cluj-Napoca și Spitalului Județean de Urgență Bistrița, s-a organizat, în municipiul Bistriţa, a XII-a ediţie a Seminarului Internațional de Medicină şi Teologie, ale cărei teme puse în discuție, „Creștinul în fața suferinței și a morții" și „Biserica în spital", au reușit să adune o diversitate de profesioniști din întreaga lume. Prin regruparea diferitelor specialități, aparent fără nicio legătură una cu alta, bioetica încerca astfel să atragă atenția asupra multiplelor dimensiuni ale unor fenomene și situații create, scoțând în evidență atât părțile pozitive, cât și cele negative. În final, scopul a fost de a da naștere unui dialog critic, bazat pe respect reciproc, menit să reconcilieze diferențele de opinie.

Motto-ul ediției a fost preluat din Evanghelia lui Matei (25, 36) - „... Bolnav am fost şi M-aţi cercetat", cu un cuvânt de învățătură al Î.P.S. Andrei Andreicuț: „A avea grijă de cei bolnavi este o mare virtute. În Teologia Morală, este considerată una din faptele milei trupeşti. Impulsul interior pentru această lucrare ar trebui să fie dragostea creştină, dar, dacă din punct de vedere duhovnicesc n-am ajuns la această măsură, să fim măcar pragmatici: slujindu-i pe bolnavi, Îl slujim pe Domnul Hristos şi ajungem în paradis.

Gândindu-ne că omul bolnav are şi suflet, şi trup, realizăm că suferinţa este şi spirituală, şi trupească. De aceea, pe lângă doctorul trupurilor, este importantă în spital şi prezenţa preotului. La urma urmei, Doctorul cel Mare, care vindecă şi sufletele, şi trupurile, este Mântuitorul.

https://biblioteca-digitala.ro

Sfântul Chiril al Ierusalimului spune în acest sens un lucru important: «În limba ebraică, *Iisus* înseamnă *Mântuitor,* iar în limba greacă, *Cel care vindecă*. Căci El este doctorul sufletelor şi al trupurilor şi tămăduitorul celor ţinuţi de duhuri rele. El vindecă şi ochii orbilor, dar, în acelaşi timp, luminează şi minţile. El este doctorul şchiopilor, dar îndreaptă şi picioarele păcătoşilor spre pocăinţă. Spune paraliticului «*să nu mai păcătuieşti*»; dar spune şi «*ia-ţi patul tău şi umblă*». Pentru că trupul lui se paralizase din pricina păcatului sufletului, a vindecat mai întâi sufletul, ca să aducă prin asta vindecare şi trupului»[1]. Aşa că tămăduirea trupească e legată de tămăduirea sufletească.

Ştim că rolul doctorului în tămăduirea trupului este esenţial, dar nici prezenţa preotului nu este de neglijat. De aceea, Isus Sirah ne sfătuieşte: «Cinsteşte pe doctor cu cinstea ce i se cuvine, că şi pe el l-a făcut Domnul» (Sirah 38,1). Cadrele medicale au o misiune extraordinară, mai ales dacă ştiinţa este dublată şi de un suflet sensibil. De pildă, un invalid de război, fiind întrebat care a fost cea mai fericită perioadă din viaţa lui, a răspuns: atunci când, rănit fiind, am fost internat la un spital din Elveţia. Acolo, modul de a se comporta al unei surori medicale l-a marcat pentru întreaga viaţă.

În lumea noastră, ne dăm seama de precaritatea sănătăţii. Sănătatea «nu există niciodată în mod absolut şi totdeauna nu este altceva decât un echilibru parţial şi provizoriu şi, chiar s-ar putea spune, o stare de mai puţină boală»[2] sau «sănătatea nu este niciodată altceva decât un echilibru parţial şi provizoriu între forţele vieţii şi alte forţe care i se opun, cele dintâi neavând decât o fragilă supremaţie»[3].

În această situaţie, realizăm că Dumnezeu le dă posibilitatea şi medicilor, şi preoţilor să-şi reverse din plin mângâierea doctoricească şi duhovnicească asupra celor bolnavi. Pe bună dreptate afirmă Larchet, în virtutea faptului că Hristos Şi-a asumat întreaga omenire: «orice rău făcut unui om, nu doar sufletului său, ci şi trupului, Îl răneşte pe Hristos, la fel cum orice bine, trupesc sau sufletesc, făcut omului, se adresează, prin el, lui Hristos»[4].

[1] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, EIBMBOR, Bucureşti, 1943, p. 236.
[2] Jean-Claude Larchet, *Teologia bolii,* Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2005, p. 59.
[3] *Ibidem*, p. 9.
[4] Idem, *Semnificaţia trupului în ortodoxie,* Editura Basilica, 2010, p. 62.

https://biblioteca-digitala.ro

În istoria creştină, sunt cazuri de medici celebri, care au făcut o misiune evanghelică de excepţie, şi sunt cazuri de clerici care au mers până la jertfirea sănătăţii lor: dacă ar fi să-i amintim doar pe Sfântul Luca al Crimeii din spaţiul Răsăritean sau pe Damian Leprosul din spaţiul Apusean, care a slujit într-o leprozerie, fiind sigur că se va contamina şi va muri.

Noi ne îngăduim să fim idealişti şi să visăm cum lucrul acesta se reeditează şi astăzi, într-o lume pragmatică şi secularizată. Eu cred că lucrul acesta l-a gândit Domnul Profesor Mircea Gelu Buta, chiar dacă nu l-a exprimat cu voce tare, atunci când a pus la cale aceste simpozioane anuale, intitulate «*Medicii şi Biserica*». Noi îl rugăm pe Dumnezeu ca toată această strădanie să dea roade"[1].

După oficierea Te-Deumului, Mitropolitul Andrei i-a înmânat Prof. Dr. Vasile Astărăstoae, în semn de vrednicie și iubire față de oameni, onoranta distincție „Crucea Transilvană". Domnia sa, în calitate de Rector al UMF Iași și Președinte al Colegiului Medicilor din România, a mulțumit și a rostit următoarea alocuțiune: „Mulți se întreabă ce rol poate avea Biserica într-un spital. Am putea începe vorbind despre activitatea Bisericii în spital, dar aceasta ar fi insuficient dacă nu ne-am raporta la evoluţia medicinei. În opinia mea, medicina contemporană ar trebui să se sprijine pe trei piloni: tradiţie, modernitate şi spiritualitate. La începuturile sale, medicina a fost sacerdotală, iar secularizarea acesteia nu a putut să îi anuleze nucleul mitic şi mistic. Să nu uităm că primii medici au fost preoţi, iar în credinţa creştină, Iisus Hristos este numit «doctor al trupului şi sufletului», înţelegând astfel că abordarea în medicină trebuie să fie holistică. Etosul profesiei medicale se bazează pe tradiţia asclepiană (a şti) şi tradiţia samariteană (a fi, a avea compasiune şi devoţiune pentru aproapele tău). Pilda samariteanului milostiv (Luca 10, 30) şi îndemnul lui Iisus «mergi şi fă şi tu asemenea» (Luca 10, 37) exprimă, în fond, esenţa mesajului profesiei medicale.

Hipertehnologizarea medicinei, influenţa finanţatorilor şi a comercianţilor din domeniu, precum şi fetişizarea ştiinţei au transformat bolnavul dintr-o persoană într-un simplu obiect, iar pe medic într-un simplu meşteşugar. Asistenţa medicală a început să facă abstracţie de latura spirituală,

[1] † Andrei Andreicuț, „Bolnav am fost și M-ați cercetat...", în *Medicii și Biserica*, vol. XII, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2014, pp. 5-6.

https://biblioteca-digitala.ro

de valorile în care crede bolnavul, uneori, chiar încercând să i se impună alte valori şi simpla aluzie la credinţă este tratată ca un barbarism, ca un infantilism ştiinţific şi primitivism. Această abordare exprimă, de fapt, criza medicinei contemporane. Vocaţia medicinei poate fi înţeleasă corect doar atunci când este «rânduită în termenii căutării Împărăţiei cerurilor» (H. Tristam Engelhardt Jr., 2005). Această restituire a îngrijirii sănătăţii în interiorul spiritualităţii pune obligaţiile morale într-o nouă lumină şi dă răspunsul la întrebarea: Care e rolul Bisericii într-un spital?

În istoria Bisericii, au existat numeroase instituţii de binefacere, iar printre acestea, spitalele (nosocomiile) au ocupat un rol important. În Biserica Răsăriteană, Sfântul Vasile cel Mare este primul care a înfiinţat spitale (inclusiv pentru leproşi), ceea ce a devenit o tradiţie. Activitatea spitalicească în România este legată de mănăstirile în jurul cărora au apărut aşa-zisele bolniţe, pentru ca, ulterior, să se construiască adevărate spitale (1704, Spitalul Colţea, 1735-1752, Spitalul «Sfântul Pantelimon», 1757, Spitalul «Sfântul Spiridon» din Iaşi). În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, se poate vorbi despre un fenomen, şi anume apariţia spitalelor întreţinute de marile mănăstiri, fenomen ilustrat de iniţiativele stareţului Paisie Velicicovschi de la Neamţ. Această activitate se menţine şi în prezent. Putem, astfel, susţine că un prim răspuns privind relaţia dintre Biserică şi spital îl constituie înfiinţarea şi susţinerea de unităţi medicale de către Biserică. Dar aceast răspuns nu acoperă în întregime conţinutul acestei relaţii.

Mult mai importantă este asistenţa spirituală a bolnavului din spital. Actul medical are, pe lângă încărcătura ştiinţifică, o puternică încărcătură etico-psihologică. În lupta cu boala, participarea pacientului nu se reduce la o simplă complianţă terapeutică, la a înţelege să respecte indicaţiile medicului, ci la un act de voinţă proprie, de încredere şi de credinţă. Efectele, uneori miraculoase, în boli considerate incurabile, precum şi efectele placebo nu pot fi explicate decât prin intervenţia credinţei. Prezenţa preotului în spitale devine astfel o necesitate şi un element esenţial în lupta cu boala.

Serviciile medicale contemporane din spitale oferă o vindecare cu ajutorul cunoaşterii seculare şi a puterii omului. De aceea, ele sunt costisitoare şi frecvent ineficiente. Starea de sănătate nu se îmbunătăţeşte proporţional

https://biblioteca-digitala.ro

cu eforturile materiale şi financiare, uneori, de nesuportat de către orice stat. Biserica creştină aduce pentru credincioşi un lucru evident. Îngrijirea sănătăţii este un remediu temporar, care poate doar să amelioreze şi nu să alunge suferinţa umană. Vindecarea bolii şi vindecarea morţii însăşi nu pot veni decât din unirea cu Dumnezeu, iar credinţa în Dumnezeu este cea care îndepărtează suferinţa. Cu alte cuvinte, Biserica face parte din însăşi raţiunea de a exista a spitalului, iar preotul devine astfel indispensabil în a înarma bolnavul cu arsenalul de luptă împotriva bolii şi a angoasei morţii. În acelaşi timp, constituie un exemplu de etică medicală, dând suflet spitalului, care devine astfel o instituţie umană şi nu o «simplă uzină de sănătate».

Preoţii îi pomenesc pe Sfinţii Doctori fără de arginţi Cosma şi Damian, Chir şi Ioan, Pantelimon şi Ermolae, făcătorii de minuni, şi pe toţi sfinţii doctori fără de arginţi. Aceşti sfinţi oferă exemple de iubire absolută, de unire între Medicină şi Credinţă, iar vindecările miraculoase nu sunt altceva decât expresia relaţiei între material şi spiritual.

Argumentele de mai sus (doar câteva şi fără a fi epuizate) nu pot să ducă decât la o singură concluzie. Spitalul nu poate exista dacă nu tratează pacientul ca pe o persoană integrală, definit şi prin spiritualitatea sa, iar Biserica în spital dă suflet acestuia, prin asistenţa spirituală pe care o acordă pacientului şi prin valorile morale pe care le promovează”[2].

În deschiderea Seminarului, Prof. Dr. Mircea Gelu Buta, Directorul Spitalului Județean de Urgență Bistrița și totodată gazda manifestării, după ce a urat bun-venit participanților, a conferențiat despre „Creştinul în faţa suferinţei şi a morţii”: „Suferința semenului nostru are menirea să ne mobilizeze pentru a-l asista medical, social și spiritual. Modul cum ne implicăm în actul vindecării ne raportează la divinitate și se poate constitui mai târziu în criteriu de judecată: «*Bolnav am fost și M-ați cercetat*...» (Matei 25,36).

M-am întrebat deseori câți medici oncologi înțeleg cu adevărat frământările prin care trece un bolnav cu cancer sau câți cardiologi nu doar înregistrează dispneea, ci se întreabă la ce s-o fi gândit omul din fața lor, căruia insuficiența cardiacă îi albăstrise buzele și, probabil, este candidat la o moarte apropiată.

[2] Vasile Astărăstoae, „Biserica în spital”, în *Ibidem*, pp. 61-63.

https://biblioteca-digitala.ro

Dezumanizarea actului medical a fost sporită atât de tehnicizarea tot mai mare a profesiunii, cât și de convingerea că medicul este singurul stăpân, după Bunul Dumnezeu, al exercitării profesiei sale. Mulți medici nu ascultă confesiunile celor care li se încredințează, neglijând părerile pe care înșiși bolnavii le au față de boala lor. Baza practicii medicale a devenit astăzi prescrierea unor investigații standard, iar de aici până la atingerea unor situații absurde nu mai e decât un pas. Mă gândesc câtă dreptate avea ilustrul clinician Dominic J. Corrigan atunci când afirma că «*Nefericirea celor mai mulți medici constă nu în faptul că nu știu atât cât trebuie să știe, ci în faptul că nu văd și nu ascultă totul!*»[3].

Boala aduce în viața omului o schimbare de roluri, oricare ar fi fost statutul său social anterior, devenind de cele mai multe ori dependent de ceilalți, care-l privesc ca pe un mecanism ce s-a stricat și trebuie reparat.

Spitalele, azilele și alte instituții de îngrijiri se străduiesc să ofere cele mai bune servicii medicale, abordând în special dimensiunea fizică a bolii, uitând faptul că suferința spirituală care însoțește boala fizică poate fi izvorul unei dureri agonizante[4]. Această experiență este prezentată magistral de scriitorul rus Lev Tolstoi, în scurta nuvelă intitulată «*...Moartea lui Ivan Ilici*». «*Medicul spunea că suferinţele lui fizice erau cumplite, şi era adevărat; dar mai cumplite decât suferinţele fizice erau cele spirituale, şi ăsta era chinul cel mai mare... Se întorsese pe spate şi începuse să-şi analizeze întreaga viaţă dintr-o perspectivă complet diferită... se vedea pe sine, vedea tot ce trăise el şi vedea limpede că toate acestea nu erau cum ar fi trebuit, că totul era o minciună imensă, îngrozitoare, ce acoperea şi viaţa, şi moartea. Revelaţia îi spori, îi înzeci suferinţele fizice....*»[5]. Iată o durere pe care medicii nu pot să o vindece și care ne duce cu gândul la Hristos, Cel care «*este doctorul sufletelor și trupurilor noastre*».

Într-o discuție publică, purtată cu ani în urmă pe acest subiect, regretatul de pomenire Arhiepiscopul Bartolomeu Anania spunea: «*Se vorbeşte tot mai mult, în vremea noastră, de problema dezumanizării spitalelor, iar dacă aceasta este o realitate, ar trebui să vă gândiţi voi, medicii, şi în special tinerii,*

[3] Dumitru Dumitraşcu, *Medicina între miracol şi dezamăgire*, Ed. Medicală Universitară „Iuliu Haţieganu", Cluj-Napoca, 2009, p. 16.

[4] Paul Meyendorff, *Taina Sfântului Maslu*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2011, p. 18.

[5] Lev Tolstoi, *Moartea lui Ivan Ilici*, trd. rom. L.Schidu, Ed. Humanitas, București, 2010, pp. 107-109.

https://biblioteca-digitala.ro

la reumanizarea spitalelor. Eu nu am o rețetă, dar am o provocare. Dacă-mi permiteți, aș propune doar o singură soluție, schimbarea mentalității. Îndemnul meu este ca medicul să realizeze că bolnavul din fiecare pat la care se duce este o ființă omenească. Atunci s-ar întâlni două elemente foarte importante, rațiunea și sensibilitatea. Să nu uităm că cea mai înaltă formă de rugăciune în creştinism şi, în special, în Răsăritul creştin, în Ortodoxie, prin mişcarea isihastă, se cheamă «Rugăciunea minţii în inimă». La această rugăciune completă şi mântuitoare participă ambele componente ale fiinţei umane, raţiunea pe de o parte şi sensibilitatea pe de altă parte, creierul pe de o parte şi inima pe de altă parte»[6].

Întrucât complexitatea datoriei medicale crește în momentul în care pacientul se apropie de moarte, am încercat să discut acest subiect cu câțiva colegi tineri. Unii mi-au replicat că societatea le-a încredințat povara de a înţelege boala şi de a negocia cu ea, iar în momentul când moartea se produce, consideră că datoria lor s-a încheiat. Alții nu s-au gândit niciodată la acest subiect, susținând, în mod paradoxal, că nu ține de domeniul lor de activitate, iar nu puțini au ridicat pur și simplu din umeri, ca semn că nu știu și nu-i interesează.

De fapt, pentru cei mai mulți oameni, procesul morții este asociat într-o oarecare măsură cu sentimentul că Dumnezeu și-a retras mâna. Nu îmi amintesc vreun coleg medic care să recunoască că s-a obișnuit cu agonia, cu momentele terminale ale pacienților săi. Cei ce asistă la zbaterea muribundului sunt impresionați de risipa de mișcări, în special sub formă de convulsii, presupuse chinuitoare și interpretate ca o zbatere în lupta dintre viață și moarte. De cele mai multe ori, instinctual și fără nicio argumentație, mulți interpretează agonia (din grecescul «*agon*» – luptă, zbatere) ca pe un chin înfricoșător, pe care muribundul l-ar simți până în momentul în care cordul și respirația se opresc, iar corpul devine inert.

Toți cei care au vegheat oameni în stare de agonie au decis, prin prisma propriilor lor simțuri, că moartea este dureroasă, atroce, înspăimântătoare, deci rea și demnă de a fi temută. Adică, în timpul zbaterilor din cursul luptei dintre viață și moarte, muribunzii resimt aceleași suferințe ca și cei care privesc. Duhovnicii ne sfătuiesc însă să nu ne temem de Dumnezeu,

[6] Bartolomeu V. Anania, „Cuvânt de întâmpinare", în: Mircea Gelu Buta, *Medicii și Biserica*, vol. II, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2004, pp. 6-7.

https://biblioteca-digitala.ro

pentru că El este dragoste, bunătate nesfârșită, universală. «*Iubiți-L, din iubire ascultați-L, nu din frică! Nu vă temeți de moarte! Ea nu comportă nici o durere fizică. Ea este o trecere, foarte dulce, simplă și ușoară. Toți centrii nervoși se inhibă și aparența de agonie dureroasă este doar pentru spectatori. Chiar când corpul se zbate, muribundul este conștient de această luptă, el nu simte nicio durere fizică. El moare ca și când ar dormi*!»[7].

Să învățăm deci să privim moartea așa cu este ea, despuiată de spaimele imaginației. Pentru că noi îi imputăm chinurile ultimei boli, iar acest lucru nu e drept, este nevoie să gonim tot ceea ce o precede și nu face parte din ea. Desigur, nu este obligatoriu ca suferința să se sfârșească în moarte, iar uneori chinurile sunt mai atroce în cazurile în care omul se vindecă. Nu trebuie însă uitat că, și dacă te vindeci, nu vei fi scăpat de moarte, ci doar de boală. Iată o logică simplă și adevărată!"[8].

Lucrările prezentate în cadrul Seminarului de la Bistrița[9] au fost deosebit de interesante, generând uneori controverse, la care, după

[7] George Barbarin, *Hristos, prietenul clipelor de grea încercare*, Ed. Bizantină, București, 2012, p. 42.

[8] Mircea Gelu Buta, „Creștinul în fața suferinței și a morții", în *Medicii și Biserica*, vol. XII, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2014, pp. 7-10.

[9] „Sfinții Martiri ca următori ai patimilor Mântuitorului lumii, Iisus Hristos" - Gheorghe D. Metallinos; „Omul Bioetic" - Sebastian Moldovan; „Diagnoza pozitivă a morţii martirice" - Ioan Chirilă; „Medicină și Religie" - Nicolae Miu, Mircea Mărgescu; „Moartea publică a lui Iisus, un mesaj pentru societatea contemporană" - Stelian Tofană; „Simțul clinic" - Dan L. Dumitrașcu; „Flori pentru cei plecaţi în eternitate" - Vasile Cristea; „Purgatoriul în discuțiile unioniste de la Ferrara, Florența (1438-1439)" - Ioan-Vasile Leb; „Despre moartea persecutorilor. Marginalii la persecuții vechi și noi" - Gabriel-Viorel Gârdan; „Dificultăți întâmpinate de preoții din spitale. Studiu calitativ" - Andrada Pârvu, Ștefan Iloaie, P.S. Vasile Someșanul; „Cum murim?" - Mircea Gelu Buta; „Punctul terminus al vieţii: incinerare sau înhumare?" - Silviu Morar, Dan Perju-Dumbravă, Horaţiu Dura; „Etica ordinelor de neresuscitare" - Sanda Copotoiu, Ruxandra Copotoiu; „Considerații etice privind inutilitatea tratamentului medical" - Beatrice Gabriela Ioan, Andrada Pârvu, Magdalena Roxana Necula, Simona Irina Damian; „Radio-Imagistica şi moartea cerebrală" - Mircea Buruian, Sebastian Condrea, Bogdan Mreneș; „Abordarea ortodoxă a morții cerebrale" - Pavel Chirilă; „Prelevarea de organe de la cazurile medico-legale. Experienţa noastră" - Alexandra Enache, Magda Petcu, Elena Gâlcă, Fotios Chatzinikolaou; „Sfârșitul vieții și moartea" - Gheorghe Borcean; „Cognitivitate versus spiritualitate în interpretarea morții cerebrale" - Codrin Rebeleanu, Dan Perju-Dumbravă; „O perspectivă teologică asupra autopsiei şi integrității corpului omenesc" - Gabriel Roman; „Quo vadis, homine? Moartea în piața publică" - Aurora Ciucă; „Istoricii și moartea - perspective istorice și istoriografice contemporane" - Toader Nicoară; „Asumarea suferinţei în perspectiva Crucii lui Hristos" - Valer Bel; „Abordarea pacienților suferinzi de boli cronice și terminale.

https://biblioteca-digitala.ro

dezbateri, combatanții au reușit, datorită argumentelor, să aleagă calea cea bună. Un lucru important, întrucât, dorind să realizeze un angajament responsabil în serviciile vieții umane, bioeticienii trebuie să aibă mare grijă, pentru că ei, întocmai Sfinților Părinți, sunt nevoiți să emită judecăți care, în cele din urmă, pot fi transformate în dogme.

Foarte interesantă expunerea istoricului Marius Oprea și fostului procuror al României, Dan Voinea, care au vorbit despre suferinţa cauzată de regimul politic comunist. Aceștia au dat ca relevantă cifra de 617.862 de victime directe ale represiunii comuniste, cuprinzând oameni arestaţi, deportaţi şi cu domiciliu forţat; înmulţind cu trei cifra victimelor, se ajunge

---

Datoria medicală" - Nicolae Miu, Gheorghe Popa; „Consilierea pastoral-duhovnicească a familiei („aparţinătorilor") bolnavului terminal" - Teofil Tia; „Necesitatea unei abordări holistice a stărilor terminale" - Silviu Morar, Dan Perju-Dumbravă, Horaţiu Dura; „Întrebări existenţiale ale bolnavului în faza terminală. O perspectivă a medicului" - Claudia Ordeanu; „Consilierea bolnavilor în fază terminală. O perspectivă teologică ortodoxă" - Cristian Sonea, Ciprian Nicoară; „Relaţia biserică-spital în istoria asistenţei medicale spitaliceşti" - Valeriu Lupu; „Conflictele etice din sistemul sanitar" - Heinrich Schnatmann; „Bătrânețea și moartea" - Iosif Viehmann; „Lucrarea medical-filantropică a Bisericii Ortodoxe în contextul actual. Dileme duhovnicești și bioetice" - Mihai Valică; „Mizele conceptuale şi etice ale medicalizării sfârşitului vieţii" - Maria Aluaș; „Comunicarea cu pacientul cronic şi familia acestuia, din perspectiva preoţilor ortodocși" - Simona Irina Damian, Magdalena Roxana Necula, Ștefan Antonio Sandu, Ioan-Lucian Radu, Beatrice Gabriela Ioan; „Directiva în avans - opinia unor specialiști din jud. Cluj. Studiu calitativ" - Andrada Pârvu, Angela Enache, Silvia Dumitraș, Rodica Gramma, Ștefana Moisa, Gabriel Roman, Ștefan Iloaie, Beatrice Ioan; „Conflictul temporalităţii înainte de moarte: timpul subiectiv al pregătirii, timpul constrângerilor medicale" - Gabriela Papiu; „Dimensiunea teologică a bolii şi sensul suferinţei" - Hadrian-V. Conţiu; „Rolul preotului în spiritualizarea suferinţei pacienţilor cu boală cronică" - Magdalena Roxana Necula, Ștefan Antonio Sandu, Beatrice Gabriela Ioan, Ioan-Lucian Radu, Simona Irina Damian; „Medicul de familie: fin clinician sau dispecer de mişcare" - Lucian Liviu Pop, Dan Lucian Dumitraşcu; „Latura estetică a suicidului, privită dintr-o perspectivă medico-religioasă" - Dan Perju-Dumbravă, Chiriac Serghei, Ovidiu Chiroban, Adina Danciu, Cristian Gherman; „Eutanasia - considerații juridice și teologice" - Mihai Iulian Necula; „Dificultăţi medico-legale şi juridice referitoare la comorienţi" - Gabriel Mihalache, Camelia Buhaş, Bogdan Buhaş; „Bunurile sacre în dreptul canonic comparat" - Liviu Marius Harosa; „Frica de moarte și mentalitatea omului contemporan. Remedii duhovnicești" - Grigore Dinu Moș; „Aspecte medico-legale şi juridice ale actelor notariale întocmite la pacienţi aflaţi în stare terminală" - Camelia Buhaş, Gabriel Mihalache, Miron Alexandru; „Sfântul Arhiepiscop Luca al Crimeei, tămăduitor al bolilor trupeşti şi sufleteşti" - Marcel Gh. Muntean; „Teama de sfârșit în viziunea homeopatiei" - Ramona Jurcău, Ioana Jurcău, Ionel Papuc, Nicolae Colceriu, George Vithoulkas.

https://biblioteca-digitala.ro

spre două milioane de oameni care au avut de suferit din cauza regimului implementat de sovietici. Partea şocantă a comunicării a reprezentat-o prezentarea în public a cămăşii albe, pline de sânge, a lui Vasile Paraschiv, dizident anticomunist care a înfiinţat, în anii '80, Sindicatul Liber al Oamenilor Muncii.

Dacă la „Râpa robilor" de la Aiud echipa lui Marius Oprea a descoperit scheletele victimelor adulte, în marginea perimetrului puşcăriei de la Târgu Ocna au fost deshumate în câteva locuri schelete de copii, cu vârste între 3 şi 6 ani. Potrivit generalului Dan Voinea, „*statul comunist este din categoria celor criminale, cu milioane de sacrificii*"[10].

A urmat conferința îndrăgitului actorul Dan Puric, care s-a referit la „Suferința în închisorile comuniste": „... Am să încep cu o mărturisire a unui medic: «C*redincioșia - fiți atenți ce frumos a spus, n-a zis credința - credincioșia pentru mine n-a pornit în urma unei relevații, n-a pornit în urma unui lucru care mi-a schimbat viața, așa m-am născut eu, cu ea în inimă. Câteodată, această credincioșie s-a oprit, așa cum se oprește respirația când te apleci să iei ceva de jos, după care ea a mers iar firesc, precum respirația*». Domnul acesta doctor care a dat, poate, cea mai sensibilă și adâncă surprindere a ceea ce înseamnă creștinismul românesc, în mica lui căsuță unde scria poeme, avea un șoricel și i-a rugat pe toți membrii familiei să îl lase în pace pe șoricel. Pe pervazul ferestrei, avea un păianjen. Și i-a rugat din nou pe membrii familiei să îl lase în pace, că iubește păianjenii. Într-o seară, pe 5/6 august 1948, acest medic de 72 de ani a fost arestat, a fost dus, chinuit, maltratat. Aveau și pe cine!... El avea un păcat foarte mare: credea în Dumnezeu, credea în poporul creștin, a scris sonete despre credință, își mângâia pacienții cu dragoste creștinească, de multe ori le dădea de la el bani pentru medicamente, îi sfătuia pe toți mai mult către leacuri naturale, așa cum face și domnul Dr. Pavel Chirilă...

Am aflat din niște relatări care au ieșit la suprafață că, în pușcărie, omul nostru nu mânca din porția care i se oferea decât foarte puțin. La un moment dat, un alt deținut s-a repezit și i-a luat mâncarea, în dezaprobul celorlalți colegi de celulă. Dar el le-a replicat: «*Lăsați-l în pace, dacă s-a repezit, înseamnă*

[10] Victor Știr, „Să murim iertând, învățătura Seminarului Ortodox de Medicină și Teologie", în Mesagerul de Bistrița-Năsăud, marți, 14 mai, 2013.

https://biblioteca-digitala.ro

că are nevoie de mâncare mai mult decât mine!». A ieșit din închisoare în anul 1963, iar în '64 a murit. Domnul doctor se numea Vasile Voiculescu.

Un deținut a spus că a fost dus la Aiud, iar la un moment dat a văzut un om ajuns la dimensiuni scheletice care ștergea pe jos și căruia i se vedea prin zeghe coloana vertebrală, dar când a ridicat capul, avea o strălucire în ochi extraordinară. Era Mircea Vulcănescu, cel care spusese cu douăzeci de ani înainte că trebuie să ne pregătim pentru ce va să fie. El știa. Mircea Vulcănescu spunea că o valoare nu trebuie lăsată singură. Trebuie să se facă gol în jurul ei, ca să se amplifice, ca să îl salvezi pe om de singurătate culturală. El era, de fapt, unda de șoc vie a creștinismului. Pentru că, bunii mei prieteni, atitudinea creștinului în fața suferinței este una fundamentală. În primul rând, nu-l lasă pe semenul lui singur în suferință. Suferința creștină este de tip comunitar, este eclezială, adică iei asupra ta suferința aproapelui.

Știți că în fază terminală, în materie de bioetică, s-a pus problema suferinței din punct de vedere creștin. Suferința în sine nu are valoare răscumpărătoare, pentru că suferința în sine este doar suferință. O găsiți la tâlharul din partea stângă a crucii. Există însă și o suferință cu sens creștin, mântuitor, pe care o regăsim la tâlharul din dreapta, care zice: «*Ia-mă, Doamne, în Împărăția Ta!*». Sensul acesta al suferinței omul poate să-l aibă în inimă și în suflet tot timpul când este bolnav. Dar s-a pus problema celui care intră în comă, în stare vegetativă, adică omul are o suferință ajunsă la limita ei. În această situație, Biserica îndeamnă preotul, familia și pe ceilalți apropiați la rugăciune. Știți ce se întâmplă? Noi toți, cei care ne rugăm pentru omul aflat în suferință, devenim mai buni. Așa cum păcatul intrat în sufletul națiunii ne pândește pe toți, pentru că suntem toți mădulare ale aceleiași Biserici, cum spune Sf. Apostol Pavel, la fel această suferință pe care o preluăm ne poate mântui. Un om care dă sens suferinței lui mântuiește un popor întreg. Dintre cei care au murit în pușcăriile comuniste, unde să știți că oceanul de suferință a fost imens, unii, săracii, au murit ca vai de capul lor, iar alții au murit mărturisind. Cert este că cei care au mărturisit, ca și cei care nu au mărturisit creează un fel de fond de suferință infinit al acestui popor. Să nu uităm că aceștia au suferit și după anul 1964, când au fost în postdetenție. Aici i-a așteptat o altă suferință, cea

https://biblioteca-digitala.ro

a marginalizării societății, pânda permanentă a securității statului asupra lor. După anul 1990, pe acești suferinzi i-a așteptat o altă cruce, poate și mai mare, uitarea. Unii dintre ei, care mai trăiesc, au în jur de 90 de ani și sunt pensionari cu 6 milioane de lei pe lună, în timp ce venitul torționarilor se învârte în jurul a 150-200 de milioane de lei pe lună.

Desigur, ne întrebăm care ar trebui să fie atitudinea creștinului în fața suferinței și a morții. Cei despre care vă vorbesc au suferit și mulți dintre ei au murit. Am rămas noi, iar cei care au murit nu mai au stare. În această situație, sarcina noastră este de a prelua crucea, de a nu lăsa uitarea să se întâmple.

Vă rog să puneți imaginea lui Mircea Vulcănescu, a medicului Vasile Voiculescu în inima dumneavoastră și să vă închipuiți că au fost mii, sute de mii și miliarde pe pământul acesta care au suferit total nevinovați din pricina unor nenorociți. Vă rog să puneți aceste exemple ale sufletului românesc și să vă dați seama care este atitudinea noastră vizavi de suferința și de moartea lor. Avem de ales între a-i uita, așa cum, iată, astăzi suntem îndemnați să cădem în amnezie, să readucem și noi ceea ce se numește «coaliția tăcerii» în jurul suferinței poporului român, sau a le cinsti memoria, pentru că dacă ești creștin, nu poți să ai decât o atitudine mărturisitoare..."[11].

Pe parcursul manifestării, participanţii au putut admira expoziţia de icoane româneşti intitulată „Icoana din suflet", avându-l curator pe Prof. Marcel Munteanu de la Facultatea de Teologie Ortodoxă UBB Cluj-Napoca. În cadrul acesteia au fost expuse valoroase lucrări ale studenţilor şi masteranzilor de la Cercul de artă sacră „Dionisie din Furna" din Cluj-Napoca.

În finalul Seminarului, valoroasa Corală „Psalmodia Transylvanica", dirijată de distinsul Pr. Prof. Univ. Dr. Vasile Stanciu, Decanul Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, a susţinut un frumos concert de muzică veche bizantină.

[11] Dan Puric, „Suferința în închisorile comuniste", în *Medicii și Biserica, op. cit*., pp. 14-16.

https://biblioteca-digitala.ro

43

Inaugurarea Campusului Universitar Teologic „Nicolae Ivan”

În perioada 9-11 octombrie 2013, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca a organizat Simpozionul internațional cu tema „Credință și Politică. Sfinții Împărați Constantin și Elena - promotori și apărători ai libertății religioase”, încadrându-se în seria de evenimente organizate cu prilejul proclamării, de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, a anului 2013 ca An omagial al Sfintilor Împărați Constantin și Elena.

Deschiderea festivă a manifestării a avut loc în Aula Magna a Universității „Babeș-Bolyai”, joi, 10 octombrie 2013, și a debutat cu ceremonia de decernare a titlului de Doctor Honoris Causa pentru Prof. Univ. Dr. Felix Unger, Președintele Academiei Europene de Științe și Arte din Salzburg. La ceremonie au fost prezenți: Î.P.S. Andrei, Arhiepiscopul și Mitropolitul Clujului, P.S. Petroniu, Episcopul Sălajului, prorectori, membrii ai Senatului, decani ai Facultăților Universității „Babeș-Bolyai”, oameni de cultură, profesori și teologi din țară și din străinătate, doctoranzi, masteranzi, studenți. În cuvântul său, Rectorul Universității „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, Acad. Prof. Univ. Dr. Ioan-Aurel Pop, a vorbit despre personalitatea Prof. Univ. Dr. Felix Unger și a amintit cele mai importante realizări ale prestigioasei Academii pe care o conduce. Laudatio a fost prezentat de Î.P.S. Arhiepiscop și Mitropolit Andrei.

https://biblioteca-digitala.ro

În deschiderea Simpozionului, Pr. Prof. Univ Dr. Vasile Stanciu, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă a Universității „Babeș-Bolyai" Cluj-Napoca, a spus următoarele: „Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității «Babeș-Bolyai» din Cluj-Napoca și-a propus ca în anul omagial dedicat Sfinților Împărați și întocmai cu Apostolii Constantin și mama sa, Elena, să-i cinstească după cuviință sub aspect academic, prin susținerea de comunicări științifice de către cei mai avizati specialiști din țară și străinătate, și liturgic, mulțumindu-le prin rugăciuni și cântări de laudă pentru darul esențial al libertății făcut întregii creștinătăți într-un moment decisiv pentru existența însăși a Bisericii lui Hristos, dar și rugămintea de a mijloci la Tronul Preasfintei Treimi, pentru ca acest dar să rodească statornicie în dreapta credință, unitate și iubire între creștinii de pretutindeni, ca mărturie concretă a prezenței lui Hristos în lumea secularizată și convulsionată de azi.

Recent s-a finalizat traducerea din limba engleză în limba română a celei mai noi lucrări despre Împăratul Constantin, semnată de invitatul de seamă al acestui simpozion Peter Leithart, intitulată «În apararea lui Constantin. Declinul imperiului și nașterea creștinătății», în care autorul își propune să salveze imaginea unui Constantin considerat de către unii istorici și teologi «țap ispășitor». Între aceștia se numără Dan Brown cu celebrul «Codul lui Da Vinci», James Carrot cu lucrarea «Constantin's Sword», Stanly Haerwas, John Howard Yoder, în viziunea cărora Constantin este identificat cu «tirania, antisemitismul, fățărnicia, apostazia, erezia. A fost un politician călit, care n-ar fi devenit niciodată cu adevărat creștin, un fățarnic care s-ar fi folosit de energia Bisericii pentru scopurile sale politice, un criminal, un uzurpator, un egoist».

În organizarea acestui simpozion, au stat la bază câteva motive-forță, între care: acela de a ne aduna teologi de pretutindeni în jurul unei teme foarte actuale, iar rezultatele cercetării să poată fi puse la dispoziția Bisericii, nu doar spre analiză, ci pentru a-i impulsiona și reînvia spiritul unei teologii pentru viață și nu doar pentru sertar; acela de a ne lăsa însuflețiți de curajul, atitudinea, râvna și zelul misionar al Sfinților Împărați și de a oferi tinerilor teologi de azi imaginea reală, autentică a unui Constantin cu adevarat «întocmai cu Apostolii». Un simpozion organizat într-o Universitate este întotdeauna un nou prilej de a se întâlni știința cu

https://biblioteca-digitala.ro

teologia, credința în Dumnezeu cu politica, laicatul cu Biserica, animați de un singur ideal, de a mărturisi și a face ca adevărul să triumfe în lume; o ocazie rară de a fi beneficiarii direcți ai unei lecții deschise de teologie istorică, socială, culturală și misionară, lecție ce are ca principal obiectiv pe acela de a reliefa o abordare obiectivă, bazată pe cercetarea documentelor și care ne ferește de abordarea personalistă, bazată mai mult pe interpretarea documentelor și a ideilor personale; pentru a pune în lumină spiritul academic atunci când operăm cu obiectivitatea cercetării istorice, dar și cu puterea de înrâurire a Tradiției Bisericii. Obiectivitatea istorică îl înfățișează pe Constantin cel Mare drept împărat și apărător al creștinilor, iar Tradiția Bisericii drept întocmai cu Apostolii, cu aceeași demnitate și responsabilitate.

Nutrim speranța că toate intervențiile distinșilor invitați, teologi și istorici remarcabili, vor gravita în jurul acestor idei fundamentale și că rezultatele sau concluziile simpozionului vor fi cu adevărat receptate de Biserică și, mai ales, de teologia contemporană ca pași vizibili, concreți spre conturarea unui progres teologic marcat de mesaje clare și convingătoare, atât de așteptate de societatea noastră academică.

Salutăm prezența în cadrul acestui simpozion a Î.P.S. Sale Arhiepiscopul și Mitropolitul Andrei, a P.S. Sale Petroniu al Sălajului, a D-lui Academician Ioan-Aurel Pop, Rectorul Universității «Babeș-Bolyai», a D-lui Academician Ionel Haiduc, președintele Academiei Române, a D-lui Prof. Felix Unger, președintele Academiei Europene de Științe și Arte din Salzburg, Austria, a Părintelui Prof. Jean-Paul Durand de la Institutul Catolic din Paris, a Părintelui Prof. Adolf Martin Ritter de la Universitatea din Heidelberg, Germania, a D-lui Prof. Peter Leithardt de la New Saint Andrews College SUA, a Părintelui Prof. Dr. Viorel Ioniță, consilier cultural patriarhal, delegat al P.F. Sale Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Romane, a D-lui Lect. Univ. Dr. Marian Sindon de la Universitatea Harvard, precum și prezența tuturor colegilor de la Facultățile de Teologie din Patriarhia Română, a studenților noștri și a tuturor invitaților..."[1].

[1] Vasile Stanciu, „Cuvânt la deschiderea Simpozionului Internațional dedicat Sf. Împărați Constantin și Elena", în Rev. Renașterea, anul XXIV, serie nouă, Cluj-Napoca, noiembrie 2013, nr. 11 (283), p. 4.

https://biblioteca-digitala.ro

A doua zi a Simpozionul a debutat cu ceremonia de decernare a titlului de Doctor Honoris Causa pentru Pr. Prof. Univ Dr. Jean-Paul Durand, Decan de onoare al Facultății de Drept Canonic din cadrul Institutului Catolic din Paris. Ceremonia a avut loc în Aula Magna a Universității „Babeș-Bolyai". Prezent la eveniment a fost și P.S. Vasile Someșanul, Episcopul Vicar al Arhiepiscopiei Clujului. Cuvântul introductiv a fost rostit de Președintele Senatului Universității „Babeș-Bolyai", Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Chirilă, care a vorbit despre legătura pe care Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca o are, de la reînființarea sa, cu Institutul Catolic din Paris și care s-a dovedit o legătură benefică, cu multe rezultate bune. Laudatio a fost prezentat de către Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan-Vasile Leb.

Au fost prezenți cu comunicări științifice 48 de conferențiari, între care Î.P.S. Arhiepiscop și Mitropolit Andrei, P.S. Petroniu, ierarhi, profesori de Teologie și cercetători din marile centre universitare din țară: București, Sibiu, Arad, Alba Iulia, Craiova, dar și din străinătate: Dr. Peter Leithart, New Saint Andrews College, SUA; Prof. dD. Adolf Martin Ritter, Ruprecht-Karls-Universitat Heidelberg; Lect. Univ Dr. Marian Gh. Simion, Harvard University; MD. Ryan R. Nash, Universitatea Columbus, Ohio; Prof. Univ. Dr. Adrian Marinescu, Departamentul de Teologie Ortodoxă, Universitatea Ludwig-Maximilians, München.

Cele nouă sesiuni de comunicări din cadrul Simpozionului au fost urmate de discuții încadrate în trei secțiuni: „Credință și politică", „Tradiție și libertate", „Cultură și mărturisirea credinței". De asemenea, a avut loc o semnalare editorială, lucrarea Dr. Peter J. Leithart, „În apărarea lui Constantin. Declinul Imperiului și nașterea creștinătății" (trad de Adrian Podaru, Maria Bogătean, Aniela Siladi, Ștefania Țârău, Pr. Iulian Anitei, Nicodim Codreanu), apărută la Editura Renașterea a Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului[2].

În ziua praznicului Sfântului Ierarh Nicolae, din 6 decembrie 2013, a fost inaugurat noul sediu al Facultății de Teologie Ortodoxă a Universității „Babeș-Bolyai" - Campusul Universitar Teologic „Nicolae Ivan". Situat pe strada Episcop Nicolae Ivan din cartierul Mărăști, imobilul a fost ridicat la

[2] Dacin But Căpușan, „Simpozionul internațional «Credință și Politică. Sfinții Împărați Constantin și Elena - Promotori și apărători ai libertății religioase»", în *Ibidem*.

https://biblioteca-digitala.ro

inițiativa și cu deosebita purtare de grijă a Î.P.S. Arhiepiscop și Mitropolit Andrei. Piatra de temelie a Campusului a fost pusă la data de 23 mai 2011. Noua cladire a Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca este la ora actuală cea mai modernă din țară, fiind dotată cu săli de curs, bibliotecă, laboratoare de restaurare și pictură, Aula Magna, amfiteatre și birouri. Proiectul clădirii este realizat de arhitectul Cristina Spin, iar lucrările de construire se datorează echipei de specialiști conduse de inginerul Vasile Bercan.

Campusul este ridicat pe un teren oferit de Primăria și Consiliul Local Cluj-Napoca, în memoria Episcopului Nicolae Ivan, ctitor al Eparhiei Clujului după Unirea din 1918 și ctitor al Academiei Teologice Ortodoxe clujene. Alături de noul sediu al Facultății, vor fi construite două cămine pentru studenți, cu o capacitate de 250 de locuri.

Inaugurarea Campusului a debutat cu târnosirea paraclisului purtând hramul ,,Sf. Ierarh Nicolae" din noul sediu al Facultății de Teologie Ortodoxă. Altarul paraclisului a fost pictat de pictorul Nicolae Bălan din Alba Iulia, iconostasul în lemn de tei a fost realizat de sculptorul Dumitru Gârea din Vaslui, iar icoanele care îl împodobesc sunt opera pictorului George Romila din Piatra Neamț.

Sfințirea Sfintei Mese din paraclis, a picturii altarului și a icoanelor primului registru de pe catapeteasmă a fost săvârșită de un sobor de ierarhi, preoți și diaconi, format din: Î.P.S. Teofan - Arhiepiscopul Iașilor și Mitropolitul Moldovei și Bucovinei; Î.P.S. Laurențiu - Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului; Î.P.S. Andrei - Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului; Î.P.S. Irineu - Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei; P.S. Petroniu - Episcopul Sălajului; P.S. Vasile Someșanul - Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului și P.S. Iustin Sigheteanul - Arhiereu-vicar al Episcopiei Maramureșului și Sătmarului. Arhiereii au fost înconjurați de un sobor de preoți și diaconi, din care au făcut parte: Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Chirilă - Președintele Senatului Universității ,,Babeș-Bolyai", Pr. Prof. Univ. Dr. Vasile Stanciu - Decanul Facultății clujene, Pr. Ionuț Corduneanu - Vicarul administrativ patriarhal, Decani și reprezentanți ai Facultăților de Teologie din țară, cadre didactice, consilieri eparhiali.

https://biblioteca-digitala.ro

Soborul de ierarhi, preoți și diaconi a oficiat apoi Sfânta Liturghie, la care au participat profesorii și studenții Facultății, sute de credincioși, reprezentanti ai autorităților centrale, județene și locale. Răspunsurile liturgice au fost date de corul Facultății clujene, condus de Arhid. Drd. Daniel Frumos. În cuvântul său de învățătură, Î.P.S. Teofan, Mitropolitul Moldovei, i-a îndemnat pe profesori și pe studenți să fie purtători ai luminii lui Dumnezeu în lume, plecând de la cuvântul Evangheliei - adevărată teologie a fericirilor - și avându-i ca modele pe Sfântul Ierarh Nicolae și pe Sfântul Apostol Pavel: „Îl rugăm pe Domnul Dumnezeu să binecuvânteze acest așezământ, să-l umple de harul slavei Casei Sale, să se propovăduiască aici Evanghelia Păcii. Spațiul inaugurat astăzi să fie unul al luminii, în care cei care viețuiesc să devină oameni ai Luminii și purtători ai luminii lui Hristos în lume".

La încheierea Sfintei Liturghii, Î.P.S. Andrei Andreicuț, Arhiepiscopul și Mitropolitul Clujului, a adresat un cuvânt de mulțumire celor care au sprijinit construcția sediului Facultății și a îndemnat la asumarea misiunii formării duhovnicești și intelectuale a tinerilor: „*Veniți, fiilor, ascultați-mă pe mine și frica Domnului vă voi învăța pe voi!*» (Ps. 33, 11). Acest îndemn al Proorocului David a fost valabil în toate timpurile și în toate locurile, dar cred că în mod deosebit e valabil la Cluj. De ce? Pentru că este un mare centru universitar, un sfert din populația orașului constituind-o studenții. Realizând cât de importantă este educarea tinerilor pentru viitorul Bisericii și al țării, Episcopul Nicolae Ivan, marele ctitor al Eparhiei noastre, la puțină vreme după ce a reînființat Eparhia, a înființat și Școala Teologică (1924). Și pentru mine, printre primele gânduri, după ce Dumnezeu m-a chemat la cârma acestei Eparhii, a fost ridicarea unui campus teologic universitar, iar patronul pe care i l-am ales, la sugestia Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, este tocmai «Nicolae Ivan». Ne-a ajutat Cel de Sus să-l ridicăm repede: piatra de temelie s-a pus pe 23 mai 2011, iar inaugurarea Facultății și sfințirea paraclisului au avut loc pe 6 decembrie 2013. Urmează ca într-un viitor apropiat să ridicăm și cele două cămine studențești.

Pentru toate dăm slava Cerului și le mulțumim sprijinitorilor. Suntem convinși că o instituție puternică trebuie să aibă ctitorii pe măsură, în care foarte multă vreme să se poată face misiune. O asemenea ctitorie este acest

https://biblioteca-digitala.ro

Campus Teologic. Nădejdile ce se leagă de această școală sunt mari. Pe lângă eforturile dascălilor în formarea tinerilor, îl rugăm pe Dumnezeu să lucreze ca un Atotputernic și să le deschidă tinerilor inimile și mințile, să-i învrednicească a pricepe puterea legii Lui și să sporească în cunoștințe folositoare. Clădirile, oricât de frumoase ar fi, prind viață prin râvna dascălilor. Este nevoie de o bază materială corespunzătoare, dar școala, în înțelesul spiritual al cuvântului, stă din oameni, dascăli titrați și studenți inteligenți. Pe bună dreptate, Sfântul Grigorie de Nazianz spunea că dascălii nu ar trebui să aibă niciun defect și să posede toate virtuțile, pentru că arta artelor și știința științelor este să-l formezi pe om, cea mai complexă și mai nestatornică dintre creaturi. Să dea Dumnezeu trăinicie Școlii, râvnă dascălilor și hărnicie și viață sfântă studenților!”.

În mesajul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, rostit de către Pr. Ionuț Corduneanu, Vicar patriarhal, se arată: „Ctitorul, profesorii și ostenitorii Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca trăiesc momente binecuvântate de a vedea un edificiu nou, util și elegant, care, prin însăși prezența lui, îi îndeamnă să intensifice activitatea lor academică și spirituală. Astfel se va reînnoi etosul misiunii Bisericii în societate, susținut de un învățământ teologic deodată academic și practic, orientat pastoral-misionar și social, care să răspundă astăzi nevoilor și exigențelor spirituale ale credincioșilor noștri. Cu aleasă prețuire și părintească binecuvântare, felicităm pe Înalt Preasfințitul Părinte și Mitropolit Andrei, ctitorul acestui așezământ”.

Arhiepiscopul și Mitropolitul Clujului, Î.P.S. Andrei, pentru râvna sa, a fost răsplătit de către Patriarhia Română cu o frumoasă icoană, reprezentând pe Sfântul Apostol Andrei, Diploma de onoare și Medalia „Sfântul Apostol Andrei”. Conducerea Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj, prin persoana Decanului Pr. Prof. Univ. Dr. Vasile Stanciu, a fost onorată cu diploma și medalia omagială „Sfinții Împărați Constantin și Elena”. De asemenea, pentru paraclisul facultății, a fost dăruită o cruce de binecuvântare și mai multe cărți liturgice. La propunerea Î.P.S. Mitropolit Andrei, Patriarhia Română i-a oferit Directorului economic al Centrului Eparhial Cluj, Ec. Sorin Augustin Câlea - coordonatorul proiectului de construire a Campusului - Ordinul „Sfântul Ștefan cel Mare”.

https://biblioteca-digitala.ro

Prezent la manifestare, D-l Victor Ponta, Primul-ministru al României, a primit mulțumiri pentru contribuția importantă a Guvernului României la ridicarea clădirii Facultății, iar Î.P.S. Arhiepiscop și Mitropolit Andrei i-a oferit distincția „Crucea Transilvană". În cuvântul său de mulțumire, Premierul a arătat că românii au nevoie de simbolurile fundamentale ale unității: Biserica și Armata.

Din partea Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului au fost înmânate diplome de aleasă cinstire unor clerici, mireni, reprezentanți ai Universității și Facultății, ai administrației locale și centrale pentru implicarea în construcția campusului și dezvoltarea procesului de învățământ.

După tăierea panglicii inaugurale de către Premierul Victor Ponta, Î.P.S. Arhiepiscop și Mitropolit Andrei, Prof. Dr. Ioan Aurel Pop, Rectorul UBB Cluj-Napoca, și Pr. Prof. Vasile Stanciu, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă, sărbătoarea a continuat în Aula Magna a Facultății. În alocuțiunea sa, Primul-ministru a subliniat: „Era o obligație din partea oricărui Guvern al României să sprijine această lucrare, așa cum este în continuare o obligație pentru noi și pentru viitoarele Guverne ale țării să sprijine orice lucrare ce vine în sprijinul elevilor, al studenților și al Bisericii Ortodoxe. Nu întâmplător, în momente în care multe lucruri ne despart, există două instituții, Biserica și Armata, care ne unesc".

În răspunsul său, Rectorul Universității „Babeș-Bolyai", Acad. Prof. Univ Dr. Ioan Aurel Pop, a exprimat bucuria celor 42.000 de studenți, masteranzi și doctoranzi din cele 21 de facultăți ale universității pentru ridicarea și darea în folosință a noii ctitorii. La rândul său, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă, Pr. Prof. Vasile Stanciu, a rostit următoarea cuvântare: „«De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc; de n-ar păzi Domnul cetatea, în zadar ar priveghea cel ce o păzeşte» (Ps. 126, 1). Înalt Preasfinţiile Voastre, Preasfinţiile Vostre, Domnule Prim-Ministru, Domnule Rector, Distinse oficialităţi, Prea Cucernici şi Prea Cuvioşi Părinţi, Stimaţi colegi, Dragi studenţi şi onoraţi invitaţi! Ne-a binecuvântat Dumnezeu să fim martorii unui eveniment ce ne umple sufletele de o sfântă bucurie şi de o nezdruncinată speranţă: inaugurarea noului sediu al Facultăţii noastre de Teologie, eveniment ce marchează în mod solemn începutul unei activităţi de apostolat misionar, la temelia

https://biblioteca-digitala.ro

căruia s-a aşezat cea mai ziditoare virtute a vieţii creştine şi umane deopotrivă, ce nu cade niciodată: iubirea, dublată de speranţă şi încredere.

Într-o fericită împrejurare, la un an de la sfinţirea Catedralei, în anul 1934, Episcopul Nicolae Ivan spunea: «... Printre preocupările de căpetenie şi mai arzătoare, am considerat de la început: zidirea Catedralei şi înfiinţarea Academiei Teologice. Astfel gândind, am pus la contribuţie tot sufletul şi toată energia mea, ca să le pot duce la bun sfârşit. Am considerat mai ales Şcoala Teologică pentru viaţa Eparhiei ca inima dintr-un corp, fără de care nu se poate trăi».

La data de 23 mai 2011, la doar două luni de la înscăunarea Î.P.S. Mitropolit Andrei la Cluj, bunul şi neobositul nostru Ierarh punea şi sfinţea piatra de temelie a Campusului Teologic «Nicolae Ivan», cu dorinţa de a crea şi o bază materială corespunzătoare pentru Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universităţii «Babeş-Bolyai», demnă de menirea sfântă ce o are în spaţiul spiritual al Transilvaniei. Atunci, noul Mitropolit al Clujului spunea: «Cel ce va face şi va învăţa, mare se va chema în Împărăţia cerurilor», şi continua aşa: «noi, cei care avem o anumită vârstă, suntem datori să-i formăm pe cei tineri. Şi pentru o lume mai bună, mai echilibrată, care nu se secularizează, nu se face rea, egoistă, ci o lume mai duhovnicească, mai altruistă, mai milostivă, e nevoie ca oamenii să fie apropiaţi de Dumnezeu. Or, lucrul acesta îl fac slujitorii Bisericii, iar pentru ca aici să se poată pregăti bine, e nevoie de o Facultate de Teologie modernă, care să răspundă tuturor provocărilor lumii contemporane».

Înalt Preasfinţite Părinte Mitropolit Andrei, aşa cum vrednicul de pomenire Episcop Nicolae Ivan, numit de Profesorul Ioan Lupaş «ierarhul instituţional», a mers pe urmele marelui Mitropolit Andrei Şaguna, canonizat de curând de Biserica noastră, tot aşa Înalt Preasfinţia Voastră aţi păstrat tradiţia şi aţi înnobilat-o, mergând pe urmele celui ce a ctitorit reînviata Eparhie a Vadului, Feleacului şi Clujului, ca un alt Andrei al Transilvaniei. N-am fost contemporanii *de facto* ai lui Nicolae Ivan, dar ctitoriile sale ne-au dat dreptul şi onoarea de a fi *de jure* contemporanii săi. Iar Facultatea noastră de Teologie este onorată să facă parte din Campusul Universitar ce poartă numele acestui mare ierarh al Clujului, al Transilvaniei. De multă vreme, cel puţin generaţia noastră, nu a mai trăit senti-

https://biblioteca-digitala.ro

mentul că un ierarh poate fi atât de apropiat şi implicat în destinele unei instituţii de învăţământ teologic. Ne-aţi dăruit azi, de Sfântul Nicolae, nu o clădire oarecare, e adevărat, foarte frumoasă, modernă şi funcţională, ci mai mult decât o clădire, o casă, pe care a dorit-o şi zidit-o mai întâi Dumnezeu, în care V-aţi pus toată nădejdea, convins fiind că, dacă «n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc»; o casă în care aţi pus mult suflet, chiar tot sufletul; o casă în care profesorii şi studenţii să simtă bucuria comuniunii, a împărtăşirii bucuriilor şi încercărilor acestei vieţi, din ce în ce mai exigente, necruţătoare şi implacabile, a împlinirilor şi neîmplinirilor noastre, a căldurii unui cămin «de acasă», în care să nu mai trăim sentimentul şi umilinţa chiriaşului, ce poartă pe umerii inimii frica, angoasa, nesiguranţa şi incertitudinea că mâine poate fi dat afară, în stradă, ci al proprietarului, ce-ţi conferă stabilitatea sufletească şi certitudinea continuităţii, a durabilităţii; o casă în care să vibreze entuziasmul tineresc al studenţilor şi în care să se plămădească aluatul viitorilor slujitori şi apostoli ai Bisericii şi Neamului; o casă în care să pulseze inima Eparhiei şi Mitropoliei Clujului. Nu ne rămâne de făcut decât un singur lucru: să punem în practică cuvântul Mântuitorului Hristos: «Cel ce va face şi va învăţa, mare se va chema în Împărăţia cerurilor». Cu siguranţă, zelul profesional al dascălilor se va intensifica şi, alături de elocinţa şi pregătirea lor ireproşabilă, vor împărtăşi de la catedră şi multă iubire, iar râvna studenţilor va fi pe măsura încrederii şi a iubirii noastre investite în ei. Trebuie să recunoaştem: este o mare şi istorică provocare, pentru întreg corpul academic al Facultăţii clujene de Teologie Ortodoxă, asumarea vocaţiei de a fi inima Eparhiei şi Mitropoliei noastre. Nădăjduim că îi vom face faţă şi nu vom dezamăgi.

Mulţumire de la cer până la pământ şi aleasă recunoştinţă, Înalt Preasfinţite Părinte Mitropolit Andrei. Veţi rămâne în istorie şi în Cartea veşniciei lui Dumnezeu şi un ctitor de şcoală ortodoxă şi românească, în care să domnească dragostea faţă de Dumnezeu şi de oameni.

Distinsă asistenţă, noul sediu al Facultăţii noastre de Teologie, pe care îl inaugurăm azi, este şi oglinda sau icoana spirituală a istoriei ei, trecută prin multe încercări, uneori chiar martirice. Psalmistul David, în Psalmul 65, îşi revărsa amarul încercărilor aşa: «*Ne-ai trecut prin cuptorul de foc ca*

https://biblioteca-digitala.ro

argintul. Prinsu-ne-ai pe noi în laţ şi povară grea ai pus pe umerii noştri. Pus-ai oameni pe capul nostru. Şi am trecut prin foc şi prin apă. Dar ne-ai scos la odihnă». Ctitorii şi dascălii de odinioară ai acestei şcoli, Preotul Profesor Liviu Galaction Munteanu, Preotul Profesor Florea Mureşan şi Preotul Profesor Ilarion Felea, morţi în temniţele comuniste ale Aiudului şi aruncaţi în goapa comună, ce a devenit altarul de jertfă al unei biserici, sfinţite de ÎPS Mitropolit Andrei, atunci Arhiepiscopul Alba Iuliei, şi de Mitropolitul Bartolomeu, el însuşi întemniţat la Aiud, au fost primii care ne-au îndemnat, pe cei patru profesori: Pr. Alexandru Moraru, Pr. Valer Bel, Pr. Stelian Tofană şi subsemnatul, şi ne-au inspirat, îndată după anul 1989, să purcedem la demersurile necesare reînfiinţării Institutului Teologic Universitar clujean, desfiinţat în mod abuziv de regimul comunist ateu, în anul 1952. Acestor dascăli martiri, a căror icoană pilduitoare şi însângerată o purtăm în tainiţele sufletului, li s-au adăugat alţi iluştri înaintaşi de-ai noştri: Preoţii profesori Alexandru Filipaşcu (întemniţat), Ioan Bunea (întemniţat), Andrei Buzdug, Ioan Paşca, Orest Bucevschi, Ioan Vască, Gheorghe Stănescu, Vasile Petraşcu, Isidor Todoran, Nicolae Balca, Ioan Zăgrean, Petru Deheleanu ş.a., toţi fiindu-ne pildă de probitate morală şi profesională. Alături de Episcopul academician, ajuns Mitropolit, Nicolae Colan, alături de Arhiepiscopul Teofil Herineanu şi Î.P.S. Arhiepiscop Justinian, pe atunci Episcop Vicar la Cluj – cei care au binecuvântat reînfiinţarea acestei şcoli –, şi alături de vrednicul de pomenire Mitropolit Bartolomeu, de P.C. Pr. Ştefan Liviu – Vicarul de atunci al Arhiepiscopiei Clujului şi un sincer susţinător al reînfiinţării Institutului Teologic, alături de bravii profesori sibieni, cei ce cu dragoste şi frăţietate au pus umărul în anii '90 la demararea cursurilor noului Institut Teologic recent reînfiinţat, alături de înaintaşii mei decani, Pr. Prof. Univ. Dr. Alexandru Moraru, Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Ică, Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan-Vasile Leb, Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Chirilă, pe toţi îi facem părtaşi azi la bucuria noastră, ca unii ce au fost trecuţi prin cuptorul de foc ca argintul, dar care au ajuns la bucuria împlinirii unui vis ce devenea tot mai îndepărtat şi irealizabil.

Dacă spiritul de comuniune cu înaintaşii noştri ce nu mai sunt are dimensiunea unei experienţe mistice, dar reale, acelaşi spirit al comuniunii îl experimentăm pe viu, chiar acum, cu toţi cei ce ne sunt şi ne vor fi alături.

https://biblioteca-digitala.ro

Cu sentimente de aleasă recunoştinţă ne adresăm Universităţii «Babeş-Bolyai», al cărei distins mesager este Domnul Rector Academician Prof. Univ. Dr. Ioan Aurel Pop. Stimate Domnule Rector, Facultatea de Teologie Ortodoxă este deosebit de onorată de a face parte din corpul academic al celei mai prestigioase Universităţi din România, care şi-a asumat recent caracterul de Universitate de cercetare avansată şi educaţie, iar Facultatea noastră îşi va aduce contribuţia specifică menirii ei, în a creşte exigenţele referitoare la activitatea ştiinţifică, dar şi la o cât mai bună vizibilitate în dialogul intercultural şi ecumenic. Generaţia, de profesori şi studenţi, contemporană cu Nicolae Ivan şi Nicolae Colan nici n-a visat că Teologia academică clujeană va putea vreodată să fie parte integrantă a vestitei Universităţi din capitala culturală a Transilvaniei. Şi pentru aceasta vă suntem recunoscători. Împreună cu celelalte trei facultăţi de teologie ale Universităţii noastre, asigurăm conducerea Universităţii, reprezentată de Domnia Voastră şi de Preşedintele Senatului, PC Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Chirilă, că vom face posibilă această vizibilitate în teologia academică românească, europeană şi, de ce nu, mondială.

Mulţumim distinşilor Ierarhi ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române prezenţi la bucuria noastră, precum şi Decanilor şi Prodecanilor Facultăţilor de Teologie, care-i însoţesc, care au conferit sărbătorii nimbul comuniunii euharistice al Sfintei Liturghii în iubirea lui Hristos, Mântuitorul nostru. Mulţumim Prea Cucernicului Părinte Vicar Ionuţ Corduneanu, delegatul P.F. Părinte Patriarh Daniel, şi Pr. Prof. Univ. Dr. Ştefan Buchiu, Decanul Facultăţii de Teologie «Justinian Patriarhul» din Bucureşti, Î.P.S. Părinte Mitropolit Teofan al Moldovei şi Bucovinei, şi Pr. Prof. Univ. Dr. Davidescu, Prodecanul Facultăţii de Teologie «Dumitru Stăniloae» din Iaşi, Î.P.S. Părinte Mitropolit Laurenţiu al Ardealului şi Pr. Prof. Univ. Dr. Aurel Pavel, Decanul Facultăţii de Teologie «Andrei Şaguna» din Sibiu, Î.P.S. Părinte Mitropolit Irineu al Olteniei, Preasfinţitului Părinte Episcop Petroniu al Sălajului, Preasfinţitului Părinte Episcop-Vicar Iustin al Maramureşului şi Sătmarului, Preasfinţitului Părinte-Vicar Vasile al Clujului, Pr. Prof. Univ. Dr. Emil Jurcan, Decanul Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Alba Iulia, şi îi asigurăm de toată dragostea şi preţuirea noastră.

https://biblioteca-digitala.ro

Alese mulţumiri aducem Permanenţei Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului şi Clujului, sub tutela căruia funcţionează Campusul Universitar «Nicolae Ivan», slujitorilor Catedralei Mitropolitane, Prea Cucernicilor Protopopi şi Părinţi din municipiul Cluj-Napoca pentru buna colaborare, Prea Cuvioşilor Părinţi stareţi şi Prea Cuvioaselor Maice stareţe din cuprinsul Arhiepiscopiei, Seminarului Teologic din Cluj-Napoca, reprezentat de Pr. Prof. Dr. Liviu Vidican, Seminar de pe băncile căruia vor fi recrutaţi şi viitorii noştri studenţi.

Conducerea Facultăţii de Teologie Ortodoxă, Decanul şi colaboratorii săi: Pr. Prof. Univ. Dr. Ştefan Iloaie, Director de departament, şi Pr. Lect. Univ. Dr. Cristian Sonea, Prodecan, Şcoala doctorală «Isidor Todoran», al cărei Director este Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Vasile Leb, profesorii, studenţii, masteranzii, doctoranzii, secretariatul şi toţi ostenitorii Campusului Universitar «Nicolae Ivan» sunt recunoscători tuturor celor care au contribuit într-un fel sau altul la realizarea acestui măreţ obiectiv şi care n-au fost pomeniţi şi îi asigurăm de tot respectul şi recunoştinţa noastră. Fie ca Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca să onoreze încrederea investită în ea şi să aducă în lume lumina cunoştinţei şi a dreptei credinţe spre Slava lui Dumnezeu Cel în Treime lăudat şi preaslăvit!"[3].

În încheierea evenimentului, Grupul „Icoane" al Academiei de Muzică „Gheorghe Dima", coordonat de Prof. Univ. Dr. Ioan Bocșa, și Corala „Psalmodia Transylvanica", dirijată de Pr. Prof. Univ. Dr. Vasile Stanciu, au încântat auditoriul cu un recital de colinde și cântece tradiționale românești[4].

[3] Vasile Stanciu, „Cuvânt la inaugurarea noului sediu al Facultăţii de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca (6 dec. 2013)", în Rev. Renașterea, anul XXV, serie nouă, nr. 1 (285), ianuarie 2014, Cluj-Napoca, pp. 2-3.

[4] Ștefan Iloaie, „Inaugurarea Campusului Universitar «Nicolae Ivan»", în *Ibidem*, p. 2.

https://biblioteca-digitala.ro

https://biblioteca-digitala.ro

Cuprins

Anamneze sfinte referitoare la un Centru Eclesiastic important,
† Andrei Andreicuț, Arhiepiscop și Mitropolit 5
Cuvânt înainte, Prof. univ. dr. Vasile Stanciu 7
Introducere 11
1. Premizele organizării învățământului teologic în Ardeal 17
2. Un proiect curajos 25
3. Pregătiri în vederea deschiderii învățământului teologic ortodox din Cluj 29
4. Inaugurarea Institutului Teologic Ortodox Român din Cluj 37
5. Academia noastră Teologică 53
6. Academia Teologică din Cluj în anul 1926 61
7. Proiect de reorganizare a învăţământului teologic din România 73
8. Învățământul teologic clujean în anul 1928 85
9. Reorganizarea învăţământului teologic 93
10. Pagina studenților teologi 101
11. Conferințele studențești din anul 1931 123
12. Noul proiect al învăţământului teologic din România 139
13. Frăția Ortodoxă Română 153
14. Sfinţirea Catedralei Ortodoxe Române din Cluj 173
15. Zece ani de la înfiinţarea Academiei Teologice clujene 191
16. Dispute privind organizarea învățământului teologic 207
17. Academia Teologică îl serbează pe P.S. Episcop Nicolae Ivan 219
18. Funeraliile Preasfinţitului Episcop Nicolae 225
19. Un nou Episcop al Clujului 239

https://biblioteca-digitala.ro

20. Problemele tineretului universitar 251
21. Iarăși despre învățământul teologic....263
22. Moartea părintelui Prof. Andrei Buzdug 279
23. Sfinţirea Paraclisului și inaugurarea noului local
al Academiei Teologice clujene (1939)....287
24. Biserica Ortodoxă Română în anul 1940....299
25. Ardealul ocupat 311
26. O zi de bucurie 319
27. La început de an nou....329
28. Vizita Patriarhului Alexei al Moscovei la Cluj 339
29. Moartea Patriarhului Nicodim
și instalarea Patriarhului Iustinian Marina....355
30. Transformarea Academiei clujene
în Institut Teologic de rang universitar....365
31. Cursurile de îndrumare preoțească din anul 1949....377
32. Biserica și prefacerile sociale ale vremii 437
33. Demersuri pentru reînființarea
Institutului Teologic Universitar din Cluj 473
34. Redeschiderea Institutului Teologic Universitar
Ortodox Român din Cluj-Napoca....481
35. Un an de aniversări și comemorări 493
36. Noul Arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului 507
37. Diortosirea Bibliei 521
38. Revista Tabor și Fundația Bartolomeu Anania 533
39. Constituirea corpului de Doctor Honoris Causa 541
40. Întronizarea Î.P.S. Andrei Andreicuț
în scaunul de Arhiepiscop și Mitropolit al Clujului....641
41. Sfințirea pietrei de temelie a Campusului Teologic „Nicolae Ivan” 649
42. Medicină și Teologie 657
43. Inaugurarea Campusului Universitar Teologic „Nicolae Ivan” 669

„Clujul, cetatea suferințelor de martiri ai neamului nostru din trecut, de la marele eveniment al Unirii, a avut mai multe momente de înălțare sufletească, scriind fiecare tot atâtea pagini mărețe în istoria noastră națională. Dintre acestea, două mi se par mie de o importanță deosebită pentru biruința acestui neam, prin care și-a afirmat puterea avântului cultural. Aș începe cu acea zi istorică a vieții noastre culturale, în care aici, la Cluj, s-a inaugurat Universitatea Românească a Daciei Superioare și aș continua, fără modestie, cu deschiderea acestei Academii Teologice, instituție de înaltă cultură sufletească, pe care o prăznuim astăzi.

Nimic altceva, în afară de credință și cultură, nu ne poate da trăinicia existenței noastre pe aceste plaiuri. Prin ele se așează fundamentul de granit al unei existențe sigure, ce nimeni nu o va putea dărâma...”

Andrei Buzdug,
primul rector al Academiei Teologice Ortodoxe Române din Cluj
7 decembrie 1924

ISBN: 978-973-595-964-7